



B 35 E22uv

Ι. Α. ΓΕΩΡΓΑΚΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΑΝΩΤΑΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Γ. ΖΑΝΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
1968

Α.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΜΕΡΟΣ

Ι. Ἡ θεμελίωσις τοῦ ἀξιοποίνου

ΑΘΗΝΑΙ
1958

Tracy

Σκοπὸς τῆς παρούσης ἐκδόσεως εἶναι ἡ παροχὴ ὑπευθύνου ἐπιστημονικοῦ βοηθήματος εἰς τοὺς διδασκομένους τὸ Ποινικὸν Δίκαιον σπουδαστὰς τῆς Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.

Πέραν τούτου, ἀποτελεῖ αὕτη μικρὰν συμβολὴν εἰς τὴν καθόλου διαμόρφωσιν τῆς θεωρίας τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης.

Ἀθῆναι—Νοέμβριος 1957

Ι. Α. ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ

ΣΗΜ.—Ὁ πίναξ τῆς βιβλιογραφίας ἐπισυνάπτεται κατὰ κεφάλαια. Παραπομπαὶ ὑπάρχουν ἐν τῷ κειμένῳ, μόνον ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον.

ΚΕΦ. Α. - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Προσδιορισμός τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου

Ποινικὸν Δίκαιον εἶναι τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ Δημοσίου Δικαίου, τοῦ ὁποῦ οἱ κανόνες προσδιορίζουν τὰ γενικὰ καὶ εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, καθορίζοντες ἅμα καὶ τὸν τρόπον τοῦ κολασμοῦ αὐτῆς.

Δύο εἶναι τὰ θεμελιώδη ἀξιώματα, τὰ ὁποῖα δεσπόζουν τῆς ὑποστάσεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, συμφώνως πρὸς τὸν ἀνωτέρω ὀρισμόν.

Τὸ πρῶτον ἔγκειται εἰς τὸ *ἀποκλειστικὸν δικαίωμα* τῆς πολιτείας, ὅπως μόνη αὐτὴ προβαίνει εἰς τὴν ἐπιβολὴν ποινῶν ἐνῶ τὸ δεύτερον ἔγκειται εἰς τὴν ἀντίστοιχον *ὑποχρέωσιν* τῆς πολιτείας, ὅπως ἐγγυᾶται ἀποτελεσματικῶς τὸν ἀποκλεισμόν πάσης αὐθαιρεσίας κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ποινῶν τοῦ νόμου.

1) Τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς πολιτείας πρὸς ἐπιβολὴν ποινῶν (Jus puniendi).

Τὸ ὥς ἄνω δικαίωμα τοῦ κράτους, ὡς τοῦ ἀποκλειστικοῦ φορέως τῆς ἐνασχήσεως τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ, ἀπορρέει ἀπὸ τὸ ἀναμφισβήτητον διὰ τὴν σύγχρονον νομικὴν καὶ πολιτικὴν σκέψιν γεγονὸς τῆς κυριαρχικῶς νομοθετοῦσης πολιτείας καὶ ἀποτελεῖ τὴν μόνην δυνατὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν πραγμάτωσιν, εἰς τὸν τομέα τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως, τῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἰδεωδῶν τῆς Δικαιοσύνης.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπὸ τῆς πολιτείας καὶ μόνον ὑπ' αὐτῆς ἐνασχήσεως τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ εἶναι ἐπιστέγασμα μακρᾶς ἱστορικῆς διαδικασίας, τελούσης εἰς ἄμεσον συνάρτησιν πρὸς τὴν βαθμιαίαν ἐξέλιξιν τῶν διαφορῶν μορφῶν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ὁργανώσεως τῆς ἀνθρωπότητος.

Οὕτω κατὰ τὰς διαφοροὺς φάσεις τῆς πρωτογόνου ἀνθρωπίνης συμβιώσεως τὸ ἔγκλημα, ὡς «ἐπίθεσις» καὶ ἡ ποινή, ὡς «ἄμυνα» εὗρισκονται ἐντὸς τῆς σφαίρας τῶν καθαρῶς ἐνστικτωδῶν δράσεων καὶ ἀντιδράσεων τοῦ ἀτόμου καὶ ἀφήνουν ἐντελῶς ἀδιάφορον τὴν ὁλότητα.

Ὅταν ἀργότερον ἡ ζωὴ προσανατολίζεται πρὸς συγκεκριμένους μορφαὺς

κοινωνικῶν ἐπιδιώξεων καὶ προσλαμβάνη ὑποτυπώδη κρατικὴν ὑπόστασιν μόνον τὰ ἀδικήματα, τὰ ὅποια προσβάλλουν ἀμέσως τὴν δλότητα, ὥπως ἡ προδοσία ἐν πολέμῳ π. χ., τιμωροῦνται ἐν ὀνόματί της ἐνῶ ὅλοι αἱ ἄλλαι δυναταὶ μορφαὶ ποινικῆς ἀδικοπραγίας λογίζονται ὡς ὕβρεις προσβάλλουσai ὠρισμένα πρόσωπα ἢ τοὺς ὁμαίμονας αὐτῶν, ἐνῶ οἱ οὕτως ἀδικοῦντες ἐκτίθενται εἰς τὴν ἀντεκδίκησιν τῶν προσβαλλομένων. Ἐν τούτοις καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὰ ἐν τῇ προηγούμενῃ παραγράφῳ ἐκτιθέμενα, τὸ ποινικὸν ἀδίκημα, ὅσον καὶ ἂν δὲν ἐνδιαφέρῃ ἀμέσως τὴν δλότητα παρουσιάζει ὠρισμένον ἔμμεσον ἐνδιαφέρον δι' αὐτήν, τὸ ὅποιον καὶ ἐκδηλοῦται διὰ τῆς καθιερώσεως, κατὰ τὴν ἀπονομὴν τοῦ δικαίου ἐκ μέρους τοῦ προσβληθέντος, ὠρισμένων γενικωτέρων διαδικαστικῶν προϋποθέσεων, αἱ ὅποια διέπουν τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἰδιωτικῆς ποινῆς, ἰδίως ὅταν αὕτη ἐπιβάλλεται ἐν ὀνόματι τοῦ γένους.

Πράγματι, ἰδίως εἰς τὰς τελευταίας αὐτὰς περιπτώσεις, τὸ ἔγκλημα, χωρὶς ἀκόμη νὰ ἀποβάλῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἰδιωτικῆς διαφορᾶς μεταξὺ ἀτόμων ἢ οἰκογενειῶν ἀρχίζει νὰ προσελκύῃ τὸ δημόσιον ἐνδιαφέρον, τόσον ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὰς μορφὰς τῶν ἐπιβαλλομένων ἐκάστοτε κυρώσεων, ὅσον ἰδίως ὡς πρὸς τὴν κοινὴν ἀναγνώρισιν τοῦ δικαιώματος τοῦ προσβληθέντος, πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀδικήσαντος.

Εἰς τὸ σημεῖον ἀκριβῶς τοῦτο ἀνευρίσκομεν λίαν ἐνδιαφέρουσαν πρόοδον, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐξελίξεως τῆς ἰδιωτικῆς πρὸς τὴν δημοσίαν ποινὴν (1).

Μὲ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἰσχύος τῶν γενῶν, τῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ αἵματος δηλαδὴ συνδεομένων οἰκογενειῶν καὶ τὴν παράλληλον συγκέντρωσιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας εἰς ὠρισμένας μόνον ἰσχυρὰς χεῖρας, αἱ ὅποια καθίστανται ὡς ἐκ τούτου καὶ οἱ ἀποκλειστικοὶ φορεῖς τῆς ἐνασκήσεως τῆς ποινικῆς ἐπιβολῆς, δημιουργοῦνται τὸ πρῶτον αἱ ἀπαραίτητοι πολιτικαὶ προϋποθέσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας, ἡ ἰδιωτικὴ ἀδικοπραγία, ὡς βάσις τῆς ἰδιωτικῆς ποινῆς, μεταβάλλεται εἰς ποινικὸν ἀδίκημα δημοσίου συμφέροντος.

(1) Λείψανον τῆς ἀρχαιοτάτης αὐτῆς μορφῆς ἀπονομῆς τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, εἶναι ἡ σύγχρονός μας «Βεντέτα» ὑπὸ τὰς μορφάς, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐμφανίζεται αὕτη σήμερον, κυρίως εἰς τὴν Μάνην, εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ εἰς τὴν Κορσικὴν. Συγγενεστέρα, πάντως, πρὸς τὴν μορφήν τῆς συγχρόνου δημοσίας ποινῆς, εἶναι ὠρισμένη μορφή «βεντέτας» προερχομένη ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ ὄχλου (Volksrache), ἡ ὁποία ὁμοιάζει πρὸς ὅ,τι καλοῦμεν σήμερον νόμον τοῦ Lynch (Λυντσάρισμα). Ἡ τοιαύτη μορφή «βεντέτας» ἔχει κοινὸν γνώρισμα μὲ τὴν σύγχρονον ποινὴν, τὴν καθολικότητα, τόσον τῆς ἐκ τοῦ ἐγκλήματος προσβολῆς τοῦ λαϊκοῦ συναισθήματος, ὅσον καὶ τῆς ἐκ τῆς τοιαύτης προσβολῆς προκαλουμένης ἀντιδράσεως καὶ ἀποδοκιμασίας.

*Η διαμόρφωσις κεντρικῆς πολιτειακῆς λειτουργίας, ὡς τῆς ἀπαραιτήτου πολιτικῆς προϋποθέσεως διὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ δημοσίου χαρακτῆρος τῆς ἀπονομῆς τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, συμβαδίζει ἀπολύτως πρὸς τὴν διαμόρφωσιν κοινωνικῆς συνειδήσεως περὶ τοῦ καθολικοῦ ἐκ τοῦ ἐγκλήματος κινδύνου καὶ τῆς καθολικῆς, ὡς ἐκ τῆς καταπολεμήσεως αὐτοῦ, ὠφελείας.

*Η τοιαύτη συνείδησις διαμορφοῦται τὸ πρῶτον ἀπὸ τὴν μεταφυσικὴν περὶ τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος ἀντίληψιν, ὡς πράξεως στρεφομένης κατὰ τῆς Θείας ὑποστάσεως τῆς ἐννόμου τάξεως τῶν ἀνθρώπων.

Εἰδικώτερον, ἡ τοιαύτη συνείδησις ἔχει τὴν *ρίζαν* τῆς εἰς τὴν μυστικὴν θεώρησιν τοῦ ἀδικήματος ὡς *ὑβρεως Θείας ἐντολῆς* καὶ τῆς ποινῆς ὡς ἐκφράσεως *ιεραῆς ὀργῆς* διὰ τὴν τοιαύτην ὑβριν, ἡ ὁποία καὶ θέτει ἐν κινδύνῳ τὸ σύνολον τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμβιούντων.

Πράγματι, τὸ συναίσθημα τῆς σπουδαιότητος, τὸ ὁποῖον προσλαμβάνουν διὰ τὴν ὁλότητα ὠρισμένοι θεμελιώδεις νομικοὶ κανόνες ρυθμίζοντες τὴν συμβίωσιν αὐτῆς πηγάζει τὸ πρῶτον ἀπὸ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἀποτελοῦν οὗτοι Θεῖα κελεύσματα ⁽¹⁾.

*Εφ' ᾧ καὶ πᾶν ὅ,τι στρέφεται κατὰ τῶν ὡς ἄνω κανόνων θεωρεῖται ὡς ὑβρις τῆς θεσπισάσης τούτους ὑπερφυσικῆς δυνάμεως, ὅποτε καὶ προκύπτει διὰ τὸ σύνολον ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐξιλασμοῦ αὐτῆς διὰ τῆς τιμωρίας τοῦ τολμήσαντος τὴν τοιαύτην ὑβριν ἐγκληματίου.

*Η ἐπίδρασις τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου ἐπὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καθόλου καὶ εἰδικώτερον ἡ ἐπίδρασις τῶν πρωτογόνων θρησκευτικῶν παραστάσεων ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τόσον τῆς ἐννοίας, ὅσον καὶ τῶν μεθόδων τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς εἶναι ἀνυπολογίστου σημασίας. *Απὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς δύναται κανεῖς νὰ ἰσχυρισθῇ ἀνενδοιάστως, *ὅτι ὁ θρησκευτικὸς παράγων ἀποτελεῖ τὸν κεντρικὸν πυρῆνα τῆς ἐσωτερικῆς ἱστορίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ὅτι οἱ ἀπώτεροι θρησκευτικοὶ μῦθοι τῆς ἀνθρωπότητος συνιστοῦν καὶ τὴν ἰδικήν του μυθολογίαν* ⁽²⁾.

(1) . . . νόμοι πρόκεινται

ὑψίποδες, οὐρανίαν

δι' αἰθέρα τεκνωθέντες, ὧν Ὀλυμπος

πατήρ μόνος, οὐδέ νιν

θνατὰ φῦσις ἀνέμων

ἔτικτεν, οὐδὲ μήποτε λάθρα κατακοιμάσῃ μέγας ἐν τούτοις Θεός,

οὐδὲ γηράσκει,

Οἶδ. Τύρραν. 865.

La loi est la raison du grand Jupiter.

Montesquieu

(2) Βλέπε σχετικῶς ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος τὸ ὥραϊον κεφάλαιον Sakrale Urformen der Strafe ἐν: Die Strafe τοῦ Hans v. Hentig. Stuttgart 1932.

Κατὰ τὴν μελέτην τῆς ἱστορικῆς διαδικασίας πρὸς δημοσιοποίησιν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὅλως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀνεύρεσις, ἐντὸς τῶν γενικωτέρων στοιχείων τῆς καθόλου πολιτειακῆς καὶ κοινωνικῆς διαδρομῆς τῆς ἀνθρωπότητος, τῶν εἰδικωτέρων ἐκείνων μορφῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, αἱ ὁποῖαι ἐχρησίμευσαν, ἐνδεχομένως, ὡς συγκεκριμένα πρότυπα διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ἰδιαιτέρως τῆς δημοσίας ποινῆς (¹).

Συγκεκριμένως δύο εἶναι αἱ κύριαι ἱστορικαὶ ὑποθέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ σχετικὴ ἔρευνα, ἐν τῷ πλαίσιῳ τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης, ἀνάγει τὴν καταγωγὴν τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου.

Συμφώνως πρὸς τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν, ἡ πρωτόγονος «ἐκδίκησις» ἀποτελεῖ τὴν θεμελιώδη ἐννοιαν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς ἡ σύγχρονος ποινῆς, ἡ ὁποία, κατὰ πολλοὺς, δὲν εἶναι παρὰ μία ἐκλεπτυσμένη μορφή ἀντεκδικήσεως (²).

Κατ' ἄλλους πάλιν, ἡ «μετάνοια» λόγῳ τῆς διαπραχθείσης ἀδικοπραγίας ἀποτελεῖ τὴν πλέον χαρακτηριστικὴν ἱστορικὴν μορφήν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἔλκει τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ τὸ σύστημα τοῦ συγχρόνου ποινικοῦ καταναγκασμοῦ καὶ εἰδικώτερον ὁ θεσμὸς τῆς χρηματικῆς ποινῆς.

Προσεκτικῇ, ἐν τούτοις, μελέτῃ πείθει, ὅτι καὶ αἱ δύο αὐταὶ ὑποθέσεις περὶ τὴν ἱστορικὴν καταγωγὴν τῆς συγχρόνου ποινῆς ἀποτελοῦν εἰς τὴν οὐσίαν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, καθόσον ἡ «μετάνοια» δὲν ἀποτελεῖ εἰς τὴν πραγματικότητά αὐτοτελῆ νομικὸν θεσμόν, ἀλλ' εἶναι παράγωγος τῆς «ἐκδικήσεως», μία τῶν λειτουργικῶν συνεπειῶν τῆς ὁποίας καὶ εἶναι αὕτη εἰς τὴν πραγματικότητά (³).

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, παρ' ὅλον ὅτι, τόσον ἡ ἄποψις τῆς «ἐκδικήσεως», ὅσον καὶ ἡ ἄποψις τῆς «μετανοίας» ἀνευρίσκονται ἀμφότεραι, ὡς ψυχολογικὰ στοιχεῖα τοῦ περιεχομένου τῆς συγχρόνου ποινῆς δὲν δύνανται ἐν τούτοις νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἱστορικὰ αὐτῆς πρότυπα.

Τοῦτο, διότι ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὸ σύγχρονον Δημόσιον Ποινικὸν Δίκαιον ἀπὸ τὸ ἰδιωτικὸν τοιοῦτον καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν ἰδιωτικὴν ποινὴν, ὡς ἀντεκδίκησιν, ἀπὸ τὴν σύγχρονον τοιαύτην, ὡς κύρωσιν τοῦ νόμου δὲν

(1) Βλέπε περὶ αὐτῶν ἀναλυτικῶς v. Hippel : Die geschichtliche Entwicklung der Freiheitsstrafe ἐν Bumke : Deutsches Gefängniswesen σελ. 2 ἐπ. καὶ G. Ives : A History of penal Methods 1904.

(2) Περὶ τῆς θεμελιωτικῆς σημασίας τῆς «ἐκδικήσεως» εἰς τὴν διαλεκτικὴν διαμόρφωσιν τῆς καθόλου ἐννοίας τῆς ποινῆς· πρβλ. Franz. v. Liszt. «Aufsätze und Vorträge» I. σελ. 138 ἐπ.

(3) Τοῦτο τονίζει ὁ Eb. Schmidt ἐν : Einführung in die Geschichte der Deutschen Strafrechtspflege 1947, σελ. 43.

εἶναι τόσον ἡ ψυχολογικὴ θεμελίωσις τῶν βασικῶν ποινικῶν θεσμῶν, ἀλλὰ ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ, ἡ ὁποία ὑφίσταται, ἀπὸ ἡθικοκοινωνικῆς κυρίως ἀπόψεως, μεταξὺ τῶν δύο ἱστορικῶν μορφῶν τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον, ἐν πλήρει ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἰδιωτικὴν τιμωρίαν, ἡ δημοσία ποινὴ ἀποτελεῖ πρὸ παντὸς ἔκφρασιν τῆς σχέσεως, ἡ ὁποία ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ, ὡς φορέως τοῦ ἡθικοῦ δικαίωματος καὶ τῆς ἡθικῆς ὑποχρεώσεως τῆς πολιτείας πρὸς ἐπιβολὴν τοῦ κράτους τοῦ νόμου καὶ τοῦ ἀδικοπραγήσαντος τρίτου, ὑποτασσομένου διὰ τῆς καταδίκης του εἰς τὴν ἀπολύτως ἐπικρατοῦσαν δύναμιν τοῦ Δικαίου καὶ ὑφισταμένου τὴν ἡθικὴν ἐκ τῆς τιμωρίας μείωσιν.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, ὡς προσφυῶς παρατηρεῖ ὁ Gustav Radbruch, τὸ Ἀρχαῖον οἰκιακὸν Ποινικὸν Δίκαιον καὶ εἰδικώτερον τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῶν δούλων (Knechtsstrafrecht) ὁμοιάζει ἀναμφιβόλως περισσότερον ἀπὸ οἷονδῆποτε ἄλλο ἱστορικὸν πρότυπον πρὸς τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον καὶ δὴ τόσον ὡς ἐκ τῆς κυριαρχικῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸ δίκαιον ἐκεῖνο ὁ ἐπιβάλλων τὰς ποινὰς «Κύριος», ὅσον καὶ ἐκ τῆς ἡθικοκοινωνικῆς μειώσεως (capitis deminutio) τοῦ ὑφισταμένου ταύτας (1).

2) Ἡ ὑποχρέωσις τῆς πολιτείας πρὸς παροχὴν ἐγγυήσεων κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ποινῶν.

Ἡ τοιαύτη ὑποχρέωσις τῆς πολιτείας ἀπορρέει ἀπὸ αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν τῶν κρατικῶν παρεμβάσεων εἰς τὸν τομέα τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ καὶ τοῦτο διότι ἐξ αὐτῆς θίγονται τὰ κυριώτερα ἀγαθὰ καὶ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰδικώτερον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύγχρονον πολιτείαν, ἡ τεραστία ἔκτασις τὴν ὁποίαν λαμβάνουν, ἐνδεχομένως, αἱ ὡς ἄνω παρεμβάσεις ἐδημιούργησεν ἡθικοκοινωνικὴν ὑποχρέωσιν διὰ τὴν θέσιν περιορισμῶν κατὰ τὴν ἐνάσκησιν

(1) Radbruch : Stand und Strafrecht ἐν Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht. Bd 49.

Ἀνάγλυφον εἰκόνα πρωτογόνου οἰκιακοῦ Ποινικοῦ Δικαίου μᾶς παρουσιάζει ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Κυκλώπων

«Τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουλοφόροι
οὔτε θέμιστες
ἀλλ' οἱ γ' ὑψηλῶν ὀρέων καίουσι
κάρηνα
ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, θεμιστεύει
δὲ ἕκαστος
παίδων ἢ δ' ἀλύχων, οὐδ' ἀλλήλων
ἀλέγουσιν».

Ὅδυσ. I, 112—115.

τῆς ποινικῆς ἐξουσίας, ἀναγομένων τόσον εἰς τὰς προϋποθέσεις, ὅσον καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ, οὕτως ὥστε νὰ ἀποκλείεται, κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν, ἡ αὐθαιρεσία κατὰ τὸ στάδιον τῆς πραγματώσεώς του.

Οὕτως ἡ πολιτεία ἀποβαίνει ἡ ἰδία ἀσφαλιστικὴ δικλὴς τοῦ εἰς τὴν προηγουμένην παράγραφον ἐκτεθέντος δικαιώματος αὐτῆς, πρὸς ἀποκλειστικὴν ἐπιβολὴν τῶν ποινῶν τοῦ νόμου καὶ αὐτοπεριορίζουσα τὸ δικαίωμά της τοῦτο καθοδηγεῖ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν καὶ χαράσσει ἡ ἰδία τὰ αὐστηρὰ ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων καὶ μόνον δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἡ κρίσις, περὶ τοῦ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον χωρῇ εἰς τὰς εἰδικὰς ἐπὶ μέρους περιπτώσεις ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς.

Ὁ ὥς ἄνω αὐτοπεριορισμὸς τῆς πολιτείας κατέχει τὴν κεντρικωτέραν θέσιν εἰς τὸ ὅλον σύστημα τῆς ἐπιστήμης τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸ Α. 1 τοῦ ἡμετέρου Π. Κώδικος, ὃ ὁποῖος διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἄρθρου ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καθορίσῃ μετὰ τῆς μεγαλυτέρας δυνατῆς ἀκριβείας τὰ γενικὰ καὶ εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἀξιοποίνων πράξεων καὶ δὴ κατὰ τρόπον, ὥστε μόνον ὅταν συντρέχουν ὅλα ἀπὸ κοινοῦ νὰ δύναται ἡ ἀνθρωπίνη συμπεριφορὰ νὰ ἐμπίπτῃ ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ ἀξιοποίνου.

Πρωταρχικὴ συνέπεια τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἡ ἀναγωγὴ τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος εἰς *νομικὴν ἔννοιαν*, εἰς τύπον δηλαδὴ ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς, συγκροτούμενον βάσει κριτηρίων τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ ἀπεικονιζόμενον ἐν αὐτῷ τῶν ἄλλων δυνατῶν θεωρήσεων τοῦ ἐγκλήματος, ὡς τῆς ἠθικῆς, βιολογικῆς, κοινωνιολογικῆς κ. ἄ., μὴ δυναμένων νὰ διεκδικήσουν τὴν θέσιν ἀμέσων προϋποθέσεων διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης⁽¹⁾.

Διὰ τῆς ὥς ἄνω ἐγγυητικῆς λειτουργίας ἡ νομοθεσία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καθίσταται ἐν τῇ κυριολεξίᾳ καταστατικὸς χάρτης τῶν ἀνθρωπίνων ἐλευθεριῶν, εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀξίαν τῶν ὁποίων καὶ ἐκφράζει κατὰ πρῶτον λόγον τὴν πίστιν αὐτῆς⁽²⁾.

(1) Κατὰ τὸν Carrara «Programma—Vol I. § 26». Τὸ ποινικὸν ἀδίκημα συνίσταται εἰς τὴν σύγκρουσιν τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς μὲ τὸν νόμον. Ὁ νόμος ὅμως αὐτός, τὸν ὁποῖον παραβαίνει ὁ ἐγκληματίας, «δέον νὰ εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐφωδιασμένοι μὲ κυρώσεις διὰ νὰ προστατεύουν τὴν ἀσφάλειαν τῶν πολιτῶν, διότι τὸ εἰδικὸν νόημα τῆς ἀδικοπραγίας ἐνυπάρχει εἰς τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς ἀσφαλείας καὶ δὲν δύναται νὰ ἀνευρεθῇ παρὰ εἰς τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα προσβάλλουν τοὺς νόμους, οἱ ὁποῖοι τὴν προστατεύουν.

(2) «Ἡ ποινικὴ ἐπιστήμη ἀποτελεῖ τὸν ὑπέρτατον κώδικα τῆς ἐλευθερίας» Carrara op. cit.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀξιώσεως τῆς πολιτείας διὰ τὴν ἀποκλειστικὴν παρ' αὐτῆς ἐνάσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπιβολῆς τῶν ποινῶν τὸ δεύτερον σκέλος τῆς ὑποστάσεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ὡς Δημοσίου Δικαίου, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐγγυητικὴν λειτουργίαν τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως εἶναι ἐπίτευγμα τῶν νεωτέρων μόνον χρόνων καὶ εἰδικώτερον τοῦ φιλελευθέρου 19ου αἰῶνος, ὃ ὅποῖος καὶ θεμελιώνει πρὸς τοῦτο τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος: Nullum crimen nulla poena sine lege, τὴν Magna Carta, κατὰ τὸν Liszt, τοῦ ἐγκληματοῦντος ἀνθρώπου.

Βιβλιογραφία

- Balestra Carlos: La Mission de Garantie du Droit Pénal, Paris 1950.
H. E. Barnes: The Repression of crime, Studies in Historical Penology 1926.
Beling E.: Die Vergeltungsidee und ihre Bedeutung für das Strafrecht 1908.
Binding K.: Handbuch des Strafrechts I. Leipzig 1885.
Brünnenmeister: Das Tötungsverbrechen im altrömischen Recht. Leipzig 1887.
Brunner H.: Sippe und Wergeld nach Niederdeutschem Recht ἐν Savigny Zeitschr. III. καὶ Deutsche Rechtsgeschichte - Leipzig 1907.
Hippel: Deutsches Strafrecht I, 1926.
Frauenstädt I: Blutrache und Totschlagsühne im deutschen Mittelalter Leipzig 1881.
Gardikas K. L' homicide chez les anciens Hellènes 1918 καὶ ἐν Ἀθηνᾶ Λ. 7304 ἐπ.
Γαργδίκας Κ.: Ἐγκληματολογία Γ' τόμος. Σωφρονιστικὴ - Ἀθῆναι 1955.
Gerland Heinrich: Die Entstehung der Strafe Berlin, 1925.
Henkel H.: Strafrichter und Gesetz 1934.
Καρανίκας Δ.: Σωφρονιστικὴ τομ. Α 1948.
Καστόρχη Δ.: Σωφρονιστικαὶ μελέται 1912.
Knapp: Das alte Nürnberger Kriminalrecht. Berlin 1896.
Momm sen: Römisches Strafrecht Leipzig 1899.
Schmidt Eb.: Einführung in die Geschichte der Deutschen Strafrechtspflege. 1943.
Tesar: Staatsidee und Strafrecht I. Teil. Berlin 1914.
Thonnissen: Etudes sur l'histoire criminelle des peuples anciens, Bruxelles 1869 καὶ Le Droit pénal de la République Athénienne, Bruxelles 1875.
Vlavianos V. Zur Lehre von der Blutrache - München 1924.
Wackernagel I.: Die geistigen Grundlagen des Mittelalterlichen Rechts. Tübingen 1929.
Wilda: Das Strafrecht der Germanen, Halle 1842.
Weismann I: Talion und öffentliche Strafe im Mosaischen Rechte Festschrift für Wach) 1913.

II. Σκοπὸς καὶ λειτουργίαι τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Πρωταρχικὸς σκοπὸς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι ἡ προστασία τῶν ἠθικοκοινωνικῶν ἀξιών, αἱ ὁποῖαι θεμελιώνουν τὴν ἔννομον τάξιν.

Ἐλέχθη ἄνωτέρω, ὅτι τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἀποτελεῖ τὸν καθολικὸν καὶ ἀποκλειστικὸν πίνακα τὸσον τῶν ἀξιοποίνων πράξεων, ὅσον καὶ τῶν ποινικῶν κυρώσεων, αἵτινες συνδέονται μὲ τὴν τέλεσιν αὐτῶν.

Διὰ τοῦ πίνακος τούτου ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸν τομέα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἡ ἐν ὁρισμένῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ ἐπικρατοῦσα ἠθικοκοινωνικὴ ἀξιολόγησις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχουν διὰ τὴν ἔννομον τάξιν ὁρισμένα ἔννομα ἀγαθὰ, τὸν σεβασμὸν πρὸς τὰ ὁποῖα παραγγέλλει ὁ ποινικὸς νόμος εἰς τοὺς πολίτας, διὰ τῶν ἐπιταγῶν καὶ τῶν ἀπαγορεύσεων αὐτοῦ.

Εἰδικώτερον τὸ Ποινικὸν Δίκαιον *κρίνει* τὰς πράξεις τῶν κοινωνικῶς συμβιούντων, ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ κοινωνικὸν σύνολον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν τοιαύτην κρίσιν ἀντιπροσωπεύει ὑπερτάτην ἀξίαν. Ἐκ παραλλήλου καὶ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ὥς ἄνω κριτικῆς του ἀποστολῆς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον προστατεύει τὴν ὁλότητα καὶ τὰ καθ' ἕκαστον μέλη αὐτῆς ἀπὸ τὸν ἐκ τοῦ ἐγκλήματος ἀπειλούμενον κίνδυνον τῆς κοινωνικῆς ἀποσυνθέσεως.

Τρεῖς εἶναι συγκεκριμένως αἱ καθ' ἕκαστον λειτουργίαι, διὰ τῶν ὁποίων εἰδικώτερον ὁ ποινικὸς νόμος ἐπιχειρεῖ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ὥς ἄνω καθορισθέντος ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ: *ἡ ἀξιολογικὴ λειτουργία, ἡ προστακτικὴ λειτουργία καὶ ἡ προστατευτικὴ λειτουργία.*

1) Ἡ ἀξιολογικὴ λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Πρωταρχικὴ λειτουργία τοῦ δικαίου καθόλου καὶ ἐπομένως καὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι ἐκείνη, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἀξιολογικὸς κανὼν χαρακτηρίζει πρᾶξιν τινά, ὥς στρεφομένην κατὰ τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος καὶ ἀποδοκιμαζομένην, ἐπομένως, ἀπὸ τὰς συγκροτούσας ταύτην ἀρχὰς τοῦ δικαίου.

Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ἀξιοποίνων πράξεων ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐκφράζει *κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον τὴν ἀπρόσωπον ἠθικοκοινωνικὴν ἀξιολόγησιν των ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν ἔντονον ἀποδοκιμασίαν τῆς ἐννόμου τάξεως, ἀναφορικῶς πρὸς τὸν δράστην ὁρισμένης ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς.*

Ἄμεσος συνέπεια τῶν ἀνωτέρω εἶναι, ὅτι πᾶσα πράξις μὴ ἀποδοκιμαζομένη ἀπὸ τὸν ποινικὸν νόμον καὶ μὴ ἀναφερομένη ἐν αὐτῷ ὥς παράνομος εἶναι αὐτομάτως νόμιμος, ἥτοι ἐξ ἀπόψεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἄμεμπτος. Τοῦτο, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Merkel τὸ πρῶτον ἀναπτυχθεῖσαν διάκρισιν μεταξὺ νομίμων καὶ παρανόμων πράξεων ἀφ' ἑνὸς καὶ νομικῶς ἀδιαφόρων πράξεων ἀφ' ἑτέρου.

Τὰ κριτήρια βάσει τῶν ὁποίων τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἐπιχειρεῖ τὰς ἀξιολογήσεις τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς καὶ προβαίνει, ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτῆς ὥς ἀξιοποίνου εἶναι, ὥς ἐλέγχθη, ἠθικοκοινωνικά καὶ ἀποτελοῦν τὴν συνισταμένην τῶν, ἀναφορικῶς πρὸς ὠρισμένας πράξεις, ἐπικρατουσῶν κρίσεων τῆς ὁλότητος, κατὰ ὠρισμένην ἱστορικὴν περίοδον τοῦ ἐθνικοῦ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ ὀργανικὸς σύνδεσμος τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου μὲ τὴν τοιαύτην ἱστορικῶς καὶ πολιτικῶς προσδιοριζομένην κρίσιν τοῦ συνόλου ὑπάρχει ἀναμφισβητήτως, καταφαίνεται δὲ εὐχερῶς εἰς τὰ ἀκόλουθα τρία σημεῖα.

α) Εἰς τὴν ἐθνικὴν ἰδιοτυπίαν τῆς ποινικῆς νομοθεσίας :

Ζωντανὸν καὶ ἐπομένως ἀποτελεσματικὸν εἶναι τότε μόνον τὸ Ποινικὸν Δίκαιον μιᾶς χώρας, ὅταν ἡ ἐφαρμογὴ του δὲν σημαίνει τὴν ἀπλὴν μεταφύτευσιν ξένων κωδικοποιήσεων, ἀλλὰ εἶναι ἀπόρροια, **κατὰ πρῶτον λόγον**, ἐθνικῶν ἀναγκῶν καὶ ἐντοπίου πείρας.

«Ἐσφαλлон οἱ Κυβερνῆται», γράφει ὁ Ν. Δραγούμης εἰς τὰς ἱστορικὰς ἀναμνήσεις του, ἀναφερόμενος εἰς τὴν Βαυαρικὴν ποινικὴν νομοθεσίαν ἐν Ἑλλάδι, «ὅτι ἔπρεπε ὀδηγούμενοι ὑπὸ ἐμπείρων Ἑλλήνων νὰ μελετήσωσι τὸ εἶδος καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ ὅπως νομοθετήσωσι κατ' αὐτά, οὐχὶ δὲ νὰ εἰσαγάγωσι σχεδὸν ἀπαράλλακτον τὴν νομοθεσίαν τῆς ἰδίας Πατρίδος...» (1).

Πράγματι, πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀστικὴν νομοθεσίαν, ὁ ἄρτιος

(1) Ν. Δραγούμη «Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις», τόμ. Β' σελ. 24 ἐπ. Ἀκόμη χαρακτηριστικώτερα εἶναι ὅσα ἔλεγε σχετικῶς ὁ Ἰωάννης Κωλέττης εἰς τὴν ἐνώπιον τῆς Ἑλληνικῆς Γερουσίας ἀγόρευσίν του τῆς 27 Ἰουλίου 1845 «Τὰ ἔθνη ὅταν φροντίζουν νὰ διοργανισθοῦν καὶ ζητοῦν τὰ μέσα εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, τότε ὁ διοργανισμὸς των γίνεται ἀναλόγως μὲ τὴν ἠθικὴν κατάστασίν των Τί φωνάζουν οἱ Ἕλληνες ἐναντίον τῶν δικαστηρίων, ἐναντίον τῶν δικηγόρων καὶ τῆς σημερινῆς δικαστικῆς τάξεως; Κανὲν ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ ἔθνους. Ἐὰν ἐραυρίζομεθα καὶ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους ἀπὸ ἐλληνικὰς πηγὰς, δὲν θὰ ἐπαθαίναμεν κατὰ καιροὺς, τόσα κακά».

ποινικὸς νόμος δέον νὰ ἔχη, κατὰ τὴν κλασσικὴν διατύπωσιν τοῦ Liszt, «...*ἐθνικὸν* χαρακτῆρα καὶ *ἐντοπίαν* σφραγίδα» (1).

Τόσον αἱ ἠθικαί, ὅσον καὶ αἱ χαρακτηρολογικαὶ προοπτικαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐρευνᾶται τὸ ἔγκλημα παρουσιάζουν τοιαύτην διαφορὰν κατὰ τόπον καὶ χρόνον, ὥστε ἡ κρίσις περὶ τῆς ἐπαρκείας καὶ τῆς πληρότητος τῆς ποινικῆς νομοθεσίας μιᾶς χώρας νὰ ἐξαρτᾶται καὶ νὰ ἐπηρεάζεται ἀπολύτως ἐκ τοῦ κατὰ πόσον αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐντοπίας νομικῆς πραγματικότητος καὶ ἀντανακλᾷ τὰς σχετικὰς πρὸς τὸ ἀξιόποινον θεμελιώδεις αὐτῆς ἀπόψεις.

β) *Εἰς τὸ σύστημα τῶν ποινικῶν κυρώσεων καὶ δὴ ἀναλόγως τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐντάσεως αὐτῶν.*

Ἡ διαβάθμισις τῆς μορφῆς καὶ τῆς ἐντάσεως τῶν ποινῶν τοῦ νόμου ἀποτελεῖ πάντοτε ἐξόχως πιστὴν ἀπεικόνισιν περὶ τῆς ἐκάστοτε, εἰς τὰ πολιτειακῶς ὀργανωμένα σύνολα, κρατούσης κοινωνικῆς ἀξιολογήσεως.

Ἡ ὁποιαδήποτε οὐσιαστικὴ ἀλλαγὴ τοῦ πολιτειακοῦ δικαίου καὶ τῶν ἠθικοκοινωνικῶν αὐτοῦ προϋποθέσεων ἔχει *ἄμεσον* ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ συστήματος τῶν ποινῶν τοῦ νόμου καὶ δὴ τόσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐπικεστέρως ἢ αὐστηροτέρως διαμορφώσεώς των, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ καθόλου προσδιορισμοῦ τοῦ κύκλου τοῦ ἀξιοποίνου.

Ἡ ἱστορία καὶ ἡ ἐξέλιξις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου παρουσιάζουν, χάριν ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς ὡς ἄνω ἐπιδράσεως, συνεχῶς τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν μᾶς δίδει ἡ ἄμπωτις καὶ ἡ παλίσροια. Ἄλλοτε ἐκτείνεται τὸ Ποινικὸν Δίκαιον εἰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἦσαν ἀρχικῶς ἄγνωστοι καὶ ἄλλοτε πάλιν ἀποσύρεται καὶ αἶρει τὰς βαρεῖας του συνεπειάς, ἀδιαφοροῦν πλήρως δι' ἐκδηλώσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπῆγοντο κάποτε εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν του ἀρμοδιότητα.

Οὕτως, ἐνῶ ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς σήμερον ἐμφανίζει ὁλόκληρον σειρὰν ποινικῶν κυρώσεων δι' ἀδικήματα κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς φύσεως, ὅπως αἱ παραβάσεις αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὸ ἔννομον ἀγαθὸν τῆς *ἐργασίας* οὐδὲν ἀπολύτως ἐνδιαφέρον δεικνύει διὰ τὰ ἀδικήματα τῆς «μαγείας», τῆς «αὐτοκτονίας» κ.ο.κ., τὰ ὁποῖα κατεῖχον ἄλλοτε

(1) Liszt A.u.V. I σελ. 181.

Εἶναι ἀξιοσημείωτον τὸ γεγονός, ὅτι οἱ φορεῖς ἀκριβῶς τῆς πνευματικῆς τάσεως, ἡ ὁποία ἐπεδίωξε νὰ ὑποτάξῃ κατὰ ὀρθολογικὸν τρόπον τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, εἰς τὸ σχῆμα τῆς ἐνιαίας καὶ ἀδιασπάστου ἐξελικτικῆς σκοπιμότητος, ἐπιμένουν ἀπολύτως ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἰδιομορφίας τῶν ἐκάστοτε ποινικῶν κωδικοποιήσεων.

Οὕτως ἐκτὸς τοῦ Liszt καὶ ὁ χαρακτηριστικώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ Ἀγγλικοῦ διαφωτισμοῦ εἰς τὴν ποινικὴν ἐπιστήμην J. Bentham τονίζει σχετικῶς : « . . . The sensibility of the two people being essentially different, the same law verbally would not be the same law really . . . ». Πρβλ. Radzinoviz : A history of English criminal Law Vol. I σελ. 373 ἐπ.

προνομιοῦχον θέσιν ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν σκληροτέρων κυρώσεων αὐτοῦ.

γ) Εἰς τὴν προσδιορισμένην ἀπὸ κοσμοθεωρητικὰς ἀρχὰς καὶ ιστορικὰς παραδόσεις ἀντίληψιν περὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀξιῶν καὶ τῶν βασικῶν ἐπιδιώξεων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Ὁ μελετῶν τὰς ἐννοίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ οὔτε πρὸς στιγμήν, ὅτι αὗται ἀποτελοῦν τὴν ἔκφρασιν μιᾶς βασικῆς κοσμοθεωρητικῆς καὶ γενικώτερον πνευματικῆς θέσεως· τὴν γνησίαν ἀντανάκλασιν δηλαδὴ τῶν πνευματικῶν καὶ πολιτικῶν ἀντιλήψεων ἐνὸς συγκεκριμένου λαοῦ, κατὰ μίαν ὀρισμένην ἱστορικὴν στιγμήν.

Ἀρκεῖ ἓν βλέμμα εἰς τὴν σύγχρονον ἱστορίαν μὲ τὰς ἀλληλοσυγκρουομένας, ἐν πολλοῖς, πνευματικὰς καὶ πολιτικὰς αὐτῆς διακυμάνσεις διὰ νὰ καταδειχθῇ εὐχερῶς ὁ βαθὺς καὶ ἀκατάλυτος σύνδεσμος μεταξὺ τῶν θεμελιωδῶν ἀξιωμάτων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ τῶν ἀενάως ἐναλλασσομένων ρευμάτων τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος γενικώτερον.

Οὕτω πέριξ τοῦ κεφαλαιώδους διὰ τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον ἀξιώματος *Nullum crimen nulla poena sine lege* διαδραματίζεται ὁ φλογερὸς ἀγὼν τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος, διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας.

Ἐξ ἄλλου, ὑπὸ τοὺς γενικοὺς καὶ ρευστοὺς τύπους τοῦ ἀδικήματος τῆς οἰκονομικῆς δολιοφθορᾶς (*Sabotage*), ὅπως τὸ περιέχουν οἱ Σοβιετικοὶ νόμοι, διεξάγεται εἰς τὸν τομέα τῆς ποινικῆς Δικαιοσύνης ἀνένδοτος ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ προλεταριάτου.

Τέλος, εἰς τὴν ποινικὴν νομοθεσίαν τοῦ Χιτλερισμοῦ, ὅπως τὴν ἐγνώρισεν ἡ προπολεμικὴ Γερμανία, διαγράφεται ἡ μεταφυσικὴ ἀκαμψία τοῦ φυλετικοῦ δόγματος, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἡ ἐπίλεκτος φυλὴ τῶν Ἀρείων.

*
* *

Εἰδικώτερον περὶ τῆς «Κοσμοθεωρίας» τῶν Σχολῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Ἀξία ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος εἶναι ἡ ἐπαλήθευσις τῶν ἀνωτέρω σκέψεων ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν καλουμένων «Σχολῶν» τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ὁ ἐντοπισμὸς τῆς γενικωτέρας κοσμοθεωρητικῆς ἐπιδράσεως, ἡ ὁποία διαπιστοῦται κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἀξιολογήσεων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἰς τὸ πλεόν κεφαλαιῶδες θέμα τῆς διαμάχης μεταξὺ «Κλασσικῶν» καὶ «Συγχρόνων», ἥτοι εἰς τὸ θέμα τῆς ποινῆς.

Ὁ τοιοῦτος ἐντοπισμὸς τοῦ ὅλου θέματος τῆς διαμάχης τῶν «Σχολῶν» τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἰς τὸ θέμα τῆς ποινῆς δὲν συγχωρεῖται μόνον ἐξ οὐσιαστικῶν λόγων, καθόσον ἡ πρακτικὴ σημασία πάσης ποινικῆς θεωρίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ θεωρητικοὺς λόγους. Τοῦτο, διότι εἰς τὴν περὶ ποινῆς ἀντίληψιν ἀνευρίσκει κανεὶς, ἀπὸ γνωσιολογικῆς ἀπόψεως, τὸ πλεόν χαρακτηριστικὸν στοι-

χειον τῆς γενικωτέρας πνευματικῆς ἐντάξεως τῶν ἐκάστοτε φορέων αὐτῆς.

Πράγματι, ἀληθῆς γνωσιολογικὴ τοποθέτησις τοῦ προβλήματος τῶν «σχολῶν» δὲν σημαίνει μόνον τὴν ἱστορικὴν μελέτην ἢ τὴν δογματικὴν ἐπεξεργασίαν ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκε καὶ ἐκείνου ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐμάχετο ἢ μία ἢ ἡ ἄλλη σχολή, μελέτην εἰδικώτερον, ἐὰν διὰ τοὺς μὲν ἢ ποινη εἶναι «ἀνταπόδοσις» καὶ διὰ τοὺς ἄλλους «σκοπιμότης», ἀλλὰ ποῖος ὁ βαθυτέρος πνευματικὸς λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐκάστη τῶν δύο μεγάλων ἐπιστημονικῶν κατευθύνσεων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐξέλεξεν ὡς σύμβολον τῆς μεταξὺ των διαμάχης, τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν ὡς ἄνω ἐννοιῶν.

Οὕτως ἡ βασικὴ ἀντίθεσις, ἡ ὁποία παρουσιάζεται μεταξὺ τῶν ἀπόψεων τῆς κλασσικῆς καὶ τῆς συγχρόνου σχολῆς καὶ ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ εὕρῃ πλαστικωτέραν καὶ ὀξυτέραν διατύπωσιν, ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν τῆς ἔδωσεν ὁ Richard Schmidt καθ' ἣν «...Διὰ τοὺς μὲν, ὁ σκοπὸς τῆς ποινῆς συνάγεται ἀπὸ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἠθικοῦ της λόγου, ἐνῶ διὰ τοὺς ἄλλους, ἀντιθέτως, ὁ λόγος συνάγεται ἀπὸ τὸν σκοπὸν...» (¹) ἐκφράζουσα ἐπιγραμματικώτατα τὸ γεγονὸς, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον, *διὰ τὴν μίαν περίπτωσιν, τὴν τῶν κλασσικῶν, ἢ ποινὴ καὶ ἡ ἔκτασις αὐτῆς ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον ἠθικὴν ἐννοιαν τῆς δικαιοσύνης, ἐνῶ διὰ τὴν ἄλλην, τὴν τῶν συγχρόνων, ἀπὸ τὸν σχετικὸν εἰς ἐκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν*, συνδέεται εἰς τὴν πραγματικότητα μὲ τὸ πρωταρχικὸν σχῆμα, τὸ ὁποῖον χωρίζει ἐκ θεμελίων τὴν φιλοσοφίαν τῆς πολιτείας καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπορρέουν αἱ δύο βασικώτεραι μορφαὶ τῆς πολιτειακῆς συγκροτήσεως, αἱ ὁποῖαι μᾶς εἶναι γνωσταί.

Συμφώνως πρὸς τὰς δύο αὐτὰς θεμελιώδεις διὰ τὴν νομιμοποίησιν τοῦ κράτους ἀπόψεις ἡ Πολιτεία ἢ ἀντλεῖ τὴν ἠθικὴν νομιμοποίησιν αὐτῆς ἀπὸ τὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν ἔχει αὕτη ἐν σχέσει μὲ ἐν ἑκαστον ἀπὸ τὰ μέλη της (κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σκέπτεται καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὁρμᾶται κάθε «φιλελευθέρα» διὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ κράτους θεωρία, κάθε πολιτικὸς φιλελευθερισμὸς) ἢ ἀντιθέτως, τὸ κράτος ἔχει ἀξίαν «ὑπερατομιστικὴν» καὶ ἠθικὴν αὐθυπόστασιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ πᾶσαν συσχέτισιν πρὸς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ὁποία ἐμφανίζεται, ἄλλοτε ὡς τμῆμα τῆς παγκοσμίας Θεϊκῆς τάξεως, ἄλλοτε ὡς πραγματοποίησις καὶ ἐπιταγὴ τοῦ πνεύματος τῆς ἱστορίας κ.ο.κ., (κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σκέπτεται καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὁρμᾶται πᾶσα «αὐταρχικὴ» διὰ τὸ κράτος θεωρία, πᾶσα μορφή πολιτικοῦ συντηρητισμοῦ) (²).

Αἱ δύο ὡς ἄνω βασικαὶ ὡς πρὸς τὸ κράτος καὶ τὴν νομιμοποίησιν του ἀπόψεις, ἔχουν ὡς πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς ποινῆς, τὰς ἀκολουθοῦσας *ἀμέσους* συνεπείας.

Εἰς τὴν περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ κράτος ὑπάρχει *χάριν* τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος, καθίσταται τὸ ἴδιον μία ὑπόθεσις ἐμβαπτισμένη εἰς

(1) «...Die einen aus der Bestimmung des sittlichen Grundes den Zweck die anderen umgekehrt aus dem Zweck, den Grund ableiten...» Richard Schmidt: Die Strafrechtsreform in ihrer staatsrechtlichen und politischen Bedeutung, σελ. 16.

(2) Πρβλ. σχετικῶς Lask, Rechtsphilosophie, ἐν Windelband: Philosophie im Beginn des 20 en Jahrhunderts, 2 Aufl. 1907 σελ. 283 ἐπ.

τήν μεταφυσικὴν τῆς σκοπιμότητος καὶ ἐπομένως καὶ ἡ ποινὴ ὡς μία τῶν σπουδαιότερων λειτουργιῶν του, δὲν δύναται παρὰ νὰ ἔχη ἐξ ὁλοκλήρου σκόπιμον χροῶμα καὶ χαρακτῆρα.

Ἀντιθέτως, εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν, τὸ «κράτος» ζεῖ κατὰ αὐθυπόστατον τρόπον καὶ ἀντλεῖ τὰς δυνατότητας τῆς ὀργανικῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον ἀπὸ τὸ ἴδιόν του ἠθικὸν μεγαλεῖον ἡ ποινὴ δὲν δύναται παρὰ νὰ ἔχη τὴν μορφήν τῆς κατισχύσεως τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς λαμπρότητος ταύτης· καὶ νὰ εἶναι ἄσκοπος, ἀλλὰ πανηγυρικὴ ἀναγνώρισις τῆς κρατικῆς ἰσχύος, εἰς πεῖσμα οἰουδήποτε ἀρνητοῦ αὐτῆς.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁπισθεν τῶν δύο θεμελιωδῶν ἀπόψεων περὶ τῆς ποινῆς τῆς σκοπίμου καὶ τῆς ἀπολύτου ὑπάρχουν αἱ δύο θεμελιωδέστεραι καὶ γενικώτεραι κατηγορίαι περὶ τῆς πολιτειακῆς ὑποστάσεως, τὰς ὁποίας γνωρίζομεν: *Συγκεκριμένως, πολιτικὸν ὑπόστρωμα τῆς «ἀνταποδοτικῆς» τῶν κλασσικῶν ποινῆς καὶ ἐπομένως καὶ ὁλοκλήρου τῆς κλασσικῆς σχολῆς ἀποτελεῖ ἡ κοσμοθεωρία τῆς κρατικῆς ἀποθεώσεως μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς πολιτικὰς ἀποχρώσεις τοῦ συντηρητισμοῦ, ἐνῶ ἐπὶ τῆς «σκοπίμου» ποινῆς καὶ τῆς σχολῆς τῶν «συγχρόνων» ἀντανανκλοῦν αἱ ἀνταύγειαι τοῦ ἀτομισμοῦ μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς ἀποχρώσεις τοῦ πολιτικοῦ φιλελευθερισμοῦ* ⁽¹⁾ ⁽²⁾.

Ἡ τεραστία καὶ ἀποκλειστικὴ σημασία, τὴν ὁποίαν ἡ προσπάθεια τῆς κατισχύσεως τοῦ νόμου ἐνέχει διὰ τὴν κλασσικὴν σχολήν, ἀποτελεῖ ἴσως τὴν καλυτέραν ἀπόδειξιν διὰ τὴν ταυτότητα, ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξύ, ἀφ' ἑνὸς τῆς συντηρητικῆς πολιτικῆς ἰδεολογίας, ὡς πρὸς τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ὀργανικὴν αὐθυπαρξίαν τοῦ κράτους καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιδιώξεων τῆς σχολῆς ταύτης.

«Ἡ κατίσχυσις τοῦ νόμου, λέγει ὁ R. Schmidt, ἀποτελεῖ τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν αὐτοῦ τοῦ συστήματος (τῶν κλασσικῶν)» ⁽³⁾.

Τὰ πάντα εἰς τὴν κλασσικὴν σχολήν, τόσον ἡ ἔννοια καὶ ἡ φύσις τῆς ποινῆς, καθὼς καὶ αἱ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς ἐπιδιώξεις της, ἔχουν ὡς κεντρικὴν τὴν ἰδέαν τὸ ἰδεῶδες τοῦ πολιτικοῦ συντηρητισμοῦ: τὸν νόμον καὶ τὴν κατίσχυσίν του.

Κατὰ πρῶτιστον λόγον καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ διαφωτισμοῦ, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ ἀνεύρῃ τὴν νομιμοποίησιν τῆς ποινῆς, εἰς τὴν βούλησιν τοῦ συμβαλλομένου μὲ τὴν κοινωνικὴν ὁλότητα ἀτόμου, ἡ

(1) Τὴν τοιαύτην πολιτικὴν τοποθέτησιν τοῦ «ἀγῶνος» τῶν Σχολῶν, ὑπεγράμμισε πρῶτος ὁ G. Radbruch. Πρβλ. Radbruch: Politische Prognose der Sfrechtsreform, ἐν Monatschrift für Kriminalpsychologie u. Strafrechtsreform Ig. 5 σελ. 1 ἐπ.

(2) Οὐχ' ἦττον τὸ φιλελεύθερον στοιχεῖον ἐνυπάρχει καὶ εἰς τὴν κλασσικὴν σχολήν.

Ἡ πολιτικὴ πραγματικότης τοῦ 19ου αἰῶνος, διαβιβρώσκουσα τὴν δογματικὴν ἐνότητα τῆς κλασσικῆς σχολῆς, συνέδεσε τὸν πολιτικὸν συντηρητισμὸν τῆς τελευταίας ταύτης καὶ δὴ εἰς πολλὰ σημεία, πρὸς φιλελευθέρας ἀπόψεις. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀλλοιώνει τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ κλασσικὴ σχολὴ εἶναι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς πολιτικῆς ἠθικῆς κατὰ βάσιν συντηρητικὴ.

(3) «...Gesetzesbewährung ist der oberste Wert dieses Systems». R. Schmidt, ἐ. α.

κλασσική σχολή προσδιορίζει την ποινήν, ὡς ἀνεξάρτητον τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως κατίσχυσιν τῆς ἐξουσίας τοῦ κράτους.

Διὰ τῆς ποινῆς διατηροῦν οἱ κλασσικοί, πρὸ παντός, τὸ κῦρος τῆς ἐννόμου τάξεως.

Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸν νόημα τῆς λεγομένης «ποινῆς τοῦ Δικαίου» (Rechtstrafe), ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν θεμελιώδη, ὡς πρὸς τὴν ποινήν, ἀποψιν τῶν κλασσικῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φύσιν αὐτῆς ἡ ποινὴ εἶναι διὰ τοὺς κλασσικοὺς **ἀνταπόδοσις**. Τὸ αἰώνιον ἀνθρώπινον αἷτημα τῆς ἀντεκδικήσεως καὶ τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ παθόντος, μὲ τὴν βιβλικὴν αὐτοῦ διατύπωσιν τοῦ «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος» προσφέρει εἰς τοὺς κλασσικοὺς τὴν ψυχολογικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς «ποινῆς τοῦ δικαίου» (¹).

Ἐν τούτοις, τὸ καθαρῶς ψυχικὸν αὐτὸ περιεχόμενον τῆς ἀνταποδοτικῆς λειτουργίας δὲν εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν ἀναγωγὴν τῆς δυναμικῆς κυρώσεως τοῦ ἐγκλήματος εἰς **ποινήν τοῦ δικαίου**.

Ἀνταπόδοσις σημαίνει ὡς γνωστόν, κατ' ἀρχήν, τὴν τοῦ κακοῦ πληρωμὴν. Διὰ τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον διέπραξες, θὰ τιμωρηθῇς (²). Ἄλλ' ἡ ἔννοια τῆς φυσικῆς πληρωμῆς ἀπλῶς δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀξιολογικῆς ἐννοίας τῆς ἀνταποδόσεως, ὅπως τὴν μεταχειρίζεται ἡ κλασσικὴ σχολή. Μία τοιαύτη φυσικὴ πληρωμὴ, στερουμένη ὁρίου καὶ μέτρου, τὸ ὁποῖον νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ δικαίου τῆς ἠθικῆς πολιτείας εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἐκδίκησις μεταξὺ τῶν πρωτογόνων ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀδυνατεῖ νὰ διεκδικήσῃ θέσιν ρυθμιστοῦ εἰς τὴν ἀπονομὴν τῆς κρατικῆς **δικαιοσύνης**.

«Διὰ τῆς ἀνταποδόσεως, λέγει ὁ Birkmeyer, ἐπιτυγχάνεται ἡ **ἐξίσωσις** τῆς δυσαναλογίας, ἡ ὁποία προεκλήθη ἀπὸ μίαν ὠρισμένην συμπεριφοράν» (³).

Τὸ μέτρον τῆς **ἐξισώσεως** αὐτῆς, τὸ κριτήριον δηλαδή τὸ ὁποῖον προσδιορίζει τὴν δικαίαν ἀναλογίαν μεταξὺ τῆς βαρύτητος τῆς ἐπιβληθησομένης ποινῆς καὶ τῆς βαρύτητος τῆς τελεσθείσης πράξεως παρέχει, συμφώνως πρὸς τὴν κλασσικὴν ἀντίληψιν, μόνον ὁ νόμος. Δικαία εἶναι ἡ ἀνταπόδοσις, μόνον ὅταν αὕτη πραγματοποιηθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ νόμου, μὲ βάσιν τὰ ἀντικειμενικὰ του κριτήρια.

Ἡ δικαστικὴ συμμετοχή, μὲ τὸ εὐπλαστον τῆς ὑποκειμενικῆς κρίσεως

(1) Ὁ Ἀριστοτέλης, (Ἠθικὰ Νικομάχεια, Βιβλ. 5, 3 στίχ. 1132β ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνταποδόσεως εἰς τὸ δίκαιον τοῦ Ραδαμάνθυος. «... Καίτοι βούλονται γε τοῦτο λέγειν καὶ τὸ Ραδαμάνθυος δίκαιον»

εἰ κε πάθοι τὰ τ' ἔρεξε, δίκη κ' ἰθεῖα γένοιτο».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους καὶ τὴν μετέπειτα κλασσικὴν ἀρχαιότητα ἰσχύει τῆς ἀρχῆς τῆς «ἀνταποδόσεως» ὁ Κωστής: «Περὶ ἀδικήματος καὶ τῆς ποινῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ τραγωδίᾳ», σελ. 11 ἐπ., καὶ ὁ Thonissen: *Droit pénal de la république Athénienne* σελ. 63 ἐπ., ἀναφέρουν ἀπειρίαν σχετικῶν κειμένων.

(2) Κατὰ τὴν κλασσικὴν διατύπωσιν τοῦ Grotius, τὸ περιεχόμενον τῆς ἀνταποδόσεως εἶναι: *malum passionis ob malum actionis*.

(3) Birkmeyer: *Strafe und sichernde Massnahmen*.

ἀποκλείεται προκειμένου νὰ καθορισθῇ ἡ ἀναλογία τοῦ κακοῦ, τὸ ὅποιον, ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ποινῆς, θὰ εὔρη τὸν ἐγκληματίαν καὶ σβύνει ἐντελῶς ἔμπρὸς εἰς τὴν μεταφυσικὴν λαμπρότητα τοῦ ἀντικειμενικῶς προσανατολισμένου νόμου, ὃ ὅποιος ἀποτελεῖ τὸ μόνον κατευθύνον ἰδεῶδες τῆς ἀπολύτου δικαιοσύνης (¹).

Ἀλλὰ καὶ οἱ σκοποί, τοὺς ὁποίους, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἀνταποδοτικῆς τῆς λειτουργίας καλεῖται νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ ποινὴ κατὰ τοὺς κλασσικούς, εἶναι γνησίως ἀπότοκοι τῆς μεταφυσικῆς ἀποθεώσεως τοῦ νόμου, ἡ ὁποία διακρίνει τὴν συντηρητικὴν περὶ τῆς πολιτείας ἄποψιν.

Ἡ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ τῶν κλασσικῶν εἶναι προσανατολισμένη, ὡς γνωστόν, πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς «γενικῆς προλήψεως» (²).

Διὰ τῆς «γενικῆς προλήψεως» νοεῖται τὸ σύνολον ὅλων ἐκείνων τῶν ἐπιδράσεων, τὰς ὁποίας ἔχει ἡ ποινὴ ἐπὶ τῆς ὁλότητος, ὥστε νὰ συγκρατῇται αὕτη ἀπὸ τὴν διάπραξιν ἐγκληματικῶν παραβάσεων.

Σπουδαῖος παράγων τῆς «γενικῆς προλήψεως» εἶναι, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ὁ ἐκφοβισμός, τὸν ὅποιον προκαλεῖ τὸ ἐκ τῆς μελλούσης νὰ ἐπιβληθῇ ποινῆς προερχόμενον κακόν.

Ἐν τούτοις, ὁ ἐκφοβισμός αὐτὸς δὲν ἐξαντλεῖ τὸ περιεχόμενον τῆς «γενικῆς προλήψεως». Ἡ «γενικὴ πρόληψις» διακρίνεται, ἔτι περαιτέρω, ἀπὸ τὰς ἡθικὰς ἀπόψεις τῆς ἐπιδράσεως τῆς ποινῆς, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζονται παντοῦ ὅπου, ὃ ὑπὸ τοῦ νόμου τονισμός καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῶν μὴ περιπεσουσῶν εἰσέτι εἰς αἰσθητικὴν ἡθικῶν παραστάσεων τοῦ συνόλου ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καταστραφῇ εἰς τὸ σπέρμα τῆς ἡ ἐνδεχομένη ἐπαφῇ τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν ὑπ' αὐτῶν σχεδιαζομένην ἀδικοπραγίαν.

Ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω διαπίστωσιν, καθ' ἣν πρωταρχικὴ ἐπιδίωξις τῆς ποινῆς εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ ψυχολογικὸς ἐκφοβισμός τοῦ συνόλου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἡθικὴ συγκράτησις τοῦ δράστου ἀπὸ τὸ μέλλον νὰ τελεσθῇ ἀδίκημα προκύπτει ἡ ἀνάγκη ὅπως ὁ νόμος καὶ αἱ κυρώσεις αὐτοῦ εἶναι πράγματα ἐκ τῶν προτέρων καὶ μὲ πᾶσαν σαφήνειαν **ἐγγράφως** δὲ καὶ **ἀντικειμενικῶς** διατυπωμένα, τοῦ νόμου καθισταμένου, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, τοῦ κυρίου ὀργάνου διὰ τοῦ ὁποίου ἀσκεῖται ἡ πρόληψις τοῦ ἐγκλήματος.

Οὐχ' ἥττον καὶ εἰς τὰς σπανίας ἐκείνας περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ κλασσικὴ σχολὴ δέχεται νὰ προσανατολισθῇ πρὸς τὰς διαπαιδαγωγικὰς δυνατότητας τῆς ποινῆς, πάλιν ἡ ἀπόλυτος ἡθικὴ ἀξία τῆς πολιτειακῆς ὑπάρξεως εἶναι ἐκείνη, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ διαπαιδαγώγησις αὕτη προσκτᾷ νόημα καὶ ἔκτασιν. Καὶ τοῦτο διότι ἡ διαπαιδαγωγικὴ λειτουργία τῆς ποινῆς, συμφώνως πρὸς τοὺς κλασσικούς δὲν κατευθύνεται, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς συγχρόνους, πρὸς τὸ ἄτομον καὶ τὴν προσωπικότητα αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν πολιτειακῶς ὀργανωμένην ὁλότητα.

Τὸ διαπαιδαγωγικὸν ἰδεῶδες τῶν κλασσικῶν δὲν εἶναι, ὑπὸ τὰς προϋποθέ-

(1) Henkel : Strafrichter und Gesetz σελ. 26. Birkmeyer ἑ.α. σελ. 10.

(2) Ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς τῶν «κλασσικῶν», πρβλ. ἀντὶ παντὸς ἄλλου : R. Schmidt, die Stellung der Strafrechtsreform, innerhalb der Gesamtentwicklung des modernen Deutschen Rechts. Gerichtssaal. Bd 96.

σεις αὐτάς, ἡ εἰδικὴ διάπλασις τῆς συγκεκριμένης προσωπικότητος τοῦ ἐγκληματίου μὲ κριτήρια λαμβανόμενα ἀπὸ τὴν προοπτικὴν τῆς ἀτομικῆς δεοντολογίας, ἀλλ' ἡ καθολικὴ ἐπίδρασις *ἐπὶ τοῦ συνόλου*, ἐπὶ τῇ βάσει κριτηρίων εἰλημένων ἐκ τῆς πολιτειακῆς προοπτικῆς, ἡ συντελουμένη ἀποκλειστικῶς, διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου διαπαιδαγωγήσεως τοῦ συνόλου τούτου, ὥς πρὸς τὸ τί δεόν νὰ πράττῃ, ἵνα, συμφώνως πρὸς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τῆς Πολιτείας, αἱ πράξεις του εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὸ δίκαιον καὶ ἀντίθετοι πρὸς τὸ ἄδικον.

Ἀντιθέτως πρὸς τὴν κλασσικὴν σχολὴν καὶ τὸν πολιτικὸν συντηρητισμόν, ὃ ὁποῖος τὴν διέπει, ἡ σύγχρονος σχολὴ ἀνεπτυγμένη εἰς τὸ φυτώριον τῆς ἐξελικτικῆς αἰτιοκρατίας διατρέχεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἀπὸ τὸν σχετικισμόν τῆς σκοπιμότητος, ἡ ὁποία, ὅπως ἐλέγχθη καὶ ἀνωτέρω, διακρίνει γενικῶς τὴν φιλελευθέραν περὶ τῆς πολιτείας ἰδεολογίαν.

Τὴν κλεῖδα διὰ τὴν βαθύτεραν κατανόησιν τῶν κεντρικῶν θεμάτων τῆς συγχρόνου σχολῆς τὴν δίδει ἀποκλειστικῶς ἡ θεωρία τῆς «ἐξελίξεως», εἰς τὰς διαφόρους αὐτῆς διακυμάνσεις.

Τὴν γενικωτέραν γνωσιολογικὴν σημασίαν τῆς «ἐξελίξεως» διὰ τοὺς φυσιοκράτας νομικοὺς τῆς συγχρόνου σχολῆς παρέχει ἡ σύνθεσις τῆς αἰτιώδους μὲ τὴν ἀξιολογικὴν σκέψιν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἅπαντον τῆς γνωσιολογικῆς σημασίας τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως, ἀπόρροια τῆς ὁποίας εἶναι, ὅτι ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις, αὕτη καθ' ἑαυτήν, ἀποτελεῖ τὸν κατευθύνοντα ὁδηγὸν διὰ τὸ «δέον γενέσθαι».

Ἡ εἰδικὴ πρακτικὴ σημασία τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως διὰ τοὺς «συγχρόνους» εἶναι, ὅτι δι' αὐτῆς καθίσταται δυνατὴ ἡ *κριτικὴ* ἔρευνα τῶν θεμάτων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ ἀντιμετώπισις αὐτῶν, ὥς ἐννοιῶν οὐσιαστικοῦ καὶ συγκεκριμένως κοινωνιολογικοῦ περιεχομένου.

Ἀντιθέτως δηλαδὴ πρὸς τοὺς κλασσικοὺς, οἱ ὁποῖοι χάρις εἰς τὸν ἀποκλειστικὸν τονισμόν τοῦ νόμου ὥς αὐθυπάρκτως λειτουργούσης ὑπερτάτης βουλήσεως, καταλήγουν κατ' ἀνάγκην εἰς τυπικὰς ἐννοίας εἴτε διὰ τὸ ἐγκλημα πρόκειται εἴτε διὰ τὴν ποινὴν, οἱ σύγχρονοι, μὲ τὸν πνευματικὸν ἐξοπλισμόν τῆς ἐξελικτικῆς τελεολογίας κρίνουν τὸ Ποινικὸν Δίκαιον καὶ τοὺς θεσμοὺς αὐτοῦ μὲ κριτήρια ἀνευρισκόμενα ἔξω πάσης τυπικῆς λογικῆς καὶ συστηματικῆς πληρότητος καὶ ἀναζητοῦν τὴν ὁρθότητα αὐτοῦ, ὅχι εἰς τὰς διαφόρους ἀφηρημένας καὶ μεταφυσικὰς ἀπόψεις περὶ τῆς πολιτειακῆς ὁργανώσεως, ἀλλὰ εἰς τὸ ἐὰν τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τοῦτο καὶ οἱ θεσμοὶ αὐτοῦ ἐξυπηρετοῦν ἐπαρκῶς τὸν ἐκ τῆς ἐξελίξεως ἀνακύπτοντα καὶ μοναδικὸν δι' αὐτοὺς σκοπόν: τὴν προστασίαν τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ εἰδικώτερον τῶν διαβιούντων ἐν αὐτῇ προσώπων ⁽¹⁾.

Πράγματι οὐδὲν ἄλλο κριτήριον εἶναι ἱκανόν, συμφώνως πρὸς τὴν ἄποψιν τῶν συγχρόνων, νὰ παράσχῃ ἐκ τῶν πραγμάτων εὖλογον καὶ οὐσιαστικῶς δικαίαν ἄποψιν διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ποινικῶν θεσμῶν καὶ δὴ τοῦ κυριωτέρου τούτων: τῆς ποινῆς.

(1) Ὁ σκοπός, ἐν προκειμένῳ, δὲν εἶναι ἄποψις ἀπλῶς ἡ λειτουργία τοῦ δικαίου εἶναι αὕτη αὕτη ἡ φύσις του καὶ μόνον ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν αὐτοῦ κυριαρχίαν, ἡ δυναμικὴ ἐπιβολὴ τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ ἐπομένως καὶ τοῦ Κράτους μεταμορφώνεται εἰς Δίκαιον.

Εἰδικώτερον οὐτε ἡ μεταφυσικὴ νομιμοποίησις τῆς ποινῆς, οὐτε ἡ ἀναγωγὴ αὐτῆς εἰς τὴν ἀπόλυτον ἰδέαν τῆς δικαιοσύνης εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξουν ὡς λύσεις διὰ τὰ αἰτιοκρατικῆς φύσεως προβλήματα τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὸ θέμα αὐτὸ «συγχρόνων» ποινικολόγων.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν μεταφυσικὴν ἐρμηνείαν τοῦ φαινομένου τῆς ποινῆς, αὕτη δὲν ἀποκλείεται βεβαίως παντελῶς ἀπὸ τοὺς συγχρόνους, ἀλλὰ ἐντοπίζεται παρ' αὐτῶν ὡς θολὴ καὶ ὑποπτος, ἔξω τῶν ὁρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων (¹).

Ἡ Δικαιοσύνη πάλιν δὲν ἀποτελεῖ διὰ τοὺς «συγχρόνους» ἀπόλυτον καὶ *a priori* δεδομένην ἰδέαν, ἡ ὁποία, ὑπὸ τὴν ιδιότητά της αὐτὴν νὰ δύναται νὰ λάβῃ παράλληλον θέσιν πρὸς ἄλλας ἠθικὰς ἀξίας. Ἡ Δικαιοσύνη διὰ τοὺς «συγχρόνους» δὲν εἶναι ποτὲ ἀπόλυτος, ἀλλὰ παριστάνει ἀπλῶς μίαν σχετικὴν ρυθμιστικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου. «Αὕτη δὲν δύναται νὰ σημαίνει ποτὲ περισσότερον παρὰ ὅτι, συμφώνως πρὸς τὸν ἐκάστοτε σταθμὸν ἐξελίξεως τοῦ Δικαίου τῶν καθ' ἕκαστον λαῶν, τὸ ἐκάστοτε βαρύτερον ἔγκλημα πρέπει νὰ ἀπειλῇται μὲ βαρυτέραν ποινὴν ἀπὸ τὸ ἐλαφρότερον» (²).

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον *δικαία* ποινὴ διὰ τοὺς συγχρόνους εἶναι ἡ *ἀναγκαία* ποινὴ, ἡ ποινὴ δηλαδὴ τῆς ὁποίας νόημα καὶ συνέπεια εἶναι : ἡ ἐπαρκὴς προστασία τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν.

Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπομένει εἰς τὸν *σύγχρονον* ἐρευνητὴν τῆς ποινῆς εἶναι νὰ διαπιστώσῃ, χρησιμοποιῶν πάντοτε τὴν αἰτιοκρατικὴν μέθοδον, μὲ ποίας ἢ ποίαν ἀπὸ τὰς δυνατὰς λειτουργίας της ἡ σκόπιμος ποινὴ ἐξυπηρετεῖ καλύτερον τὴν προστασίαν τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν.

Τὸ τί ἀπέδωκεν ἡ ἐρευνα αὕτη, ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ ριζοσπαστισμοῦ τοῦ Lombroso ἕως τὸν «πλεγματικὸν» δογματισμὸν τῶν ἐκπροσώπων τῆς ψυχαναλύσεως, δὲν δύναται νὰ ἐκτεθῇ ἐδῶ ἐν λεπτομερείᾳ.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶναι νὰ ὑπογραμμισθῇ, ὅτι ἡ αἰτιοκρατικὴ θεώρησις τῆς ποινῆς μετετόπισεν ἀποφασιστικῶς τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον *ἀπὸ τὴν ἐρευναν τῆς θεωρητικῆς θεμελιώσεως αὐτῆς εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφορῶν αὐτῆς μορφῶν, ἀναδείξασα ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας ὡς προέχουσαν λειτουργίαν αὐτῆς τὴν εἰδικὴν πρόληψιν*. Καὶ τοῦτο, διότι οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ θετικὴ στάσις καὶ ὁ σεβασμὸς ἔναντι τῆς ἠθικοκοινωνικῆς σημασίας τὴν ὁποίαν ἔχει ἐνδεχομένως τὸ ἀξιόποιον, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ (καὶ πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ἐκ τῶν «συγχρόνων» οἱ ὁποῖοι παρὰδέχονται τὴν τοιαύτην γενικὴν ἠθικοκοινωνικὴν σημασίαν τῆς ποινῆς) (³).

(1) Georgakis : *Geistesgeschichtliche Untersuchungen* σελ. 8 ἐπ.

(2) v. Liszt A u. V. I σελ. 157.

(3) Ὁ Liszt μάλιστα ἐδήλωνε διὰ τὴν τοιαύτην γενικοπροληπτικὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἠθικοκοινωνικὴ ἀπαξία, τὴν ὁποίαν περιλαμβάνει ἡ ἀπειλὴ τῆς ποινῆς ὅτι «αὕτη εἶναι ἡ πρώτη καὶ ὄχι ἡ μικροτέρα ἐπενέργεια τῆς ποινῆς» v. Liszt A u. V II σελ. 488

τοῦτο μόνον εἶναι δι' αὐτοὺς βέβαιον : "Ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ἐξέλιξις ἀναδεικνύει ὡς κέντρον τοῦ βάρους τῆς ποινῆς τὴν ἐπιμέτρησιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς οἶδεμία ἄλλη λειτουργία τῆς ποινῆς εἶναι δυνατόν νὰ διεκδικήσῃ σπουδαιότητα, ἐκτὸς ἐκείνης ἣ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐγκληματίου, τῆς εἰδικῆς δηλαδή προλήψεως. (1).

Οἰαδήποτε ἄλλη τυχὸν ἐπενέργεια, ὅπως ἡ ἀντιορθολογικὴ ἄποψις περὶ τῆς ποινῆς, ἡ διαφαινομένη π.χ. εἰς τὴν ἱκανοποίησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ἐκ τῆς ἐπιβολῆς αὐτῆς ὁ ἐκ τοῦ ἐγκλήματος παθὼν κ. ἄ., ἀποτελεῖ ἁπλῶς ἀντανακλαστικὰς ἐνεργείας τῆς ποινῆς καὶ δὲν ἔχει, διὰ τοὺς «συγχρόνους», ὁργανικῶς λειτουργικὴν σημασίαν (2).

Τὸ περιεχόμενον τῆς εἰδικῆς προλήψεως εἶναι, συμφώνως πρὸς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς συγχρόνου σχολῆς, ἀνάλογον ἀπολύτως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ καταναγκασμοῦ, ὁ ὁποῖος διακρίνει αὐτὴν ταύτην τὴν ἔννοιαν τῆς ποινῆς καὶ ὁ ὁποῖος δύναται νὰ εἶναι διτιμῆς μορφῆς.

Εἰδικώτερον, ἄλλοτε ὁ καταναγκασμὸς αὐτός, δύναται νὰ ἔχῃ τὴν μορφήν ἀμέσου ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ. (Περίπτωσις, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἐλλείποντα ἐντελῶς ἢ μειωμένα παρὰ τῷ δραστῇ κίνητρα, τὰ ὁποῖα εἶναι φύσεως τοιαύτης, ὥστε νὰ ἀντιδροῖν εἰς τὴν τέλεσιν τῶν ἐγκλημάτων εἴτε ἐμφυτεύονται εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ποινῆς εἴτε συμπληροῦνται).

Ἐνῶ ἐκεῖ, ὅπου δι' οἰονδήποτε λόγον ἡ τοιαύτη ψυχολογικὴ ἐπενέργεια τοῦ καταναγκασμοῦ εἶναι ἀνέφικτος καὶ ἡ ποινὴ δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν τεχνητὴν προσαρμογὴν τοῦ ἐγκληματίου εἰς τὴν κοινωνίαν, ὁ καταναγκασμὸς λαμβάνει καθαρῶς μηχανικὴν μορφήν καὶ ἐμφανίζεται ὡς μόνιμος ἢ πρόσκαιρος ἀχρήστευσις τοῦ ἐγκληματίου.

Εἰς τὰς πρώτας δύο περιπτώσεις τῆς ψυχολογικῆς ἐπιδράσεως τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ ἡ ποινὴ ἐπενεργεῖ εἰδικώτερον ὡς *ἐκφόβισις* καὶ ὡς *βελτίωσις*. Καὶ ἡ μὲν *ἐκφόβισις* ἐπιτυγχάνεται ὅταν «... διὰ τῆς ποινῆς, ἐμφυτεύονται καὶ ἐνισχύονται παρὰ τῷ δραστῇ ἐγωϊστικὰ κίνητρα, συμπύκνυνται ὅμως ἀπὸ ἀπόψεως ἀποτελέσματος μὲ τὰ ἄλτρουϊστικὰ (κοινωνικὰ) τοιαῦτα...» (3). Ἀντιθέτως, ἡ *βελτίωσις* ἐπέρχεται διὰ τῆς ποινῆς, ὅταν δι' αὐτῆς ἐμφυτεύονται ἢ ἐνισχύονται παρὰ τῷ ἐγκληματίᾳ «κοινωνικὰ κίνητρα», ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ προσαρμογὴ τοῦ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις κοινωνίας» (4).

Εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ποινὴ δὲν δύναται νὰ ἐπενεργήσῃ οὔτε ὡς ἐκφόβισις οὔτε ὡς βελτίωσις τοῦ ἐγκληματίου, τότε δὲν ἀπο-

(1) Ἡ τοιαύτη ἀνάδειξις τῆς «εἰδικῆς προλήψεως», ὡς τῆς μόνης ὑπὸ τῆς ἐξέλιξεως ὑπαγορευομένης λειτουργίας τῆς ποινῆς, ἐπιτυγχάνεται βάσει τοῦ ἐξῆς συλλογισμοῦ. Ἡ αἰτιοκρατικὴ ἐρευνα τοῦ παρελθόντος ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἀνταποδόσεως ἔχει ἀπορροφηθῇ κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ φαινομένου τῆς ποινῆς, ἀπὸ τὸν προστατευτικὸν τῆς σκοπὸν. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐρευνα τῆς κατευθύνσεως τῆς ἐξέλιξεως τῆς ποινῆς εἰς τὸ παρόν ἀποδεικνύει, ὅτι αὕτη τείνει καθαρῶς πρὸς τὴν εἰδικὴν προλήψιν καὶ τοῦτο διότι αἱ ἐρευναι διὰ τὴν ἀνέυρεσιν τῆς καλυτέρας καὶ πλέον δραστικῆς λειτουργίας τῆς ποινῆς, ὡς μέσου προστασίας τῶν ἀγαθῶν, (στατιστικαὶ κ.λ.π.) ἔχουν διὰ τοὺς συγχρόνους ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι εἰς τὴν ἐπιμέτρησιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς ἔγκειται κυρίως ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς.

(2) v. Liszt A u. V I σελ. 163.

(3) v. Liszt A u. V II σελ. 44.

(4) v. Liszt A u. V I σελ. 163.

μένει εἰς αὐτήν, ὡς ἐλέχθη, παρὰ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς δυναμικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς, ἥτοι ἡ ἀχρήστευσις τοῦ ἐγκληματίου. «... Ἐδῶ ἡ ποινὴ σημαίνει εὐνουχισμόν τοῦ ἐγκληματίου, τεχνητὴν ἐπιλογὴν» (¹).

Αἱ ἄνωτέρω ἐκτεθεῖσαι ἀπόψεις τῶν «συγχρόνων» περὶ τῆς εἰδικο-προληπτικῆς λειτουργίας τῆς ποινῆς ἔχουν ὡς λογικὸν αὐτῶν συμπέρασμα, ὅτι ἡ φύσις τῆς ἐπιβληθησομένης ποινῆς, ἡ συγκεκριμένη μορφή τῆς ἐπενεργείας της δηλαδὴ καὶ ἐπομένως καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς ἐκτελέσεως ταύτης ἐξαρτᾶται ἀπολύτως ἀπὸ τὸν ἐγκληματίαν καὶ δὴ ἀπὸ τὴν ψυχολογικὴν καὶ βιολογικὴν αὐτοῦ ἰδιοσυγκρασίαν. Μὲ μίαν λέξιν, ἡ μορφή τῆς ποινῆς, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προσωπικότητα ἐκείνου ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ πρόκειται νὰ ἐπιβληθῇ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὡς λογικὴ συνέπεια τῆς τριχοτομήσεως τῶν εἰδικοπροληπτικῶν ἀπόψεων τῆς ποινῆς, ἀνακύπτει καὶ ἡ τριχοτόμησις τῶν ἐγκληματιῶν εἰς κατηγορίας α) **βελτιωσίμων** (ἐδῶ ὑπάγονται οἱ δυνάμενοι νὰ βελτιωθοῦν καὶ ἔχοντες ἀνάγκην βελτιώσεως *ἐγκληματῖαι ἕξεως*), β) **ἀχρηστευτέων** (ἐδῶ ὑπάγονται οἱ μὴ δεκτικοὶ βελτιώσεως καὶ μέλλοντες νὰ ἀχρηστευθοῦν διὰ τῆς ποινῆς καθ' ἕξιν ἐγκληματῖαι) καὶ γ) **ἐκφοβιστέων** (ἐδῶ ὑπάγονται οἱ μὴ ἔχοντες ἀνάγκην, οὔτε βελτιώσεως, οὔτε ἀχρηστεύσεως *ἐγκληματῖαι ἐκ περιστάσεως*) (²).

Δὲν πρόκειται ἐδῶ νὰ ἐλεγχθῇ ἡ ἐπιστημονικὴ ὀρθότης τῆς τριχοτομήσεως αὐτῆς τῶν ἐγκληματιῶν, ἡ ὁποία ἐπεχειρήθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς συγχρόνου γερμανικῆς σχολῆς, τὸν F. v. Liszt καὶ ἀπετέλεσεν ἐν συνεχείᾳ βάσιν τῶν χαρακτηρολογικῶν τυποποιήσεων τῶν Kretschmer καὶ Exner.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι πρὸς τὸ ὀρθολογικὸν αὐτῆς σχῆμα ἐπεδείχθη σκεπτικισμὸς ὃχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀρκετοὺς ἐκ τῶν ὁπαδῶν τῆς «συγχρόνου μεθόδου» εἰς τὴν ἔρευναν τῶν θεμάτων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης (³). Τοῦτο ὅμως δὲν ἐνδιαφέρει ἐδῶ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει καὶ πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῇ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξετάζεται τὸ «πολιτικόν» καὶ γενικώτερον τὸ κοσμοθεωρητικὸν θέμα τῆς «συγχρόνου» σχολῆς εἶναι, ὅτι τὴν κυριαρχίαν τῆς ἀπροσώπου νομικῆς ἐννοίας τῆς πράξεως διαδέχεται ἐντὸς τοῦ συμπλέγματος τῆς τεολογικῆς θεωρήσεως τῶν πραγμάτων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ἡ ἔρευνα καὶ ἡ θεώρησις τοῦ *ἀνθρώπου ἐν τῷ δικαίῳ* καὶ ἡ ἀναγωγὴ αὐτοῦ εἰς τὴν κεντρικὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιστημονικῆς «τῶν συγχρόνων» φροντίδος.

Οὕτως, ἡ ἐπιστημονικὴ ὑπόστασις τῆς συγχρόνου σχολῆς συνδέεται μοιραίως πρὸς τὴν κεντρικὴν ἔννοιαν τῆς φιλελευθέρως ἠθικῆς, ἡ ὁποία ὡς ἐλέχθη καὶ ἄνωτέρω, ἔχει ὡς ἀφετηρίαν αὐτῆς τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν κρίσιν πάσης κοινωνικῆς ἐνεργείας ἀπὸ τὴν προοπτικὴν τῶν προσωπικῶν καὶ ἀτομικῶν ἀξιῶν.

Ἀρρηκτος καὶ ἀκατάλυτος ὑπῆρξεν ὁ σύνδεσμος αὐτὸς μεταξὺ τῶν «συγχρόνων» ἐπιστημονικῶν ἐπιδιώξεων καὶ τῆς ἠθικῆς πηγῆς τοῦ φιλελευθερισμοῦ.

(1) Georgakis «Geistesgeschichtliche Studien» σελ. 33.

(2) Πρβλ. F. Exner «Kriminologie» 1949 σελ. 110 ἐπ.

Πράγματι, όσονδήποτε ξένος έπιφανειακώς και άν ύπῆρξεν ό φιλελευθερισμός, έντός τῶν πλαισίων τῶν έργαστηριακῶν έπιδιώξεων τοῦ θετικισμοῦ τῆς συγχρόνου σχολῆς και όσηνδήποτε έξωτερικήν άντινομίαν και άν ένεφάνισεν ἡ συμπαράστασις αὐτοῦ πρὸς τὰς κοινωνιστικὰς αὐτῆς έπιταγὰς, εἰς τὴν πραγματικότητα άπετέλεσε τὴν ἡθικήν αὐτῶν θεμελίωσιν.

Δι' αὐτὸ και ὅταν ἡ αίτιοκρατική έρευνα τῆς ποινικῆς έπιστήμης, πλαισιωμένη άρμονικῶς άπὸ τὴν κοινωνιστικὴν άντίληψιν τοῦ άρχομένου 20οῦ αἰῶνος, άνέπτυξε νέας άπόψεις περὶ τῆς ποινικῆς σκοπιμότητος, ὅπως τὰ «άσφαλιστικὰ μέσα», τὴν «έπ' άόριστον καταδίκην» κ. α., άπόψεις τῶν ὁποίων ἡ διαγραφομένη έκτασις ένέκλειεν έν πολλοῖς τὸν κίνδυνον νὰ άποβῶσιν άπειλή κατὰ τῆς πολιτικῆς άξίας τοῦ άτομισμού, ἡ ἡθική τοῦ φιλελευθερισμοῦ δύναμις συνεκράτησε πάντοτε σχεδὸν τὰς έπὶ μέρος έπιστημονικὰς έπιδιώξεις τῶν «συγχρόνων» και εἰς τὸ τέλος έπεβλήθη έπ' αὐτῶν (1).

Έχρειάσθη νὰ σβύσῃ εἰς τὰς καρδίας πολλῶν ανθρώπων ἡ πίστις πρὸς τὴν ἡθικήν άξίαν τοῦ άτόμου και τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ διὰ νὰ άνακύψῃ άχαλίνωτος ἡ κοινωνική σκοπιμότης, ὡς τὸ μόνον ισχύον μέτρον διὰ τὴν άντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ.

Τοῦτο ὅμως οὐδέποτε συνέβη έντός τῶν ιστορικῶν πλαισίων, τὰ ὁποῖα διεμόρφωσαν τὴν «σύγχρονον» σχολήν (2).

* * *

Ἡ προεκτεθεῖσα άποψις, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, τὸ ποινικὸν άδίκημα συνιστᾷ έννοιαν νομικήν, ἡ έκάστοτε διαμόρφωσις τῆς ὁποίας διέπεται άπὸ συνεχῶς έναλλασσομένης κατὰ τόπον και χρόνον ἡθικοκοινωνικὰς προϋποθέσεις άντιτίθεται πρὸς τὴν ύποστηρικθεῖσαν, κατὰ καιρούς, άποψιν περὶ ύπάρξεως «φυσικοῦ» έγκλήματος *Delitto naturale* (3).

Συμφώνως πρὸς τὴν ὡς άνω άποψιν, τὸ έγκλημα συνιστᾷ αἰωνίαν και μόνιμον βιολογικήν και κοινωνικήν ένότητα και εἶναι έννοια προϋπάρχουσα τοπικῶν και χρονικῶν κριτηρίων, έχουσα ύπόστασιν άνεξάρτητον τῆς μιᾶς ἢ τῆς άλλης έννόμου τάξεως.

Εἰς τὴν θεωρίαν περὶ «φυσικοῦ» έγκλήματος ὀρθῶς παρατηρεῖται,

(1) Μὲ τὴν μορφήν τοῦ Liszt, ἡ τοιαύτη βαθεῖα πρόσδεσις τῶν συγχρόνων πρὸς τὴν ἡθικήν θεμελίωσιν τοῦ φιλελευθερισμοῦ, τὴν προσωπικότητα έλαβε τὰς διαστάσεις άληθοῦς συμβολισμοῦ.

(2) Οὕτως οὐδεὶς άντιπρόσωπος τῆς «συγχρόνου» σχολῆς ύπῆρξεν ύποστηρικτῆς τῆς μετὰ τὸ 1933 έν Γερμανίᾳ διδαχθείσης «όλοκληρωτικῆς» θεωρίας περὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

(3) Θεμελιωτῆς τῆς θεωρίας τοῦ *Delitto naturale*, εἶναι ὁ Garofalo. *Criminologia* 2 edit. 1891 σελ. 1 - 5. Διὰ τῆς θεωρίας του αὐτῆς, ὁ Garofalo έντοπίζει, εἰς τὸ εἰδικώτερον φαινόμενον τοῦ έγκλήματος, τὸ γενικώτερον φιλοσοφικὸν θέμα τῆς αἰωνίας φύσεως τοῦ δικαίου και τοῦ άδίκου. ὅπως κατὰ κλασσικὸν τρόπον διδάσκει τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ «Ἠθικὰ Νικομάχεια». Πρὸβλ. Γαρδίκια Κ. Ἑγκληματολογία, τομ. Α' σελ. 36 έπ. 1948. Ἐπίσης Γάφου Η. «Περίληψις ὁμιλίας Agrostino Gemelli» Ποινικὰ Χρονικὰ τομ. Α' σελ. 507, έπ. 1951.

ὅτι ναὶ μὲν ἡ *ιδέα* τοῦ ἐγκλήματος εἶναι καὶ παγκοσμία καὶ αἰωνία, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ὠρισμέναι προσβολαὶ κατευθυνόμεναι ἐναντίον ὠρισμένων ἐννόμων ἀγαθῶν προεκάλεσαν πάντοτε κοινωνικὰς ἀντιδράσεις, δικαιολογούσας τὴν διαπίστωσιν τῆς ὑπάρξεως νομικῆς τινος συνεχείας, ἀναφορικῶς πρὸς αὐτάς.

Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει οὔτε ὅτι ἡ καθόλου ἔννομος ἀντίδρασις τῶν διαφόρων ἐποχῶν κατὰ τῶν ὠρισμένων αὐτῶν ἐγκληματικῶν ἐνεργειῶν ὑπῆρξε πάντοτε ἡ αὐτή, ἀλλ' οὔτε καὶ ὅτι αἱ ὡς ἄνω ἐνέργειαι εἶχον δι' ὅλας τὰς ἐποχὰς ἐνιαίαν ἠθικοκοινωνικὴν σημασίαν ⁽¹⁾.

Ἀντιθέτως, χρόνος καὶ τόπος, πολιτεία καὶ λαός, ἔθιμον καὶ νόμος διασποῦν συνεχῶς τὴν θρυλουμένην αὐτὴν φυσικὴν ἐνότητα τοῦ ἐγκλήματος καὶ δημιουργοῦν ἀντ' αὐτῆς τὴν νομικὴν τοιαύτην, ἐκείνην δηλαδή τὴν ὁποίαν ἡ ἐκάστοτε ἰσχύουσα ἠθικοκοινωνικὴ πραγματικότης διαγράφει εἰς τὸν ποινικὸν νομοθέτην καὶ ἐπιβάλλει εἰς αὐτόν.

2) *Ἡ προστακτικὴ λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.*

Λογικῶς ἐπομένη τῆς ἀξιολογικῆς λειτουργίας, ἀποτελοῦσα ὅμως τὴν ἀποκλειστικὴν δυνατότητα τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς εἶναι ἡ «προστακτικὴ» λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Τὸ Δίκαιον καὶ ἐπομένως καὶ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἔχει ὡς σκοπὸν αὐτοῦ τὴν ρύθμισιν τῶν ἀνθρωπίνων ἐν τῇ κοινωνίᾳ σχέσεων καὶ ὡς τοιοῦτον δὲν δύναται παρὰ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τοὺς *φυσικοὺς ἀποδέκτας* τῶν ἀξιολογικῶν συμπερασμάτων του, τοὺς ἀνθρώπους δηλαδή, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἀπευθύνει ἐκάστοτε τὰς προσταγὰς αὐτοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, ὁρθῶς ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ Mezger, ὅτι νομικὸς Κανὼν ἄνευ ἀποδέκτου δὲν ὑφίσταται καὶ ὅτι *εἰς τὴν ἀπρόσωπον μορφήν τῆς ἐξ ἀντικειμένου ἀπαγορεύσεως*, ἡ ὁποία διακρίνει τὴν ἀξιολογικὴν λειτουργίαν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου, ἀνταποκρίνεται αὐτομάτως *ἡ ὑποκειμενικῶς διαρθρωμένη καὶ πρὸς τήρησιν τῶν ἐπιταγῶν τοῦ νόμου διδομένη προσταγή* ⁽²⁾.

(1) Ὁ «ἐκδικητικὸς φόνος» π.χ. ὁ ὁποῖος πρὸ αἰώνων συνίστατο πρᾶξιν ὅχι ἀπλῶς συγγνωστήν, ἀλλ' ἐπιβαλλομένην ἀπὸ τὴν ἠθικοκοινωνικὴν τάξιν, συνιστᾷ σήμερον τὸ ποινικὸν ἀδίκημα τῆς ἀνθρωποκτονίας, τοῦ ὁποίου ἡ τέλεσις τιμωρεῖται διὰ βαρυτάτων ποινῶν. Ἀντιθέτως, τὸν «μανιακὸν» ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀνήρχετο εἰς τὸ ἱκρίωμα διὰ νὰ ἀποπλύνῃ τὰ ὅσα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν «δαιμονίων» εἶχε διαπράξει ἀδικήματα συγχωρεῖ τὸ σύγχρονον ποινικὸν δίκαιον ὡς «ἀκαταλόγιστον» καὶ τὰς πράξεις του δὲν θεωρεῖ ἐγκληματικάς.

(2) Ed. Mezger. *En Gerichtssaal* Bd. 89, σελ. 245 ἐπ.

Δύο είναι κυρίως αἱ κατηγορίαι τῶν ἀποδεκτῶν τῆς προστακτικῆς λειτουργίας τοῦ ποινικοῦ δικαίου : οἱ *πολίται* τῆς πολιτειακῶς συντεταγμένης κοινωνίας καὶ οἱ *δικασταὶ* αὐτῆς (¹).

α) *Τὸ περιεχόμενον τῆς προστακτικῆς λειτουργίας, ὡς πρὸς τοὺς πολίτας.*— Ἡ ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου γνωστοποίησις, τῶν ἐκάστοτε ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως ἀποδοκιμαζομένων πράξεων καὶ παραλείψεων γεννᾷ διὰ τοὺς πολίτας ἄμεσον καὶ ἀναμφισβήτητον ὑποχρέωσιν, ὅπως συμμορφοῦνται ἀπολύτως πρὸς τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀποδοκιμασίας προκύπτοντα συμπεράσματα καὶ ἀπέχουν τῆς τελέσεως ὠρισμένων πράξεων, εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ὁ νόμος ἀπαγορεύει τὴν τέλεσιν αὐτῶν. (*Ἀπαγορευτικοὶ κανόνες*). Α 372 Π.Κ., ἐπὶ παραδείγματι. Ἀντιθέτως, οἱ πολῖται ὑποχρεοῦνται νὰ ἐνεργοῦν ὠρισμένας πράξεις, εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ὁ νόμος ἐπιτάσσει τὴν τέλεσιν αὐτῶν, (*ἐπιτακτικοὶ κανόνες*). Α 232 Π.Κ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται, ὅτι ὄχι ὅλοι οἱ πολῖται ἀνεξαιρέτως, ἀλλὰ μόνον ὅσοι δύνανται νὰ συλλάβουν τὸ περιεχόμενον τῶν κελευσμάτων τοῦ Ποινικοῦ Νόμου, ἥτοι μόνον οἱ ἱκανοὶ καταλογισμοῦ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς οἱ φυσικοὶ ἀποδέκται αὐτοῦ· καὶ τοῦτο διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπαιτῇ κανεῖς, ἐπομένως δὲ οὔτε καὶ ἡ πολιτεία, συμμόρφωσιν πρὸς ἐντολὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ φθάσουν καὶ ἐκεῖνον πρὸς τὸν ὁποῖον δίδονται.

Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν κελευσμάτων τοῦ Ποινικοῦ Νόμου, ἐλέγχθη ἀνωτέρω, ὅτι ἡ διὰ τῆς ἀξιολογικῆς λειτουργίας τοῦ ὡς ἄνω νόμου ἐκδηλουμένη ἀποδοκιμασία τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως, ὡς πρὸς ὠρισμένας πράξεις καὶ παραλείψεις τῶν πολιτῶν, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ νομικῶς χρωματισμένον «ἀπαράδεκτον» ὑφισταμένων ἤδη, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀρνητικῶν ἀξιολογήσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἀπὸ τὰς διαφοροὺς ἀπόψεις τοῦ κρατοῦντος ἐκάστοτε κοινωνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐφ' ᾧ καὶ μὴ συμμόρφωσις τῶν πολιτῶν εἰς τὰς ἐπιταγὰς τὰς ἀπορρέουσας ἀπὸ τὴν «προστακτικὴν» λειτουργίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ἡ ἐντεῦθεν, πάλιν, ἀπορρέουσα ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς ἐκ μέρους τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ δὲν ἔχει ὡς περιεχόμενόν της τὴν «ἀπλὴν ἀνυπακοήν» εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατὰ πρῶτον λόγον, τὴν διὰ τῆς ἀνυπακοῆς ταύτης ἐκδηλουμένην σύγκρουσιν τοῦ παραβαίνοντος τὸν

(1) Τὰ ἀντίθετα φρονεῖ ὁ Μ. Ε. Mayer, ὁ ὁποῖος τὴν προστακτικὴν λειτουργίαν τοῦ Π.Ν., ἐντοπίζει μόνον εἰς τοὺς δικαστάς, τοὺς ὁποίους καὶ θεωρεῖ ὡς τοὺς μοναδικοὺς «ἀποδέκτας» του.

ποινικὸν νόμον, πρὸς τὰς ὑπ' αὐτοῦ καλυπτομένας ἠθικοκοινωνικὰς ἀξίας καὶ πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ προστατευόμενα ἔννομα ἀγαθὰ ⁽¹⁾).

Ἡ ὥς ἄνω ἄποψις εὐρίσκει ἐκτὸς τοῦ θεωρητικοῦ καὶ θετικὸν στήριγμα εἰς τὸν ἡμέτερον ποινικὸν νόμον, ὅπου διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς δὲν ἀπαιτεῖται παρὰ τῷ δράσῃ ἡ ὑπαρξίς τῆς ἐπακριβοῦς γνώσεως τοῦ ποινικοῦ κελεύσματος, τὸ ὅποιον οὗτος παρακούει, ἀλλ' εἶναι ἀρκετὸν πρὸς τοῦτο τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ δράστης τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς ἔχει ἐπίγνωσιν τῆς «οὐσιαστικῆς» ἀντιθέσεώς της πρὸς τὴν ἔννομον τάξιν (Α. 31 Π. Κ.).

β) Τὸ περιεχόμενον τῆς προστακτικῆς λειτουργίας, ὡς πρὸς τοὺς ποινικοὺς δικαστάς.— Πρὸς τοὺς ποινικοὺς δικαστάς ἀπευθύνεται εἰδικῶς ὁ ποινικὸς νόμος, ὁσάκις καθορίζει τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον οὗτοι, ἐν τῷ πνεύματι τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, καλοῦνται νὰ ἀποφασίσουν ἐπὶ ὠρισμένης ἀξιοποίνου παραβάσεως, ἐλθούσης πρὸς ἐκδίκασιν ἐνώπιον τῶν ποινικῶν δικαστηρίων.

Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς ἀναφερομένης εἰς τοὺς δικαστάς «προστακτικῆς» λειτουργίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, δεόν νὰ σημειωθῇ ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἐνιαῖον, δεδομένου ὅτι, ἄλλοτε ἔχει *δεσμευτικὸν* καὶ ἄλλοτε *ἐνδεικτικὸν* χαρακτῆρα.

Δεσμευτικὸν καθίσταται τὸ περιεχόμενον τῆς «προστακτικῆς» λειτουργίας ὅταν πρόκειται περὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν προϋποθέσεων τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ, (Ν.Ρ.Σ.Λ. Α. 1 Π.Κ.), ἐνῷ *ἐνδεικτικὸν* εἶναι ὅταν ἀναφέρεται, ἐπὶ παραδείγματι, εἰς τὴν ἐξειδίκευσιν καὶ ἐξατομίκευσιν τῶν ποινικῶν κυρώσεων.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν τάσεων ἡ «ἐνδεικτικότητα» τῶν παραγγελμάτων τοῦ νόμου πρὸς τὸν ποινικὸν δικαστὴν καταλαμβάνει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κρατήσαντα κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ὅλον ἐν καὶ περισσοτέραν ἑκτασιν. Ἐφ' ᾧ καὶ θεμελιῶδες γνώρισμα διὰ τὴν ἀριότητα πάσης συγχρόνου ποινικῆς νομοθεσίας εἶναι ἡ *συστηματικὴ* καὶ *μεθοδολογικὴ* ἑναρμόνις, μεταξὺ τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν σύγχρονον νομικὴν σκέψιν «ἐνδεικτικῶν» κατευθύνσεων τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ καὶ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι τὸν «δεσμεύουν», κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς.

(1) Ἡ ἀντίθετος ἀκριβῶς ἄποψις, ἐκπροσωπεῖται κυρίως ἀπὸ τὸν K. Binding, ὁ ὅποιος διὰ τῆς θεωρίας του, τῆς καλουμένης θεωρίας τῶν «κανόνων» Normen theorie, ὑποστηρίζει τυπικὴν ἐν προκειμένῳ ἄποψιν, δεχόμενος ὅτι ἡ «ἀνυπακοή» εἰς τὸν νόμον ἐξαντλεῖ τὸ περιεχόμενον τῆς ἀντιθέσεως τοῦ ἐγκληματοῦντος δράστου πρὸς τὴν ἔννομον τάξιν.

Ἡ διάρθρωσις τῶν λειτουργιῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἰς ἀξιολογικὴν καὶ προστακτικὴν θέτει ἐπὶ τάπητος ὠρισμένα μεθοδολογικὰ προβλήματα, ἀναφορικῶς μὲ τὰς συστηματικὰς συνεπείας τὰς ὁποίας ἔχει ἑκατέρω τῶν ὡς ἄνω διακρίσεων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάπλασιν τῶν καθ' ἕκαστον στοιχείων τοῦ ἐγκλήματος. Οὕτως, ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἀξιολογικὴν λειτουργίαν ἐθεωρήθη ὅτι θεμελιώνει τὴν κρίσιν περὶ τοῦ ἀδίκου τῆς πράξεως χαρακτῆρος, ἐνῶ ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὴν προστατευτικὴν λειτουργίαν ἐθεωρήθη ὅτι θεμελιώνει τὴν κρίσιν περὶ τῆς «ἐνοχῆς» τοῦ δράστου. (Ἐρχουσα γνώμη).

Τὸ ὡς ἄνω μεθοδολογικὸν συμπέρασμα βασίζεται ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι εἰς τὸν ἀντικειμενικὸν χαρακτῆρα τῆς ἀπαξίας τὸν ὁποῖον περικλείει ἡ ἀπρόσωπος ἀξιολόγησις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως ἀνταποκρίνεται *μόνον* ἡ ἀντικειμενικῶς συλλαμβανομένη ἐξωτερικὴ τοῦ ἀνθρώπου συμπεριφορὰ, ἀντιθέτως πρὸς τὸν ὑποκειμενικὸν χαρακτῆρα τοῦ κελεύσματος τὸν ὁποῖον περικλείει ἡ προσωπικῶς πρὸς τὸν δράστην κατευθυνομένη προσταγή, πρὸς τὴν ὁποίαν θεωρεῖται, ὅτι ἀνταποκρίνονται *μόνον* αἱ ὑποκειμενικαὶ τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως προϋποθέσεις, ἥτοι τὰ αἷτια τῆς μὴ «συμμορφώσεως» τοῦ δράστου πρὸς τὴν προσταγὴν τοῦ νόμου.

Τὸ τοιοῦτον μεθοδολογικὸν συμπέρασμα εἶναι, ἐν τούτοις, αὐθαίρετον καὶ ἐσφαλμένον. Καὶ τοῦτο διότι ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ τῆς ἀξιολογήσεως συμπεριφορᾶς τινος ἐκ μέρους τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ ἐπομένως περὶ τῆς ἀξιολογικῆς λειτουργίας του δὲν εἶναι νοητὸν νὰ ἐντοπίζωμεν τὴν τοιαύτην ἀξιολόγησιν εἰς μόνην τὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ ἐκδηλωθεῖσαν βούλησιν τοῦ ἐγκληματίου, ὁπότε καὶ *μόνον* θὰ ἴσχυεν ἡ ἀρχὴ καθ' ἣν, ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὸν ἀξιολογικὸν νόμον θεμελιώνει ἀποκλειστικῶς τὸν «ἄδικον» χαρακτηρισμὸν τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς. Ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα διὰ τῆς ἀξιολογήσεως τοῦ νόμου θέτομεν *ὑπὸ κρίσιν*, ἐκτὸς τῆς ἀντικειμενικῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν καὶ ὁλόκληρον τὴν διαδικασίαν τῶν διαφόρων ἐσωτερικῶν τοῦ δράστου αἰτίων, τὰ ὁποῖα ὠδήγησαν εἰς τὴν τοιαύτην ἐκδήλωσιν *καὶ συνιστοῦν κυρίως τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐκ μέρους τοῦ νόμου ἀποδοκιμασίας* (1).

(1) Ἡ ἀποψις καθ' ἣν, «τὸ ἄδικον» καὶ ἡ «ἐνοχή» ὡς στοιχεῖα τοῦ ἐγκλήματος δὲν διαφοροποιοῦνται, ὡς ἐκ τῆς διακρίσεως τῶν κανόνων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἰς ἀξιολογικοὺς καὶ προστακτικοὺς δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑφίσταται διαφορὰ, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν δύο αὐτῶν συστατικῶν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως καὶ ὅτι συνεπῶς θὰ ἠδύνατο νὰ καταργηθῇ ἡ συστηματικὴ καὶ μεθοδολογικὴ αὐτοτέλειά των. Διαφορὰ ὑπάρχει καὶ ἀποφασιστικὴ μάλιστα. Μόνον ὅτι αὕτη, δὲν βασίζεται ἐπὶ τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῆς ἀξιολογικῆς καὶ προστατευτικῆς λειτουργίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἀλλ' εἰς ἄλλα οὐσιαστικὰ κριτήρια, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Ἐπομένως ἡ ὑπὸ τῆς ἀρχούσης γνώμης, κατὰ τὰ ἄνωτέρω, ὑποστηριζομένη «συστηματικὴ» συνέπεια τῆς διακρίσεως τῶν λειτουργιῶν τοῦ ποινικοῦ δικαίου εἰς ἀξιολογικὴν καὶ προστακτικὴν δὲν εὐσταθεῖ.

Ἐν τούτοις, εἰς ἄλλον ἔντελῶς τομέα, ἔγκειται ἡ θεμελιώδης «συστηματικὴ» σημασία τῆς διακρίσεως τῶν λειτουργιῶν τοῦ ποινικοῦ δικαίου εἰς ἀξιολογικὴν καὶ προστακτικὴν. Ἡ τοιαύτη σημασία ἔγκειται συγκεκριμένως εἰς τὴν τυπολογικὴν διάρθρωσιν τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης καὶ νομοθεσίας. Εἰδικώτερον, ὁ ποινικὸς νόμος διαρθρώνει τὸ εἰδικὸν μέρος αὐτοῦ εἰς τύπους **ἀδικημάτων**, ἧτοι βασιζεται ἐπὶ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐγκληματικῆς προθέσεως, ἐπὶ τῆς ἀξιοποίνου **πράξεως** δηλαδή, προκειμένου νὰ ἀξιώσῃ τὴν οἰανδήποτε ἐπιβολὴν ποινικῆς κυρώσεως, ὡς συνέπειαν διὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς ποινικῆς εὐθύνης. Ἐν τούτοις ὁ τελευταῖος 19ος αἰὼν, χάρις εἰς τὴν φυσιοκρατικὴν ὥθησιν τῆς ὁποίας, ἐν τῷ πλασίῳ του, ἔτυχον τὰ προβλήματα τῆς ποινικῆς Ἐπιστήμης καὶ χάρις εἰς τὴν ἀντιμετώπισίν των διὰ τῆς αἰτιοκρατικῆς μεθόδου δὲν ἤργησε νὰ ἀνεύρῃ εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὴν βούλησιν τοῦ **ἐγκληματίου** τὸ ἀποκλειστικὸν ἐνδιαφέρον τῆς ἀντεγκληματικῆς προσπαθείας τῆς κοινωνίας, παραμελῶν ἔντελῶς τὴν ἐξωτερικέυσιν τῆς ἐγκληματικῆς προσωπικότητος, τὴν ἐγκληματικὴν **πρᾶξιν** δηλαδή καὶ ἀποδίδων εἰς αὐτὴν τὴν λεπτομερειακὴν καὶ δευτερεύουσαν σημασίαν, ἀπλοῦ συμπτώματος τῆς ἐγκληματικότητος.

Ἐξ οὗ καὶ κλασσικόν, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, παραμένει τὸ αἷτημα πάσης «συγχρόνου» καὶ νεωτεριστικῆς ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ κινήσεως, ὅπως μὴ τιμωρῆται ἡ **πρᾶξις** ἀλλὰ ὁ **δράστης**.

Τοῦτο δύναται νὰ σημαίνῃ, ὅτι ὁ ποινικὸς νόμος δέον νὰ διαρθροῦται, ὅχι μὲ βάσιν τὰς ἀντικειμενικῶς διαγραφομένας ἀδίκους πράξεις, ὡς συμβαίνει τοῦτο σήμερον, ἀλλὰ ὅτι ὡς βάσις τῆς τυπολογικῆς του συγκροτήσεως δέον νὰ λαμβάνεται ὁ ὑποκειμενικὸς τύπος τοῦ **δράστου**, ὥστε ἀντὶ τῆς «κλοπῆς», τῆς «ἀπάτης», τῆς «μοιχείας» φέρεται εἰπεῖν, νὰ τιμωρῆται ὁ «κλέπτης», ὁ «ἀπατεών», ὁ «μοιχὸς» κ.ο.κ.

Καὶ πράγματι, κατὰ καιροὺς καὶ ἰδίως εἰς νεωτέρας ἐποχάς, διευπλώθησαν μετ' ἐπιμονῆς διάφοροι προτάσεις, ὅπως τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τοῦ «δράστου» ἀντικαταστήσῃ, ἐξ ὁλοκλήρου, τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς «πράξεως» ⁽¹⁾.

(1) Πρβλ. ἀναλυτικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος : I. Γεωργάκη Πνευματικοὶ ὀρίζοντες σελ. 100 ἐπ. Τὸ πρῶτον διευπλώθη τὸ ὡς ἄνω αἷτημα ὑπὸ τῶν Tesar : Die symptomatische Bedeutung des verbrecherischen Verhaltens, Berlin 1907 καὶ Kolmann : Die Stellung des Handlungsbegriffes im Strafrechtssystem, Berlin 1908.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως οἰουδήποτε ἄλλου λόγου ἀσφαλιστικῆς «σκοπιμότητος» ἀντιτιθεμένου πρὸς τοῦτο, ἡ τοιαύτη διάρθρωσις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἀντιβαίνει ριζικῶς πρὸς τὴν ἀξιολογικὴν τοῦ δικαίου τούτου λειτουργίαν, ἡ ὁποία, διὰ τῆς ἀπροσώπου ὑποστάσεώς της *θεμελιώνει κατ' ἀνάγκην τὴν ἐνάσκησιν τοῦ οἰουδήποτε ἀντεγκληματικοῦ ἀγῶνος* της ἐπὶ τῆς ἐκ *πράξεως* ἀπορροεύσης ποινικῆς εὐθύνης, ἐντοπίζουσα οὕτω τὴν ἀσκήσιν τῆς ποινικῆς προστασίας, μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας, ἡ ἐκδηλωθεῖσα συμπεριφορὰ τοῦ ἐγκληματίου κατέστη ἀντικείμενον σοβαρωτάτης ἠθικοκοινωνικῆς ἀπαξίας.

3) Ἡ προστατευτικὴ λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.—Ὁ τελικὸς σκοπός, εἰς τὸν ὁποῖον τείνουν καὶ αἱ δύο προαναφερθεῖσαι λειτουργίαι τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἡ «ἀξιολογικὴ» καὶ ἡ «προστακτικὴ», εἶναι ἡ κατοχύρωσις τῆς ἀσφαλείας, τόσον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ὅσον καὶ τῶν κοινωνούντων τοῦ δικαίου πολιτῶν, διὰ τῆς παρυχῆς ποινικῆς *προστασίας* εἰς ὠρισμένα ἔννομα ἀγαθὰ. Ἐξ οὗ καὶ ἡ τρίτη θεμελιώδης λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καλεῖται *προστατευτικὴ*.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀξιολογικὴν λειτουργίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἡ ὁποία εἶναι *ιδεατὴ* ἢ προστατευτικὴ λειτουργία του εἶναι *πρακτικῆς* μορφῆς καὶ συνίσταται εἰς τὴν κατίσχυσιν τῆς «*ἀσφαλείας*» τοῦ δικαίου (Rechtssicherheit) ἐν τῇ ποινικῇ ἐννόμῳ τάξει.

Συγκεκριμένως δύο εἶναι οἱ τρόποι, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται ἡ τοιαύτη κατίσχυσις. Ὁ *πρῶτος ἀνάγεται εἰς τὴν προστασίαν ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος καὶ τοῦ ἐγκληματίου*, ἐνῶ ὁ δεύτερος ἀνάγεται *εἰς τὴν προστασίαν τῶν πολιτῶν ἀπὸ ἐνδεχομένην δικαστικὴν αὐθαιρεσίαν*.

Ἡ προστασία ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος καὶ τοῦ ἐγκληματίου.— Διὰ τῆς προστασίας ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος καὶ τοῦ ἐγκληματίου τὸ Ποινικὸν Δίκαιον σκοπεῖ νὰ καταστήσῃ τὸν ἐγκληματίαν προσωρινῶς ἢ καὶ ὀριστικῶς ἀκίνδυνον, ὥστε νὰ μὴ δύναται οὗτος νὰ προσβάλλῃ τὰ ἔννομα ἀγαθὰ τῶν πολιτῶν ἢ τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος.

Δύο εἶναι αἱ μορφαί, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἡ τοιαύτη προστασία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου παρέχεται εἰς τὰ ἔννομα ἀγαθὰ εἴτε τοῦ συνόλου εἴτε τῶν ἰδιωτῶν.

Ἡ πρώτη, ἡ ὁποία καὶ προηγεῖται ἱστορικῶς εἶναι *κατασταλτικῆς* μορφῆς, λαμβάνει δὲ πάντοτε ὡς ἀφορμὴν της τὴν τέλεσιν ὀρισμένης τινὸς πράξεως. Ἡ δευτέρα, ἀντιθέτως, εἶναι *προληπτικῆς* μορφῆς καὶ λαμβάνει ὡς ἀφορμὴν της τὴν, ἀνεξαρτήτως οἰασδήποτε *τελέσεως*, ὑφισταμένην ἐπικίνδυνον προσωπικότητα τοῦ ἐγκληματίου.

Εἶναι καὶ ἐκ πρώτης ἀκόμη ὁψεως φανερόν, ὅτι ἡ *πρόληψις* τῶν προσ-

βολῶν τῆς ἐννόμου τάξεως παρουσιάζει, ὅταν καθίσταται δυνατή, ἀπείρως θετικωτέρας ἀπόψεις διὰ τὴν προστατευτικὴν ἀποστολὴν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἀπὸ τὴν μετὰ τὴν τέλεσιν καταστολὴν των.

Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐξέλιξις τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα 70 ἔτη ἔφερε τοῦτο ὅλον ἐν καὶ πλησιέστερον πρὸς τὴν προληπτικὴν ἄποψιν τῆς προστατευτικῆς τοῦ ἀποστολῆς, ἐνισχυομένη, ἐν προκειμένῳ καὶ ἀπὸ τὰς ἁλματικὰς προόδους, αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα εἰς τὸν κύκλον τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, μὲ θέμα τὴν ἀκριβεστέραν δυνατὴν διάγνωσιν καὶ τὴν ἀσφαλεστέραν δυνατὴν πρόγνωσιν, ἰδίως τῆς καλουμένης «χρονίας» ἐγκληματικότητος (1).

Οὐχ ὥς, οἷανδὴποτε ἔλξιν καὶ ἂν παρουσιάσῃ ἡ τοιαύτη προληπτικὴ διάρθρωσις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου δὲν δύναται, ἐν τούτοις νὰ ἀπορροφήσῃ αὕτη τὸ σύνολον τῆς «προστατευτικῆς» λειτουργίας του, τόσον διὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐν σελίδι 29 ἐκτεθέντας μεθοδολογικοὺς λόγους, ὅσον καὶ διὰ λόγους ἀναφερομένους εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἔννοιαν τῆς ἐννόμου προστασίας, ἐν τῷ συνόλῳ της, ἔννοιαν τῆς ὁποίας τὸ δεύτερον σκέλος συγκροτεῖται, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω, ἀπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πολίτου ἐκ τῆς δικαστικῆς καὶ γενικώτερον τῆς κρατικῆς αὐθαιρεσίας.

Ἄν αὕτη εἶναι ἡ ὑπὸ «στενὴν» ἔννοιαν προστατευτικὴ ἀποστολὴ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἡ εὐρυτέρα προστασία ἐκ μέρους τοῦ κλάδου αὐτοῦ τῆς ἐννόμου τάξεως πρὸς τὴν ὁλότητα παρουσιάζει καὶ μίαν γενικωτέραν ἄποψιν, θετικωτέρας μορφῆς, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὸ ὅτι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τὸ δίκαιον τοῦτο δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀπόκρουσιν μόνον τῶν ἐκ τῶν ἀντικοινωνικῶν στοιχείων προβολῶν καὶ εἰς τὴν ἄμυναν ἀπλῶς τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ παρέχει καὶ μίαν θετικὴν συμβολὴν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐξέλιξιν καθόλου, προϋπόθεσις τῆς ὁποίας εἶναι, ὡς γνωστόν, ἡ κοινωνικὴ ἐπιλογή.

Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ τελευταία αὕτη ἄποψις τῆς ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου παρεχομένης εἰς τὴν κοινωνίαν προστασίας εἶναι ἀνάγκη νὰ φαντασθῇ κανεῖς, πρὸς στιγμὴν, τὴν ἐν τῇ φύσει καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς βιολογικῆς ἐξελίξεως ἐπιλογὴν, κατὰ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον τὴν περιέγραψεν, φερ' εἰπεῖν, ὁ Darwin.

Κατὰ ταῦτα, ὅπως εἰς τὸν κόσμον τῆς φύσεως, ἡ βιολογικὴ ἐπιλογή ὁδηγεῖ ἐξελικτικῶς ἀπὸ τοὺς κατωτέρους εἰς τοὺς ἀνωτέρους ὁργανισμούς, κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τρόπον καὶ ἡ κοινωνικὴ ἐπιλογή, ἡ ὁποία ἐπιχειρεῖται κυρίως διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν κατασταλτικῶν καὶ προληπτικῶν

(1) Συγκριτικὴν ἐποπτείαν τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης, παρέχει ὁ Max Grünhut, ἐν *Penal Reform*, Oxford 1948 σελ. 95 ἐπ.

μέτρων τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ, ὁδηγεῖ βαθμιαίως καὶ ἐξελικτικῶς πρὸς τὴν ἀποξένωσιν τοῦ κοινωνικοῦ ὁργανισμοῦ ἀπὸ τὰ ἀντικοινωνικά κύτταρά των καὶ τὴν παράλληλον συστηματικὴν ἐνίσχυσιν τῶν θετικῶν κοινωνικῶν παραγόντων.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ἐπιλογῶν, τῆς κοινωνικῆς δηλαδὴ καὶ τῆς φυσικῆς, ἔγκειται κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὸν ρυθμὸν, μὲ τὸν ὁποῖον οἱ κοινωνικοὶ παράγοντες τῆς ἐπιλογῆς, ὅπως τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, ἐπενεργοῦν ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως. Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς εἶναι κατὰ πολὺ γοργότερος, ἀπὸ ἐκεῖνον ὃ ὁποῖος ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὴν βιολογικὴν ἐπιλογὴν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν φυσικῶν ὁργανισμῶν καὶ τοῦτο διότι οἱ παράγοντες τοῦ πολιτισμοῦ ἔχουν πολὺ μεγαλυτέραν σπουδαιότητα καὶ σημασίαν διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἀπὸ ὅ,τι ἔχουν οἱ φυσικοὶ παράγοντες διὰ τὴν ποιοτικὴν ἐξέλιξιν, εἰς τὸν κόσμον τῆς φύσεως.

Παρ' ὅλα ταῦτα, εἰς τὴν θετικὴν αὐτὴν ἄποψιν τῆς ποινικῆς προστασίας, ὡς παράγοντος ἐπιδρῶντος ἀποφασιστικῶς ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδεται σημασία μεγαλυτέρα τοῦ δέοντος.

Ὅπως ἰδιαιτέρᾳ δὲ χρειάζεται ἐν προκειμένῳ προσοχὴ διὰ νὰ μὴ γίνῃ κανεὶς θῦμα τῆς αὐταπάτης ἐκείνης, ἥ ὁποία ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς φυσιοκρατίας τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος κατέκτησε τὰς σκέψεις καὶ τὰς καρδίας περιφανῶν ἐκπροσώπων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης καὶ ἐθεμελίωσε τὴν πίστιν εἰς τὴν οὐτοπίαν συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, μίαν ἡμέραν, ἡ ἐκκαθαρισμένη ἀπὸ τὰ ἀντικοινωνικά της στοιχεῖα κοινωνία πέπρωται νὰ ἐορτάσῃ τὴν κατάργησιν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ τῆς ποινῆς, ὡς περιττῆς πλέον ὑποθέσεως ⁽¹⁾.

(1) Ὁλόκληρος ἡ περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἐποχὴ, δονεῖται ἀπὸ τὸ ἰδεῶδες τῆς καταλύσεως καὶ τοῦ παρσμερισμοῦ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου (Überwindung des Strafrechts) καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν μέσων τοῦ καταναγκασμοῦ, ἀπὸ μέτρα παιδαγωγικῆς, ἱατρικῆς καὶ διοικητικῆς φύσεως.

Θαυμάσιοι εἶναι ἀληθῶς οἱ λόγοι μὲ τοὺς ὁποίους ὁ μέγας ὁραματιστὴς τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου, ὁ v. Lizst, ἐνετόπισε τὴν ὡς ἄνω ἄποψιν τῆς προστατευτικῆς λειτουργίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἐντὸς τῶν ρεαλιστικῶν της πλαισίων.

«... Δὲν δύναται ἐπομένως νὰ ἐκπλήσσεται κανεὶς, διὰ τὸ ἀναπότρεπτον γεγονός τῆς βαθυτάτης ἐπιστημονικῆς διαμορφώσεως τὴν ὁποίαν αἱ θεμελιώδεις ἐννοιαί τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, αἱ δύο ἐννοιαί «ἐγκλημα» καὶ «ποινὴ», ὑπέστησαν λόγῳ τῆς κοινωνιολογικῆς παρ' ἡμῶν θεωρήσεως τῆς ἐγκληματικότητος. Ἐν τούτοις, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ περιεχομένου τῶν δύο αὐτῶν, ἀπὸ τὴν σκοτεινότεραν δυνατὴν περίοδον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καταγομένων ἐννοιῶν, δὲν συνετελέσθη αἰφνιδίως. Παντοῦ συναντῶμεν καὶ συνδεόμεθα μὲ παραστάσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν καὶ παρα-

Πράγματι ἡ προεκτεθεῖσα ὑπογράμμισις τῆς προστατευτικῆς λειτουργίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ τῆς θετικῆς διὰ τὴν κοινωνίαν ἐπιδράσεώς του ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ σημαίνει, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ σχετικὴ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς λειτουργίας αὐτῆς ἀνεδαφικότης τῆς ἐξελικτικῆς οὐτοπίας, ἡ ὁποία διέκρινε τὴν φυσιοκρατίαν. Τόσον τὸ ἔγκλημα, ὅσον καὶ ἡ συνέπειά του ἡ ποινὴ εἶναι ἔννοια ἀναποσπάστως συννυφασμένοι μὲ αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τῆς ἀνθρωπίνης ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρξεως καὶ ἡ καταπολέμησις τοῦ ἐγκλήματος δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν εἰμὴ *κατ' ἀνάγκην* ἐντὸς τῶν πεπερασμένων δυνατοτήτων τῆς ἀκλονήτου αὐτῆς πραγματικότητος, πέραν τῆς ὁποίας τίποτε, ὅσονδῆποτε σαγηνευτικὸν καὶ ὅσονδῆποτε ἰδεῶδες καὶ ἂν εἶναι δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ὑπόθεσιν ἐπιστημονικῆς σκέψεως καὶ ἐρεῦνης.

Εἰδικώτερον, ἡ καθόλου πρακτικὴ σημασία τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, ὡς μέσον προστασίας τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου δὲν πρέπει νὰ ἐπισκιάζῃ τὴν σημασίαν τῆς ἰδεατῆς του λειτουργίας, ἡ ὁποία, ὡς ἐλέχθη, ἐκπηγάζει ἐκ τῶν ἀξιολογικῶν του κριτηρίων. Τοῦτο διότι ναὶ μὲν ἀμφότεραι αἱ δύο αὐταὶ λειτουργίαι ἔχουν ἰδίαν συστηματικὴν ὑπόστασιν καὶ μεθολογίαν, ἀλλὰ ἡ ἰδεατὴ λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία προσδίδει εἰς τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς ἐννόμου τάξεως τὸ ἀπαράμιλλον ἠθικὸν μεγαλεῖον του καὶ μόνον ἐντὸς τῶν πλαισίων, τὰ ὁποῖα χαράσσει αὕτη, καθίσταται δυνατὴ ἡ κατανόησις τῆς ἰδιομόρφου βαρύτητος τῆς ποινικῆς προστασίας.

β) *Ἡ προστασία ἀπὸ τῆς δικαστικῆς αὐθαιρεσίας.*—Ἡ ἀσφάλεια τοῦ δικαίου, τῆς ὁποίας τὴν πραγμάτωσιν ἐπιδιώκει ἡ προστατευτικὴ λειτουργία τοῦ ποινικοῦ νόμου στηρίζεται ἐπὶ δύο δεδομένων.

Τὸ ἓν, διὰ τὸ ὁποῖον ἔγινεν ἡδη λόγος ἀνωτέρω, εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη εἰς τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἀποτελεσματικὴν προστασίαν, τὴν ὁποίαν τὸ Ποινικὸν Δίκαιον παρέχει εἰς τὰ κινδυνεύοντα ἔννομα ἀγαθὰ. Τὸ δεύτερον εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη εἰς τὴν *γενικότητα καὶ καθολικότητα* τῶν προϋποθέσεων, αἵτινες δέον νὰ ἰσχύουν ἐξ ἴσου κατὰ τὴν ἐκδίκασιν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἀδικημάτων καὶ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὑπολόγων διὰ τὴν

στάσεις τῶν πατέρων μας. Παντοῦ ἰστάμεθα, τόσον μὲ τὰς ἀντιλήψεις μας, ὅσον καὶ μὲ τὰς ἐπιδιώξεις μας ἐπὶ ἀρχαιοτάτου πολιτιστικοῦ ἐδάφους.

Ἡ σύγχρονος ἀντεγκληματικὴ ἄποψις ὁδηγεῖ κατ' ἀνάγκην καὶ κατ' εὐθειαν πρὸς τὸν μεγαλύτερον τονισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς σκοπιμότητος εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον. Ἀποστολὴ τῆς εἶναι ἡ *π ρ ο σ τ α σ ί α* τῆς ἐννόμου τάξεως...

Ἡ σύγχρονος κοινωνικοπολιτικὴ ἄποψις ὁμως ὁδηγεῖ καὶ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν, ὅτι ἡ ἐπενέργεια τῆς ποινῆς εἶναι κατὰ πολὺ περισσότερον περιορισμένη ἀπὸ ὅ,τι πολλοί, ἀκόμη καὶ ἀρμόδιοι κύκλοι, φρονοῦν...». v. Liszt: A. u. V. I σελ. 82.

διάπραξιν αὐτῶν. Ἐξ οὗ, ἀπὸ τῆς ὡς ἄνω ἀπόψεως τοῦ ἀσφαλιστικοῦ ἰδεώδους τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἡ ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἐκτεθεῖσα ἐπιταγὴ τῆς προστατευτικῆς λειτουργίας του καθ' ἣν: *οὐδὲν ἔγκλημα δέον νὰ διαφεύγῃ τὸν ποινικὸν καταναγκασμόν*, συμπληροῦται ἀπαραιτήτως διὰ τῆς ἐπιταγῆς καθ' ἣν: *μόνον τὸ πραγματικὸν ἔγκλημα δέον νὰ εἶναι ἀντικείμενον τοῦ καταναγκασμοῦ τούτου*.

«Ἀσφάλεια» ἐπομένως ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ δὲν νοεῖται καὶ ἡ προστασία του εἶναι πλημμελὴς ὅταν οἱ πολῖται δὲν διαπνέωνται ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνην, ὅτι μόνον τὸ *πραγματικὸν* ἔγκλημα τιμωρεῖται καὶ ὅτι μόνον ὁ *ἀληθῆς* ἔγκληματίας πρόκειται νὰ ὑποστῇ τὰς κυρώσεις τοῦ νόμου, πᾶσα δὲ ἐν προκειμένῳ αὐθαιρεσία τῶν ὀργάνων τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς διοικήσεως ἀποκλείεται.

Διὰ τοὺς ἄνω λόγους, ἡ πολιτεία, ὡς ἐλέχθη, θέτει ἡ ἰδία αὐστηρὰ καὶ ἄκαμπτα ὅρια κατὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς κρατικῆς ἀξιώσεως πρὸς ποινικὸν κολασμόν. Τὰ ὅρια ἀκριβῶς αὐτὰ ἀποτελοῦν, ὡς ἀπόρροια τοῦ N.P.S.L., τὴν ἀπαραβίαστον συνοριακὴν γραμμὴν πάσης ἀντεγκληματικῆς προλήψεως καὶ πάσης «ἐξασφαλίσεως», ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἐκ μέρους τόσο τοῦ ἔγκληματήσαντος ἤδη, ὅσον καὶ τοῦ μέλλοντος, ἐνδεχομένως, νὰ ἐκδηλωθῇ ἐναντίον τῆς κοινωνίας ἔγκληματίου.

Πρὸς ὑπαρξιν εἰδικώτερον ἐμπιστοσύνης ἀναφορικῶς πρὸς τὸ δεύτερον αὐτὸ σκέλος τῆς ἀσφαλείας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξασφαλισθῇ ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως ὁ *ἀποκλεισμός οἰουδήποτε ἐνδεχομένου, ἱκανοῦ νὰ προκαλέσῃ διαφόρους δικαστικὰς αποφάσεις κατὰ τὴν ἐκδίκασιν ὁμοιομόρφων ὑποθέσεων καὶ ἡ δυνατότης τῆς προβλέψεως ἐκ μέρους τοῦ οἰουδήποτε τῶν ἐννόμων συνεπειῶν τῆς συμπεριφορᾶς του*. (1)

Τὸ θέμα τῆς «ἀσφαλείας» τοῦ Δικαίου ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ἐμφανίζει ἰδιότυπον μεθοδολογικὸν πρόβλημα, τὰς σοβαρωτάτας πρακτικὰς συνεπείας τοῦ ὁποίου εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ συνειδητοποιήσῃ κατ' ἀρχὴν ἡ ἀσφαλιστικὴ λειτουργία τοῦ ποινικοῦ νόμου, προκειμένου νὰ ὑπηρετήσῃ αὕτη ἀποτελεσματικῶς τὰς ἀξίας, αἱ ὁποῖαι καὶ προσδιορίζουν τὰ καθ' ἑκάστον ἀντικείμενα τῆς ποινικῆς προστασίας.

(1) Συναφῶς ὁ Γενικὸς εἰσαγγελεὺς τῶν Η.Π.Α. Robert H. Jackson γράφει κατὰ τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ ἔκθεσιν, τὴν συνταχθεῖσαν διὰ τὸ ἔτος 1940.

«...Ἡ σημειουμένη ἀνισότης καὶ ἑλλειψις ὁμοιομορφίας μεταξὺ αποφάσεων ἀναφερομένων εἰς ὁμοίας περιπτώσεις... συνιστᾷ ἀνήσυχον ὅσον καὶ ἐνοχλητικὸν θέμα... Καὶ εἶναι προφανῶς ἀηδιαστικὸν γεγονός διὰ τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης...»

Ἡ ἐμπιστοσύνη ἐπὶ τὸ Δίκαιον ἀποτελεῖ, ὡς εἶδομεν, τὸν κοινὸν παρονομαστὴν καὶ τῶν δύο ἀπόψεων τῆς ἀσφαλιστικῆς λειτουργίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη αὕτῃ ἀναφέρεται τόσον εἰς τὴν ἐπαρκείαν τοῦ ποινικοῦ νόμου διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν ἀπὸ ἐνδεχομένας προσβολᾶς ἐκ μέρους τῆς δράσεως τοῦ ἐγκληματίου, ὅσον καὶ εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν πάσης αὐθαιρεσίας ἐκ μέρους τῆς πολιτείας κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ποινικῶν διατάξεων.

Βασικὴ προϋπόθεσις ὅμως, διὰ τὴν ὑπαρξιν ἐμπιστοσύνης ὡς πρὸς τὴν ἐπαρκῆ προστασίαν συνόλου τε καὶ ἀτόμων ἀπὸ τὸν ἐκ τοῦ ἐγκληματίου κίνδυνον εἶναι ἡ ἀπεριόριστος, σχεδόν, ἐλευθερία δράσεως τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ καὶ τῶν ἐκτελεστικῶν ὀργάνων τῆς ἀντεγκληματικῆς προλήψεως καὶ διώξεως, ὥστε νὰ καταστῇ ἐφικτὴ ἡ κατὰ τὸν ἀποτελεσματικώτερον, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς κοινωνικῆς δεοντολογίας τρόπον, ἀντιμετώπισις τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως *ὡς αἰτιοκρατικῶς διαμορφωμένου βιοκοινωνικοῦ φαινομένου*, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἄκραν ἐξειδίκευσιν τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς αὐτὸ κυρώσεων καὶ δὴ ἀναλόγως τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐκάστοτε ἀντιμετωπίζοντος τὴν ἔννομον τάξιν ἐγκληματίου. Ἀντιθέτως, κεφαλαιώδη προϋπόθεσις διὰ τὴν ὑπαρξιν «ἐμπιστοσύνης» ὡς πρὸς τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς ἐνδεχομένης αὐθαιρεσίας τῶν κρατικῶν καὶ δὴ τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ποινικοῦ νόμου ἀποτελεῖ, ὡς ἐλέχθη, ὁ ἀποκλεισμὸς πάσης ἀφορμῆς ἀνισότητος εἰς τὸν τομέα τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων. Τοῦτο ὅμως ἀπαιτεῖ τὴν αὐστηρὰν πρόσδεσιν τῶν ποινικῶν δικαστῶν εἰς τὸ γράμμα περὶ σσότερον παρὰ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου καὶ αὐστηρῶς *ἐννοιοκρατικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ὑπὸ κρίσιν ποινικῶν ἀδικημάτων*, ἥτις καὶ μόνον ἐγγυᾶται τὴν ὁμοιόμορφον δικαστικὴν μεταχείρισιν αὐτῶν.

Εὐρυσκόμεθα οὕτω πρὸ ἰδιοτύπου, ὡς ἐλέχθη, μεθοδολογικοῦ προβλήματος, εἰς τὸν τομέα τῆς ἀσφαλιστικῆς ἢ προστατευτικῆς λειτουργίας ἐμφανίζοντος πρὸς στιγμὴν τὸ χαρακτηριστικὸν βασικῆς καὶ ἀνυπερβλήτου ἐσωτερικῆς ἀντινομίας. Καὶ τοῦτο διότι ἐὰν ἡ ἐξασφάλις καὶ ἡ προστασία τοῦ πολίτου ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν τῶν κινδύνων του, τὴν πλευρὰν τοῦ ἐγκληματίου, προϋποθέτῃ τὴν μεγίστην δυνατὴν ἐλευθερίαν κινήσεων τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ καὶ τῶν καταδιωκτικῶν τοῦ ἐγκλήματος ὀργάνων τοῦ Κράτους, γενικῶς δὲ τὴν *οὐσιαστικὴν* ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης, ἡ προστασία του ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῆς αὐθαιρετοῦσης πολιτείας ἀντιθέτως προϋποθέτει τὸν συνεχῆ καὶ ἄκαμπτον ἔλεγχον τῶν κινήσεων τῶν ἐντεταλμένων τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου καὶ γενικῶς τὴν ἄκρως *τυπικὴν* ἀντιμετώπισιν τῆς ποινικῆς ἀδικοπραγίας.

Γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα κατὰ ποῖον τρόπον δύναται τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ οὕτως ἐνώπιόν του τιθέμενον δίλημμα καὶ νὰ ἐναρμονίσῃ τὴν ἀνακύπτουσαν ἀντίθεσιν τῶν δύο ὡς ἄνω ἀλληλο-

συγκρουομένων αἰτημάτων τῆς ἀσφαλιστικῆς του λειτουργίας.

Κατὰ τὴν πολυκύμαντον ἱστορίαν του τὸ Ποινικὸν Δίκαιον καὶ ἡ ἐπιστήμη του ἐγνώρισαν ἀπόψεις, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας, τὸ προστατευτικὸν ἰδεῶδες τοῦ ποινικοῦ νόμου θὰ ἔδει νὰ καλύπτεται μονομερῶς ἄλλοτε ἀπὸ τὴν μίαν καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τὴν ἄλλην τῶν δύο πτυχῶν αὐτοῦ. Οὕτως, ὁ ἄκρατος φιλελευθερισμὸς τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐνδιαφερόμενος μόνον διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα μόλις τότε εἶχον καταστῇ ἀναφαίρετον τμῆμα τοῦ πολιτιστικοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπέδωσεν ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν πλευρὰν τῶν ἐκ τῆς κρατικῆς αὐθαιρεσίας ἐγγυήσεων καὶ ἔλυσεν οὕτω τὸ πρόβλημα τῆς «ἀσφαλείας» ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, διὰ τῆς προσδέσεως τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ εἰς τὸ γράμμα καὶ μόνον τοῦ νόμου, τοῦ ὁποίου ἄψυχον καὶ ἄβουλον ὄργανον καθίστατο, οὕτως, ὁ δικαστὴς ἐκεῖνος. ⁽¹⁾

«... Εὐτυχὲς τὸ Ἔθνος, τοῦ ὁποίου οἱ νόμοι δὲν καθίστανται ἀντικείμενον τῆς ἐπιστήμης...» λέγει σχετικῶς ὁ Beccaria καὶ συνεχίζει «...διὰ κάθε ἐγκλημα ὁ δικαστὴς δέον νὰ σχηματίσῃ πλήρη λογικὸν συλλογισμόν, τὴν μίαν πρότασιν τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ὁ νόμος καὶ τὴν ἄλλην ἢ προᾶξις, ἣτις ἢ ἐμπίπτει εἰς τὸν νόμον ἢ δὲν ἐμπίπτει εἰς αὐτόν. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀθώωσις ἢ καταδίκη τοῦ κατηγορουμένου. Τὴν στιγμὴν ὅμως, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ δικαστὴς πιεζόμενος ἢ καὶ ἄφ' ἑαυτοῦ θὰ δύναται νὰ καταλήξῃ εἰς δύο συμπεράσματα ἀνοίγουν δλάνοικται αἱ θύραι πρὸς τὴν ἀβεβαιότητα...» ⁽²⁾. Ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἀνωτέρω ὁ πολιτικὸς κοινωνισμὸς καὶ ἡ φυσιοκρατικὴ ἐπιστήμη τοῦ τελευταῖου 19ου αἰῶνος, διὰ τῆς πλήρους ὑποταγῆς τῆς νομικῆς σκέψεως εἰς τὰ κριτήρια τῆς αἰτιοκρατικῆς δεοντολογίας ἐπεδίωξαν νὰ ἐντοπίσουν τὴν ἐννοιαν τῆς «ἀσφαλείας» ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ συνόλου, κυρίως, ἀπὸ τὸν κίνδυνον τὸν προερχόμενον ἀπὸ τοὺς φορεῖς τῆς ἀντικοινωνικῆς ἐγκληματικότητος. Ἐξ' οὗ καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐξοπλίσουν τὴν ποινικὴν ἐξουσίαν μὲ τεραστίας ἐκτάσεως δικαιώματα, ὡς «τὴν ἀπροσδιόριστον καταδίκην», «τὴν προληπτικὴν κάθειρξιν» καὶ σωρείαν ὅλην «ἀσφαλιστικῶν» καλουμένων μέτρων μὲ ἀποτέλεσμα ὁ ποινικὸς δικαστὴς νὰ θεωρῇται περισσύτερον κοινωνικὸς θεραπευτής, παρὰ θεράπων τῆς Θέμιδος. ⁽³⁾

(1) «... Les juges de la nation ne sont que la bouche qui prononce les paroles de la loi. Des êtres inanimés qui n' en peuvent modérer, ni la force, ni la rigueur...» Montesquieu Esprit XI Chap. VI.

(2) Beccaria «dei Delitti e delle pene § 7.

(3) «...τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐνδιαφέρουν, τὴν ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τὴν ποινικὴν ἐπιστήμην, ἀντὶ νὰ τὴν ἐγκαταλείπωμεν εἰς τοὺς ἰατροὺς καὶ τοὺς μελετητὰς τῆς στατιστικῆς... Fr. v. Liszt 534 A u. V. § σελ. 290 «Κοινωνικὸν

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ παρίσταται ἀνάγκη νὰ τονισθῇ, ὅτι καὶ αἱ δύο ὡς ἄνω φάσεις ἐπιλύσεως τοῦ «ἀσφαλιστικοῦ» προβλήματος τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι ἐν τῷ μονολιθισμῷ καὶ τῇ ἀπολυτότητί των ἐσφαλμένοι· καὶ τοῦτο διότι διὰ τὴν εὐρυθμον καὶ ἀποδοτικὴν λειτουργίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι ἀνάγκη νὰ συννύαρχον ἀμφοτέραι αἱ ἀπόψεις τῆς προστατευτικῆς του ἀποστολῆς.

Αὐθαίρετος παραμερισμὸς τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης τῶν ἀπόψεων τοῦ προστατευτικοῦ ιδεώδους τοῦ ποινικοῦ νόμου κινδυνεύει νὰ καταστήσῃ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον εἰς μὲν τὴν μίαν περίπτωσιν ἀμέτοχον πρὸς τὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς ἐννόμου τάξεως, σύνταγμα ἁπλῶς ἐνὸς ἀδιαλλάκτου πολιτικοῦ πιστεύω, εἰς δὲ τὴν ἄλλην, ἄμοιρον τῶν ἡθικῶν παλμῶν τῆς ιδέας τοῦ Δικαίου πρόγραμμα Κοινωνικῆς Πολιτικῆς. ⁽¹⁾ Ὁὖν καὶ παρίσταται ἀνάγκη κριτηρίου ἰσορροπήσεως τῶν δύο ἀπόψεων τοῦ προστατευτικοῦ ιδεώδους τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὥστε νὰ δύναται τοῦτο νὰ εἶναι «... ὁ ὑπέρτατος Κῶδιξ τῆς Ἐλευθερίας, ὁ ἔχων ὅμως καὶ σκοπὸν νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν ἄλλων καὶ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν ἰδικήν του τυραννίαν καὶ ἐκείνην τῶν ἑαυτοῦ παθῶν...» ⁽²⁾. Τὸ τοιοῦτον κριτήριον, ὅμως, δὲν δύναται νὰ εἶναι θεωρητικόν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην πολιτικόν.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω φορεὺς τοῦ *Jus Punienti* παρ' ἡμῖν καὶ καθ' ἅπαντα τὸν ἐλεύθερον κόσμον εἶναι τὸ ἐπὶ δημοκρατικῶν προϋποθέσεων διαρθρωμένον σύγχρονον «Κράτος δικαίου», τοῦ ὁποίου οἱ νομικοὶ κανόνες τίθενται ὑπὸ τῆς ἐλευθέρας, ἐκφραζούσης τὴν κυρίαρχον πρὸς τοῦτο βούλησίν της πλειοψηφίας καὶ ἐφαρμόζονται ὑπὸ συνταγματικῶς διὰ τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀνεξέλεγκτον τῆς κρίσεώς των κατωχυρωμένων δικαστῶν.

Ὑπὸ τὰς πολιτικὰς αὐτὰς προϋποθέσεις, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν καλυτέραν καὶ πλέον ἀποτελεσματικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ αἰτήματος τῆς προστασίας ἀπὸ τῆς κρατικῆς αὐθαιρεσίας κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης οὐδεὶς δύναται νὰ ὑπάρξῃ σοβαρὸς ἐνδοιασμός, ὅπως οἱ δικαστικοὶ λειτουργοὶ καὶ τὰ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν των τελοῦντα ὄργανα τῆς διώξεως τοῦ ἐγκλήματος ἐξοπλισθοῦν μὲ τὰς εὐρείας ἐκείνας ἀρμοδιότητας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν λυσιτελεστέραν ἀν-

μεταρρυθμιστὴν» καὶ «φορέα κοινωνικῆς πολιτικῆς» ἀποκαλεῖ ἐξ ἄλλου τὸν σύγχρονον ποινικὸν δικαστὴν ὁ Franz Exner, ἐν *Gerechtigkeit und Richteramt*, 1912, σελ. 49.

(1) Περὶ τοῦ ὅλου θέματος πρβλ. Ι. Γεωργιάκη: Τὸ πρόβλημα τῆς Ἀσφαλιστικῆς λειτουργίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἐν Ἑπετηρίδι Παντείου Σχολῆς 1949 - 1950.

(2) Carrara op. cit. Ι. σελ. 26.

τιμετώπισιν τῶν ἐκ τοῦ ἐγκλήματος κινδύνων καὶ γενικῶς τῶν θεμάτων, τὰ ὅποια σχετίζονται πρὸς τὴν κοινωνικὴν προφύλαξιν καὶ θεμελιώνουν τὴν ἐμπιστοσύνην ἐπὶ τὴν προστασίαν τῆς ἐννόμου τάξεως ἐκ μέρους τῶν ἐκ τοῦ ἐγκληματίου κινδύνων. Οὕτως, ἡ ἐκ τῶν γενικωτέρων ἠθικοκοινωνικῶν δεδομένων ἀπορρέουσα συγκεκριμένη κοσμοθεωρητικὴ πλαισίωσις τῆς προστατευτικῆς ἀποστολῆς τοῦ ποινικοῦ νόμου καθιστᾷ δυνατὴν τὴν συνύπαρξιν καὶ τῶν δύο ἀσφαλιστικῶν ἀπόψεων τῆς συγχρόνου ποινικῆς ἐπιστήμης.

Βεβαίως ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, ὅπως ἐπιχειρεῖται ἐνταῦθα, δὲν εἶναι, ὡς ἐλέχθη, θεωρητικὴ, ἀλλ' εἶναι λύσις πολιτικὴ, καθ' ὃ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν ἐπικράτησιν συγκεκριμένου πολιτικοῦ τρόπου συμβιώσεως, ὃ ὅποιος νὰ ἐγγυᾶται, ὅτι τὰ εὐρύτατα δικαιώματα τῆς διώξεως καὶ τῆς δικαστικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐγκλημάτων δὲν θὰ χρησιμοποιοῦν χάριν πολιτικῆς τινος ἢ κοσμοθεωρητικῆς σκοπιμότητος.

Ἐν τούτοις, τὸ ἀπὸ γενικωτέρας θεωρητικῆς ἀπόψεως σημειούμενον μειονέκτημα τῆς ἐν προκειμένῳ ἀπαντήσεως εἰς τὰ προβλήματα τῆς ἀσφαλιστικῆς λειτουργίας τοῦ ποινικοῦ νόμου κατ' οὐδὲν δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν δεοντολογικὴν αὐτῆς ἀναγκαιότητα.

Ἡ ποινικὴ ἐπιστήμη εἶναι βαθύτατα πολιτικὴ ἐπιστήμη καὶ τὸ προκείμενον σημεῖον δὲν εἶναι τὸ μόνον, εἰς τὸ ὅποιον θεμελιώδεις λειτουργικαὶ τῆς ιδιότητες ἐξαρτοῦν τὴν διαμόρφωσίν των ἀπὸ πολιτικῶν καὶ κοσμοθεωρητικῶν προσανατολισμούς.

Ἐξ ἄλλου τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Δικαίου ἐξυπακούει τὴν ἀποφασιστικὴν συμβολὴν ἐμπειρικῶν στοιχείων, προκειμένου νὰ εὐσταθήσῃ ἡ διαλεκτικὴ σύνθεσις τῶν διαφόρων ἀπόψεων, αἱ ὅποιαι συνιστοῦν ὅλαι μὲν ἀπὸ κοινοῦ τὴν *ιδέαν* τοῦ δικαίου, παρουσιάζουν ὅμως οὐχὶ ὀλίγας ἀντιθέσεις μεταξὺ των κατὰ τὴν ὑλοποίησιν τῆς ἰδέας ταύτης. ⁽¹⁾

Βιβλιογραφία

A s c h r o t t - K o h l r a u s c h : Reform des Strafrechts 1926.

B a r : Gesetz u. Schuld im Strafrecht Bd I, 1906.

B a u m g a r t e n : Die Lisztsche Strafrechtsschule u. ihre Bedeutung... ἐν Schw. Z. für Strafrecht. Bd 51, 1937.

B e l i n g. E : Die Vergeltungsidee und ihre Bedeutung für das Strafrecht 1908.

B e l i n g E. Methodik der Gesetzgebung, 1922.

(1) πρβλ. Radbruch : Die Problematik der Rechtsidee σελ. 45 ἐπ. καὶ I. Γεωργάκη. ἐ.ἀ.

- Beyerle : Der Entwicklungsgedanke im Recht 1938.
Bendix L. : Das Problem der Rechtssicherheit.
Bergbohm : Jurisprudenz und Rechtsphilosophie Bd I, 1892.
Bierling : Juristische Prinzipienlehre Bd I, 1894.
Binding K : Handbuch des Strafrechts Bd I. 1895.
» » : Die Normen und ihre Ubertretung Bd I. 4 Aufl. 1922.
Birkmeyer : Schutzstrafe und Vergeltungsstrafe 1906.
Calkes : Vergeltungsidee und Zweckgedanke 1899.
Cohen M. R : Moral Aspects of the criminal Law, 49 Yale L.J. 987.
Compté : Système de politique positive 1852.
Δέδε Χρ. 'Η διδασκαλία περὶ τῶν Ὑποκειμενικῶν Στοιχείων τοῦ ἀδίκου 1957.
Δεσποτοπούλου Κ. Φιλοσοφία τοῦ Δικαίου I, 1953.
Drost : Das Ermessen des Strafrichters 1930.
Georgakis I : Geistesgeschichtliche Studien zur kriminalpolitik u. Dogmatik Franz v. Liszts - 1940.
Goldschmidt I. : Der Notstand ein Schuldproblem, 1913.
v. Gemmingen : Kriminalpolitischer Schulenstreit und Versuchsbehandlung ἐν Zstw Bd. 52.
Hold v. Fernack : Die Rechtswidrigkeit I. (1903).
Heinitz : Die Rechtswidrigkeit, 1926.
Hentig : Strafrecht und Auslese 1914.
Hertz : Das Unrecht und die allgemeine Lehren des Strafrechts 1880.
Huber Eugen Recht und Rechtsverwirklichung 1921.
Hüpel : Die Einteilung der Verbrecher in Klassen 1908.
Kitzinger : Die Internationale kriminalistische Vereinigung 1935.
Kollmanno : Zum symptomatischen Verbrechensbegriff ἐν Monatschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform, VI σελ. 412.
Krüger : Rechtsgedanke und Rechtstechnik im Strafrecht ἐν Zstw. Bd 55.
Leonard : Die modernen Strafrechtsideen 1910.
Mayer M. E. : Rechtsnormen und Kulturnormen 1903.
Maurach : Volksethik und Strafrecht 1934.
Merkel Adolf : Über den Begriff der Entwicklung 1877.
Mezger : Vom Sinn der Strafrechtlichen Tatbestände, 1926.
» : Sein und Sollen im Recht, 1920.
Nagler : Verbrechens prophylaxe und Strafrecht 1911.
Papatthanassiou : Le rôle du juge répressif dans le droit pénal moderne 1955.
Quételet : Du système social 1848.
Radbruch G : Die Problematik der Rechtsidee.
» : Grundzüge der Rechtsphilosophie 1914.
» : Rechtswissenschaft als Rechtsschöpfung 1906
v. Rohland : Die soziologische Strafrechtslehre 1911.
Rümelin : Die Rechtssicherheit.
Salomon Alice : Soziale Diagnose, 2e Aufl 1927.
Sauer : Grundlagen des Strafrechts, 1921,
» : Die Ethisierung des Strafrechts 1930.

S c h a f f h a u s e r : Die Objektivistische Grundanschauung und die Axiome des Vergeltungsstrafrechts 1923.

S c h m i d t E b e r h a r d : Juristisches Denken und Politik 1932.

S c h m i d t R i c h a r d : Die Aufgaben der Strafrechtspflege 1895.

S t a m m l e r : Die lehre vom richtigem Recht 1929.

S p e n c e r H : Principles of sociology 1868.

S t r e c k e r : Die Entwicklungslinie der Menschheit 1928

T e m p l e W : The Lethics of penal action 1931.

T e s a r : Die symptomatische Bedeutung des verbrecherischen Verhaltens, 1907.

T h o n , Rechtsnorm und subjektives Recht 1878.

v, W e d e l : Franz v. Liszts, geschichtliche Bedeutung als Ueberwinder des Positivismus 1932.

W e l z e l : Naturalismus und Wertphilosophie im Strafrecht 1935.

Z i m m e r l L. Aufbau des Strafrechtssystems 1930).

III. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἢ «καθόλου ποινικὴ ἐπιστήμη» ἀποτελεῖ συστηματικῶς διαρθρωμένον σύνολον γνώσεων, ἀναφερομένων εἰς τὸν ποινικὸν νόμον, εἰς τὸ ποινικὸν ἀδίκημα καὶ εἰς τὴν ποινὴν. ⁽¹⁾

Ἡ καθόλου ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῶν ὥς ἄνω τριῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ἐμφανίζει, κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις αὐτῆς, διαφόρους ἐκάστοτε μεθοδολογικὰς προοπτικὰς, ὥστε νὰ ἐπιβάλλεται ἡ συστηματικὴ τῆς διάκρισις εἰς διαφόρους κλάδους, τῶν ὁποίων οἱ σπουδαιότεροι εἶναι :

Τὸ Δόγμα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἢ Ποινικὸν Δίκαιον ἐν στενῇ ἐννοίᾳ.

Ἡ ἐν τῷ πλαισίῳ του ἐπιχειρουμένη θεώρησις τῶν ἐννοιῶν εἶναι αὐστηρῶς νομικὴ.

Ἡ αἰτιολογία τοῦ ἐγκλήματος ἢ ἐγκληματολογία.

Ἡ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐπιχειρουμένης θεώρησις τῶν ἐννοιῶν εἶναι κατὰ βάσιν αἰτιοκρατικὴ.

Ἡ πολιτικὴ κατὰ τοῦ ἐγκλήματος ἢ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ.

(1) Ὁ ὅρος «καθόλου ποινικὴ ἐπιστήμη» «gesamte Strafrechtswissenschaft» ὑφερίζεται εἰς τὸν Liszt.

Ἡ ἐν τῷ πλαισίῳ της ἐπιχειρουμένη θεώρησις τῶν ἐννοιῶν εἶναι δεοντολογική.

Παραλλήλως πρὸς τοὺς ὡς ἄνω τρεῖς κυρίους κλάδους τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ὡς ἐπικουρικὰς ἐπιστήμας : *Τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τὴν Φιλοσοφίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου* καὶ τὴν *Τεχνικὴν τῆς διώξεως τοῦ ἐγκλήματος* (σήμενσις κ.λ.π.) Τὸ ἀντικείμενον ἐκάστης ἐκ τῶν τριῶν ὡς ἄνω ἐπιστημῶν συνάγεται εὐχερῶς ἀπὸ τοὺς τίτλους τοὺς ὁποίους φέρουν αὗται.

Ἡ τριχοτόμησις τῆς καθόλου ποινικῆς ἐπιστήμης εἰς Ποινικὸν Δόγμα, Ἑγκληματολογίαν καὶ Ἀντεγκληματικὴν Πολιτικὴν, βάσει τῶν διαφορῶν εἰς ἐκάστην τῶν ὡς ἄνω ὑποδιαίρέσεων ἐπικρατουσῶν μεθόδων ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ σημαίνει διάσπασιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐνότητος τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης, ὡς συνόλου· καὶ τοῦτο διότι ἡ μεθοδολογικὴ ὁμοιογένεια δὲν ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν πρὸς ὑπαρξιν ἐπιστημονικῆς ἐνότητος. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο, ὅπως διδάσκει ὁ Ἀριστοτέλης, ἡ ὑπαρξις κοινοῦ ἀντικειμένου (¹).

Ἀντιθέτως τὸ γεγονός, ὅτι διάφοροι ἀκολουθοῦνται μέθοδοι κατὰ τὴν θεώρησιν τῶν θεμελιωδῶν ἐννοιῶν τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν ὡς ἄνω ὑποδιαίρέσεων αὐτῆς, πᾶν ἄλλο ἢ τὴν θρυλουμένην ἐπιστημονικὴν των αὐτοτέλειαν δικαιολογεῖ. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἐν τῷ συνόλῳ της, εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετος καὶ μόνον χάρις εἰς τὴν ἐνότητά της αὐτὴν καθίσταται δυνατὸν νὰ προέλθουν γόνιμα συμπεράσματα ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν διαφορῶν μορφῶν, τὰς ὁποίας προσλαμβάνει ἐκάστοτε ἡ ἔρευνα τῶν ἀντικειμένων της.

Οὕτω π. χ. τὸ Δόγμα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου δὲν ἐντοπίζεται μόνον, ὅπως θὰ ἴδωμεν, εἰς τὴν συστηματικὴν μελέτην καὶ τὴν τελεολογικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἰσχύοντος δικαίου· καὶ τοῦτο διότι τὰ συμπεράσματα τῆς τοιαύτης *de lege lata* διεξαγομένης ἐρεῦνης ἀποτελοῦν πολύτιμα στοιχεῖα διὰ τὴν *de lege ferenda* κριτικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν νομικῶν θεμάτων τῆς διαρκῶς ἐν ἐξελίξει εὐρισκομένης ἐπιστήμης.

Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ δογματικὴ μελέτη τῶν δεδομένων τοῦ ποινικοῦ νόμου συσχετίζεται κατ' ἀνάγκην πρὸς τὸν ἔλεγχον τῆς ἀξίας των καὶ μετέχει τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ὅταν πρόκειται διὰ τὰς γενικωτέρας συστηματικὰς του ἀρχάς, ὅπως μετέχει τῆς Ἑγκληματολο-

(1) Τὰ μετὰ τὰ φυσικὰ Ε 1. 1025 β.

γίας καὶ τῆς Ἀντεγκληματικῆς Πολιτικῆς ὅταν πρόκειται διὰ τὰς ἐφηρμο-
σμένας προϋποθέσεις τῆς καταπολεμήσεως τοῦ ἀξιοποίνου.

Ἀνάλογος εἶναι ἡ διαδικασία κατὰ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐπιστημονικῶν
συμπερασμάτων τῆς ὄντολογικῆς θεωρήσεως, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Ἐγκλημα-
τολογίας, ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ ποινικοῦ δόγματος κ.ο.κ. (1).

1. Τὸ Δόγμα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἢ Ποινικὸν Δίκαιον *Stricto sensu*.

α) Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ποινικοῦ δόγματος. Ἡ δογματικὴ ἀποστολὴ τῆς
ποινικῆς ἐπιστήμης συνίσταται εἰς τὴν θεώρησιν τοῦ ἐγκλήματος ὡς
νομικῆς ἐννοίας καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν θεωρητικῶν ἐκείνων
προϋποθέσεων, αἱ ὁποῖαι ἐγγυῶνται ἀσφαλῆ καὶ εὐλόγα συμπεράσματα,
προκειμένου νὰ κριθοῦν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, βάσει ἐνιαίων ἀρχῶν
τὰ ἄπειρα καὶ πολυσύνθετα περιστατικά, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται κα-
θημερινῶς ἐνώπιον τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν
διάπραξιν τῶν ποινικῶν ἀδικημάτων.

Τὰ ἄνωτέρω ἐπιτυγχάνονται ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ δόγματος :

αα) Διὰ τῆς *συστηματικῆς* κατατάξεως ὅλων τῶν ἐννοιῶν τῆς ποινι-
κῆς ἐννόμου τάξεως εἰς σύνολον *ἐνιαῖον* καὶ ἀπηλλαγμένον λογικῶν ἀντι-
θέσεων καὶ ἀντινομιῶν.

Πρβλ. Α. 14 Π.Κ., Α. 94 Π.Κ., κ.ο.κ.

ββ) Διὰ τῆς *οὐσιαστικῆς* καὶ δὴ τελεολογικῆς θεωρήσεως τῶν ὡς ἄνω
ἐννοιῶν καὶ εἰδικώτερον διὰ τῆς διαπιστώσεως τῆς γενικωτέρας πρακτικῆς
σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχουν αὗται, ἐν ὅψει τῶν ἀναγκῶν καὶ ἐπιδιώξεων,
τόσον τῆς ποινικῆς, ὅσον καὶ τῆς «καθόλου» ἐννόμου προστασίας.

Πρβλ. Α. 20 Π.Κ., Α. 29 Π.Κ. κ.ο.κ.

Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ ἔκτασις τῆς συμβολῆς τοῦ ποινικοῦ δόγματος εἰς
τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐπιστήμης τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου καὶ τῶν
κυριωτέρων θεωρητικῶν προϋποθέσεων τῆς ποινικῆς νομοθεσίας, δεόν νὰ
ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἰς τὴν μέχρι τοῦ 1951 ἰσχύσασαν παρ' ἡμῶν τοιαύ-
την, ἐλάχιστα πράγματα εἰς τὴν οὐσίαν ἀνεφέροντο ἐν τῷ νόμῳ, ἀναφορι-
κῶς πρὸς τὰς πλέον θεμελιωτικὰς ἐννοίας τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, ἐκ τῆς
ἀποσαφηνίσεως τῶν ὁποίων καὶ ἐξαρτᾶται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ ὀρθολογι-
στικὴ εὐστάθεια καὶ ἡ εὐστοχος ἀπόδοσις τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος τοῦ ποι-

(1) Ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος Πρβλ. Grünhut : Strafrechtswissenschaft und Stra-
frechtspraxis 1932. Bonner Rechtswissenschaftliche Abhandlungen Heft 25 j.

νικοῦ καταναγκασμοῦ. Ἐξ' οὗ καὶ τὸ ἐκ τῆς σιωπῆς τοῦ νόμου μέγα ὥς ἄνω κενὸν καὶ δὴ ὄχι μόνον τοῦ προῖσχύσαντος ἰδικοῦ μας, ἀλλὰ σχεδὸν ὅλων τῶν Ποινικῶν Κωδίκων τῆς τελευταίας ἑκατονταετίας, ἐκλήθη νὰ καλύψῃ καὶ ἐκάλυψε, μὲ σπανίαν ὄντως εἰς ἀφθονίαν ὅσον καὶ εἰς ποιότητα ἐρευνητικὴν προσφορὰν, ἢ δογματικὴ τῆς ἐπιστήμης ἐργασία, ἢ ὁποία καὶ ἐστήριξε θεωρητικῶς κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς σημαντικωτέρους τομεῖς τῆς ποινικῆς δικαστηριακῆς πρακτικῆς (¹).

Ἦδη, ὁ ἰσχύων Ποινικὸς Κῶδιξ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν καταργηθέντα τοιοῦτον, διακρίνεται ἀπὸ τὴν ἐπίμονον προσπάθειαν ὄχι μόνον νὰ μὴν ἀγνοήσῃ τὰ θεωρητικὰ προβλήματα καὶ τὴν δογματικὴν διαμάχην τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, ἀλλὰ τοῦναντίον νὰ προσφέρῃ δογματικῶς ἀποκρυσταλλωμένας λύσεις εἰς τὰ πλεῖστα τῶν νομικῶν ζητημάτων, τὰ ὅποια προκύπτουν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ.

Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, ὥς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, εἰς τὴν ὥς ἄνω κατεύθυνσιν ὑπερβάλλει ἐνίοτε ὁ ἡμέτερος νόμος καὶ τοῦτο διότι εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις δὲν δογματίζει ἀπλῶς, ἀλλὰ σπεύδει τρόπον τινὰ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν αὐτῆς τῆς θεωρίας, δίδων ἀποκρυσταλλωμένην νομοθετικῶς μορφήν, εἰς ζητήματα ἰδιαζούσης συστηματικῆς ὑφῆς, ὅπως τὸ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος φερ' εἰπεῖν (Α 14 Π.Κ), τὰ ὅποια, ὥς ἐκ τῆς φύσεώς των χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἑπακρον μεθοδολογικὴν ρευστότητα, ἐκείνην ἀκριβῶς, ἢ ὁποία διαχωρίζει τὸν τομέα τῆς θεωρητικῆς διδασκαλίας, ἀπὸ ἐκεῖνον τῆς νομοθετικῆς τεχνικῆς.

β) Ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ «Διαφωτισμοῦ.» Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ 19ος αἰὼν ἀποτελεῖ, λόγῳ τοῦ ἀποφασιστικοῦ βήματος τὸ ὁποῖον σημειώνει κατ' αὐτὸν ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις, τόσον εἰς τὸν θεωρητικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸν τεχνικὸν τομέα τὸ ὁρόσημον, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία σημειώνει τὴν ἑναρξιν τῆς συγχρόνου μας ἐποχῆς.

Κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν αἰῶνα σημειοῦμεν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τὸ πρῶτον τοῦ Ποινικοῦ Δόγματος, ἥτοι συστήματος ἰδίων μεθοδολογικῶν ἀρχῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ποινικὴ ἐπιστήμη προσκτᾷ θεωρητικὴν ἀντίληψιν καὶ διαχωρίζεται ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὴν Φιλοσοφίαν.

(1) Μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ συμμετοχὴ τῶν ἀπόψεων τῆς ἐπιστήμης κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῶν ἀποφάσεων τῶν ποινικῶν δικαστηρίων ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν πενιχρά καὶ ἐκφρασιν τῆς πενιχρότητος ταύτης ἀποτελεῖ ἢ μὴ αἰτιολόγησις τῶν ὥς ἄνω ἀποφάσεων.

Εἰδικώτερον διὰ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως ἄλλωστε καὶ δι' ὅλας τὰς ἄλλας χαρακτηριστικὰς τοῦ πνευματικὰς καὶ πολιτικὰς μορφάς, ἀποφασιστικὴν σημασίαν ἔχει ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐποχῆς τοῦ «**Διαφωτισμοῦ**» κυρίως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν **ὀρθολογισμόν** (Rationalismus) καὶ τὸν **Ἀνθρωπισμόν** (Humanismus) τῶν ποινικῶν ἐννοιῶν. Τὸ αἷτημα τοῦτο τῆς «ἀνθρωπιστικῆς» καὶ «ὀρθολογιστικῆς» θεωρήσεως τῶν προβλημάτων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ἀποτελεῖ συνέπειαν τῆς πρωτοφανοῦς εἰς ἔκτασιν καὶ καθολικότητα ἐπιδράσεως, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπὶ τῆς καθόλου νομικῆς σκέψεως τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Διαφωτισμοῦ, ὅσον καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ τῶν ἐπιγενομένων γενεῶν, ἡ ἰδέα τοῦ **Φυσικοῦ Δικαίου**, διὰ τῆς ὁποίας ἐτίθετο ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος, ἐξερχομένης κατὰ τὸν κλασσικὸν ὁρισμὸν τοῦ Kant «... ἀπὸ τὴν ἀνηλικότητα εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἰδία εἶχεν ὑπαιτιότητί της περιπέσει» τὸ πρόβλημα τοῦ **λογικοῦ νοήματος** καὶ τῆς **αὐτοτελοῦς ἠθικῆς** τῶν θεσμῶν τοῦ Δικαίου. Ἐξ οὗ καὶ ὑπὸ τὴν ὥθησιν τῶν ὡς ἄνω ἰδεῶν ὁ Hugo Grotius ἀντιμετωπίζων τὸ πρόβλημα τοῦτο, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ποινικὴν ἐπιστήμην, εἶχε θεμελιώσει εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον του «De jure Bellis ac pacis» τὴν ἐννοιαν τῆς Ποινῆς ἐπὶ τῆς ἐκ τῆς Κοινωνικῆς ἀνάγκης ἀπορροεύσης ἀνθρωπίνης λογικῆς.

Βεβαίως τὸ ρεῦμα τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου δὲν ἀπαντᾷται τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ὡς ἄνω περίοδον καὶ εἶναι γνωστὸν πόσον ἐνωρὶς καὶ πόσον ἐντόνως, κατὰ τὴν διαδρομὴν τῆς Ἑλληνικῆς σκέψεως καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείτου μέχρι τῶν Στωϊκῶν ἀσχολεῖται ἡ σκέψις αὕτη μὲ τὴν καθολικότητα τῆς ἰδέας τῶν ἀπαραγράπτων Δικαίων τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰδικώτερον μὲ τὸ δικαίωμά των, ὅπως διακρίνουν μεταξὺ «φύσει» καὶ «νόμῳ» δικαίου, ἥτοι μεταξὺ «σχετικῆς» ἀξίας κοινωνικῶν δεσμεύσεων καὶ ἀκαταλύτου ἰσχύος «αἰωνίων» ἐντολῶν. Ἐν τούτοις, ὅσον παλαιὰ καὶ ἐὰν εἶναι ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς συνειδήσεως περὶ ἐμφύτων δικαιωμάτων, μόνον ἐδῶ εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ δὴ χάρις εἰς τὰς πολιτικὰς προϋποθέσεις τῆς ἐξόχως ἀτομικιστικῆς ταύτης ἐποχῆς, τὸ Φυσικὸν Δίκαιον ἐξοβελίζον καὶ τὰ τελευταῖα ἵχνη τῶν μεταφυσικῶν ἐπιδράσεων ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης κατορθώνει νὰ λάβῃ τὴν ἔκτασιν κοσμογονικῆς κυριολεκτικῶς ἀληθείας, καθιστάμενον ἔμφυτος καὶ ἀναφαίρετος ἠθικὸς ἐξοπλισμὸς αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰδικώτερον, αἱ ἀνθρωπιστικαὶ καὶ ὀρθολογιστικαὶ ἀπόψεις τοῦ Διαφωτισμοῦ, ἐν τῇ διαδικασίᾳ τῆς διαμορφώσεως τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου, ἐπέδρασαν διὰ τῶν :

Montesquieu (1689 - 1751), ὁ ὁποῖος εἰς τὸ «*Esprit des lois*» 1748,

ἀποκαλύπτει καὶ στιγματίζει τόσοι τὴν βαρβαρότητα, ὅσον καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης σκοπιμότητος τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς ἐποχῆς του.

Voltaire (1694 - 1778), ὁ ὁποῖος εἰς τὴν μελέτην του «*Prix de la justice et de l'humanité*» 1777, ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ χαρακτῆρος, τῶν διαφορῶν μέσων τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ.

Beccaria (1738 - 1794), ὁ ὁποῖος εἰς τὸ κλασσικόν του ἔργον «*Dei delitti e delle pene*» 1764, κηρύσσεται κατὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου καὶ τῶν σωματικῶν ποινῶν καὶ γενικῶς συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ὀρθότητος τῶν ἡτίας μορφῆς μέτρων κατὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς «Ἱστορικῆς» Σχολῆς. Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ τῶν ἀνθρώπων ἀντιδρᾷ ἰδιοτύπως καὶ ἀναλόγως τῆς ψυχοφυσικῆς των συνθέσεως εἰς τοὺς κατὰ καιροὺς σαλπιζομένους συναγερμούς τῆς παγκοσμίου συνειδήσεως δέον νὰ ἀποτελέσῃ καὶ ἐν προκειμένῳ τὴν βασικὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου, συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον, ἡ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἀντίδρασις τῶν καθ' ἕκαστον χωρῶν τῆς πολιτισμένης Δύσεως εἰς τὰ κηρύγματα τοῦ διαφωτισμοῦ ἐγνώρισε διάφορον ἐν πολλοῖς κλιμάκωσιν καὶ ἐνδιαφέρον.

Οὕτως ἐνῶ εἰς τὴν Γαλλίαν π.χ. ἡ τοιαύτη ἀντίδρασις ἀπασχόλησε κατὰ προτίμησιν τὴν πολιτικὴν σκέψιν, εἰς τὴν Γερμανίαν, τὰ αἰτήματα τοῦ διαφωτισμοῦ ὥς πρὸς τὴν ποινικὴν ἐπιστήμην ἔτυχον ἐντόνου φιλοσοφικῆς σπουδῆς.

Ἀντιστρόφως ἢ εἰς τὰς Ἀγγλοσαξωνικὰς χώρας προσιδιάζουσα πραγματιστικὴ τάσις πρὸς ψυχολογικὴν ἐπαλήθευσιν τῶν διαφορῶν ἀξιῶν προσέδωκεν εἰς τὴν ἐνασχόλησιν τῶν θεμάτων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης τὴν μορφὴν μελέτης τῆς πρακτικῆς αὐτῶν ἐφαρμογῆς, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Χριστιανικῆς φιλανθρωπίας.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν παγκοσμίαν πνευματικὴν ὥθησιν, τὴν ὥραν ποὺ ὁ Sieyes εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐθνοσυνέλευσιν ἐθεμελίωκε πολιτικῶς τὸ θεώρημα «*Nullum crimen sine lege*» ὁ Kant εἰς τὴν Γερμανίαν ἀπηλευθέρωσε τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἀπὸ τοῦς ἠθικούς του δεσμούς. Ἐνῶ ὁ Howard εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐδημοσίευε τὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς συγχρόνου σωφρονιστικῆς.

Ἐν τούτοις θὰ ἦτο λάθος νὰ νομισθῇ, ὅτι τὸν ἴδιον ἀκριβῶς καιρόν, κατὰ τὸν ὅποιον τὸ ὀρθολογικὸν παραλήρημα τῆς ἐποχῆς τοῦ διαφωτισμοῦ συνετάραξε τὸν 19ον αἰῶνα, δὲν ἐσημειώθη καμμία ἐν προκειμένῳ ἀντί-

δρασις, τόσον ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως, ὅσον καὶ εἰδικώτερον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν θεμάτων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ ἀνίδρασις αὕτη, ἐκπηγάζουσα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἱστορικῆς γνώσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπινου ρωμαντισμοῦ, προσπαθεῖ, διὰ τῆς **«ἱστορικῆς τοῦ δικαίου σχολῆς»** νὰ χαλαρώσῃ καὶ νὰ περιορίσῃ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φυσικοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς νομικῆς σκέψεως.

Ἐν προκειμένῳ, ἔὰν ἡ ὁδός, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ τὸ φυσικὸν δίκαιον, ὀδηγῇ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ δικαίου, ἢ κατεύθυνσις τὴν ὁποίαν λαμβάνει ἡ ἱστορικὴ σχολὴ εἶναι ἡ ὀδηγοῦσα πρὸς τὴν ἱστορίαν του.

Καὶ τοῦτο διότι, μόνον εἰς τὰ βάθη τῆς ἀενάως παρούσης ἱστορικῆς πραγματικότητος εἶναι δυνατόν, κατὰ τὴν σχολὴν ταύτην, νὰ ἀνευρεθῇ τὸ ἀπώτατον πνεῦμα τῶν Λαῶν (Volksgeist), τὸ ὁποῖον καὶ εἶναι—κατὰ τοὺς «Ἱστορικοὺς»—ἡ ὀργανικὴ πηγὴ παντὸς Δικαίου.

«Ἡ Πηγὴ τοῦ Δικαίου, λέγει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Savigny ὁ Geib, δὲν εἶναι ὁ νόμος, ἀλλ' ἡ συνείδησις τοῦ λαοῦ ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἐκπορεύεται τὸ Δίκαιον, ὅχι κατόπιν σκέψεως ἢ ἐπιλογῆς, ἀλλὰ δυνάμει ἐσωτερικῆς ἀνάγκης...» (1)

Ἡ κυρία σημασία τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἱστορικῆς σκέψεως ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι διὰ ταύτης προωθήθη σημαντικῶς ἡ διαδικασία τῆς ἀποσπάσεως τῆς νομικῆς σκέψεως ἀπὸ τὴν μεταφυσικὴν διαλεκτικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο αὕτη ἀπελπιστικῶς περιεπλεγμένη καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ στροφὴ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τὴν σχηματικὴν θεωρίαν εἰς τὰς ἱστορικὰς προϋποθέσεις τῆς ἐξελίξεως τοῦ Δικαίου καὶ ἰδίως εἰς τὴν σημασίαν τῆς «παραδόσεως» κατὰ τὴν διάπλασιν τῶν θεσμῶν αὐτοῦ.

Κύριοι φορεῖς τῆς τοιαύτης ἐπιδράσεως, ἀποβλεπούσης ὡς ἐκ τοῦ πνευματικοῦ της προσανατολισμοῦ, εἰς τὸν τονισμὸν τῆς σημασίας τῶν ὀργανικῶν ἐννοιῶν καὶ ὅχι τῶν συστηματικῶν προϋποθέσεων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι :

Ὁ Jarcke (1801 - 1852), ὁ ὁποῖος εἰς τὸ «Σύστημα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου» 1830, ἐφαρμόζων ἀνελικτικὴν μέθοδον καὶ καθορίζων τὴν ποινὴν ὡς ἀνταπόδοσιν, λόγῳ τοῦ ὅτι, ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην τὴν ἀνευρίσκει τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ταυτίζει τοὺς γεννησιουργοὺς μὲ τοὺς δικαιολογητικοὺς λόγους τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Ὁ Biener (1787 - 1867), ὁ ὁποῖος διὰ τῶν ἔργων του «ἐξευρεύνει τῆς καταγωγῆς τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων» καὶ «Geschichte der Novellen Justinians» 1824 συνδέει τὴν μελέτην τῶν θεσμῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου

(1) Geib — Lehrbuch I σελ. 388.

καὶ δὴ τῆς ποινικῆς διαδικασίας πρὸς τὰς ἱστορικὰς καὶ ἐθνολογικὰς τῶν πηγὰς, χρησιμοποιῶν πρὸς τοῦτο καὶ φιλολογικὰ κείμενα καὶ διὰ τοῦ συνδέσμου τούτου ἀποκαλύπτει τὴν τυχὸν χρησιμότητα ὠρισμένων ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἐξ αὐτῶν, ὅπως π.χ. τοῦ θεσμοῦ τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων κ.ο.κ.

Ὁ *Waechter* (1797 - 1880), ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ ἔργου του «*Lehrbuch des römisch - deutschen Stafrechts*» 1826, διακηρύσσει τὴν ἀνάγκην τῆς ἐρμηνείας τοῦ θετικοῦ Δικαίου, ὡς δεδομένου τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος, ἀρνούμενος πρὸς τοῦτο τὴν χρησιμότητα οἰωνδήποτε ἀφρηρημένων θεωριῶν.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ «φιλελευθερισμοῦ». Παρὰ τὴν πίστιν τῆς εἰς τὸ ἱστορικὸν «πνεῦμα τῶν λαῶν» ὡς τὴν δικαιοπλαστικὴν δύναμιν, κατ' ἐξοχὴν, καὶ εἰς τὸν ἀντιορθολογισμόν, ὁ ὁποῖος κατ' ἀνάγκην ἐκπορεύεται ἀπὸ τὴν ρωμαντικὴν διάθεσιν τῆς Ἱστορικῆς Σχολῆς τοῦ Δικαίου, αὕτη δὲν κατορθώνει νὰ περιορίσῃ οὔτε ἐπ' ἐλάχιστον τὰς *συνεπείας* τῆς ἐπιδράσεως τοῦ φυσικοῦ Δικαίου καὶ τοῦ διαφωτισμένου ὀρθολογισμοῦ *εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς προϋποθέσεις καὶ τὴν μέθοδον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ποινικῶν νόμων*.

Ἀντιθέτως καὶ ἀσχέτως πρὸς τὴν οἰωνδήποτε ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς ἱστορικῆς ὑπάρξεως ἀνακύπτουσιν ἀλήθειαν περὶ τῆς φύσεως ἐκάστοτε τῶν νομικῶν δεδομένων, ἡ ἱστορικὴ Σχολή, ἀπὸ συμφώνου μὲ τὸν ὀρθολογισμόν τοῦ φυσικοῦ Δικαίου παραμένει κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης δεσμία ἐνὸς ἀκάμπτου τυπολογικοῦ θετικισμοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ δογματικὴ ἀλυγισία καταπνίγει πᾶσαν ὑποκειμενικὴν ἀμφιβολίαν, ἡ ὁποία θὰ προήρχετο ἐνδεχομένως ἀπὸ τὴν συνείδησιν τῆς συνδέσεως τοῦ παρελθόντος μὲ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον.

Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον συμβαίνει τοῦτο, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναζητηθῇ ἄλλοῦ. παρὰ εἰς τὰς πολιτικὰς ἐπιδιώξεις καὶ συνεπείας τῆς δυνάμεως ἐκείνης, ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ ὡς τὸ «*ἀστικὸν πνεῦμα*» τοῦ 19ου αἰῶνος, μὲ τὴν ἀνυπέρβλητον εἰς πάθος κοσμογονικὴν τῆς ἐπιταγῆς: *τὴν προστασίαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου*.

Πράγματι, ἡ ἐποχὴ αὕτη, τῆς ὁποίας τὸ ἄμεσον παρελθὸν συμπίπτει μὲ τὴν ἀπολυταρχικὴν περίοδον τῆς Εὐρώπης δὲν ἔχει τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πνεύματος, παρὰ ὡς τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἀντιδράσεως κατὰ τῆς ἀτομικῆς καταπίεσεως καὶ ὡς τὸ ἀποφασιστικὸν ξέσπασμα τοῦ ἀνθρωπίνου μίσους καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐξανδραποδισμοῦ.

Ἐξ οὗ καὶ αἱ τυπικαὶ μορφαὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς νομικῆς σκέψεως, ἀπὸ τότε ἕως σήμερον, τόσον τῆς γενικῆς, ὅσον καὶ ἐκείνης, ἣ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον εἰδικώτερον, εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοηθοῦν ἐὰν δὲν ἔχωμεν διαρκῶς ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι τὸ πολιτικὸν αἷτημα τῆς προστασίας τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν ἀποτελεῖ τὸ κύριον κίνητρον, τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ τὴν νομοπλαστικὴν φροντίδα τοῦ 19ου αἰῶνος.

Πολιτικῶς, ἡ φροντίς αὐτὴ πρὸς δημιουργίαν φιλελευθέρως νομοθεσίας εὐρίσκει τὴν ἀνυπέρβλητον ἐκδήλωσίν της εἰς τὴν «Διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου» ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, ἐκεῖ δηλαδὴ ὅπου διατυποῦται διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ὁ καταστατικὸς χάρτης τῶν νομικῶν ἐγγυήσεων τῆς ἐλευθέρως ἀνθρωπότητος.

Ἡ διακήρυξις αὐτὴ ἔχει ὥς περιεχόμενόν της τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου ὥς ἀστοῦ καὶ ὥς πολίτου τοῦ «πεφωτισμένου κράτους δικαίου», τοῦ ὁποίου βάσις εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων φυσικὴ ἰσότης (Rousseau), ἀποστολὴ ἡ κατοχύρωσις ἐλευθέρως σφαίρας ἐντὸς τῆς ὁποίας νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ πραγματοποίησις τῆς ἡθικῆς αὐτονομίας τοῦ ἀνθρώπου (Kant) καὶ πανηγυρικὴ σφραγὶς ὁ γραπτὸς νόμος, μὲ ἐγγύησιν τὸν δικαστὴν ὥς τὸ τυφλὸν ὄργανον τῆς κατὰ γράμμα ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. (Montesquieu).

Ὅ,τι ἀποτελεῖ πολιτικὴν ἐπιταγὴν διὰ τὴν «διακήρυξιν» γίνεται συστηματικὸν δόγμα διὰ τὰς μετέπειτα ποινικὰς κωδικοποιήσεις, εἰς τὰς ὁποίας, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ἀνατίθεται ἡ μεγίστη διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νομικὴ ἀποστολή.

Μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ὁ νόμος ὁρίζει ρητῶς, δύναται νὰ ἐπιβληθῇ ποινὴ, λέγει τὸ ἀξίωμα «Nulla poena sine lege», τὸ ἀπαράμιλλον αὐτὸ δόγμα τοῦ νομικοῦ διαφωτισμοῦ.

Τρεῖς εἶναι εἰδικώτερον αἱ βασικαὶ ἀρχαί, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν τὰς νομοτεχνικὰς ἐπιταγὰς τοῦ φιλελευθέρου πνεύματος τοῦ 19ου αἰῶνος εἰς τὸ Ποινικόν του Δίκαιον, ὡς ἀπορρέουν αὐταὶ ἀπὸ τὸ ὥς ἄνω ἀξίωμα.

1η) Ἡ ἀκαμπτὸς ἀντικειμενικότης καὶ ἡ καθαρῶς περιγραφικὴ διάρθρωσις τῶν ποινικῶν νόμων, ὥστε κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν των νὰ ἔχη ὅσον τὸ δυνατόν μικροτέραν πρωτοβουλίαν ὁ δικαστής.

Πρὸς τοῦτο, ἐγκλημα, διὰ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶναι μόνον ἡ ἐγκληματικὴ πράξις. Μόνον ὅ,τι ἐκδηλώνεται, καὶ μόνον ὅ,τι δύναται νὰ συλληφθῇ ἀντικειμενικῶς καὶ ἐμπειρικῶς εἰς τὸν ἑξωτερικὸν κόσμον, μόνον αὐτὸ εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγκλήματος.

Ὁ δράστης, ἡ ψυχὴ του, ὁ ἐσωτερικὸς του κόσμος καὶ αἱ διαθέσεις του δὲν ἐνδιαφέρουν.

«Εἶναι πλάνη, λέγει ὁ Beccaria, νὰ νομίζη κανεὶς ὅτι τὸ πραγματικὸν κριτήριον τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ πρόθεσις ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὸ ἐτέλεσεν. Τὸ πραγματικὸν κριτήριον τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἡ βλάβη, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἀπὸ αὐτὸ ἡ κοινωνία» (1).

Τὴν ἐνιαίαν καὶ ἀδιάσπαστον διαλεκτικὴν μορφήν τοῦ ἐγκλήματος, ἡ ὁποία ἐκπηγάζει ἀπὸ τὴν σχέσιν τοῦ δράστου πρὸς τὴν πρᾶξιν, τοῦ ὑποκειμένου πρὸς τὸ ἀντικείμενον, ὡς ἐνὸς ἀδιασπάστου συνόλου, ὁ νομοθέτης τοῦ 19ου αἰῶνος τὴν ἀγνοεῖ.

Ὁ νομοθέτης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τονίζει μονοπλεύρως καὶ ἐνδιαφέρεται, ὡς ἐλέχθη, μόνον διὰ τὸ ἀντικειμενικὸν στοιχεῖον τοῦ ἐγκλήματος, διὰ τὴν «πρᾶξιν» καὶ τοῦτο διότι μόνον ἡ «πρᾶξις», τὸ ἐξωτερικὸν γεγονὸς, συμβιβάζεται μὲ τὴν ὑπαρξιν γενικῶν νόμων καὶ ἀντικειμενικῶν ὁρισμῶν, οἱ ὁποῖοι νὰ ἰσχύουν δι' ὅλους καὶ δι' ὅλας ἐξ ἴσου τὰς περιπτώσεις. Ἡ ἐρευνα τοῦ προσωπικοῦ, τοῦ ὑποκειμενικοῦ στοιχείου, θὰ ἐσήμαινε τὴν δυνατότητα ἰδιαιτέρας δικαστικῆς μεταχειρίσεως ἐκάστης συγκεκριμένης περιπτώσεως. Ἡ δυνατότης ὁμῶς αὐτὴ προϋποθέτει μίαν ἐλευθερίαν κινήσεως καὶ ἐκτιμήσεως τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ ἀσύλληπτον καὶ ἀσυγγνώστως ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσφαλείας τοῦ δικαίου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐνδιαφέρεται πρωταρχικῶς ἡ ἐποχὴ τοῦ διαφωτισμοῦ.

Ἐξ ἄλλου, μία ἐποχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ τὴν ἀπολύτρωσίν της ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς ἐκκλησίας προσέδωσε τὸν ἠθικὸν παλμόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἐξηγέρθησαν τὰ ἑκατομμύρια τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης εἶναι φυσικὸν νὰ ἀποστρέφεται τὸν οἰασδῆποτε φύσεως ἔλεγχον τῆς ἐσωτερικότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἀκόμη καὶ ὅταν αὐτὸς πρόκειται νὰ γίνεταί ἀπὸ κρατικὰ ὄργανα, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ ὅχι εἰς τὸ ἡμίφως τοῦ ἐξομολογητηρίου.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ αὐτὴ κατ' ἀρχὴν συζητήσιμος, εἶναι ἀνεκτὴ, ὅπου ἐπιτρέπεται, ὑπὸ τὴν τυπολογικὴν της, τὴν πλέον στενὴν της δηλαδὴ μορφήν.

Ἡ νομοτεχνικὴ συνταγὴ καὶ συνεπῶς καὶ ἡ ἐρμηνευτικὴ τεχνικὴ τοῦ διαφωτισμοῦ εἶναι ἀπλῆ ὅσον καὶ ἄκαμπτος.

Ὁ νομοθέτης δὲν ἔχει μόνον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κατασκευάζῃ σαφεῖς νόμους, ἀλλὰ πρέπει ἐπὶ πλέον νὰ προσέχη ὥστε νὰ περιέχουν οὗτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι νὰ ἀποδίδουν σαφεῖς καὶ ἀδιαφιλονικήτους ἐννοίας. Καὶ τοῦτο διότι μόνον ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς δύναται νὰ εἶναι ἥσυχος

(1) Beccaria : «*Dei delitti e delle pene*» § 23 - 24.

ὁ πολίτης, ὅτι κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου ὁ δικαστὴς δὲν θὰ ἀναπτύξῃ τὴν παραμικρὰν πρωτοβουλίαν, ἀλλὰ θὰ ἀσκήσῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀπλῶν καὶ ἀντικειμενικῶν συλλογισμῶν.

Ἐπιβάλλεται περιορισμὸς εἰς τὸ ἐλάχιστον τῆς ἐπιμετρούσεως τῆς ποινῆς. Αἱ ποιναί, τὰς ὁποίας ἀπαριθμεῖ μία διαφωτισμένη καὶ φιλελευθέρη κωδικοποίησις δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ εἶναι ἀπολύτου μορφῆς.

Ἐτονίσθη καὶ προηγουμένως, ὅτι ὑπὲρ πᾶσαν εἰδικὴν ἐπιδίωξιν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ τῆς ποινῆς ὡς κατασταλτικοῦ ἢ προληπτικοῦ μέτρου πρωτεύουσαν σημασίαν διὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἔχει ἡ ἀσφαλιστικὴ λειτουργία τοῦ ποινικοῦ νόμου ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς κρατικῆς αὐθαιρεσίας. Μόνον ἐφ' ὅσον αὕτῃ ἐκπληροῦται πλήρως ὑπάρχει περιθώριον καὶ δι' ἄλλας ἐπιδιώξεις. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὅλαι αἱ εἰδικαὶ ἀντεγκληματικαὶ ἀποχρώσεις τῆς ποινικῆς κωδικοποιήσεως ὑποχωροῦν ἀπολύτως.

Αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Διὰ τῶν ἀπολύτων ποινῶν ἐξυπηρετεῖται πλήρως ἡ ἀνάγκη τῆς κατασφαλίσεως ἐκ τῆς δικαστικῆς αὐθαιρεσίας.

Τὸ θέμα τῆς ἀντεγκληματικῆς καὶ γενικώτερον τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας των εἶναι, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, διὰ τὴν νομικὴν σκέψιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπολύτως δευτερεῦον καὶ δὲν ἐρευνᾶται συστηματικῶς.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Anselm v. Feuerbach. Ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι συνέβαινε κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ὁπότε συγγράμματα ἐπιστημόνων προερχομένων ἀπὸ τὰς χώρας τῆς Λατινικῆς Εὐρώπης χρησιμεύουν ὡς πρότυπα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἐπιστήμης τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, (Julius Clarus † 1575, Covarruvias † 1577), ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τῆς ἡμετέρας ἐπιστήμης κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα λαμβάνει χώραν κυρίως ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου ἐπὶ κεφαλῆς τῆς σχετικῆς θεωρητικῆς κινήσεως τίθεται ὁ Paul Anselm von Feuerbach (14-11-1765-29-5-1843).

Ὁ Feuerbach, πνευματικὸς Πατὴρ καὶ τοῦ μέχρι τοῦ 1951 ἰσχύσαντος Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὑπῆρξε πρὸ παντὸς ἐκεῖνος, διὰ τοῦ ὁποίου τὰ φιλελεύθερα ἰδεώδη τοῦ «Κράτους Δικαίου» ἔθεσαν τὴν ἀνεξίτηλον σφραγίδα των ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δόγματος καὶ κατέστησαν τὸ Nulla Poena Sine Lege τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν πάσης ἐννοιολογικῆς διαμορφώσεως εἰς τὸν τομέα τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ μεγάλη αὕτῃ νομικὴ ἰδιοφυΐα, ἡ ὁποία ἐγκαινιάζει τὴν σύγχρονον ἐποχὴν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἐκδηλώνει τὸ ἐπιστημονικόν της ἐνδιαφέρον :

α) **Ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως.** Ἐν προκειμένῳ, διὰ τῆς θεωρίας τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ, ὁ Feuerbach ἀποδεικνύει τὴν ὀρθότητα τῆς γενικῆς προλήψεως καὶ τοῦτο διότι ἡ ἀπειλὴ τῆς ποινῆς ἀπὸ τὸν νόμον ἀσκεῖ εὐεργετικὴν πίεσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀναποφασίστων εἰσέτι δραστῶν.

Ζητεῖ τὴν ἀπόλυτον ἐφαρμογὴν τοῦ ἀξιώματος «Nulla poena sine lege», τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ νομικὸς δημιουργὸς καὶ αὐστηρὰν περιγραφικότητα τῶν τυπικῶν ὑποστάσεων τῶν διαφορῶν ἐγκλημάτων.

Συγκροτεῖ συστηματικῶς αὐτὸ τὸ ὁποῖον σήμερον καλοῦμεν «γενικὸν» μέρος τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Βασικὰ δογματικά του ἔργα εἶναι: «Ἡ ἀναθεώρησις τῶν ἀρχῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου» 1799 καὶ «Τὸ σύστημα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου», 1804, καθὼς καὶ ἡ κριτικὴ τοῦ σχεδίου Kleinschrod.

β) **Ἀπὸ νομοθετικῆς ἀπόψεως καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς «ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς»** ὁ Feuerbach εἶναι ὁ συντάκτης τοῦ «Βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου» τοῦ 1813. Ζητεῖ ἐπιμόνως νὰ καθιερωθῇ τὸ σύστημα τῆς προφορικότητος, τῆς δημοσιότητος καὶ τῆς ἀμέτου ἀποδείξεως εἰς τὰς ποινικὰς δίκας καὶ καθίσταται ὁ μέγας συνήγορος διὰ τὴν καθιέρωσιν τῶν «ὀρκωτῶν» δικαστηρίων καὶ τῆς δικαστικῆς ἀνεξαρτησίας.

γ) **Ἀπὸ ἐγκληματολογικῆς ἀπόψεως** ὁ Feuerbach ἐρευνᾷ τὴν ψυχολογίαν ὠρισμένων τύπων ἐγκληματιῶν καὶ διατυπώνει τὰ πολύτιμα σχετικὰ συμπεράσματά του εἰς τὸ μνημειῶδες ἔργον του «Ἐκθεσις περιέργων ἐγκληματιῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δικογραφιῶν των». 1829.

Ἐν τούτοις, παρ' ὅλον ὅτι εἶναι γνωστὸς ὡς ὁ πρῶτος σύγχρονος «θεωρητικὸς», ὁ Feuerbach παραμένει εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ὁ πρῶτος «πολιτικὸς» τῆς συγχρόνου ποινικῆς ἐπιστήμης. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν δύναμιν τῶν ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι ἐμπεριέχονται εἰς τὸ θεωρητικὸν σύστημα τοῦ Feuerbach, δὲν εἶναι τόσον τὸ φιλοσοφικόν των ὑπόστρωμα, ὅσον ἡ πολιτικὴ των σκοπιμότης. Διότι ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ὅπου ὁ Feuerbach, διατυπώνει τὸ πρῶτον τὴν περὶ ὑποκειμενικῆς εὐθύνης θεωρίαν του, θεμελιώνει ταύτην ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ μόνον ἀποτελέσματος, ἀρνούμενος πάντα ὑποκειμενικόν, ἐν προκειμένῳ συνυπολογισμόν, δὲν ἐπαληθεύει ἀπλῶς εἰς τὸν τομέα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τὸν κεφαλαιώδη διαχωρισμὸν τοῦ Kant, μεταξὺ νομίμου καὶ ἠθικῆς συμπεριφορᾶς, ἀλλὰ θέτει αὐτοτελῆ καὶ ἀκρογωνιαίαν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ὑπαγωγὴν τοῦ ὅλου συστήματος τοῦ Δικαίου τούτου εἰς τὴν ἰδέαν τῆς γενικῆς προλήψεως, ὡς τὴν μόνην δυνατὴν πολιτικὴν, τὴν ὁποίαν δικαιούται νὰ ἀσκήσῃ ἔννομος τάξις φέρουσα πρὸ παντὸς τὴν σφραγίδα τοῦ ἐγγυητοῦ τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας.

Εἰς τὴν αὐτὴν πολιτικὴν ἰδέαν δέον νὰ ἀποδοθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ Feuerbach τὸ πρῶτον συστηματικῶς ἐπιχειρηθεῖσα **ἀντικειμενικὴ καὶ περιγρα-**

φικὴ ἀπεικόνισις τῶν εἰδικῶν τύπων τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, εἰς αὐτοτελὲς τμήμα τοῦ ποινικοῦ νόμου, τὸ εἰδικὸν μέρος αὐτοῦ δηλαδή, καθὼς καὶ ἡ διαμόρφωσις γενικῆς περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν τύπων τούτων θεωρίας.

Συνεχιστὴς τοῦ Feuerbach εἰς τὸν δογματικὸν τομέα καὶ ἰδίως εἰς τὴν προσπάθειαν πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ συστήματος τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὑπὸ τὴν σύγχρονον αὐτοῦ μορφήν εἶναι ὁ H. Luden (1810), διὰ τῶν μονογραφιῶν του τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν «τυπικὴν ὑπόστασιν (Tatbestand) καὶ τὴν «ἀπόπειραν».

Ἀκολουθεῖ ἡ προαναφερθεῖσα περίοδος καθ' ἣν τὸ Δόγμα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τρέπεται, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Savigny, πρὸς τὴν ἔρευναν τῶν ἱστορικῶν προϋποθέσεων τῆς Ποινικῆς Ἐπιστήμης ⁽¹⁾.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς «Ἰδεαλιστικῆς» φιλοσοφίας. Κυρίως ὅμως, μετὰ τὸν Feuerbach, ἡ θεωρητικὴ ἀντιμετώπισις τῶν θεμάτων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ὑφίσταται τὴν καθολικὴν ἐπίδρασιν τοῦ φιλοσοφικοῦ ὀγκολίθου, ὁ ὁποῖος καλεῖται Γερμανικὸς Ἰδεαλισμός. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεμπολοῦσα τὴν μεθοδολογικὴν αὐτονομίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνεύρει διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Feuerbach, ἡ ἐπιστήμη τοῦ Ποινικοῦ Δόγματος τρέπεται ἐκ νέου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Hegel, πρὸς τὴν καθαρὰν Φιλοσοφίαν.

Εἰδικώτερον τὸ ὅλον σύστημα τῶν ἀρχῶν τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ὑπάγεται εἰς τὴν διαλεκτικὴν σύνθεσιν τῆς ἀπολύτου ὑπάρξεως τοῦ Δικαίου μετὰ τῆς ἀπολύτου ἀνυπαρξίας τοῦ Ἀδίκου «Die in sich nichtige Existenz des Unrechts» (Hegel). Ἐκφρασις τῆς συνθέσεως αὐτῆς εἶναι ἡ Ποινὴ, ἡ ὁποία ἀρνούμενη τὸ **Ἔγκλημα** δὲν ἀρνεῖται ἀπλῶς τὴν προσβολὴν μιᾶς οἵαςδήποτε μορφῆς ἢ ἐμφανίσεως τοῦ Δικαίου, ἀλλὰ τὴν προσβολὴν αὐτοῦ τούτου τοῦ Δικαίου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀποτελεῖ **θέσιν** τοῦ Δικαίου καὶ κατίσχυσιν τῶν ἀντικειμενικῶν ἠθικῶν ἀξιῶν, τὰς ὁποίας τὸ Δίκαιον τοῦτο παριστᾷ.

1. Πρβ. ἀνωτέρω σελ. (46) καὶ τοὺς ἐκεῖ ἀναφερομένους ἀντιπροσώπους τῆς ὡς ἄνω κατευθύνσεως, εἰς τοὺς ὁποίους δύναται νὰ προσθέσῃ τις καὶ τοὺς Rosshirt Geschichte des Deutschen Strafrechts 1833 καὶ Wilda das Strafrecht der Germanen 1842.

Ἐντὸς τοῦ ἐντόνου τούτου μεταφυσικοῦ κλίματος, τὸ ὁποῖον συνθέτει ὁ δογματικὸς ἰδεαλισμὸς, ἡ ποινικὴ ἐπιστήμη ἀπορροφᾶται καθ' ὅλοκληρίαν ἀπὸ τὴν ἀφηρημένην φιλοσοφικὴν σκέψιν καὶ ἀγνοεῖ ἐπιμόνως τὰ πρακτικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῆς διαμορφώσεως τῶν νομικῶν θεσμῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν καθημερινὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν.

Οἱ κυριώτεροι ἐκπρόσωποι τῆς φιλοσοφίας τοῦ Hegel εἰς τὴν ποινικὴν ἐπιστήμην εἶναι :

Ὁ K ö s t l i n (1813 - 1856), ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ἔργον του System des Strafrechts, 1855, ὁρίζει τὴν ποινὴν, ὡς πρᾶξιν ἀφηρημένης δικαιοσύνης καὶ ἀπολύτου ἀνάγκης, διὰ τῆς ὁποίας καὶ ἐπέρχεται ἡ ἀποκατάστασις τοῦ δικαίου.

Ὁ A b b e g (1791 - 1868), ὁ ὁποῖος εἰς τὸ : Lehrbuch der Strafrechtswissenschaft 1836 διδάσκει τὴν ὑπαγωγὴν οἵασδήποτε σκοπιμότητος καὶ ὠφελείας τῶν θεσμῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἰς τὴν ἀπόλυτον ἰδέαν τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ H ä l s c h n e r (1817 - 1889), ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ἔργον του Das gemeine Deutsche Strafrecht, 1881, τοποθετεῖ ἀκόμη καὶ πρὸ τῆς ἐννοίας τῆς ἀνταποδόσεως, ὡς περιεχομένου τῆς Δικαίας Ποινῆς, τὴν ἔννοιαν τοῦ μέτρου τῆς ἀνταποδόσεως ταύτης, τὸ ὁποῖον καὶ δεόν νὰ ἀναλογῇ εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ μέλλοντος νὰ τιμωρηθῇ ἐγκληματίου.

Ἡ ἐπίδρασις τῶν Σχολῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Ὁ ἀγὼν τῶν «Σχολῶν» τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸν ἐπόμενον σταθμὸν τῆς ἱστορικῆς του ἐξελίξεως, τερματίζει τὴν ἐκτροπὴν τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τὸ ἰσχύον καὶ τεθειμένον δίκαιον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶχε συμβῇ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τόσον τοῦ φιλοσοφικοῦ ἰδεαλισμοῦ, ὅσον καὶ τῆς ἱστορικῆς τοῦ δικαίου Σχολῆς.

Ἦδη, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ἀγῶνος τούτου, μεταφέρονται ἐπὶ τάπητος τὰ θέματα τῆς κριτικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ Δικαίου καὶ ἀνασυνδέεται ἡ διακοπεῖσα ἄλλοτε ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης ἐξέλιξις τοῦ Ποινικοῦ Δόγματος.

Δύο εἶναι κατὰ βάσιν αἱ Σχολαὶ τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου : ἡ Κλασσικὴ καὶ ἡ Σύγχρονος Σχολή. ⁽¹⁾

Πρώτη ἱστορικῶς εἶναι ἡ κλασσικὴ σχολή. Αὕτη τονίζει πρωταρχικῶς τὸν ἀνταποδοτικὸν χαρακτῆρα τῆς ποινῆς καὶ ἐνδιαφέρεται κυρίως διὰ τὴν δογματικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ θετικοῦ δικαίου, ἀδιαφοροῦσα διὰ τὰ πειράμα-

(1) Ὅρα ἀνωτέρω σελ. 15 ἐπ.

τα τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς. Ἡ κλασσικὴ σχολὴ προσφέρει εἰς τὴν ποινικὴν ἐπιστήμην τοὺς μεγάλους δογματικούς της καὶ πρῶτον τὸν Karl Binding (1841 - 1920) τὸν θεμελιωτὴν τῆς θεωρίας τῶν κανόνων (Normentheorie), ὁ ὁποῖος εἰς τοὺς ὁ τόμους τοῦ ἔργου του : Die Normen θεμελιώνει τὸ ὅλον σύστημα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐπὶ τῆς τυπικῆς ἐννοίας τοῦ «κανόνος» καὶ διδάσκει κατόπιν τούτου, ὅτι τὸ ἔγκλημα προσβάλλει τὴν πρὸς «ὑπακοὴν» ὑποχρέωσιν τῶν πολιτῶν.

Ἐν τούτοις καὶ παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Binding ἔγινε κυρίως γνωστὸς ἀπὸ τὴν ὡς ἄνω θεωρίαν του, ἐκεῖνο κυρίως τὸ ὁποῖον τοῦ ἀπονέμει τὸν τίτλον τοῦ κορυφαίου δογματικοῦ ἐρευνητοῦ εἶναι ἡ ἐργασία του εἰς τὸ εἰδικὸν μέρος τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαράμιλλος.

Ἀκολουθοῦν, εἰς τὰ πλαίσια τῆς κλασσικῆς σχολῆς ὁ A. Merkel (1836 - 1896) μὲ βασικά ἔργα τὸ Σύστημα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου 1889 καὶ τὰ Ἐγκληματολογικὰ τεύχη Kriminalistische Abhandlungen, ὅπου ἀπαντᾶται διάχυτος φιλοσοφικὴ διάθεσις κατὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ποινῆς καὶ τοῦ ἐγκλήματος.

Τὴν σειρὰν αὐτὴν κλείνει ὁ Ernst v. Beling (1896 - 1932), ὁ ὁποῖος μὲ τὴν θεωρίαν του περὶ τῆς «τυπικῆς ὑποστάσεως» (Lehre vom Tatbestand) θεωρεῖται καὶ δικαίως, ὡς ὁ ὁλοκληρώσας, τὸ πρῶτον, συστηματικῶς τὴν νομικὴν ἐννοιαν τοῦ ἐγκλήματος εἰς τὸ γενικὸν μέρος τοῦ ποινικοῦ νόμου. Βασικόν του ἔργον εἶναι «ἡ θεωρία τοῦ ἐγκλήματος» 1906.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Κλασσικὴν Σχολὴν ἡ Σύγχρονος τοιαύτη ἐρευνᾷ διὰ τὴν σκοπιμότητα καὶ εἰδικώτερον διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν μέσων τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκει νὰ ἀναγάγῃ εἰς πλήρες σύστημα κοινωνικῆς προφυλάξεως. Ἡ σύγχρονος σχολὴ ἔχει ἔντονον κοινωνιολογικὸν χαρακτῆρα καὶ περιεχόμενον καὶ τὸ ἐνδιαφέρον της εἶναι κυρίως ἐστραμμένον πρὸς τὴν πρακτικὴν διάρθρωσιν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Ἡ μέθοδος, τὴν ὁποίαν καλοῦνται νὰ ἀκολουθήσουν οἱ ἐκπρόσωποί της κατὰ τὴν ἐρευναν τῶν θεσμῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι ἡ αἰτιοκρατικὴ μέθοδος, ἡ ἰσχύουσα διὰ τὴν ἐρευναν τῶν φαινομένων τῆς φύσεως.

Ἀναλόγως πρὸς τὴν ριζοσπαστικότητα τῶν φυσιοκρατικῶν συμπερασμάτων καὶ πλεόν συγκεκριμένως, **ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀντίληψιν τὴν ὁποίαν λαμβάνουν ἔναντι τῶν ἀπολύτως μοιρολατρικῶν συμπερασμάτων τῆς ἐξελικτικῆς αἰτιοκρατίας** δύναται νὰ διακρίνῃ κανεὶς ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν «συγγχρόνων» τοὺς :

α) Cesare Lombroso (1836 - 1909) μὲ τὴν περίφημον ἀνθρωπολογικὴν κήν του θεωρίαν διὰ τὸν ἐγκληματῆαν ἄνθρωπον, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κα

τὴν ριζικωτάτην μορφήν τῆς φυσιοκρατικῆς θεωρήσεως τοῦ ἐγκλήματος. Κλασσικὸν ἔργον του : *L' Uomo delinquente...* I. edit. 1878.

β) Enrico Ferri (1852 - 1929) ἀρχηγὸν τῆς θετικῆς λεγομένης σχολῆς καὶ ἐμπνευστὴν τοῦ ὁμωνύμου Ἰταλικοῦ σχεδίου ποινικοῦ κώδικος τοῦ 1920, εἰς τὸ ὁποῖον, συμφώνως πρὸς τὴν ὀρθόδοξον φυσιοκρατικὴν ἄποψιν, καταργεῖται ἡ ἔννοια τῆς ἡθικῆς εὐθύνης τοῦ ἐγκληματίου καὶ αἱ ποιναὶ μετατρέπονται ἐπομένως εἰς ἀπλᾶς κυρώσεις. Βασικὸν ἔργον του : *Sociologia criminale* 1905.

γ) Franz v. Liszt (1851 - 1919).

Ὁ Liszt εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς «Διεθνoῦς ἐνώσεως τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης» καὶ πιστεύει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Lombroso καὶ Quetelet (πρῶτον διαπιστώσαντα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς στατιστικῆς τὴν κοινωνικὴν αἰτιολογίαν εἰς τὸ ἐγκλημα), εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐξωτερικῶν παραγόντων διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐγκληματικότητος.

Βασικά του ἔργα εἶναι : Τὸ σύστημα τοῦ ποινικοῦ δικαίου 1881, μὲ 26 ἐκδόσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Ἑλληνικὴν, καὶ τὰ «Ἀρθρα καὶ διαλέξεις» εἰς 2 τόμους 1889 - 1892.

Κατὰ τὰ τελευταῖα πενήκοντα κυρίως ἔτη ἐμφανίζονται, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς καθημερινῆς ἐμπειρίας, διάφοροι ἄλλοι ἐπιστημονικοὶ συνασπισμοί, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν ἀποχρώσεις τῆς ἀρχικῆς διακρίσεως εἰς κλασσικοὺς καὶ συγχρόνους.

Οὕτω δύναται νὰ διακρίνη κανεῖς :

α) Ὁμάδα μαθητῶν τοῦ Binding μὲ τονισμένον ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν θετικὴν ὑπόστασιν τοῦ δικαίου (*juristischer Positivismns*). Πρόκειται διὰ τοὺς «Νεοκλασσικούς», οἱ ὁποῖοι, ὁπαδοὶ ὄντες τῆς «ποινῆς τοῦ Δικαίου» (*Rechtsstrafe*) καὶ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου δὲν ἀρνοῦνται, ἐν τούτοις, τὴν ἀνάγκην «ἀσφαλιστικῶν» μέτρων. Πάντως, παρὰ τὸν προσανατολισμὸν των καὶ πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ νόμου, οἱ Νεοκλασσικοί, παραμένουν πάντοτε πιστοὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς «ἀπολύτου» θεμελιώσεως τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ. (R. Schmidt, Nagler, Oetker, Gerland).

β) Ὁμάδα μαθητῶν τοῦ Liszt, μὲ ἔντονον δογματικὸν ἐνδιαφέρον καὶ **συστηματικὸν** προσανατολισμὸν, παρὰ τὴν ἀμείωτον πίστιν των πρὸς τὴν ἀντεγκληματικὴν πολιτικὴν. Πρόκειται οὐσιαστικῶς διὰ τοὺς συντάκτας ὅλων τῶν γερμανικῶν σχεδίων ποινικοῦ νόμου ἕως τὸ 1933, οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦν **κοινωνικώτερον** Ποινικὸν Δίκαιον καὶ ἄμεσον συμπλήρωσίν του μὲ ἀσφαλιστικὰ καὶ παιδαγωγικὰ μέσα (R. v. Hippel, R. Frank. Ed. Kohlrausch).

γ) Ὁμάδα ἐρευνητῶν μὲ ἐντονώτερον τὸ ψυχολογικὸν καὶ βιολογικὸν ἐνδιαφέρον καὶ μὲ κλίσιν πρὸς τὰ συμπεράσματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Περισσότερον ἀπὸ τὸν Liszt ἡ ὁμὰς αὕτη προσεγγίζει πρὸς τὴν ἰταλικὴν σχολὴν (Scuola positivista) καὶ πρόσκειται κατὰ πολὺ εἰς τὴν *ιδέαν* τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐρμηνείας τοῦ ἐγκλήματος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δέχεται τὰ συμπεράσματα τοῦ Lombroso (v. Hentig, Lenz, Sieverts).

δ) Ὁμάδα φιλοσοφικῶς καὶ συστηματικῶς ἡσκημένων ἐπιστημόνων, μὲ ἀπόκλινιν πρὸς τὸν Νεοκαντιανισμόν τῶν Rickert καὶ Lask.

Ὁ κύκλος αὐτὸς προσπαθεῖ νὰ θεωρήσῃ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον μὲ τὰ ἀξιολογικὰ καὶ ἠθικὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα τὸ διακρίνουν, χωρὶς νὰ παραμελῇ ὅμως καὶ τὰς φυσικὰς του προϋποθέσεις.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας. Ἡ ἀποφασιστικὴ ἐπίδρασις, τὴν ὁποίαν ἡ γνωσιολογικὴ μέθοδος τῆς σχολῆς τῶν Νεοκαντιανῶν ἡσκησεν ἐπὶ τῆς τελικῆς διαμορφώσεως τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δόγματος, καθιστᾷ ἀπαραίτητον τὴν ἀνάλυσιν τῆς τοιαύτης ἐπιδράσεως καὶ τὴν διαπίστωσιν τῶν καιρῶν σημείων τῆς ποινικῆς θεωρίας, διὰ τῆς διαβρώσεως τῶν ὁποίων ἡ κριτικὴ φιλοσοφία διεμόρφωσε συστηματικῶς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ὥς ἔχει αὕτη σήμερον, τόσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῇ προπολεμικῇ ἐπιστήμῃ γνώμης, ὅσον καὶ συμφώνως πρὸς τὸν ἡμέτερον νόμον.

Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ συστήματος τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας τοῦ Hegel, ὁ κατακλύσας τὴν εὐρωπαϊκὴν σκέψιν Θετικισμὸς τοῦ τύπου Auguste Comte, μὲ ὅλον τὸν πνευματικὸν ἐξοπλισμὸν τῆς Φυσιοκρατίας, ἀνέστειλε καὶ ὅλην τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ποινικοῦ δόγματος, συγκεντρῶσας τὸ ἐρευνητικὸν ἐνδιαφέρον, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης, εἰς τὰ πρακτικὰ καὶ δὴ τὰ κοινωνικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ τὰ ὁποῖα εἶχον πλήρως παραμεληθῇ ἀπὸ τὴν ἀφηρημένην σκέψιν τῶν μεταφυσικῶς προσανατολισμένων ἰδεαλιστῶν ποινικολόγων.

Ἐξ' οὗ καὶ ὁ Νεοκαντιανισμὸς ὁρθώνεται κατὰ κύριον λόγον ἐναντίον τοῦ φιλοσοφικοῦ μονισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἐξελικτικὴν ἀπολυτότητα καὶ καταδεικνύει, ὅτι ἡ ἄρνησις τῶν ἀξιῶν καὶ τῆς κριτικῆς, γενικῶς, θεωρήσεως ἡ ὁποία εἶναι τόσον χαρακτηριστικὴ διὰ τοὺς φυσιοκράτας, ὅχι μόνον δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν ὁρθή, ἀλλὰ δὲν ἴσχυσεν εἰς τὴν πραγματικότητα οὔτε δι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους τοὺς ἡγέτας τοῦ θετικισμοῦ, οἱ ὁποῖοι χωρὶς νὰ τὸ συνειδητοποιήσουν ὑπέπεσαν, ἄλλος ὀλίγον καὶ ἄλλος πολὺ, εἰς τὴν παγίδα τῆς ἐμπειρικῆς αὐταπάτης. (1)

(1) Τὸ ὅτι εἰς τὴν πραγματικότητα τόσον ὁ Darwin ὅσον καὶ ὁ Comte, διὰ νὰ

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς συγκεντρώσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος εἰς τὰ θετικά δεδομένα τὰ προκύπτοντα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ποινῆς καὶ ἐλεγχόμενα βάσει τῆς αἰτιοκρατικῆς μεθόδου, τῆς μεθόδου δηλαδὴ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἦτο νὰ παραμεληθῇ ἡ θεωρησις τοῦ «ἐγκλήματος» ὡς νομικῆς ἐννοίας καὶ ἡ δογματικὴ του μελέτη νὰ ὑποκατασταθῇ ἀπὸ τὴν κοινωνιολογικὴν καὶ ἀνθρωπολογικὴν τοιαύτην, ὥστε μία καὶ μόνη δεοντολογία νὰ εἶναι δυνατὴ, διὰ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, ἐκείνη συγκεκριμένως ἡ ὁποία προκύπτει ἀπὸ τὸν νόμον τῆς ἐξελίξεως καὶ ταυτίζει μέλλοντα καὶ δέοντα γενέσθαι (1).

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Νεοκαντιανισμοῦ ἡ νομικὴ ἐπιστήμη καὶ με αὐτὴν ἡ ἐπιστήμη τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐπανευρίσκει τὴν διακοπεῖσαν, ὡς ἐκ τῆς φυσιοκρατικῆς εἰσβολῆς, πνευματικὴν ἐπαφὴν τῆς με τὴν φιλοσοφίαν καὶ δύναται οὕτω νὰ παρακολουθήσῃ καὶ πάλιν τὴν μεγαλειώδη στοχαστικὴν διάθεσιν, ἡ ὁποία χάρις εἰς τὸν Windelband, τὸν Dilthey, τὸν Rickert καὶ ἄλλους, ἀναζωογονεῖ τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας τοῦ ἀρχομένου 20οῦ αἰῶνος.

Ἡ ἐπανασύνδεσις αὐτὴ με τὴν θεωρητικὴν σκέψιν ἀποτελεῖ καὶ τὸν βαθύτερον λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον τὰ φιλοσοφικὰ προβλήματα τοῦ Δικαίου λαμβάνουν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Νεοκαντιανῶν, νέαν ὥθησιν, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Rudolf Stammler δὲν ἐγνώρισεν οὔτε μιᾶς στιγμῆς ἀνάπαυλαν καὶ διακοπὴν.

Ἡ «ἐννοία» καὶ ἡ «ἰδέα» τοῦ δικαίου καθίστανται, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, τὰ ἀποφασιστικὰ θέματα τῆς νομικῆς σπουδῆς καὶ ἀναλύσεως καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῆς προσιδιαζούσης εἰς αὐτὰς μεθόδου, ὁ ἀποκλειστικὸς ὁδηγὸς διὰ τὴν εἰς τὸ πεδίον τῆς νομικῆς ἐπιστήμης ἐρευναν καὶ προσπάθειαν.

Ἡ νομικὴ σκέψις τῆς ἐποχῆς τοῦ διαφωτισμοῦ εἶχεν, ὅπως ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὡς μόνην τῆς φροντίδα τὴν ἔκδοσιν δικαστικῶν ἀποφάσεων ἐπὶ τῆς συγκεκριμένης περιπτώσεως, βάσει τοῦ γράμματος τοῦ νόμου καὶ με

ἀναφερθοῦν δύο τυπικοὶ ἐκπρόσωποι τῆς φυσιοκρατίας, μεταχειρίζονται διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν ἐξελικτικῶν σταθμῶν ἀξιολογικὰ κριτήρια καὶ ὄχι ἀπλῶς φυσικὰ δεδομένα, εἶναι σήμερον, χάρις εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἀσκηθεῖσαν ἀδυσώπητον κριτικὴν τοῦ Νεοκαντιανισμοῦ ἐκτὸς ἀμφιβολίας πρὸς: Wasserman «Begriff und Grenzen der kriminalstatistik» 1909, καθὼς καὶ τοῦ ἰδίου «Zur Genealogie des Entwicklungsbegriffs» εἰς τὸ «Archiv für Rechts u. Wirtschaftsphilosophie» Bd. VII, 1909—1910.

(1) Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ὅλον θέμα πρὸςλ. I. Α. Γεωργιάκη «Πνευματικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὀρίζοντες τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου» σελ. 39 ἐπ. καὶ τὰς ἐκεῖ ἀναφερομένας πηγάς.

πενιχράν συνδρομήν μιᾶς ἀπηλλαγμένης ἀπὸ κάθε ὑποκειμενικὸν ἵχνος κρίσεως καὶ λογικῆς.

Διὰ τὴν πραγματοποιήσασθαι τὴν ἀποστολὴν τῆς αὐτῆς ἢ νομικῆς μεθοδολογίας τοῦ διαφωτισμοῦ κατηύθυνε τὴν προσπάθειάν τῆς εἰς τὸ νὰ συνδέσῃ τὰς ἐννοίας, αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τὰς διαφόρους διατάξεις τοῦ νόμου, εἰς ἐπιστημονικὸν σύστημα δυνάμενον νὰ ἀνταποκριθῇ ἀπολύτως εἰς τὴν ἐπακριβῆ καὶ ἐστερημένην ἀξιολογικῶν κρίσεων τυπολογικὴν ἐργασίαν τοῦ ἐφαρμοζόντος τὸ δίκαιον δικαστοῦ τῆς ἐποχῆς.

Τὸ σύστημα, τὸ πλήρες καὶ κλειστὸν σύστημα τῶν κανόνων τοῦ δικαίου καὶ ἡ λογικῶς ἄμεμπτος τοποθέτησις, τὴν ὁποίαν αἱ νομικαὶ ἐννοιαί ἔχουν εἰς αὐτό, εἶναι τὰ κριτήρια, τὰ ὁποῖα προσδίδουν εἰς τὰς ἐννοίας αὐτὰς τὴν μεθοδολογικὴν των πληρότητα καθὼς καὶ τὴν ἐρμηνευτικὴν των δυνατότητα.

Ἡ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συγκεκριμένου νομικοῦ κανόνος συσχέτισις τοῦ μὲ τὴν κοινωνικὴν του ἀποστολὴν ἢ μὲ τὰ ζωτικὰ συμφέροντα, τὰ ὁποῖα καλεῖται οὗτος νὰ προστατεύσῃ, ἀποκλείεται ἐντελῶς. Ὁ νομικὸς τοῦ διαφωτισμοῦ, πραγματοποιῶν τὸ πολιτικὸν ἰδεῶδες τῆς ἐποχῆς του δι' ἓν μόνον πρᾶγμα ἐνδιαφέρεται: Νὰ αἰτιολογήσῃ τὸ λογικῶς βάσιμον καὶ ἄμεμπτον τῆς ἀποφάσεώς του, χωρὶς νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ἀξιολογικὰ κριτήρια, τὰ ὁποῖα θὰ τοῦ ἔδιδε πιθανὸν καὶ ἡ ἐννομος τάξις ἢ ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ αἱ γενικώτεραι πολιτιστικαὶ ὁμάδες, ὅπως ἡ ἠθικὴ, τὸ ἔθιμον, ἡ πολιτικὴ κλπ.

Αὕτῃ ἡ μέθοδος τῆς κλειστῆς, τῆς ἐσωτερικῶς λογικῆς διαδικασίας, ἡ ὁποία διακρίνει τὸν νομικὸν θετικισμόν τοῦ 19ου αἰῶνος, εὗρεν εἰς τὸν νατουραλιστικὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ εἰς τὴν μέθοδον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τὴν καλυτέραν καὶ πλέον πανηγυρικὴν τῆς κύρωσιν.

Καὶ τοῦτο διότι εἰς τὴν τεχνικὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν λαμβάνει χώραν ἡ ἀποθέωσις τῆς ἀκριβοῦς λογικῆς, τῆς ἀπηλλαγμένης δηλαδὴ ἀπὸ κάθε ἀξιολογικὸν κριτήριον σκέψεως, ἡ ὁποία, ἐκκινουσα πάντοτε ἀπὸ τὴν μοναδικὴν περίπτωσιν προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ εἰς γενικοὺς κανόνας καὶ συμπεράσματα, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι μόνον διὰ τῶν κριτηρίων τῆς γενικότητος καὶ τῆς καθολικότητος δύναται νὰ ἐπαληθεύσῃ ἡ ὁργανικότης τῶν διαφορῶν ἐννοιῶν τῆς νομικῆς ἐπιστήμης.

Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἄποψιν καὶ τὴν νοοτροπίαν αὐτὴν, ἡ κίνησις τῶν Νεοκαντιανῶν καθιερώνει τὴν μεθοδολογικὴν ἀρχὴν καθ' ἣν, τόσον κατὰ τὴν συγκρότησιν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἔρευναν τῶν ἐννοιῶν τῶν νόμων, δὲν ἀκολουθεῖται ἡ γενικεύουσα μέθοδος τῆς φυσικῆς, ἀλλὰ ἡ ἐξατομικεύουσα,

ἡ ἰδιογραφικὴ μέθοδος τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν ⁽¹⁾.

Εἶναι γνωστὴ ἡ ἐν προκειμένῳ θεμελιώδης διαπίστωσις τῶν Νεοκαντιανῶν, καθ' ἣν αἱ καθ' ἑκάστον ἔννομοι τάξεις, μὲ τοὺς ἀπείρους, κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα καὶ διαφόρους πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς περιόδους, ἐκδοθέντας νόμους των, ἀποτελοῦν ἑκάστη μίαν ἱστορικὴν πραγματικότητα, τῆς ὁποίας ἡ κατανόησις καὶ ἐρμηνεία προϋποθέτει **ὀπωσδήποτε** συσχέτισιν καὶ ἀναφορὰν πρὸς τὰς ἐν λόγῳ πνευματικὰς καὶ πολιτικὰς πραγματικότητας τῶν διαφόρων αὐτῶν ἐποχῶν.

Ὅλοι οἱ κανόνες καὶ ὅλαι αἱ διατάξεις τῆς τοιαύτης ἐννόμου τάξεως, οἱ ὅποιοι καὶ πιθανὸν καὶ ἐπόμενον εἶναι νὰ διασταυροῦνται καὶ νὰ συγκρούωνται μεταξύ των ἀναφορικῶς πρὸς τὰ διάφορα ζωτικὰ συμφέροντα, τὰ ὅποια καλοῦνται νὰ προστατεύσουν τότε μόνον εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιήσουν σῶφρονα καὶ ἐπιτυχῇ ρύθμισιν τῶν συγκρούσεων αὐτῶν, ὅταν ἡ τύχη τῶν διαφόρων αὐτῶν διασταυρώσεων δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τυχὸν ἐσωτερικὴν πληρότητα ἑνὸς οἰουδήποτε λογικοῦ συστήματος, ἀλλὰ **ἀπὸ τὸ συγκεκριμένον ζύγισμα τῶν διαφόρων ἀλληλλοσυγκρουομένων συμφερόντων εἰς τὴν πλάστιγγα ὠρισμένων σκοπῶν καὶ ἀξιῶν.**

Ἡ σημασία τῆς ἀνωτέρω σκέψεως διὰ τὴν μεθοδολογικὴν διάπλασιν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι καταφανής. Τὴν ἐννοιοκρατικὴν καὶ τυπολογικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν μορφῶν τοῦ δικαίου διαδέχεται, ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις, ἡ οὐσιαστικὴ καὶ τελεολογικὴ θεώρησις τοῦ περιεχομένου των, ἡ ὁποία ἐγκαταλείπει τὰ στενὰ καὶ ἄκαμπτα ὅρια τῶν νομοθετικῶν κειμένων, διὰ νὰ ἴδῃ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν εἰς ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν καὶ ἐλαστικότητα καὶ νὰ ἀναζητήσῃ εἰς τὰς ἀξίας καὶ τοὺς σκοπούς της τὰ κριτήρια καὶ τὸ γνῶρισμα τῆς ἀξίας τῆς νομικῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν κανόνων της.

Τὸ σημεῖον τοῦ δόγματος τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, εἰς τὸ ὅποιον ἡ μεταστροφή αὐτὴ γίνεται πλεόν ἐκδηλος καὶ χαρακτηριστικὴ, εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ «ἐνδίκου ἀγαθοῦ». Τὸ ἔγκλημα, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὴν σύγχρονον θεωρίαν ἄποψιν, εἶναι εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ προσβολῆ ἢ διακινδύνευσις ἑνὸς ὠρισμένου ἐνδίκου ἀγαθοῦ (Rechtsgut). Ἡ ἔννοια ὅμως τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ δὲν ἐμφανίζεται ἀρχῇθεν εἰς τὸ δόγμα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου μὲ τὸν σημερινόν της τελεολογικὸν προσανατολισμόν ⁽²⁾.

(1) Μὲ τὴν θεμελιώδη αὐτὴν μεθοδολογικὴν διαπίστωσιν θὰ εἶναι αἰωνίως συνδεμένα τὰ ὀνόματα τῶν Windelband καὶ Rickert.

(2) Ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς ἐννοίας τοῦ «ἐνδίκου ἀγαθοῦ» ἡ «ἐννόμου ἀγαθοῦ», ἀφ' ἧς τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὸ σύγχρονον ποινικὸν δόγμα, πρβλ. τὸ

Ὁ Birnbaum, ὁ πρῶτος ἀξιοποιήσας τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν διὰ τὴν νομικὴν ποινικὴν ἐπιστήμην, προσέδωκεν εἰς αὐτήν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς συγχρόνου τοῦ φυσιοκρατίας, καθαρῶς ὑλιστικὴν μορφήν. Μορφὴν δηλαδὴ, διὰ τῆς ὁποίας ἀπεκαλύπτετο κυρίως τὸ ὑλικὸν ὑπόστρωμα τῶν καθ' ἕκαστον ἐγκλημάτων. ⁽¹⁾

Ὑπὸ τὴν ἄποψιν αὐτήν, ἡ ἔννοια τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ ὡς τοῦ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀδίκου δὲν ἀποδίδει τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν εἰκόνα ἀξιοποιούντων παραβάσεων, αἱ ὁποῖαι κατευθύνονται **δλαι** ἐναντίον ὑλικῶν ἀντικειμένων καὶ σωματικῶν δεδομένων. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως αὐτήν, τὸ «ἐνδικὸν ἀγαθόν» προσλαμβάνει μίαν τόσον ἀποκλειστικὴν ἐμπειρικότητα, ὥστε μόνον ὑλικάι πραγματικότητες ὑποπίπτουσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις, ὅπως π.χ. ὁ ἄνθρωπος ἢ τὸ πρᾶγμα, νὰ δύνανται νὰ ἀποτελέσουν τὸ ἐξ ἀντικειμένου περιεχόμενον τῆς ἐγκληματικῆς συμπεριφορᾶς, οὐχὶ δὲ ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῶν ἀξιῶν τῆς ἐνδίκου προστασίας. ⁽²⁾

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας, ἡ ποινικὴ ἐπιστήμη τοῦ ἀρχομένου 20οῦ αἰῶνος προσδίδει εἰς τὸ ἐνδικὸν ἀγαθὸν ἔντονον ἀξιολογικὸν χαρακτῆρα καὶ καθιστᾷ τὴν ἔννοιάν του ταυτόσημον τῆς ἐννοίας τοῦ «σκοποῦ ἐν τῷ νόμῳ». ⁽³⁾

Ὁ Νεοκαντιανισμός, ὡς ἐλέχθη, ἀρνεῖται νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν νομικῶν ἐννοιῶν καὶ ἐπομένως καὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου, τὴν φυσιοκρατικὴν θεώρησιν τῆς πραγματικότητος. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τὸν χαρακτηρίζει εἶναι ἡ συνθετικὴ θεώρησις τῶν ἀξιῶν. Δι' αὐτὸ καὶ

βιβλίον τοῦ E. Schwigne «Teleologische Begriffsbildung im Strafrecht». Τὴν βαθυτέραν ὅμως διερεύνησιν τοῦ προβλήματος τοῦ «ἐνδίκου ἀγαθοῦ» ὑπὸ τὸ σύγχρονόν του μεθοδολογικὸν πρῶμα, ὀφείλομεν εἰς τὸν R. Honig, «Die Einwilligung des Verletzten» 1919, Teil I: Die Geschichte des Einwilligungsproblems und die Methodenfrage.

(1) Birnbaum «Über das Erfordernis einer Rechtsverletzung zum Begriff des Verbrechens». Archiv. für krim. Recht. N. F. 1834, σελ. 179, ὅπου καὶ ὁ ἀκόλουθος ὁρισμὸς τοῦ ἐγκλήματος «Nach der Natur der Sache oder als vernunftgemäss im staate strafbar (ist) jede dem menschlichem willen zuzurechnende Verletzung oder Gefährdung eines gurch die Staatsgewalt allen gleichmässig zu garantierenden Gutes...»

(2) Ἡ πλήρης ἀνεπάρκεια τῆς ἀνωτέρω ὑλιστικῆς ἀπόψεως τοῦ «ἐνδίκου ἀγαθοῦ» κατεδείχθη κυρίως ὑπὸ τὸ φῶς τῶν μεθοδολογικῶν ἐρευνῶν τῆς λεγομένης «Interessenjurisprudenz», ἀποτελεῖ δὲ σήμερον κοινὴν ἐπιστημονικὴν συνείδησιν. Πρβλ., ἐνδεικτικῶς Mezger L. σελ. 188 ἐπ.

(3) Οὕτως ὁ R. Honig ἀποκαλεῖ τὸ «ἐνδικὸν ἀγαθόν»: «...τὸν ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ἐν τῷ νόμῳ ἀνεγνωρισμένον σκοπόν, ἐν τῇ βραχυτέρᾳ δυνατῇ διατυπώσει αὐτοῦ...» ἐ.α. σελ. 94.

εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐνδίκου προστασίας γίνεται ἀναδρομὴ εἰς τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ἐν προκειμένῳ καλεῖται νὰ προστατεύσῃ τὸ δίκαιον καὶ ἡ ὁποία εὗρίσκει τὴν ἔκφρασίν της εἰς τὸν νόμον. Ἄνευ τῆς τοιαύτης προσαρμογῆς τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸν σκοπὸν του καὶ τῆς διαπιστώσεως τῆς τυχόν ὑπαρχούσης ἀντιθέσεως πρὸς αὐτὸν εἶναι ἀδύνατος, συμφώνως πρὸς τὴν νεοκαντιανὴν μεθοδολογίαν, ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ προστατευομένου ὑπὸ τοῦ δικαίου ἀντικειμένου, δηλαδή τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ ⁽¹⁾.

«Τὰ διάφορα ἀντικείμενα τῆς ἐνδίκου προστασίας, λέγει ὁ R. Honig, δὲν ὑφίστανται αὐτὰ καθ' ἑαυτά. Λαμβάνουν ὑπόστασιν τὸ πρῶτον ὅταν τὰς κοινωνικὰς ἀξίας τὰς ἴδωμεν ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῶν ποινικῶν νόμων» ⁽²⁾.

Ἡ σημασία τῆς μεθοδολογικῆς τροπῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Νεοκαντιανισμὸς διὰ τῆς συνθέσεως τῆς κοινωνικῆς ἀπαξίας, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ ἀδικος συμπεριφορὰ καὶ τῶν προστατευτικῶν διανοημάτων τοῦ νόμου, προσέδωσεν εἰς τὸ «ἐνδικον» ἀγαθόν, ὑπῆρξεν, ὡς ἐλέχθη ἤδη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἀνυπολόγιστος.

Ἡ θεμελιώδης ἀρχή, καθ' ἣν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνδίκου προστασίας δὲν διαπιστοῦται ἐμπειρικῶς, ἀλλὰ μόνον ἐν συσχετίσει μὲ τὰς ἀξίας καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς ἐννόμου τάξεως, ἤνοιξεν εἰς τὸ ποινικὸν δόγμα πανηγυρικῶς τὰς θύρας τῆς τελεολογικῆς σκέψεως καὶ διὰ τῆς ἀποσπάσεως τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ ἀπὸ τὴν τυπολογικὴν μέθοδον κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐγεφύρωσεν ἀποφασιστικῶς τὸ χάσμα, τὸ ὁποῖον ἐχώριζε τὰς ποινικὰς διατάξεις ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὰς τεραστίας καὶ καθημερινῶς ἐναλλασσομένας ἀνάγκας της. Προφητικοὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ὑπῆρξαν οἱ σχετικοὶ λόγοι τοῦ F. v. Liszt. «... Διὰ τῆς εἰσόδου τῆς ἐννοίας τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ (ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐννοιαν τὴν ὁποίαν τοῦ προσέδωσαν οἱ Νεοκαντιανοὶ) ἀρχίζει ἡ τελεολογική, ἡ οὐσιαστικὴ θεώρησις τοῦ δικαίου, ἐνῶ, ἡ ἐννοιοκρατικὴ τερματίζεται...» ⁽³⁾.

Οἱ κυριώτεροι φορεῖς τῆς ἐντὸς τῶν ἀνωτέρω πνευματικῶν πλαισίων σκιαγραφηθείσης ἀνακαινίσεως τοῦ Ποινικοῦ Δόγματος κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, εἶναι :

Ὁ R. v. Frank, διὰ τῆς μελέτης του «der Aufbau des Schuldbegriffs» Giessener Festschrift 1908. Ἡ διὰ πρῶτην φορὰν εἰς τὴν ἀνω-

(1) Hirschberg, «Die Schutzobjekte der Verbrechen» σελ. 21 ἐπ.

(2) R. Honig ἑ.ἀ. σελ. 94.

(3) F. v. Liszt Aufträge. I, σελ. 223.

τέρω μελέτην διατύπωσης τῆς «ἱξιολογικῆς θεωρίας τῆς ὑπαιτιότητος», τῆς γνωστῆς ὡς «normative Schuldlehre», ἀπὸ τὸν μέγαν σχολιαστὴν τοῦ Γερμανικοῦ ποινικοῦ κώδικος, τὸν R. Frank, ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον ἀποφασιστικὸν βῆμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ «κρίσις» περὶ τῆς ὑπαιτιότητος συνδέει τὴν ψυχολογικὴν ὑπόστασιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως μὲ τὴν ἠθικὴν περὶ αὐτῆς ἀπαξίαν τῆς κοινωνίας. Ἐκτοτε ὅλη ἡ περὶ τῆς ὑπαιτιότητος διδασκαλία, ἐγκαταλείψασα τὸν ψυχολογισμόν τῆς πρὸ τοῦ Frank τυπικῆς περὶ ἐνοχῆς ἀπόψεως, στρέφεται περὶ τὴν διακρίβωσιν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἐκείνου στοιχείου, τὸ ὁποῖον, κείμενον ἔξω τῆς προσωπικότητος τοῦ δράστου, καθιστᾷ τὴν προσωπικότητα ταύτην ἀξιόμεμπτον, ἐν σχέσει πρὸς ὠρισμένας τῆς πράξεις καὶ ὠρισμένας τῆς καθήκοντα.

Ὁ Graf zu Dohna, διὰ τοῦ ἔργου του «Die Rechtswidrigkeit als allgemeingültiges Merkmal im Tatbestande strafbarer Handlungen» 1905.

Εἰς τὸ θεμελιῶδες αὐτὸ ἔργον τοῦ Dohna προβάλλεται διὰ πρώτην φορὰν ἡ ἔννοια τοῦ «οὐσιαστικῶς ἀδίκου», διὰ τῆς ὁποίας θραύονται ὀριστικῶς τὰ ὅρια τῆς τυπολογικῆς θεωρήσεως τοῦ δικαίου καὶ ἡ διάκρισις μεταξὺ δικαίου καὶ ἀδίκου ἐπιχειρεῖται ἐπὶ τῇ βάσει οὐσιαστικῆς ἀξιολογήσεως, ἐχούσης τεραστίαν πρακτικὴν σημασίαν, ἰδίως διὰ τὴν διατύπωσιν τῶν λόγων τῶν αἰρόντων τὸν ἀδικὸν τῆς πράξεως χαρακτῆρα. Τὴν τοιαύτην οὐσιαστικὴν διάκρισιν ὁ Dohna, ὑπὸ τὴν ἐπήρρειαν τοῦ κριτικισμοῦ τοῦ Stammler, ἀναζητεῖ εἰς τὴν νομιμότητα τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ὀρθότητα τοῦ ἐφαρμοζομένου μέσου καὶ καταλήγει κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν εἰς τὴν διατύπωσιν ἐνὸς σχηματικοῦ μέν, δηλαδή οὐδὲν ἐμπειρικὸν στοιχεῖον περιέχοντος, ἀλλὰ ἀπολύτως ἰσχύοντος ἀξιολογικοῦ κριτηρίου διὰ τὴν οὐσιαστικὴν θεώρησιν τῆς ἀδίκου συμπεριφορᾶς. Ἐκτοτε ἡ «διδασκαλία τοῦ οὐσιαστικῶς ἀδίκου», παρ' ὅσας τὰς διαφύρους, κυρίως ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ κριτηρίου τῆς διακρίσεώς της παραλλαγᾶς, κατέστη ὁ ἀδιαφιλονίκητος γνώμων διὰ τὴν σταθερὰν κατεύθυνσιν τοῦ ποινικοῦ δόγματος πρὸς τὰς πηγὰς τῆς οὐσιαστικῆς δικαιοσύνης.

Ὁ M. E. Mayer, διὰ τοῦ συγγράμματός του «Der allgemeine Teil des deutschen Strafrechts» I. Aufl 1915. Εἰς ἓν ἀπὸ τὰ σοφώτερα βιβλία ποὺ ἐγράφησαν ποτὲ ἐπὶ τῆς θεωρίας τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς ποινῆς, ὁ M. E. Mayer καὶ ἐν συνεχείᾳ αὐτοῦ ὁ Mezger εἰς τὴν μονογραφίαν του, τὴν ἐπιγραφομένην Vom Sinn der Strafrechtlichen Tatbeständen, 1926, κατέφερον, ὑπὸ τὴν ἐπήρρειαν τοῦ Νεοκαντιανισμοῦ, τὸ καίριον πλῆγμα εἰς τὴν τυπολογικὴν ὑπόστασιν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τοῦ διαφωτισμοῦ.

Ἡ πρὸ τῆς νεοκαντιανῆς ἐπιδράσεως θεωρία εἶχε κυρίως διὰ τοῦ V. Beling διαμορφώσει τὸν αὐστηρῶς περιγραφικὸν τύπον τοῦ ἐγκλήματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις ἦτο πλήρως ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε ἀξιολογικῶς προσδιορίζουσαν σημασίαν.

Διὰ τῆς ἀποκαλύψεως ὅμως τῶν λεγομένων «ἀξιολογικῶν στοιχείων τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τῶν γνωστῶν εἰς τὴν θεωρίαν ὡς «Normative Tatbestandselemente», «τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων» τῆς περιγραφικότητος, ἡ τυπικὴ ὑπόστασις τοῦ ἐγκλήματος, (Tatbestand) εὐρέθη, κατόπιν τῆς γνωσιολογικῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ συλλάβωμεν ἓνα ἀντικείμενον χωρὶς ἀξιολογικὴν κρίσιν, πλήρως ἀπὸ στοιχεῖα τῶν ὁποίων ἡ κατανόησις δὲν γίνεται ἀπλῶς ἀναγνωριστικῶς, διὰ τῆς πείρας δηλαδὴ καὶ τῆς γνώσεως, ἀλλὰ ἀξιολογικῶς. Τὰ στοιχεῖα αὐτά, τὰ ὁποῖα, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἀπεκλήθησαν «ἀξιολογικὰ στοιχεῖα τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος», ἀπετέλεσαν οὕτω τὴν μεγάλην γέφυραν διὰ τῆς ὁποίας, ὁ ἐφαρμόζων τὸν ποινικὸν νόμον, ἐκλήθη νὰ συνδέσῃ τὰς ἐννοίας του πρὸς τὰς διαφόρους ἀξίας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ζωῆς καὶ νὰ νομιμοποιήσῃ οὕτω καὶ θεωρητικῶς τὴν ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναπότρεπτον ὑποκειμενικὴν συμμετοχὴν του κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς συγκεκριμένης ὑποθέσεως.

Ὁ Eb. Schmidt, διὰ τῆς μονογραφίας «Die Mittelbare Täterschaft» Festgabe für R. Frank II σελ. 161, 1930. Ἡ ἐπίδρασις τῆς κριτικῆς σκέψεως εἰς τὸ τμήμα τῆς συμμετοχῆς ἤρρηξε σχετικῶς νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ μόλις τὸ 1930 ὁ Eb. Schmidt, ὁλοκληρώνων τὰς ἐν προκειμένῳ σκέψεις τοῦ M. E. Mayer, διετύπωσε τὴν «ἀξιολογικὴν περὶ συμμετοχῆς θεωρίαν» καθ' ἣν, διὰ τὴν νομικὴν ἐκτίμησιν τῆς συμμετοχῆς καὶ τὴν διάκρισιν τῶν διαφόρων μορφῶν της, δεόν νὰ μὴ καταφεύγῃ τις εἰς τὴν διαπίστωσιν τοῦ βαθμοῦ τῆς φυσικῆς αἰτιότητος, ἀλλὰ εἰς τὴν σχετικὴν ἀξιολόγησιν τοῦ νόμου.

Ὁ Edmund Mezger, διὰ τοῦ Lehrbuch, (Αη ἐκδοσις 1931). Εἰς τὸ ἔργον του αὐτὸ ὁ Mezger διαγράφει τὴν ἀρτιωτέραν καὶ πλέον βαθυστόχαστον ἀρχιτεκτονικὴν τῆς συγχρόνου θεωρίας τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, ὡς ἀξιολογουμένης πραγματικότητος καὶ διὰ τῆς ἀπόψεώς του, καθ' ἣν ὁ τύπος τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, εἶναι ratio essendi τοῦ ἀδίκου, ὁλοκληρώνει τὰς ἐν προκειμένῳ σκέψεις τοῦ M. E. Mayer.

Ἡ ἐπίδρασις τῶν συγχρόνων πνευματικῶν τάσεων. — Ὑπὸ τὸ κράτος πνευματικῶν τάσεων, τῶν ὁποίων κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ δυσπιστία πρὸς πᾶσαν γνωστικὴν θεμελίωσιν τῶν ἐννοιῶν, ἐπιζητεῖται, κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως πρὸ τοῦ πολέμου ἔτη, ὅπως λάβῃ χώραν καὶ ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ ποινικοῦ δόγματος ἡ συντελεσθεῖσα ἤδη εἰς τὸν τομέα τῆς φιλοσοφίας καὶ γενικώτερον τοῦ πνεύματος στροφή πρὸς τὴν «διαίσθησιν»

διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνον δύναται νὰ συλληφθῇ «... ἡ ὀργανικὴ ἐνότης καὶ ἡ ἐσωτέρα ὑφὴ τῶν πραγμάτων...» Bergson (1)

Εἰδικώτερον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν διαφόρων «φαινομενολογικῶν» περὶ τῶν θεσμῶν τοῦ δικαίου ἀπόψεων ἀφ' ἐνὸς (Husserl - Génv - Hauriou κ.α.) καὶ τῆς ὀργανικῆς βιολογίας ἀφ' ἑτέρου, ἡ γενικὴ θεωρία τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος καλεῖται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς διεπούσης ταύτην ἀναλυτικῆς μεθόδου, περὶ ἧς ἄνωτέρω, ὥστε νὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ ἀνεύρῃ εἰς τὴν πρὸ πάσης δεοντολογίας ὑπάρχουσαν πραγματικότητα τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, τὰ ὄντολογικὰ ἦτοι τὰ παρανομικά (vorjuristische) αὐτοῦ συστατικά, τὰ ὁποῖα διεπόμενα ἀπὸ τὴν αὐτοτελῆ νομοτέλειαν τῶν ὑποστασιακῶν θεσμῶν, ἀρνοῦνται ἐν πολλοῖς νὰ ἐναρμονισθοῦν πρὸς τὴν ἐκάστοτε καὶ δὴ ἐκ τῶν ἔξωθεν ἐπιχειρουμένην τελεολογικὴν ρύθμισιν ἐκ μέρους τοῦ νομικοῦ κανόνος (2).

Ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω ὥθησιν, ἡ θεωρητικὴ ἔρευνα ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου προβαίνει εἰς ὀξυτάτην κριτικὴν τῆς ὑφισταμένης καὶ παραδεδεγμένης ἕως σήμερον συστηματικῆς διαρθρώσεως τοῦ ποινικοῦ νόμου μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς λειτουργικῆς ἐνότητος, ἥτις δέον νὰ ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ὀργανικῆς ὀντότητος τοῦ ἐγκλήματος ἀφ' ἐνὸς καὶ τοῦ νομικοῦ «τύπου», τὸν ὁποῖον χρησιμοποιεῖ τὸ δίκαιον, ὡς προϋπόθεσιν τοῦ ἀξιοποίνου, ἀφ' ἑτέρου.

Καὶ ἄλλοτε μὲν ἡ τοιαύτη ὀργανικὴ ὀντότης ἀνευρίσκει εἰς τὴν ἐκ τῆς καθολικότητος τοῦ νομικοῦ φρονηματισμοῦ (Rechtsgesinnung) διαπιστουμένην «ἠθικὴν πτῶσιν» τῆς ἀδικοπραγούσης προσωπικότητος, ὁπότε τὰ ὄντολογικὰ κριτήρια τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος εἶναι ἠθικά (Dahm - Kempfermann - Wolf κ.α.), ἐνῶ ἄλλοτε ἡ ὀργανικὴ ὀντότης τοῦ ἐγκλήματος ἀνευρίσκει εἰς τὴν εἰδικὴν ἐπικινδυνότητα τῆς ἐγκληματοῦσης προσωπικότητος, ὁπότε τὰ ὄντολογικὰ κριτήρια εἶναι βιοψυχικά (Hentig - Bohne de Greef κ.α.) (3)

Δὲν δύναται εἰσέτι νὰ ὑπάρξῃ τελικὸς ἀπολογισμὸς τῶν ἀποτελεσμά-

(1) Evolution Créatrice σελ. 119 ἐπ.

(2) Πρβλ. Ἐνδεικτικῶς: Kempfermann, Die Erkenntniss des Verbrecheus und seiner Elemente 1937. Erik Wolf, Vom Wesen des Täters 1933, Dahm Verbrechen u. Tatbestand 1935, Nico Gunzburg, Les transformations récentes du Droit Pénal. Bruxelles 1933.

(3) Περὶ τῆς κατ' ἀνάγκην ἠθικῆς καὶ εἰδικώτερον πολιτικῆς θεμελιώσεως οἰασδήποτε «ὀργανικῆς» περὶ τοῦ ἀξιοποίνου ἀδικήματος θεωρίας, ἐφ' ὅσον αὕτη θέλει νὰ προσδιορίζεται ἀπὸ αὐτοτελῆ «νομικιστικὴν» ὄντολογίαν καὶ δὲν καταφεύγει εἰς τὰ ἐγκληματολογικὰ δεδομένα τῆς ἀξιοποίνου δραστηριότητος Πρβλ. I. Γεωργάκη Πνευματικοὶ ὀρίζοντες τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου, σελ. 108 ἐπ.

των τῆς ὑπὸ τὸ ὧς ἄνω πνεῦμα ἀσκηθείσης καὶ ἐξακολουθούσης εἰσέτι νὰ ἀσκῇται κριτικῆς τῆς ἰσχύουσης ποινικῆς θεωρίας. Τοσούτω μᾶλλον καθ' ὅσον αἱ ἔρευναι εἰς τὸν τομέα τῆς ἐγκληματολογικῆς ἀνθρωπολογίας συνεχίζονται μὲν μὲ γοργὸν ρυθμὸν, ἐπιτρέποντα τὴν ὅλον ἐν καὶ βαθυτέραν διείσδυσιν εἰς τὴν ὀργανικὴν πραγματικότητα τοῦ ἐκάστοτε δράστου τῶν ἀξιοποίνων παραβάσεων, δὲν ἔχουν ὁμῶς φθάσει ἀκόμη εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς ἀποσαφηνίσεως, τὸ ὁποῖον καὶ θὰ διαγράψῃ τὴν ὀριστικὴν μορφήν τῆς ἐνσωματώσεως τῶν ὄντολογικῶν δεδομένων εἰς τὴν νομικὴν σκέψιν. (¹)

Ἐν τούτοις καὶ κατὰ τὸ παρὸν αὐτῆς στάδιον ἡ ὥθησις πρὸς τὴν μεγαλύτεραν δυνατὴν προσαρμογὴν τῶν τυπικῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου πρὸς τὰ ὑποστασιακὰ δεδομένα τοῦ ἐγκλήματος ἀπέδωκεν ἤδη σημαντικούς καρπούς καί, ὑπὸ τὸ φῶς ἰδίᾳ τῆς νεωτέρας ψυχολογίας, ἐπέδρασε ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν συστηματικὴν ἀναμόρφωσιν τῶν κυριωτέρων ἐννοιῶν τοῦ Γενικοῦ μέρους τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Οὕτως εἰς τὸν τομέα τῆς «*τυπικότητος*» σημειοῦται σημαντικὴ ἀξιολογικὴ ἀνακατάταξις, συνεπείᾳ ἰδίως τῶν νεωτέρων περὶ τῆς «*πράξεως*» ἀντιλήψεων, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ἡ «*πρᾶξις*» ὡς θεμέλιον τῶν τυπικῶν κριτηρίων τοῦ ἀξιοποίνου δὲν παριστᾷ ἀπλῶς μηχανικὴν διαδικασίαν προκαλοῦσαν φυσικόν τι ἀποτέλεσμα συνεπείᾳ ἐκουσίας ἀποφάσεως, δυνάμενης νὰ θεωρηθῇ ὡς προῖόν τοῦ ἀνεξαρτήτου πρὸς τὴν βιολογικὴν ὀντότητα στοχασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, (κρατοῦσα περὶ τῆς «*πράξεως*» ἄποψις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ θεωρίᾳ : Χωραφᾶς - Γάφος), ἀλλ' εἶναι ἔκφρασις θεμελιώδους χαρακτηρολογικῆς ἐπιλογῆς, διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται ἡ εἰδικὴ σύτοδιαμόρφωσις τῆς προσωπικότητος τοῦ δράστου ἐντὸς τοῦ ὅλου κύκλου τοῦ ἀντικοινωνικοῦ προσδιορισμοῦ αὐτοῦ. (²)

Ἐξ οὗ καὶ ἡ τυπολογικὴ διαδικασία τοῦ ποινικοῦ νόμου εἶναι ὑπο-

(1) Ἡ σχετικὴ «*ἀσάφεια*» ὅσον ἀφορᾷ τὰ βιολογικὰ δεδομένα τῆς ἐγκληματικότητος, παρ' ὅλον τὸ προκεχωρημένον στάδιον τῆς σχετικῆς ἐρεύνης, ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ τελευταία αὕτη διεξάγεται ἐντὸς τῶν αὐστηρῶν πλαισίων τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης καὶ δὲν ἔχει ὡς ἐκ τούτου τὸν ἀποριστικὸν χαρακτῆρα τῶν παλαιότερων ἀνθρωπολογικῶν θεωριῶν τοῦ τύπου «*Lomproso*».

(2) Εἰς τὴν ὡς ἄνω θεμελιώδη διαπίστωσιν τῆς νεωτέρας ψυχολογίας περὶ τῆς ὄντογενετικῆς φύσεως τῆς πράξεως ὀφείλει τὴν προέλευσίν της ἡ θεωρία τῆς τελικότητος τῆς πράξεως (Finale Handlungslehre) τοῦ Welzel, ἥτις ἐν συνεχείᾳ τῶν μεθοδολογικῶν ἐργασιῶν τῶν Graf zu Dohna καὶ von v. Weber, ἀσκεῖ μεγίστην ἐπίδρασιν εἰς τὴν συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐπιχειρουμένην ἀναμόρφωσιν τῆς συγχρόνου θεωρίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, περὶ ἧς ἀρίστην ἐποπτεῖαν παρέχει ὁ Maurach, εἰς τὸν τῷ 1954 κυκλοφορήσαντα τόμον τοῦ Γενικοῦ Μέρους τοῦ περὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου συγγράμματος αὐτοῦ.

χρεωμένη νὰ μὴν ἐντοπίζεται μόνον εἰς τὴν ἐξ ἀντικειμένου τυποποίησιν τῶν ἀξιοποίνων ἀποτελεσμάτων, ἀλλὰ νὰ λαμβάνη σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τῆς καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς τυποποιήσεως τῶν διὰ τῆς «πράξεως» συνεκδηλουμένων τελεολογικῶν στοιχείων τῆς ἐγκληματικῆς ἀποφάσεως.

Ἡ διὰ τῆς «πράξεως» ἐκδηλουμένη «τελικότης» τῆς ἀντικοινωνικῆς δράσεως ἐπηρεάζει κατ' ἀνάγκην καὶ τὰ κριτήρια, διὰ τῶν ὁποίων δέον νὰ καθορίζεται ὁ ἀντικοινωνικὸς ἦτοι ὁ ἄδικος χαρακτήρ αὐτῆς.

Εἰδικώτερον πρὸς καθορισμὸν τοῦ τελευταίου τούτου δὲν συγχωρεῖται, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω διαπιστώσεων, ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν ἀντίληψιν, καθ' ἣν μόνον ἡ *κατάληξις* τῆς ἀντικοινωνικῆς δράσεως, ἦτοι τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα προσδιορίζει τὸν ἄδικον χαρακτήρα τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπιβάλλεται νὰ συνυπολογίζεται πρὸς τοῦτο καὶ ἡ *εἰδικὴ στάσις* τοῦ ἀντικοινωνικῶς δρῶντος ἔναντι τοῦ ἀποτελέσματος, ἡ ὁποία παρ' ὅλον ὅτι ἔχει ὑποκειμενικὸν καθ' ὃ τελεολογικὸν χαρακτήρα (ὑποκειμενικότης τοῦ ἀδίκου) εἶναι ἐν τούτοις ἐντελῶς ἀνεξάρτητος τῆς κρίσεως περὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος τοῦ δράστου, καθ' ὅσον διὰ τῆς τελευταίας ταύτης δὲν *διαπιστοῦνται* οἱ ψυχικοὶ προσδιορισμοὶ οἱ ὑφιστάμενοι παρὰ τῷ δράσῃ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συμβαίνει εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωση τοῦ ἀδίκου, ἀλλὰ *κρίνονται* οἱ προσδιορισμοὶ οὗτοι ὡς ἐπίμεπτοι. ⁽¹⁾

Ἄμεσος συνέπεια τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἡ ἀναθεώρησις τῶν κρατουσῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὸν καταλογισμὸν, ἀπόψεων. Ἡ κρίσις τοῦ καταλογισμοῦ δὲν προσδιορίζεται, ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις, ἀπὸ τὰ ψυχικὰ δεδομένα τοῦ δράστου, ἀλλὰ ἀναφέρεται εἰς αὐτὰ ὡς εἰς ἐνδείξεις, προκειμένου νὰ τὰ ἀξιολογήσῃ ὡς ἐπίμεμπα, καθ' ἃ θέλει ἀναπτυχθῇ εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον ⁽²⁾

Ἐξ οὗ καὶ οὔτε ἡ φυσικὴ ἐπικινδυνότης τοῦ δράστου, ὡς βιολογική του κατάστασις, ἀλλ' οὔτε καὶ αἱ εἰδικαὶ ψυχικαὶ σχέσεις του πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπως ὁ δόλος καὶ ἡ ἀμέλεια δέον νὰ ἀποτελοῦν τμήματα τοῦ καταλογισμοῦ.

Εἰδικώτερον, αἱ δύο αὐταὶ τυπικαὶ μορφαὶ τοῦ ψυχικοῦ συνδέσμου τοῦ

(1) Ἡ τόνωσις τῆς «ὑποκειμενικότητος» τῆς ἀδικοπραγίας ἔχει, ὡς εἶναι φυσικόν, ὡς ἄμεσον ἀντίκτυπον αὐτῆς τὴν τόνωσιν τοῦ ὑποκειμενικοῦ παράγοντος καὶ κατὰ τὴν ἄρσιν τοῦ ἀδίκου χαρακτήρος αὐτῆς. πρβλ. Χρίστου Δέδε : Ἡ Διδασκαλία περὶ τῶν ὑποκειμενικῶν στοιχείων τοῦ ἀδίκου, 1957, σελ. 28.

(2) Ἡ κρίσις περὶ τοῦ καταλογισμοῦ καὶ ὅταν ἀκόμη ἐκφράξῃ τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ δράστου κατὰ παράλληλον τρόπον μὲ τὴν περὶ τοῦ ἀδίκου κρίσιν, εἶναι πάντοτε αὐτοτελής. Τοῦτο συμβαίνει π. χ. εἰς τὰ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀδίκου, ὅπως εἰς τὸν «σκοπὸν» τῆς ἰδιοποιήσεως τοῦ ξένου κινήτου πράγματος τοῦ Α, 372 κ.α.

δράστου πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα ἐντάσσονται, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς «πράξεως», ἐνῶ ἡ «ἐπικινδυνότης» ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τῆς ὑποκειμενικῆς ἀδικοπραξίας.

Τὰ συστηματικὰ συμπεράσματα τῆς τοιαύτης μεθοδολογικῆς ἀνακατατάξεως τῆς ἐννοίας τοῦ καταλογισμοῦ, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, ἀφοροῦν τὰ καίρια σημεῖα τῆς περὶ καταλογισμοῦ διδασκαλίας καὶ ἐνδιαφέρουν ἀμέσως τὸ θέμα τῆς «πλάνης». Καὶ ἡ μὲν πραγματικὴ πλάνη συνιστᾷ, ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις, λόγον αἴροντα τὴν ἔννοιαν αὐτῆς ταύτης τῆς πράξεως, ἐνῶ ἡ νομικὴ πλάνη καθίσταται συγγνωστὴ καὶ σπουδαία καὶ ὅταν ἀκόμη ἀνάγεται εἰς νομικὰς παραστάσεις εἰλημένas ἐκ τῶν ἐννοιῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου (Veibotsirrtum) ἀρκεῖ ὁ δράστης πεπλανημένως νὰ ἐπίστευεν, ὅτι ἐδικαιοῦτο νὰ προβῇ εἰς τὴν πράξιν του καὶ ἡ πλάνη του αὕτη νὰ ᾔτο συγγνωστὴ.

Ἐξ ἄλλου διὰ τῆς ἐντάξεως τῆς «ἐπικινδυνότητος» εἰς τὸν τομέα τῶν ἀντικοινωνικῶν κρίσεων καὶ δὴ ὡς ἐκφράσεως τῆς ὑποκειμενικῆς ἀδικοπραγίας ἀποσαφηνίζεται συστηματικῶς ἡ σχέσις μεταξὺ «ποινῆς» καὶ «ἀσφαλιστικῶν» μέτρων, τῶν τελευταίων τούτων θεωρουμένων ὡς αὐτοτελοῦς συνεπείας τοῦ «ἀδίκου» καὶ ὅχι διὰ τῆς κρίσεως περὶ τοῦ καταλογισμοῦ, ἥτις δέον νὰ ἀποτελῇ τὴν ἀποκλειστικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐπιβολὴν μόνον τῆς ποινῆς. ⁽¹⁾

(1) Διὰ τὴν ἐποπτικὴν παρακολούθησιν τῶν θεωρητικῶν προβλημάτων τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου καὶ δὴ κατὰ χώρας πρβλ. ἐκτὸς τῶν ἀναφερομένων Γερμανῶν συγγραφέων:

Διὰ τὴν Ἰταλίαν: Vidal Magnol, Cours de droit criminel et de science penitenciaire - 8ed 1935. Hugency cours de droit criminel, 1948 Garraud, Traité théorique et pratique du droit pénal Français vol. I - IV - 3ed. 1935. Pierre B o u z a t - Traité théorique et pratique de Droit pénal: Dalloz 1951 2 ed et supplément 1954. Ἀπὸ ἀπόψεως δὲ συγκριτικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου: Donnedieu de Vabres Traité élémentaire de droit criminel et de législation pénale comparée 1943 - καθὼς καὶ M. Ancel: Cours de droit pénal comparé - Paris 1953 - 54.

Διὰ τὴν Ἰταλίαν: Bettiol, Diritto penale 1945, Grispigni, Diritto penale 1945 καὶ Manzini: Istituzioni di diritto penale, 8 ed. 1946.

Διὰ τὴν Αὐστρίαν: Rittler, Lehrbuch des O österreichischen Strafrechts I, Allg Teil 1933, Bd II besonderer Teil 1938, Malaniuk: Lehrbuch des Strafrechts, allgemeine Lehren 1947.

Διὰ τὴν Ἑλβετίαν: Hafter, Lehrbuch des Schweizerischen Strafrechts. Allg Teil 2 heft, 1946. Besonderer Teil, beendet 1943 - Thormann u. Overbeck, Das Schweizerische Strafgesetzbuch (Kommentar) 1940 - 1943 καὶ Logoz, Commentaire du Code pénal Suisse 1941.

Δὲν ἀναφέρονται ἐδῶ οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ποινικῆς θεωρίας τόσοι τῶν Ἀγγλο-

β) Ἡ Αἰτιολογία τοῦ ἐγκλήματος ἢ Ἑγκληματολογία (1)

Ἀποστολὴ τῆς ἐγκληματολογίας εἶναι ἡ αἰτιολογικὴ ἔρευνα τοῦ ἐγκλήματος, ἥτοι ἡ ἐξακρίβωσις τῶν αἰτιωδῶν γεγονότων, τὰ ὅποια προκαλοῦν τὴν ἐγκληματικότητα.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ Δόγμα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τὸ ὅποιον ὡς ἐλέχθη, ἀναφέρεται εἰς τὰς θεωρητικὰς προϋποθέσεις τοῦ ἐγκλήματος, ὡς ἐννοίας τοῦ νόμου, ἡ **ἐγκληματολογία ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ δρῶντα ἄνθρωπον καὶ ἐρευνᾷ τὸ ἐγκλημα ὡς βιολογικὴν καὶ κοινωνικὴν πραγματικότητα.**

Ἡ ἐγκληματολογία διακρίνεται εἰδικώτερον :

1) Εἰς τὴν **βιολογίαν** τοῦ ἐγκλήματος, τῆς ὁποίας ἀποστολὴ εἶναι ἡ διερεῦνησις τῶν φυσικῶν προϋποθέσεων τοῦ ἐγκλήματος καὶ ἰδιαιτέρως τῆς κληρονομικότητος.

(Ἐπικρατοῦσα μέθοδος ἐρεῦνης εἶναι ἐν προκειμένῳ: ἡ μέθοδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν).

σαξόνων, ὅσον καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας, λόγῳ τῆς διαφόρου ἐντελῶς μεθοδολογικῆς διαρθρώσεως τοῦ Ποινικοῦ τῶν Δικαίου, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἰδικόν μας. Ἐν τούτοις, διὰ λόγους γενικωτέρου προσανατολισμοῦ παραπέμπομεν εἰς τὰ κάτωθι βαςικά ἔργα.

Διὰ τὴν Ἀγγλίαν: Kenny Principles and practice of the Criminal law, 17 ed 1943. L. Radtzinovitz: A history of English criminal law I vol. 1948. II vol 1952.

Διὰ τὴν Ἀμερικὴν: Wharton, Criminal law, 3 vol. 12ed. 1932 καὶ Roscoe Pound, Criminal Justice in America, 1930.

Διὰ τὴν Ρωσσίαν: Gertsentzon «The paths of Developements of the Soviet Sciene of criminal law during the past thirty years, 1947 ἐν Sovetskoe Gosudarstvo (Pravo).

Ἐξ ἄλλου περιοδικαὶ ἐκδόσεις διεθνοῦς κύρους ἀναφερόμεναι εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον καὶ ἐπιτρέπουσαι τὴν παρακολούθησιν τῆς συγκριτικῆς αὐτοῦ ἐξελίξεως εἶναι αἱ ἑξῆς ἐνδεικτικῶς :

Zeitschrift für du gesamte Strafrechtswissenschaft (Γερμανία): Ἐν τῷ κειμένῳ ἀναφέρεται ὡς Zstw.

Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht (Ἑλβετία).

Archivio Penale (Ἰταλία).

Iustizia Penale. (Ἰταλία)

Revue de science criminelle et de droit comparé (Γαλλία).

Journal of Criminal law (Ἀγγλία).

Journal of Criminology, criminal law and police Science H.Π.Α.

Revue Belge de Droit pénal et de Criminologie. Βέλγιον.

(1) Πρβλ. Κ. Γαρδίκας: Ἑγκληματολογία Τόμοι Α Β Γ. Ἔργον περατωθὲν τῷ 1955, ὅπου καὶ ἀναγράφεται πλήρης ἡ διεθνὴς βιβλιογραφία, ἡ σχετικὴ πρὸς τὴν Ἑγκληματολογίαν.

2) Εἰς τὴν *ψυχολογίαν* τοῦ ἐγκλήματος, ἀποστολὴ τῆς ὁποίας εἶναι ἡ διερεῦνησις τῆς ψυχικῆς ὄντοτης τοῦ ἐγκληματίου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγωγὴν, παρ' αὐτῷ, τῆς περὶ τὸ ἔγκλημα ἀποφάσεως.

(Ἐπικρατοῦσα μέθοδος ἐρεῦνης εἶναι σήμερον : ἡ τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους (Tiefenpsychologie).

3) Εἰς τὴν *κοινωνιολογίαν* τοῦ ἐγκλήματος, ἀποστολὴ τῆς ὁποίας εἶναι ἡ διερεῦνησις τῶν κοινωνικῶν αἰτίων καὶ συνεπειῶν τοῦ ἐγκλήματος, ὡς εἰδικοῦ τύπου κοινωνικοῦ φαινομένου, ἐντὸς τοῦ ὅλου κύκλου τῶν κοινωνικῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐκδηλώσεων.

(Ἐπικρατοῦσα μέθοδος ἐρεῦνης εἶναι ἐν προκειμένῳ : ἡ στατιστική).

Ἡ ὑποδιαίρεσις τῆς Ἐγκληματολογίας εἰς τοὺς τρεῖς ὡς ἄνω τομεῖς αὐτῆς, ἥτοι τὸν βιολογικόν, τὸν ψυχολογικόν καὶ τὸν κοινωνιολογικόν, ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ὑπερτάτην διάκρισιν τῶν ἐγκληματογόνων προϋποθέσεων εἰς *ἐνδογενεῖς*, (ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ἐγκληματίου) καὶ *ἐξωγενεῖς* (ἐκ τῆς κοινωνίας). Ἐπὶ πλέον ἐκφράζει, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν, τὰς καταβληθεῖσας ἐπιμόνους ἐπιστημονικὰς προσπαθείας διὰ τὴν ἀνεύρεσιν *τῆς αἰτίας* τῆς ἐγκληματικότητος ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἀνεζητήθη, κατὰ καιροὺς, ἡ ἀποκλειστικὴ ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου τοῦ ἐγκλήματος.

Οὕτω καὶ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν διατυπώσεως τῶν σχετικῶν θεωριῶν ὑπεστηρίχθη διαδοχικῶς, ὅτι τὸ ἔγκλημα, ἀπὸ ἀπόψεως ἐνδογενῶν παραγόντων, εἶναι προῖον *ἀταβισμού, ἐκφυλισμοῦ ἢ ἐπιληψίας, διανοητικῶν ἐλαττωμάτων* καὶ τέλος, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ψυχαναλυτικῆς διαδικασίας, *πλέγματος ἐνοχῆς*. Ἐξ ἄλλου, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἐξωγενῶν παραγόντων, ὑπεστηρίχθη ὅτι τὸ ἔγκλημα εἶναι παράγωγον *εἰδικῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν* (πενία π.χ.), *ἐπαγγελματικῆς περιπετείας* (ἀνεργίας), *γενικωτέρας κοινωνικῆς φύσεως αἰτίων καὶ καταστάσεων*, (διαμονὴ εἰς πολιτιστικῶς ὑποαναπτύκτους περιοχὰς «Slums», πόλεμος κ.ο.κ.).

Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἐγκληματολογία, ὡς ἐπιστήμη τῆς αἰτιολογίας τοῦ ἐγκλήματος, ἀνεπτύχθη ἐντὸς τοῦ πνευματικοῦ φυτωρίου τῆς φυσιοκρατίας, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα ὥστε ἡ μέθοδος τῆς ἐρεῦνης τῶν προβλημάτων της νὰ ἀκολουθήσῃ ἀρχικῶς μὲ φανατικὴν ἀποκλειστικότητα τὴν αὐστηρῶς ἀναλυτικὴν μέθοδον ἣτις διέπει τὴν σκέψιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τὰ δὲ συμπεράσματά της νὰ χαρακτηρίζωνται ἀπολύτως ἀπὸ τὴν ἄκραν αἰτιοκρατικὴν γενικότητα τῶν ἀξιωμάτων τῆς φυσικῆς. ⁽¹⁾

Οὕτω, τόσον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς βιολογικῆς ἀπόψεως τοῦ ἐγκλή-

(1) Πρβλ. Γεωργιάκη. Πνευματικοὶ Ὁρίζοντες σελ. 38 ἐπ.

ματος, ὅσον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ψυχολογικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς τοιαύτης, τὰ ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα τῆς ἐγκληματολογικῆς ἐρεῦνης, ἔχουν ἀρχικῶς τὴν μορφὴν αὐστηρῶς φυσικῶν συμπερασμάτων (αἷτιον—ἀποτέλεσμα), στερούμενα ἀπολύτως τῆς κριτικῆς μορφῆς, ἐκείνης δηλαδή ἣ ὁποία καὶ διακρίνει τὴν θεωρητικὴν σκέψιν καὶ ἐπομένως καὶ τὴν σκέψιν τῆς νομικῆς ἐπιστήμης. Ἐξ οὗ καὶ ἀφόρητος προέκυψεν ἀρχικῶς ἡ ἀντινομία, μεταξὺ τῆς ἐγκληματολογικῆς θεωρήσεως καὶ τοῦ ποινικοῦ δόγματος, προκαλέσασα ἰδίᾳ κατὰ τὴν καμπὴν τοῦ 19ου πρὸς τὸν 20ὸν αἰῶνα πρόσκαιρον μὲν, ἀλλ' ἐπικίνδυνον ἀπομόνωσιν τῶν δύο αὐτῶν κλάδων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης. ⁽¹⁾

Ὁ κίνδυνος τῆς τοιαύτης ἀντινομίας, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν καταδειχθεῖσαν ἐκ τῆς καθημερινῆς πείρας ἀνεπάρκειαν τῆς φυσικοκρατικῆς μεθόδου, ὅπως ἀποκαλύψῃ καὶ ἐρμηνεύσῃ μόνη τῆς καὶ δὴ μόνον διὰ τῆς **ἀναλύσεως** τὸ φαινόμενον τοῦ ἐγκλήματος ὥθησε τὴν σύγχρονον ἐγκληματολογίαν εἰς τὸ νὰ ἐπιζητήσῃ, κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίως χρόνους, τὴν **συνθετικὴν θεώρησιν** τοῦ φαινομένου τούτου καὶ τὴν **κατανόησιν** τοῦ ὡς «δυναμικῆς ἐκδηλώσεως τῆς ὅλης ἀνθρωπίνης προσωπικότητος» Exner. ⁽²⁾

Εἰδικώτερον, συμφώνως πρὸς τὴν ὡς ἄνω «δυναμικὴν» περὶ τοῦ ἐγκλήματος ἄποψιν, ὑπογραμμίζεται ἡ ὑπαρξίς συνεχῶς ἐν κινήσει εὗρισκομένης διαδικασίας, ρυθμιζούσης τὰς ἀντιδράσεις τὰς προκαλουμένας ἐκ τοῦ συμπλέγματος τῶν κοινωνικῶν ἢ ἐξωτερικῶν παρορμήσεων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἐμφύτων ἢ ἐπικτήτων προσδιορισμῶν τοῦ ἀνθρώπου ἀφ' ἑτέρου, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκπηγάζει ἡ ἐγκληματικὴ πρᾶξις, ὡς **μοναδικὴ** ἐκδήλωσις τῆς προσωπικότητος.

Ἡ ὡς ἄνω ἄποψις, ὡς πρὸς τὴν γένεσιν τοῦ ἐγκλήματος, ἀρνεῖται τὴν παραδοχὴν στατικῶν ἐγκληματογόνων προϋποθέσεων ὑφ' οἷανδήποτε μορφὴν καὶ ἐὰν παρουσιάζωνται αὗται καὶ ἀποκρούουσα τὴν ἄποψιν τῆς αὐτομάτου καὶ αὐτοτελοῦς λειτουργίας τῶν ἐξωγενῶν ἢ τῶν ἐνδογενῶν παραγόντων κατὰ τὴν παραγωγὴν τῆς ἐγκληματικῆς ἀποφάσεως, ἀναζητεῖ νὰ διακριβώσῃ τὰς λειτουργικὰς σχέσεις τῆς ἀλληλοεξαρτήσεως καὶ εἰδικώτερον τὴν μορφὴν τῆς διαδικαστικῆς δραστηριότητος, ἣ ὁποία καὶ θέτει εἰς ἐπαφὴν τοὺς διαφόρους παράγοντας μεταξύ των, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν εἰδικὴν καὶ συγκεκριμένην ἐκδήλωσιν τῆς ἐγκληματούσης προσωπικότητος (Glueck). ⁽³⁾

(1) Πρὸβλ. σχετικῶς καὶ I. Παπαζαχαρίου.: Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα τῶν νομικῶν ἐννοιῶν ἀπὸ ἀπόψεως βιολογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν ποινικῶν ἐπιστημῶν, 1945.

(2) Πρὸβλ. ἰδίως ἐν Schweizer Z. τομ. 38 σελ. 15.

(3) Πρὸβλ. S Glueck, ἐν Grime and Correction: Selected papers 1952 sel. 2 ἐπ.

Διὰ τῶν ὧς ἄνω σκέψεων εὐρίσκει ἀπήχησιν καὶ εἰς τὴν Ἑγκληματολογίαν ἢ γενικωτέρα τάσις ἢ διακρίνουσα τὴν διανόησιν τοῦ 20οῦ αἰῶνος, πρὸς καθολικὴν ἐποπτείαν καὶ συνθετικὴν θεώρησιν τῶν φαινομένων τῆς Ζωῆς. ⁽¹⁾

Εἰς τὴν πλεον ριζοσπαστικὴν τῆς μορφῆν, ἢ τάσις αὕτη, ἀρνούμενη τὴν ἀπλὴν καὶ κάπως ἀφελῆ, ἐν τῇ ἀπλότητί της, φυσιοκρατικὴν ἀνατομίαν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τὴν ἐντόπισίν του, ὡς εἰδικοῦ καὶ ἐπὶ μέρους φαινομένου τῆς φυσικῆς αἰτιολογίας, ζητεῖ ὅπως ἡ ἐγκληματολογικὴ ἔρευνα προσλάβῃ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκείνην αὐτονομίαν, ἢ ὁποία θὰ τῆς ἐπιτρέψῃ νὰ συλλάβῃ τὸ ὕστατον μυστικὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν ἐγκληματολογίαν τὸν χαρακτῆρα ἀνθρωπίνης «ὑπερεπιστήμης» (de Greef). ⁽²⁾

γ) Ἡ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ ⁽³⁾

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ «δόγμα» τοῦ Ποινικοῦ δικαίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὸ ἔγκλημα εἶναι *θεωρητικὴ* καὶ πρὸς τὴν ἐγκληματολογίαν, ἢ ὁποία διέπεται κατὰ τὴν τοιαύτην ἐνασχόλησιν ἀπὸ ἔντονον *ὄντολογικὴν* σκέψιν, ἡ «ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ» ἔχει προέχοντα *δεοντολογικὸν χαρακτῆρα καὶ διενεργεῖ κατὰ τὴν ἔρευνάν της «ἀξιολόγησιν» τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς ποινῆς*. Εἰδικώτερον, ἡ «ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ» πραγματοποιεῖ τὴν ἔρευναν *ἐπὶ τοῦ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον αἱ διάφοροι θεμελιώδεις ἐννοιαὶ τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος, τὰς ὁποίας καὶ προώριται νὰ θεραπεύσουν*. Ἐν συνεχείᾳ *ἐρευνᾷ κατὰ πόσον αἱ διάφοροι ἐννοιαὶ τοῦ ποινικοῦ νόμου συμβαδίζουν πρὸς τὸ λαϊκὸν περὶ τοῦ Δικαίου τούτου συναίσθημα καὶ ἀπηχεῖ τοῦτο*.

Ὅλως ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι, ἢ συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, συντελουμένη δεοντολογικὴ ἔρευνα τοῦ συστήματος τῶν ποινῶν τοῦ νόμου καὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν μέσων (Σωφρονιστικῇ).

Ὅπως ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω σημειωθείσης κατ' ἐξοχὴν δεοντολογικῆς νοοτροπίας, ἥτις διακρίνει τὴν ἔρευναν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς «ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς», ἡ τελευταία αὕτη εἶναι εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ὁ μόνιμος καὶ ὑπεύθυνος καθοδηγητῆς πάσης ποινικῆς μεταρρυθμίσεως, διὰ τὴν κατεύθυνσιν τῆς ὁποίας καὶ διατυπώνει ἐκάστοτε διαφόρους προτάσεις.

Διὰ πρώτην φορὰν εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους τοιαύτη κριτικὴ ἐπε-

(1) Πρβλ. I. Γεωργιάκη ἐ.ἀ. σελ. 78 ἐπ.

(2) Introduction á la Criminologie 1948 σελ. 16 ἐπ.

(3) Κ. Γαρδίκας. Ἑγκληματολογία. Τόμος Γ. Σωφρονιστικῇ. Κ. Καρανίκας. Σωφρονιστικῇ 1955.

ξεργασία τῶν ἐννοιῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὡς σήμερον ἀσκεῖται αὕτη ὑπὸ τῆς «ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς», λαμβάνει χώραν — ὅσον καὶ ἂν φαίνεται τοῦτο περίεργον — εἰς τὸ «ἀστυνομικὸν κράτος» τοῦ δύνοντος 18ου αἰῶνος. Καὶ τοῦτο διότι μόνον εἰς τὰ πνευματικὰ πλαίσια τοῦ πολιτειακοῦ αὐτοῦ συστήματος εὐρίσκει σάρκα καὶ ὅστ' ἡ γενικωτέρα κριτικὴ ἐπεξεργασία τῶν ἐννοιῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἣτις, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ φυσικοῦ δικαίου ἐρευνᾷ τὰς ποινικὰς κυρώσεις, ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς ὠφελείας καὶ σκοπιμότητος, τὴν ὁποίαν δύνανται αὗται νὰ ἔχουν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Ἀποτέλεσμα τῆς κριτικῆς ταύτης εἶναι ἡ διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ἀναφαινομένη προσπάθεια τῆς ἐξετάσεως καὶ ἐνδεχομένως καὶ τῆς ἀξιοποιήσεως ὅλων τῶν ἐγκληματοπροληπτικῶν λειτουργιῶν τῆς ποινῆς, προσπάθεια, ἡ ὁποία, παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ εὐδοκιμήσῃ λόγῳ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως — κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην — ἐπακριβῶν γνώσεων, ὡς πρὸς τὸν ἐγκληματίαν καὶ τὴν προσωπικότητά του, παραμένει ἐν τούτοις, ἄκρως σημαντικὴ.

Ἐκ τῆς ἐρεῦνης τῶν δυνατῶν ἐπιδράσεων τῆς ποινῆς ὡς πρὸς τὴν πρόληψιν τῶν ἐγκλημάτων καταδεικνύεται, ὅτι αὗται εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφέρονται εἴτε εἰς τὴν ὁλότητα — Γενικὴ πρόληψις — εἴτε εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν δράστην τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς - Εἰδικὴ πρόληψις.

Εἰδικώτερον, διὰ τῆς γενικῆς προλήψεως νοεῖται τὸ σύνολον τῶν ἐπιδράσεων, τὰς ὁποίας ἀσκεῖ ἡ ποινὴ ἐπὶ τῆς ὁλότητος, ὥστε νὰ συγκρατῇται αὕτη ἀπὸ τὴν διάπραξιν περαιτέρω ἐγκλημάτων. ⁽¹⁾

Τὸ περιεχόμενον τῶν τοιούτων ἐπιδράσεων εἶναι *ψυχολογικὸν καὶ ἠθικόν*.

Ψυχολογικόν εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς γενικῆς προλήψεως ὡς ἐκ τοῦ ἐκφοβισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν ἐγκληματούντων τὸ ἐπικρεμῶμενον κακὸν τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς.

Ἠθικόν εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς γενικῆς προλήψεως, ὡς ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου τονώσεως τῶν μὴ περιπεσουσῶν εἰσέτι εἰς ἀχρησίαν ἠθικῶν παραστάσεων τοῦ συνόλου, ὥστε νὰ συγκρατῇται τοῦτο ἀπὸ τὴν τέλεσιν τῆς ποινικῆς ἀδικοπραγίας.

Εἰς τὸ ἠθικὸν περιεχόμενον τῆς γενικῆς προλήψεως δέον, ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, νὰ καταλογισθῇ καὶ ἡ *διαπαιδαγωγικὴ λειτουργία* τῆς ποινῆς, ἡ ὁποία ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐκφοβήσεως καὶ τῆς ἠθικῆς ἐπιδράσεως ἐξαντλεῖ τὸ ὅλον περιεχόμενον τῆς γενικοπροληπτικῆς λειτουργίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Τοῦτο, διότι ἡ μόνη δυνατότης διαπαιδαγωγήσεως ἐκ μέρους τῆς γενικῆς προλήψεως, *κατευθυνομένης καὶ αὐτῆς*

(1) Πρβλ. ἀνωτέρω σελ. 19 ἐπ.

πρὸς τὸ σύνολον καὶ ὅχι πρὸς τὰ καθ' ἑκαστον ἄτομα, συνίσταται εἰς τὴν *ἠθικοκοινωνικὴν* διάπλασιν τοῦ συνόλου τούτου, βάσει κριτηρίων εἰλημένων ἀπὸ τὰς πολιτειακὰς ἀξίας, περὶ τοῦ τί εἶναι καὶ τί δὲν εἶναι *δρθὸν* συμφώνως τῷ νόμῳ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται, ὅτι ἀπάσας τὰς δυνατὰς ἐπιδράσεις τῆς ἡ γενικῆ πρόληψις τὰς πραγματοποιεῖ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ νόμου καὶ τῆς ἰδέας τοῦ Δικαίου. ⁽¹⁾

Διὰ τῆς εἰδικῆς προλήψεως νοεῖται, ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω (σελ.), *τὸ σύνολον τῶν ἐπιδράσεων, τὰς ὁποίας ἀσκεῖ ἡ ποινὴ ἐπὶ τοῦ ἐγκληματήσαντος πρὸς παρεμπόδισιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τελέσεως καὶ ἄλλων νέων ἐγκλημάτων.* Τὸ περιεχόμενον τῶν τοιούτων ἐπιδράσεων εἶναι ἄλλοτε *ψυχολογικὸν* καὶ ἄλλοτε *δυναμικόν.*

Ψυχολογικὸν εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς εἰδικῆς προλήψεως εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς *βελτιώσεως* καὶ τῆς *ἐκφοβήσεως* τοῦ ἐγκληματίου. Καὶ ἡ μὲν ἐκφόβησις ἐπιτυγχάνεται ὅταν διὰ τῆς ποινῆς ἐμφυτεύωνται καὶ ἐνισχύωνται τὰ ἐγωῖστικά κίνητρα τοῦ δράστου, τὰ εὐρισκόμενα ὁμῶς ἐν ἁρμονίᾳ μὲ τὰ ἀλτρουϊστικά κίνητρα αὐτοῦ, ἐνῶ ἡ βελτίωσις ἐπέχεται, ὅταν διὰ τῆς ποινῆς ἐμφυτεύωνται ἢ ἐνισχύωνται παρὰ τῷ δράστη τὰ κοινωνικά κίνητρα αὐτοῦ, ὥστε νὰ δύναται νὰ προσαρμόζεται οὗτος πρὸς τὰς κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις. ⁽²⁾

Ἐν ἀντιθέσει δηλαδή πρὸς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν γενικὴν πρόληψιν, ἡ διαπαιδαγώγησις τοῦ ἐγκληματίου — ὡς βελτίωσις αὐτοῦ — δὲν εἶναι ἠθικῆς μορφῆς, ἀλλὰ μορφῆς καθαρῶς κοινωνικῆς σκοπιμότητος. ⁽³⁾

Δυναμικὸν εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς εἰδικῆς προλήψεως, εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ποινὴ δὲν δύναται νὰ ἐπενεργήσῃ οὔτε ὡς ἐκφόβησις, οὔτε ὡς βελτίωσις, ἀλλὰ ὡς *ἀχρηστευσις* τοῦ ἐγκληματίου καὶ δὴ διὰ τῆς μηχανικῆς ἀπλῶς ἐπιβολῆς τῶν κυρώσεων τοῦ νόμου. Ἐδῶ ἡ ποινὴ εἶναι κατὰ τὸν Liszt «...εὐνουχισμὸς τοῦ Ἐγκληματίου καὶ τεχνητὴ Ἐπιλογή». ⁽⁴⁾

(1) Περὶ τοῦ ὅλου θέματος πρβλ. R. Schmidt: ἐ. ἀ. σελ. 19 καὶ I. Γεωργάκη ἐ.ἀ. σελ. 192 ἐπ.

Περὶ τῆς συνθέσεως τῆς Γενικῆς, τὴν Εἰδικὴν πρόληψιν πρβλ. πρὸς Ν. Χωραφᾶ : Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Δίκαιον ἐκδ. 2α (1951) σελ. 20-34.

(2) Liszt, I. σελ. 164 καὶ ἀνωτέρω σελ. (22). ἐ.ἀ.

(3) «Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς βελτιώσεως, δὲν ἐκλαμβάνω τὴν ἠθικὴν, ἀλλὰ τὴν κοινωνικὴν τοιαύτην, δηλαδή τὴν ἀγωγὴν πρὸς νόμιμον κοινωνικὴν συμβίωσιν...» v. Liszt op. cit.

(4) v. Liszt : Aufsätze II σελ. 309 · καὶ Γεωργάκη: Geistesgeschichtliche Untersuchungen über die Kriminalpolitik und Dogmatik Franz v. Liszts · Leipzig 1940 σελ. 31 ἐπ.

Τὸν προσανατολισμόν της πρὸς τὴν γενικὴν πρόληψιν ὀφείλει ἡ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ εἰς τὸν P.A. Feuerbach, ὁ ὅποιος, ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὴν Καντιανὴν φιλοσοφίαν, διαχωρίζει αὐστηρῶς τὴν *ἠθικὴν* ἀπὸ τὴν *νόμιμον* συμπεριφορὰν καὶ ἀναγνωρίζει εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τὴν δυνατότητα τῆς ἀσκήσεως *γενικῆς προλήψεως μόνον*, ἀδιαφορῶν διὰ τὰ θέματα τῆς ἐπιμετρήσεως τῶν ποινῶν καὶ τῆς ἐκτελέσεώς των.

Ἀντιθέτως, τὴν στροφὴν τῆς «ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς» πρὸς τὸν ἐγκληματίαν καὶ τὴν εἰδικὴν πρόληψιν ὀφείλει ἡ ποινικὴ ἐπιστήμη καὶ εἰδικώτερον ἡ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ εἰς τὸν κοινωνιολογικὸν θετικισμόν τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως ἀντικατοπτρίζεται οὗτος, ἀρχικῶς μὲν εἰς τὸν Βέλγον Quetelet (1796—1874) «Sur l'homme et le développement de ses facultés», ἀκολούθως δὲ εἰς τὸν Lombroso «L'uomo delinquente» 1878. ⁽¹⁾

Ἐκτοτε ἡ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου προσανατολίζεται σταθερῶς πρὸς τὴν εἰδικὴν πρόληψιν, εὐρίσκει δὲ τὴν ὀλοκλήρῳ τῶν προσπαθειῶν της εἰς τὰ «ἀσφαλιστικά» λεγόμενα μέτρα, τῶν ὁποίων πατὴρ εἶναι ὁ Ἑλβετὸς Karl Stooss καὶ τὰ ὁποῖα εὗρον εὐρείαν ἀπήχησιν καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον κώδικα (Α. 69—76 Π.Κ.).

Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, τὰ αἰτήματα τῆς νομοθετικῆς μεταρρυθμίσεως εἰς τὸν τομέα τῆς ποινικῆς θεωρίας καὶ νομοθεσίας, τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς στροφῆς τῆς «ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς» πρὸς τὴν εἰδικὴν πρόληψιν καὶ ἡ ἐναρμόνισίς των πρὸς τὸν κατ' ἀνάγκην καθολικὸν καὶ γενικὸν χαρακτῆρα τῆς διαρθρώσεως τῶν νομικῶν ἐπιταγῶν ἀπορροφοῦν κατ' ὀλοκληρίαν τὴν φροντίδα τῆς συγχρόνου ποινικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία, ὑπὸ τὸ γενικὸν σύνθημα «ἀξιόποινος εἶναι ὁ δράστης καὶ ὄχι ἡ πράξις», προσπαθεῖ, συμφώνως πρὸς ὅσα ἐξετέθησαν ἀνωτέρω (σελ. 64), νὰ διαμορφώσῃ ἀναλόγως τὴν νομικὴν εἰκόνα τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς.

Ἐν τούτοις ἐκ τοῦ συνόλου τῶν αἰτημάτων, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τῆς ὡς ἄνω παρατηρουμένης γενικωτέρας στροφῆς τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς πρὸς τὴν εἰδικὴν πρόληψιν, σκόπιμος καθίσταται ἡ ἔξαρσις τριῶν, εἰδικώτερον, σημείων εἰς τὰ ὁποῖα τὰ σχετικὰ αἰτήματα τῆς ἀντεγκλημα-

(1) Ἐν τούτοις, ἡ τάσις τῆς θεωρήσεως τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐγκληματίου ἐν σχέσει μὲ τὸ ποινικόν του παράπτωμα εἶναι ἀρχαιοτάτη. Ἦδη ὁ Ἱπποκράτης ἐπιχειρεῖ τὴν πρώτην γνωστὴν ἀνθρωπολογικὴν ἀνατομίαν τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως, διδάσκων ὅτι αὕτη εἶναι ἐν πολλοῖς ἔργον παραπροσύνης. Ἰδίως ὁμοῦς διὰ τὸν Ἀριστοτέλην τὸν ἰδρυτὴν, κατὰ τὸν F. Del Greco, τῆς βιολογικῆς ψυχολογίας, αἱ ψυχικαὶ καταστάσεις δημιουργοῦν ἀνθρωπολογικοὺς τύπους, οἵτινες συνιστοῦν ὁργανικὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν διάπραξιν τῶν ἀδικημάτων (πρβλ. F. del Greco, *Aperçu critique sur l'histoire de la medecine Mentale*. Alcan, Paris 1910 Tome I chap. 2.

τικῆς ἐπιστήμης ἐπεβλήθησαν καὶ κατέστησαν πλέον τμήμα τῆς νομόθετικῆς πραγματικότητος, τόσον ἐν τῇ ξένῃ, ὅσον καὶ παρ' ἡμῖν.

Συγκεκριμένως πρόκειται : *Περὶ τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν, περὶ ὠρισμένων μορφῶν τῆς στερεητικῆς ποινῆς τῆς ἐλευθερίας καὶ περὶ τῶν ἐπικινδύνων ἢ καθ' ἑξὶν ἐγκληματιῶν.*

Τὸ *Πρόβλημα τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν.* ⁽¹⁾ — Τὸ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Liszt τεθειμένον πρόβλημα τῆς εἰδικῆς μεταχειρίσεως τῶν ἀνηλίκων ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ λαμβάνει τὰς διαστάσεις γενικωτέρου κοινωνικοῦ προβλήματος, ἰδίως μετὰ τὰς στατιστικὰς διαπιστώσεις, αἵτινες ἠκολούθησαν τὸν Αὐτὸν παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἀπεκάλυψαν διὰ τῆς τρομακτικῆς αὐξήσεως τῆς παιδικῆς ἐγκληματικότητος πόσον ἡ εἰδικὴ αὐτὴ βιολογικὴ καὶ ψυχικὴ ἰδιοσυγκρασία, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν τύπον τοῦ ἀνηλίκου ἀνθρώπου, εἶναι εὐάλωτος ἀπὸ τὰς διαφοροὺς ἀδυναμίας τοῦ περιβάλλοντος. Καὶ πόσον ἡ ἀδυναμία αὐτὴ τῆς ἠθικοκοινωνικῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀνηλίκου, ἀναγομένη εἰς *χαρακτηρολογικόν του στοιχεῖον*, ἔχει πολὺ μεγαλύτεραν σημασίαν διὰ τὴν ὁρθὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἐγκληματοῦσης ἀνηλικότητος ἀπὸ τὴν ἰσχύουσαν ἕως τότε αὐστηρότατα σχηματικὴν ἄποψιν, καθ' ἣν τὸ κύριον στοιχεῖον διὰ τὴν κρίσιν περὶ τοῦ πλήρους καταλογισμοῦ τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἔδει νὰ ἀποτελῇ ἡ διαπίστωσις, καθ' ἣν ὁ διαπράξας αὐτὴν ἐνήργησεν ἁπλῶς μετὰ διακρίσεως (discernement) ἢ ὄχι. Εἰς τὴν τοιαύτην μετατόπισιν τοῦ βάρους, ἀπὸ τὴν ἁπλὴν «διάκρισιν» τοῦ ἀπηγορευμένου ἀδίκου, ἐκ μέρους τοῦ ἀνηλίκου, εἰς τὸ ὅλον «βίωμα» τῆς ἐγκληματικότητος αὐτοῦ, μετατόπισιν ἡ ὁποία ὡς ἐλέχθη καθίσταται δυνατὴ ἀπὸ τὴν ἐπίγνωσιν, ὅτι τὸ θέμα τῆς ποινικῆς εὐθύνης τῶν ἀνηλίκων δὲν εἶναι θέμα ἡλαττωμένου καταλογισμοῦ, λόγῳ ἡλαττωμένης διανοητικότητος, ἀλλὰ θέμα τῆς εἰδικῆς ψυχολογίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνηλίκου, ὁφείλεται ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τοῦ ὅλου θέματος τοῦ ποινικοῦ χειρισμοῦ τῆς παιδικῆς ἐγκληματικότητος, κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο πολέμων διάστημα καὶ ἰδίως τὸ πλέον ἀποφασιστικὸν βῆμα τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως, ἥτοι ὁ καθορισμὸς προχωρημένου σχετικῶς ὁρίου ἡλικίας, συνεπαγομένου τὸ ποινικῶς ἀνεύθυνον τοῦ διανύοντος ταύτην ἀνηλίκου καὶ δὴ ἀσχέτως τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ διαπλάσεως. ⁽²⁾

(1) Ι. Κ. Παπαζαχαρίου : Οἱ ἀνήλικοι ἐγκληματαῖοι κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν καὶ ἀλλοῦ κρατοῦντα Τ. Α' 1932, Τ. Β. 1934.

(2) Exner : Krieg und Kriminalität, 1926 σελ. 5 ἐπ. Nohl. Jugendwohlfahrt 1934 σελ. 17 ἐπ.

Clueck S and E. T. «Unraveling Juvenile Delinquents New York 1950 Chapt II, VII. Eduard Spranger Psychologie des Jugendalters, 1925, σελ. 195 ἐπ. O Jean Piaget : Judgement and reasoning in the child (transl.) London 1928, σελ. 251 ἐπ. διὰ νὰ καταδείξῃ τὴν ἰσχύνητα τῆς «διακρίσεως» ὡς παράγοντος εὐθύνης

Τὸ ὄριον τοῦτο γενικῶς καθορίζεται ἐν τῇ ἐπιστήμῃ περίξ τῶν 14 ἐτῶν, ὅποτε, συντρεχουσῶν καὶ ἄλλων περιστάσεων, *τὰς ὁποίας καλεῖται νὰ ἐκτιμῇσθαι ἀπολύτως ἐλευθέρως ὁ ποινικὸς Δικαστὴς* (Ἑλβετικὸς Ποινικὸς Κῶδιξ - ἡ Ordonnance relative à l'Enfance delinquante τοῦ 1945 καὶ ὁ ἡμέτερος Ποινικὸς Κῶδιξ), καθορίζεται ἐὰν συντρέχῃ περίπτωσις *ποινικοῦ* σωφρονισμοῦ τοῦ ἀνηλίκου, ἥτοι ἡ ἐμπλοκὴ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀδικοπραγίας του εἰς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου.

Εἰδικώτερον ἡ ποινικὴ νομοθεσία τῶν ἀνηλίκων ρυθμίζεται παρ' ἡμῖν ἀπὸ τὰ Α 121 -133 Π.Κ., τὰ ὁποῖα καὶ συνιστοῦν εἰδικὸν αὐτοῦ Κεφάλαιον, διαδηλοῦντα, ὥς ἐκ τούτου, τὴν ὀρθοτάτην ἄποψιν τοῦ νόμου, καθ' ἣν τὸ θέμα τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν δὲν ἀποτελεῖ εἰδικὴν ἄποψιν τοῦ προβλήματος τοῦ καταλογισμοῦ καθόλου, ἀλλὰ εἶναι θέμα εἰδικῆς μεταχειρίσεως ὁρισμένου τύπου ἐγκληματούντων ἀνθρώπων. (¹)

Διὰ τῶν ὥς ἄνω ἄρθρων, τὸ μὲν ὄριον τοῦ ἀπολύτως ἀνευθύνου εἶναι τὸ 12ον ἔτος συμπεπληρωμένον (παῖδες), ἐνῶ τὸ ὄριον τοῦ σχετικῶς ὑπευθύνου συμφώνως πρὸς τὰ ἄνωτέρω, εἶναι τὸ 17ον συμπεπληρωμένον (ἐφηβοί). Ἐξ ἄλλου, ἀπὸ τοῦ 18ου ἔτους ἕως τῆς ἐνηλικιώσεώς του εἰς τὸν ἀνήλικον ἐγκληματίαν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου ἡ ἡλαττωμένη ποινὴ τοῦ Α. 83 Π.Κ.

Ἡ ὥς ἄνω ἐκτεθεῖσα νομοθετικὴ ρύθμισις τοῦ θέματος τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν παρ' ἡμῖν ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως ἱκανοποιητικὴν ἐξέλιξιν, ἐν ᾧ εἰς τὴν ἰδίαν τοῦ γεγονότος, ὅτι μόνον κατὰ τὸ ἔτος 1931 ἐξεδηλώθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ μέριμνα τῆς νομοθεσίας διὰ τὸν ἐγκληματοῦντα ἀνήλικον, ἡ ὁποία μάλιστα, λόγῳ τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τότε τοῦ σχετικοῦ Ν. 5098 «περὶ δικαστηρίων ἀνηλίκων», μόλις κατὰ τὰ ἔτη 1939 - 1940 ἤρχισε νὰ εἶναι οὐσιαστικὴ. (²)

Ἐν τούτοις, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει ἰδιόζουσαν σημασίαν διὰ τὸ ὅλον θέμα τῶν ἀνηλίκων, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ποινικῆς αὐτῶν μεταχειρίσεως εὐρίσκεται πολὺ πέραν τῶν ὑφισταμένων νομοθετικῶν προϋποθέσεων τῆς

τοῦ ἀνηλίκου ἀναφέρει τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικόν : «... εἰς τὴν ἡλικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ παιδιὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ εἴπουν ὅτι οἱ ξένοι εἶναι ἄνθρωποι ἄλλης χώρας, ἀγνοοῦν εἰσέτι τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ αὐτὰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς εἶναι ξένα...»

(1) Ὁρθῶς παρατηρεῖται σχετικῶς ὅτι τὸ παιδί ἐνῶ ἐνδέχεται νὰ ἔχῃ συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἰδιοκτησίας «διανοητικῶς» ἢ νὰ ἔχῃ κατανοήσῃ ὅτι τὰ ζῶα ὑπόκεινται καὶ αὐτὰ εἰς τὸν φυσικὸν πόνον, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὑπεύθυνον καὶ ἐπομένως καὶ ἀξιόποινον, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει τὸ ἴδιον ζήσει τὸ βίωμα τῆς ἀπώλειας τμήματος τῆς περιουσίας του ἢ δὲν ἐδιδάχθῃ νὰ συμπαθῇ καὶ νὰ συμπάσχῃ διὰ τοὺς πόνους τῶν ἄλλων πλασμάτων τῆς δημιουργίας Glueck, ἐ. ἀ.

(2) Α.Ν. 2135 τοῦ 1939 καὶ Α.Ν. 2724 τοῦ 1941.

καὶ εἶναι συγκεκριμένως τὸ πνεῦμα καὶ ἡ *τεχνικὴ* τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σχετικῶν διατάξεων, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ κυρίως ἐξαρτῶνται, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, τὰ ἀναμενόμενα ἐκ τῆς καθιερώσεως τοῦ ποινικοῦ θεσμοῦ τοῦ ἀνηλίκου, ἀγαθὰ ἀποτελέσματα.

Δυστυχῶς, ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἀπόψεως καὶ παρὰ τὴν καταβληθεῖσαν τελευταίως φιλότιμον προσπάθειαν, τόσον εἰς τὸν ἐπίσημον τομέα τῆς κρατικῆς ἀρμοδιότητος, ὅσον καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς ἰδιωτικῆς φιλαλληλίας, τὰ κενὰ εἶναι τεράστια καὶ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον μένει νὰ συντελεσθῇ *εἶναι μέγα ὅσον καὶ κατεπεῖγον*, περιλαμβάνον σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν σχετικὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς κοινῆς γνώμης, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ διάφορος μεταχειρίσις τοῦ ἀνηλίκου ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ἔννοιαν ἀσυγχωρήτου ἔναντι τούτου ἐπικεικίας, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀδιαφορίαν, ἐὰν ὅχι καὶ τὴν ἐχθρότητα τοῦ συνόλου ἔναντι τῶν σχετικῶν προσπαθειῶν τοῦ νόμου καὶ τῶν ὀργάνων του.

Ἡ ἀνωτέρω ὑπογραμμισθεῖσα ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως, παραλλήλως πρὸς τὰς προϋποθέσεις τοῦ νόμου, τῶν καταλλήλων πνευματικῶν καὶ τεχνικῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, εἶναι ἰδίως διὰ τὸ θέμα τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν τοιαύτης κεφαλαιώδους σημασίας, ὥστε ἄνευ τῶν ὡς ἄνω προϋποθέσεων νὰ ὑφίστανται σοβαρώτατοι ἐνδοιασμοὶ ὡς πρὸς τὴν καθόλου χρησιμότητα καὶ ἀπόδοσιν τῆς εἰδικῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ μεταχειρίσεως τοῦ ἀνηλίκου. Καὶ τοῦτο διότι ἐφ' ὅσον ἐκ τῶν κενῶν, τὰ ὁποῖα σημειοῦνται εἰς τὰ μέσα καὶ τὴν διαδικασίαν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ νόμου (Δικασταὶ ἀνηλίκων—σωφρονισταὶ—ἐπιμεληταὶ—ἰδρύματα—σταθμοὶ κ.ο.κ.), καθὼς καὶ εἰς τὸ ὅλον πνεῦμα τὸ ἀναγόμενον εἰς τὴν κοινωνικὴν εὐθύνην διὰ τὰ περὶ ἀνηλίκων μέτρα, τὰ μέτρα ταῦτα κινδυνεύουν νὰ καταστοῦν *κατ' ἀνάγκην* ἡμίμετρα, ἢ ἐκ τούτων βλάβη ἐνδέχεται νὰ εἶναι μεγαλυτέρα πάσης ἀναμενόμενης ὠφελείας, ὅποτε νὰ τίθεται ἐπὶ τάπητος τὸ θέμα τῆς καθόλου χρησιμότητος αὐτῶν. Ἐν τοιαύτῃ ὁμως περιπτώσει δὲν θὰ εἶναι μόνον ἡ σχετικὴ μὲ τοὺς ἀνηλίκους προσπάθεια τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, ἢ ὁποία θὰ καταδικασθῇ εἰς ἀποτυχίαν, καθ' ὅσον ἡ ἀποτυχία αὕτη, δὲν θὰ ἀναφέρεται, ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει εἰς ὠρισμένον μόνον ποινικὸν θεσμόν, ἀλλὰ θὰ ἐκτείνεται *κατ' ἀνάγκην* καὶ ἐπὶ τῶν γενικωτέρων προοπτικῶν τῆς ἀντεγκληματικῆς δεοντολογίας τοῦ ποινικοῦ μας νόμου.

Πράγματι, ἐκ τῶν τριῶν κοινωνικῶν ἐπιδιώξεων τῆς ποινῆς, τῆς ἐκφοβήσεως δηλαδή, τῆς ἀχρηστεύσεως καὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐγκληματίου (1), ἡ βελτίωσις ἐκ τῆς ποινῆς συνιστᾷ ἀναμφισβητήτως τὴν μόνην αἰσιόδοξον

(1) Πρβλ. ἄνωτ. σελ.

προοπτικὴν εἰς ἓνα κόσμον δονούμενον, κατὰ τὰ ἄλλα, ἀπὸ τὰ σκοτεινότερα καὶ πλέον ἀπαισιόδοξα θέματα τῆς ἀνθρωπίνης συμβιώσεως. Ἐν τούτοις, ὁμιλοῦντες περὶ τῆς «βελτιώσεως» τοῦ ἐγκληματίου ὡς σκοποῦ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, εἵμεθα ὑποχρεωμένοι, ἐὰν θέλωμεν νὰ μείνωμεν προσγειωμένοι καὶ νὰ μὴ παρασυρῶμεθα ἀπὸ συναισθηματισμοὺς καὶ οὐτοπίας, νὰ ἐντοπίσωμεν τὴν βελτίωσιν ταύτην, **κατὰ βάσιν** κυρίως μόνον εἰς τοὺς ἀνηλίκους. Καὶ τοῦτο, διότι οὔτε οἱ «ἐκ περιστάσεως» ἐγκληματαῖοι εἶναι «βελτιώσιμοι» καθ' ὅτι μηδέποτε ὑπάρξαντες ἀπὸ χαρακτῆρος «ἀντικοινωνικοί», ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ «καθ' ἑξιν», οἱ «ἐξ ἐπαγγέλματος» ἐγκληματαῖοι, διακρινόμενοι ἀπὸ τὴν ἀντικοινωνικότητα τῆς βιαιότητος ἔναντι τοῦ συνόλου διαθέσεώς των ὑφίστανται, κατὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῶν ποσοστὸν, τὴν βελτιωτικὴν ἐπιρροὴν τῶν μέτρων τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ καὶ δὴ τῆς ποινῆς. ⁽¹⁾

Ἀποτυχία ἐπομένως εἰς τὸν τομέα τῶν «ἀνηλίκων» ἐγκληματιῶν σημαίνει οὐσιαστικῶς ἀποτυχίαν τῆς ὅλης βελτιωτικῆς προοπτικῆς τοῦ Ποινικοῦ μας Δικαίου, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐσήμαινε μὲ τὴν σειρὰν του ἀχρήστευσιν τοῦ οἰκοδομήματος τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως τῆς χώρας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι νοητὴ ὡς ἐμπειρικὴ καὶ τυχαία συνένωσις διαφόρων ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων λειτουργουσῶν προοπτικῶν, ἀλλ' ὡς ὀργανικὴ καὶ ἐπὶ ἐνιαίων ἠθικοκοινωνικῶν κριτηρίων ἐδραζομένη σύνθεσις τῶν διαφορῶν ἀντεγκληματικῶν ἀπόψεων τῆς ποινῆς καὶ τοῦ νόμου, ἐκάστη τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατον νὰ θεωρηθῇ ἐπιτυχής, ἐὰν δὲν πλαισιουῖται ἀπὸ τὴν παράλληλον ἐπιτυχίαν τῶν ὑπολοίπων. Ἐξ οὗ ἀπαραίτητος τυγχάνει ἡ ταχύτερα δυνατὴ καὶ σύντομος ἀντιμετώπισις τῶν κενῶν, τὰ ὁποῖα συναντᾷ καὶ ἐν πολλοῖς δημιουργεῖ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν της, ἡ περὶ ἀνηλίκων ποινικὴ νομοθεσία, ἵνα μὴ ὡς ἐκ τῶν κενῶν τούτων, ἐκτὸς τῶν γενικωτέρων κοινωνικῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους θὰ προεκάλει ἡ ἀτελής καὶ ἐκ τοῦ προχείρου ἐφαρμογὴ αὐτῆς, τεθῇ ὑπὸ δοκιμασίαν τὸ ὅλον σύστημα τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ποινικοῦ κώδικος.

Τὸ πρόβλημα τῶν στερητικῶν τῆς Ἑλευθερίας ποινῶν. — Ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς συγχρόνου Σωφρονιστικῆς τὸ πρόβλημα τοῦτο καλύπτει τὴν

(1) Κατὰ τὸν Liszt, ἡ «βελτίωσις» ὡς σκοπὸς τῆς ποινῆς προϋποθέτει «βελτιώσιμους» ἐγκληματίας καὶ ὡς τοιοῦτους χαρακτηρίζει τοὺς ἔχοντας δεκτικότητα ψυχολογικῶν προσδιοριστικῶν αἰτίων (motivation) Aufsätze II σελ. 44. Ἡ τῆς δεκτικότητος ἐλλείπει, κατὰ τὸν Liszt, εἰς μέγαν ἀληθῶς ἀριθμὸν καθ' ἑξιν ἐγκληματιῶν, ἥτοι ἐκείνων οἵτινες διαπράττουν συνήθως τὰ ἐγκλήματα: τῆς κλοπῆς, τῆς κλεπταποδοχῆς, τῆς ληστείας, τῆς ἐκβιάσεως, τοῦ ἐμπρησμοῦ, τοῦ βιασμοῦ ἀνηλίκων, κ.ο.κ. (Aufsätze I σελ. 170 ἐπ.) ἦν διὰ τῆς ποινῆς βελτίωσιν τῶν ἐγκληματιῶν τούτων, θεωρεῖ ὁ Liszt ἀδύνατον καὶ τὴν χαρακτηρίζει ὡς «οὐτοπίαν τῆς βελτιωτικῆς παντοδυναμίας τῶν 0,30 τοῦ κυβικοῦ μέτρου τῶν κελλίων τῆς συγχρόνου φυλακῆς». v. Liszt (op. cit.).

μεγαλυτέραν ἔκτασιν τῆς ἐρεῦνης, τῆς ἀφορώσης τὰ σύγχρονα μέσα τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ, δεδομένου διὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἐπελθοῦσα ἑξαφάνισις τῶν σωματικῶν ποινῶν ὡς κυρώσεων κατὰ τῶν ἀξιοποίνων ἀδικημάτων καὶ ἡ παράλληλος στένωσις τοῦ πεδίου ἐφαρμογῆς τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἔσχον ὡς συνέπειαν τὴν πλήρη ἐπικράτησιν τῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας ποινῆς, ὡς τῆς κυρίας μορφῆς τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ. ⁽¹⁾

Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, ἡ διαμόρφωσις δεοντολογίας ἀναφορικῶς πρὸς τὰς στερητικὰς τῆς ἐλευθερίας ποινάς, καλύπτει κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς τμῆμα, τὴν θεωρίαν τῆς συγχρόνου Σωφρονιστικῆς καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τῆς ἐν γένει «ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς».

Δύο εἶναι κυρίως τὰ κρίσιμα σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ὅλου θέματος τῶν στερητικῶν τῆς ἐλευθερίας ποινῶν, ἐλέγχονται χαρακτηριστικῶς, τόσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς συστηματικῆς των συνεπείας, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς πρακτικῆς των ἀποδόσεως, αἱ ἐπιδιώξεις τῆς συγχρόνου ἀντεγκληματικῆς σκοπιμότητος.

Τὸ πρῶτον ἀνάγεται εἰς τὴν ποινὴν τῆς **ἀόριστου καταδίκης** (indefinite sentence), τὸ δεύτερον εἰς τὴν ποινὴν τῆς **βραχυχρόνου φυλακίσεως** (kurzzeitige Freiheitsstrafe).

Διὰ τῆς **ἀόριστου καταδίκης** νοοῦμεν τὴν δικαστικὴν ἐκείνην ἀπόφασιν, καθ' ἣν δὲν ὁρίζεται τακτὴ ἡμέρα ἀπολύσεως τοῦ δι' ὠρισμένην ἀξιοποίνον συμπεριφορὰν καταδικασθέντος ἐπικινδύνου ἐγκληματίου, ἀλλ' ὁ προσδιορισμὸς αὐτοῦ ἐξαργαῖται ἀπὸ τὴν ἐπίτευσιν τοῦ σκοποῦ, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπεβλήθη ἐν προκειμένῳ ἡ ἀόριστος καταδίκη (Ἐξοριστικὸς ἀποφυγισμὸς τῶν Α 90 - 91 Π.Κ.)

Ἀντιθέτως **βραχύχρονος φυλάκισις** εἶναι ἡ ποινή, ἡ ὁποία, λόγῳ ἀκριβοῦς τῆς συντόμου διαρκείας της (3 ἕως 6 μῆνες κατὰ τὰς σχετικὰς ἐπιστημονικὰς ἐκδοχάς), ἀδυνατεῖ νὰ συντελέσῃ εἰς οἰασδὴποτε μορφῆς σωφρονισμὸν τοῦ δράστου τοῦ ἀξιοποίνου καὶ ἐπιβάλλεται, ὡς ἐκ τούτου, ἄνευ ἀναφορᾶς εἰς σκοπιμότητα τινά. ⁽²⁾

(1) Τὸ κείμενον ἀναφέρεται εἰς τὴν σύγχρονον ἐξέλιξιν τῶν ποινικῶν νομοθεσιῶν τῶν χωρῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Εἰς τὴν Σαουδικὴν Ἀραβίαν, φερ' εἰπεῖν, ἀκόμη καὶ σήμερον ὁ κλέπτης τιμωρεῖται διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῆς διαπραξάσης τὸ σχετικὸν ἀδίκημα χειρὸς. Περὶ τοῦ ὅλου θέματος τοῦ ἀφορῶντος τὸν παραλληλισμὸν τῆς πολιτικῆς ἢ πολιτιστικῆς προόδου ἐν σχέσει μετὰ τὴν πρόδον εἰς τὸν τομέα τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης πρβλ. Pitrim A. Sorokin: Social and cultural Dynamics, vol 1937 σελ. 611 ἐπ.

(2) Κατὰ τὸν ἡμέτερον Κώδικα καὶ διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν Α 53 καὶ 82, τὰ ὅρια τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως κυμαίνονται ἀπὸ 10 ἡμερῶν (κατώτατον) ἕως 6 μηνῶν (ἀνώτατον).

Ἐν τούτοις ἡ σύγχρονος διάρθρωσις τῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας ποινῆς ἔχει ὡς ἱστορικὴν τῆς ἀφορμῆς τὴν σύμπτωσιν δύο σκέψεων, αἵτινες καὶ προσδιορίζουν ἀποκλειστικῶς τόσον τὴν *νομικὴν* ὅσον καὶ τὴν *κοινωνικὴν* φύσιν αὐτῆς, ἥτοι τῆς σκέψεως ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ διαπράξαντος ἀξιόποινον τινὰ πρᾶξιν καὶ ἐκείνης ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐξ ἀφορμῆς τῆς τοιαύτης ἀφαιρέσεως δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ κοινωνικὴν σκοπιμότητα (ἐκφόβησιν δηλαδή, ἀχρήστευσιν ἢ βελτίωσιν τοῦ ἐγκληματίου), ἐντοπιζομένων ὁμῶς πάντων ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς διὰ τῆς ἀξιοποίνου πράξεως ἐκδηλωθείσης ποινικῆς εὐθύνης τοῦ εἰς τὴν ποινὴν τῆς φυλακίσεως καταδικασθέντος ἐγκληματίου.

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω διαπιστώσεως, ὡς πρὸς τὴν νομικὴν καὶ κοινωνικὴν ὑφὴν τῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας ποινῆς, προκύπτουν ἐννοιολογικὰ ζητήματα καὶ διὰ τὰς δύο ὡς ἄνω μορφὰς τῆς ἀποστερήσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ παραβάτου τοῦ ποινικοῦ νόμου, συνιστάμενα εἰς τὸ ὅτι ἡ μὲν ἀόριστος καταδίκη, ὡς ἡ πλέον ριζοσπαστικὴ ἔκφρασις τῆς ποινικῆς σκοπιμότητος, ἔρχεται, καθ' ὃ ἀγνοοῦσα τὴν ἐκ τῆς πράξεως εἰδικὴν εὐθύνην τοῦ δράστου, εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν νομικὴν προϋπόθεσιν τῆς ἐπιβολῆς πάσης *ποινῆς*, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ βραχύχρονος φυλάκισις, διακρινομένη ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῆς νὰ πραγματώσῃ ἔστω καὶ μίαν ἀπὸ τὰς ἀντεγκληματικὰς ἐπιδιώξεις τοῦ νόμου, ἀδυνατεῖ νὰ περιληφθῇ εἰς τὸ κοινωνικὸν νόημα, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὸ σύστημα τῶν σχετικῶν ποινῶν τοῦ νόμου.

Τὰ ἐκ τῆς ὡς ἄνω ἐννοιολογικῆς διακρίσεως, μεταξὺ τῆς ποινῆς ὡς τῆς μεγαλυτέρας καὶ τῆς ποινῆς ὡς τῆς βραχυτέρας μορφῆς ἀποστερήσεως τῆς Ἐλευθερίας προκύπτοντα ζητήματα, εἶναι θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς μορφῆς, ἀπασχολοῦν δὲ ἐντονώτατα τὴν σύγχρονον ἀντεγκληματικὴν ἐπιστήμην καὶ ἔχουν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὡς ἀκολουθῶς :

Ἀόριστος καταδίκη:— Ἀπὸ συστηματικῆς - θεωρητικῆς ἀπόψεως προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς ἑναρμονίσεως τῶν σκοπῶν τῆς εἰδικῆς προλήψεως, ὡς οὗτοι διαγράφονται καὶ δὴ κατὰ τὴν πλέον ριζικὴν αὐτῶν μορφήν, εἰς τὸν θεσμὸν τῆς ἀορίστου καταδίκης, μὲ τὴν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον διέπουνσαν τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον ἀρχὴν τῆς *ὑποκειμενικῆς εὐθύνης* (Schuldprincip).⁽¹⁾

(1) Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀποτελεῖ διὰ τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον κυριολεκτικῶς πολιτιστικὸν ἀξίωμα. Ἐξ οὗ ὁ Ernst v. Beling ἐχαράκτηρισε τὴν ἐν τῷ Γερμανικῷ νόμῳ ὑπαρξιν ἀδικημάτων «ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος χαρακτηριζομένων». Durch den Erfolg qualifizierte Delikte, ἥτοι ἀδικημάτων τιμωρουμένων ὡς ἐκ τοῦ βαρυτέρου ἀποτελέσματος, τὸ ὁποῖον ἔπεται τῆς ἐγκληματικῆς ἐνεργείας καὶ δὴ ἀσχετῶς τῆς ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος τοῦ δράστου ταύτης: Ὑπόλειμμα βαρβαρότητος—ein Stück Unkultur—. Ὁ ἡμέτερος ποινικὸς νόμος (Α 29) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν προῖσχυσαντα ὀρίζει ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω ἀδικημάτων ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῆς ὑποκειμενικῆς εὐθύνης.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἐπὶ τῆς ὁποίας θεμελιούται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Feuerbach τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον *οὐδέποτε δύναται εἰς ἕξ ἀντικειμένου ἀδικοπραγίαν νὰ ἐπιβληθῇ ποινὴ ἐφ' ὅσον εἰς ταύτην δὲν ἀντικατοπτρίζεται καὶ ἡ ὑποκειμενικὴ ὑπαιτιότης τοῦ δράστου*. Ἡ τοιαύτη ἀποψὶς ἀνταποκρινομένη πλήρως εἰς τὰς ἠθικοκοινωνικὰς ἀξιολογήσεις, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τὰς προσανατολισμένας πρὸς τὴν ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς τελεσθείσης «πράξεως» ἐρειδομένην ποινικὴν εὐθύνην καὶ «τὴν γενικὴν πρόληψιν» ἥλλαξε κατ' ἀνάγκην περιεχόμενον, ὅταν, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ 19ου αἰῶνος, τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἤρχισε νὰ ἀσχολῇται σοβαρῶς μὲ *τὰ αἷτια* τὰ προκαλοῦντα τὸ ποινικὸν ἀδίκημα καὶ κατέληξεν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς φυσιοκρατίας καὶ τοῦ ψυχολογισμοῦ, εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ καλυτέρα ἀντιμετώπισις τοῦ ἐκ τοῦ ἐγκλήματος κινδύνου εἶναι ἡ *πρόληψις* τούτου.

Ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις, ἡ ἀρχὴ τῆς ὑποκειμενικῆς εὐθύνης διασπᾷ τὸν κλοιὸν ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὴν ἐντοπίζει ἡ τελεσθεῖσα πρᾶξις καὶ προσανατολίζεται πρὸς τὰ γενικώτερα στοιχεῖα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐγκληματοῦντος ἀνθρωπίνου τύπου, ὃ ὁποῖος πέραν καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης συγκεκριμένης καὶ ἐπεισοδιακῆς ἐγκληματικῆς ἐκδηλώσεως ἀποδεικνύεται, μόνον διὰ τῆς «ἐπικινδυνότητος» αὐτοῦ, αὐτοτελῆς καὶ μόνιμος παράγων τοῦ ποινικοῦ καταλογισμοῦ καὶ τῆς ποινικῆς ἐντάξεως. Ὁμιλοῦντες περὶ τῆς «ἐπικινδυνότητος» τοῦ δράστου, ὡς *μονίμου καὶ αὐτοτελοῦς* παράγοντος τοῦ ποινικοῦ καταλογισμοῦ καὶ ἐπομένως καὶ τῆς ποινῆς, νοοῦμεν ὅτι ἡ ἐπικινδυνότης αὕτη, ὑφίσταται καὶ ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον μορφήν τοῦ σοβοῦντος κινδύνου τῆς ἐννόμου τάξεως ἐκ μέρους τοῦ ἐγκληματίου, ὁπότε δὲν περιορίζεται αὕτη οὔτε καὶ ἐξαρθᾷ ἀπὸ τὴν τέλεσιν ὠρισμένης ἀξιοποίνου πράξεως, καθ' ὃ ἀποτελοῦσα ἔκφρασις τῶν διαφόρων ἀντικοινωνικῶν τάσεων τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν. Ἐξ οὗ καὶ ὁ μηδέποτε εἰσέτι ἀντιταχθεὶς εἰς τὸν ποινικὸν νόμον δύναται νὰ εἶναι, ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις, εἰς μέγιστον βαθμὸν ἐπικίνδυνος δι' αὐτόν.

Δεδομένου ἕξ ἄλλου ὅτι ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐπικρατουσῶν ἠθικοκοινωνικῶν ἀξιολογήσεων, εἰς τὸν τομέα τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς, ἡ πρόληψις τοῦ ἐγκλήματος συνιστᾷ τὴν ὑπερτάτην ἐν προκειμένῳ ἀξίαν, ὑπεστηρίχθη ἡ δυνατότης διαμορφώσεως ἐννοίας περὶ ποινικῆς εὐθύνης καὶ ποινικῆς ὑπαιτιότητος, τῆς ὁποίας αἱ διαβαθμίσεις νὰ ἐξαρθῶνται ἀπὸ τὸ ποσοστὸν τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον ἐνέχει, διὰ τὴν ὡς ἄνω πρόληψιν, ἡ προσωπικότης τοῦ ἐγκληματίου ὁπότε εἰς τὰς διαβαθμίσεις αὐτὰς ἀνταποκρίνεται καὶ ἡ ἐκάστοτε ἐπιβαλλομένη ποινὴ. Ἡ διατύπωσις τοιαύτης περὶ τῆς ποινικῆς εὐθύνης θεωρίας δὲν θὰ παρουσίαζεν οὐδεμίαν οἰασδῆποτε φύσεως δυσχέρειαν διὰ τὴν «ἀόριστον καταδίκην», διὰ τῆς ὁποίας καὶ

συνεπέστατα θὰ ἐπραγματοῦτο ἡ ἄποψις, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ἀπόλυτος ἐπικινδυνότης, τόσον μεγαλυτέρα εἶναι καὶ ἡ ἐκ ταύτης «εὐθύνη» καὶ ἐπομένως καὶ ἡ ἐπιβαλλομένη ποινή. Ἐν τούτοις, ἡ τοιαύτη περὶ «εὐθύνης» ἀντίληψις, εὐρισκομένη ἐν ἀντιθέσει πρὸς θεμελιώδεις λειτουργικὰς προϋποθέσεις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐπιβληθῇ. Εἰδικώτερον ὑποκειμενικὴ εὐθύνη μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὴν τέλεσιν συγκεκριμένης πράξεως ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ ἀποκλείεται :

α) Διότι ἡ ἀντεγκληματικὴ σκοπιμότης ἔχει φραγμὸν τῆς ἀδιάβατον τὸ αἷτημα τῆς κατοχυρώσεως τῆς ἀσφαλείας τοῦ Δικαίου, ἀπὸ τοὺς ἐνδεχομένους κινδύνους τοῦ κρινομένου πολίτου καὶ δὴ ἐκ μέρους τῆς κρατικῆς αὐθαιρεσίας. Τὸ αἷτημα τοῦτο ὡς εἶδομεν ἄνωτέρω, (σελ. 33) εἶναι ἀδύνατον νὰ συμβιβασθῇ πρὸς Δίκαιον μὴ ἀπονεμόμενον μὲ βάσιν τὰς ἀντικειμενικὰς καὶ δι' ὅλους ἐξ ἴσου ἰσχυοῦσας προϋποθέσεις, τὰς ὁποίας ἐξασφαλίζει μόνον ἡ τέλεσις τῆς «πράξεως» ὡς ἀπαρχὴ τῆς ποινικῆς εὐθύνης. Μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς πράξεως ὅμως καὶ τὴν δι' αὐτῆς ἐκδηλουμένην εἰδικὴν ὑποκειμενικὴν εὐθύνην τοῦ ἐγκληματίου εἶναι ἐντελῶς ἀσυμβίβαστος ἡ ἔννοια τῆς «ἐπικινδυνότητος» μὲ τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀφηρημένην ποινικὴν εὐθύνην τοῦ φορέως ταύτης.

β) Διότι ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς κοσμοθεωρίας τῆς διεπούσης τὴν ἐπὶ τῆς «πράξεως» διεπομένην μεθοδολογικὴν διάρθρωσιν τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου, ἡ «ἐπικινδυνότης» εἶναι ἀδύνατον νὰ ταυτισθῇ ἀπολύτως μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς ποινικῆς εὐθύνης, αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, δεδομένου ὅτι ἡ ιδιότης τοῦ ἐπικινδύνου ἀνθρώπου εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὰς ἡθικῆς φύσεως προϋποθέσεις ἐκείνας, αἵτινες συνιστοῦν εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν τὴν *μομφήν*, ἣτις ἀποδίδεται ὑπὸ τῆς πολιτείας εἰς τὸν δράστην ἀξιοποίνου τινὸς ἀδικήματος, διὰ τῆς διαπιστώσεως ἀκριβῶς ὅτι οὗτος ὑπῆρξεν ὑπεύθυνος δι' αὐτό. Εὐθύνην ὅμως συνιστᾷ ἡ κρίσις : ὅτι ὁ δράστης ὠρισμένου ἐγκλήματος ἐνήργησεν *ὥς μὴ ὥφειλεν*, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀποκλείεται διὰ τοὺς ἐστερημένους μὲν ἱκανότητος καταλογισμοῦ, ἀλλὰ καθόλου ἀκινδύνους ἐγκληματίας. Ἐξ οὗ καὶ ὁ ἄκρως ἐπικίνδυνος διὰ τὴν κοινωνίαν ἀκαταλόγιστος ἐγκληματίας δύναται νὰ εἶναι ποινικῶς ἀνεύθυνος.

Βασικὴ συνέπεια τῶν ἄνωτέρω, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποινὴν τῆς ἀορίστου καθείρξεως, εἶναι ἡ ἀνάγκη ὅπως εὐρεθῇ κοινὸς παρονομαστὴς μεταξὺ «ἐπικινδυνότητος» καὶ «ὑποκειμενικῆς» εὐθύνης ἐπιτρέπων τὴν συνύπαρξιν αὐτῶν εἰς τὴν περὶ καταλογισμοῦ κρίσιν τοῦ ποινικοῦ νόμου, τόσον ὡς στοιχείων ἀναγομένων εἰς τὸ παρελθὸν καὶ στηριζομένων εἰς τὴν συνιστώσαν τὸ ποινικὸν ἀδίκημα πράξιν, ὅσον καὶ ὡς στοιχείων τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς τὸ μέλλον καὶ στηρίζονται εἰς τὸν δράστην, ὡς τὸν συνιστῶντα τὸν κοινωνικὸν κίνδυνον. Ἡδὴ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Franz von Liszt, τὸ θέμα

τῆς συσχετίσεως τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων, τοῦ στοιχείου τῆς ἀντικοινωνικῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ στοιχείου τῆς ἀντικοινωνικῆς δράσεως εἰς τὴν καθόλου ἔννοιαν τῆς ποινικῆς εὐθύνης, ὑπῆρξεν ἓν ἀπὸ τὰ ἀκανθωδέστερα τῆς ποινικῆς μεθοδολογίας. Καὶ τοῦτο, διότι ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἡ ἐπὶ τῆς «πράξεως» διαρθρωμένη ποινικὴ εὐθύνη τοῦ δράστου δὲν προσαρμόζεται πρὸς τὴν ἀπόλυτον ἐπικινδυνότητα αὐτοῦ. Ἐξ οὗ καὶ παρίσταται ἀνάγκη, ὅσάκις ὁ ποινικὸς νόμος, ὅπως π.χ. εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀορίστου καταδίκης, ἀποβλέπει κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν τοιαύτην ἐπικινδυνότητα νὰ συσχετίσῃ ταύτην κατ' ἀνάγκην πρὸς τὴν πρᾶξιν ὥστε ἡ τελευταία αὕτη, νὰ ἀποτελῇ *σημαντικὴν περὶ τῆς ἐπικινδύνου ἐκτάσεως τοῦ ἐγκληματικοῦ χαρακτῆρος ἔνδειξιν*.

Εἰδικώτερον παρέστη ἀνάγκη δημιουργίας ἐν προκειμένῳ ἐννοίας, *εἰδικῆς ἢ ὑπαιτίου ἐπικινδυνότητος*, ἡ ὁποία καὶ χρησιμοποιεῖται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν νομικῶν ἀξιολογήσεων τοῦ ποινικοῦ καταλογισμοῦ. Συμφῶνως πρὸς τὴν ἔννοιαν ταύτην, *τὸ μέγεθος τῆς ἐπικινδυνότητος καὶ συνεπῶς καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀπαξία δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐγκληματίου*—περίπτωσις τῆς ἀπολύτου ἢ φυσικῆς ἐπικινδυνότητος—*ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι διέπουν τὴν ἐγκληματικὴν ἐκδήλωσιν καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν ἔντασιν καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἐπικινδυνότητος, ὡς ἐκδηλοῦται αὕτη εἰς τὴν συγκεκριμένην ἀδικοπραγίαν*. ⁽¹⁾

Καὶ ἡ μὲν ἔντασις τῆς ἐπικινδυνότητος, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν τελεσθεῖσαν ἀντικοινωνικὴν συμπεριφορὰν, παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς *ὑποτροπῆς*, ἐνῷ ἡ *ποιότης* τῆς ἐπικινδυνότητος εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας αὕτη συνδέεται μὲ ὠρισμένα ἐξωτερικὰ περιστατικά, ὅπως τὸ περιβάλλον καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀπόκλισις τοῦ ἐγκληματίου, ἀναφέρεται εἰς τὴν κατεύθυνσιν ἀκριβῶς τῶν ἀντικοινωνικῶν πράξεων αὐτοῦ. Ὁ ἐπικίνδυνος «φονεὺς» π.χ. εἶναι ἐπικίνδυνος ὅσον ἀφορᾷ τὴν μελλοντικὴν ὑπ' αὐτοῦ διάπραξιν φόνων, ὁ διαρρήκτης διὰ διαρρήξεις κ.ο.κ.

Διὰ τῆς ἐννοίας τῆς εἰδικῆς ἢ ὑπαιτίου ἐπικινδυνότητος καθίσταται δυνατὴ ἡ μεθοδολογικὴ ἐναρμόνισις τῆς ἀορίστου καταδίκης, ὡς αὕτη προβλέπεται παρ' ἡμῖν διὰ τῶν Α 90 καὶ 91 Π. Κ. πρὸς τὸ ὅλον σύστημα τῶν ποινῶν τοῦ ἡμετέρου νόμου, αἵτινες ἀσχέτως τοῦ ἐκάστοτε ἀντεγκληματικοῦ των προσανατολισμοῦ (γενικὴ ἢ εἰδικὴ πρόληψις) νοοῦνται κατ' ἀρχὴν ὡς ἡθικοινωνικαὶ κυρώσεις, βάσιν ἔχουσai τὴν ἐν τῇ συγκεκριμένη

(1) Ἡ ὡς ἄνω ἀποψις τῆς «εἰδικῆς ἐπικινδυνότητος» ἀκολουθεῖται καὶ ἀπὸ τὸν Ferri εἰς τὸ ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν ἐπικινδυνότητα προσανατολισμένον ὁμῶνυμον σχέδιον τοῦ Ἰταλικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

ἀξιοποιίνῳ πράξει ἐκδηλουμένην ἀντικοινωνικότητα τοῦ ἐγκληματίου καὶ οὐχὶ τὴν ἀφηρημένην ἐπικινδυνότητα αὐτοῦ. Οὕτω, συμφώνως πρὸς τὸν ἡμέτερον ποινικὸν νόμον προϋπόθεσις τῆς ἀορίστου καταδίκης εἶναι ἢ ἐκδήλωσις οὐχὶ ἀφηρημένης τινὸς ἐπικινδυνότητος, ἀλλὰ τοιαύτης ὥστε νὰ τεκμαίρεται τόσον ἀπὸ τὴν *τέλεσιν* καὶ τιμωρίαν ὠρισμένων ἀξιοποιίνων πράξεων, ὅσον καὶ *ἐν σχέσει* πρὸς αὐτάς. Ἡ τοιαύτη σχετικὴ ἐπικινδυνότης ἀποτελεῖ κατὰ τὸν Ποινικὸν Κώδικα τὴν μεγίστην δυνατὴν παραχώρησιν τοῦ νόμου πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἐπὶ τῆς ἐπικινδύνου προσωπικότητος θεμελιωμένης ποινικῆς εὐθύνης.

Συγκεκριμένως τὸ Α 90 καταγινώσκει κάθειρξιν ἀορίστου διαρκείας εἰς οἷονδήποτε ἀπειλούμενον μὲ πρόσκαιρον κάθειρξιν, ὅστις ὅμως διαπράξας ἐπανειλημένως κακουργήματα ἢ ἐκ δόλου πηγάζοντα πλημμελήματα καὶ τιμωρηθεὶς τουλάχιστον τρεῖς δι' αὐτὰ ἐκ τῶν ὁποίων ἅπαξ τουλάχιστον διὰ καθεύρξεως, ἢ ἤθελε διαπράξει νέον κακούργημα ἢ ἐκ δόλου πλημμέλημα τὸ ὅποιον, *ἐν συνδυασμῷ* πρὸς τὰς προηγηθείσας πράξεις, ἢ ἤθελεν ἀναδείξει τοῦτον καθ' ἑξὶν ἐπικίνδυνον ἐγκληματίαν. Ἡ ἴδια μορφή «εἰδικῆς» ἐπικινδυνότητος ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὸν κώδικα προκειμένης τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τῆς ἀορίστου καθεύρξεως, ἀνεξαρτήτως τῆς ὑποτροπῆς καὶ δὴ βάσει τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἐγκληματίου, ὡς ἐπικινδύνου διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν (Α 92 Π.Κ.).

Καὶ τοῦτο διότι ναὶ μὲν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἀπαιτεῖται «ὑποτροπή» διὰ τὴν διαπίστωσιν τῆς ἐντάσεως τοῦ ἐπικινδύνου χαρακτηρισ, ἀπαιτεῖται ὅμως μία ἐγκληματικὴ προᾶξις ἢ συρροή τούτων. Ἐξ ἄλλου διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν ἡ διάταξις τοῦ Α 92 Π.Κ. δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ σοβοῦσα ἐπικινδυνότης, ἥτις διακρίνει κατὰ τὰ ἄνωτέρω τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπολύτου ἢ φυσικῆς ἐπικινδυνότητος, ἀλλὰ χρειάζεται ἡ ἐπικινδυνότης νὰ ἔχῃ καὶ ἐδῶ σχετικὴν καὶ συγκεκριμένην ἔννοιαν : τὴν τοῦ κινδύνου διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν.

Βραχύχρονος φυλάκισις : Αἱ ἐν προκειμένῳ συστηματικαὶ καὶ πρακτικαὶ δυσχέρειαι προέρχονται, ὥς ἐλέχθη, ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐντάξεως τῆς μορφῆς αὐτῆς, τῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας ποινῆς εἰς τὸ ὀρθολογιστικὸν σχῆμα τῆς ποινικῆς δεοντολογίας, ὥς ἀναδεικνύεται τοῦτο ἀπὸ τὴν σύνθεσιν ὅλων τῶν γνωστῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκουν αἱ ποιναὶ τοῦ νόμου. Τοῦτο διότι ἡ βραχύχρονος φυλάκισις, ὥς ἐκ τοῦ χρόνου διὰ τὸν ὅποιον ἐπιβάλλεται καὶ ἐκ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὅποιον ἐκτελεῖται, ἀδυνατεῖ νὰ προσαρμοσθῇ *μεθοδολογικῶς* εἰς τὴν καθόλου ἔννοιαν τῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας ποινῆς, ἡ ὁποία διὰ τὴν σύγχρονον σωφρονιστικὴν σημαίνει ὅχι ἀπλῶς στέρησιν τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ χρησιμοποίησιν τῆς τοιαύτης στέρησεως πρὸς ὠρισμένην σωφρονιστικὴν σκοπιμότητα (ἀνωτ. σελ. 80). Καὶ ἐκ τῶν ἐπιδιώ-

ξεων μὲν τῆς εἰδικῆς προλήψεως εἶναι καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐμφανές, ὅτι *οὐδεμίαν* δύναται νὰ θεραπεύσῃ ἡ βραχύχρονος φυλάκισις. Πράγματι, οὔτε ἀχρήστευσιν, οὔτε βελτίωσιν, οὔτε ἐκφόβησιν τοῦ δράστου εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιφέρῃ ὁ ὀλίγος καὶ κατ' ἀνάγκην ἀνοργάνωτος χρόνος διὰ τὸν ὅποιον ἰσχύει ἡ ὥς ἄνω ποινή. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς γενικῆς προλήψεως, ἡ διάρκεια καὶ ἡ ποιότης τοῦ κακοῦ τὸ ὅποιον εἶναι συνυφασμένον μὲ τὴν βραχύχρονον φυλάκισιν καθιστᾷ τὴν ποινὴν ταύτην ἀνίκανον νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὀλότητα ἀπὸ τὴν τέλεσιν τῶν δι' αὐτὴν ἀπειλεῖται αὕτη ἀδικημάτων. Ἀκόμη ὅμως καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελέ τις παραδεχθῇ ἐνδεχομένην τινὰ χρησιμότητα ἀπὸ τῆς ὥς ἄνω γενικοπροληπτικῆς ἀπόψεως, πάλιν ἡ τοιαύτη χρησιμότης ἐξουδετερώνεται ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν κίνδυνον τὸν ὅποιον διατρέχει ὁ διὰ βραχὺ χρονικὸν διάστημα φυλακισμένος, ὥς ἐκ τῶν συναναστροφῶν τὰς ὁποίας θὰ ἔχῃ οὗτος καὶ τῶν σχέσεων τὰς ὁποίας θὰ συνάψῃ κατ' ἀνάγκην μὲ τὰ ἐν τῇ φυλακῇ διὰ μεγαλύτερον χρόνον ἢ κατ' ἐπανάληψιν εὗρισκόμενα ἀντικοινωνικὰ στοιχεῖα, χωρὶς παραλλήλως νὰ ὑπάρχῃ ἡ εὐχέρεια τῆς σωφρονιστικῆς ἀντιδράσεως εἰς τοιαύτας, ὁλεθρίας διὰ τὴν μετέπειτα κοινωνικὴν σταδιοδρομίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιδράσεις. Παραμένει ὅθεν ὥς μόνον θέμα τῆς ἐνδεχομένης χρησιμότητος τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως ἡ ἀποψις αὐτῆς ὥς ἀπλῆς ἐπιβολῆς τοῦ νόμου, ἐν ὀνόματι τῆς ἀνταποδοτικῆς λειτουργίας τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως αὐτὴν ἡ «ἀνταπόδοσις» εἶναι εἰς τὴν οὐσίαν τῆς προβληματικῆς, δεδομένου ὅτι ὁ *τρόπος* τῆς ἐκτίσεως τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως συνιστᾷ λίαν ἀμφίβολον τὸ *κακόν*, τὸ ὅποιον συνδέεται μὲ τὴν βραχεῖαν στέρησιν τῆς ἐλευθερίας, ἐνῶ ἰσχύουν καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην τὰ ὥς ἄνω λεχθέντα, περὶ τοῦ ἡθικοῦ κινδύνου τοῦ διατρεχομένου ἀπὸ τὸν εἰς βραχεῖαν φυλάκισιν καταδικασθέντα.

Διὰ τοὺς ὥς ἄνω λόγους ἡ σύγχρονος Σωφρονιστικὴ Ἐπιστήμη ὁμοθυμῶς καταδικάζει τὴν βραχύχρονον φυλάκισιν καὶ ζητεῖ ἢ τὴν ὀλοσχερῇ κατάργησιν αὐτῆς ἢ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ τρόπου τῆς ἐκτίσεώς της. (1)

Ὁ ἡμέτερος ποινικὸς νόμος ἀντιμετωπίζων τὸ θέμα τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀνωτέρω σκέψεων, ὁρίζει :

α) Ἀναβιβάζει τὸ κατώτατον ὄριον τῆς φυλακίσεως εἰς δέκα ἡμέρας. (Α 53).

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ νόμος ἀποδέχεται τὴν διατυπωθεῖσαν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ γνώμην, καθ' ἣν φυλάκισις ὀλίγων ἡμερῶν, ἐφ' ὅσον αὕτη πα-

(1) Κ. Γαρδίκας : Σωφρονιστικὴ, ἐν σελ. 165 ἐπ.

ρίσταται ἀναγκαία, δέον νὰ ἐκτίεται ὑπὸ τὴν μορφήν *κρατήσεως* εἰς τὰ εἰδικὰ πρὸς τοῦτο ἀστυνομικὰ καταστήματα. ⁽¹⁾

β) Παρέχει τὴν εὐχέρειαν τῆς μετατροπῆς τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως (φυλάκισις μὴ ὑπερβαίνουσα τοὺς 6 μῆνας) εἰς πρόστιμον ἢ χρηματικὴν ποινὴν (Α 82).

γ) Ἀναστέλλει ὑπὸ ὅρους τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς τῆς φυλακίσεως, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἔτος (Α 99).

Διὰ τῶν ὡς ἄνω διατάξεων ὁ νόμος, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του, ὅπως περιορίσῃ τὰ ἐκ τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως μειονεκτήματα παρέχει τὴν εὐχέρειαν καὶ τῆς ὁλοσχεροῦς τῆς ἀκόμῃ ἐξαλείψεως ἀπὸ τοῦ προσώπου τῶν ποινικῶν κυρώσεων. Ἐν τούτοις εἰς τὴν προσπάθειάν του αὐτὴν ὁ νόμος ἀστοχεῖ :

1) Διότι ὡς ὑποκατάστασιν τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως ὁρίζει τὴν χρηματικὴν ποινὴν, ἡ ὁποία καθ' ὃν τρόπον ὁρίζεται γενικῶς ἐν τῷ νόμῳ, εἶναι καὶ αὕτη συζητήσιμος, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν βραχύχρονον φυλάκισιν, ἐφ' ὅσον δὲν καταβάλλεται τὸ προσδιορισθὲν διὰ τῆς ποινῆς ποσὸν εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον (Α. 82 Π. Κ. παρ.3).

2) Διότι ἐξαρτᾷ τὴν δυνητικὴν μετατροπὴν τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως ἀπὸ «τὴν ἔρευναν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ καταδικασθέντος καὶ τῶν λοιπῶν περιστάσεων», ὁπότε καὶ μόνον κρίνεται ἐὰν τὸ «πρόστιμον» καὶ ἡ χρηματικὴ ποινὴ ἀρκοῦσιν νὰ ἀποτρέψωσι τοῦτον ἀπὸ τῆς τελέσεως ἄλλων ἀξιοποίνων πράξεων. (Α 83 Π.Κ. παρ. 2).

Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς καταβολὴν τοῦ ἀντιτίμου τῆς χρηματικῆς ποινῆς εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, προκειμένου νὰ ἰσχύσῃ ἡ μετατροπὴ τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως, δύναται νὰ παρατηρήσῃ τις, ὅτι ἐν προκειμένῳ τυγχάνει ἐντελῶς ἀπαράδεκτος ἡ ἄποψις, καθ' ἣν ἡ ἐφαρμογὴ ὀρθολογισμένης ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς - ὡς ἐν προκειμένῳ τὸ αἵτημα τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως - ἐπιτρέπεται νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ καταδικαζομένου. ⁽²⁾

Ὅσον ἀφορᾷ πάλιν τὸ σημεῖον τῆς ἐξαρτίσεως τῆς μετατροπῆς ἀπὸ τὴν προϋπόθεσιν, καθ' ἣν ἡ χρηματικὴ ποινὴ θὰ εἶναι ἐνδεχομένως εἰς θέσιν νὰ ἐπιτελέσῃ τὸν σωφρονισμὸν τοῦ καταδικαζομένου καὶ τοῦτο εἶναι

(1) Clause 40 τοῦ Ἀγγλικοῦ Criminal Justice Bill.

(2) Εἰς τὴν Σουηδίαν, ἀντιστρόφως, ὁ καταδικασθεὶς εἰς πρόστιμον καὶ μὴ δυνάμενος νὰ καταβάλλῃ τοῦτο δὲν ἀποστέλλεται εἰς τὴν φυλακίαν, ἐφ' ὅσον ἀποδείξει ὅτι δὲν εἶναι εἰς θέσιν πρὸς τοῦτο.

Πρβλ. Recueil de Documents en matière pénale et pénitentiaire - Janvier 1938 σελ. 72 ἐπ.

ἄστοχον, διότι προϋποθέτει ὅτι ἢ μὴ μετατροπὴ καὶ ἐπομένως ἢ ἐμμονὴ εἰς τὴν βραχεῖαν φυλάκισιν, δύναται νὰ πραγματώσῃ ἔστω καὶ ἓνα τουλάχιστον ἐκ τῶν σωφρονιστικῶν σκοπῶν τοῦ νόμου. Τοῦτο ὅμως, ὡς ἐλέχθη, καθίσταται ἀδύνατον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἔπεται ὅτι ἐκ τῶν διαφόρων μέτρων, μὲ τὰ ὅποια ὁ νόμος προσπαθεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ θέμα τῆς βραχυχρόνου φυλακίσεως, τὸ μόνον λυσιτελὲς εἶναι ἢ ὑφ' ὅρον ἀναστολὴ τῆς ἐκτελέσεώς της, ἀντιθέτως πρὸς τὸ μέτρον τῆς μετατροπῆς εἰς χρηματικὴν ποινὴν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἐπιτυχές. Ἐξ οὗ καὶ παρίσταται ἀνάγκη ἐξευρέσεως ἄλλου ὑποκαταστάσιου τῆς βραχείας φυλακίσεως, ὡς ἡ προτεινομένη «ὑποχρεωτικὴ ἐργασία» εἰς ἰδρύματα καὶ ἐγκαταστάσεις, ἐπὶ τοῦτο λειτουργοῦντα καὶ ἔχοντα ἐμφανῆ τὸν χαρακτήρα τῆς δημοσίας ὠφελείας. ⁽¹⁾

Οἱ καθ' ἑξὶν ἐγκληματίαι ⁽²⁾. Εἰς τὸ θέμα τῶν καθ' ἑξὶν ἐγκληματιῶν ἢ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ ὁλοκληρῶνει τὴν προσφορὰν τῆς συγχρόνου ποινικῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν ἰδέαν τῆς κοινωνικῆς ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος προστασίας, ἐνῶ παραλλήλως ἐμβαθύνει εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐγκληματικῆς προσωπικότητος, διαγράφουσα ὠρισμένους *τύπους* ἐγκληματιῶν, τῶν ὁποίων τὰ κριτήρια εἶναι ἐξόχου χρησιμότητος τόσον διὰ τὴν ὁρθὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς, ὅσον καὶ διὰ τὰς θεωρητικὰς, ἥτοι τὰς ἐν τῷ νόμῳ προϋποθέσεις τῆς δικαστικῆς ἐπιμετρήσεώς της.

Ἐτι περαιτέρω ἢ ἀνάδειξις εἰδικῶν τύπων δράστου, εἰς τὸν τομέα τοῦ καθ' ἑξὶν ἐγκληματίου, ἐπιτρέπει τὴν σύναξιν σπουδαιοτάτων συμπερασμάτων σχετικῶς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ εἰδικοῦ μέρους τοῦ ποινικοῦ νόμου, ὅπου ἀνευρίσκονται οἱ καθ' ἑκάστον τύποι τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς.

Καθ' ἑξὶν εἶναι οἱ ἐγκληματίαι ἐφ' ὅσον ἢ ἐκ τῆς μελέτης τῆς προσωπικότητός των συναγομένη πρόγνωσις ἐγκληματικότητος εἶναι κατὰ βάσιν δυσμενῆς.

Τὰ στοιχεῖα καὶ χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητος, ἐκ τῶν ὁποίων ἢ τοιαύτη πρόγνωσις καθίσταται δυνατή, ἀπετέλεσαν τὸ ἐπίκεντρον τῆς ἐρευνητικῆς προσπαθείας ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς συγχρόνου ποινικῆς ἐπιστήμης, ἀναφέρονται δὲ ταῦτα τόσον εἰς τὴν *αιτιολογίαν* τῆς χρονίας καὶ

(1) Report of the Department Committee on Imprisonment for Non payment of Fines—London 1934 σελ. 86. Ἀριθμὸς 267.

(2) Πρβλ. Μ. Μπακατσούλα : Οἱ καθ' ἑξὶν καὶ κατ' ἐπάγγελμα ἐγκληματίαι, Ἀθῆναι 1949.

ἐπικινδύνου ἐγκληματικότητος, ὅσον καὶ εἰς τὴν *μορφὴν* ταύτης ἐν τῇ κοινωνίᾳ. (*Ἔντασις* τῆς καθ' ἑξιν ἐγκληματικότητος).

Ἡ αἰτιολογία τῆς καθ' ἑξιν ἐγκληματικότητος. Ἡ εἰδικὴ αἰτιολογία τῆς καθ' ἑξιν ἐγκληματικότητος ἀνάγεται κυρίως εἰς δύο κατηγορίας παραγόντων, εἰς *ἐξωτερικοὺς* καὶ *ἐσωτερικοὺς*.

Ἐξωτερικοὶ εἶναι οἱ συντελεσταὶ τῆς ἐπικινδύνου ἐγκληματικότητος ὅταν ἀνάγονται εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν παράδοσιν, τὴν βιοποριστικὴν κλίσιν καὶ γενικῶς τὴν κοινωνικὴν σταδιοδρομίαν τοῦ ἐγκληματίου. Οἱ συντελεσταὶ οὗτοι ἀναδεικνύουν, μεταξὺ ἄλλων, τοὺς καθ' ἑξιν ἐγκληματίας ὡς *κατ' ἐπάγγελμα ἐγκληματίας*, δρῶντας δηλαδὴ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἔλξεως τοῦ ὕλικου κέρδους καὶ ἔχοντας ὡς βιοποριστικὴν τὴν πρόσδοτον τὸ ἐγκλημα (διαρρηκται, ἐκτελεσταὶ κ.ἄ.), ὡς *ἀλήτας καὶ περιπλανώμενους ἀγύρτας*, δρῶντας ὑπὸ τὸ κράτος σταθερᾶς παραδόσεως ἐχούσης γενικῶς ἀμβλὺ τὸ αἶσθημα τῆς νομιμότητος (Ἀθίγγανοι κ.ἄ.), ὡς *ὠργανωμένους ἐγκληματίας*, δρῶντας ὑπὸ τὸ κράτος ἰσχυροτάτης ὁργανώσεως τοῦ ἐγκλήματος εἰς τὴν ὁποίαν τὰ στελέχη στρατολογοῦνται ἀπὸ τοὺς κατ' ἐπάγγελμα ἐγκληματίας (Gangsters, συνδικάτα τοῦ ἐγκλήματος, λαθρέμποροι) κ.ο.κ.

Ἐσωτερικοὶ εἶναι οἱ συντελεσταὶ τῆς ἐπικινδύνου ἐγκληματικότητος ὅταν ἀνάγονται εἰς τὰς διαφόρους πτυχὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ «ἐγὼ» τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς συμβολῆς αὐτῶν εἰς τὴν διαμόρφωσιν προσωπικότητος ἱκανῆς νὰ ἀναλάβῃ τὸ βάρος τῶν κοινωνικῶν εὐθυνῶν, μὲ τὰς ὁποίας βαρύνεται ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν διαδρομὴν του ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Οἱ συντελεσταὶ οὗτοι ἀναδεικνύουν, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τοὺς καθ' ἑξιν ἐπικινδύνους ἐγκληματίας ὡς *ψυχοπαθολογικοὺς τύπους*, δρῶντας ὑπὸ τὸ κράτος μειωμένου ἢ καὶ ἀνυπάρκτου ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως (ψυχοπαθεῖς - τοξικομανεῖς), ὡς *ψυχονευρωτικοὺς τύπους*, δρῶντας ὑπὸ τὸ κράτος ψυχικοῦ ἄγχους προκαλουμένου ἀπὸ διάφορα πλέγματα κατωτερότητος καὶ ἄλλας ψυχικὰς καταπιέσεις (ἀνήλικοι καθ' ἑξιν ἐγκληματίαι, σεξουαλικῶς διεστραμμένοι κ.ἄ.), ὡς *βιοπαθολογικοὺς τύπους*, δρῶντας ὑπὸ τὸ κράτος παθολογικῶν αἰτίων, ἄλλοτε κληρονομικῶν καὶ ἄλλοτε ἐπικτήτων (ἐπιληπτικοί, κ.ἄ.).

Ἔντασις τῆς καθ' ἑξιν ἐγκληματικότητος.— Ἰδιαιτέραν ἔντασιν ἐμφανίζει ἡ καθ' ἑξιν ἐγκληματικότης ὅταν καθίσταται ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς ἐκδηλος. Τὸ γεγονὸς τοῦτο τεκμαίρεται ἄλλοτε μὲν ἀπὸ τὴν ἐπανειλημμένην ὑπὸ τοῦ καθ' ἑξιν ἐγκληματίου τέλεσιν τῶν ἰδίων ἢ καὶ ἄλλων ἐγκλημάτων (ὑποτροπὴ) καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τὸν εἰδικώτερον προσανατολισμὸν τῆς ἐπικινδύνου ἐγκληματικῆς προσωπικότητος, ὡς ἐπικινδύνου διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν π.χ.

Ὑποτροπή.— Οἱ καθ' ἑξιν ὑπότροποι ἐγκληματίαι ἀποτελοῦν τὴν

σκληροτέραν καὶ πλέον ἀνησυχητικὴν κατηγορίαν τῶν ἐγκληματιῶν, τουλάχιστον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς, διότι εἰς τὴν περίπτωσιν των ἐνσαρκοῦται ἡ τραγικὴ διάψευσις τῶν σωφρονιστικῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἐλπίδων τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως. Ἐξ οὗ, τόσον ἡ σύγχρονος ποινικὴ θεωρία, ὅσον καὶ αἱ ἐφηρμοσμένοι ποινικαὶ ἐπιστῆμαι, ἀσχολοῦνται μὲ τὸ θέμα τοῦ ὑποτρόπου ἐγκληματίου καὶ δὴ μὲ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς ὑποτροπῆς, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον λόγον ὁ προσδιορισμὸς καὶ ἡ τιμωρία τοῦ ὑποτρόπου. ⁽¹⁾

Ὁ τοιοῦτος καθορισμὸς, ἐν τούτοις, δὲν εἶναι καθόλου εὐχερὲς καὶ τοῦτο διότι ἄλλη εἶναι ἡ ἐννοια τῆς ὑποτροπῆς, κρινομένη ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς ἀντεγκληματικῆς προφυλάξεως καὶ ἄλλη κρινομένη ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τῆς ποινικῆς νομοθεσίας.

Οὕτω δημιουργοῦνται δύο ἐννοιαὶ ὑποτροπῆς καὶ ὑποτρόπων. Συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην, *ὑπότροπος εἶναι ὁ ἐγκληματίας, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν τέλεσιν ἀξιοποίου ἀδικήματος καὶ τὴν καταδίκην του ὥς ἐκ τούτου, ὑποπίπτει ἐκ νέου εἰς εἰδικὴν ἐγκληματικὴν παράβασιν* (Νομικὴ ἐννοια τῆς ὑποτροπῆς). Συμφώνως πρὸς τὴν δευτέραν, *ὑπότροπος εἶναι ὁ ἐγκληματίας, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν τέλεσιν ἀξιοποίνου ἀδικήματος καὶ τὴν καταδίκην του ὥς ἐκ τούτου, ἀναπτύσσει ἐκ νέου γενικῶς ἀντικοινωνικὴν δραστηριότητα* (Ἐγκληματολογικὴ ἐννοια περὶ τῆς ὑποτροπῆς). ⁽²⁾

Ὁ ἡμέτερος νόμος συντάσσεται κατ' ἀρχὴν πρὸς τὴν πρώτην περὶ ὑποτροπῆς ἄποψιν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ σχετικὴ πρὸς ταύτην διαπίστωσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐκ νέου τελέσεως ἀξιοποίνου πράξεως καὶ ὅχι ἀπλῶς ἐκ τῆς ἐξακαλουθούσης νὰ ὑφίσταται καὶ μετὰ τὴν πρώτην καταδίκην ἐγκληματικῆς ὑποτροπῆς τοῦ δράστου (Α 88 II.K). Εἰδικώτερον ὁ ἡμέτερος νόμος εἰς τὸ Α 89 αὐτοῦ καθορίζει, ὅτι ὁ καθ' ἑξιν ἐγκληματίας εὐρίσκεται ἐν ὑποτροπῇ, ἐφ' ὅσον διαπράττει κακούργημα ἢ ἐκ δόλου πλημμέλημα, παρ' ὅλον ὅτι ἔχει τουλάχιστον τρεῖς τιμωρηθῇ εἰς τὸ παρελθόν, ἐκ τῶν ὁποίων ἅπαξ εἰς κάθειρξιν ἕνεκα κακουργημάτων ἢ ἐκ δόλου πηγαζόντων πλημμελημάτων. ⁽³⁾ Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἐφ' ὅσον ὁ καθ' ἑξιν

(1) Morris N. Definitions of Recidivism, ἐν General Report, Section 1, Third International Congress of Criminology London - 1955 σελ. 2 - 3.

(2) Andersen C.H. Formes et évolution du récidivisme, Rapport général troisième congrès International de Criminologie - Londres 1955 p. 1 - 2.

(3) Διὰ τὴν ἐννοίαν τῆς ὑποτροπῆς καθόλου, ὁ νόμος προϋποθέτει τέλεσιν κακούργηματος ἢ ἐκ δόλου πλημμελήματος, ἐντὸς πενταετίας ἀπὸ τῆς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ἐκτίσεως ποινῆς στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας, διὰ τὴν ὁποίαν κατεδικάσθη ὁ

ἐγκληματίας ἀναδεικνύεται καὶ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν, ὁ νόμος ἐπιβάλλει τὴν ἀόριστον κάθειρξιν (ἀνωτ. σελ. 80).

Ὁ κίνδυνος τῆς δημοσίας ἀσφαλείας.—Ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων τῆς «ὑποτροπῆς» ὁ ἡμέτερος νόμος χρησιμοποιεῖ καὶ ἕτερον αὐτοτελὲς στοιχεῖον καὶ δὴ πέραν τῶν τυπικῶν χαρακτηριστικῶν, τὰ ὅποια συνιστοῦν τὴν αἰτιολογίαν τοῦ καθ' ἕξιν ἐπικινδύνου ἐγκληματίου, διὰ νὰ καθορίσῃ τὴν μορφήν αὐτοῦ. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο εἶναι ὁ ἐντονώτερος κίνδυνος τοῦ καθ' ἕξιν ἐγκληματίου διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν, ὁ ὁποῖος συνδυαζόμενος πρὸς τὴν γενικὴν παρ' αὐτῷ ὑφισταμένην ἐγκληματικὴν ροπήν, εἶναι ἄρκειδὸς διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἐπιβολὴν ἀορίστου καθείρξεως, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει τοῦτο καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ὑποτρόπου καθ' ἕξιν ἐγκληματίου (Α 92 Π.Κ.). Προσδιορίζοντες τὸν κίνδυνον διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν, περὶ οὗ ὁ νόμος ἐν Α 92 Π.Κ., ὡς ἐντονώτερον, νοοῦμεν ὅτι τὸ εἰδικώτερον περιεχόμενον τῆς ἐπικινδύνου διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν προσωπικότητος τοῦ καθ' ἕξιν ἐγκληματίου δὲν σημαίνει κίνδυνον στρεφόμενον κατὰ ὠρισμένης κατευθύνσεως.

Ἐπικίνδυνος καὶ ἐπομένως καὶ διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν εἶναι κατ' ἀρχὴν ὅπωςδήποτε ὁ καθ' ἕξιν ἐγκληματίας. Διὰ τοῦ τονισμοῦ ἐπομένως τοῦ ἐπικινδύνου διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν χαρακτηῖρος αὐτοῦ ὁ νόμος ἀπαιτεῖ εἰδικὴν ἔντασιν τῆς κατὰ τὰ ἄλλα ὑφισταμένης ἐπικινδύνου ροπῆς τοῦ καθ' ἕξιν ἐγκληματίου πρὸς τὸ ἔγκλημα.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω (σελ. 71) ὅτι ἡ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ διὰ τῆς ἐρεῦνης, τὴν ὁποίαν διεξάγει μὲ σκοπὸν τὴν διατύπωσιν συστηματικῆς διαρθρωμένης τυπολογίας τῶν καθ' ἕξιν ἐγκληματιῶν, συμβάλλει ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ὀλοκλήρωσιν τῶν μεθοδολογικῶν αἰτημάτων, τὰ ὅποια προβάλλουν αὐτομάτως ἀπὸ τὴν ἐν τῷ νόμῳ θεώρησιν τῆς μορφῆς τοῦ δράστου ὡς μονίμου φορέως τῆς ἐγκληματικῆς ἀντικοινωνικότητος. Τὰ αἰτήματα ταῦτα ἀνάγονται τόσον εἰς τὸν πρακτικὸν τομέα τῆς ἐκτελέσεως τῶν ποινῶν, ὅσον καὶ εἰς τὸν θεωρητικὸν τομέα τῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου.

Ἡ μορφή τοῦ «δράστου» καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς.—Τὸ βαθύτερον νόημα τῶν ἐργασιῶν τῶν Liszt, Ferri, Aschaffenburg, Exner κ.ἀ. εἰς τὸν τομέα τῆς τυπολογίας τῶν ἐγκληματιῶν ἔγκειται εἰς τὴν διάγνωσιν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν *ἀνευ τῆς διατυπώσεως θεωρίας περὶ*

δράστης, ὡς ἐκ τῆς διαπράξεως παρ' αὐτοῦ ἄλλου κακουργήματος ἢ ἐκ δόλου προερχομένου πλημμελήματος.

Περὶ τῆς ὑποτροπῆς ἔξ ἀμελείας (Α.93 Π.Κ) βλέπεκατωτέρω εἰς τὸ κεφάλαιον «Περὶ ποινῆς».

«δράστου», ἀναλόγου εἰς τὰς συστηματικὰς τῆς προϋποθέσεις πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς «πράξεως», ἡ εἰδικὴ πρόληψις καὶ γενικώτερον ἡ σύγχρονος ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης. ⁽¹⁾

Προοπτικὴν τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἀπετέλεσε, συμφώνως ἰδίως πρὸς τὸν ὀρθολογισμόν ὃ ὁποῖος διέκρινε τὸν πρωτεργάτην αὐτῆς Liszt, ἡ διευκρίνις τῶν τύπων τῶν ἐγκληματιῶν, ἡ ἀποσαφήνις τῶν αἰτιολογικῶν τῶν προϋποθέσεων καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ ὑπαγωγὴ αὐτῶν εἰς Σωφρονιστικὸν σύστημα διεπόμενον ἀπὸ τὴν *ἐξατομικεύσιν* τῆς ποινῆς, ἡ ὁποία διὰ τῆς κατὰ κατηγορίας διακρίσεως τῶν ἐγκληματιῶν, ἀπέκτα ἐπὶ τέλους τὸ ἀληθὲς δι' αὐτὸν νόημα καὶ ὑπήγειτο πλήρως εἰς τὸ σύστημα τῆς εἰδικῆς προλήψεως.

Διὰ τοῦ αἰτήματος τῆς ἐξατομικεύσεως τῆς ποινῆς δηλοῦται, ὅτι ἡ βασικὴ προσπάθεια τῆς συγχρόνου σωφρονιστικῆς πρὸς κοινωνικὴν ἀναπροσαρμογὴν τοῦ ἐγκληματίου δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἄνευ τῆς ἀτομικῆς ποινικῆς μεταχειρίσεως τοῦ ἐγκληματίου, ἥτοι ἄνευ τῆς προσαρμογῆς τῆς ποινῆς πρὸς τὰς προσωπικὰς καὶ εἰδικώτερον χαρακτηρολογικὰς ιδιότητας τοῦ ὑφισταμένου ταύτην, (ἡ Classification of offenders and prisoners) τοῦ Ἀγγλοσαξωνικοῦ Δικαίου. Ἡ τοιαύτη προσαρμογὴ τῆς ποινῆς εἰς τὴν ἀτομικότητα τοῦ ἐγκληματίου εἶχεν ὡς πρῶτον θετικὸν ἀποτέλεσμα νὰ καταδειχθῇ ἄρκετὰ ἐνωρὶς ἡ ἰδυναμία τοῦ νόμου, ὅπως ἀνταπεξέλθῃ εἰς τὴν νέαν, ἀπὸ τὸν δράστην καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ κινδύνους, διεπομένην δεοντολογίαν, μὲ μόνον τὸ σύστημα τῶν ποινῶν αὐτοῦ. Ἐξ οὗ ὁ Karl Stooss εἰς τὰ Ἑλβετικά προσχέδια τοῦ 1893 καὶ 1894 διετύπωσε σειράν ὅλην μέτρων, καλουμένων «ἀσφαλιστικῶν», τὰ ὁποῖα μὴ δεσμευόμενα ἀπὸ τὴν γενικότητα τῶν κριτηρίων τῆς πράξεως, ὡς ἀναγκαίας προϋποθέσεως τῆς ποινικῆς εὐθύνης καὶ τοῦ ποινικοῦ καταλογισμοῦ συνιστοῦν ὅλοκληρωμένον σύστημα ἀντιμετωπίσεως τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τοῦ καθ' ἕξιν ἐγκληματίου, (A 69-75 καὶ 122, 123, 126 καὶ 128 τοῦ ἡμετέρου Κώδικος) μὲ βάσιν τὴν ἐπικινδυνότητα αὐτοῦ. ⁽²⁾

(1) Ferri. Das Verbrechen als soziale Erscheinung - Γερμ. μετάφρασις ὑπὸ Karella 1896 σελ. 68 ἐπ. v. Liszt. Die psychologischen Grundlagen der Kriminalpolitik 1905 ἐν Aufsätze tom. II σελ. 170 ἐπ., Aschaffenburg. Das Verbrechen und seine Bekämpfung 3 Aufl. 1923 σελ. 227 ἐπ.

Exner: Die psychologische Einteilung der Verbrecher ἐν Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht tom. XXXVIII σελ. 1. E. Mezger, ἐν Aschaffenburgs-Monatschrift XIV σελ. 158.

(2) Περὶ τῆς νομικῆς φύσεως τῶν ἀσφαλιστικῶν μέσων θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον.

Ἔτερον βασικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἑξατομικεύσεως τῆς ποινικῆς μεταχειρίσεως, βάσει τῆς τυπικῆς προσωπικότητος τοῦ ἐγκληματίου, ὑπῆρξεν ἡ ἀναθεώρησις τῶν ἐπικρατουσῶν ἀντιλήψεων ἐν σχέσει πρὸς ὠρισμένας ποινὰς τοῦ νόμου. Οὕτως ἡσκήθη ἡ ἀνωτέρω ἀναπτυχθεῖσα κριτικὴ κατὰ τῆς βραχείας φυλακίσεως καὶ κατὰ τῆς κρατούσης διαμορφώσεως τῆς χρηματικῆς ποινῆς καὶ διεμορφώθησαν τὰ σήμερον ἐπικρατήσαντα εἰς τὴν Σωφρονιστικὴν μέτρα τῆς κατὰ βαθμίδας ἐκτελέσεως τῶν στερητικῶν τῆς ἐλευθερίας ποινῶν. ⁽¹⁾

Οὕτως ἡ ἄποψις, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ ἔνοχος ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς δέον νὰ μὴ ὑπόκειται εἰς ἐνιαίαν ποινικὴν μεταχείρισιν, ἀλλὰ νὰ ὑποβάλλεται εἰς προοδευτικὸν σύστημα σωφρονισμοῦ, διανῦον τρία στάδια, τὸ κατώτατον, τὸ μέσον καὶ τὸ ἀνώτατον, ἄποψις ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ σταθερώτερον ἐπίτευγμα τῆς εἰδικῆς προλήψεως εἰς τὸν τομέα τῆς Σωφρονιστικῆς, ὀφείλεται εἰς τὴν ἱκανότητα τῆς διαγνώσεως καταδίκων «εἰδικῆς ἰδιοσυγγρασίας», δυναμένων νὰ κατατάσσωνται εἰς τὰς διαφόρους κατηγορίας τοῦ ἑξατομικευμένου σωφρονιστικοῦ συστήματος.

Ἡ πρόοδος εἰς τὸν τομέα τῆς τυπολογικῆς διαγνώσεως τῶν ἐγκληματιῶν, ἀποτελοῦσα τὴν κλεῖδα οἴουδήποτε σωφρονιστικοῦ πειράματος, εἶναι κατὰ μείζονα λόγον καὶ ἡ βασικὴ προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀορίστου καθείρξεως τῆς ἀποτελούσης, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, τὴν πλέον ριζοσπαστικὴν ἔκφρασιν τῆς ἑξατομικευμένης ποινικῆς δικαιοσύνης.

Ἡ ἔννοια τοῦ «δράστου» καὶ αἱ προϋποθέσεις τοῦ ἀξιοποίνου.
Ἡ ἐπικρατοῦσα εἰς τὴν σύγχρονον ἀντεγκληματικὴν πολιτικὴν ἀπόκλισις πρὸς τὴν «προσωπικότητα», ὡς τὸν χαρακτηριστικὸν φορέα τῆς ἐγκληματικότητος, ὁδηγεῖ κατ' ἀνάγκην εἰς μεθοδολογικὰ συμπεράσματα ἀναφερόμενα εἰς τὰς γενικωτέρας θεωρητικὰς προϋποθέσεις τῆς δεοντολογίας τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης, περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος καὶ ἀνωτέρω (σελ. 63). Οὕτως, ἡ διάγνωσις διαφορῶν χαρακτηριστικῶν τύπων «δράστου», οἵτινες συνθέτουν τὸ βιοψυχικὸν ὑπόστρωμα τῶν ἐπὶ μέρους ἀξιοποίνων παραβάσεων, συνεπάγεται ὠρισμένας συνεπεῖας ὅχι μόνον εἰς τὸν ἐμπειρικὸν τομέα τῆς σωφρονιστικῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν συστηματικὴν διάρθρωσιν τῶν διατάξεων τόσον τοῦ γενικοῦ, ὅσον καὶ τοῦ εἰδικοῦ μέρους τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Τὰς συνεπεῖας ταύτας δυνάμεθα νὰ ἐντοπίσωμεν χαρακτηριστικῶς **εἰς τὸν τομέα τῆς τυπικῆς ἀντικοινωνικότητος ἢ νομοτυπικὸν τομέα καὶ εἰς τὸν τομέα τοῦ ποινικοῦ καταλογισμοῦ.**

Ἡ ἔννοια τοῦ «δράστου» εἰς τὸν τομέα τῆς τυπικῆς ἀντικοινωνι-

(1) Πρβλ. Der Stufenstrafvollzug und die kriminalbiologischen Untersuchungen der Gefangenen in den Bayerischen Strafanstalten. Munchen 1926 καὶ Κ. Γαργίκα. ἐ.α. σελ. 296 ἐπ.

κότητος.—Διὰ τῆς «τυπικότητος» ἢ «τυπικῆς ἀντικοινωνικότητος» τῶν ἐγκλημάτων νοοῦμεν τὴν εἰς τὸ εἰδικὸν μέρος τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐπιχειρουμένην ἀπεικόνισιν τῆς ποινικῆς ἐνδιαφερούσης ἀδίκου ἢ ὅπερ τὸ αὐτό, ἀντικοινωνικῆς συμπεριφορᾶς (ἀνωτ. σελ. 63 καὶ 65). Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἡ ἐπικινδυνότης συνιστᾷ κατὰ τὰ ἀνωτέρω τὸν οὐσιαστικὸν φορέα τῆς ἀντικοινωνικότητος, ἔπεται ὅτι αἱ διάφοροι εἰδικαὶ μορφαὶ αὐτῆς, δέον νὰ εὕρισκουν ἔκφρασιν ἐν τῷ νόμῳ καὶ δὴ ἐκεῖ ὅπου διεξάγεται ἡ τυποποιητικὴ διαδικασίᾳ τοῦ ἀδίκου, ἦτοι εἰς τὸ εἰδικὸν μέρος αὐτοῦ.

Ἡ τοιαύτη ἀνάγκη τῆς συμπληρώσεως τοῦ εἰδικοῦ μέρους τοῦ ποινικοῦ νόμου διὰ ὠλοκληρωμένων τύπων ὑποκειμενικῶς διαρθρωμένης ἀντικοινωνικότητος διευκολύνεται ἤδη ἀπὸ τὴν διαρκῶς καὶ μεγαλυτέραν πρόοδον, τὴν σημειουμένην εἰς τὸν βιοκοινωνικὸν τομέα ἀναφορικῶς πρὸς τὴν διακρίβωσιν τῶν ὑποκειμενικῶν ἐκείνων γνωρισμάτων, τὰ ὅποια ὑπὸ τὴν μορφήν εἰδικῆς ἐκάστοτε ἀντικοινωνικῆς **τάσεως** τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐγκληματίου, συνιστοῦν τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν τὴν διακρίνουσαν τοὺς διαφοροὺς ἀνθρωπίνους τύπους τῆς ἐπικινδύνου καὶ παρανόμου δραστηριότητος.

Σημειωτέον ὅτι ἡ τοιαύτη **τάσις** τῆς ἀντικοινωνικότητος ἔχει ἰδίαν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀδίκου κρίσεως ἠθικοκοινωνικὴν ἀπαξίαν, μὴ συμπίπτουσαν πάντοτε μὲ τὴν ἀπαξίαν τὴν συνδεομένην πρὸς τὴν συγκεκριμένην ἐν τῷ νόμῳ ἀποδοκιμαζομένην προσβολὴν τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν, τὴν ὁποίαν ἐπιφέρει ἐκάστοτε ἡ ἐγκληματικὴ ἐκδήλωσις.

Οὕτως εἰς σειρὰν ὅλην κλοπῶν — ἀδικημάτων στρεφόμενων δηλαδὴ κατὰ τοῦ ἐννόμου ἀγαθοῦ τῆς ἰδιοκτησίας — καὶ διαπραττομένων παρὰ προσώπου ἐκμεταλλευομένου πρὸς τοῦτο συστηματικῶς τὴν ὥραν τῶν ἐρωτικῶν περιπτύξεων τῶν θυμάτων του, δύναται κάλλιστα νὰ ἀνταποκρίνηται ὅχι ὁ ἀντικοινωνικὸς τύπος τοῦ κλέπτου, ἀλλ' ὁ λανθάνων τύπος τοῦ σεξουαλικοῦ ἐγκληματίου.

Ἡ ἀντικοινωνικὴ τάσις ὡς πηγὴ τῆς τυποποιήσεως τοῦ ἐπικινδύνου δράστου δύναται νὰ ἔχη **θετικὴν** καὶ **ἀποθετικὴν** ἀποψιν.

Τὴν ἀποθετικὴν ἀποψιν τῆς ποινικῆς ἐνδιαφερούσης ἀντικοινωνικῆς ταύτης τοῦ δράστου συμπεριφορᾶς διέπει ἡ ἀδιάφορος ἀπὸ χαρακτῆρος τάσις του, γενικῶς μὲν ἔναντι τῆς ὅλης κοινωνικῆς δεοντολογίας, εἰδικώτερον δὲ ἔναντι τῶν ἐπὶ μέρους καθηκόντων, τῶν ὁποίων τὴν ἐκπλήρωσιν ἀναμένει ἡ πολιτεία, βάσει τῆς εἰδικῆς τοῦ δράστου θέσεως ἔναντι ὠρισμένων καταστάσεων καὶ καθηκόντων (Α 307 Π.Κ, ὅπου ὁ παραλείπων τὴν λύτρωσιν τοῦ πλησίον του ἀπὸ κινδύνου τιμωρεῖται). Ἀντιθέτως **τὴν θετικὴν** μορφήν τῆς ἀντικοινωνικῆς τάσεως τοῦ δράστου διέπει ἡ συμπύκνωσις τῆς ἐπιθετικῆς ἐπικινδυνότητός του κατὰ μόνιμον καὶ ἀπὸ χαρακτῆρος τρόπον καὶ ἡ ὡς ἐκ τούτου διαμόρφωσις παρ' αὐτῷ εἰδικῆς ἀντικοινωνικῆς ἰδιοσυγκρασίας (ὁ κατ' ἐπάγγελμα ἀπατεὼν τοῦ Α. 386 Π.Κ., ὁ κατ' ἐπάγγελμα προαγωγὸς τοῦ Α.

349 Π.Κ., ὁ κατ' ἐπάγγελμα ἀσελγῶν παρὰ φύσιν τοῦ Α. 347 Π.Κ. κ.ο.κ.).

Εἰδικὴν ἔνδειξιν περὶ τῆς δυνατότητος διαρθρώσεως ὑποκειμενικῆς τυπολογίας τῆς ἀντικοινωνικότητος παρέχουν αἱ περιπτώσεις τῶν καλουμένων «ὑποκειμενικῶν στοιχείων τοῦ ἀδίκου», ὅπως ἡ «πρόθεσις», ὁ «σκοπὸς» κ. ἄ. (¹)

Ὁμιλοῦντες περὶ ἐνδείξεως διὰ τὴν δυνατότητα ὑποκειμενικῆς τυπολογίας, προκειμένης τῆς διαπιστώσεως «ὑποκειμενικῶν στοιχείων τοῦ ἀδίκου» εἰς τὴν τυπικὴν εἰκόνα τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, ὑπογραμμίζομεν ὅτι ἡ τοιαύτη διαπίστωσις, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην τὴν δυνατότητα ὁλοκληρώσεως τοῦ εἰδικοῦ καὶ ὑποκειμενικῆς ὑφῆς στοιχείου τοῦ ἀδίκου, εἰς τυποποιημένην εἰκόνα ὑποκειμενικῆς ἀντικοινωνικότητος. Οὕτως ἡ διαπίστωσις τοῦ «σκοποῦ τῆς παρανόμου ἰδιοποιήσεως», ὁ ὁποῖος δέον ἀπαραιτήτως νὰ χαρακτηρίζῃ τὸν δράστην, προκειμένου οὗτος νὰ κριθῇ ἔνοχος κλοπῆς κατὰ τὸ Α. 372 Π.Κ., δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ ἀδίκημα τοῦτο **ἐκφρασιν τοῦ εἰδικοῦ ἀντικοινωνικοῦ φρονήματος ὁρισμένου τύπου δράστου ἀπὸ χαρακτηῆρος τείνοντος — κατὰ τὰ ἀνωτέρω — πρὸς τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ξένης ἰδιοκτησίας.**

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον—ὁ σκοπός—ὁ διαπιστούμενος εἰς μίαν συγκεκριμένην συμπεριφορὰν, ἀποτελεῖ εἰδικὴν λειτουργικὴν τῆς ἰδιότητος, ἀξιολογούμενος ἀπὸ τὸν ποινικὸν νόμον μόνον ἐντὸς τῶν ἀντικειμενικῶν πλαισίων τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς καὶ ὅχι πέραν αὐτῆς.

Ἡ διάρθρωσις τοῦ ἀδίκου ἄλλοτε ὥς ἐκφράσεως τῆς εἰδικῶς τυποποιημένης ἀντικοινωνικῆς προσωπικότητος (τυπικότης τοῦ ἀδικοῦντος δράστου) καὶ ἄλλοτε ὥς εἰδικῶς τυποποιημένης προσβολῆς τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν (τυπικότης τῆς ἀδίκου δράσεως) μὲ συμπέρασμα **τὴν ἀναγκαστικὴν σύνδεσιν ὁρισμένων μορφῶν τῆς ἀντικοινωνικῆς συμπεριφορᾶς πρὸς ὁρισμένας μόνον μορφὰς ἀντικοινωνικῶν τύπων** ἀποτελεῖ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὴν μόνην δυνατότητα διὰ τὴν πραγμάτωσιν, εἰς τὸν δογματικὸν τομέα, τοῦ συγχρόνου ἀντεγκληματικοῦ αἰτήματος πρὸς θεώρησιν τοῦ δράστου κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς. (²) Καὶ τοῦτο διότι τὸ τοιοῦτον αἶτημα ἀπαιτεῖ μεθοδολογικὴν, ἥτοι ἐντὸς τῶν συστηματικῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου λύσιν, μὴ ἐξυπηρετούμενον ἀπὸ τὴν κατ' ἀνάγκην ἐμπειρικὴν καὶ ἐπομένως ἐντελῶς συμπτωματικὴν ἀντιμετώπισίν του εἰς τὸν το-

(1) Περὶ τῶν στοιχείων τούτων θέλει γίνεῖ εἰδικὴ μνεία κατωτέρω.

(2) Ὁμόθυμος εἶναι ἡ ἐν προκειμένῳ ἄποψις τῆς συγχρόνου ποινικῆς ἐπιστήμης. Ἡ διαφωνία ἀρχίζει προκειμένου νὰ καθορισθοῦν αἱ συστηματικαὶ συνέπειαι τῆς ἀποκλίσεως πρὸς τὸν δράστην καὶ τὸ εἰδικὸν σημεῖον τῆς ἐντάξεως τῆς ἐννοίας αὐτοῦ εἰς τὴν γενικὴν θεωρίαν τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος.

μέα τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ (ἐκτέλεσις ποινῶν καὶ ἀσφαλιστικῶν μέσων).

Εἰδικώτερον ἢ δογματικὴ ἐπεξεργασία τῶν ὑποκειμενικῶν τύπων τοῦ ἀπὸ χαρακτῆρος ἀδίκου καὶ ἡ ἔνταξις αὐτῶν εἰς τὸ νομοτυπικὸν σύστημα τῆς ποινικῆς ἀδικοπραγίας σημαίνει τὴν δυνατότητα τῆς συστηματικῆς ἀντιμετωπίσεως ὁρισμένων σοβαρωτάτων προβλημάτων, ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν τὴν σύγχρονον θεωρίαν καὶ τῶν ὁποίων ἡ μὴ ἱκανοποιητικὴ μεθοδολογικῶς ἐπίλυσις ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ γεγονὸς τῆς ἀνυπαρξίας **συστηματικοῦ** συνδέσμου μεταξὺ τῆς περὶ ἀδίκου ἀπαξίας, ὅπως αὕτη διατυποῦται ἐν τῷ νόμῳ καὶ μερικῶν ἐκ τῶν βαθυτέρων καὶ πλέον οὐσιαστικῶν προϋποθέσεων αὐτῆς. (Συρροή—κατ' ἐξακολουθήσιν ἀδίκημα—ὑποτροπὴ κ.ἄ).

Οὕτω π.χ. ἡ ἀναγνώρισις τῆς σημασίας τῆς ὑποκειμενικῆς τυπικότητος ὡς ὠλοκληρωμένης λειτουργίας τῆς κρίσεως τοῦ ἀδίκου, θέλει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καταστήσει δυνατὴν τὴν συστηματικὴν ὁργάνωσιν τῶν προϋποθέσεων τῆς ἐπιβολῆς τῶν μέτρων ἀσφαλείας, τὰ ὅποια σήμερον συνθλίβονται κατὰ ἀπαράδεκτον τρόπον μεταξὺ τῶν προσανατολισμῶν τῆς ποινικῆς σκοπιμότητος ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ποινικῆς Δικαιοσύνης ἀφ' ἑτέρου, ἐνῶ τὰ μέτρα ταῦτα, ὠλοκληρούμενα ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν συγχρόνων νομοθεσιῶν εἰς πλήρες σύστημα ἀντεγκληματικῆς προφυλάξεως αὐτοτελοῦς δεοντολογίας, λειτουργοῦν παραλλήλως πρὸς τὸ σύστημα τῶν ποινῶν τοῦ νόμου καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ δικαιολογηθοῦν ὡς συνέπειαι μόνον τοῦ ἀντικοινωνικοῦ νοήματος τῆς ἀδίκου πράξεως ἢ τῆς ἐν αὐτῇ ἐκδηλουμένης εἰδικῆς ὑπαιτιότητος τοῦ δράστου.

Τοῦτο, διότι ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἡ πρᾶξις δυνατὸν νὰ μὴν εἶναι *καὶ* ἔνδειξις διὰ τὸν τύπον τῆς ἀντικοινωνικότητος τοῦ δράστου, πρὸς τὸν ὅποιον ὅμως ἀποκλειστικῶς δεόν νὰ εἶναι προσηρμοσμένα τὰ ἀσφαλιστικὰ μέτρα.

Ἄλλ' οὕτε καὶ ἡ ὑποτροπὴ τῆς πράξεως εἰς τὴν ὁποίαν καταφεύγει καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος (ἀνωτέρω σελ. 88), προκειμένου νὰ διαπιστώσῃ τὴν ἀντικοινωνικὴν ἐπικινδυνότητα, συνιστᾷ ἀσφαλῆ πρὸς τοῦτο λύσιν.

Ἡ ἐφηρμοσμένη ποινικὴ ἐπιστήμη εἶναι σήμερον σύμφωνος ὡς πρὸς τὴν ἄκραν ἐπιφυλακτικότητα, ἡ ὁποία δεόν νὰ ἐπιδεικνύεται πρὸς τὸν ὡς ἄνω θεσμόν, ὡς πρὸς ἀποφασιστικὸν καὶ ἀλάνθαστον κριτήριον τῆς ἀπὸ χαρακτῆρος διαμορφουμένης συστηματικῆς ἐπικινδυνότητος τοῦ ἐγκληματίου, ἐν ᾧ ὡς ἰδίως τῆς γενομένης ἀνωτέρω διαπιστώσεως, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν διάφορος εἶναι πολλάκις ἡ ἐσωτερικὴ καὶ βαθύτερα διαμόρφωσις τῆς ἐγκληματικότητος, ἀπὸ τὴν ἐπιφανειακὴν ἐκδήλωσιν ταύτης. ⁽¹⁾

(1) Πρβλ. Τὰ πρακτικὰ τοῦ βου Διεθνoῦς συνεδρίου Ἐγκληματολογίας τοῦ Λονδίνου 12 · 18 Σεπτεμβρίου 1955, τὸ ὅποιον ἡσχολήθη ἀποκλειστικῶς καὶ ἐν λεπτο-

Ἡ ἀνάγκη τῆς προσαρμογῆς τῶν μέτρων ἀσφαλείας πρὸς ὠλοκληρωμένον σύστημα τυποποιημένης ἀντικοινωνικότητος εἶναι τοσούτω μᾶλλον ἐπιβεβλημένη, καθόσον, ὥς ἤδη ἐλέχθη, ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπαιτιότητος δὲν συνιστᾷ ἀπὸ συστηματικῆς ἢ πρακτικῆς ἀπόψεως, ἱκανοποιητικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ὠλοκλήρωσιν τῆς κοινωνικῆς λειτουργίας τῶν ἀσφαλιστικῶν μέσων.

Πρῶτον διότι ταῦτα ἐπιβάλλονται καὶ εἰς πρόσωπα μὴ ἱκανά, πρὸς καταλογισμόν ἢ μειωμένης πρὸς τοῦτον ἱκανότητος. Ἐν συνεχείᾳ δέ, διότι καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας εἰς τὰς ὁποίας τὸ ἰδεῶδες τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως ἐπιβάλλεται ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ἐντόνως ὑπαιτίων ἐγκληματικῶν προσωπικοτήτων τοῦτο γίνεται, κατ' ἀνάγκην, ὑπὸ τὴν μορφήν *ποινῆς*, ὅποτε ἡ ἀντικοινωνικὴ ἐπικινδυνότης ἐπὶ θυσίᾳ τῆς δεοντολογίας τῆς, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἐντοπισθῇ ἐντὸς τῶν πλαισίων, τὰ ὁποῖα καθορίζει ἡ ἀνταποδοτικὴ λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὥς ἀπόρροια θεμελιώδους τοῦ δικαίου τούτου ἠθικῆς ἀρχῆς. Ἐξ οὗ καὶ ἡ μεθοδολογικὴ σύγχυσις, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ ὥς πρὸς τὴν καθόλου ἔνταξιν τῆς ποινῆς τῆς ἀορίστου καθείρξεως (ἀνωτέρω σελ. 80) καὶ ὡς πρὸς τὴν ὠλοκληρωτικὴν ταύτης διαμόρφωσιν.

Ἡ ἔννοια τοῦ «δράστου» εἰς τὸν τομέα τῆς ὑπαιτιότητος. (1) Ἐγένετο ἤδη λόγος ἀνωτέρω περὶ τῆς ἀπὸ χαρακτῆρος ὑπαιτιότητος ὡς στοιχείου τῆς καθόλου ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ (σελ. 81). Συμφώνως πρὸς ταύτην, πέραν τῶν τυπικῆς μορφῆς ψυχολογικῶν στοιχείων τῆς ὑπαιτιότητος τῆς συνδεομένης πρὸς ὠρισμένην πρᾶξιν, ὑπάρχει καὶ ἡ ὑπαιτιότης τοῦ ὅλου χαρακτῆρος τοῦ δράστου, ὅστις ἀναλόγως τῶν διαφόρων αἰτίων (causes) ἢ συνδυασμῶν (associations), οἱ ὁποῖοι καὶ συντρέχουν ἐκάστοτε κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐγκληματικῆς προσωπικότητος, ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφήν ἄλλοτε περισσότερον καὶ ἄλλοτε ὀλιγώτερον ἐπίμεμπτον. Τὸ τελευταῖον τοῦτο συμβαίνει ὅταν ἡ κατεύθυνσις τοῦ ἀντικοινωνικοῦ χαρακτῆρος τοῦ δράστου ὠρισμένου ἐγκλήματος παρουσιάζεται

μερεῖα μὲ τὸ θέμα τῆς ὑποτροπῆς καὶ δὴ ὡς ἀκολούθως :

Definitions of Recidivism and their Statistical aspects. Descriptive study of forms of Recidivism and their evolution. Causes of Recidivism. Prognosis of Recidivism. Treatment of Recidivism.

(1) Τὰ κριτήρια τῆς ἀξιολογήσεως τοῦ δράστου εἰς τὸν τομέα τῆς ὑπαιτιότητος εἶναι διάφορα, ὥς θὰ ἴδωμεν, ἀπὸ ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα κρίνεται ἡ «ἀντικοινωνικότης» του ἥτοι ὁ ἄδικος χαρακτῆρ αὐτοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπορρέει ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἐπικινδυνότητα τοῦ δράστου, οὐδαμῶς δυναμένην, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κριτήριον τῶν ἐπιμέπτων ἐνεργειῶν αὐτοῦ. Τοιαύτη ἀπαράδεκτος σύγχυσις ἐννοιῶν θὰ ἐσήμαινε κατὰ χαρακτηριστικὴν ἔκφρασιν τοῦ Rosenteld «γελοιογραφίαν τῆς ἐννοίας τοῦ καταλογισμοῦ» πρβλ. Rosenfeld ἐν Zstw XXXII σελ. 469.

ὥς συνέπεια ἡθικοκοινωνικοῦ ἐλαττώματος, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ καθίσταται ποινικῶς ὑπεύθυνος ὁ ἐγκληματίας καὶ ἔνεκα τοῦ ὁποίου διατυπώνει ὁ δικαστὴς εἰς βάρος τῆς ἐγκληματοῦσης προσωπικότητος τὴν ἐκ τοῦ «καταλογισμοῦ» μομφήν. ⁽¹⁾

Ὅσον μεγαλύτερον εἶναι, ἡθικοκοινωνικῶς κρινόμενον, τὸ ἐλάττωμα τὸ ὁποῖον ἐμφανίζει ἡ διαμόρφωσις τῆς ἐγκληματικῆς προσωπικότητος, τόσον μεγαλυτέρα εἶναι καὶ ἡ ἡθικοκοινωνικὴ της ἀποδοκιμασία, ἥτοι ἡ ἀπὸ χαρακτῆρος ὑπαιτιότητος τοῦ ἐγκληματίου μὲ ἄμεσον συνέπειαν τὴν αὔξησιν ἐν προκειμένῳ τῆς ἐπιβαλλομένης ποινῆς καὶ ἀντιστροφῶς.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον, ἀσχέτως τῆς διὰ τῆς πράξεως ἐκδηλουμένης εἰδικῆς ὑπαιτιότητος, ὁ νόμος τιμωρεῖ αὐστηρότερον τοὺς διακρινόμενους ἀπὸ «ἐγκληματικὴν διάθεσιν» ἐγκληματίας (Α 79 Π. Κ. § 3) π.χ., ὅπως ἀντιστρόφως, τιμωρεῖ ἐπικεικότερον τὸν «ἐξ οἴκου» φονεύσαντα ἄνθρωπον (Α. 300 Π.Κ.) κ.ο.κ.

Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ «ἀπὸ χαρακτῆρος» ὑπαιτιότης τοῦ ἐγκληματίου, προκειμένου νὰ ἀποτελέσῃ τὸ περιεχόμενον τῆς ἡθικοκοινωνικῆς μομφῆς, τὴν ὁποίαν ἐκφράζει ἡ περὶ τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως ἀπαξία, ἔχει τὴν ἀνάγκην *ἐκφράσεως* δι' ὠρισμένης ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, ἐντοπίζει βεβαίως σημαντικῶς τὰς ἐκ πρώτης ὄψεως *ἀπροσδιορίστους* μεθοδολογικὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας θὰ εἶχεν διὰ τὸν ποινικὸν νόμον ἡ ἀσχέτως τῆς πράξεως λειτουργοῦσα χαρακτηρολογικὴ ὑπαιτιότης, ἐν ὅψει ἰδίως τῆς τεραστίας προόδου, τὴν ὁποίαν, ὑπὸ τὴν ὥθησιν τῆς ψυχαναλύσεως, ἐσημείωσε τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἡ προσπάθεια τῆς διερευνήσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ ἐγκληματίου.

Ἐν τούτοις καὶ παρὰ τὸν ἐντοπισμὸν της ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς πράξεως ἡ ἀπὸ χαρακτῆρος ὑπαιτιότης ἐπιδρᾷ ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν γενικὴν ἀξιολόγησιν τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως.

Εἰδικώτερον καὶ ἐκτὸς τῶν προαναφερθεισῶν περιπτώσεων ἡ «ἀπὸ χαρακτῆρος» ὑπαιτιότης ἐπιδρᾷ *τόσον ἐπὶ τοῦ γενικωτέρου, ἥτοι τοῦ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ὅλης ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς λαμβάνοντος χώραν προσανατολισμοῦ τῶν ποινῶν τοῦ νόμου, ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ εἰδικωτέρου θέματος τῶν συστηματικῶν προϋποθέσεων τῆς βαρύντητος τῶν ὥς ἄνω ποινῶν.*

(1) Διὰ τῆς ὥς ἄνω διαπιστώσεως ἀποκλείεται πᾶσα σύγχυσις μεταξὺ τῶν κρίσεων τοῦ «ἀδίκου» καὶ τοῦ «καταλογιστοῦ» τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐγκληματίου, τὴν ὁποίαν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιφέρει ἐνδεχομένως τὸ γεγονὸς τῆς ὑποκειμενικότητος τῶν προϋποθέσεων ἀμφοτέρων τῶν κρίσεων. Ἡ ἀντικοινωνικότης τοῦ δράστου, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν συνιστᾷ τὴν αὐτοτελῆ κρίσιν τοῦ ἀδίκου ὥς πρὸς αὐτόν, ἐνῶ ἡ «ὥς μὴ ὥφειλε» ἀντικοινωνικότης του συνιστᾷ τὴν ἐξ ἴσου αὐτοτελῶς λειτουργοῦσαν κρίσιν τοῦ καταλογισμοῦ.

Ἀπὸ χαρακτῆρος ὑπαιτιότητος καὶ γενικὸς προσανατολισμοῦ τῆς ποινῆς.— Τὰ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ψυχαναλύσεως καὶ τῶν διαφορῶν «ψυχολογιῶν τοῦ βάθους» (Tiefenpsychologie) συναχθέντα συμπεράσματα περὶ τῆς τεραστίας ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν καταλαμβάνει εἰς τὴν ὅλην κλίμακα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ σοβοῦσα ἐγκληματικὴ ἐπικινδυνότης, ὀφειλομένη εἰς τὰ διάφορα πλέγματα ἐνοχῆς καὶ καταπίεσεως, τὰ ὁποῖα διέπουν τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως **καὶ καθιστοῦν τὸν ολονδῆποτε πιθανὸν ἐγκληματίαν**, ἐνέχουν μεγίστην σημασίαν διὰ τὸν γενικώτερον προσανατολισμὸν τῆς ποινῆς. ⁽¹⁾

Συγκεκριμένως ἡ ἀνωτέρω ἄποψις ἐπιβάλλει τὴν ἀναθεώρησιν τῆς ἐν τὸς τῶν πλαισίων τῆς συγχρόνου μεταρρυθμιστικῆς κινήσεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐπικρατούσης ἀντιλήψεως, καθ' ἣν μόνον ἡ «εἰδική» πρόληψις εἶναι δυνατόν νὰ ὑπηρετήσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν ἰδέαν τῆς ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος προφυλάξεως. Τοῦτο διότι διὰ τῆς καθολικῆς ψυχολογικῆς ἐπιδράσεως, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ ποινὴ, ἐξουδετεροῦνται ἀκριβῶς ὥρισμένοι ὁρμαὶ δρῶσαι εἰς τὰ βάθη τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου καὶ ὠθοῦσαι γενικῶς πρὸς ἀνυπακοὴν καὶ ἀντίστασιν κατὰ τῆς τάξεως.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἀπὸ χαρακτῆρος ὑπαιτιότητος ἀποτελεῖ ἐποικοδομητικὸν στοιχεῖον τῆς συνθέσεως μεταξὺ γενικῆς καὶ εἰδικῆς πρόληψεως, τῆς μόνης δυναμένης νὰ ὁδηγήσῃ εἰς αἴσιον πέρας τὸν ἀντεγκληματικὸν ἀγῶνα. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν, ἐν ᾧ ὡς ἰδίως τῆς κατὰ κόρον ἐπαναλαμβανομένης ἀπόψεως, καθ' ἣν αἱ ὑποκειμενικαὶ προϋποθέσεις τοῦ ἀξιοποίνου ὁδηγοῦν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν εἰδικοπροληπτικὴν διάρθρωσιν τῶν μέσων τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ. ⁽²⁾

Ἀπὸ χαρακτῆρος ὑπαιτιότητος καὶ βαρύτητος τῶν ποινῶν.— Ἡ ἀπὸ χαρακτῆρος ὑπαιτιότητος παρουσιάζεται κατὰ τὸ βαρύτερον καὶ γενικώτερον αὐτῆς γνῶρισμα ὡς ἀξιόμιμπος ἀπὸ συστήματος ἀμβλῶσις τῶν κοινωνικῶν συνδρόμων τοῦ δράστου καὶ ὡς ἡθικὴ ἀδιαφορία αὐτοῦ ἐναντι τῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν ἐπιταγῶν τοῦ νόμου. Ὑπὸ τὴν ἄποψιν τῆς ταύτης, ἡ ἀπὸ χαρακτῆρος ὑπαιτιότητος ἀναιρεῖ τὴν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τυπικοῦ ψυχολογισμοῦ διαμορφωθείσαν θεωρίαν τῆς αὐστηροτέρας τιμωρίας τοῦ δόλου, ὡς τῆς βαρυτέρας μορφῆς ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος ἐναντι τῆς ἀμελείας, θεωρίαν ἣτις εὐρίσκει ἀπήχησιν τόσον εἰς τὸ θέμα τῆς βαρύτητος τῆς ποινῆς, ὅσον καὶ εἰς τὰς προϋποθέσεις τῆς εἰδικῆς ὑπαιτιότητος πολλῶν ἀξιοποίνων πράξεων. ⁽³⁾

Ἦδη ἡ ἀμέλεια τοῦ δράστου ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως, ἐφ' ὅσον συ-

(1) Πρβλ. S. Freud, Psychoanalytische Studien 84 - 89.

(2) Ed. Mezger, Moderne Strafrechtsprobleme, 1957 σελ. 30 ἐπ.

(3) Οὕτω τὰ ἐξ ἀμελείας πλημμελήματα τιμωροῦνται μόνον κατ' ἐξαιρέσιν.

νιστᾶ σταθερὰν ἀπόδειξιν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἐχθρικῆς ἀδιαφορίας ἔναντι τοῦ νόμου, θεωρεῖται ἴσης ἠθικοκοινωνικῆς σημασίας πρὸς τὸν δόλον (Α. 93 Π.Κ.) (¹)

Καὶ οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καὶ πέραν τῆς διατάξεως ταύτης δύναται νὰ ἀξιοποιηθῇ ἡ ὥς ἄνω, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀπὸ χαρακτῆρος ὑπαιτιότητος, ἐπιτελουμένη ἰσοτιμία δόλου καὶ ἀμελείας καὶ δὴ ὅχι μόνον ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ποινὴν, ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰς προϋποθέσεις τῆς ἐν τῇ γενικωτέρᾳ ἐννοίᾳ τῆς ὑπαιτιότητος τῶν διαφόρων ἀξιοποιίνων πράξεων αὐτοτελοῦς συνυπάρξεως τῶν δύο ὥς ἄνω εἰδικωτέρων μορφῶν αὐτῆς (²).

Βιβλιογραφία

- Aulard : Les declarations des droits de l' homme, Paris 1929.
Aschaffenburg : Das Verbrechen und seine Bekämpfung, 1923.
v. Bar : Geschichte des Deutschen Strafrechts..., 1882.
Baer : Der Verbrecher in anthropologischer Beziehung 1893.
Bentham J. : Introductions to the principles of Morals and legislation 1789.
Bernier Friedr. : Die Strafgesetzgebung in Deutschland vom Jahre 1751 bis zur Gegenwart, 1867.
Burt C. : The Jung Delinquant. London. Univ. of London Press 1925.
Cassirer : Die Philosophie der Aufklärung.
de Clerck : La personnalité morale du recidiviste, Louvain 1942.
Dahm : Die Zunahme der Richtermacht..., 1931.
Dannenberg : H. Liberalismus und Strafrecht im 19en Jahrhundert. 1925.
Daniel C. : Gefährlichkeit und Strafmass..., 1927.
Dougall Mac : Introduction to social Psychology 1914, 8 ed.
Dixon Hepworth : John Howard and the prison world of Europe, 1849.
Dohna Graf zu : Recht und Irrtum, 1925.
» » Der Aufbau der Verbrechenslehre 1936.
Birnbäum : Kriminalpsychopathologie 1921.
Bohne : Verbrechen als Krankheit.
Grünhut : Gefährlichkeit als Schuldmoment 1926.

(1) Ἐνταῦθα περιλαμβάνεται καὶ ἡ μὴ ἐνσυνείδητος ἀμέλεια· πρβλ. σχετικῶς Exner : Das Wesen der Fahrlässigkeit 1910 σελ. 191 ἐπ.

(2) Περὶ τῶν συστηματικῶν προβλημάτων τῆς τοιαύτης συνυπάρξεως, πρβλ. κατ' ἀρχήν, Engisch : Untersuchungen über Vorsatz und Fahrlässigkeit im Strafrecht, 1926 σελ. 30 ἐπ.

- E b e r m a y e r : Schuld und Gefährlichkeit im Entwurf zu einem Ital. Strafgesetzbuch 1923.
- E x n e r Franz : Kriminabiologie, 1935,
» » Krieg und Kriminalität 1926.
- F e r r i Enrico : Das Verbrechen als soziale Erscheinung - Deutsch - 1896.
- E x n e r Franz : Die psychologische Einteilung der Verbrecher, ἐν Schw. Z. für Strafrecht, XXXVIII.
- G r ü n h u t Max : Anselm v. Feuerbach und das Problem der Strafrechtlichen Zurechnung 1928.
- J u n g : Das unbewusste im normalen und kranken Seelenleben - 1927.
- v. H e n t i g H : Strafrecht und Auslese 1914.
- v. H i p p e l Robert : Die Entstehung der modernen Freiheitsstrafe .. 1932.
- G e m e l l i J.A. : Limiti della psicologia nello studio della delinquenza, Milano, 1936.
- H u s s e r l Gerhart : Rechtssubjekt und Rechtsperson ἐν Archiv. f. d. civ. Praxis, Bd 127 - σελ. 129 ἐπ.
- F o l t i n : Die chronisch erhöht gefährlichen - Wien - 1927.
- F r a n c o t t e . : L' Anthropologie Criminelle, Paris 1912.
- F r e u d S : Gesammelte Schriften 11 Bände - Internationaler psychoanalytischer Verlag.
» : Verbrecher aus Schuldbewusstsein - (Gesam Werke).
- F i n g e r : Rechtsgut oder Rechtlich geschütztes Interesse? 1888.
- F e r r e r o , G. : The criminal man, Putnam N.Y 1911.
- B r a u e r : Politische Gesinnung und Wirksamkeit A.v, Feuerbachs 1905.
- G l u e c k : Sheldon and E T. : Juvenile delinquants grown up - 1940.
- B o c k e l m a n n : Studien zum Täterstrafrecht 1939 - 1940.
- G l o c k n e r Hermann : Hegel, Gesammelte Werke I. Bd : Die Voraussetzungen der Hegelschen Philosophie - 1929.
- G r ü n h u t : Penal Reform Oxford 1948.
- H e g e l : Philosophie des Rechts, herausgegeben von Hermann Glockner 1929.
- H e n k e l : Strafrichter u. Gesetz 1934.
- H u r w i c z : Methode des Strafrechts und seiner Hilfsdisziplinen ἐν Moschr XI σελ. 145 ἐπ.
- v. I h e r i n g : Zweck im Recht 3 Aufl.
- L i p p s : Der Begriff der Strafe ἐν Moschr III.
- H e n k e l H : Recht und Individualität - Διάλεξις εἰς τὴν Πάντειον Ἀνωτάτην Σχολὴν Πολ. Ἐπιστημῶν, 1956.
- H a v e l o c k Ellis : Essais de psychologie sexuelle, Vol. I, 1925.
- K a d e : Umschwung in Strafe und Strafvollzug im XVIII Jahrhundert 1908.
- K a n t : Kritik der Praktischen vernunft I, ἔκδοσις Cassirer.
- K a n t o r o w i t z H : Albertus Gandinus und das Strafrecht der Scholastik I. 1907.
- K a n t : Beantwortung der Frage was ist Aufklärung (Ἐκδοσις Cassirer).
- K e r n Eduard : Der Rechtsstaatsgedanke im Strafrecht 1933.
- K l a g e s : Principes de caractériologie, Trad. Fr., Paris 1930.
» Der Geist als Widersacher der Seele 1936.
- K r i e g s m a n n : Einführung in die Gefängniskunde 1912.

- Kohlrausch : Über Strafrechtsreform, 1927.
 » : Die Geistesgeschichtliche Krise des Strafrechts 1932.
 » : Sollen und Können 1910.
- Kempermann : Die Erkenntniss des Verbrechens und seiner Elemente 1934.
- Kretschmer : Körperbau und Charakter, 1921.
- Krohne : Lehrbuch der Gefängniskunde, 1839.
- Lenz : Die Biologische Vertiefung des Schuldproblems ἐν Schweiz Z. für Strafrecht, Bd XXXXI σελ. ἐπ.
 » : Grundriss der Kriminalbiologie, 1927.
- v. Liszt Franz : Marburger Universitätsprogramm, 1882.
- Loening Richard : Über geschichtliche und ungeschichtliche Behandlung des deutschen Strafrechts ἐν ZSTW, Bd3.
- Lombroso Gesare : Uomo delinquente 1876.
- Mayer M.E. : Schuldhafte Handlung 1905.
- Mendes Corea : La nuova e la vecchia anthropologia criminale, ἐν Justizzia penale, 1936.
- Mezger : Mitteilungen der Kriminalbiologischen Gesellschaft Bd II 1929.
 » : Sein und Sollen 1912.
- Nagler : Karl Binding Zum Gedächtnis, ἐν Gerichtssaal Bd 91.
- Norwood East : Medical Aspects of crime 1936.
- Maestro M.T. : Voltaire and Beccaria as reformers of criminal law 1942.
- Overbeck : Das Strafrecht der Französischen Enzyklopädie - 1902.
- Παπαζαχαρίου Ι. : Βιοκοινωνική ἔρευνα τῶν θεσμῶν τοῦ Δικαίου— ('Α-
 στυνομικὰ Χρονικά» τομ. Ε' 1957.
 » : 'Η ἐπιστημονική ἔρευνα τῶν νομικῶν ἐννοιῶν ἀπὸ
 ἀπόψεως βιολογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος,
 ἰδίᾳ δ' ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν ποινικῶν ἐπιστημῶν, 1945.
- de Quiros : Modern Theories of Criminality, Boston 1911.
- Rümelin : Juristische Begriffsbildung.
- Sauer : Grundlagen des Strafrechts 1921.
- Radbruch : Drei Strafrechtslehrbücher des 19 en Jahrhunderts.
 » : Paul Johann Anselm v. Feuerbach. Ein Juristenleben 1934.
 » : Gestalten und Gedanken 1944.
 » : Elegantiae Juris Criminalis 1938.
 » : Der Mensch im Recht 1927.
 » : Der Erziehungsgedanke im Strafwesen ἐν J.W. 1932.
 » : P.A Feuerbach. précurseur du Droit Comparé. Recueil d'
 Etudes en l' honneur de E. Lambert.
- Robert Fernand : L' humanisme, 1946.
- Report of the Departmental Committee on persistent offenders 1932.
- Sexual Offences : A Report of the Cambridge Department of criminal science, with preface by L. Radzinowicz, 1957.
- Sauer Wilhelm : Kriminalsoziologie. Bd I, 1933.
- Schmidt Eberhard : Anselm v. Feuerbach und Franz v. Liszt ἐν Monatschrift für Krim. Biol. u. Strafrechtsreform 33 Jg.

- S c h m i d t Eberhard : Montesquieus «esprit des lois» und die Problematik der Gegenwart von Recht und Justiz. Kesselbach Festschrift 1947.
- » Zeitgeschichtliche Strafrechtsprobleme 1932.
 - » Juristisches Denken und Politik 1933.
 - » Strafrechtsreform und Kulturkrise 1931.
- S c h u m a c h e r : Um das Wesen der Strafrechtsschuld 1927.
- S p ö i l : Hugo Grotius und der Humanismus, éν Histor. Jahr. der. Gores Gesellschaft 55.
- S u t h e r l a n d : Principles of Criminology - 3 ed., 1939.
- S c h w i n g e : Der Methodenstreit in der heutigen Rechtswissenschaft 1936.
- » : Irrationalismus und Ganzheitsbetrachtung in der Straf- : rechtswissenschaft, 1938.
- T a r d e : La philosophie pénale 5e Edit. 1900.
- T h i e r f e l d e r : Normativ und Wert der Strafrechtswissenschaft 1934.
- Z i m m e r l - S c h w i n g e : Wesenschau und Konkretes Ordnungsdenken im Strafrecht 1937.
- v. V e b e r, Hellmuth : Die Verbrechen gegen den Staat bei Anselm v. Feuerbach, 1935.
- W e l z e l : Naturrecht und materielle Gerechtigkeit 1951.
- W o l f Erik : Grosse Rechtsdenker, 2 Aufl. 1944.
- » : Krisis und Neubau der Strafrechtsreform 1933.
 - » : Der Sachbegriff im Strafrecht éν Reichsgerichtspraxis im deutschem Rechtsleben - Bd V.
 - » : Vom Wesen des Täters 1932.
 - » : Strafrechtliche Schuldlehre I, 1927.

IV. Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, ἔναντι τῶν ἄλλων τμημάτων τῆς ἐννόμου τάξεως.

Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ὡς συνόλου νομικῶν κανόνων, προσδιορίζοντων τὰς ἀξιοποίνους πράξεις ἢ παραλείψεις, δυνατόν νὰ προκύψουν ὁρισμέναι ἀμφισβητήσεις, ὡς πρὸς τὴν ἐπακριβῆ θέσιν τοῦ Δικαίου τούτου, ἔναντι τῶν ἄλλων τμημάτων τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ δὴ ἐκείνων εἰς τὰς ὁποίας ἀπαντοῦν τόσον ἡ μορφή τοῦ ἀδικήματος, ὅσον καὶ ἡ μορφή τῆς ποινῆς.

Σχετικῶς, ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἐννοίας τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς ποινῆς, εἰς τὸν τομέα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ δὴ ἐντὸς τῶν πλαισίων τὰ ὁποία καθορίζει ὁ συνδυασμὸς τῶν διαφόρων λειτουργιῶν αὐτοῦ, προκύπτει ὅτι ἀπὸ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως :

**α) Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον διαφέρει ἀπὸ τὸ Ποινικὸν
Δικονομικὸν Δίκαιον (¹)**

Τὸ Ποινικὸν Δικονομικὸν Δίκαιον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν κανόνων, οἱ ὅποιοι διέπουν τὴν *διαδικασίαν* τῆς πραγματώσεως, τῆς εἰς ἑκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν ἀνακυπτούσης ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς πολιτείας.

Ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης, ἥτις, συνήθως, ἐκφράζεται καὶ ὡς διαφορὰ μεταξὺ *οὐσιαστικοῦ* καὶ *τυπικοῦ* Ποινικοῦ Δικαίου, συνάγεται ὅτι αἱ διαφοροὶ κυρώσεις τῶν δικονομικῶν νόμων (Α. 336 Π.Δ.) λ.χ., παρ' ὅλον ὅτι ἔχουν ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα μὲ τὰς ποινὰς τοῦ ποινικοῦ νόμου, διαφέρουν οὐχ ἥττον, κατ' οὐσίαν, ἀπὸ τὰς τελευταίας ταύτας. Καὶ τοῦτο διότι αἱ δικονομικαὶ κυρώσεις ἔχουν ὡς εἰδικὸν σκοπὸν τὴν ὑποβοήθησιν τῆς ὁμαλότητος καὶ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως τῆς ποινικῆς διαδικασίας καὶ μόνον καὶ ὄχι τὴν προστασίαν τῶν γενικωτέρων ἠθικοκοινωνικῶν προϋποθέσεων τῆς ἐννόμου συμβιώσεως, ὅπως συμβαίνει τοῦτο εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ποινῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου.

β) Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον διαφέρει ἀπὸ τὸ Πειθαρχικὸν Δίκαιον. (²)

Τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ πειθαρχικαὶ ποιναὶ ἀποβλέπουν καὶ αὐταὶ εἰς εἰδικῶς προσδιωρισμένον σκοπὸν, ἥτοι εἰς τὴν κατίσχυσιν τῆς πειθαρχίας εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ἐνότητας τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως καὶ δὴ τὰ καθ' ἕκαστον συγκεκριημένα τμήματα τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, προσδίδει εἰς τὰς τοιαύτας ποινὰς ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον διάφορον τῶν ποινῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Τοῦτο, ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης διακρίσεως, ἥ ὁποία ἤθελε προκύψει ἀπὸ τὸν τύπον τῆς ἐπιβολῆς τῶν πειθαρχικῶν ποινῶν. (Ἐρμόδια πρὸς τοῦτο εἶναι τὰ πειθαρχικὰ συμβούλια καὶ ὄχι τὰ ποινικὰ δικαστήρια).

Τὸ ποινικὸν ἀδίκημα, ἐξ ἀπόψεως τοῦ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω (σελ. 12 ἐπ.) ἀναπτυχθεῖσαν ἀξιολογικὴν λειτουργίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ἀπὸ τὴν ἐν τῷ πλαισίῳ ταύτης ἀσκουμένην προστασίαν τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν.

Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι τὸ ποινικὸν ἀδίκημα εἶναι πάντοτε μία ἰδιαζόντως βαρεῖα ἠθικοκοινωνικὴ προσβολὴ ἢ διικινδύνευσις τῆς ἐννόμου τάξεως, συναπτομένη μὲ τὴν προσωπικότητα τῶν φορέων τῆς τοιαύτης προσ-

(1) Η. Γάφου : Ποινικὴ Δικονομία 1957.

Α. Μπουροπούλου : Ποινικὴ Δικονομία 1957.

(2) Μ. Στασινοπούλου : Ὑπαλληλικὸς Κώδιξ, 1951.

βολῆς ἢ διακινδυνεύσεως, ἥτις διὰ τῶν διαφορῶν τρόπων, τοὺς ὁποίας περιβάλλεται ἐκάστοτε ἡ τέλεσις τοῦ ἐγκλήματος, ὑποβάλλεται καὶ αὕτη εἰς τὴν ἐξ ἀντικειμένου ἐκφραζομένην ἀπαξίαν τοῦ νόμου (ἄνωτέρω σελ. 28).

Ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις, τὸ Ποινικὸν Δίκαιον δέον νὰ διακρίνεται καὶ ἀπὸ τὸ Διοικητικὸν Ποινικὸν Δίκαιον (Verwaltungsstrafrecht) ἢ Ἀστυνομικὸν Δίκαιον (Polizeistrafrecht), τοῦ ὁποίου τὰ ἀντικείμενα εἶναι παραβάσεις μὴ ἔχουσαι τὸν ὡς ἄνω ἐκτεθέντα ἐγκληματικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ διακρινόμεναι διὰ τὸ ἐπιπόλαιον καὶ τὸ ἀσήμαντον ἀκριβῶς τοῦ ἀντικοινωνικοῦ περιεχομένου των (Bagatelstrafrecht) καὶ **δὴ τόσον ὡς πρὸς τὰ ἔννομα ἀγαθὰ, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς προσβολῆς αὐτῶν.**

Τὸ Ἀστυνομικὸν τοῦτο Δίκαιον, μόνον κατὰ τύπους εἶναι Ποινικὸν Δίκαιον, εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας εἶναι τμῆμα τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου. ⁽¹⁾ Αὐτὸ τὸ ὅποιον καλεῖται νὰ προστατεύσῃ εἶναι ἀνάγκαι ἀναγόμεναι **εἰς τὴν διοικητικὴν σκοπιμότητα καὶ εὐταξίαν καὶ εἰς τὴν δημοσίαν εὐποιῖαν τῆς πολιτείας** καὶ ὅχι ὅπως τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, αὐτὰ ταῦτα τὰ θεμέλια τῆς ἠθικῆς ὑποστάσεως τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. ⁽²⁾

Ἐξ ἄλλου οὐδενὸς τὴν προσοχὴν δέον νὰ διαφεύγῃ τὸ γεγονὸς, ὅτι μία ἀπὸ τὰς βασικὰς ἀποστολὰς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι καὶ ἡ ἱκανοποίηση τοῦ δημοσίου συναισθήματος περὶ τιμωροῦ Δικαιοσύνης, πράγμα τὸ ὅποιον δὲν ὑφίσταται φυσικά, προκειμένου νὰ ἐκδικασθοῦν πράξεις αἱ ὁποῖαι, ὅπως αἱ πταισματικαὶ παραβάσεις ἢ τὰ ἐλαφρὰ πλημμελήματα, ὅχι μόνον δὲν θίγουν καθόλου τὸ συναισθημα αὐτό, ἀλλὰ ἀντιθέτως τὸ προσβάλλουν, εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας τιμωροῦνται καὶ καταστέλλονται ἐν ὀνόματί του.

Ἐξ οὗ καὶ ἡ συμφώνως πρὸς τὸ αὐτὸ διαδικαστικὸν πνεῦμα καὶ μὲ τὰς αὐτὰς μεθοδολογικὰς προϋποθέσεις ἀντιμετώπισις τοῦ «**καθ' ἑξίν**»

(1) Τὴν διάκρισιν τῶν δύο ὡς ἄνω μορφῶν τοῦ ἀδικήματος πολλοὶ τῶν θεωρητικῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τὴν ἐπιχειροῦν μὲ βάσιν ὅχι οὐσιαστικὰ κριτήρια, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν γνώμην των δὲν ὑπάρχουν, ἀλλὰ μόνον μὲ ποσοτικὰ τοιαῦτα. (Πρβλ. σχετικῶς E. Wolf : ἐν Festgabe für R. Frank, II σελ. 516 ἐπ.). Εἰμαι ἀντιθέτου γνώμης καὶ πιστεύω εἰς τὴν ὑπαρξιν ἐννοιολογικῶν κριτηρίων ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάκρισιν μεταξὺ ἐγκλημάτων ὡς ἀξιοποίνων ἀδικημάτων καὶ ἀστυνομικῶν παραβάσεων, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον, ἔστω καὶ ἐὰν δεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν, ὅτι ἡ μεταξὺ των διαφορὰ εἶναι μόνον ποσοτική, πάλιν εἰς ποιοτικὰς διακρίσεις θὰ καταλήξωμεν ἀναγκαστικῶς. Περὶ τούτου μᾶς ἐγγυᾶται τὸ μεθοδολογικὸν ἀξίωμα, συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον ἡ ποσοτικὴ διαφορὰ, προκειμένου μάλιστα περὶ ἀξιών, δημιουργεῖ πάντοτε, κατ' ἀνάγκην, ποιοτικὰς ἀλλοιώσεις.

(2) Πρβλ. τὸ θεμελιῶδες ἔργον τοῦ J. Goldschmidt: Verwaltungsstrafrecht σελ. 529 ἐπ.

διαρρήκτου, παραλλήλως πρὸς τὸν παραβάτην τῶν διατάξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ὀδικὴν κυκλοφορίαν, δὲν δύναται νὰ ἔχη ὡς συνέπειαν, παρὰ τὴν ὑπόσκαψιν τῶν βαθυτέρων θεμελίων τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης καὶ τὴν στέρησιν αὐτῆς ἀπὸ τὴν ἠθικὴν αἴγλην, ἣτις τῆς προσιδιάζει. Μία ἀπὸ τὰς βασικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι δέον νὰ διέπουν τὴν συστηματικὴν διάρθρωσιν τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ἡ κατάργησις τῆς κλασσικῆς τριχοτομήσεως τῶν ποινικῶν ἀδικημάτων, εἰς κακουργήματα, πλημμελήματα καὶ πταίσματα καὶ ἡ νομοθετικὴ καὶ συστηματικὴ ρύθμισις τῶν πταισμάτων ἀπὸ ἴδιον ἀστυνομικὸν κώδικα καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν Ποινικόν. ⁽¹⁾ Τοῦτο δὲ ὄχι μόνον διὰ τοὺς θεωρητικοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ἐξετέθησαν, ἀλλὰ καὶ δι' ἓν πλῆθος πρακτικῶν τοιούτων, ὅπως π.χ. ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως διαφόρων κανόνων διαδικασίας διὰ τὰ μικρὰ αὐτὰ ἀδικήματα καὶ δὴ ἡ καθιέρωσις ὡς πρὸς αὐτὰ τοῦ συστήματος τῆς σκοπιμότητος κατὰ τὴν ἔγερσιν τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς, ἡ θέσπισις εἰδικῶν μορφῶν χρηματικῆς ποινῆς καὶ τῶν ὑποκαταστάτων αὐτῆς ποινῶν καὶ γενικῶς ὅλων ἐκείνων τῶν προϋποθέσεων, αἱ ὁποῖαι συνιστοῦν τὴν ἰδιομορφίαν τῶν προβλημάτων τῆς καλουμένης μικρᾶς ἐγκληματικότητος.

Δυστυχῶς ὁ ποινικός μας κώδιξ ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῇ τὴν τριχοτομήσιν τῶν ποινικῶν ἀδικημάτων, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐκκληροδότησεν ὁ ὀρθολογισμὸς τοῦ 19ου αἰῶνος, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διεξάγεται σήμερον εἰς τὸ αὐτόφωρον καὶ δὴ κατὰ τὸν ἰδιότυπον τρόπον τὸν ὁποῖον προσλαμβάνει ἐκεῖ, κατ' ἀνάγκην, ἡ διαδικασία «ποινικὴ δίκη» ! !

γ) Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον διαφέρει ἀπὸ τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον

Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον γνωρίζει καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἀδικήματος» καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς «ποινῆς» ⁽²⁾. Ἐν τούτοις οὔτε τὸ «διαφέρον» ἢ ἡ οἰαδήποτε συμβατικὴ ποινικὴ ρήτρα εἶναι ποινὴ οὔτε τὸ «ἀδίκημα» τοῦ ἀστικοῦ νόμου εἶναι ἐγκλημα. Καὶ τοῦτο διότι αἱ ἠθικοκοινωνικαὶ ἀπαξίαι, αἱ ὁποῖαι συγκροτοῦν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐγκλήματος εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον καὶ αἱ ὁποῖαι καὶ μόνον δικαιολογοῦν τὴν κύρωσίν του διὰ τῆς *ποινῆς* εἶναι ὅλως εἰδικαὶ καὶ ἰσχύουν μόνον ὡς πρὸς τὸ τμῆμα αὐτὸ τῆς ἐννόμου τάξεως. Τὸ τελευταῖον τοῦτο καταφαίνεται εὐχερῶς κατὰ τὴν σύγκρισιν τῶν παραλλήλων πρὸς τὰ ποινικὰ ἀδικημάτων τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου. Οὕτως, ἄλλαι ἐντελῶς ἠθικοκοινωνικαὶ κρίσεις συγκροτοῦν τὸ ἀδίκημα τῆς «θανατώ-

(1) Ὁ ὅρος «πταίσματα» ἐν προκειμένῳ δὲν εἶναι ὁ τεχνικὸς ὅρος τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἀλλὰ σημαίνει γενικῶς τὸ μὴ ἐγκληματικὸν ἀδίκημα. Δύναται δηλαδὴ κάλλιστα ὁ «ἀστυνομικὸς κώδιξ» νὰ περιλαμβάνῃ καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ σημερινὰ ἐλαφρὰ πλημμελήματα.

(2) Πρβλ. Ζέππου Π. Ἐνοχικὸν Δίκαιον, ἔκδ. 2, Τόμ. Α', σελ. 90.

σεως» εἰς τὸν ἀστικὸν νόμον καὶ ἄλλαι τὸ ἀδίκημα τῆς «ἀνθρωποκτονίας» εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, ἄλλαι τὸ abandon de faillie τῆς ἀστικῆς νομοθεσίας καὶ ἄλλαι τὴν «ἐκθесιν» τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ἐξ οὗ καὶ ἡ «θανάτωσις» φερ' εἰπεῖν ὡς ἀστικὸν ἀδίκημα ἔχει ὡς συνέπειάν της τὴν ἀναξιοτήτα τοῦ κληρονομουμένου, ἐνῶ ἡ «ἀνθρωποκτονία» ἀκόμη καὶ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ καταδικασθέντος διὰ τὴν τέλεσιν αὐτῆς. (¹)

Τὴν πλέον χαρακτηριστικὴν ἐκδήλωσιν τῆς νοοτροπίας, καθ' ἣν οὐδεμία ἐννοιολογικὴ διάκρισις δύναται νὰ ἐπιχειρηθῇ μεταξὺ τῶν διαφόρων μορφῶν τοῦ «ἀδίκου», ὅπως συναντῶνται αὗται εἰς τὴν καθόλου ἐννομον τάξιν, χωρὶς νὰ διασπασθῇ ἡ ἐν τῷ Δικαίῳ ἐνότης, ἀποτελεῖ ἡ δήλωσις τοῦ Liszt καθ' ἣν, «ἡ ἐννοια τοῦ ἀδικήματος, τόσον εἰς τὸ Ἰδιωτικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον εἶναι θεμελιώδους σημασίας διὰ τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς θεωρίας περὶ ἀδικοπραγίας». (²)

Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ Liszt, ὀφειλομένη εἰς καθαρῶς ἐννοιοκρατικὴν περὶ τῆς ἐνότητος τοῦ Δικαίου ἄποψιν, ἀκολουθεῖ τὴν σχετικὴν διδασκαλίαν τοῦ Feuerbach, καθ' ἣν τὸ περιεχόμενον τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος ἐξαντλεῖται εἰς τὴν προσβολὴν καὶ διακινδύνευσιν τῶν διαφόρων ἐννόμων ἀγαθῶν καὶ δικαιωμάτων. Καὶ τοῦτο ὡς συνέπεια τῆς ἐλεγχθείσης ἤδη ὡς μὴ ἀνταποκρινομένης πρὸς τὴν πραγματικότητα ἀντιλήψεως, καθ' ἣν ἡ μόνη δυνατὴ λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι ἡ προστατευτικὴ, ὅποτε, μὴ δυναμένου τοῦ Δικαίου τούτου νὰ ἐμφανίσῃ λειτουργικὴν ἰδιομορφίαν ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα τμήματα τῆς ἐννόμου τάξεως, εἶναι ἀπολύτως φυσικὴ ἡ ἐννοιολογικὴ ταυτότης πάσης μορφῆς ἀδικήματος ὡς καὶ πάσης μορφῆς κυρώσεως αὐτοῦ. (³)

Ἡ ὑπαρξὶς ἐν τούτοις τῆς λειτουργικῆς ἰδιομορφίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι ἀναμφισβήτητος καὶ ἡ πρακτικὴ αὐτῆς σημασία ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι, χάρις ἀκριβῶς εἰς τὴν ὑπαρξίν αὐτὴν, καθίσταται δυνατὴ ἡ συναγωγὴ συστηματικῶν συμπερασμάτων, τὰ ὅποια ἐναρμονίζονται πρὸς τὰς ἐκάστοτε διαφοροποιήσεις τῆς γενικωτέρας ἠθικοκοινωνικῆς ἀξιολογήσεως

(1) Πρβλ. I. Σόντη. Ὁ θάνατος τοῦ κληρονομουμένου ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ κληρονόμου ὡς λόγος ἀναξιοτήτος. Νέον Δίκαιον 1945, σελ. 87 ἐπ.

(2) «... die hier vertretene Annahme eines einheitlichen Unrechtsbegriffs im Privat und Strafrecht ist von grundlegender Bedeutung für den ganzen Aufbau der Deliktslehre...» F. v. Liszt : Lehrbuch 22 Aufl. σελ. 111.

(3) Οὕτω π.χ. ὁ Liszt, ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐν τῷ κειμένῳ μνημονευομένης γνώμης αὐτοῦ, ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀποζημίωσις τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου δὲν διακρίνεται ποιοτικῶς ἀπὸ τὴν ποινὴν καὶ τοῦτο διότι κατ' αὐτὸν ἀμφοτέρω τὰ φαινόμενα αὐτὰ δὲν εἶναι ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει, παρὰ μέσα τῆς ἐνιαίας καταπολεμήσεως τοῦ ἀδίκου F. v. Liszt : Die Deliktsobligationen in System des Bürgerlichen Gesetzbuchs. 1898 σελ. 2 ἐπ.

τῶν φαινομένων τῆς συμβιώσεως. Αἱ διαφοροποιήσεις αὗται παραμένουν ἄλλως ἀκατανόητοι, ὅπως τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ὑποστη-
ριζομένης ἐννοιολογικῆς ταυτότητος τῶν ἀδικημάτων τοῦ ποινικοῦ καὶ τοῦ
ἀστικοῦ νόμου, ἐν ᾧ τῆς τόσον διαφόρου εἰς ἠθικοκοινωνικὴν ἔντασιν
συνεπείας, ἣ ὁποία ἀκολουθεῖ τὴν τέλεσιν αὐτῶν. Πράγματι ἡ ἀποψις τῆς
μὴ ὑπάρξεως ποιοτικῆς διαφορᾶς μεταξὺ ἀστικοῦ καὶ ποινικοῦ ἀδικήματος
δὲν δύναται νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἐρώτημα: Διατί ἀφοῦ τὸ ποιοτικὸν περιε-
χόμενον καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης παρανομίας εἶναι τὸ αὐτό, εἰς μὲν τὴν
περίπτωσιν τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, ἡ συνέπεια εἶναι ἡ ἀποζημίωσις, εἰς τὴν
περίπτωσιν ὅμως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἡ ἠθικοκοινωνικῶς ἀπείρως βαρυ-
τέρα κύρωσις, ἣ ὁποία λέγεται ποινή. Πρὸ τῆς τοιαύτης ἀδυναμίας κατε-
βλήθησαν κατὰ καιροὺς διάφοροι προσπάθειαι, ὅπως εὐρεθῇ ἡ ἐννοιολο-
γικὴ διάκρισις τοῦ ποινικοῦ ἀπὸ τοῦ ἀστικὸν ἀδίκημα ἐντὸς ὅμως τῶν πλαι-
σίων τῆς προστατευτικῆς ιδέας, ὡς τοῦ κοινοῦ παρονομαστοῦ ὅλων τῶν
κλάδων τοῦ Δικαίου. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀποπείρας, ὅπως τὸ «ἀστικὸν» ἀδί-
κημα θεωρηθῇ ἡσσοнос ἐντάσεως προσβολὴ κατὰ τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν ἀπὸ
τὸ «ποινικὸν» ἀδίκημα ἰσχύει τὸ ἀνωτέρω λεχθέν, ὡς πρὸς τὴν διαφορὰν
μεταξὺ «ἀστυνομικοῦ» καὶ «ποινικοῦ» ἀδικήματος. (σελ. 104 ὑποσημ. 1).
Ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι σχετικαὶ προσπάθειαι πρὸς ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα
εἶναι ἐξ ἴσου ἀνεπιτυχεῖς.

Οὕτως ἡ γνώμη, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ
ἀδικήματος τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου θίγονται κοινωνικὰ συμφέροντα καὶ ἐπο-
μένως ἀμέσως ἡ ἔννομος τάξις, ἐνῶ ἀντιθέτως εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ
ἀστικοῦ ἀδικήματος, αὐτὸ τὸ ὁποῖον προσβάλλεται εἶναι προσωπικὰ δι-
καιώματα τρίτων (Unger, Soeger) δὲν λύει τὸ ζήτημα, καθ' ὅσον, ἐκτὸς τοῦ
ὅτι εὐρίσκεται γενικῶς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ρεῦμα τῆς δημοσιοποιήσεως,
τὸ ὁποῖον δονεῖ τὴν σύγχρονον διάπλασιν τοῦ δικαίου καὶ διαφιλονικεῖ
βῆμα πρὸς βῆμα καὶ τοὺς πλέον χαρακτηριστικοὺς θεσμοὺς τοῦ ἰδιωτικοῦ
δικαίου, εἶναι καὶ εἰδικῶς ἐσφαλμένη.

Τοῦτο διότι παραβλέπει, ὅτι καὶ τὰ ποινικὰ ἀδικήματα προσβάλλουν
συχνὰ παραλλήλως πρὸς τὴν ἔννομον τάξιν καὶ καθαρῶς προσωπικὰ δικαι-
ώματα (περιπτώσεις τῶν διωκομένων κατ' ἐγκλησιν ἐγκλημάτων λ.χ.), ἐνῶ
ἐκ παραλλήλου τὰ ἀστικά ἀδικήματα ἔχουν συχνὰ ὡς ἄμεσον στόχον τῶν
αὐτὴν ταύτην τὴν ἔννομον τάξιν. (1)

Ἐξ ἴσου ἄστοχος ὅμως εἶναι καὶ ἡ προσπάθεια τῆς ἀνευρέσεως τῆς

(1) Εἰς τὴν ἰδίαν περίπου γραμμὴν κινεῖται καὶ ὁ Hegler (ZStW Bd 36) ὑπο-
στηρίζων ὅτι τὸ ποινικὸν ἀδίκημα ἐρευνᾶται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κριτηρίου τοῦ δημο-
σίου συμφέροντος, ἐνῶ τὸ ἀδίκημα τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου θεωρεῖται ἐπὶ τῇ βάσει
τοῦ ἰδιωτικοῦ τοιούτου.

έννοιολογικῆς διαφορᾶς τοῦ ἀστικοῦ ἀδικήματος ἀπὸ τὸ ποινικὸν ἀδίκημα, εἰς ἀποκλειστικῶς ὑποκειμενικὰ κριτήρια καὶ δὴ εἰς τὰ κριτήρια τῆς ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος.

Οὕτως ὁ Lippman βελτιόνων προγενεστέραν ἄποψιν τοῦ Hälschner, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν μόνον τὰ ἀδικήματα τὰ ἐλαυνόμενα ἀπὸ θετικὴν κατὰ τοῦ δικαίου ἀντίστασιν δύνανται νὰ ἀποτελέσουν ἐγκληματικὰς παραβάσεις, ἐνῶ τὰ ἀστικά διαπράττονται ἐκεῖ ὅπου αὕτη ἐλλείπει, ὑποστηρίζει ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν δύο αὐτῶν μορφῶν τοῦ ἀδικήματος ἀνευρίσκειται εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι τὸ ποινικὸν ἀδίκημα εἶναι πρᾶξις **ὅπωςδῆποτε** καταλογιστὴ ἀπὸ τὴν πολιτείαν, ἐνῶ τὸ ἀστικὸν ἀδίκημα δύναται νὰ εἶναι καὶ μία ἀπλὴ κατάστασις. ⁽¹⁾

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἄποψις αὕτη ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν καθιέρωσιν τῆς ἀρχῆς τῆς «ὑπαιτιότητος» εἰς τοὺς συγχρόνους ἀστικούς κώδικας καὶ δὲν δύναται, ὥς ἐκ τοῦ λόγου τούτου, νὰ διεκδικήσῃ τὴν θέσιν ἀληθοῦς κριτηρίου διαφοροποιήσεως.

Γεγονὸς εἶναι ὅτι τοιοῦτον κριτήριον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ, ἐὰν δὲν ἀποσπασθῇ ἐν προκειμένῳ ἡ σκέψις ἀπὸ τὴν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν καθ' ἣν, ἡ μὲν προσβολὴ ἢ ἡ διακινδύνευσις ἐνὸς ὠρισμένου ἐνδίκου ἀγαθοῦ εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀποδώσῃ τὸ ὅλον περιεχόμενον τοῦ ἐγκλήματος, τὸ δὲ Ποινικὸν Δίκαιον δὲν εἶναι τίποτε περισσότερον ἀπὸ ἓν ἀπλοῦν τμῆμα τῆς καθόλου ἐννόμου προστασίας.

Ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, ὅτι ἡ τοιαύτη μονόπλευρος σύλληψις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὥς ἀσκοῦντος προστατευτικὴν μόνον λειτουργίαν δὲν εἶναι ὀρθή.

Εἰς τὸ σημαντικώτατον διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς μεθοδολογίας τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου ἔργον τοῦ «Die Einwilligung des Verletzten» ὁ R. Honig γράφει σχετικῶς τὰ ἑξῆς :

«Θὰ ἦτο πλάνη ἐὰν ἐφρόνει κανεὶς, ὅτι ἡ παροχὴ προστασίας ἀποτελεῖ τὸ *ειδικὸν* χαρακτηριστικὸν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐναντι τῶν ἄλλων τοῦ Δικαίου περιοχῶν. Τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ποινικοὶ νόμοι συνδέουν τὴν ἀπειλὴν τῆς ποινῆς μὲ τὴν τέλεσιν ὠρισμένων πράξεων σημαίνει μόνον ὅτι οὗτοι ἐκφράζουν ἐντονώτερον τὴν προστατευτικὴν λειτουργίαν *τῆς ὅλης* ἐννόμου τάξεως...» ⁽²⁾

Ἡ ἐγκληματικὴ πρᾶξις, εἵπομεν ἀνωτέρω, συνιστᾷ κατὰ πρῶτον λόγον μίαν βαρεῖαν προσβολὴν τῆς ἠθικοκοινωνικῆς τάξεως. Ποινικὸν Δίκαιον εἶναι ἐπομένως τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ Δικαίου, τὸ ὁποῖον ὥς ἀποστο-

(1) Lippmann, «Einleitung» σελ. 4 ἐπ.

(2) σελ. 92.

λήν του ἔχει νὰ τιμωρῇ καὶ νὰ προλαμβάνῃ πᾶσαν τοιαύτην πράξιν. Ἡ νομικὴ κατίσχυσις τῆς ἠθικῆς τάξεως τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἀποτελεῖ τὴν πρώτην τῶν λειτουργιῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ *μόνον ἐντὸς τῶν ὁρίων, τὰ ὅποια θέτει ἡ λειτουργία του αὐτὴ ὁ ποινικὸς νόμος παρέχει τὴν προστασίαν του εἰς τὰ διάφορα ἔννομα ἀγαθὰ.*

Ἀντιθέτως δηλαδὴ πρὸς τὸ Ἰδιωτικὸν Δίκαιον, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ γενικοῦ καθορισμοῦ τῆς σφαίρας τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων ὄλων, ἀποτελεῖ καθολικὸν καὶ πλήρες σύστημα προστασίας τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν, τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἀσκεῖ, *ὡς ἐκ τοῦ εἰδικοῦ περιεχομένου τῆς ἀξιολογικῆς του λειτουργίας*, προστασίαν *τμηματικοῦ* μόνον καὶ *ἐκλεκτικοῦ* χαρακτήρος. Ἡ προστασία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, μὲ ἄλλους λόγους, δὲν ἐκτείνεται οὔτε ἐπὶ ὅλης τῆς κλίμακος τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν, οὔτε καὶ ἐπὶ ὄλων τῶν μορφῶν τῶν προσβολῶν των, ἀλλὰ ἐντοπίζεται εἰς ὠρισμένα μόνον ἔννομα ἀγαθὰ καὶ ἀσκεῖται μόνον *ὅταν ἡ προσβολὴ των γίνεται κατὰ τρόπον ὁ ὅποῖος, ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς, θεωρεῖται ἰδιαιτέρως ἀξιόμεμπτος.* (1)

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ «περιουσία» φερ' εἰπεῖν, μόνον ὅταν προσβάλλεται μὲ τὸν ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς, ἰδιαιτέρως ἀξιόμεμπτον τρόπον τῆς ἀπάτης ἢ τῆς κλοπῆς κ.ο.κ., καθίσταται ἀντικείμενον τῆς φροντίδος τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ἀντιθέτως, ὅταν αὕτη θίγεται ἀπὸ τὴν κακὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς συμβάσεως, ὅσονδήποτε ὀδυνηραὶ καὶ ἂν εἶναι αἱ ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου οἰκονομικαὶ συνέπειαι τοῦ προσβαλλομένου ὁ κόσμος τῶν ποινικῶν ἀξιολογήσεων παραμένει ἀδιάφορος.

Εἰς τὸ ἄνωτέρω παράδειγμα, πολλαπλασιαζόμενον ἄλλωστε κατὰ βούλησιν, ἡ ἐπικρατήσασα σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ *ποσοτικὴ* θεωρία, συμφῶνως πρὸς τὴν ὁποίαν, ὡς ἐλέχθη, τὸ κριτήριον τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν δύο μορφῶν τοῦ ἀδίκου ἔγκειται μόνον εἰς τὴν περισσοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν ἐκάστοτε ἔκτασιν τῆς προσβολῆς τοῦ ἐννόμου ἀγαθοῦ, καταφαίνεται ἐκδήλως ἐλαττωματικὴ. Ἀπὸ τὴν μὴ ἐκτέλεσιν μιᾶς συμβατικῆς ὑποχρεώσεως ἢ ζημία καὶ ἐπομένως καὶ ἡ ἔκτασις τῆς προσβολῆς τοῦ ἐννόμου ἀγαθοῦ τῆς περιουσίας δυνατὸν νὰ εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα, παρ' ὅ,τι εἰς τὴν περίπτωσιν μιᾶς ποινικῶς καλυπτομένης ὑφαιρέσεως λ.χ. Ἐν τούτοις ἡ μικρὰ ἐν προκειμένῳ εἰς ποσότητα προσβολὴ τοῦ ἐννόμου ἀγαθοῦ εἶναι

(1) Ἡ τοιαύτη μὴ καθολικότης τῆς «προστασίας» ἐκ μέρους τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου δὲν σημαίνει καθόλου, ὅτι τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς ἐννόμου τάξεως ἀσκεῖ τὴν προστασίαν τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν κατὰ δευτερεύοντα ἢ συμπληρωματικὸν τρόπον (ἢ θυρυλλουμένη «Subsidiarität» τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τῆς Γερμανικῆς θεωρίας Merkel, v. Bar, Kohlrausch κ.α.). Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἀσκεῖ τὴν προστατευτικὴν του λειτουργίαν αὐτονόμως καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπολοίπου ἐννόμου προστασίας καὶ δὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀξιολογικῶν κριτηρίων.

ποινικὸν ἀδίκημα, *εἶναι ἔγκλημα*, ἐνῶ ἡ μεγάλη εἰς ἑκτασιν φθορά του ἀδίκημα τοῦ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου.

«Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, γράφει σχετικῶς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο ὁ Hellmuth Mayer, ἀναλογεῖ εἰς τοὺς διαφόρους ἐκείνους κτυπητοὺς φωτισμοὺς τοὺς ὁποίους ἔχουν μερικοὶ πίνακες. Συμπληρώνει βεβαίως τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τοῦ δικαίου, *ἀλλὰ δὲν ἐμφανίζεται ὡς κλειστὸν σύστημα*» ⁽¹⁾

Πράγματι ἡ ὁλοκληρωμένη καὶ τελεία προστασία τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν, δὲν δύναται οὔτε πρέπει νὰ εἶναι ἀποστολὴ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Μία τοιαύτη λειτουργία εἶναι ὑπόθεσις ὅλου ἐν συνόλῳ τοῦ Δικαίου καὶ ὄχι τοῦ Ποινικοῦ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔχει ὡς ἀποστολήν του νὰ *ἐπιλέγη* τὰς βαρυτέρας τῶν μορφῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων προσβάλλεται ἡ ἔννομος τάξις καὶ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς νὰ ἐκδηλώνη κατὰ πανηγυρικὸν τρόπον τὸ γεγονός, ὅτι αἱ βασικαὶ ἠθικοκοινωνικαὶ ἀξίαι, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τῶν ὡς ἄνω προσβολῶν, παραμένουν ἀμόλυντοι, ἔστω καὶ ἐὰν τὰς ἀρνεῖται ἡ *ἐγκληματικότητα* καὶ ἐξακολουθοῦν, παρὰ τὴν προσβολὴν των, νὰ προσδιορίζουν τόσον τὴν στάσιν τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν κοινωνίαν, ὅσον *καὶ τὴν παροχὴν τῆς ποινικῆς προστασίας εἰς τὰ διάφορα ἀγαθὰ.*

δ) Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον διαφέρει τοῦ Διεθνοῦς Ποινικοῦ Δικαίου. ⁽²⁾

Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ὡς ἐλέχθη, (ἄνωτέρω σελ. 5) τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ρυθμίζει *κυριαρχικῶς* τὰς σχέσεις τῶν πολιτῶν πρὸς τὴν πολιτείαν, ὡς ὁ ἀποκλειστικὸς φορεὺς τῆς ἀξιώσεως πρὸς ποινικὸν καταναγκασμόν, συνάγεται καὶ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ τμήματος αὐτοῦ τῆς ἐννόμου τάξεως, ὡς ἐσωτερικοῦ, ὡς ἐθνικοῦ Δικαίου.

Ἀπὸ τῆς ὡς ἄνω ἀπόψεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὡς τμήματος τῆς Ἑθνικῆς ἐννόμου τάξεως ἔπεται εἰδικώτερον ὅτι :

1) Ὁ καθορισμὸς τῶν τοπικῶν ὁρίων τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐλληνικῶν ποινικῶν νόμων (Α. 5 - 11 Π.Κ) δὲν ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ Διεθνοῦς Ποινικοῦ Δικαίου. Τοῦτο ἀσχέτως τοῦ γεγονότος, ὅτι διὰ τοῦ ὡς ἄνω καθορισμοῦ ρυθμίζονται καὶ θέματα ἀναγόμενα εἰς ἀξιοποίνους πράξεις τελεσθείσας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἢ παρ' ἀλλοδαπῶν, διὰ τὰς ὁποίας ἐνδεχομένως νὰ ὑπάρχῃ ποινικὴ ἀξίωσις καὶ ἄλλων πολιτειῶν.

2) Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐν ὀνόματι τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας καταστολὴ διαφορῶν ἀδικημάτων, κατό-

(1) Hellmuth Mayer : das Strafrecht des Deutschen Volkes, σελ. 73 ἐπ.

(2) Κ. Εὐσταθιάδου. Σύστημα Διεθνοῦς Δικαίου, 1950.

Ἰ. Σπυροπούλου. Δημ. Διεθνὲς Δίκαιον, 1954.

Γ. Τενεκίδου. Δημόσιον Διεθνὲς Δίκαιον, 1957.

πιν ὑποχρεώσεως ἀναληφθείσης ὑπ' αὐτῆς δυνάμει διεθνῶν συμβάσεων καὶ αὕτῃ κακῶς χαρακτηρίζεται συνήθως ὡς ἔχουσα χαρακτηῖρα διεθνοῦς Ποινικοῦ Δικαίου. (¹)

Τοῦτο, διότι ἡ διεθνὴς συμφωνία τὴν ὁποίαν κυρώνει ἐν προκειμένῳ διὰ νόμου καὶ ἐφαρμόζει ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία ἀποτελεῖ καὶ *ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς ἔκφρασιν τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς ἐθνικῆς νομοθεσίας, ἀμέσως ἐνδιαφερομένης διὰ τὴν δίωξιν τῶν προκειμένων περιπτώσεων.*

Ἀντιθέτως εἶναι τμῆμα τοῦ Διεθνοῦς Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ὅχι τοῦ ἐσωτερικοῦ πᾶσα ἔκφρασις ποινικῆς ἀξιώσεως, *ἐφ' ὅσον φορεὺς τῆς εἶναι ἡ διεθνῶς ὀργανωμένη κοινωνία ὡς τοιαύτη καὶ δὴ τόσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς θέσεως τῶν σχετικῶν κανόνων Δικαίου, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ὁργάνων τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν.*

Τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἀπετέλεσεν ἡ περίπτωσις τοῦ δικαστηρίου ἐγκληματιῶν πολέμου τῆς Νυρεμβέργης. Ἐκτοτε, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ Ο.Η.Ε. λαμβάνει χώραν ἀπὸ ἐτῶν προσπάθεια πρὸς συστηματικὴν διάρθρωσιν τοιαύτης, ἀληθῶς διεθνοῦς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

Ἡ ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις ἐπιχειρουμένη *οὐσιαστικὴ διάκρισις* τοῦ ἐσωτερικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἀπὸ τὸ Διεθνὲς Ποινικὸν Δίκαιον ἔχει κεφαλαιώδη σημασίαν διότι, προκειμένου περὶ τῶν περιπτώσεων τοῦ Διεθνοῦς Ποινικοῦ Δικαίου *δὲν εἶναι καθόλου ἀπαραίτητον νὰ ὑφίστανται αἱ μεθοδολογικαὶ προϋποθέσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου*, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἡ ἀρχὴ N.P.S.L. ἢ ἡ ἀρχὴ τοῦ ποινικῶς ἀνευθύνου τῶν νομικῶν προσώπων, ἀπορρέουν ἐκ τῆς ὅλης εἰδικῆς διαρθρώσεως, ἡ ὁποία διέπει τὸν ἐσωτερικὸν νόμον καὶ τὴν ἀντιπαράστασιν τοῦ πολίτου πρὸς τὸ κράτος καὶ δὲν ἐπαναλαμβάνεται προκειμένου περὶ σχέσεων, τὰς ὁποίας καλεῖται νὰ ρυθμίσῃ ὁ διεθνὴς κανὼν. (²)

(1) Παράδειγμα ἡ δίωξις παρὰ τοῦ ἡμετέρου νόμου τοῦ λαθρεμπορίου ναρκωτικῶν, δυνάμει τῆς παρὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπογραφείσης διεθνοῦς συμβάσεως τῆς Γενεύης τοῦ 1936.

(2) Ἐξ οὗ καὶ δὲν ἔχει κατὰ τὴν γνώμην τοῦ γράφοντος καὶ τόσον ἐνδιαφέρον ἡ ὅλη συζήτησις περὶ τῆς νομιμοποιήσεως τῶν ἀποφάσεων τοῦ διεθνοῦς δικαστηρίου τῆς Νυρεμβέργης, ἐν σχέσει μὲ τὸν κανόνα N.P.S.L. Ὁ κανὼν αὐτὸς ἀποτελεῖ τὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς ἐκδικάσεως ποινικῶν ἀδικημάτων ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ἐσωτερικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου μόνον καὶ ὅχι ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς διεθνοῦς ἐννόμου τάξεως, ὅπου δὲν ἀνευρίσκονται οὔτε οἱ ἱστορικοὶ - πολιτικοί, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ δογματικοὶ λόγοι, οἱ ὁποῖοι τὸν καθιέρωσαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν Ποινικὸν Δίκαιον.

Περὶ τῶν σχετικῶν συζητήσεων Πρὸλ. The Nurnberg Trial and Aggressive war by Sheldon Glueck, New York 1946.

Βιβλιογραφία

- Allfeld : Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, 1934.
Beling Ernst : Grundzüge des Strafrechts.
Engisch : Die Einheit der Rechtsordnung, 1930.
Hofacker : Die Staatsverwaltung und die Strafrechtsreform, 1919,
Gierke : Deutsches Privatrecht I. Bd.
Goldschmidt, I. : Der Prozess als Rechtslage, 1925.
» » : Materielles Justizrecht, Festgabe für Hübner, 1905.
» » : Deliktsobligationen des Verwaltungsrechts, 1905.
Grünhut, M. : Methodische Grundlagen der heutigen Strafrechtswissenschaft. év Festgabe für R. Frank, 1, 1930.
Hegler : Fragen des Internationalen Strafrechts, 1906.
Hertz : Das Unrecht und die allgemeinen Lehren des Strafrechts, 1880.
Jellinek, W. : Verwaltungsrecht 3. Aufl., 1931.
Maurach : Volksethik u. Strafrecht, 1934.
Mendelson - Bartholdy : év Vergleichende Darstellung. Allg., Teil Bd. 6. 5,85.
Radbruch G. : Zur Systematik der Verbrechenslehre, év Festschrift für R. Frank I, 1930.
Rümelin : Das Verschulden im Straf und Zivilrecht, 1909.
Schönfeld : Die logische Struktur der Rechtsordnung.
Probs : Begriff und Wert eines Verwaltungsstrafrechts, 1926.
Waline : Cours de droit administratif, 1948-49.
Wegner : Über den Geltungsbereich des staatlichen Strafrechts, év Festschrift für R. Frank, I, 1930.
Wegener : Kriminelles Unrecht, Staatsunrecht u. Völkerrecht, 1925.
Würtenberger : Das System der Rechtsgüterordnung in der Deutschen Strafgesetzgebung, 1933.
Zimmerl : Zur Lehre vom Tatbestand, 1927.

V Τὸ Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Δίκαιον

α) Ἡ ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1951 ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ ὁ διὰ τοῦ Ν. 1492 ἀπὸ 17ης Αὐγούστου 1950 κυρωθεὶς Ποινικὸς κώδιξ, ὁ καταρτισθεὶς τελικῶς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ν.Δ. 222 τοῦ 1940.

Διὰ τοῦ νέου Ποινικοῦ Κώδικος κατηργήθη τὸ πρῶτον νομικὸν καθεστὼς τὸ διέπον τὰ τῶν ἀξιοποίνων πράξεων, τὸ ὁποῖον ἐστηρίζετο κατὰ βάσιν ἐπὶ τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος τῆς 19ης Ἀπριλίου 1834. Τούτου συντάκτης ὑπῆρξεν ὁ Ludwig v. Maurer, Βαυαρὸς νομομαθὴς καὶ μέλος τῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, μὲ πρότυπον τὸν βαυαρικὸν ποινικὸν

κώδικα τῆς 6ης Μαΐου 1813, τὸν συνταχθέντα ὑπὸ τοῦ Paul Anselm v. Feuerbach, ὡς ἐτροποποιήθη οὗτος, ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1822, 1827 καὶ 1831.

Ὁ ἰσχύων Ποινικὸς Κώδιξ ἀποτελεῖ τὴν τελειωτικὴν φάσιν τῆς μέχρι σήμερον ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἄρχεται ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ ἔθνος ἐξεγείρεται διὰ τὴν τελικὴν πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν προσπάθειαν καὶ θέτει ἐπὶ τέλους, μετὰ μακροαῖωνα δουλείαν, τὰς βάσεις τῆς ἀνεξαρτήτου πολιτειακῆς του ὑποστάσεως.

Ὁ ἐντοπισμός, κατὰ τὴν ἀναζητήσιν τῶν σταθμῶν τῆς ἐξελίξεως τοῦ Νεοελληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, εἰς τὰ σχετικῶς στενὰ χρονικὰ ὅρια τὰ διαχωρίζοντα τὴν σήμερον ἀπὸ τὸ 1821 ὀφείλεται κατ' ἀρχὴν εἰς τὸ ὅτι ἡ ὑπαρξὶς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως νοεῖται πάντοτε ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν ὑπαρξὶν ἐθνικῶς ἀνεξαρτήτου καὶ κυριάρχου νομοθεσίας, φορέως ὠρισμένων βασικῶν ἀξιολογήσεων, ὡς ἐκφράζουν ταύτας αἱ ἐκάστοτε διαμορφούμεναι καὶ ἐπικρατοῦσαι πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ κοσμοθεωρίαι. Πράγμα ἀνύπαρκτον ἀπὸ Ἑλληνικῆς ἀπόψεως, κατὰ τοὺς μεσολαβοῦντας μεταξὺ τῆς ὑποδουλώσεως καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως αἰῶνας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ Ἰδιωτικὸν Δίκαιον, διακόπτονται ὄχι μόνον οἱ τυπικοὶ ἀλλὰ καὶ οἱ ὀργανικοὶ δεσμοὶ μεταξὺ τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἐκείνης ἡ ὁποία ἀπονέμεται εἰς τὴν ὑπόδουλον Ἑλλάδα.

* *

Ἰδίως περὶ τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν.
Εἰδικώτερον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος, ἰσχύουν τὰ κάτωθι :

Ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἀπονομὴ τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο κατὰ βάσιν εἰς χεῖρας τῆς ἐκκλησίας καὶ δεδομένου ὅτι τὸ ἐφαρμοζόμενον δίκαιον ἦτο τὸ Βυζαντινορωμαϊκὸν Δίκαιον τῶν Αὐτοκρατόρων, ὥς καὶ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, ὑπάρχουν εἰς τὸν τομέα τοῦ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου πολῦτιμοι ἱστορικαὶ προϋποθέσεις διὰ τὴν συνέχισιν καὶ ἀνασύνταξιν τῆς νομικῆς ζωῆς τοῦ ἀναγεννωμένου ἔθνους. ⁽¹⁾

Ὅπως ἀντιστρόφως, τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τῆς Τουρκοκρατίας, τόσον ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῶν ὀργάνων τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐπιφορτισμένα μὲ τὴν ἀπονομὴν αὐτοῦ, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψιν τοῦ οὐσιαστικοῦ Δικαίου, τὸ ὁποῖον ἐφηρμοζέτο κατὰ τὴν διάρκειάν της παρουσιάζει τοιαύτην ἑλλειψιν ἐνότη-

(1) Πρβλ. Ν. Πανταζοπούλου : Ἀπὸ τῆς «λογίας» παραδόσεως εἰς τὸν Ἀστικὸν Κώδικα, σελ. 90 ἐπ. Ὁ Πανταζόπουλος ἐπαληθεύων εἰς τὸν τομέα τοῦ Νεοελληνικοῦ Δικαίου τὸ γενικώτερον ἀξίωμα τῆς διαλεκτικῆς συνθέσεως μεταξὺ παραδόσεως καὶ δυναμισμού, ὡς μονίμου παράγοντος πάσης πολιτιστικῆς ἐξελίξεως, προσφέρει σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν ἱστορικῶν προϋποθέσεων τοῦ Δικαίου τούτου.

τος καὶ συνεχείας, ὥστε νὰ ἐμφανίζη, κατ' ἀρχήν, ἀρνητικὴν μόνον ἄποψιν διὰ τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τῆς ὀργανικῆς συνεχίσεως καὶ ἀνανεώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τὸ ἐλεύθερον κράτος.

Βεβαίως, ὁ Μωάμεθ ὁ πορθητὴς μὲ τοὺς διὰ τὴν μετέπειτα ὑπόστασιν καὶ ἐξέλιξιν τοῦ ὑποδούλου ἔθνους ἀποφασιστικούς πρὸς τὸν Γεννάδιον Σχολάριον λόγους «... Πατριάρχευε ἐπ' εὐτυχίᾳ καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν, ἐν οἷς θέλεις, ἔχων **πάντα τὰ σὰ προνόμια**, ὡς οἱ πρὸ Σοῦ Πατριάρχαι εἶχον...», ἀνεγνώριζεν εἰς τὸν πρῶτον ὑπόδουλον Πατριάρχην προνόμια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐδικαιολόγουν ἐνδεχομένως τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἢ τῶν ἐπισκόπων του ἄσκησιν καὶ τῆς ποινικῆς ἀκόμη δικαιοδοσίας. (1) (2)

Ἐν τούτοις, ὡς προανεφέρθη ἤδη, διὰ λόγους ἀναγομένους κυρίως εἰς τὸ ὅτι τὸ Ποινικὸν Δίκαιον εἶναι, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ, στενότατα συνυφασμένον πρὸς τὴν πολιτειακὴν ὑπόστασιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἐπομένως καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῆς δημοσίας ποινῆς ἀποτελεῖ **κατ' ἀνάγκην** κρατικὸν καθήκον, ἡ Ποινικὴ Δικαιοσύνη τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος δὲν κατώρθωσε νὰ ἀσκηθῇ οὐσιαστικῶς ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικά, τὰ ἐπισκοπικὰ δικαστήρια, παρ' ὅλον ὅτι τὰ τελευταῖα ταῦτα ἐνεφάνισαν πάντοτε μίαν ἐκδηλον τάσιν ἐπεκτάσεως τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἀντικείμενα τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ. (3) (4)

Διὰ νὰ κατανοηθῇ πληρέστερον ἡ τρόπον τινὰ ἀναγκαστικὴ ἄσκησις τοῦ *Jus puniendi* εἰς τὴν Τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν κατέχουσαν δύναμιν, δεόν νὰ μὴ παραβλέπεται καὶ τὸ ἀκόλουθον εἰδικώτερον γεγονός, τὸ ὁποῖον συμβάλλει οὐσιωδῶς εἰς τὴν γενικωτέραν κατανόησιν τῶν συνθηκῶν τῆς ἀπονομῆς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Εἶναι γνωστὸν γενικῶς, ὅτι ἡ ἀναγωγὴ διαφορῶν ἀδικοπραγιῶν εἰς **ἐγκλήματα** ἐγένετο εἰς παλαιότερας ἐποχάς, ὡς ἐκείνη διὰ τὴν ὁποίαν γίνεται λόγος ἐν προκειμένῳ, εἰς πολὺ μικροτέραν κλίμακα ἀπὸ ὅ,τι συμβαίνει τοῦτο σήμερον, ὁπόταν αἱ αὖξουσai προστατευτικαὶ ἀνάγκαι τῆς συμπυκνωθείσης εἰς τὸ ἔπακρον κοινωνικῆς συμβιώσεως ἐπέφερον μίαν τάσιν

(1) Τὰ προνόμια τῶν Πατριαρχῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας ἐπεξετείνοντο, ὡς γνωστὸν καὶ ἐπὶ ποινικῶν ὑποθέσεων. Τυπικὸν παράδειγμα ἡ νεαρὰ Μανουήλ Κομνηνοῦ (1168) ἀρ. 68 «περὶ τῶν φονέων τῶν καταφευγόντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» κ.α. Ἰδίως ὁμοῦς ἐπεξετάθησαν τὰ ὡς ἄνω προνόμια ἐπὶ τῶν δύο Ἀνδρονίκων, τοῦ Αου (1296) καὶ τοῦ Βου (1329).

(2) Ἡ ποινικὴ δικαιοδοσία, διὰ τὴν ὁποίαν πρόκειται ἐνταῦθα, εἶναι ἡ λαϊκὴ καὶ ὄχι ἡ «κανονικὴ» ἡ ἀφορῶσα δηλαδὴ τὰ ἀδικήματα τὰ τιμωρούμενα ὑπὸ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ διαπραττόμενα ὑπὸ τῶν κληρικῶν. Τὴν τοιαύτην δικαιοδοσίαν διετήρησεν ὁ Πατριάρχης καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν. Ἐν τούτοις ἡ ἐπιβολὴ «κανονικῶν» ποινῶν καὶ ἐπὶ λαϊκῶν διὰ τὴν τέλεσιν ἀξιοποίνων πράξεων, ἀπετέλεσεν **ἀνεπίσημον** μὲν ἀλλὰ **σταθερὸν** παράγοντα τῆς ἀπονομῆς τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης μεταξὺ Χριστιανῶν.

(3) Πρβλ. Μοσχοβάκη: Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σελ. 53 ἐπ. «... Τὰ δὲ πολιτικά τοῦ Πατριαρχοῦ δικαιώματα, τὰ ὑπὸ τοῦ Βερατίου κυρούμενα ἦσαν, ἀπόλυτος μὲν δικαιοδοσία ἐπὶ γαμικῶν ὑποθέσεων, περιορισμένη δὲ ποινικὴ δικαιοδοσία ὑπὸ τε τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τέλος ἐκτενεστάτη πολιτικὴ δικαιοδοσία ἐπὶ πασῶν τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων μεταξὺ Χριστιανῶν».

(4) Περὶ τῆς ἐπεκτατικῆς ταύτης τάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων πρβλ. Πανταζοπούλου ἐ. ἀ σελ. 92 καὶ Δ. Ζακυνθνοῦ: Ἡ Τουρκοκρατία, Ἀθῆναι 1957 σελ. 27 ἐπ.

ἐπεκτάσεως τοῦ ἀξιοποίνου, ἄγνωστον καὶ ξένην εἰς τὸ παρελθόν. Οὕτω, τὸ πλεῖστον τῶν συγχρόνων ποινικῶν ἀδικημάτων ἦσαν πρὸ δύο καὶ τριῶν ἑκατονταετηρίδων ἀντικείμενα ἰδιωτικῆς διαφορᾶς.

Μεταξὺ ὅμως τῶν ὀλίγων σχετικῶς κτυπητῶν πράξεων τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας, αἱ ὁποῖαι συμφώνως πρὸς τὸ γενικὸν ὡς ἄνω πνεῦμα ἐθεωροῦντο ἐγκληματικαὶ καὶ ἀξιοποῖνοι καὶ δὲν ἀπετέλουν, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς, ἀντικείμενον ἰδιωτικῆς διαφορᾶς, τὴν ἀναμφισβήτητον πρωτοκαθεδρίαν εἶχεν ἡ *ληστεία*, τόσον κατὰ ξηράν, ὅσον κατὰ θάλασσαν πειρατεία, ἡ ὁποία ἀπετέλει καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐγκλημα τῆς ἐποχῆς, ἐξακολουθήσασα ἄλλωστε ἐπὶ μεγάλον χρονικὸν διάστημα καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀκόμη νὰ ἀποτελῇ τὴν κυρίαν μᾶστιγα μεταξὺ τῶν ποινικῶς κολασίμων κακῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. ⁽¹⁾

Καὶ μόνον ὅμως τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀρκεῖ διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ὑπὸ τῆς κυριάρχου Τουρκικῆς ἐξουσίας, κατ' ἀνάγκην, ἄσκησιν τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

Ἀποτελεῖ πράγματι θεμελιώδη πολιτικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν διαπίστωσιν τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ ληστεία *ὑπὸ κατοχὴν*, στρεφομένη πάντοτε κατὰ τῆς καθεστηκυίας τάξεως προσλαμβάνει μοιραίως καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν στρέφεται ἀμέσως κατὰ τοῦ κατακτητοῦ πολιτικὸν χαρακτηῖρα καὶ ἔχει ὅπως δῆποτε πολιτικὸν ἀντίκτυπον, οὕτως ὥστε ἡ καταπολέμησις αὐτῆς νὰ ὑπαγορεύεται ἐν ὀνόματι τῆς κρατικῆς ἀσφαλείας καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπεται ἡ μεταβίβασις τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὴν ἀρμοδιοτήτων ἀπὸ τὸν κατακτητὴν εἰς τὸν κατεχόμενον.

Ἐξ οὗ καὶ ἡ ποινικὴ ἐξουσία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μεταβιβασθῇ ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς τὸν Πατριάρχην. ⁽²⁾

Εἰδικώτερον ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν τὸ ὑπόδουλον Ἕθνος ἐμφανίζει, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ποινικὴν του Δικαιοσύνην, ἔχει ὥς ἑξῆς :

Κατὰ γενικὸν κανόνα εἰς τὰς περιφερείας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον εἰδικὰ δικαστικὰ καὶ διοικητικὰ προνόμια καὶ ἐκυβερνῶντο ἀμέσως ἀπὸ τοὺς *πασάδες*, ὁ ἀσκῶν τὴν ποινικὴν ἐξουσίαν ἦτο ὁ *πασᾶς* ἢ κατ' ἐξουσιοδότησιν αὐτοῦ οἱ ἱεροδικασταί, *Καδῆδες* ἢ *Μουλάδες*, διὰ τὰς διαφόρους πόλεις τὰς πέριξ τῆς ἑδρας τοῦ *πασᾶ*, ἀπονεμόμενον δὲ δίκαιον, συμφώνως πρὸς τὴν Θεοκρατικὴν ὑπόστασιν τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας τὸ δίκαιον τὸ ἀπορρέον ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ Κορανίου καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν βιβλίων. ⁽³⁾

(1) Πρβλ. Lenormant : La Grèce et les îles Ioniennes, 1865, σελ. 42 ἐπ.

(2) Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὴν δίκωξιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ δὴ τῆς ληστείας εἶχον οἱ ἴδιοι οἱ Τούρκοι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξουσιοδοτοῦντο συχνὰ οἱ Ἕλληνες Ἀρματολοί. Πρβλ. Δ. Ζακυθνοῦ ἐ.ἀ. σελ. 39 καὶ τὰς αὐτόθι ἀναφερομένας πηγὰς.

(3) Οἱ Οὐλεμάδες ἀπετέλουν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Πασᾶν, τὴν τάξιν τῶν δικαστῶν. Ἐξ αὐτῶν κυρίως δικαστικὰ καθήκοντα ἔσκουν α) οἱ *καδῆδες*, ὑποδιαιρούμενοι εἰς πέντε μεγάλας κατηγορίας καὶ ἔχοντες εὐρυτάτην δικαιοδοσίαν τόσον ἐπὶ τῶν ποινικῶν, ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων β) οἱ *Μουφτιῆδες*, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὡς ἀποστολὴν τὴν νὰ ἀπαντοῦν μὲ «φετβάδες» εἰς τὰ διάφορα νομικὰ ἐρωτήματα. Πρβλ. Μοσχοβάκη, ἐ.ἀ. σελ. 37.

Εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας τὴν Ποινικὴν Δικαιοσύνην ἀπένεμεν ὁ ἱεροδικαστὴς ὑπῆρχε καὶ στάδιον δι' ἔφεσιν ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου πασᾶ.

Ἀλλὰ καὶ τὴν μορφήν τῆς «χάριτος» ἐγνώριζεν ἡ Ποινικὴ Δικαιοσύνη τῆς Τουρκοκρατίας, διὰ τῆς ὁποίας ὁ πρωτοδίκως καταδικασθεὶς, ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν συγγνώμην τοῦ κατακτητοῦ.

Ἡ αἵτησις «χάριτος» λεγόμενη *σεέτι*, ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα δῶρα, ἐνῶ κατ' ἀρχὴν εἶχε προαιρετικὸν χαρακτήρα, ἐξειλήχθη ἀργότερον, ἀκριβῶς λόγῳ τοῦ ὑλικοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ὁποῖον παρουσίαζεν αὕτη ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀποδέκτην τῆς αἰτήσεως, εἰς ἀναπόσπαστον φάσιν πάσης ποινικῆς δίκης. ⁽¹⁾

Ὅσον ἀφορᾷ πάλιν τὰς περιφερείας ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας λόγῳ εἰδικῶν συνθηκῶν, ὀφειλομένων ἢ εἰς ἐκουσίας ἐκχωρήσεις προνομίων ἢ εἰς φυσικὴν ἀδυναμίαν τοῦ κατακτητοῦ, ἡ τουρκικὴ κυριαρχία εἶχε τὴν μορφήν ὀνομαστικῆς μᾶλλον καὶ ἐμμέσου, παρὰ πραγματικῆς καὶ ἀμέσου κυριαρχίας καὶ ἐπομένως δὲν ὑπῆρχε *πασᾶς* ἢ *καδῆς* διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ποινικῶν ὑποθέσεων, ἡ σχετικὴ εὐθύνη εἶχεν ἐναποτεθῇ εἰς ἑλληνικὰς χεῖρας. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας λόγῳ παντελοῖς ἐλλείψεως κεντρικῆς ἐξουσίας, πανίσχυρος ἔζη ὁ ἄτεγκτος νόμος τῆς «βεντέτας» καὶ τῆς ἀντεκδικήσεως (Μάνη), δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ «συστήματος» ἀπονομῆς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, οὔτε περὶ οἵασδήποτε μορφῆς Ποινικοῦ Δικαίου, ὥς ἀπορροίας μιᾶς καθ' οἷονδῃποτε τρόπον ὀργανωμένης πολιτειακῆς καὶ κοινωνικῆς σκοπιμότητος. ⁽²⁾ Ἐκεῖ, τόσον ὁ κολασμὸς ὅσον καὶ ἡ συγγνώμη ἢ καὶ ἡ εἰς ὠρισμένους περιπτώσεις παρεχόμενη ἀναστολὴ ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς, ὑπὸ τὴν μορφήν μιᾶς ἄλλοτε μικρᾶς καὶ

(1) Σχετικῶς μὲ τὴν τοιαύτην κατὰ σύστημα ὑφισταμένην ἀπαίτησιν τῶν Τούρκων δικαστῶν διὰ δῶρα καὶ ἄλλας παροχὰς καὶ τὴν ἠθικὴν ἐξάρθρωσιν τῆς Τουρκικῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, ὁ Μοσχοβιάκης γράφει σχετικῶς «...πάντες οἱ δικασταὶ ἐδωροδοκοῦντο καὶ αἱ ἀποφάσεις ἐξεδίδοντο ὑπὲρ τῶν πλειοδοτούντων, .. νομοθεσία ψευδὴς καὶ ἐξ ἐσφαλμένων ἀρχῶν ἀρχομένη, εἰς χώραν δικαστῶν ἀνηθίσκων καὶ δωροδοκουμένων, ἐν λαῷ διεφθαρμένων, ἰδοὺ ἡ εἰκὼν τῆς τουρκικῆς δικαιοσύνης...» ἐ.ἀ.

(2) Ὁραιοτάτα εἰκονογραφεῖ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὰ μέρη αὐτὰ χαώδη, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου κατάστασιν, τὸ κατωτέρω ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον μεταφέρω ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἀφηγεῖται εἰς τὴν «Ἱστορικὴν ἀνθολογίαν» τοῦ ὁ Γιάννης Βλαχογιάννης : «...Ὅταν ὁ Καποδίστριας πῆγε στὴ Μάνη, κατάλυσε σ' ἓνα σπίτι χωριάτικο, μὰ ἐνῶ ὅλοι τὸν τριγυρίζανε καὶ τοῦ μιλοῦσαν. ἓνας Μανιάτης ἔμενε παρὰμερὰ βαρὺς καὶ σκουντουφλὸς κι ἀμίλητος. Τὸν κάλεσε ὁ Κυβερνήτης καὶ τὸν ρώτησε. Τί κακὸ ἦταν αὐτὸ ποὺ μούκανες Ἐξοχώτατε; εἶπε ὁ Μανιάτης. Ἐδῶ καὶ καμπόσους μῆνες μοῦ σκότωσαν τὸ παιδί μου! ἤθελα νὰ σκοτώσω καὶ ἐγὼ τὸ φονιά, μὰ οἱ νόμοι σοὺ δὲν μ' ἀφίνουν. Περίμενα νὰ μοῦ γίνῃ δικαιοσύνη, μὰ τοῦ κάκου ὁ φονιάς γυρίζει ἐλεύθερος. Τώρα, ἂν σὲ σαράντα μέρες δὲν μοῦ κάνεις δικαιωμό, θὰ τὸν πάρω μόνος μου μὲ τὸ χέρι μου. Ὁ Κυβερνήτης ὑποσχέθηκε νὰ φροντίσῃ. Μὰ καὶ πάλι θὰ χυνὸταν αἷμα, ἂν ἡ ἀρχὴ φρόντιζε νὰ πιᾶσῃ τὸν φονιά. Τίποτε λοιπὸν καὶ πάλι δὲν ἔγινε. Σὲ δύο μῆνες ὁ Μανιάτης πῆγε στὸ σπίτι τοῦ φονιά καὶ σκότωσε ὄχι ἓναν ἀλλὰ τέσσερις, ἀπὸ τοὺς δικούς του. Ὑστερὰ κάθησε καὶ ἔγραψε ἓνα γράμμα στὸν Κυβερνήτη καὶ τοῦ τᾶλεγε...»

ἄλλοτε μεγαλυτέρας ἐκεχειρίας, ἦτο ὑπόθεσις ἀποκλειστικῶς τοῦ ὑποστάν-
τος τὴν ἐγκληματικὴν προσβολὴν καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ.

Ἀντιθέτως εἰς τὰς περιφερείας ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας τὸ ἔθιμον τῆς
βεντέτας ἢ δὲν ἦτο γνωστὸν ἢ δὲν ἦτο πλέον ἐν ἰσχύϊ καὶ ἡ τοπικὴ διοί-
κησις ἀπετέλει τὴν ἐλευθέραν καὶ ὠργανωμένην ἔκφρασιν τῆς κοινότητος
τῶν ἐντοπίων συμφερόντων καὶ ἐπιδιώξεων, ἡ ἀπονομή τῆς Ποινικῆς Δι-
καιοσύνης κατέστη δυνατόν νὰ προσανατολισθῇ καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς
κοινωνικῆς μομφῆς, τῆς ἐκφραζομένης διὰ τῆς ποινῆς καὶ πρὸς τὰς ἀνάγ-
κας τῆς κοινωνικῆς σκοπιμότητος, τὰς θεραπευομένας ὑπὸ τοῦ διὰ τῆς ποι-
νῆς παραδειγματισμοῦ.

Εἰς τὰς ὡς ἄνω περιπτώσεις (πρόκειται κυρίως διὰ τὰς νήσους Ἄν-
δρον, Μύκονον, Τήνον, Ὑδραν, Σπέτσας κλπ.) δεδομένου ὅτι τὸ εἰδικὸν
δικαστικὸν προνόμιον συνίσταται εἰς τὴν μὴ ἀποστολὴν Τούρκου δικαστοῦ,
ποινικὸς δικαστὴς εἶναι ὁ Ἕλλην τοπικὸς «καδῆς», ὅπως εἰς τὴν Ἄν-
δρον, ὁ Ἕλλην τοπικὸς «μπέης», ὅπως εἰς τὴν Ὑδραν καὶ ὁ «Βοεβόδας»,
ὅπως εἰς τὴν Μύκονον. ⁽¹⁾

Τὰ τοπικὰ αὐτὰ ποινικὰ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα διέθεταν διὰ τὴν ἐκτέ-
λεσιν τῶν ἀποφάσεών των καὶ ἐντοπίαν ἀστυνομίαν, ἐδίκαζον πάντοτε
κατὰ πρῶτον βαθμὸν καὶ αἱ ἀποφάσεις των ἠδύναντο νὰ ἐφεσιβληθοῦν ὑπὸ
τοῦ διαδίκου ἐνώπιον τοῦ Ναυαρχείου τοῦ καπετὰν πασᾶ τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως. ⁽²⁾

Τὸ δίκαιον, τὸ ὁποῖον τὰ ὡς ἄνω δικαστήρια ἐφήρμοζον ἦτο κατὰ
βάσιν δίκαιον τοπικῶν ἐθίμων καὶ συνηθειῶν, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε μὲν διε-
τῆρει τὴν ρευστότητα τῆς ζώσης παραδόσεως καὶ ἄλλοτε πάλιν ἐλάμβανε
τὴν μορφὴν γραπτῶν θεσπισμάτων, χωρὶς ὅμως καὶ εἰς τὴν τελευταίαν αὐ-
τὴν περίπτωσιν νὰ ἀποβάλλῃ τὸν ζωντανὸν καὶ ἐμπειρικὸν χαρακτῆρα τῆς
βιβλικῆς δικαιοσύνης, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τόσον ἐντόνως τὴν νομικὴν
συνείδησιν τῶν «ἀριστῶν γερόντων» ⁽³⁾, ὅσάκις οὗτοι ἐνσαρκώνουν τὴν
περὶ τοῦ δικαίου ὑπερτάτην ἀντίληψιν τῶν πρωτογόνων κοινωνικῶν ὀργα-
νισμῶν καὶ εἶναι ἐπιφορτισμένοι μὲ τὸ λειτούργημα τῆς ἀπονομῆς αὐτοῦ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ συνετὴ ἄσκησις τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνταποδό-
σεως ⁽⁴⁾ ἐν συνδυασμῷ μὲ μίαν, πατριαρχικὴν κυριολεκτικῶς, ἀντίληψιν
περὶ Εὐνομίας καὶ Δικαιοσύνης, βασιζομένης εἰς τὴν ἐπιτόπιον κοινωνικὴν

Ἄν αὕτῃ ἦτο ἡ κατάστασις εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Καποδιστρίου, τὸ ἀπελπιστι-
κὸν σημεῖον τῆς ὁποίας διαφαίνεται κυρίως εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι «...καὶ πάλιν
θὰ χυνόταν αἷμα, ἂν ἡ ἀρχὴ φρόντιζε νὰ πιάσῃ τὸν φονιά...» φαντάζεται κανεὶς
εὐκόλως πὶ συνέβαινε εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς, ἑκατὸν καὶ διακόσια ἔτη ἐνωρίτερον.

(1) Πρβλ. Ζερλέντου: Σύστασις τοῦ κοινοῦ τῶν Μυκονίων σελ 12. Μὲ τοὺς ὡς
ἄνω τοπικοὺς δικαστάς συνέπραττον συχνὰ κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ποινικῶν ὑπο-
θέσεων καὶ ἐπιτροπαὶ πολιτῶν.

Οὕτως εἰς τὴν Ὑδραν ὁ Βούλγαρης εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐπιτροπὴν ἐκ 10 προε-
στῶν καλουμένων «συντύχων» πρβλ. Λιγνοῦ «Ἱστορία τῆς νήσου Ὑδρας», τόμ. Α' σελ. 49.

Τὸ δικαστήριον τῆς Ὑδρας ἐκαλεῖτο «Καγκελαρία».

(2) Οἱ ἐντόπιοι ἀστυνομικοὶ περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ τὸ κείμενον, εἰς τὴν
Ὑδραν π.χ. ἐλέγοντο «κολιτζῆδες». Πρβλ. Ἀρχεῖον Ὑδρας, ἐκδοθὲν ὑπὸ Α. Λιγνοῦ,
Τόμ. 2, σελ. 2-4.

(3) «... κίκλησεν δὲ γέροντας ἀριστῆας Παναχαιῶν...» Ἰλιάδος II, 404.

(4) Πρβλ. π.χ. τὴν διάταξιν τοῦ «κοινοῦ» τῶν Μυκονίων καθ' ἣν: ὅτις κάμι

ἡθικὴν, ἀποτελοῦν τὰς ὑπερτάτας ρυθμιστικὰς ἀρχὰς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης τῶν *προνομιούχων* ἐλληνικῶν κοινοτήτων καὶ χρησιμεύουν ὡς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς εἰς ἐκάστην συγκεκριμένην περίπτωση. ⁽¹⁾

* *

Οἱ κύριοι σταθμοὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἐντὸς τῆς ἄνω καθορισθείσης χρονικῆς περιόδου, εἶναι εἰδικώτερον οἱ ἑξῆς :

α) Διὰ μὲν τὴν ἐπαναστατικὴν περίοδον.

Ἡ διάταξις τῶν δικαστηρίων τῆς 3 Μαΐου τοῦ 1822. Τὸ *ἀπάνθισμα τῶν Ἐγκληματικῶν* τῆς Βας Ἐθνοσυνελεύσεως. Τὸ *ψήφισμα* τοῦ *Βουλευτικοῦ* τῆς 1ης Ἰουλίου τοῦ 1824 καὶ τὸ *Πολιτικὸν Σύνταγμα* τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1827.

β) Διὰ δὲ τὴν πρώτην περίοδον τῆς Ἀνεξαρτησίας.

Τὸ 152 *ψήφισμα* τῆς 15)27 *Αὐγούστου* 1830 τοῦ Καποδιστρίου καὶ ὁ *Ἑλληνικὸς Ποινικὸς Κώδιξ* τῆς 19ης Ἀπριλίου 1834.

Ἀναλυτικώτερον, τὸ περιεχόμενον τῶν ἀνωτέρω νομοθετημάτων ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἡ διάταξις τῶν Δικαστηρίων τῆς 3 Μαΐου 1822.

Διὰ τῆς ὡς ἄνω Διατάξεως, ἐκδοθείσης ὑπὸ τοῦ Βουλευτικοῦ ἐν Κορίνθῳ καθορίζεται τὸ πρῶτον ἡ καθ' ὕλην ἀρμοδιότης τῶν Ποινικῶν Δικαστηρίων τῆς ἀπελευθερουμένης Ἑλλάδος. Ἡ κλιμάκωσις τούτων γίνεται κατὰ τὴν ἑξῆς σειρὰν καὶ δὴ ἀναλόγως τῆς βαρύτητος τῆς ἐκδικαζομένης ἀξιοποίνου πράξεως.

Οὕτως οἱ «Εἰρηνοποιοὶ Ἐπανορθωτικοὶ Κριταὶ» δικάζουν ἀνεκκλήτως δυνάμενοι νὰ ἐπιβάλλουν ποινὴν μὴ ὑπερβαίνουσαν τὴν φυλάκισιν τριῶν μηνῶν καὶ ταύτην ἄνευ δεσμῶν ⁽²⁾ πράξεις ὡς τὰς ὑβρεῖς, τὰς μικροσυμπλοκάς, τὰς ἐν ἡμέρᾳ κλοπὰς κ.ο.κ.

εμα εὐγανώντας τω φωνηκῶ νὰ πλερώνῃ γροσσ. δεκα κατὰ τὸ εμα.

Ὅτις δωκεῖ γροϋτιές νὰ πληρῶναι ἐνάμισι γροσσ.

Ὅτις βλασφημίῃ τω ὄνομα τοῦ Θεοῦ νὰ πληρῶνῃ γρ. 40 κὶ νὰ πέρνῃ ξιλιές 20.

Π. Ζερλέντου, ἐ.α. σελ. 20.

(1) Οὕτω μεταξὺ τῶν διατάξεων τοῦ προμνημονευθέντος «κοινοῦ τῶν Μυκονίων» περιλαμβάνονται καὶ αἱ κάτωθι διὰ τῶν ὁποίων καταδεικνύεται ἡ εὐχέρεια τῆς δικαστικῆς ἐπιμετρήσεως τῆς ποινῆς.

ὅποιος ἤθελεν κλέψῃ γι προβατω γι κρῖθαρι γι ρούχα γιάβοντίπετις νὰ ἦνε στόχερην εἰς κρίσις νὰ τωνέ πεδέψῃ ὅς θέλι.

ὅπιος βάλλῃ σκάνδαλο ἢσὲ ἀντρόγγηνω ἢ αντρας ἢ γηνέκα νὰ ἦνε κοντεναδος απε τὴν κρίσην.

(2) Ποδοκακῶν, ὡς τὰ ἀποκαλεῖ τὸ κείμενον τοῦ ψηφίσματος. Πρβλ. Ἀρχεῖα τῆς Ἑλλην. Παλιγγενεσίας τόμ. Α' σελ. 164 - 167, Ἀθῆναι 1857.

Οἱ «πρῶτοι κριταὶ» οἵτινες *προθεωροῦν*, ἐκδίδουν δηλαδή «βουλευ-
ματα» κατὰ τὸν τύπον τῶν δικαστικῶν συμβουλίων τῆς συγχρόνου Ποι-
νικῆς Δικονομίας καὶ ἐπιλαμβάνονται ὑπὸ τὴν ιδιότητά των αὐτὴν παντὸς ἐγ-
κλήματος, ἐκτὸς τῶν ὧσων ὑπάγονται εἰς τοὺς Εἰρηνοποιοὺς - ἐπανορθωτι-
κοὺς κριτάς.

Τὸ «δικαστήριον τῶν Ἑκκλητῶν», τὸ ὁποῖον ἀναθεωρεῖ, τὴν ἀπόφα-
σιν τῶν πρώτων κριτῶν, ἐφ' ὅσον κρίνει τοῦτο ἀναγκαῖον ἢ ὑποβληθῇ σχε-
τικὴ αἵτησις ὑπὸ τοῦ «παθόντος» ἢ τοῦ «πταίσαντος».

Τὸ «Γενικὸν Δικαστήριον» τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον δικάζει κατ' ἔφεσιν
μόνον ἐκείνας τὰς ἀποφάσεις τοῦ δικαστηρίου τῶν Ἑκκλητῶν, διὰ τῶν
ὁποίων ἐπεβλήθη κεφαλικὴ ἢ σχεδὸν (sic) κεφαλικὴ ποινή.

Τὸ «Ἀπάνθισμα τῶν Ἑγκληματικῶν» τῆς 17 Ἀπριλίου 1823.
Εὗρισκομένη πρὸ τῆς ἀνωτέρω (σελ. 113) σκιαγραφηθείσης πραγματικότητος,
ἀναφορικῶς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, ἡ Συνέλευσις
τῆς Ἐπιδάφρου, ἐν τῇ προθέσει αὐτῆς ὅπως ἐξοπλίσῃ τὸ ἐπαναστατημένον
Ἕθνος μὲ τὴν ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ συμβίωσιν νομοθε-
σίαν ὥρισεν ὅτι θὰ ἔδει «... Τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα νὰ διορίσῃ ἐπιτροπὴν
συγκειμένην ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα καὶ σοφώτερα μέλη τῆς Ἑλλάδος, τῶν
ὁποίων ἡ ἀρετὴ νὰ εἶναι ἐγνωσμένη διὰ νὰ συνθέσωσι κώδικας νόμων,
πολιτικῶν, ἐγκληματικῶν καὶ ἐμπορικῶν, οἱ ὁποῖοι καθὼς καὶ ἅπας νόμος
καθυποβάλλονται εἰς τοῦ βουλευτικοῦ καὶ ἐκτελεστικοῦ σώματος τὴν ἔγ-
κρισιν καὶ ἐπικύρωσιν». ⁽¹⁾

Τὸ ὧς ἄνω ψήφισμα, τὸ ὁποῖον ἡ συνέλευσις τῆς Ἐπιδάφρου εἶχεν ἐκ-
δώσει μὲ σκοπὸν νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν πρῶτον ποινικὸν αὐτῆς κώ-
δικα, ἠτόνησε καὶ ὁ ὧς ἄνω σκοπὸς ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον
μετὰ παρέλευσιν δέκα ἕξ μηνῶν καὶ δὴ ἀπὸ τὴν δευτέραν ἐθνοσυνέλευσιν,
τὴν συνελθοῦσαν εἰς τὴν Τροιζῆνα.

Πράγματι, τὴν 1ην Ἀπριλίου 1823, ἡ ἐθνοσυνέλευσις τῆς Τροιζῆνος
διώρισε νομοπαρασκευαστικὴν ἐπιτροπὴν ἀπὸ 9 μέλη μὲ ἐντολὴν «...ἵνα ἐκ-
θέσῃ τὰ κυριώτερα τῶν ἐγκληματικῶν ἐκ τοῦ προχείρου, ἐρανιζομένη ἀπὸ
τοὺς νόμους τῶν ἡμετέρων ἀειμνήστων Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων καὶ ἄλ-
λοθεν καὶ νὰ καθυποβάλλῃ εἰς τὴν ἐπίκρισιν τῆς συνελεύσεως...» ⁽²⁾

Τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τῆς ὧς ἄνω ἐπιτροπῆς εἶναι τὰ ἑξῆς: Ὁ ἐπί-

(1) Περὶλ. τὸ σχετικόν ἄρθρον τοῦ «Προσωρινοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑλλάδος» εἰς
Μάμουκα: Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν, τόμ. Β' σελ. 30.

Διὰ τὸν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνον ἡ συνέλευσις ὥρισεν ὅτι τὰ δικαστήρια θὰ ἔπρεπε
νὰ ἐφαρμόζουν τοὺς νόμους «τῶν ἀειμνήστων Χριστιανῶν ἡμῶν Αὐτοκρατόρων καὶ
τοὺς παρὰ τοῦ βουλευτικοῦ καὶ τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἐκδιδομένους...».

(2) Περὶλ. τὸ ΙΑ' ψήφισμα τῆς συνελεύσεως ἐν Μάμουκα, ἐ.α.

σκοπος Ταλαντίου, ὁ ἐπίσκοπος Ρέοντος καὶ Πραστοῦ, ὁ ἱεροδιάκονος Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, οἱ μοναχοὶ Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος καὶ Γεράσιμος Παπαδόπουλος καὶ οἱ Ἰωάννης Ζαΐμης, Πανοῦτσος Νοταρᾶς, Ἰωάννης Κουντουμᾶς καὶ Γεώργιος Αἰνιάν. ⁽¹⁾

Εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τῶν 17 ἡμερῶν, ἡ ἐπιτροπὴ εἶχε περατώσει τὸ ἔργον τῆς καὶ εἶχεν ὑποβάλει εἰς τὴν συνέλευσιν τὸν πρῶτον Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα, γνωστὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπάνθισμα τῶν Ἑγκληματικῶν». ⁽²⁾

Ἐκ τῆς συνολικῆς ἐξετάσεως τοῦ «Ἀπανθίσματος» προκύπτει ὅτι δὲν πρόκειται οὐσιαστικῶς περὶ «κώδικος», οὔτε μὲ τὴν σύγχρονον, ἀλλ' οὔτε καὶ μὲ τὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σημασίαν. ⁽³⁾

Μὲ τὴν πλήρη ἔλλειψιν συστήματος γενικῶν ἀρχῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ μὲ τὴν ἐντελῶς σποραδικὴν ἀναφορὰν τῶν καθ' ἕκαστον ἀξιοποίνων πράξεων ἀφ' ἑτέρου, τὸ «ἀπάνθισμα» δὲν ἐπιχειρεῖ, συμφώνως ἄλλωστε πρὸς τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ συστατικὴ αὐτοῦ ἐπιτροπὴ, παρὰ τὴν τυποποίησιν τῶν κυριωτέρων μόνον μορφῶν τῆς ἐκ τοῦ ἐγκλήματος προσβολῆς, εἴτε τοῦ συνόλου, εἴτε τῶν ἀτόμων, μὲ ἀποφασιστικὸν ὅμως κριτήριον τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν πραγματικότητα καὶ μὲ τὰς ἀμέσους ἀνάγκας αὐτῆς.

Πράγματι, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μὲ ἰδιαιτέραν σαφήνειαν διαφαίνεται εἰς τὰς γραμμὰς τοῦ νομοθετήματος τούτου εἶναι ἡ ἀγωνιώδης προσπάθεια, ὅπως ἀντιμετωπισθοῦν αἱ ἄμεσοι καὶ πραγματικά, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς

(1) Ὁ Δ. Μιράσγετζης εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον γενομένην ἔκδοσιν τοῦ «Ἀπανθίσματος τῶν Ἑγκληματικῶν» ἐπικρίνει τὴν τοιαύτην σύνθεσιν τῆς νομοπαρασκευαστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Ἀπανθίσματος» λόγῳ τῆς συμμετοχῆς εἰς αὐτὴν κληρικῶν καὶ γενικῶς «προσώπων ἀδαῶν τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ στερουμένων νομικῆς καταρτίσεως...» Δ. Μιράσγετζη «Ὁ πρῶτος ποινικὸς κώδιξ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος», 1940 σελ. 6.

Ἡ τοιαύτη κρίσις μὴ ἀνταποκρινομένη καθόλου πρὸς τὴν νομικὴν καὶ γενικῶς εἰς τὴν πνευματικὴν πραγματικότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὡς γνωστὸν ἡ συμβολὴ τοῦ κλήρου ὑπῆρξε πρωταρχικὴ, εἶναι καὶ ἐξ ἄλλων εἰδικωτέρων λόγων ἐσφαλμένη. Παραγνωρίζει δηλαδὴ ἀπολύτως ἡ ἄποψις αὐτὴ τὴν ἐξέχουσαν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἄνθρωποι ὡς ὁ ἱερομόναχος Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος καὶ ὁ ἱεροδιάκονος Γρηγόριος Κωνσταντᾶς κατεῖχον εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸν πνευματικὸν διαφωτισμὸν τοῦ Ἑθνους.

(2) Τὸ «ἀπάνθισμα» συνετάγη κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 1 - 17 Ἀπριλίου 1823. Εἰς τὴν Συνέλευσιν ὑπεβλήθη τὴν 17ην τοῦ αὐτοῦ μηνός. Πρβλ. Μάμουκα, ἑ.ἀ. τομ. Β' σελ. 65, 105, τομ. Γ' σελ. 73. Εἰδικωτέραν μνείαν περὶ τοῦ «ἀπανθίσματος» ποιεῖται ὁ Geib: Darstellung des Rechtszustandes in Griechenland σελ. 123 - 133.

(3) Ὡς γνωστὸν, ἤδη τὸ 1813 εἶχε δημοσιευθῇ ὁ βαναρικός κώδιξ, ἄρτιον καὶ πλήρες ἀπὸ πάσης ἀπόψεως νομοθέτημα.

ποινικῆς προστασίας, ἀνάγκαι τοῦ ἀναγεννωμένου Ἑθνους καὶ πρὸ παντὸς ὅπως ἐνισχυθῇ ἡ ὑπόστασις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ δὴ τὸ κῦρος καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς εἰσέτι ἐν κινδύνῳ εὗρισκομένης νεαρᾶς πολιτείας. Ὡς φωτεινὴ ἀκτίς, διαπερνᾷ ἡ ὥς ἄνω προσπάθεια ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὸ τέλος τὸ «ἀπάνθισμα» καὶ γίνεται ὁ κύριος αὐτοῦ σκοπός, προσδίδουσα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὸ πρῶτον ποινικὸν νομοθέτημα τῆς Ἑλλάδος, τοιαύτην ἐσωτερικὴν ἐνότητα καὶ κοσμοθεωρητικὴν ὁλοκλήρωσιν, ὥστε νὰ βαρύνῃ αὕτη ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς, ἀσχέτως τῶν οἰωνδῆποτε ἄλλων μεθοδολογικῶν καὶ νομοτεχνικῶν μειονεκτημάτων.

Σπανίως ἀπαντᾷ κανεῖς εἰς νομοθέτημα, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, τοιοῦτον ζωντανὸν παλμὸν καὶ τοιαύτην ἔλλειψιν ἀπὸ πλασματικὰ κατασκευάσματα, ὅπως εἰς τὸ «ἀπάνθισμα» καὶ ἴσως νὰ μὴ ὑπάρχῃ, ὥς ἐκ τούτου, ποινικὸς νόμος, ὁ ὁποῖος νὰ δύναται νὰ τὸ ὑπερβάλλῃ εἰς πειστικώτερον καὶ ἄγνότερον ἀντικατοπτρισμὸν τῆς νομικῆς ἀγωνίας τῆς ἐποχῆς του.⁽¹⁾

*
* *

Ἰδίως περὶ τοῦ «Ἀπανθίσματος».—Ἡ ἀνωτέρω διαπίστωσις, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν τῆς ἐπαναστατικῆς πραγματικότητος ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸ «ἀπάνθισμα» λύει, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ τὸ θέμα τῶν πιθανῶν ἐπιδράσεων τοῦ νομοθετήματος τούτου.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τόσον ἡ Συνέλευσις, ὅσον καὶ ἡ νομοπαρασκευαστικὴ ἐπιτροπὴ, ἐτόνισαν κατὰ πανηγυρικὸν τρόπον τὴν χρησιμοποίησιν τῶν νόμων τῶν «ἀειμνήστων ἡμῶν αὐτοκρατόρων» ὥς προτύπου διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ «ἀτανθίσματος». Ἐξ ἴσου γνωστὴ εἶναι ὅμως ἡ τάσις τῆς ἐποχῆς, ὅπως, διὰ λόγους πολιτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ γοήτρου, ὑπογραμμίζεται ὁ χαρακτήρ τῆς συνεχείας μεταξὺ τῶν Νεοελληνικῶν καὶ τῶν Βυζαντινῶν νομοθετημάτων καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου, ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἡ τοιαύτη συνέχεια καθίστατο ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδύνατος ἢ ἄσκοπος. ⁽²⁾

(1) Ἀναφέρω ἐδῶ, ὥς παράδειγμα, δύο διατάξεις ἀναφερομένας εἰς τὸ ἀδίκημα τῆς ἐσχάτης προδοσίας: 1) «Ὅποιοι Ἕλληνες σηκώσουν ἄρματα ἐναντίον τῆς πατρίδος καὶ 2) Ὅποιοι ἠθέλαν λάβει ἄρματα ἢ παρακινήσουσι ἄλλους νὰ σηκώσουν ἄρματα μὲ σκοπὸ τοῦ νὰ ἐπιφέρουν ἐμφύλιον πόλεμον ἢ κατασφάξωσι ἢ καύσωσι ἢ ληστεύσωσι ἢ ἀρπάσωσι ἢ ξεγυμνώσωσιν ἐπαρχίαν τινὰ ἢ κοινότητα ἢ κάμωσι συνωμοσίαν ἢ φατρίαν διὰ νὰ ταράξωσιν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, οἱ πρωταῖτιοι τούτων θὰ θανατώνωνται».

Νομίζει κανεῖς ὅτι δὲν ἔχει ἐνώπιόν του κείμενον ποινικοῦ νόμου, ἀλλὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος μὲ τὰ ἐσωτερικά της δράματα.

(2) Ὅλως χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν ἐν προκειμένῳ τάσιν τῆς ἐπαναστατικῆς ἡγε-

Διὰ τοὺς ὧς ἄνω λόγους καὶ παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἀντιθέτου διαβεβαιώσεις αὐτῆς, δὲν εὐσταθεῖ ἡ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐπιχειρηθεῖσα συσχέτισις τοῦ «ἀπανθίσματος» μὲ βυζαντινὰς ποινικὰς διατάξεις.

Ἐξ ἄλλου ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ «ἀπανθίσματος» εἰς τὴν πρὸς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν ἀναφορὰν αὐτῆς διετείνετο, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Νόμους τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, εἶχεν ἐπηρεασθῇ εἰς τὴν σκέψιν τῆς καὶ ἀπὸ ἄλλας κωδικοποιήσεις εὐνομουμένων κρατῶν τῆς Εὐρώπης. ⁽¹⁾

Τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖον σκέπτεται κανεῖς εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, εἶναι μία πιθανὴ ἐπίδρασις τοῦ Beccaria, τοῦτο δὲ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους : ⁽²⁾

Γενικῶς, τὸ σύγγραμμα τοῦ Beccaria, : *dei delitti e delle pene*, εἰδος φιλοσοφίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἀπετέλει ὡς γνωστόν, τὴν πλέον ὀρθόδοξον σύλληψιν τοῦ Δικαίου τούτου ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ διαφωτισμένου φιλελευθερισμοῦ, ἐξ οὗ καὶ ὑπῆρξεν ὁ ὁδηγὸς πάσης φωτισμένης καὶ ἀντιδεσποτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας τῆς ἐποχῆς. ⁽³⁾

Θὰ ᾔτο ἐπομένως πολὺ φυσικόν, ἐὰν τὸ ἀγωνιζόμενον διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Ἑθνός, ἐμπεποτισμένον ὅπως ᾔτο, μὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀξίας τοῦ διαφωτισμοῦ, ἐλάμβανεν ὡς ὁδηγὸν τῆς ποινικῆς νομοθεσίας τοῦ πλέον γνήσιον, ἐν προκειμένῳ, τέκνον του.

Εἰδικώτερον, τὸ σύγγραμμα τοῦ Beccaria μεταφρασμένον εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ σχολιασμένον ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑθνους, τὸν Ἀδαμάντιον Κοραῆν, εἶχεν ἤδη κυκλοφορήσει εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ προφανῶς θὰ ᾔτο γνωστόν, τοῦλάχιστον εἰς τὸν ἐκ τῶν μελῶν

τίας τοῦ Ἑθνους εἶναι ἡ ἀκόλουθος περικοπὴ ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ Stanhope πρὸς τὸν J. Bentham.

«... Monsieur Negris, who is the ablest man in Greece, and professes wise principles of government, is labouring at a code of laws. He says, that in order to make it palatable to the people he must make them believe that it is framed after the model of the byzantine code...» : Greece in 1823 and 1824, by Colonel Leicester Stanhope. London 1824 σελ. 197.

«...Ὁ Κορ Νέγρης, ὁ πλέον ἱκανὸς ἀνὴρ ἐν Ἑλλάδι, ἀκολουθῶν σοφὰς ἀρχὰς ὅσον ἀφορᾷ τὴν διακυβέρνησιν, ἐργάζεται ἐπὶ ἐνὸς κώδικος νόμων. Ἰσχυρίζεται ὅτι προκειμένου νὰ τὸν καταστήσῃ εὐγεστον παρὰ τῷ λαῷ, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τὸν πείσῃ ὅτι οὗτος κατεσκευάσθη μὲ ὑπόδειγμα τὸν βυζαντινὸν νόμον...»

Πρβλ. σχετικῶς καὶ Κ. Τριανταφυλλοπούλου «*Sur les sources du code calimaque*» ἐν *Rivista storica Romana* 1931 σελ. 19 ἐπ.

(1) Πρβλ. τὴν ἀναφορὰν τῆς ἐπιτροπῆς ἐν Μάμουκα ἐ.ἀ. τομ. Γ' σελ. 72 ἐπ.

(2) Συγκεκριμενοποιοῦντες τὰς δυνατότητας τῶν ξένων πνευματικῶν ἐπιδράσεων ἐπὶ τοῦ «ἀπανθίσματος» εἰς τὸν Beccaria, δὲν τὸ πράττομεν μόνον διὰ τοὺς εἰδικοὺς ἐν τῷ κειμένῳ ἀναφερομένους λόγους, ἀλλὰ διότι εἰς τὸν Beccaria ἀντικρύζομεν συμπυκνωμένην τὴν καθολικότητα τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν τοῦ διαφωτισμοῦ καὶ δὴ τοῦ γαλλικοῦ, ἐν σχέσει μὲ τὴν ποινὴν καὶ τὸ ἔγκλημα.

Περὶ τῆς πνευματικῆς συσχέτισεως μεταξὺ Montesquieu καὶ Beccaria πρβλ. τὴν 2αν ἑλληνικὴν ἐκδοσιν τῶν «ἀδικημάτων καὶ ποινῶν» ὑπὸ Ἀδ. Κοραῆ, σελ. 67 ὑπόσημ. 1.

(3) Φωτισμένη ποινικὴ νομοθεσία, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου, εἶναι πᾶσα νομοθεσία, δι' ἧς ἐνσαρκώνεται τὸ πνεῦμα τοῦ «διαφωτισμοῦ».

Παράδειγμα τοιαύτης νομοθεσίας εἶναι ἡ *Josephina*, ὁ Αὐστριακὸς ποινικὸς νόμος τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Β' (1787), ὅπου, διὰ πρώτην φορὰν εἰς εὐρωπαϊκὴν νομοθεσίαν, καθίσταται δυνατὴ ἡ πραγματοποίησις τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Montesquieu, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σχέσιν δικαστοῦ καὶ ποινικοῦ νόμου.

τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Ἀπανθίσματος» Γρηγόριον Κωνσταντᾶν, φίλον καὶ θαυμαστὴν τοῦ Κοραῆ, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ εὕρισκετο οὗτος εἰς ἀλληλογραφίαν.

Ἡ χρησιμοποίησις μάλιστα ἀπὸ τὸ «ἀπάνθισμα» τοῦ ὅρου «*ἀμαρτήματα*» διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἐγκλήματος, ὅρου διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Κοραῆς εἶχεν ἀποδώσει εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὰ *delitti* τοῦ Beccaria, ὠθεῖ ἀρχικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. ⁽¹⁾

Ἐν τούτοις παρὰ τὴν φαινομενικὴν ὡς ἄνω συγγένειαν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς οὐσιαστικὴν ἐπίδρασιν τοῦ πνεύματος τοῦ Beccaria ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ νόμου. Τόσον ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, διὰ τὴν κατάργησιν τῆς ὁποίας τόσον εἶχεν ἀγωνισθῇ ὁ Beccaria, ὅσον ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἡ μαστίγωσις, μορφαὶ τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ μὲ τὰς ὁποίας ἐξ ἴσου ριζικῶς διεφώνει ὁ Ἰταλὸς φιλόσοφος, περιέχονται εἰς τὸ «ἀπάνθισμα». Ἐξ ἄλλου ἡ μεγάλη εὐχέρεια, ἡ ὁποία εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις παρέχεται εἰς τὸν ἐφαρμόζοντα τὸν ὡς ἄνω Ἑλληνικὸν ποινικὸν νόμον κατὰ τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς, εἶναι κάτι τὸ ὁποῖον ἀντιτίθεται ἀπολύτως πρὸς τὰς ἐπηρεασμένας ἀπὸ τὸν Montesquieu ἀρχὰς τοῦ Beccaria, ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις μεταξὺ τοῦ ποινικοῦ νόμου ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ ἀφ' ἑτέρου.

Ἐξ ἄλλου τὸ γεγονός, ὅτι εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἐμφανίζει μίαν ἄκαμπτον καὶ περιοριστικὴν τυπικότητα εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν διαφορῶν μορφῶν τῶν ἀξιοποίνων παραβάσεων δὲν δικαιολογεῖ τὴν γνώμην ὅτι ἐδῶ πρόκειται περὶ πραγματοποιήσεως τῆς σχετικῆς ἐπιταγῆς τοῦ νομικοῦ διαφωτισμοῦ. ⁽²⁾

Εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ αὐστηρὰ αὕτῃ περιπτωσεολογία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἓνα χαρακτηριστικὸν καὶ αὕτῃ τῆς ἐμπειρικῆς μεθόδου, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει πᾶσαν μορφὴν πρωτογόνου νομοθετικῆς ρυθμίσεως. ⁽³⁾

Ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις δὲν καθίσταται δυνατόν ἡ διαπίστωσις ξένης τινὸς πνευματικῆς ἐπιδράσεως εἰς τὴν οὐσιαστικὴν διαμόρφωσιν τοῦ «ἀπανθίσματος» ⁽⁴⁾ καὶ ὁ λόγος πρὸς τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναζητηθῇ παρὰ, ὅπως ἐλέχθη ἤδη, εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ νομικὴν πραγματικότητα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς, ἡ ὁποία εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ποινικὴν νομοθεσίαν μὲ δραστικὰ μέσα καὶ ἐκφοβιστικὰς ἀπόψεις καὶ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ποινικοὺς αὐτῆς νομοθέτας (ἀκόμῃ καὶ εἰς τοὺς πλέον «διαφωτισμένους» ἐξ αὐτῶν) νὰ λησμονήσουν πρὸς στιγμὴν τὰ ἀνθρωπιστικὰ ἰδεώδη

(1) «Περὶ ἀμαρτημάτων καὶ ποινῶν» ἦτο ὁ τίτλος τῆς 1ης ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἐκδόσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ Beccaria εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τῷ 1812. Ἡ 2α ἐκδοσις, ἀντιθέτως, γενομένη κατὰ τὸ ἔτος 1823, φέρει τὸν τίτλον «Περὶ ἀδικημάτων καὶ ποινῶν».

(2) Βλέπε ἀνωτέρω σελ. 48 ἐπ.

(3) H. Drost: Das Problem einer Individualisierung des Strafrechts, 1930 σελ. 4 ἐπ.

(4) Αὐτὸ εἰς ἀπάντησιν τῆς γενικωτέρας διαπιστώσεως τοῦ Maurer καθ' ἣν «...ἐδῶ καὶ 50 ἔτη ἐδημιουργήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα μία φανερὰ τάσις πρὸς τὴν γαλλικὴν μόρφωσιν καὶ τὰς γαλλικὰς ἀρχὰς. Ὅλοι οἱ νόμοι καὶ αἱ διατάξεις, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος—χωρὶς νὰ ἐξαιροῦνται καὶ οἱ Καποδιστριακοὶ—διαπνέονται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως ἀπὸ γαλλικὸν πνεῦμα». Maurer ἐ. ἀ. τόμ. 2, σελ. 346.

ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐνεπνέοντο καὶ νὰ δημιουργήσουν μίαν ἀμείλικτον μὲν ἐν πολλοῖς καὶ θεωρητικῶς ἀτελῇ νομοθεσίαν, ἀπαραίτητον ὅμως διὰ νὰ στερεώσῃ τὸν οἶκον τῆς Ἑλλάδος, ὃ ὁποῖος παρὰ τοὺς τόσους ἀντιξόους καιροὺς, εἶχεν ἀρχίσει ἐπὶ τέλους νὰ κτίζεται. (4)

*
* *

Τὸ ψήφισμα τοῦ Βουλευτικοῦ τῆς 1ης Ἰουλίου 1824.— Διὰ τοῦ ὡς ἄνω ψηφίσματος τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν καθ' ἅπασαν τὴν ἀπελευθερουμένην περιοχὴν τῆς ἐπικρατείας τὸ «ἀπάνθισμα τῶν Ἑγκληματικῶν» καὶ εἰς περίπτωσιν κενοῦ τούτου τὰ «Βασιλικά» καὶ οἱ ἐκδιδόμενοι ἀπὸ τὴν Διοίκησιν ποινικοὶ νόμοι.

Τὸ πολιτικὸν Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1827.— Διὰ τοῦ Συντάγματος τούτου εἰσάγονται καὶ ἐν Ἑλλάδι αἱ «Φιλελεύθεραι» προϋποθέσεις τῆς ἀπονομῆς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, αἱ τὸσον χαρακτηριστικαὶ διὰ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον τοῦ 19ου αἰῶνος (ἄνωτ. σελ. 47). Οὕτω διὰ τοῦ Α 16 τοῦ Συντάγματος ὁρίζεται ὅτι «ὁ νόμος ἀσφαλίζει τὴν προσωπικὴν ἐκαστοῦ ἐλευθερίαν, κανένας δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐναχθῇ ἢ φυλακωθῇ εἰμὴ κατὰ τοὺς νομίμους τύπους», ἐνῶ εἰς τὸ Α 134 καθορίζεται ὅτι «ἡ Δικαστικὴ ἐξουσία **δικάζει κατὰ τοὺς γραπτοὺς νόμους** τοῦ Ἔθνους», εἰσαγομένου οὕτως ἐν Ἑλλάδι διὰ πρώτην φορὰν τοῦ ἀξιώματος *Nulla Poena Sine Lege*, ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ.

Τὸ 152 ψήφισμα τῆς 15/27 Αὐγούστου τοῦ 1830.— Κατὰ τὸ ἐνδιάμεσον χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐλεύσεως εἰς Ἑλλάδα τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος ἰδιαίτερον ὅλως ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ νομοθετικὴ προσπάθεια τοῦ Καποδιστρίου, ὃ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ πληρώσῃ τὰ ὑπάρχοντα κενὰ εἰς τὸν τομέα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, συμπληρώνων τὸ «ἀπάνθισμα» πρωτίστως διὰ τοῦ καθορισμοῦ αὐτοτελῶν διαδικαστικῶν προϋποθέσεων, κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ποινικῶν ἀδικημάτων.

Πρὸς τοῦτο ὁ Καποδίστριας ἐκδίδει τὸ ψήφισμα Α τῆς 6 Μαΐου 1829, «Περὶ ἐγκληματικῆς διαδικασίας», ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Γαλλικῆς νομοθεσίας, ἡ ὁποία γενικῶς μὲν εἶχε καθιερωθῇ ὡς νομοθετικὸν «πρότυπον» διὰ

(1) Ἡ ἀπόλυτος συναίσθησις καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰς διαμορφωμένας συνθήκας τῆς τότε ἐπικρατοῦσης κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς πραγματικότητος, καταδεικνύεται ὅχι μόνον ἐκεῖ ὅπου ὀφείλει νὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ σκληρότητα ἡ Α ἢ ἡ Β παρὰβάσις (ὅπως εἰς τὰ ἀδικήματα κατὰ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας), ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ὅπου ἡ μακροχρόνιος κατάρκτησις ἡμβλυνε προφανῶς τὴν ἀντικοινωνικὴν σημασίαν ὠρισμένων πράξεων, δημιουργήσασα οὕτως οὐσιαστικὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀσυνήθως ἐπιεικῇ τιμωρίαν ἐν τῷ νόμῳ. Ἄλλως δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ π. χ. πῶς ἡ παρθενοαπορρὰ τῇ συγκαταθέσει τῆς παρθένου, γενομένη ἀπὸ ἀνύπανδρον ἄνδρα, τιμωρεῖται ἀπὸ τὸ «Ἀπάνθισμα» μόνον μὲ 50 γρόσια.

τοῦ Α 99 τοῦ Συντάγματος τῆς Τροιζῆνος, εἰδικῶς δὲ εἶχεν ἀσκήσει ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν εὐρωπαϊκῶν κωδίκων τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, μὴδὲ αὐτοῦ τοῦ Γερμανικοῦ ἐξαιρουμένου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ οὐσιαστικὸν Ποινικὸν Δίκαιον ὁ Καποδίστριας διὰ τοῦ Α 148 τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 152 ψηφίσματος τῆς 15)27 Αὐγούστου 1830 καθορίζει, ὅτι ἡ ἀπονομὴ τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα διέπεται μέχρι τῆς ψηφίσεως ὁριστικοῦ κώδικος ἀπὸ : α) τὸ **ἀπάνθισμα**, β) τὸν **ὀρθὸν λόγον καὶ τὴν ἐπιείκειαν** καὶ γ) **τοὺς ἄλλους εἰδικοὺς ἐγκληματικοὺς νόμους τοῦ Κράτους**.

Τὸ ἀνωτέρω ψήφισμα τοῦ Καποδιστρίου προσκτᾷ ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν κατὰ τὴν ἱστορικὴν διαδρομὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὥς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι δι' αὐτοῦ ἐπιχειρεῖται ὁ ἐμπλουτισμὸς τῶν ἐννοιῶν τοῦ Δικαίου τούτου διὰ τῆς θερμουργοῦ πνοῆς τοῦ αὐτοῦ Δικαίου καὶ δὴ τῶν ἐθίμων καὶ τῶν παραδόσεων τοῦ τόπου, πρὸς τὰς ὁποίας καὶ ἐπιχειρεῖται ἤδη μία σύνδεσις, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀπονομῆς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

Ἀτυχῶς, ἡ ἐπακολουθήσασα εἰσαγωγή ὑπὸ τῶν Βαυαρῶν αὐτουσίῳ σχεδὸν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς πατρίδος αὐτῶν, ὑπὸ μορφήν κωδικοποιήσεως χαρακτηριζομένης μάλιστα ἀπὸ ἄτεγκτον φορμαλισμὸν, διέκοψεν ὁριστικῶς τὴν ὡς ἄνω προσπάθειαν τῆς διαπιστώσεως ἰδιοτύπων ἐθνικῶν ποινικῶν θεσμῶν, πρὸς ἀνυπολόγιστον βλάβην τῆς καθόλου ἐξελίξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. (¹)

Ὁ Ποινικὸς Κῶδιξ τοῦ 1834 καὶ ἡ ποινικὴ θεωρία τοῦ Feuerbach.—Ὁ πρῶτος Ποινικὸς Κῶδιξ τῆς ἐλευτέρας Ἑλλάδος ὑπεγράφη εἰς τὰς 18]30 Δεκεμβρίου τοῦ 1833 καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς 10 Ἰανουαρίου 1834, ἤρχισε δὲ νὰ ἰσχύῃ ἀπὸ τῆς 19ης Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἡ δημοσίευσίς τοῦ κειμένου τοῦ Νόμου ἐγένετο εἰς δύο γλώσσας, τὴν Γερμανικὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν, μὲ ἐπικρατοῦν, ἐν ὧσιν ἀμιφιβολιῶν ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀποδόσεως τῶν ὅρων καὶ ἐννοιῶν τοῦ Νόμου, τὸ Γερμανικὸν κείμενον αὐτοῦ. (²)

*
* *

Ἰδίως περὶ τῆς θεωρίας τοῦ P.A. v. Feuerbach.—(³) Τὸ γεγονὸς ὅτι ἐπὶ ἓνα καὶ πλέον αἰῶνα ἡ Ποινικὴ Δικαιοσύνη τῆς Ἑλλάδος ἔσχεν ὡς νο-

(1) Σχετικῶς ὁ Maurer τονίζει ὅτι προσεπάθεισε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐλληνικῆς πραγματικότητος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γαλλικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος τοῦ 1835. Τοῦτο ὁμῶς εἶναι περισσότερον σχῆμα λόγου, παρὰ πραγματικότης.

(2) Τὴν ἐλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ Νόμου ἐπεχείρησαν οἱ Πολυζωΐδης καὶ Σχινῆς.

(3) Πρβλ. ἀνωτέρω σελ. 50.

μοθετικὸν αὐτῆς ὑπόβαθρον κώδικα τὸν ὁποῖον διέπλασεν ἡ περὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου θεωρία τοῦ Anselm v. Feuerbach, ἐπιβάλλει τὴν εἰδικωτέραν ἀνάλυσιν ταύτης καὶ δὴ ὄχι μόνον ἐκ λόγων γενικωτέρας θεωρητικῆς πληρότητος, ὁφειλομένων εἰς τὴν μεγίστην σημασίαν τῆς μελέτης θεωρίας ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεκίνησεν ἡ διαμόρφωσις αὐτοῦ τούτου τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου, ἀλλὰ καὶ διότι, τουλάχιστον εἰς τὸν τομέα τῆς δικαστηριακῆς πρακτικῆς παρ' ἡμῖν, ἡ διέπουσα τὴν προῖσχύσασαν ποινικὴν ἡμῶν νομοθεσίαν νοοτροπία ἐξακολουθεῖ νὰ ἀσκῇ καὶ σήμερον, μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ κώδικος τοῦ 1834, ἐντόνους ἐπιδράσεις, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ ἰσχύοντος ποινικοῦ νόμου ἀπὸ τὰ ποινικὰ δικαστήρια.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι διὰ τοῦ A. v. Feuerbach ὁ ποινικὸς κώδιξ τοῦ 1834 κατέστη ἡ ἐνσάρκωσις, εἰς τὸν τομέα τοῦ ποινικοῦ νόμου, τῆς φιλελευθέρως κοσμοθεωρίας καθόλου.

Ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἰδεολογικὸν τοῦτο σημεῖον τῆς ποινικῆς διδασκαλίας τοῦ Feuerbach ὁ Eb. Schmidt λέγει οἰκτικῶς. «... Ὁ Feuerbach ἐξώρισε τὴν εἰδικὴν πρόληψιν καὶ μετ' αὐτῆς τὸ ἀστυνομικὸν πνεῦμα (...νοεῖται ἐνταῦθα τὸ πνεῦμα τοῦ ἀστυνομικοῦ κράτους) ἀπὸ τοῦ Ποινικοῦ Δικαιου. Οὗτος εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην τοῦ Δικαίου τὸν Φιλελευθερισμόν, προσδιορίσας τοῦτον οὐσιαστικῶς. Ἐνα φιλελευθερισμὸν ἀμέτοχον τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καὶ ὑλικοῦ ἐκφυλισμοῦ τοῦ 20οῦ αἰῶνος καὶ ταυτόσημον πρὸς τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἔργον τοῦ Emm. Kant. ⁽¹⁾

Δύο εἶναι κυρίως αἱ θεμελιώδεις ἀρχαί, αἱ χαρακτηρίζουσαι τὴν ὥς ἄνω φιλελευθέραν περὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἄποψιν τοῦ Feuerbach.

Ἡ πρώτη ἀνάγεται *εἰς τὸν φιλοσοφικὸν προσδιορισμόν, ἐν γένει τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ὡς κρατικῆς λειτουργίας, ἐνῶ ἡ δευτέρα ἀνάγεται εἰς τὴν εἰδικήν, νομικὴν θεμελίωσιν τῆς ποινῆς.*

Ὁ φιλοσοφικὸς προσδιορισμὸς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Ὁ φιλοσοφικὸς προσδιορισμὸς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἀπὸ τὸν Feuerbach ἀποτελεῖ συνέπειαν τῆς περὶ πολιτείας κοσμοθεωρίας αὐτοῦ, ἣτις στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἐντοπισμοῦ τῶν κρατικῶν ἀρμοδιοτήτων, εἰς ἐκείνας μόνον αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν τὸν ἐξωτερικὸν ἄνθρωπον καὶ ἀφίστανται ἀπολύτως τῆς θεωρήσεως τῶν ἐσωτερικῶν προϋποθέσεων τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ.

Εἰδικώτερον. Ὁ φιλοσοφικὸς προσδιορισμὸς τῆς φύσεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἀπὸ τὸν Feuerbach ἀποτελεῖ συνέπειαν γενικωτέρας περὶ πολιτείας κοσμοθεωρίας, ὡς ἐκφράζεται αὕτη ἀπὸ τὴν Καντιανὴν θέσιν περὶ τοῦ ὡς ἄνω ἀναφερθέντος ἐντοπισμοῦ τῶν ὁρίων πάσης κρατικῆς δραστηριότητος.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὅταν ἐγένετο μνεία τῶν ἐπιδράσεων τοῦ φυσικοῦ δικαίου ἀναφορικῶς πρὸς τὴν καθόλου ἐξέλιξιν τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης, ὅτι κεντρικὸν ἄξονα τῆς ὥς ἄνω ἐπιδράσεως ἀποτελεῖ ἡ ἀπόσπασις τοῦ δικαίου ἀπὸ τὰς πάσης φύσεως μεταφυσικὰς ἢ ἠθικὰς συσχετίσεις καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ αὐτόνομος θεμελίωσις τῆς ἰδίας αὐτοῦ δεοντολογίας. ⁽²⁾

Ἡ πραγματώσις εἰς τὸν τομέα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου τῆς ὥς ἄνω αὐ-

(1) Eb. Schmidt: Anselm v. Feuerbach Straftheorie, ἐν Heimatblätter für Ansbach, Mai - Juni 1933.

(2) Πρβλ. ἀνωτέρω σελ. 44.

τονομίας συνιστᾷ τὴν πρώτην προσπάθειαν τοῦ Feuerbach, κατὰ τὴν διαδικασίαν τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ οὗτος μὲ σκοπὸν τὴν φιλοσοφικὴν θεμελίωσιν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Πρὸς τοῦτο ὁ Feuerbach, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου κατέστη δυνατὴ «... ἡ συνεπεστέρα πραγματοποίησις τοῦ πνεύματος τοῦ 19ου αἰῶνος εἰς τὸν τομέα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου...» (Radbruch) βασίζεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Kant τὸ πρῶτον ἐν τῇ «θεμελιώσει τῆς Μεταφυσικῆς τῶν Ἠθῶν» ἐπιχειρηθεῖσαν διάκρισιν μεταξὺ Ἠθικῆς καὶ Δικαίου γενικῶς καὶ ἀθεμίτου καὶ ἀνηθίκου συμπεριφορᾶς εἰδικώτερον. ⁽¹⁾

Συμφώνως πρὸς τὴν ὡς ἄνω διάκρισιν, τὴν ἠθικὴν συμπεριφορὰν, τὴν καὶ πρωτεύουσαν, ρυθμίζει μόνον ὁ ἐλεύθερος, δηλαδὴ μόνον ὁ ἔναντι τοῦ αὐτονόμου ἠθικοῦ κανόνος εὐθυνόμενος ἄνθρωπος καὶ οὐδέποτε ἡ Ἐπιταγὴ τοῦ δικαίου, τοῦ προϊόντος αὐτοῦ τῆς πρακτικῆς λογικῆς, ἣτις ἀσχολεῖται μόνον μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ἀποψιν τῶν ἀνθρώπινων ἀποφάσεων. ⁽²⁾

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀπομονώσεως τῆς ἠθικῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς τοποθετήσεως αὐτῆς ἐντὸς σφαίρας ἀνεξαρτήτου καὶ ἀνεπηρεάστου ἀπὸ πολιτικὰς ἐπιρροᾶς καὶ σκοπιμότητος, ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὴν πολιτείαν σειρὰ ὅλη δικαιωμάτων καὶ ἀρμοδιοτήτων καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅ,τι ἴσχυε ὑπὸ τὸ Μοναρχικὸν ἢ Δεσποτικὸν καθεστῶς περιορίζεται σημαντικῶς ὁ κύκλος τῶν ἐνεργειῶν εἰς τὰς ὁποίας δικαιοῦται αὕτη, ἔναντι τῶν πολιτῶν.

Τὸ κράτος ὡς φορεὺς τοῦ Δικαίου καθίσταται, ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις, *ἀπλοῦν Ἰδρυμα παροχῆς νομικῆς προστασίας* Rechtsschutzaustalt), ὀφείλον νὰ ἀπέχη πάσης ἐπιδράσεως θιγούσης τὴν ἐσωτερικὴν - ἠθικὴν προσωπικότητα τοῦ ατόμου καὶ ἀρχούμενον ἀπλῶς εἰς προστατευτικὴν παρέμβασιν, ἐπὶ τῇ προσβολῇ ἢ τῇ διακινδυνεύσει τῶν διαφορῶν ἐννόμων ἀγαθῶν.

Τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς περὶ τοῦ Κράτους ἀντίληψιν ἔχει καὶ ὁ Feuerbach ὅταν ἀποφαίνεται ὅτι τοῦτο στερεῖται τοῦ δικαιώματος τῆς καταπολεμήσεως τῶν προσβολῶν τῆς ἐννόμου τάξεως διὰ τοῦ Ἐπηρεασμοῦ τῶν ἐσωτερικῶν προϋποθέσεων τοῦ ατόμου καὶ δὴ δι' εἰδικῶν εἰς τὴν καθ' ἕκαστον προσωπικότητα προσηρμοσμένων μέτρων, ἀποβλεπόντων εἰς τὸν σωφρονισμὸν αὐτῆς.

Τὸ τοιοῦτον δικαίωμα τὸ ἀρνεῖται εἰς τὸ κράτος ὁ Feuerbach, διότι ἡ ἠθικὴ βελτίωσις τῶν πολιτῶν δὲν ἐμπίπτει εἰς τὰς ἀρμοδιότητας αὐτοῦ. «Ἡ πολιτεία δὲν εἶναι κηδεμών, λέγει οὗτος, ἀλλὰ μόνον φύλαξ· δὲν εἶναι σωφρονιστής, ἀλλ' ὑπερασπιστής». ⁽³⁾

Ἐξ οὗ καὶ τὰ καταναγκαστικὰ μέτρα τὰ ὁποῖα δικαιοῦται νὰ λάβῃ τὸ κράτος εἶναι τότε μόνον νόμιμα, ὅταν ἡ ἐπιβολὴ αὐτῶν εἶναι ἀπόρροια τοῦ ἀμυντικοῦ μηχανισμοῦ, τὸν ὁποῖον διαθέτει ἡ ἔννομος τάξις πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἀντικοινωνικῶν προσβολῶν, ὁ ὁποῖος καὶ τίθεται αὐτομάτως ἐν κινήσει μόνον ἅμα τῇ ἐκδηλώσει τῶν προσβολῶν τούτων.

Ἡ εἰδικὴ θεμελίωσις τῆς ποινῆς ἀπὸ τὸν Feuerbach — Εἶδομεν ἄνωτέρω, ὅτι ἐκ τῆς φύσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ κράτους ἀποκλείεται ἡ ἐνάσκησις παρ' αὐτοῦ πάσης φύσεως *εἰδικῆς* προλήψεως τοῦ ἐγκλήματος.

(1) «Grundlegung der Metaphysik der Sitten» Cassirer IV Bd, σελ. 169 ἐπ.

(2) Kant, ε.α.

(3) Antihobbes σελ. 220.

Ἀποκλειομένης οὕτω τῆς εἰδικῆς προλήψεως, ὁ ἄγων κατὰ τοῦ ἐγκλήματος δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἄλλως, παρὰ δι' ἑνὸς καταναγκασμοῦ προσανατολισμένου ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν ὁλότητα.

Ὁ τοιοῦτος καταναγκασμός ὅμως δὲν δύναται νὰ εἶναι παρὰ ψυχολογικῆς μορφῆς. Τοῦτο διότι ὁ φυσικὸς καταναγκασμός, ὑπὸ τὴν μορφήν φερ' εἰπεῖν τῆς ἐπιβολῆς ποινῆς ἐπὶ ἑνὸς ἐγκληματίου διὰ νὰ ἐκφοβισθοῦν οἱ ἄλλοι καὶ νὰ ἀποτραποῦν ἀπὸ τὴν τέλεσιν παρομοίων πράξεων, εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὰ ἠθικὰ συμπεράσματα τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας, καθ' ἃ, οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἄπλοῦν μέσον διὰ τοὺς σκοποὺς ἑνὸς ἄλλου, ἐξισούμενος οὕτω μὲ τὰ ὑποκείμενα τοῦ Ἐμπραγμάτου Δικαίου. Ἡ τοιαύτη χρησιμοποίησις τοῦ ἀνθρώπου ἀπάδει πρὸς τὴν ἐκ φύσεως ἀνήκουσαν εἰς αὐτὸν ἠθικὴν προσωπικότητα καὶ ἀξιοπρέπειαν. ⁽¹⁾

Ἀποκλειομένου ἐπομένως τοῦ φυσικοῦ καταναγκασμοῦ τῆς ὁλότητος δὲν ἀπομένει πλέον παρὰ ὁ ψυχολογικὸς τοιοῦτος.

Αὐτὸς καὶ μόνον δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς πρακτικῆς λογικῆς, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου εὐρίσκεται ἐν ἀπολύτῳ ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς ἐπιταγὰς τῆς φιλελευθέρως νομιμότητος. ⁽²⁾

Παραστατικώτατα ὑπογραμμίζει τὴν ἀνωτέρω σημασίαν τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ ὁ Feuerbach.

Τὰ καταναγκαστικὰ μέτρα εἶναι τότε μόνον νόμιμα, λέγει, ὅταν ἐκ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν δὲν προσβάλλονται τὰ δικαιώματα ἄλλων. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τῆς ἀπειλῆς ἁπλῶς τῆς ποινῆς, οὔτε κανὲν δικαίωμα προσβάλλεται, οὔτε κατὰ τίποτε περιορίζεται ἡ ἐλευθερία τῶν ἄλλων. ⁽³⁾

Ἡ θεωρία τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ ἀνήκει βεβαίως εἰς τὸ παρελθόν.

Οὔτε ἡ ψυχολογικὴ θεμελίωσις τῆς ἐμπειρικῆς τῆς οὐσίας, οὔτε ἡ κοσμοθεωρητικὴ αὐτῆς θεμελίωσις ἠδυνήθησαν νὰ ἀντιστοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς καθημερινῆς πείρας καὶ τὸν ἔλεγχον τῶν κοινωνικῶν ἐπιταγῶν.

Αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Feuerbach καὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, κάθε ἄλλο παρὰ πανομοιότυποι εἶναι ἡ μία πρὸς τὴν ἄλλην, ὥστε νὰ ἀποδέχονται κατὰ τὸν ἴδιον πάντοτε τρόπον τὰ κελεύσματα τῆς τάξεως καὶ νὰ ἀποτελοῦν τὴν ἐνιαίαν συνισταμένην τῶν αὐτῶν πάντοτε ποσοτικῶν καὶ ποιοτικῶν ἀντιδράσεων.

Εἰς τὴν μανίαν ὅμως τῆς ἀναλυτικῆς ἰσοπεδώσεως, ἡ ὁποία κατεῖχε τὴν διαφωτισμένην σκέψιν δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἀντιστῇ οὔτε αὐτὴ ἡ στοιχειώδης ἰδιοτυπία τῆς ψυχικῆς πραγματικότητος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Feuerbach, παρ' ὅλην τὴν ἐκδηλον τάσιν αὐτοῦ διὰ βαθυτέρας ψυχολογικᾶς με-

(1) «Handle so, dass die Menschheit, sowohl als in deiner Person, als in der Person jedes anderen, jederzeit zugleich als Zweck, niemals bloss als Mittel brauchest». Kant. Grudlegung, Cassirer Bd IV σελ. 287.

(2) Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῆς θεωρίας τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ, ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω σημειουμένης ἐπιδράσεως τοῦ Kant, δεόν νὰ τονισθοῦν καὶ τὰ ἄλλα τρία σημεία τὰ ὁποῖα συνέβαλον εἰς τὴν τελικὴν διαμόρφωσιν αὐτῆς. Ταῦτα εἶναι α) ἡ ὑπὸ τοῦ Binding ἀποκαλουμένη Balanciertheorie, β) ἡ θεωρία τοῦ κοινωνικοῦ συμβολαίου τοῦ Rousseau καὶ γ) ἡ θεωρία τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν ἐξουσιῶν τοῦ Montesquieu.

(3) «Antihobbes» 220.

λέτας, ὅπως κυρίως μᾶς ἀποκαλύπτεται αὕτη εἰς τὸ ἔργον του περὶ τῶν «περιέργων ἐγκλημάτων», δὲν κατορθώνει νὰ μὴ παρασυρθῇ ἀπὸ τὴν ἀφελῇ ἀντίληψιν τῆς ἐποχῆς του κατὰ τὴν ὁποίαν, ὅπως ἀκριβῶς ἡ φύσις θεμελιώνει τὴν πολιτικὴν ἰσότητα καὶ τὴν κοινὴν λογικὴν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς ἀκριβοδίκαιον τρόπον τοὺς ἐφοδιάζει μὲ τὰς ἰδίας ψυχικὰς δυνατότητας καὶ ἀντιδράσεις. Ἡ ψυχὴ ἐκάστου ἀνθρώπου θεωρεῖται τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὡς ἡ ἀκριβὴς καὶ ἰσόζυγος προβολὴ τῆς μεγάλης παγκοσμίου ψυχῆς. ⁽¹⁾

Πολὺ πρὶν ἐκπνεύσῃ ὅμως ἀκόμη ὁ αἰὼν τοῦ Feuerbach καὶ τῆς ἀφελοῦς, ὡς ἐλέχθη, ψυχολογικῆς θεωρίας τοῦ διαφωτισμοῦ, ἡ κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ 19ου αἰῶνος συγκροτουμένη ἐπιστήμη τῆς ἀτομικῆς ψυχολογίας εἶχεν ἤδη διανύσει τεραστίας ἀποστάσεις πρὸς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, διαπιστώνουσα τὴν ἀναμφισβήτητον ἀνεπάρκειαν τῆς ἐπιφανειακῆς μελέτης τῶν ψυχολογικῶν προβλημάτων ἀπὸ τὸν «διαφωτισμόν».

Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ σκέψις, ἡ ὁποία ἐστήριζε τὴν ὡς ἄνω θεωρίαν ἔπαυσε πρὸ πολλοῦ νὰ ἀποτελῇ προϋπόθεσιν διὰ τὴν παραδοχὴν αὐτῆς.

Ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν προβλημάτων μοναδικὴν ἀποστολὴν τῆς πολιτείας καὶ τοῦ Ποινικοῦ αὐτῆς Δικαίου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτελέσῃ πλέον ὁ ταπεινὸς ρόλος τοῦ φύλακος ἀπλῶς τῆς τάξεως καὶ τῆς εἰρήνης.

Ἐξ οὗ καὶ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναθέσεως εἰς τὴν ποινικὴν νομοθεσίαν φροντίδων καὶ καθηκόντων κατὰ πολὺ εὐρύτερων ἀπὸ ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα κατ' ἀνάγκην τὴν περιώριζεν ἡ ἡθικὴ αὐστηρότης τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας καὶ οἱ ἄτεγκτοι τύποι τῆς ἀδιαλλάκτου φιλελευθέρως ἐπιταγῆς κατέστη κοινὴ συνείδησις τῆς συγχρόνου νομοθεσίας.

Ἐν τούτοις κρίνοντας τὸν Feuerbach δὲν πρέπει νὰ πρᾶττωμεν τοῦτο ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν συγχρόνων πρὸς ἡμᾶς ἀξιῶν.

Καὶ τοῦτο διότι χωρὶς τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν ἀκαμψίαν ὡς πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ κράτους καὶ χωρὶς τὴν ἐπιφανειακὴν ἀντικειμενικότητα τῆς ἐρεῦνης καὶ τῶν ψυχικῶν ἀκόμη φαινομένων, ὁ Feuerbach δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δώσῃ τὸ «*παρὸν*» εἰς μίαν ἐποχὴν, ἡ ὁποία δι' ἑν καὶ μόνον πρᾶγμα ἐδίψα, διὰ τὸν *Νόμον*.

Πράγματι, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίνει τὸ ποινικὸν σύστημα καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ Feuerbach εἶναι ἡ κεντρικὴ τοποθέτησις τοῦ Νόμου, ὡς τοῦ ἀδιασείστου βάθρου τῆς θεωρητικῆς αὐτοῦ δημιουργίας.

Εἶναι φανερόν ὅτι εἰς ποινικὸν σύστημα, εἰς τὸ ὁποῖον τονίζεται κατ' ἀποκλειστικὸν τρόπον ἡ ἀπειλὴ τῆς ποινῆς, ὁ γενικὸς καὶ καθολικὸς χαρακτήρ τοῦ νόμου καθίσταται τὸ κύριον ὄργανον τῆς πραγματοποιήσεώς του.

(1) Διὰ τὴν ψυχολογικὴν πραγματικότητα τῆς θεωρίας τοῦ Feuerbach, πρβλ. τὸ ὡραῖον βιβλίον τοῦ Max Grünhut: «Feuerbach und die strafrechtliche Zurechnung».

Διὰ τὸν Feuerbach δὲν ὑπάρχει θέμα διαλεκτικῆς συνθέσεως ἐγκλήματος καὶ Νόμου. Δι' αὐτὸν ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Νόμος.

Ὁ πολίτης δέον ἀπαραιτήτως καὶ πρὸ πάσης πράξεως νὰ γνωρίζῃ τὸν νόμον καὶ τὰς συνεπείας αὐτοῦ, ἐὰν θέλωμεν νὰ ὑπάρξῃ τρόπος διὰ νὰ συγκαταθῇ ἀπὸ τὴν τέλεσίν της.

Ἐάν, παρὰ τὴν γνῶσιν του ταύτην ὁ πολίτης ἐπιμένῃ εἰς τὴν τέλεσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, τότε τοῦτο δὲν δύναται νὰ σημαίνη παρὰ ὅτι συναινεῖ οὗτος καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐπακόλουθον τοῦ νόμου, ἦτοι τὴν προβλεπόμενην παρ' αὐτοῦ ποινήν.

Ὁ μαθητὴς τοῦ Rousseau δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λησμονήσῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν κοσμογονικὴν δύναμιν τῆς ἀρχῆς τῆς «συναινέσεως» διὰ τὴν ἀνθρωπίνην τάξιν καὶ κοινωνίαν. ⁽¹⁾

Ὁ ἐγκληματίας συνάπτει καὶ οὗτος μετὰ τοῦ ποινικοῦ νόμου ἕν εἶδος συμβολαίου, διὰ τοῦ ὁποίου δέχεται νὰ ὑποστῇ τὰς συμβατικὰς συνεπείας, τῶν ἡθετημένων ἔναντι τῆς ποινικῆς τάξεως ὑποχρεώσεων αὐτοῦ. ⁽²⁾

Διὰ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς νέας ταύτης συμπληρωματικῆς νομιμοποιήσεως τῆς ποινῆς ὁ Feuerbach ὁλοκληρώνει τὸν κύκλον τῶν διανοημάτων, τὰ ὁποῖα τὸν ὀδηγοῦν εἰς τὴν κλασσικὴν διατύπωσιν «Nullum crimen, nulla poena sine lege» μετὰ τὴν ὁποίαν ἡ θεμελιώδης αὐτὴ ἀρχὴ πάσης φιλελευθέρου νομοθεσίας προσέλαβε θρυλικὰς πράγματι διαστάσεις. ⁽³⁾

Ἐὰν ἡ ἀποθέσις τοῦ Νόμου εἰς τὸ σύστημα τοῦ Feuerbach ἀποτελῇ τὴν κατάληξιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ του «πιστεύω», αἱ νομοτεχνικαὶ τοῦ ἀρχαὶ εἶναι πνευματικὰ κατάλοιπα τῆς πρώτης αὐτοῦ πνευματικῆς τροφῆς: τῶν ἰδεῶν τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου.

Ἡ παντοδυναμία τοῦ Νόμου συμβαδίζει εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν μετὰ τὴν ὑποτιθεμένην παντογνωσίαν αὐτοῦ. Καὶ τὴν παντογνωσίαν ταύτην διεκήρυξε πάντοτε ἡ «ἰδανικότης» τοῦ Νόμου, ἡ διακρίνουσα τὴν μεθοδολογίαν τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου.

Οὔτε κενά, οὔτε ἀπρόβλεπτοι περιπτώσεις, εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν εἰς τὸν Νόμον τοῦ Διαφωτισμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἰδεώδης, καθ' ὃ προῖον τῆς ἀλαθίτου λογικῆς τῶν ἀνθρώπων.

(1) «Εἰς τὴν φλόγαν Σου ἐθέρμανα τὴν καρδίαν μου, μετὰ τὴν δυνάμιν Σου ἠνδρώσα τὴν ἀρετὴν μου».

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προσδιορίζει ὁ ἴδιος ὁ Feuerbach τὴν πνευματικὴν ἐξάρτησιν του ἀπὸ τὸν Rousseau. (Feuerbach, Biographischer Nachlass) 1.5.

(2) Antihobbes, 233. «...Und ich habe durch seine Handlung aus eben dem Grunde ein Recht die Strafe zu executieren aus welchem ich das Recht habe die Erfuellung eines eingegangenen gueltigen vertrages zu fordern».

(3) Διὰ πρώτην φορὰν ἀπαντᾶται ἡ διατύπωσις αὐτὴ εἰς τὸ «Lehrbuch» § 18, § 20.

Ἡ λατινικὴ διατύπωσις τοῦ ἀξιώματος τὴν ὁποίαν ὁ Feuerbach ἐπέλεξεν συμφώνως πρὸς τὰ μορφωτικὰ ἰδεώδη τῆς οὐμανιστικῆς ἐποχῆς, ὠδήγησε τινὰς εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα περὶ τῆς ἱστορικῆς πηγῆς τοῦ N.P.S.L. τὴν ὁποίαν καὶ ἀναζητοῦν εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον. Περὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης πρβλ. ἀναλυτικώτερον κατωτέρω εἰς τὸ περὶ τῆς «Ἐφαρμογῆς τοῦ ποινικοῦ νόμου» οἰκτεῖον κεφάλαιον.

Ἡ ἰδανικότης αὐτῇ τοῦ νόμου ἀποτελεῖ τὴν πρωταρχικὴν μεθοδολογικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὸν φορμαλισμὸν, ὃ ὁποῖος χαρακτηρίζει τόσον τὴν περὶ πηγῶν, ὅσον καὶ τὴν περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Δικαίου θεωρίαν τοῦ Feuerbach.

Τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς μεθοδολογικὴν προϋπόθεσιν ἔχουν καὶ ὅλαι αἱ δεσμευτικαὶ διὰ τὸν ποινικὸν δικαστὴν συνέπειαι, αἱ ὁποῖαι διακρίνουν τὴν ἐννοιοκρατικὴν περὶ Δικαίου ἄποψιν τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τὰς ὁποίας σπεύδει ὁ ἴδιος νὰ υἱοθετήσῃ.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ Montesquieu, κατὰ τὴν ὁποίαν «οἱ τύποι εἶναι ἀπαραίτητοι κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης, διότι μόνον δι' αὐτῶν κατοχυρώνεται ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία» ὑπῆρξε, μᾶς λέγει ὁ Radbruch, καὶ ἰδική του πίστις.

Μόνον εἰς ἓν σημεῖον ὁ Feuerbach διίσταται ἀποφασιστικῶς πρὸς τὰς μεθοδολογικὰς συνεπείας τῆς τελειότητος τοῦ νόμου, ὅπως ἰδίως τὰς διατυπώνει ὁ Montesquieu.

Ἡ βαθύτατα φιλελευθέρᾳ ψυχῇ του ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ τὴν τελευταίαν συνέπειαν τοῦ αὐστηροῦ θετικισμοῦ τῆς ἐποχῆς, τὴν ἀπαγόρευσιν δηλαδὴ πάσης μορφῆς ἐρμηνείας ἐκτὸς τῆς γραμματικῆς τοιαύτης.

Ὁ κλασσικὸς βιογράφος τοῦ Feuerbach Radbruch, περιγράφει ὠραιοτάτα τὴν ἀγανάκτησίν του ὅταν ἡ Βαυαρικὴ κυβέρνησις ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἐρμηνείαν εἰς τὸν ποινικὸν κώδικα, τὸν ὁποῖον αὐτὸς οὗτος εἶχε συντάξει, ἐκτὸς τῆς ἐπισήμου ἰδικῆς της. (1).

Ἡ ἀνησυχία διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Δικαίου δὲν κατώρθωσεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο νὰ κάμψῃ τὸν Feuerbach καὶ νὰ τὸν ὠθήσῃ, ὥστε νὰ δεχθῇ ὅπως εἰς τὸν βωμὸν τοῦ πολιτικοῦ πάθους καὶ τῆς δογματικῆς ὑπεροψίας θυσιάσθῃ ἡ κυρία προϋπόθεσις διὰ τὴν πρακτικὴν ἀπόδοσιν πάσης νομοθεσίας, ἥτοι ἡ λογικὴ ἐρμηνεία αὐτῆς.

*
**

β'. Ὁ ἰσχύων Ποινικὸς Κώδιξ

Ἡ ἱστορία τοῦ Κώδικος.—Ὁ ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1951 ἰσχύων Ποινικὸς Κώδιξ ἀποτελεῖ κατάληξιν σειρᾶς ὅλης νομοπαρασκευαστικῶν προσπαθειῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἑναρξίς ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1911, ὁπότε ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς σημειωθείσης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην γενικῆς ἀναμορφώσεως τῶν θεσμῶν τῆς δημοσίας ζωῆς τῆς χώρας, συνεστήθη τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Τ. Ἡλιοπούλου, Α. Μιχαλακοπούλου καὶ Π. Γιωτοπούλου μὲ ἐντολὴν ὅπως προετοιμάσῃ καὶ ὑποβάλῃ σχέδιον νέου Ποινικοῦ Κώδικος.

Ἡ ψήφισις τοιοῦτου Κώδικος εἶχε καταστῇ ἔκτοτε ἀναγκαία ὥς ἐκ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς διαμορφώσεως, ἣτις χαρακτηρίζει τὸν ἀνατέ-

(1) Πρβλ. σχετικῶς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Feuerbach ὑπὲρ τῆς λογικῆς ἐρμηνείας ὑποστηριζόμενα. Ἐν «Kritik», II, 22.

λοντα 20όν αἰῶνα καὶ χαράσσει, ὥς πρὸς τὰ νομικὰ αὐτοῦ ἰδεώδη, κατεύθυνσιν οὐσιωδῶς διάφορον καὶ ἐν πολλοῖς ἀντίθετον ἐκείνης, ἥ ὁποία ἐχαρακτήριζε τὰ ἰδεώδη αὐτὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀκράτου ἀτομισμού (¹).

Τὴν τοιαύτην διαμόρφωσιν ἦτο ἀδύνατον νὰ πλαισιώσῃ κῶδιξ, ὥς ὁ διεπόμενος ἀπὸ τὴν κοσμοθεωρίαν τοῦ Α.ν. Feuerbach Ἑλληνικὸς Ποινικὸς Κῶδιξ τοῦ 1834, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς δογματικῆς ἀκαμψίας καὶ τῆς ὀρθολογιστικῆς αὐτοῦ γενικότητος ἐστερεῖτο ἀκριβῶς τῶν μεθοδολογικῶν προϋποθέσεων, αἵτινες θὰ τοῦ ἐπέτρεπον νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου κατὰ σαφέστατον πλέον τρόπον διατυπούμενα κοινωνικὰ αἰτήματα τῆς ἐποχῆς, πρὸς *ἐλαστικὴν* διαμόρφωσιν τῶν ἐννοιῶν τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ποινῆς, μὲ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν προσαρμογὴν ἀμφοτέρων τῶν ὥς ἄνω ἐννοιῶν πρὸς τὴν εἰδικὴν προσωπικότητα τοῦ ἐγκληματίου.

Οὕτως ὁ περιορισμὸς τῆς δικαστικῆς ἐπιμετρήσεως, ἡ ὀρθολογιστικὴ ἀνατομία τῶν ὅρων τοῦ ἀξιοποίνου, ἡ σχηματικὴ διατύπωσις τῶν προϋποθέσεων τῆς ὑπαιτιότητος καὶ ὁ ἀποκλειστικῶς ἐκφοβιστικὸς χαρακτὴρ τῶν ποινῶν τοῦ νόμου, ὅλα αὐτὰ τὰ ἀναμφισβήτητα μεθοδολογικὰ κοσμήματα τῆς τελειοτέρας ποινικῆς νομοθεσίας τοῦ 19ου αἰῶνος, μετατρέπονται εἰς ἐμπόδια ἀνυπέρβλητα διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν ὑπὸ τῆς ὥς ἄνω νομοθεσίας, ἐποχῆς τῆς ὁποίας τὰ κοινωνικὰ προβλήματα ἐθεμελιούντο ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀρνήσεως τῶν ἀτομικιστικῶν ἀξιῶν τοῦ διαφωτισμοῦ.

Ἐνεκα τῶν γνωστῶν ἐθνικῶν περιπετειῶν τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν διαδοχικῶν ἐναλλαγῶν εἰς τὰ μέλη τῆς νομοπαρασκευαστικῆς ἐπιτροπῆς, μόνον κατὰ τὸ ἔτος 1923 κατέστη δυνατὴ ἡ ὑποβολὴ προσχεδίου Ποινικοῦ Κώδικος, τοῦ ὁποίου εἰσηγητὴς διὰ μὲν τὸ γενικὸν μέρος, ἦτο ὁ Τ. Ἡλιόπουλος καθηγητὴς τότε ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, τοῦ δὲ εἰδικοῦ ὁ Γ. Πανόπουλος, τότε ἀρεοπαγίτης.

Κατὰ τὸ 1924 δημοσιεύεται τὸ πρῶτον σχέδιον τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος καὶ τὸ 1929 ἔπεται ἡ δημοσίευσις τῶν αἰτιολογικῶν ἐκθέσεων.

Ἐν τούτοις τὸ σχέδιον ἐκεῖνο δὲν ἐπρόκειτο νὰ καταστῇ νόμος. Ἐξ οὗ κατὰ τὸ ἔτος 1929 συνιστᾶται νέα ἐπιτροπὴ πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς αἰτιολογικῆς αὐτοῦ ἐκθέσεως.

Ἐν συνεχείᾳ δυνάμει τοῦ ἀπὸ 7)14 Μαρτίου 1934 Ν. Δ. συνιστᾶται ἐπιτροπὴ «πρὸς μελέτην, ἐξακολούθησιν καὶ περάτωςιν τοῦ σχεδίου Ποινικοῦ Κώδικος, ἥτις καὶ περατώνει τὴν ἀναθεωρητικὴν ἐργασίαν αὐτῆς τὴν 11ην Ἰανουαρίου 1935. Εἰσηγηταὶ κατὰ τὴν τοιαύτην τοῦ Σχεδίου ἀνα-

(1) Πρβλ. Ι. Γεωργάκη, Πνευματικοὶ ὀρίζοντες σελ. 38 ἐπ.

θεωρητικὴν ἐργασίαν, ἦσαν διὰ τὸ γενικὸν μέρος τοῦ Κώδικος ὁ Ν. Χωραφᾶς, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, τοῦ δὲ εἰδικοῦ ὁ Ἀγγ. Μπουρόπουλος, ἀντεισαγγελεὺς τότε τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ὁ Στυλ. Τεγόπουλος, Ποινικολόγος - δικηγόρος.

Ἡ ἐπελθοῦσα κατὰ τὸ 1935 μεταπολίτευσις ἐδημιούργησε προϋποθέσεις καὶ νέας ἀναθεωρήσεως τοῦ σχεδίου, ἣτις καὶ ἐδημοσιεύθη τὸ 1937. Κατὰ τὸ 1939 τὸ σχέδιον ὑπεβλήθη παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης εἰς νέαν ἐπεξεργασίαν, ἣτις καὶ ἔληξε τὸ 1940, ὅποτε καὶ ἐμεσολάβησεν ὁ πόλεμος, ἀνακόψας τὴν διαδικασίαν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νέου Ποινικοῦ Νόμου. Κατὰ τὸ βραχὺ τοῦτο διάστημα μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῆς νομο-παρασκευαστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὁ γράφων.

Κατὰ τὸ 1944, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας, ἤρξατο καὶ ἄλλη ἀναθεώρησις τοῦ γενικοῦ μέρους τοῦ Κώδικος, τὴν ὁποίαν διεδέχθη ἡ τελικὴ αὐτοῦ ἐπεξεργασία διὰ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ν.Δ. τῆς 14 Ἀπριλίου 1947. Κατ' αὐτὴν Εἰσηγητὴς τοῦ γενικοῦ μέρους ὑπῆρξε πάλιν ὁ Νικόλαος Χωραφᾶς, ὅστις εἶναι καὶ ὁ θεμελιωτὴς τῶν συστηματικῶν προϋποθέσεων τῆς ἰσχυούσης σήμερον ποινικῆς νομοθεσίας. Εἰς δὲ τὸ εἰδικὸν μέρος, τοῦ ὁποίου ἀρχικοὶ εἰσηγηταὶ ἦσαν ὁ Στ. Τεγόπουλος καὶ ὁ Γ. Πανόπουλος, εἰσηγήθησαν ἐπὶ ὠρισμένων κεφαλαίων οἱ Α. Μπουρόπουλος, Η. Γάφος καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ Ι. Ζαγκαρόλας, ὑφηγητὴς τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου.

Χαρακτηριστικὰ καὶ προβλήματα τοῦ νέου Κώδικος.—Ὁ νέος κῶδιξ φέρει τὴν σφραγίδα ἐπιστημονικῆς ὀξυδερκείας καὶ ἰδιοτυπίας ὥς καὶ μεθοδολογικῆς ἀριότητος καὶ ἀποτελεῖ ἔργον διακρινόμενον ἀπὸ τὴν προσπάθειαν, ὅπως μὴ ἀγνοηθῇ κατὰ τὴν νομοθετικὴν ρύθμισιν κανὲν ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τόσον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς δογματικὰς καὶ συστηματικὰς αὐτῆς προϋποθέσεις, ὅσον καὶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν πρακτικὴν αὐτῆς διάρθρωσιν εἰς τὸν τομέα τοῦ ἀντεγκληματικοῦ ἀγῶνος.

Εἰδικώτερον, ἀπὸ δογματικῆς ἀπόψεως παρατηροῦμεν ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔννοιαν τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, ὁ κῶδιξ κινεῖται ἐντὸς τοῦ κύκλου τὸν ὁποῖον ἐχάραξεν ἡ Νεοκαντιανὴ ἐπίδρασις εἰς τὸν τομέα τῆς ποινικῆς θεωρίας. Καὶ προβαίνει ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅ,τι συνέβαινε μὲ τὸν Κώδικα τοῦ 1834, εἰς οὐσιαστικὴν θεώρησιν τῶν ἐννοιῶν αὐτοῦ χάρις εἰς τὸν συσχετισμὸν τῶν ὀντολογικῶν προϋποθέσεων τοῦ ἐγκλήματος πρὸς τὴν δεοντολογίαν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου, συμφώνως πρὸς τὴν μέθοδον σκέψεως ἥις, ὥς ἐλέχθη ἀνωτέρω, διέπει τὰ τῆς μεθοδολογίας τοῦ συγχρόνου ποινικοῦ δόγματος. (1)

(1) Βλέπε ἀνωτέρω σελ. 60.

Ἐν τοσούτῳ σημειοῦται ἰδιαιτέρα ἀπόκλισις πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ E. Beling καὶ δὴ ὥς πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ διδαχθέντα συστηματικὸν διαχωρισμὸν τῶν ἀντικειμενικῶν ἀπὸ τὰ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος καὶ ὥς πρὸς τὴν ἀνεξάρτητον θέσιν διὰ τὴν μὴ εἶπωμεν ἀντίθεσιν τῆς «τυπικότητος», ἔναντι τῶν «ὅρων τοῦ ἀξιοποίνου», οἵτινες παραμένουν ἔξω τῶν πλαισίων αὐτῆς καὶ δὲν συνεισφέρουν οὐσιαστικῶς εἰς τὴν νομοτυπικὴν διαδικασίαν τοῦ νομοθέτου.

Τὴν ἀνωτέρω ὑπογραμμισθεῖσαν ἀπόκλισιν τοῦ κώδικος πρὸς τὴν οὐσιαστικὴν - ἀξιολογικὴν νοοτροπίαν, τὴν διακρίνουσαν καὶ τὴν πλειοψηφίαν τῶν συγχρόνων θεωρητικῶν τοῦ ποινικοῦ δόγματος, διαπιστώνει κανεὶς εἰδικώτερον εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τοῦ «ἀδίκου χαρακτῆρος τῆς πράξεως» καὶ τῶν λόγων τῶν αἰρούντων τοῦτον, ὅσον καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τῆς «Συμμετοχῆς», ὅπου καταργεῖται ὁ ἄκρως παρακολουθηματικὸς χαρακτὴρ τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας καὶ αὐτουργίας.

Ἀντιθέτως, ἡ ἀξιολογικὴ νοοτροπία σκέψεως κάμπτεται ἀπὸ τὸν ψυχολογισμὸν τῆς παλαιότερας θεωρίας, εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τῆς Ὑπαιτιότητος. Ἀπὸ συστηματικῆς ἐξ ἄλλου ἀπόψεως, ὁ συντάκτης τοῦ Κώδικος ἐπιχειρεῖ εὐστοχον κατάταξιν τῆς ὕλης βάσει οὐσιαστικῶν κριτηρίων, μειώνων τὴν περιπτωσιολογίαν ἀπὸ τὰ 705 ἄρθρα τοῦ προῖσχύσαντος κώδικος εἰς 459 τοῦ ἰσχύοντος τοιούτου ⁽¹⁾ καὶ περιλαμβάνων τὰ τῆς θεωρήσεως τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐγκληματίου εἰς ἴδια τμήματα, ἐφ' ὅσον ἡ θεώρησις αὕτη καθίσταται ἀναγκαία, ὥς ἐκ τῆς ἰδιαζούσης βιοψυχικῆς ὑποστάσεως τοῦ δράστου (Κεφ. Δ, ΙΙΙ Ἀκαταλόγιστοι ἐγκληματαί — Κεφ. ΙΙ Ὑπότροποι καὶ καθ' ἑξὶν ἐγκληματαί — Κεφ. Η ἀνήλικοι ἐγκληματαί κ.ο.κ.)

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς «Ἀντεγκληματικῆς» πολιτικῆς, ὁ κῶδιξ πραγματοποιεῖ σύνθεσιν γενικῆς καὶ εἰδικῆς προλήψεως, στηρίζων τὴν ἔννοιαν τῆς ποινικῆς εὐθύνης ἐπὶ τῆς ὑπαιτιότητος τῆς πράξεως, δεχόμενος ὁμῶς παραλλήλως καὶ τὴν ἐπικινδυνότητα τοῦ ἐγκληματίου, ὡς παράγοντα ἀποφασιστικὸν διὰ τὴν ἐξατομίκευσιν τῆς ποινῆς. Παραλλήλως πρὸς τὰς ποινάς, ὁ κῶδιξ εἰσάγει, ἀκολουθῶν ἐν τούτῳ καὶ τὴν Ἑλβετικὴν νομοθεσίαν καὶ τὰ Γερμανικὰ σχέδια καὶ ἀντισχέδια, σειρὰν ὅλην ἀσφαλιστικῶν μέτρων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν μὴ ἀποδοκιμαζομένων ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως, ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἄκρως ἐπικινδύνων δι' αὐτὴν, ἐγκληματιῶν.

Ἡ κριτικὴ τῶν διαφορῶν χαρακτηριστικῶν σημείων τῆς ἰσχυούσης ποινικῆς νομοθεσίας εἶναι ἀντικείμενον τῶν οἰκείων κεφαλαίων τοῦ παρόν-

(1) Ἐξαιρουμένων τῶν μεταβατικῶν διατάξεων.

τος, εἰς τὰ ὅποια καὶ ἐκτίθενται αἱ σχετικαὶ ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω σημείων ἀπόψεις τοῦ γράφοντος.

Μία γενικῆς φύσεως παρατήρησις ἐπιβάλλεται ἐν τοσούτῳ κατὰ τὴν παροῦσαν γενικωτάτην σκιαγραφίαν τῆς νομοτεχνικῆς νοοτροπίας τοῦ Κώδικος.

Ἐλέχθη ἄνωτέρω ὅτι ὁ ἰσχύων Ποινικὸς Κώδιξ διακρίνεται διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἐνημερότητα, ἣτις μάλιστα συχνὰ λαμβάνει τὴν μορφὴν ἐπιμελοῦς φροντίδος, ὅπως τὰ ἐπίμαχα ζητήματα τῆς θεωρίας εὔρουν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου τὴν λύσιν αὐτῶν.

Ἐν τούτοις, τὸ κατ' ἀρχὴν ἀναμφισβήτητον καὶ ἀξιοπρόσεκτον τοῦτο προσὸν τοῦ ἡμετέρου Νόμου κινδυνεύει νὰ καταστῇ οὐσιῶδες μεθοδολογικὸν μειονέκτημα αὐτοῦ εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας διὰ τῶν κειμένων διατάξεων διατυποῦνται καθαρῶς *δογματικαὶ ἀπόψεις*, αἵτινες προσιδιάζουσαι εἰς τὴν συνεχῶς ἐν διαπλάσει εὐρισκομένην θεωρίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου δὲν ἐπιδέχονται τὴν ἀκινήσιαν, εἰς τὴν ὁποίαν κατ' ἀνάγκην καταδικάζει ταύτας ἡ ἀκαμψία τῆς νομοθετικῆς πραγματικότητος. ⁽¹⁾

Οὕτω δὲν ἔχει, φρονοῦμεν θέσιν, εἰς νομοθέτημα ὃ ὁρισμὸς τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, (Α 14 Π.Κ.), θέμα ἀναγόμενον αὐστηρῶς εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ποινικῆς θεωρίας, ἡ ὁποία μάλιστα ἐπιχειρεῖ σήμερον τὴν συστηματικὴν ἀνακατάταξιν τῶν στοιχείων τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος βάσει διαφορῶν ἀπὸ τὸν κώδικα κριτηρίων. ⁽²⁾

Ὁ ὡς ἄνω δογματισμὸς τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου, ὁδηγῶν κατ' ἀνάγκην εἰς τὰ σημεία εἰς τὰ ὅποια ἀπαντᾶται καὶ εἰς ἔντονον φορμαλισμόν, εὐρίσκεται εἰδικώτερον καὶ εἰς ἀδικαιολόγητον ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀλλαχοῦ ἐκδηλούμενον πνεῦμα τῆς ἰσχυοῦσης νομοθεσίας, τῆς ὁποίας τὸ κύριον γνωσιολογικὸν χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὡς ἐλέχθη καὶ ἄνωτέρω, ἡ τάσις πρὸς οὐσιαστικὴν θεώρησιν τῶν ἐννοιῶν ταύτης.

Οὕτως ἐνῶ εἰς τὸ Α 20 αὐτοῦ ὁ Ποινικὸς Κώδιξ ἀνοίγει τὸν εὐρύτερον δυνατὸν ὀρίζοντα θεωρητικοῦ καὶ ἐμπειρικοῦ προσανατολισμοῦ εἰς τὸν ποινικὸν δικαστὴν, ἐπιτρέπων εἰς αὐτὸν νὰ ἀνευρίσκη λόγους αἵροντας τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτῆρα, πέραν καὶ ἐκτὸς τῶν κειμένων διατάξεων, ἐφ' ὅσον ἡ πρᾶξις «.. ἀποτελεῖ ἐξάσκησιν δικαιώματος καὶ ἐκπλήρῳσιν καθήκοντος ἐπιβεβλημένου ὑπὸ τοῦ νόμου» εὐθὺς ἀμέσως κατωτέρω εἰς τὸ

(1) Τοιαῦται περιπτώσεις συντρέχουν κυρίως ὅταν ὁ ποινικὸς νομοθέτης ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ποινικὸν δικαστὴν μὲ σκοπὸν ὅπως καθοδηγήσῃ ἐνδεικτικῶς τὴν κρίσιν αὐτοῦ καὶ ἐπιτρέψῃ τὴν εἰδικὴν διαμόρφωσίν της βάσει τῶν γενικωτέρων θεωρητικῶν προϋποθέσεων τῆς ποινικῆς νομοθεσίας. Περὶ τῆς τάσεως τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου, πρὸς τὴν τοιαύτην «ἐνδεικτικότητα» τοῦ Π. Ν. βλ. ἄνωτ. σελ. 27 ἐπ.

(2) Βλέπε ἄνωτέρω σελ. 63 ἐπ.

Α 21, λαμβάνει θέσιν ἐπὶ ἐνὸς κατ' ἐξοχὴν «*συστηματικοῦ*» καὶ ρευστοῦ προβλήματος, καθορίζων *νομοθετικῶς* τὴν νομικὴν φύσιν τῆς «Προσταγῆς», ὡς λόγον αἶροντα τὸν καταλογισμόν καὶ ἀποκλείων οὕτω τὴν χρησιμοποίησιν διαφόρου συστηματικοῦ συμπεράσματος, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὡς ἄνω θέμα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς σχετικῆς διατάξεως τοῦ Νόμου καὶ δὴ τὴν θεωρήσιν τῆς «Προσταγῆς», ὡς λόγον αἶροντα τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτηρὰ, ὡς τοῦτο ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῶν θεωρητικῶν τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνῶ εἰς τὴν μίαν διάταξιν ὁ ποινικὸς δικαστὴς καλεῖται—λίαν εὐστόχως—νὰ ἐπωμισθῇ τὰς *οὐσιαστικὰς* εὐθύνας, τὰς ὁποίας τοῦ ἀναθέτει σχετικῶς ἡ δεοντολογία τῆς συγχρόνου ποινικῆς ἐπιστήμης, εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην ἀντιθέτως ὑποχρεοῦται νὰ ἀγνοήσῃ πλήρως τὴν ἐπιστημονικὴν διένεξιν ἐπὶ τοῦ θέματος, χωρὶς παραλλήλως νὰ δύναται νὰ ὑπάρξῃ δικαιολογία ἐπὶ τῆς τοιαύτης μεθοδολογικῆς διαφοροποιήσεως, καθ' ὅσον καὶ αἱ δύο διατάξεις εἶναι «κατευθυντήριοι» ὡς πρὸς τὸν ποινικὸν δικαστὴν καὶ ἀναφέρονται καὶ αἱ δύο εἰς τὰς συστηματικὰς προϋποθέσεις τοῦ ἀξιοποίνου.

Ἐν τούτοις, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα θέτει ὁ νέος ποινικὸς κώδιξ, δὲν ἔχει τὴν σημασίαν ἢ διατύπωσιν τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ἐπὶ μέρους ἐπιφυλάξεως, ὅσῃν ἔχει τὸ θέμα τῆς καθόλου ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ *πνεῦμα* τοῦ νομοθέτου καὶ τῶν συντακτῶν τοῦ κώδικος καὶ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς.

Ἀπὸ τῆς ὡς ἄνω ἀπόψεως, τὰ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ποινικοῦ νόμου παρουσιαζόμενα γενικὰ προβλήματα εἶναι *θεωρητικῆς* καὶ *τεχνικῆς* μορφῆς.

Θεωρητικῆς φύσεως προβλήματα.— Ὡς γνωστὸν καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ διοικητικὴν δικαιοσύνην, ἡ ἀπονομὴ τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης στηρίζεται παρ' ἡμῖν, ἐπὶ τὸ πολὺ, εἰς σκέψεις *οὐσίας* ἐλάχιστα δέ σχετικῶς διέπεται αὕτη ἀπὸ τὴν δογματικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν *νομικῶν* προβλημάτων, τὰ ὁποῖα καὶ θὰ ἔδει νὰ τὴν χαρακτηρίζουν.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀντικαθρεπτίζεται πλαστικώτατα εἰς τὴν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς παλαιᾶς μας ποινικῆς νομοθεσίας γενικῶς ἰσχύσασαν καὶ δυστυχῶς συνεχιζομένην κατὰ βάσιν ἀρχήν, τῆς μὴ αἰτιολογήσεως τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν πολιτικῶν δικῶν.

Οἱ λόγοι τῆς τοιαύτης ἀπουσίας τῆς *ποινικῆς ἐπιστήμης* ἀπὸ τὴν *Ποινικὴν Δικαιοσύνην* δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς τὸν φόρτον μόνον τῶν δικαστῶν, καθ' ὅσον οὗτος δὲν τοὺς ἐμποδίζει ποσῶς ἀπὸ τοῦ νὰ αἰτιολογοῦν καὶ μάλιστα λίαν ἐνδελεχῶς τὰς πολιτικὰς αὐτῶν ἀποφάσεις.

Ἐν προκειμένῳ ἡ ἔλλειψις εἰδικοῦ *ποινικοῦ δικαστοῦ* ἐν Ἑλλάδι, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν πενιχρότητα τῶν θεωρητικῶν βοηθημάτων διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἀποτελοῦν τὴν βασικωτέραν αἰτίαν τοῦ κακοῦ. (1)

Ὅπως ὁμως καὶ ἂν ἔχουν τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὸ παρελθόν, γεγονὸς εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἡ δογματικὴ τύφλωσις καὶ ἀδιαφορία τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ποινικοῦ νόμου, θὰ εἶναι κυριολεκτικῶς ἀδύνατος. Καὶ τοῦτο διότι αὐτὸς οὗτος ὁ νέος Ποινικὸς Κώδιξ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν παλαιόν, προκαλεῖ ἀνὰ πᾶσαν γραμμὴν εἰς ἀναμέτρησιν μὲ τὰ θεωρητικὰ προβλήματα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, ἐπιβάλλων οὕτως εἰς τὸν ποινικὸν δικαστὴν τὴν *δογματικὴν* θεμελίωσιν τῶν σκέψεων καὶ ἀποφάσεων αὐτοῦ.

Ὡς ἐκ τούτου, προκύπτει ἡ ἐπιτακτικὴ ὑποχρέωσις γενικῶς μὲν τοῦ πλουτισμοῦ τῆς βιβλιογραφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, εἰδικώτερον δὲ τῆς συστηματικῆς μετεκπαιδεύσεως τῶν ποινικῶν δικαστῶν, ἐπὶ τῶν θεωρητικῶν προϋποθέσεων τοῦ νέου κώδικος. Σημειωτέον, ὅτι ὁ ἰσχύων Ποινικὸς Κώδιξ, ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ πρὶν ἢ δημοσιευθῶν καὶ αἱ αἰτιολογικαὶ ἐκθέσεις αὐτοῦ. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, συνδυαζόμενον πρὸς τὴν ἀνυπαρξίαν ὑπευθύνου θεωρητικοῦ βοηθήματος, σχολιάζοντος τὸν ποινικὸν νόμον, καθιστᾷ ἔτι μεγαλυτέραν τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ ποινικῆς θεωρίας καὶ ποινικῆς πρακτικῆς καὶ ἐντείνει τὴν σχετικὴν εὐθύνην τῆς Πολιτείας καὶ τῶν συντακτῶν τοῦ Κώδικος.

Τεχνικῆς φύσεως προβλήματα.—Ἡ μετὰ ὑπερεκατονταετῇ νομοθετικὴν ἀδράνειαν αἰφνιδία ἐμφάνισις εἰς τὸ προσκήνιον τῆς νομικῆς ζωῆς τοῦ τόπου νέας καὶ νεωτεριζούσης, ἐν πολλοῖς, ποινικῆς νομοθεσίας εὐρίσκει δυστυχῶς ταύτην ἐντελῶς ἀπαράσκευον ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ἰδρυμάτων, οὕτως ὥστε νὰ καθίσταται ἄκρως προβληματικὴ ἡ πραγματοποίησις τῶν ἀντεγκληματικῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν σωφρονιστικῶν ἐπιδιώξεων τοῦ νέου Ποινικοῦ Δικαίου.

Οὕτω, παραλλήλως πρὸς τὴν ἔλλειψιν δικαστῶν, διαθετόντων τὴν ἀνάλογον βιο - ψυχολογικὴν προπαίδειαν, ὥστε νὰ χειρισθῶν, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ κώδικος, τὰ θέματα τῶν *ἀνηλίκων* ἢ τῶν *καθ'* *ἐξιν* καὶ ἐπικινδύνων ἐγκληματιῶν καὶ νὰ ἐφαρμόσουν τὰ διάφορα προβλεπόμενα σωφρονιστικὰ καὶ ἀσφαλιστικὰ μέτρα, δὲν διαθέτομεν κατάλληλα ἰδρύματα, ἐντὸς τῶν ὁποίων νὰ δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἡ μὲ μεγίστην ποικιλίαν διαφοροποιουμένη—ὡς ἐκ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐγκληματίου—ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀσφαλιστικῶν μέσων συμφώνως πρὸς τὸν Κώδικα.

(1) Πρβλ. Ι. Γεωργάκη: Σχόλιον ἐπὶ τῆς γενικῆς Ἑταιρίας φυλακῶν καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἐγκλήματος, ἐν ἐφημερίδι ἑλληνικῆς καὶ ἀλλοδαπῆς νομολογίας, 61ον ἔτος, σελ. 545 ἐπ.

Καὶ ὥς πρὸς μὲν τὸ πρῶτον ζήτημα, τὸ ζήτημα τῆς εἰδικῆς μορφώσεως τῶν ποινικῶν δικαστῶν, τὸ πρᾶγμα δύναται νὰ ἀντιμετωπισθῇ, σχετικῶς εὐχερέστερον διὰ τῆς λήψεως διοικητικῆς φύσεως μέτρων καὶ διὰ τῆς δημιουργίας εἰδικῶν φροντιστηρίων μετεκπαιδεύσεως, ὅπου ὁ ἕλλην δικαστὴς μὲ τὸν διακρίνοντα αὐτὸν ζῆλον θὰ δυνηθῇ ταχέως νὰ ἀποκτήσῃ τὸν εἰδικὸν—τεχνικὸν—ἐξοπλισμόν, τὸν ὁποῖον ἀπαιτοῦν τὰ νέα του καθήκοντα ὥς εἰδικοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ.

Ἀντιθέτως, αἱ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἰδρυμάτων (φυλακῶν - σωφρονιστηρίων) δυσχέρειαι εἶναι τεράστιαι, λόγῳ ἰδίως τῶν οἰκονομικῶν δαπανῶν, τὰς ὁποίας συνεπάγεται ἡ ἀνέγερσις καὶ συντήρησις των.

Ἐν τούτοις, ἡ πάση θυσίᾳ καὶ σύντονος ἀντιμετώπισις τῶν ὥς ἄνω προβλημάτων εἶναι ἀπαραίτητος, ἐὰν πρόκειται ἡ νέα κωδικοποίησις νὰ ἀποδώσῃ τὰ ἀναμενόμενα ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἐνδέχεται αἱ μεταρρυθμίσεις αὐτῆς νὰ παραμείνουν ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι ξέναι πρὸς τὴν πραγματικότητα, ὅποτε ἡ σύγχυσις ἡ ὁποία πρόκειται νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νέου Νόμου θὰ εἶναι πλέον ἐπιζημία διὰ τὴν νομικὴν ζωὴν τῆς χώρας, ἀπὸ ὅτι ἦτο δι' αὐτὴν ἡ ὀπισθοδρομικὴ καὶ ἀναχρονιστικὴ νομοθεσία τῶν Βασιλέων.

Βιβλιογραφία

- Ἀγγελοπούλου Θ. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀγῶνος Α' Βουλευτικῆς Περιόδου, ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου τ. Α', τευχ. 3, Ἀθῆναι 1936 καὶ εἰς ἀνάτυπον.
- » : Ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀγῶνος Β' Βουλευτικῆς Περιόδου, ἐν Ἐπιθεωρήσει τῆς Τοπικῆς Αυτοδιοικήσεως, ΣΤ', Ἀθῆναι 1927, καὶ εἰς ἀνάτυπον.
- Ἀθηναϊκὸν Ἀρχεῖον : Ἐκδ. ὑπὸ Ἰωάννου Βλαχογιάννη, τ. Α', Ἀθῆναι 1901.
- Ἀμάντου Κ. : Οἱ Προνομακοὶ ὅρισμοὶ τοῦ Μουσουλμανισμοῦ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, ἐν περιοδικῷ «Ἑλληνικά», Θ', Ἀθῆναι 1936.
- Βελανιδιώτου Ἰεζ. : Ἰωσήφ ὁ Ἀνδρούσης ὁμηρος δεσμοφόρος ἐν Τριπολιτῆϊ, Μινίστρος τῆς Θρησκείας καὶ τοῦ Δικαίου κατὰ τὸν Ἀγῶνα 1770—1844, Ἀθῆναι 1906.
- Βλαχογιάννη Ι. : Παναγῆς Μιχ. Ποῦλος, Ἀθῆναι 1901.
- Βογιατζίδου Ι. : Νεοελληνικά Ἀνέκδοτα 1812—1831, ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνονολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος τ. Η', Ἀθῆναι 1923.
- Γενικὴ Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος : (7 Ὀκτωβρίου 1925 μέχρι τῆς 25 Μαρτίου 1832).

- Γκίνη Δ.— Μέξα Β, Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία 1800—1863, τ. 1-2, Ἀθῆναι 1939—41.
- Demetriou: Die Fenerbachschen Gedanken im geltenden Neugriechischen Strafrecht Diss. Leipz. 1928.
- Μοσχοβάκη Ν.: Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀθῆναι 1882.
- Παπαδοπούλου Ν.: Λακεδαιμονίας ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα, ἐν περιοδικῷ «Λακωνικά», Α'. Ἀθῆναι 1932.
- Πετρακάκου Δ.: Κοινοβουλευτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τ. Α', Ἀθῆναι 1935.
- Σουρμελῆ Δ.: Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας Ἀγῶνα. Ἑκδοσις δευτέρα, Ἀθῆναι 1853.
- Τριανταφυλλοπούλου Κ.: Τὸ νομοθέτημα περὶ Ἀρμενοπούλου καὶ ἐθίμων καὶ ἡ Ἐκθέσις τῆς νομοθετικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν Ἐπισήμοις Πρακτικοῖς τοῦ Πρώτου Συνεδρίου τῶν Δικηγορικῶν Συλλόγων τοῦ Κράτους, Ἀθῆναι 1928.
- » : Τὸ Ἑλληνικὸν Ἰδιωτικὸν Δίκαιον κατὰ τὸν δέκατον ἑνατον αἰῶνα, ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Γ' τόμου, «Ἐπιστῆμαι» τοῦ Πανελληνίου Λευκώματος τῆς Ἐθνικῆς Ἐκατονταετηρίδος.
- » : ἐν Ἐκθέσει τῆς Ἐπιτροπείας καὶ Πρακτικοῖς τῆς Νομικῆς Σχολῆς περὶ πληρώσεως τῆς κενῆς τακτικῆς ἑδρας τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, Ἀθῆναι 1924.
- Τριζούπη Σπ.: Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἑκδοσις δευτέρα τ. Α'—Δ', Λονδῖνον, αὐξ' — ,αὐξβ'.
- Φυλλάδιον ἐκδοθὲν ἐν Αἰγίνῃ. περιέχον τὰς ὑπ' ἀριθ. 8268 τῆς 15 Δεκεμβρίου 1828, 9469 μέχρι τῆς 9472 τῆς 18 Φεβρουαρίου 1892, καὶ 10.151 μέχρι 10.155 τῆς 16 Μαρτίου 1929 Διατάξεις τοῦ Κυβερνήτου Περὶ Διοργανισμοῦ τῶν Δικαστηρίων, ὀρισμοῦ ἑδρας Πρωτοκλήτων Δικαστηρίων Δικαστικῶν ἐσόδων, συστάσεως Πρωτοκλήτων Δικαστηρίων Β. Κυκλάδων, Δ. Σποράδων. Ἀργολίδος, Ἀρκαδίας καὶ Ἀνω Μεσσηνίας, συστάσεως πρώτου Ἀνεκκλήτου Κριτηρίου, καταλόγου τῶν μισθῶν τοῦ Δικαστικοῦ Συστήματος καὶ ὄρκου τῶν Δικαστῶν καὶ Γραμματέων.

ΚΕΦ. Β' : Ο ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ

Ι. Ἡ λογικὴ λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Νόμου

Ὁ ποινικὸς νόμος εἶναι γραπτὸς κανὼν δικαίου, διὰ τοῦ ὁποίου καθορίζονται τόσον τὰ χαρακτηριστικά, ὅσον καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς. ⁽¹⁾

Ἡ ιδιότης τοῦ γραπτοῦ κανόνος ἀποτελεῖ καθολικὸν καὶ ἀναφαίρετον γνώρισμα πάσης ποινικῆς διατάξεως.

Παρ' ἡμῖν, ὡς καὶ εἰς πλείστας ἄλλας νομοθεσίας, διεπομένης ἀπὸ ἀναλόγους πρὸς τὴν ἡμετέραν ἠθικοκοινωνικὰς ἀξιολογήσεις, δὲν ὑπάρχει θέσις δι' ἄγραφον Ποινικὸν Δίκαιον ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν θεμελιωτικῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου.

Τοῦτο συνάγεται ἀπὸ τὴν βασικὴν μεθοδολογικὴν ἀρχὴν τὴν διέπουσαν τὸ ἡμέτερον Ποινικὸν Δίκαιον, τὴν ἀρχὴν «Nullum crimen nulla poena sine lege» τὴν ὁποίαν καθιερώνει καὶ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα, ὡς θεσμὸν ἀναγόμενον εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ πολίτου. ⁽²⁾

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς λογικῆς αὐτῶν λειτουργίας, οἱ ποινικοὶ νόμοι διακρίνονται εἰς δύο θεμελιώδεις κατηγορίας κανόνων : τοὺς «ἀποφασιστικούς» — ἢ «ἀμέσους» καὶ τοὺς «κατευθυντήριους» — ἢ ἐμμέσους» κανόνας.

Οἱ πρῶτοι, οἱ «ἀποφασιστικοὶ» κανόνες, προσδιορίζοντες ἀμέσως τὰς ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων, περιέχουν ἅψ' ἑνὸς μὲν τυποποιημένα γεγονότα τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ ἅψ' ἑτέρου κυρώσεις (ποινὰς) διὰ τὴν περὶ τῶν γεγονότων κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ὡς ἄνω γεγονότα ἤθελον πραγματωθῆ.

Οἱ δεῦτεροι, οἱ «κατευθυντήριοι» κανόνες προσδιορίζοντες ἐμμέσως

(1) Αὕτη εἶναι ἡ συνήθης μορφή, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀπαντοῦν οἱ ποινικοὶ νόμοι. Ὑπάρχουν ὅμως περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ποινικὸς νόμος περιέχει μόνον τὸ ἐν σκέλος τῆς ὡς ἄνω μορφῆς, καθορίζων μόνον τὴν συνέπειαν τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς καὶ παραπέμπων εἰς ἄλλον νόμον, διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν συστατικῶν αὐτῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁμιλοῦμεν περὶ ποινικῶν νόμων «ἐν λευκῷ» χρησιμοποιοῦντες ἐν προκειμένῳ τὸν ὅρον τοῦ Binding «Blankettgesetz». Παράδειγμα τὸ Α 156 Π.Κ.

(2) Ὡς μεθολογικὴ ἀρχή, διέπουσα βασικῶς τὰ τῆς διαμορφώσεως τῶν ποινικῶν ἐννοιῶν, ἡ ἀρχὴ Nullum crimen, nulla poena sine lege ἀπαντᾷ εἰς τὸ Α,1 τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

Ὡς καταστατικὸν ἀξίωμα, ἀναφερόμενον εἰς τὰς ἐλευθερίας τοῦ πολίτου ἀπαντᾷ αὕτη εἰς τὸ Α 7 τοῦ Συντάγματος.

τὰς ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων εἶναι κυρίως συστηματικῆς φύσεως, καθορίζουν δηλαδή τὰς συστηματικὰς προϋποθέσεις τοῦ ἀξιοποίνου καὶ ἀποτελοῦν εἶδος βοηθητικῶν κανόνων διὰ τὴν εὐλογον καὶ ἄνευ ἀντινομιῶν ἐφαρμογὴν τῶν πρώτων.

Οἱ «ἀποφασιστικοὶ ἢ ἄμεσοι» κανόνες συγκροτοῦν τὸ εἰδικὸν μέρος τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος (Α 134—459) καὶ ἀπαντοῦν συνήθως μὲ διατύπωσιν οἷαν ἔχει φερ' εἰπεῖν τὸ Α 230 Π.Κ. «Ὅστις χωρὶς νὰ καθιστᾷ ἄλλον ὑποπτον παρυστᾷ ἐν γνώσει ψευδῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι διεπράχθη κακούργημα—ἢ πλημμέλημα—τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως μέχρι δύο ἐτῶν».

Οἱ «κατευθυντήριοι» κανόνες συγκροτοῦν τὸ γενικὸν μέρος τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος (Α 1—133) καὶ ἔχουν συστηματικόν, ὡς ἐλέχθη, νόημα, οἷον φερ' εἰπεῖν εἶναι τὸ νόημα τὸ ἀπορρέον ἐκ τῆς διατυπώσεως τοῦ Α 14 § 2 Π.Ν. τὸ ὁποῖον ὁρίζει ὅτι «...Ὁ ὅρος πρᾶξις ἐν ταῖς διατάξεσι τῶν ποινικῶν νόμων περιλαμβάνει καὶ τὰς παραλείψεις...» (¹)

Τὰ διάφορα κριτήρια τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν κατάληξιν εἰς τὰς ἐξειδικευμένας μορφὰς τῶν ἐννοιῶν, αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τοὺς ποινικοὺς νόμους συνιστοῦν τὸ πρόβλημα τῆς τυποποιήσεως αὐτῶν.

Αὕτη παρουσιάζεται ὑπὸ δύο μορφάς : ὡς *τυποποιήσεις τῆς πράξεως* καὶ ὡς *τυποποιήσεις τοῦ δράστου*.

1) *Ἡ τυποποιήσεις τῆς πράξεως*.— Κατ' ἀκολουθίαν τῶν εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον περὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου προεκτεθέντων, ἡ διαδικασία τῆς τυποποιήσεως ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἔχει ὡς βάσιν αὐτῆς τὴν πρᾶξιν. (²)

Ἡ ὡς ἄνω διαδικασία τῆς τυποποιήσεως τῆς πράξεως διέρχεται ἀπὸ δύο στάδια : *Τὸ στάδιον τῆς τυποποιήσεως τοῦ «προστατευτικοῦ διανοήματος τοῦ νομοθέτου»* (Schutzgedanke) καὶ *τὸ στάδιον τῆς τυποποιήσεως τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς προσβολῆς τοῦ «προστατευτικοῦ» τούτου διανοήματος*.

(1) Αἱ ἐννοιαὶ αἱ περιεχόμεναι καὶ εἰς τὰς δύο, ὡς ἄνω, μορφὰς τῶν ποινικῶν νόμων καὶ εἰς τοὺς «ἀποφασιστικοὺς» καὶ εἰς τοὺς «κατευθυντήριους» ἔχουν ὡς κοινὸν μεθοδολογικὸν αὐτῶν γνώρισμα, τὴν ἀρχὴν τῆς ταξινομήσεως. Ἐκ τῆς γενικωτέρας δηλαδή ἐννοίας καὶ διὰ τῆς προσθήκης ἐκάστοτε καὶ νέου χαρακτηριστικοῦ στοιχείου, καταλήγομεν εἰς ὅλον ἐξειδικωτέρας μορφὰς ἐννοιῶν. Οὕτω π.χ. ἡ γενικωτέρα ἐννοια τῆς ἀνθρωπίνης πράξεως καθίσταται εἰδικωτέρα διὰ τῆς προσθήκης τοῦ χαρακτηριστικοῦ «ἄδικος». Ἀκόμη περισσότερον ἐξειδικεύεται αὕτη, ἐὰν προστεθῇ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς «τυπικότητος» καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ τοῦ «καταλογισμοῦ» ὁπότε καταλήγομεν εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ Α 14 Π.Ν. συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον «... ἔγκλημα εἶναι πρᾶξις ἄδικος καὶ καταλογιστὴ εἰς τὸν πρᾶξαντα τιμωρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου».

(2) Λέγοντες «πρᾶξιν» ἐν προκειμένῳ δὲν νοοῦμεν ταύτην ὑπὸ τὴν ἱστορικὴν καὶ ἐμπειρικὴν μορφήν τοῦ μοναδικοῦ γεγονότος.

Εἰδικώτερον ὁ νομοθέτης λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του κατ' ἀρχὴν τὴν ὑπαρξίν συγκεκριμένου καὶ καθολικοῦ αἰτήματος πρὸς προστασίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἀπὸ ὠρισμένους κινδύνους, ὅπως εἶναι τὸ αἶτημα πρὸς προστασίαν τῆς ζωῆς, τὸ αἶτημα πρὸς προστασίαν τῆς τιμῆς κ.ο.κ.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ πολιτεία συμμερισθῇ τὸ ὥς ἄνω αἶτημα, τοῦτο καθίσταται προστατευτικὸν διανόημα τοῦ νομοθέτου καὶ ὥς τοιοῦτον καταλαμβάνεται ἀπὸ τὴν νομοτυπικὴν διαδικασίαν. Οὕτω τὸ προστατευτικὸν διανόημα τοῦ νομοθέτου εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα τὸ *τυποποιημένον ἀξιολογικὸν συμπέρασμα τῆς νομοθετοῦσης πολιτείας*, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον διάφορα προσωπικὰ ἢ γενικῆς φύσεως ἀγαθὰ γίνονται ἀποδεκτὰ παρ' αὐτῆς ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ποινικῆς προστασίας.

Τὸ δεύτερον βῆμα, πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς τυποποιητικῆς διαδικασίας τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς ἐπιχειρεῖ ὁ νομοθέτης, διὰ τῆς συνδέσεως τῶν διαφόρων ἐννόμων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τοῦ τυποποιημένου προστατευτικοῦ διανοήματος τοῦ νομοθέτου, πρὸς τὰς διαφόρους τυπικὰς μορφάς, διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὴ ἡ προσβολὴ ἢ διακινδύνευσις τῶν ὥς ἄνω ἀγαθῶν.

Οὕτω τὸ προστατευτικὸν διανόημα τοῦ νομοθέτου, τὸ καλῦπτον διὰ τῆς προστασίας τοῦ νόμου, τὸ αἶτημα πρὸς προστασίαν τοῦ ἀγαθοῦ τῆς «περιουσίας» π.χ., ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς διαφόρους χαρακτηριστικούς ἥτοι τυπικούς τρόπους, οἱ ὁποῖοι συμφώνως πρὸς τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα, εἶναι δυνατόν νὰ προσβάλλουν ταύτην, ἀναδεικνύει τὸν εἰδικὸν νομικὸν τύπον τοῦ ἐγκλήματος τῆς «ἀπάτης» τῆς «κλοπῆς» τῆς «ὑπεξαίρέσεως» κ.ο.κ.

Ἡ τελευταία αὕτη πλευρά, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἡ διαδικασία τῆς τυποποιήσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀδικήματος εἶναι σπουδαιοτάτη, παρ' ὅλον ὅτι συνήθως ἀποσιωπᾶται. Καὶ τοῦτο διότι αὕτη συνιστᾷ τὸ *ιδιότυπον νομοτυπικὸν στοιχεῖον τῆς ἀξιοποίνου ἀδικοπραγίας* καὶ δὴ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν ποιοτικὴν διαφορὰν τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, ἀπὸ τὰς ἄλλας μορφάς τοῦ καθόλου ἀδίκου.

2) *Ἡ τυποποίησις τοῦ δράστου.*—Ἐλέχθη ἄνωτέρω ὅτι ὁ νομοθέτης προχωρεῖ εἰς τὴν τυποποίησιν τῶν ἐννοιῶν τῶν ποινικῶν νόμων μὲ βάσιν κατ' ἀρχὴν τὴν ἀντικοινωνικὴν συμπεριφορὰν.

Ἐκεῖνο δηλαδή, τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει κατ' ἀρχὴν τὸν νομοθέτην εἶναι ὁ καθορισμὸς τοῦ ποῖα πρᾶξις εἶναι ἀξιόποινος. Ὁ καθορισμὸς οὗτος, ἔχων κεφαλαιώδη σημασίαν διὰ τὴν ἀσφαλιστικὴν λειτουργίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, προσλαμβάνει αὐστηρόταια περιοριστικὴν μορφήν, ἣτις δηλοῦται διὰ τοῦ ἀξιώματος συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον : *Πᾶσα πρᾶξις διὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι προκαθωρισμένον ὅτι εἶναι ἀξιόποινος δὲν δύναται νὰ εἶναι τοιαύτη.*

Ἀντιθέτως ὁ δράστης δὲν ἀποτελεῖ κατ' ἀρχὴν ἀντικείμενον τυπο-

ποιήσεως τοῦ Ποινικοῦ νόμου καὶ ἐνῶ, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, τὸ **ὁ,τιδῆποτε** δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην καὶ ἀξιόποινον, **ὁ ὁποιοσδήποτε** εἶναι κατὰ κανόνα ἀξιόποινος.

Ἐξ οὗ καὶ ὁσάκις ὁ ποινικὸς νόμος μεταχειρίζεται τὴν διατύπωσιν **ὅστις**, διὰ νὰ καθορίσῃ τὸν κύκλον τῶν δραστῶν τῶν διαφόρων ἀξιοποιίνων πράξεων, τὸ ὅστις τοῦτο, ἔχει τὴν ἐννοίαν τοῦ **πᾶς τις**.

Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας αἱ προσωπικαὶ ιδιότητες τοῦ δράστου δὲν ἀφίνουν τὸν νομοθέτην ἀδιάφορον εἰς τὴν νομοτυπικὴν αὐτοῦ δραστηριότητα.

Καὶ ἄλλοτε μὲν τυποποιεῖ οὗτος **ἀμέσως** τὴν ιδιότητα τοῦ δράστου, διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ ὠρισμένης κατηγορίας προσώπων, ὡς τῆς μόνης δυναμένης νὰ πραγματώσῃ ὠρισμένα ἀδικήματα, ἐνῶ ἄλλοτε ὁ νόμος τυποποιεῖ **ἐμμέσως** καὶ δὴ διὰ μέσου τῆς ἀξιοποιίνου συμπεριφορᾶς ὑποκειμενικὰ κριτήρια τοῦ δράστου, διὰ τῶν ὁποίων καὶ προσδιορίζεται ἡ ἔκτασις τῆς ἀντικοινωνικότητος τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης.

α) **Ἡ ἄμεσος τυποποίησις τοῦ δράστου.**— Αὕτη λαμβάνει χώραν ὅταν ὁ νόμος, κατ' ἐξαίρεσιν, καθορίσῃ ὅτι δι' ὠρισμένον κύκλον ἐγκλημάτων, ὁ δράστης αὐτῶν δέον ὁποσδήποτε νὰ ἀνήκῃ εἰς μίαν ὠρισμένην κατηγορίαν προσώπων (*Delicta propria*).

Ἡ κατηγορία αὕτη τῶν προσώπων δυνατόν νὰ χαρακτηρίζεται:

αα) Ἀπὸ **φυσικᾶς**, καθαρῶς προσωπικᾶς δηλαδή, ιδιότητος τοῦ δράστου. Οὕτω μόνον «ἡ μήτηρ» δύναται π.χ. νὰ τελέσῃ τὸ ἀδίκημα τῆς Παιδοκτονίας (Α 303 Π.Κ.)

ββ) Ἀπὸ **κοινωνικά**, ἀπορρέοντα δηλαδή ἀπὸ τὴν εἰδικὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν τοῦ δράστου, κριτήρια. Οὕτω μόνον ὁ «ὑπάλληλος» δύναται π.χ. νὰ θεωρηθῇ ὑπαίτιος τοῦ ἀδικήματος τῆς δωροδοκίας (Α. 235 Π.Κ.).

β) **Ἡ ἐμμεσος τυποποίησις τοῦ δράστου.**— Αὕτη λαμβάνει χώραν, ὅταν ὁ νομοθέτης μὴ δυνάμενος νὰ ἀποδώσῃ διὰ τῆς ἀντικειμενικῆς τυποποιήσεως τὸ σύνολον τοῦ περιεχομένου τῆς ἀντικοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, προσφεύγῃ πρὸς τοῦτο εἰς ὑποκειμενικὰ κριτήρια καὶ διολισθαίνῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπὸ τὴν τυποποίησιν τῆς πράξεως εἰς τὴν ἐμμεσον τυποποίησιν τοῦ δράστου. Τοῦτο γίνεται κυρίως εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν λεγομένων ὑποκειμενικῶν στοιχείων τοῦ ἀδίκου, περὶ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ εἰδικὴ μνεία εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον.

Ἦδη εἰς τὰ προηγούμενα ἐγένετο λόγος διὰ τὰς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας *de lege lata* διεξάγεται παρὰ τοῦ νόμου ἡ τοιαύτη τυποποίησις ὑποκειμενικῶν στοιχείων, προερχομένων ἐκ τοῦ δράστου. Ἐκεῖ ἀνεπτύχθη καὶ ἡ *de lege ferenda* ἄποψις τοῦ γράφοντος περὶ ταύτης. ⁽¹⁾

(1) Πρβλ. ἀνωτέρω σελ. 92 ἐπ.

Βιβλιογραφία

- Bierling : Juristische Prinzipienlehre 4 bd, 1911.
Binding : Die Normen, 1 Bd, 1890.
Ehrlich : Grundlegung der Soziologie des Rechts 1913.
Engelsing : Eigenhändige Delikte, 1926.
Finger : Rechtsgut oder rechtlich geschütztes Interesse? 1888.
Frank : Kommentar, 18 Aufl, Einleit. Bestim. I.
Grünhut : Begriffsbildung u. Rechtsanwendung im Strafrecht 1924.
Hirschberg : Die Schutzobjekte der Verbrechen 1910.
Kantorowicz : Rechtswissenschaft und Soziologie 1911.
Kessler : Die Einwilligung des Verletzten 1834.
kruglewski : Das Strafrecht als Kulturfaktor 1927.
Mayer M.E. Rechtsnormen u. Kulturnormen, 1903.
Neumann : Das Blankostrafgesetz (Str. Abh. Heft 87) 1903.
Paton : Jurisprudence, 1946.
Thierfelder : Normativ u. Wert in der Rechtswissenschaft 1934.
Tsatsos : Der Begriff des positiven Rechts 1928.
Wolf Erik : Der Sachbegriff im Strafrecht 1929.

II. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ποινικοῦ νόμου

Οἱ διάφοροι κανόνες οἱ ἀπαρτίζοντες τὸ τμήμα τῆς ἐννόμου τάξεως τὸ καλυπτόμενον ἀπὸ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, εἶναι τρισδιάστατοι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν.

Συγκεκριμένως ἐφαρμοζόμενοι ἐν ὠρισμένῳ *τόπῳ*, ἐν ὠρισμένῳ *χρόνῳ* καὶ ἐπὶ ὠρισμένων *προσώπων*, οἱ ποινικοὶ νόμοι δημιουργοῦν κύκλον προβλημάτων, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὅρια τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν, ὃ ὁποῖος ἄπτεται τῶν *τοπικῶν ὁρίων* τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ τῆς κατὰ τόπον ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, τῶν *χρονικῶν ὁρίων* τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ τῆς χρονικῆς διαρκείας αὐτοῦ καὶ τέλος τῶν *προσωπικῶν ὁρίων* τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ τῆς ἐπὶ τῶν διαφόρων προσώπων ἰσχύος αὐτοῦ.

1) Τὰ τοπικὰ ὅρια τοῦ ποινικοῦ νόμου (¹)

Εἰς τὸ ἐρώτημα τῆς κατὰ τόπον ἐκτάσεως τοῦ ποινικοῦ νόμου τέσσα-

(1) Α. 5-12 Π.Κ.

Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἰσχύοντος Ποινικοῦ Κώδικος καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ προῦσχυσαν δίκαιον τοῦ Κώδικος τοῦ 1835, αἱ διατάξεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν τοπικὴν

ρες εἶναι αἱ δυναταὶ θεωρητικαὶ ἀπαντήσεις, γνωσταὶ καὶ ὡς «*συστήματα*» τῆς τοπικῆς ἐφαρμογῆς τῶν ποινικῶν νόμων. Καὶ τῶν τεσσάρων ποιεῖται χρῆσιν ὁ ἡμέτερος νόμος.

α) *Τὸ σύστημα τῆς «προσωπικότητος» ἢ τῆς «ὑπηκοότητος»*.— Τὸ σύστημα τοῦτο διέπεται ἀπὸ τὴν ἀκόλουθον σκέψιν : Προκειμένου περὶ τῆς τελέσεως ἀξιοποίνου πράξεως ἀποβλέπομεν διὰ τὴν τιμωρίαν αὐτῆς, κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὸ *ποῦ* εἶναι ὁ δράστης αὐτῆς.

Οὗτος, ἀνεξαρτήτως τοῦ τόπου τῆς τελέσεως τοῦ ἀδικήματος, δεόν προφανῶς λόγῳ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτοῦ προσωπικῶν δεσμῶν πρὸς τὴν χώραν του, νὰ τιμωρηθῇ ἀπὸ τὸν ποινικὸν νόμον τῆς πολιτείας, τῆς ὁποίας τυγχάνει ὑπήκοος.

β) *Τὸ σύστημα τῆς ἐδαφικότητος*.— Τὸ σύστημα τοῦτο διέπεται ἀπὸ τὴν σκέψιν ὅτι : Προκειμένου περὶ τῆς τελέσεως ἀξιοποίνου πράξεως δεόν ν' ἀποβλέψωμεν διὰ τὴν τιμωρίαν αὐτῆς κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὸ *ποῦ* ἐτελέσθη αὕτη, προκειμένου νὰ ρυθμίσωμεν τὸ θέμα τοῦ ἐφαρμοστέου νόμου. Καὶ ἐὰν μὲν ἐτελέσθη αὕτη ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας τότε δεόν, προφανῶς λόγῳ τῆς ἀρχῆς τῆς κυριάρχου πολιτείας, οἱ ποινικοὶ αὐτῆς νόμοι νὰ εὗρουν ἐφαρμογὴν, ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπηκοότητος τοῦ δράστου τῆς ἀξιοποίνου πράξεως.

γ) *Τὸ «προστατευτικὸν» ἢ «πραγματικὸν» σύστημα*.— Τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει ὡς βάσιν τὴν σκέψιν καθ' ἣν, προκειμένου περὶ τῆς ρυθμίσεως τοῦ ζητήματος τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ποινικῶν νόμων ἀποβλέπομεν κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν *ἐννομον τάξιν*. Ἡ προσβολὴ τῶν ζωτικῶν συμφερόντων τῶν καθ' ἕκαστον ἐννόμων τάξεων, δημιουργεῖ δι' αὐτὰς φυσικὸν δικαίωμα ἀμύνης. Ἰσχύει δηλαδή κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ὁ νόμος τῆς προσβαλλομένης ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος ἐννόμου τάξεως, ἀνεξαρτήτως τῆς προσωπικότητος τοῦ δράστου ἢ τοῦ τόπου τῆςπραγματώσεως τοῦ ἐγκλήματος.

δ) *Τὸ «παγκόσμιον σύστημα» ἢ σύστημα τῆς παγκοσμίου δικαιοσύνης*.— Τὸ σύστημα τοῦτο διέπεται ἀπὸ τὴν σκέψιν, καθ' ἣν ὑφίσταται ἀνάγκη ἐνδίκου προστασίας ὠρισμένων ἀγαθῶν, ἐφ' ὅσον ἡ προσβολὴ των ἀποτελεῖ κίνδυνον διὰ τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ τούτου τοῦ παγκοσμίου ἡθικοῦ πολιτισμοῦ. Συμφώνως πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο, ὁ δράστης ἀδικήματος στρεφόμενος κατὰ τῶν *διεθνῶς ἀνεγνωρισμένων ἐννόμων ἀγαθῶν* καθίσταται ἀξιοποίνος, *ἀνεξαρτήτως* τοῦ γεγονότος ἂν ἢ πρᾶξις δι' ἣν κατηγορεῖ-

ἔκτασιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ποινικῶν διατάξεων, περιλαμβάνονται εἰς τὸν ποινικὸν νόμον καὶ ὅχι εἰς τὴν Ποινικὴν Δικονομίαν, ὅπως κατὰ τὸ παρελθόν. Ὅρθως, καθ' ὅσον τὰ προβλήματα τὰ ἀπτόμενα τῆς τοπικῆς ἐφαρμογῆς τῶν ποινικῶν διατάξεων, εἶναι οὐσιαστικά, ἔχουν σχέσιν δηλαδή κυρίως μὲ τὴν ἔκτασιν τῆς τοιαύτης ἐφαρμογῆς καὶ δὲν ρυθμίζουν ζητήματα τῆς τηρητέας κατ' αὐτὴν διαδικασίας.

ται εἶναι κολάσιμος κατὰ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἢ τῆς χώρας ὅπου διεπράχθη αὕτη.

Ἡ Κριτικὴ τῶν 4 συστημάτων.

Εἶναι φανερόν ὅτι τὰ δύο πρῶτα συστήματα, παρὰ τὴν βασικὴν ὁρθότητα τῆς σκέψεως ἢ ὁποῖα τὰ διέπει, παρουσιάζουν, *ἐὰν ἤθελον ἐφαρμοσθῇ κατ' ἀποκλειστικὸν τρόπον*, κενὰ ἐπικίνδυνα διὰ τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἰδέαν τῆς Δικαιοσύνης.

Οὕτω π.χ. κατὰ τὸ σύστημα τῆς «ὑπηκοότητος», ἄλλοδαπὸς ὁ ὁποῖος ἤθελε τελέσει ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ ἀδίκημα στρεφόμενον κατὰ τῆς ἀσφαλείας τῆς χώρας θὰ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ καταφύγῃ μετὰ τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματός του ἐν αὐτῇ, χωρὶς νὰ ἐνοχληθῇ τὸ παράπαν παρὰ τῆς Ποινικῆς τῆς Δικαιοσύνης, ὡς ἀναρμοδίας διὰ τὴν ἐκδίκασιν ἀδικήματος διαπραχθέντος παρ' ἄλλοδαπῇ.

Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸ σύστημα τῆς «ἐδαφικότητος», ὁ ἡμεδαπὸς ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε παραβῇ τὸν ποινικὸν νόμον τῆς χώρας αὐτοῦ εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν, θὰ ἠδύνατο καὶ αὐτός, ἥσυχος μετὰ τὴν πρᾶξιν του νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γενέτειραν.

Τὰς ὡς ἄνω ἀτελείας τῶν δύο συστημάτων ἐπιχειρεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὸ τρίτον σύστημα τὸ «προστατευτικόν», κατὰ τὸ ὁποῖον, ὅπως ἐλέχθη, κατὰ πρῶτον λόγον ἐνδιαφέρει ἡ *προσβολὴ τῆς ἐννόμου τάξεως* μιᾶς χώρας, ἀσχέτως τοῦ προσώπου τοῦ προσβολέως καὶ τοῦ τόπου ἐνθα ἐτελέσθη ἢ ἀξιόποινος προσβολή. Εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν τὸ προστατευτικὸν τοῦτο σύστημα ἀποτελεῖ συγκερασμὸν καὶ ἀλληλοσυμπλήρωσιν τῶν δύο προεκτεθέντων συστημάτων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σύστημα τῆς διεθνοῦς Δικαιοσύνης, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ σημερινὴ πολιτικὴ καὶ πολιτειακὴ διάρθρωσις τοῦ κόσμου καθιστᾷ τὴν ἀμιγῇ ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἀδύνατον. Πάντως, προκειμένου περὶ ὠρισμένων ἀδικημάτων ἐπικινδύνων εἰς τὴν διεθνῇ ἀσφάλειαν, ὅπως εἶναι φερ' εἰπεῖν τὰ ἀδικήματα τῆς παραχαράξεως καὶ κιβδηλείας, τὸ ἐμπόριον τῶν ναρκωτικῶν, ἡ σωματεμπορία κ.ἄ., ἡ ἐφαρμογὴ του ἀναγνωρίζεται ὁμοθύμως ὡς χρήσιμος καὶ ἀναγκαῖα.

Τὸ ἰσχυρὸν δίκαιον.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν (Α 5-8 Π. Κ.) διακρίνονται δύο κατηγορίαι πράξεων, προκειμένου νὰ ρυθμισθῇ ἡ κατὰ τόπον ἔκτασις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ποινικοῦ νόμου. Πράξεις τελούμεναι ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας (ἡμεδαπῆς) καὶ πράξεις τελούμεναι ἐκτὸς αὐτῆς.

Πράξεις τελεσθεῖσαι ἐν τῇ ἡμεδαπῇ. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν τῇ «*ἡμεδαπῇ*» τελεσθεῖσας ἐγκληματικὰς πράξεις ἰσχύει τὸ σύστημα τῆς «*ἐδαφικότητος*». Τιμωροῦνται δηλαδή βάσει τοῦ ἐλληνικοῦ ποινικοῦ νόμου ὅλοι ἀνεξαιρέτως αἱ ἀξιόποиноι πράξεις, αἱ τελεσθεῖσαι ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, ἀνεξαρ-

τήτως τοῦ ποῖος εἶναι ὁ δράστης αὐτῶν, ἡμεδαπὸς δηλαδή ἢ ἀλλοδαπὸς (Α 5 Π.Κ.).

Ἡ ἔννοια τῆς «ἡμεδαπῆς» καθορίζεται ἀπὸ τὸ Δημόσιον Δίκαιον καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου.

Οὕτως «ἡμεδαπὴ» εἶναι ἡ ἐδαφικὴ ἔκτασις ἡ διαχωριζομένη ἀπὸ τὰ σύνορα, περιλαμβάνει δὲ τόσον τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνην, ὅσον καὶ τὴν ἐναέριον περιοχὴν.

Αἰγιαλῖτις ζώνη ἢ χωρικὴ θάλασσα, εἶναι τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τῆς περιβρεχούσης τὰ παράλια τῆς χώρας θαλάσσης, τὸ ὁποῖον σχηματίζει τρόπον τινὰ μίαν ἐνδιάμεσον λωρίδα μεταξὺ τῶν παραλίων αὐτῶν καὶ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης.

Ὁ διεθνὴς καθορισμὸς τῆς ἐκτάσεως τῆς χωρικῆς θαλάσσης δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπιτευχθῆ, κυμαίνονται δὲ αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀπόψεις μεταξὺ τοῦ ὁρίου τῶν 3 ναυτικῶν μιλίων (minimum) καὶ τῶν 12 ναυτικῶν μιλίων (maximum).

Παρ' ἡμῖν ὁ Α.Ν. 230 τοῦ 1936 καθώρισε τὴν κατ' ἀρχὴν ἔκτασιν τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης εἰς 6 ναυτικὰ μίλια.

Ἡ ἐναέριος περιοχὴ περιλαμβάνει τὸ τμῆμα ἀέρος τὸ καλύπτον τόσον τὴν ἐδαφικὴν ἔκτασιν τῆς χώρας, ὅσον καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν χωρικῶν τῆς ὑδάτων.

Ἡ ἐναέριος περιοχὴ, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν αἰγιαλίτιδα ζώνην, θεωρεῖται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος αὐτῆς «ἡμεδαπὴ» ἀνεξαρτήτως ἐκτάσεως (ὑψους).

Πρὸς τὴν «ἡμεδαπὴν» ἀπὸ ἀπόψεως ἰσχύος τῆς ἐλληνικῆς ποινικῆς νομοθεσίας ἐξισοῦνται τὰ πλοῖα ὥς καὶ τὰ ἀεροσκάφη. Προκειμένου πάντως περὶ πλοίων καὶ ἀεροσκαφῶν ὀφείλει νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῶν πολεμικῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν τοιούτων.

Διὰ τὰ πολεμικὰ ἢ ἐλληνικὴ ποινικὴ νομοθεσία ἰσχύει, προκειμένου περὶ τῆς ἐκδικάσεως ποινικῶς κολασίμων πράξεων διαπραχθεισῶν ἐπ' αὐτῶν, ἡ **ἀπεριορίστως**.

Διὰ τὰ ὑπὸ ἐλληνικὴν σημαίαν ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ ἀεροσκάφη ἰσχύει ἐπίσης ὁ ἐλληνικὸς ποινικὸς νόμος, ἐκτὸς ἐὰν διεθνεῖς συμφωνίαι καὶ γενικῶς κανόνες Διεθνoῦς Δικαίου ὁρίζουσιν ἄλλως (1).

Πράξεις τελεσθεῖσαι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. α) **Παρ' ἡμεδαποῦ.** Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν τῇ «ἀλλοδαπῇ» τελεσθείσας ἀξιοποίνους πράξεις ὁ ποινικὸς νόμος ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ τῶν πράξεων, τὰς ὁποίας ἐτέλεσεν ἡμεδα-

1. Ἐπὶ τούτων πρβλ. Η. Κρίσπη: Νομικὸν Καθεστῶς τῶν ἐμπορικῶν πλοίων εἰς τοὺς λιμένας καὶ τὴν χωρικὴν θάλασσαν ἐν καιρῷ εἰρήνης. Ἀθῆναι 1951, σελ. 44 - 45.

πὸς καὶ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἐτέλεσεν **ἀλλοδαπός**. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἀξιοποι-
νων πράξεων, τὰς ὁποίας τυχὸν ἐτέλεσεν ὁ ἡμεδαπὸς εἰς τὴν ἀλλοδαπήν,
ἰσχύει **κατ' ἀρχὴν** τὸ «προσωπικὸν» σύστημα (1). Ἐφαρμόζεται δηλαδὴ ὁ
ἐλληνικὸς ποινικὸς νόμος διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ποινικῶς κολασίμου πρά-
ξεως, τὴν ὁποίαν δυνατόν νὰ διέπραξεν ὁ ἡμεδαπὸς εἰς τὴν ἀλλοδαπήν,
ὑπὸ τὸν ὅρον: αα) ἡ πρᾶξις αὕτη νὰ ἔχη τὸν βαθμὸν κακουργήματος ἢ
πλημμελήματος καὶ ββ) νὰ τιμωρῇται καὶ κατὰ τοὺς νόμους τῆς χώρας εἰς
τὴν ὁποίαν ἐτελέσθη, ἐκτὸς ἐὰν ἡ χώρα αὕτη εἴναι πολιτειακῶς ἀσύντα-
κτος, ὅποτε ὁ ὅρος οὗτος δὲν ἀπαιτεῖται.

Ὁ ὅρος τῆς ἀμοιβαιότητος τῆς ἀξιοποινοῦ πράξεως καὶ ἀπὸ τὰς δύο
νομοθεσίας, τὴν νομοθεσίαν τῆς χώρας τῆς τελέσεως τοῦ ἀδικήματος καὶ
τὴν ἡμεδαπὴν νομοθεσίαν, προκειμένου νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ τελευταία αὕτη,
εἶναι νεωτερισμὸς τοῦ ἰσχύοντος δικαίου ἔναντι τοῦ παλαιοῦ καὶ ὀρθότα-
τα ἐτέθη. Διότι ἡ ἀρμοδιότης τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ποινικοῦ νό-
μου, ἄνευ τοῦ ὡς ἄνω περιορισμοῦ ἦτο ἀδικαιολογητὸς εὐρεῖα, προσκρού-
ουσα καὶ πρὸς τὴν σκοπιμότητα καὶ πρὸς τὸ συναίσθημα τοῦ Δικαίου. Ἐν
τούτοις, ὁ νόμος ἀπαιτῶν τὴν ἀμοιβαιότητα τοῦ ἀξιοποινοῦ καὶ κατὰ τὰς
δύο νομοθεσίας, δὲν νοεῖ καὶ ταὐτόσημον ἀκριβῶς χρησιμοποίησιν τῆς νο-
μικῆς ὀρολογίας καὶ τοῦ νομικοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν σχετικῶν ἀδικοπρα-
γιῶν. Ἀρκεῖται, πρὸς τούτοις, εἰς τὴν οὐσιαστικὴν διαπίστωσιν τῆς κατὰ
τὸν ἴδιον βαθμὸν (κακούργημα ἢ πλημμέλημα) ἀποδοκιμασίας των καὶ
ἀπὸ τὰς δύο νομοθεσίας.

Εἰδικώτερον εἰς τὰς περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ τελεσθεῖσα εἰς τὴν
ἀλλοδαπὴν πρᾶξις τοῦ ἡμεδαποῦ φέρει τὸν βαθμὸν πλημμελήματος, ἀπαι-
τεῖται ἔγκλησις τοῦ παθόντος ἢ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Κράτους ὅπου ἔλα-
βε χώραν τὸ ἀδίκημα, προκειμένου νὰ ἐφαρμοσθοῦν διὰ τὴν καταστολὴν
αὐτοῦ οἱ ἐλληνικοὶ ποινικοὶ νόμοι.

β) **Παρ' ἀλλοδαποῦ**. Ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἄνωτέρω, αἱ περιπτώσεις
τῆς διαπράξεως ποινικοῦ ἀδικήματος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρ' ἀλλοδαποῦ ἐν-
διαφέρουν τὸν ἐλληνικὸν ποινικὸν νόμον, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως κυρίως τοῦ
«προστατευτικοῦ» συστήματος. Οὕτω τιμωροῦνται κατὰ τοὺς ἐλληνικοὺς
νόμους ἀλλοδαποὶ τελέσαντες ποινικὰς ἀδικοπραγίας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐφ'
ὅσον: αα) Τὸ ἀδίκημα αὐτῶν στρέφεται καθ' ἑλληνας, ὅποτε ὅμως δέον νὰ
φέρῃ τὸν βαθμὸν κακουργήματος ἢ πλημμελήματος καὶ νὰ ὑφίστανται αἱ
ἴδιαι ἀκριβῶς προϋποθέσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν τιμωρίαν, ὑπὸ
τῶν ἐλληνικῶν νόμων, ἀξιοποινῶν πράξεων τελεσθεισῶν παρ' ἑλληνας εἰς
τὴν ἀλλοδαπήν.

1. Ἡμεδαπός, συμφώνως τῷ νόμῳ, νοεῖται τόσον ὁ ἀπωλέσας τὴν ἐλληνικὴν
ἰθαγένειαν, μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως, ὅσον καὶ ὁ ἀποκτήσας ἐκ τῶν ὑστέ-
ρων ταύτην.

ββ) Τὸ ἀδίκημα αὐτῶν ἀποτελεῖ ἀδίκημα ἐσχάτης προδοσίας τῆς χώρας, διὰ τὸ ἐλληνικὸν κράτος.

Τὸ ἀδίκημα αὐτῶν εἶναι ἀδίκημα περὶ τὴν στράτευσιν καὶ τὴν ἐν τῷ στρατῷ ὑποχρέωσιν.

Τὸ ἀδίκημα αὐτῶν συνιστᾷ προᾶξιν στρεφομένην κατὰ Ἕλληνας ὑπαλλήλου, ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ.

Τὸ ἀδίκημα αὐτῶν ἀποτελεῖ ἀδίκημα ψευδορκίας ἐν ἐκκρεμεῖ διαδικασίᾳ ἐνώπιον τῶν ἐλληνικῶν ἀρχῶν καὶ δικαστηρίων.

Ἀποτελεῖ ἀδίκημα πειρατίας.

Ἀποτελεῖ ἀδίκημα ἐμπορίας δούλων καὶ σωματεμπορίας.

Ἀποτελεῖ παράνομον ἐμπορίαν ναρκωτικῶν φαρμάκων καὶ παράνομον ἐμπορίαν ἀσέμνων δημοσιευμάτων (Α. 8 Π.Κ.).

Τέλος, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ συστήματος τῆς «παγκοσμίου δικαιοσύνης» τιμωροῦνται ὑπὸ τῶν ἐλληνικῶν ποινικῶν νόμων ἐγκληματικὰ καὶ πράξεις τελεσθεῖσαι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρ' ἀλλοδαπῶν, παρ' ὅλον ὅτι δὲν θίγουν, ὡς ἀνωτέρω, τὴν ἐννομον τάξιν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ἐφ' ὅσον ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη τῶν ἐλληνικῶν νόμων προβλέπεται ὑπὸ διεθνῶν συμβάσεων καὶ ἄλλων διατάξεων τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, ὡς ἀπόρροια διεθνοῦς ὑποχρεώσεως τῆς Ἑλλάδος (Α 8 Π.Κ.).

2) *Τὰ χρονικὰ ὅρια τῆς ἰσχύος τῶν κανόνων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.*

Τὸ θέμα τοῦ καθορισμοῦ τῆς κατὰ τὸν χρόνον ἐκτάσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῶν ποινικῶν νόμων, διέπεται ἀπὸ τὸ Α1 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐν ἀπολύτῳ συνεχεῖα πρὸς τὸ προῖσχῦσαν νομικὸν καθεστῶς (ἀνωτέρω σελ. 125) καθιεροῦται καὶ αὖθις ἡ ἀρχὴ *Nulla poena* *Nullum crimen sine lege*, ὡς τὸ μεθοδολογικὸν θεμέλιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ὑπογραμμίζεται ἡ φιλελευθέρα διάρθρωσις τῆς ποινικῆς μας νομοθεσίας, ὡς προσιδιάζει τοῦτο εἰς νομοθεσίαν Κράτους Δικαίου.

α) *Ἡ γένεσις τῆς ἀρχῆς Nullum crimen nulla poena sine lege.* (1) Ἡ ἀναζητήσις τῶν ἰχνῶν τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς τῆς ἀρχῆς N.P.S.L. ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν δύο σαφῶς διακρινομένων ἀπ' ἀλλήλων μορφῶν τοῦ ὡς ἄνω ἀξιώματος. Συμφώνως πρὸς τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν, ἡ ἀρχὴ N.P.S.L., εἶναι ἀπόρροια τῆς ἀσφαλιστικῆς λειτουργίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἐνῶ συμφώνως πρὸς τὴν ἄλλην ἡ ἀρχὴ αὕτη συνιστᾷ μεθοδολογικὴν συνέπειαν ὠρισμένης μόνον θεωρίας περὶ ποινῆς. Εἰδικώτερον, ὑπὸ τὴν ἐγγυητικὴν αὐτῆς μορφήν, ἡ ἀρχὴ N.P.S.L. ἐμφανίζει τὰ πρῶτα

(1) Εἰς τὸ ἐξῆς, χάριν συντομίας ἡ ἀρχὴ αὕτη θὰ ἀναφέρεται ἐν τῷ κειμένῳ διὰ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων : N.P.S.L.

αὐτῆς ἱστορικὰ ἔχνη εἰς τὴν Magna Carta, ἐνῶ ἡ ὁλοκλήρωσίς της συντελεῖται εἰς τὴν «Διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου» τὴν διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐξ ἄλλου, ὑπὸ τὴν μεθοδολογικὴν αὐτῆς μορφήν ἡ ἀρχὴ N.P.S.L. ἀπαντᾶται τὸ πρῶτον εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ «ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ» τοῦ P.A.v. Feuerbach.

Ἐν τούτοις καὶ τῶν δύο ὡς ἄνω μορφολογικῶν δεδομένων τοῦ ἀξιώματος N.P.S.L. κοινὴ εἶναι ἡ κοσμοθεωρητικὴ προϋπόθεσις: Ὁ φιλελευθερισμός, ὅπως διαμορφοῦται οὗτος κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18ου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος.

*
* *

Ἰδίως περὶ τῆς ἱστορικῆς προελεύσεως τῆς ἀρχῆς N.P.S.L.—
Τὸ N.P.S.L., ὡς ἀξίωμα ἀπορρέον ἀπὸ τὴν ἀσφαλιστικὴν λειτουργίαν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.—

Κατ' ἀρχὰς ἡ εἰς λατινικὴν γλῶσσαν διατύπωσις τοῦ ἀξιώματος ὤθησεν ὠρισμένους, εἰς τὸ νὰ ἀναζητήσουν τὴν ἱστορικὴν ρίζαν τοῦ N.P.S.L. εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου. ⁽¹⁾

Τοῦτο εἶναι ἀνακριβές, διότι τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον στηρίζει, ὡς γνωστόν, τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἐννοιῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ρευστότητος τῆς νομολογίας, ὡς σχηματίζεται αὕτη ἀπὸ περιπτώσεως εἰς περίπτωσιν, ἐνῶ ἀδιαφορεῖ παραλλήλως πρὸς τὴν ἐγγυητικὴν ἀποστολὴν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ δὲν εἶναι ὡς ἐκ τούτου εἰς θέσιν νὰ ἐκθρέψῃ ἀρχήν, ἡ ὁποία ὅπως τὸ N.P.S.L., διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀκριβῶς τοῦ ἀγράφου Δικαίου, ὡς μορφολογικῆς δυνατότητος τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης προϋποθέτει τὴν ὑπαρξίν τυπικοῦ δικαίου στατικῆς μορφῆς, ὥστε νὰ εἶναι ἀκλόνητοι αἱ ἐγγυήσεις αἱ παρεχόμεναι εἰς τὸν πολίτην κατὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς πολιτείας. ⁽²⁾

Ἐξ οὗ καὶ τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τῶν Digesta «Poena non irrogatur nisi que quaque lege vel quo alio jure specialiter Luic delicto imposita est» Paulus I § 131 Δ. 50.16., οὐδεμίαν ἔνδειξιν συνιστᾷ διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ N.P.S.L. εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον.

Πρῶτον, διότι, Poena ἐν προκειμένῳ νοεῖται μόνον ἡ κεφαλικὴ ποινὴ καὶ δεύτερον λόγῳ τῆς ὑπάρξεως εἰς τὸ ὡς ἄνω ἀπόσπασμα τῆς φράσεως «Vel quo alio jure», ἥτις ἀντιτίθεται σαφῶς πρὸς τὸ φορμαλιστικὸν πνεῦμα τοῦ N.P.S.L.

Ἄλλοῦ ἐπομένως δέον νὰ ἀναζητηθῇ ἡ ρίζα, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθεν ἱστορικῶς τὸ N.P.S.L. καὶ συγκεκριμένως ἐκεῖ ὅπου ἀνακύπτουν τὸ πρῶτον αἱ πολιτικαὶ συνθῆκαι τῆς νομικῆς αὐτοῦ θεμελιώσεως, δηλαδή ἐκεῖ ὅπου τὸ Ποινικὸν Δίκαιον προσκτᾷ τὸ πρῶτον πολιτικὸν λειτούργημα, συνιστάμενον εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἀτομικῶν δικαίων ἀπὸ τὴν ἐνδεχομένην αὐθαιρεσίαν τῆς πολιτείας.

Magna Carta καὶ N.P.S.L.—Ἐπὶ τὰς ὡς ἄνω συνθήκας, δύναται ὡς πρῶτη, ἀλλὰ πάντως ὑποτυπώδης ἱστορικὴ ἐμφάνισις τοῦ N.P.S.L.,

(1) Μεταξὺ ἄλλων ὁ Nicolai, ἐν Deutsches Recht, 3, Ig. Heft 1 σελ. 6.

(2) Mommsen: Römisches Strafrecht σελ. 126, 525.

νά θεωρηθῇ ἡ Magna Carta, ὅπου διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης ἐπιχειρεῖται συνειδητὴ δέσμευσις τῆς ποινικῆς ἀξιώσεως τῆς πολιτείας, διὰ διατάξεων αἵτινες ἀποβλέπουν εἰς τὴν παροχὴν ἐγγυήσεων ἀφορωσῶν, τόσον τὴν ποινικὴν δίκην, αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ὅσον καὶ τὰς οὐσιαστικὰς προϋποθέσεις τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ. ⁽¹⁾

Συγκεκριμένως τὸ Α 39 τῆς Magna Carta ὁρίζει ὅτι «Nullus liber homo capiatur vel imprisonetur aut dissaisiatur aut utlayetur, aut aliquo modo destruat, nec super eum ibimus, nec super eum mittemus, nisi per legale iudicium parium vel per legem terrae».

Τὸ γεγονός ὅτι, ἡ Magna Carta ἀποτελεῖ, ὡς ἐλέχθη ἤδη, τὴν πρώτην ἐπίσημον δήλωσιν περὶ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος εἰς τὰς δεσμεύσεις τῶν κανόνων τοῦ δικαίου, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν εἰδικωτέραν διατύπωσιν τοῦ Α 39 Μ. C., δικαιολογεῖ τὴν ἄποψιν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν εἰς τὸν καταστατικὸν αὐτὸν χάρτην τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ ἐμφανίζεται διὰ πρώτην φορὰν ὑποτυπωδῶς τὸ ἀξίωμα N.P.S.L. Τοῦτο διότι, διὰ τῆς ὡς ἄνω διατάξεως τοῦ Α 39 τῆς Μ. C., δὲν σκοπεῖται ἀπλῶς ἡ παροχὴ δικονομικῶν μόνον ἐγγυήσεων κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, ἀλλ' ἡ καθιέρωσις ἀναφορικῶς πρὸς ταύτην οὐσιαστικῶν δεσμεύσεων, ἀναγομένων εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, αἵτινες δέον νὰ εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο σύμφωνοι πρὸς τὸν *Νόμον*. ⁽²⁾

Ἐν τούτοις, ὅσον καὶ ἂν ἀνευρίσκωμεν εἰς τὴν Magna Carta τὴν πρώτην ὑποτυπώδη ἔκφρασιν τοῦ N.P.S.L., ὡς ἐγγυητικοῦ ἀξιώματος τῆς ἀπονομῆς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης, δὲν δυνάμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν ἀκόμη περὶ ἱστορικῆς συναντήσεως μὲ τὸ ὡς ἄνω ἀξίωμα, ὑπὸ τὴν ὠλοκληρωμένην καὶ συνεχῇ μορφήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐγνώρισε καὶ υἱοθέτησε τοῦτο τὸ ἡπειρωτικὸν Δίκαιον.

Τοῦτο, τόσον δι' εἰδικοὺς μεθοδολογικοὺς λόγους, ἀναφερομένους εἰς τὴν ἰδιοτυπίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ Δικαίου, τὸ ὁποῖον εἶναι κατὰ βάσιν ἄγραφον δίκαιον, ὅσον καὶ διὰ γενικωτέρους κοσμοθεωρητικοὺς λόγους, ἥτοι τὴν καθόλου πολιτικὴν πραγματικότητα τῆς ἐποχῆς, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ ὑπαρξις *συνεχείας* εἰς τὴν πολιτικὴν συνείδησιν, ἣτις προεκάλεσε πρὸς στιγμὴν τὴν ἀναλαμπὴν τῆς Magna Carta.

Τὴν τοιαύτην συνείδησιν καὶ ἐπομένως καὶ τὴν ἱστορικὴν συνέχειαν τοῦ ἀξιώματος N.P.S.L. διαμορφώνει μόνον ὁ τελευταῖος 18ος αἰὼν, ὁπότε

(1) Τὴν Magna Carta, ὑπεχρεώθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης κατὰ τὸ ἔτος 1215 ὁπότε ἐξησθενημένος ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ ἐναντίον τοῦ Πάπα ἐξηναγκάσθη, ὑπὸ τὸ κράτος λαϊκῆς ἐξεγέρσεως, νὰ παράσῃ ρητὴν διαβεβαίωσιν περὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν ὑπὸ τοῦ θρόνου.

(2) Τοῦτο ἀρνεῖται ὁ Mac Kehnle (Magna Carta σελ. 44 ἐπ.) ὑποστηρίζων ὅτι ἡ Lex ἐν προκειμένῳ ἔχει δικονομικὴν μόνον σημασίαν, μὴ οὔσης δυνατῆς, συμφώνως πρὸς τὸ Α 39 Μ. C. τῆς ἐπιβολῆς ποινῶν, ἄνευ τακτικῆς διαδικασίας. Ἡ ἄποψις ὁμῶς αὕτη δὲν εἶναι ἀκριβής. Ἡ «Lex terrae» χρησιμοποιεῖται εἰς τὸ Α 39 ὅπως καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἄρθρα τῆς Μ. C. (Α 38, Α 55) τόσον ὑπὸ τὴν τυλικήν, ὅσον καὶ ὑπὸ τὴν οὐσιαστικὴν ἔννοιαν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου. Ἐξ ἄλλου ἡ Magna Carta, ὡς τὸ ἐπιστέγασμα σκληροῦ ἀγῶνος ἐναντίον τῆς δικαστικῆς αὐθαιρεσίας, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιλαμβάνῃ ἐγγυήσεις διαδικαστικοῦ μόνον χαρακτῆρος, ἀφίνουσα ἀνενόχλητον τὴν κῆθαιρεσίαν, ὡς πρὸς τὰς οὐσιαστικὰς προϋποθέσεις τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ.

καὶ ἐμφανίζεσθαι ἢ ὥς ἄνω ἀρχὴ μὲ ἀξιώσεις μονίμου, ἀναντικαταστήτου καὶ παγκοσμίου συμβόλου τῆς νομικῆς σκέψεως, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

Ὁ διαφωτισμὸς καὶ ἡ ἀρχὴ N.P.S.L.— Πράγματι, κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ὠριμάζονται, ἐπὶ τέλους, αἱ πολιτικαὶ καὶ πνευματικαὶ προϋποθέσεις διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀρχῆς *Nullum crimen, nulla poena sine lege*, ὅπως ἐπιγραμματικῶς διετύπωσεν εἰς λατινικὴν γλῶσσαν τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ νομικοῦ φιλελευθερισμοῦ ὁ P.A.v. Feuerbach.

Εἰδικώτερον, μόνον κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα καθίσταται δυνατὴ ἡ δημιουργία πολιτικοῦ κλίματος, ἱκανοῦ ὅπως ἀξιοποιήσῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ φυσικοῦ δικαίου περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀναφαιρέτων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὅποια οὔτε διὰ τῶν κανόνων τῆς πολιτείας εἶναι δυνατόν νὰ παρὰβιασθοῦν καὶ διατυπώνεται ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν, ὥστε «...ἡ μὲν ἐξουσία νὰ ἀπειλῇ φραγμὸν τῆς ἄλλης...» (Montesquieu), ὥσῳς ἤθελε παρουσιασθῇ ἡ τάσις καὶ ὁ κίνδυνος τῆς καταπατήσεως τῶν ὥς ἄνω δικαιωμάτων. ⁽¹⁾

Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς γενικωτέρας ταύτης ἐπιδράσεως τῶν ἰδεῶν τοῦ φυσικοῦ δικαίου, ὅπως εἰδικῆς σημασίας εἶναι ἡ ἐπίδρασις τοῦ Montesquieu ἀναφορικῶς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ N.P.S.L.

Ἡ κεντρικὴ ἰδέα τῆς διδασκαλίας τοῦ Montesquieu, ὅστις τελεῖ ἐν προκειμένῳ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ John Locke, εἶναι ἡ ἰδέα τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, τῆς ὁποίας τόσον τὰ ὅρια, ὅσον καὶ τὸ περιεχόμενον, καθορίζονται ὑπὸ τῶν νόμων. ⁽²⁾

Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐλευθερία συνιστᾶται διὰ τοῦ νόμου, ἔπεται ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ἐλεύθερον, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει καθορισθῇ ὑπ' αὐτοῦ. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐλευθερίας συνεπάγεται τὴν ἀνάγκην τῶν νόμων.

Ἐν τούτοις, ἡ ἀνεξέλεγκτος ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου παρουσιάζει καὶ αὐτὴ ἴδιον κίνδυνον διὰ τὴν ἐλευθερίαν, δεδομένου μάλιστα ὅτι αὕτη κατὰ τὸν Montesquieu κινδυνεύει περισσότερο ἀπὸ τὰ κρατικὰ ὄργανα, παρὰ ἀπὸ τὰς ἀντικοινωνικὰς πράξεις τῶν πολιτῶν. Ἐφ' ᾧ καὶ παρίσταται ἀνάγκη τῆς διασπάσεως τῆς πολιτειακῆς ἰσχύος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς νόμους, ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ αὐστηροῦ διαχωρισμοῦ τῆς ἐνιαίας κρατικῆς ἐξουσίας εἰς νομοθετοῦσαν, ἐκτελοῦσαν καὶ ἐκδικάζουσαν τοιαύτην. ⁽³⁾

Οὕτως ὁ δικαστὴς δὲν δικαιούται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ δικαίου, ἥτις εἶναι ἀποκλειστικὸν ἔργον τῶν νομοθετικῶν παραγόντων τοῦ κράτους. Ὅπως ἐπίσης ἀδύνατον εἶναι διὰ τὴν διοίκησιν νὰ ἐπιλύῃ αὕτη νομικὰς διαφοράς. «Il n' y a point encore de liberté si la puissance de juger, n' est pas séparée de la puissance législative et de l' exécutrice. Si elle était jointe à la puissance législative, le pouvoir sur la vie et la liberté des citoyens serait arbitraire: car les juges seraient législateurs. Si elle était jointe à la puissance exécutrice, les juges pourraient avoir la force d' un oppresseur». ⁽⁴⁾

(1) Πρβλ. I. Γεωργάκη, Πνευματικοὶ ὁρίζοντες σελ. 16.

(2) «... La liberté est le droit de faire tout ce que les lois permettent» *Esprit des lois*, XI. Chat. III.

(3) Montesquieu - *Esprit* XI, Chap, VI.

(4) Montesquieu ἔ.ἄ.

Αἱ σχέσεις δικαστοῦ καὶ νόμου καθίστανται, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀνωτέρω σκέψεων τοῦ Montesquieu, σαφέσταται.

Συγκεκριμένως ὁ δικαστὴς οὐδεμίαν δικαιούται νὰ ἐκφράζη ὑποκειμενικὴν ἀξιολόγησιν, ὅσον ἀφορᾷ τὸ περιεχόμενον τοῦ νόμου, ἀλλ' ὡς ἄψυχος ἐφαρμοστὴς τοῦ δικαίου ὑποχρεοῦται νὰ ἐφαρμόζη τὰ νομοθετικὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα δέον νὰ ἔχουν τὴν αὐτὴν σημασίαν δι' ὅλους ἐν γένει τοὺς ἀνθρώπους. Πρὸς τοῦτο αἱ ἔννοιαι τῶν νόμων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι διαφορούμεναι καὶ δέον νὰ συγκεντρώνουν τὸ ἀνώτατον ὅριον φραστικῆς ἀκριβείας, ὥστε νὰ ἀποκλείεται πᾶσα ἄλλη μορφή ἐρμηνείας ἐκτὸς τῆς γραμματικῆς τοιαύτης.

Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις καὶ τὸ N.P.S.L.— Ἡ ὡς ἀνω ἀναπτυχθεῖσα θέσις τοῦ Montesquieu, ὡς πρὸς τὸν νόμον καθόλου καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἐπέδρασε περισσότερον πανιὸς ἄλλου ἐπὶ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ διεμόρφωσεν ἀποφασιστικῶς τὴν σχετικὴν πρότασιν τοῦ Abbé Sieyes, ὡς διευπλώθη αὕτη διὰ τῶν ἀρθρῶν 7 καὶ 8 τῆς «Διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου», τὰ ὁποῖα περιέχουν τὸ ἀξίωμα N.P.S.L. ὑπὸ τὴν μορφήν ὑπὸ τὴν ὁποίαν γνωρίζει τοῦτο, τόσον τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα, ὅσον καὶ ὁ ἰσχύων Ἑλληνικὸς Ποινικὸς Κώδιξ.

Οὕτως εἰς τὸ Α7 τῆς Διακηρύξεως καθορίζεται τὸ ἀδύνατον τῆς ποινικῆς διώξεως, χωρὶς τὴν τήρησιν τῶν νομίμων προϋποθέσεων καὶ ἀναφέρεται ὅτι «... Nul homme ne peut être accusé, ni arrêté, ni détenu que dans les cas prescrites par la loi et selon les formes qu' elle a prescrite», ἐνῶ εἰς τὸ Α 8 καθορίζεται εἰδικώτερον ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως γραπτοῦ κανόνος δικαίου διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀξιοποίνου καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναδρομικότητος τοῦ τοιούτου κανόνος. «...Et nul ne peut être puni qu' en vertu d' une loi établie et promulguée antérieurement au délit et légalement appliquée...»

Εἰδικώτερον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐρμηνείαν τῶν Ποινικῶν νόμων, γίνεται ὁμοθύμως δεκτὴ ἡ προεκτεθεῖσα ἀποψις τοῦ Montesquieu, καθ' ἣν ἡ πάσης φύσεως διασταλτικὴ ἐρμηνεία καὶ ἐπομένως καὶ ἡ ἀναλογικὴ ἐρμηνεία, ἀποτελεῖ αὐθαιρεσίαν καὶ ἐπομένως ἀποκλείεται ⁽¹⁾

Οὐσιώδη πολιτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς τελικῆς ὡς ἀνω διαμορφώσεως τοῦ ἀξιώματος N.P.S.L. ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἥσκησεν ἐκτὸς τοῦ Montesquieu καὶ ἡ φιλελευθέρᾳ νομοθεσίᾳ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Ἀγγλοὶ μετανάσται εἶχον μεταφέρει ἐκεῖ, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ Δικαίου τῆς πατρίδος των τὴν Magna Carta καὶ τὸ Α 39 αὐτῆς, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπανελήφθη εἰς τὰ πλεῖστα τῶν Συνταγμάτων τῶν διαφόρων κρατῶν μελῶν τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας. ⁽²⁾

Κυρίως ὁμως μετεφέρθη εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ μεταφυτευθεῖσα ἐκεῖ ἐγιγαντώθη ἡ πίστις ἐπὶ τὸ φυσικὸν Δίκαιον τοῦ ἀνθρώπου, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκευτικῆς πεποιθήσεως αὐτῶν.

Ἡ ὡς ἀνω ἰδέα τοῦ φυσικοῦ δικαίου ἦτο λίαν διαδεδομένη εἰς τὴν

(1) Πρὸβλ. Ι. Α. Γεωργιάκη. Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς Ἀναλογίας καὶ τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον, Ἀθήναι 1937 σελ. 25 ἐπ.

(2) Ι. Α. Γεωργιάκη : ἐ.ά. σελ. 21 ἐπ.

εἰς τὴν Μασσαχουσέτην ἢ περίφημος «Δήλωσις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου».

Εἰς τὴν δήλωσιν ταύτην περιλαμβάνεται ἡ ἀπαγόρευσις τῆς αὐθαιρέτου ἐπιβολῆς ποινῶν, μὲ τὴν ἰδίαν περίπου διατύπωσιν, μὲ τὴν ὁποίαν διατυποῦται αὕτη εἰς τὴν Magna Carta.

Βεβαίως, ἡ «Δήλωσις» τῆς Μασσαχουσέτης δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὡς ἀντιστοιχοῦσα ἀπολύτως *κατὰ τὸ νομικὸν περιεχόμενον αὐτῆς*, πρὸς τὸ Α8 τῆς «Διακηρύξεως» τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Τοῦτο διότι τὸ Ἀμερικανικὸν Δίκαιον, εἶναι ἀκριβῶς ὅπως τὸ Ἀγγλικόν, ἄγραφον κατὰ βάσιν Δίκαιον, ἀπορρέον ἀπὸ τὴν νομολογίαν.

Ἐν τούτοις, ἡ ἐπιρροὴ τῆς «Δηλώσεως» καὶ γενικῶς τοῦ Ἀμερικανικοῦ πνεύματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς κατοχυρώσεως τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, ὑπῆρξε τεραστία ἐπὶ τῶν μελῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Lafayette, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τοῦ Ἀμερικανικοῦ διαφωτισμοῦ, κατέθεσε πρῶτος πρότασιν καθ' ἣν «Nul homme ne peut être soumis qu' à des lois consenties par lui ou ses représentants antérieurement promulguées et légalement appliquées».

Τὸ Ν.Ρ.Σ.Λ. ὡς ἀπόρροια τῆς θεωρίας τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ.—

Ἡ θεωρία τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ τοῦ Feuerbach ἀποτελεῖ, ὡς ἐλέχθη ἤδη, αὐτοτελῆ μεθοδολογικὴν προϋπόθεσιν τοῦ ἀξιώματος Ν.Ρ.Σ.Λ. ἀνεξάρτητον τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐλευθέρου πολίτου.

Περὶ τῶν γενικωτέρων θεωρητικῶν προϋποθέσεων τῆς διδασκαλίας τοῦ Feuerbach ὡς πρὸς τὴν ποινὴν, ἐγένετο ἤδη λόγος ἀνωτέρω. (1) Ἦδη ἐνδιαφέρει ἡ παρακολούθησις τῆς θεωρίας τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ, εἰδικῶς, ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ν.Ρ.Σ.Λ.

Εἴδομεν ὅτι κατὰ τὸν Feuerbach τὸ νόημα τοῦ Ποινικοῦ νόμου, συνάγεται ἀπὸ τὴν *ἀπειλήν*, διὰ τῆς ὁποίας ὁ νόμος οὗτος συνδέει τὴν τέλεσιν ὀρισμένης ἀξιοποίνου πράξεως πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ὀρισμένης ποινῆς. Τοῦτο, διότι οὐδὲν πέραν τῆς ἀπειλῆς δικαιούται νὰ πράξῃ ὁ νομοθέτης, προκειμένου νὰ ἐπιδράσῃ προληπτικῶς ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἐπιβολὴ τῆς ποινῆς αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν ἔχει δευτερεύουσαν σημασίαν καὶ λαμβάνεται ὑπ' ὅψιν μόνον ἐφ' ὅσον ἐνισχύει τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς ἀπειλῆς, ὥστε ἡ τελευταία αὕτη νὰ μὴν εἶναι κενὴ (2) καὶ ἀνίσχυρος.

Ἡ *ἀπειλή* παραμένει ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω συνθήκας τὸ μόνον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον νομιμοποιεῖ τὴν ποινὴν. Ἐξ οὗ καὶ ἄνευ αὐτῆς τῆς προηγουμένης ἐν τῷ νόμῳ ἀπειλῆς τῆς ποινῆς, ἡ ἐπιβολὴ ταύτης ἀποτελεῖ αὐθαιρεσίαν καὶ δὲν εἶναι ἐπιτρεπτή. Ἡ ἐπιμονὴ τοῦ πολίτου, ἐξ ἄλλου, πρὸς τέλεσιν πράξεως τὴν ὁποίαν ὁ ποινικὸς νόμος ἀπειλεῖ μὲ ποινὴν, σημαίνει ὅτι οὗτος συναινεῖ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένην τιμωρίαν του.

Οὕτως ἐμφανίζονται δύο μορφαὶ νομιμοποιήσεως διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ποινῶν τοῦ νόμου.

Ἡ μία, ἀνάγεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ νόμου καὶ δὴ πρὸ πάσης

(1) Σελ. 125.

(2) Antihobbes : 238.

τελέσεως τῆς πράξεως περιεχομένην ἀπειλὴν τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς.

Ἡ ἄλλη ἀνάγεται εἰς τὴν συναίνεσιν τοῦ ἰδίου τοῦ μέλλοντος νὰ ὑποστῇ τὴν ποινὴν, πρὸς ἐπιβολὴν ταύτης. Καὶ τῶν δύο ὅμως αὐτῶν νομιμοποιήσεων κοινὴ εἶναι ἡ νομοτεχνικὴ προϋπόθεσις: Ἡ ὑπαρξίς νόμου σαφῶς διακηρύσσοντος τὰς ἀπαγορευομένας καὶ ἀπειλουμένας ὑπὸ τῆς ποινῆς πράξεις, *πρὸ πάσης τελέσεως αὐτῶν.*

Τὴν τοιαύτην νομοτεχνικὴν προϋπόθεσιν, ὁ Feuerbach διετύπωσεν ὡς ἐλέχθη εἰς λατινικὴν γλῶσσαν ὡς: Nullum crimen, nulla poena sine lege. Εἰδικώτερον τὸ περιεχόμενον τοῦ N.P.S.L. κατὰ τὸν Feuerbach ἔχει ὡς ἑξῆς:

Διακηρύσσεται πρῶτον ἡ ἀποκλειστικὴ ἰσχὺς τοῦ γραπτοῦ κανόνος δικαίου καὶ ἀποκλείεται τὸ ἔθιμον προκειμένης τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς.

Ἡ ἀπειλὴ τῆς ποινῆς νοεῖται, συμφώνως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ, μόνον ἐν συναρτήσῃ πρὸς γραπτοὺς κανόνας δικαίου.

Ὡς ἐκ τῆς ἐκφοβιστικῆς λειτουργίας, τὴν ὁποίαν ἀναμένεται διὰ τὴν ἐπιτελέσῃ ἡ ποινὴ, ἔπεται ἐν συνεχείᾳ ὅτι ὁ ποινικὸς νόμος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀναδρομικὴν ἰσχύν. Ἐκφόβησις νοεῖται διὰ τὰς μελλούσας μόνον νὰ λάβουν χώραν πράξεις καὶ ὅχι δι' ὅσας ἐτελέσθησαν ἤδη.

Τέλος ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ὁ πολίτης, παραβαίνων τὸν ποινικὸν νόμον συναινεῖ ὅπως ὑποστῇ τὰς συνεπείας αὐτοῦ, ἔπεται ὅτι τόσον τὸ τί ἀπαγορεύεται (ἀξιόποινος πρᾶξις) ὅσον καὶ τὸ πῶς τιμωρεῖται τοῦτο (ἀπειλουμένη ποινὴ) δέον νὰ περιέχωνται μὲ πᾶσαν σαφήνειαν εἰς τὸ κείμενον τοῦ νόμου, ἀποκλειομένης πάσης ἀναλόγου ἐφαρμογῆς ἄλλων διατάξεων. Ἡ συναίνεσις νοεῖται μόνον ἐν ὧν εἰδικῆς καὶ λίαν συγκεκριμένης ποινικῆς διατάξεως.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Feuerbach διατυπωθὲν ἀξίωμα N.P.S.L., παρελήφθη ἀπὸ τὸν Βαυαρικὸν Ποινικὸν Κώδικα τοῦ 1813, εἰς τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ οὗτοι καὶ ἀναφέρεται ὅτι:

«... Wer eine unerlaubte Handlung oder Unterlassung Verschuldet fuer welche ein Gesetz ein gewisses uebel gedrohet hat ist diesem gesetzlichem Uebel als seiner Strafe unterworfen».

* *

β) Αἱ συνέπειαι τοῦ N.P.S.L. Αἱ συνέπειαι τοῦ N.P.S.L., τόσον διὰ τὴν ἐν γένει μεθοδολογικὴν διάρθρωσιν, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανόνων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἶναι εἰδικώτερον αἱ ἀκόλουθοι:

αα) *Ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τοῦ ἐθίμου πρὸς τὸν νόμον.*— Ἡ ποινὴ δέον νὰ θεμελιούται ἀποκλειστικῶς ἐν τῷ νόμῳ, ὅπως ἐν τῷ νόμῳ δέον ἐπίσης νὰ θεμελιούται καὶ πᾶσα ἐπαύξησις αὐτῆς.

Νόμος ἐν προκειμένῳ δὲν νοεῖται μόνον ὑπὸ τὴν τεχνικὴν ἔννοιαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ ἡ λέξις εἰς τὸ Συνταγματικὸν Δίκαιον, ἀλλὰ πᾶς γραπτὸς κανὼν δικαίου τεθειμένος συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ συντάγματος, ἥτοι καὶ διατάγματα καὶ ἀστυνομικαὶ διατάξεις, ἐκδιδόμεναι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐξουσιοδοτήσεως τῶν νόμων.

Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἔθιμου ἀποκλείεται ἀπολύτως διὰ τὴν θεμελίωσιν ἢ τὴν ἐπαύξησιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ ἀξιοποίνου, ἀκόμη καὶ ὅταν εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, τὸ ἔθιμον πηγὴν τοῦ ἔχῃ τὴν δικαστηριακὴν ἐρμηνείαν, τὴν λαβοῦσαν χώραν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου (').

Ἐν προκειμένῳ ὅμως δέον νὰ τονισθῇ, ὅτι ὁ ἀποκλεισμός τοῦ ἔθιμου ὡς ἀμέσου προϋποθέσεως διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑφίσταται καμμία δυνατότης ἐμμέσου ἐπενεργείας του κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ τὴν διάπλασιν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ὁ νόμος χαρακτηριστικῶς παραπέμπει εἰς ἄλλα τμήματα τοῦ δικαίου ἢ ἐπιζητεῖ ὁ ἴδιος τὴν συνδρομὴν τῆς ἐπιστήμης, προκειμένου νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ὁρθὴ του ἐφαρμογὴ.

Π. χ. ἡ «ἐπικράτεια» τοῦ Α 5 Π. Κ., ἡ «ἡμεδαπὴ» τοῦ Α 6 Π. Κ., ἡ «κυβέρνησις» τοῦ Α 241 Π. Κ. κ.ο.κ., ἀποτελοῦν ἐννοίας, τῶν ὁποίων ἡ ἐρμηνεία προσδιορίζεται ἀναγκαστικῶς ἀπὸ τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὰς ἀξιολογικὰ πορίσματα τῶν εἰδικῶν τομέων τῆς νομικῆς ζωῆς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ παρελήφθησαν, παρὰ τοῦ ποινικοῦ νόμου (Δημόσιον Δίκαιον εἰς τὰ Α 5, 6, 139 Π. Κ., Ἀστικὸν Δίκαιον εἰς τὸ Α 241 κ.ο.κ.).

Ἐξ οὗ καὶ ἐὰν εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν ὡς ἄνω ἐνδεικτικῶς ἀναφερομένων περιπτώσεων τὸ ἔθιμον ἐπηρέασε τυχὸν τὴν διαμόρφωσιν τῶν σχετικῶν ἐννοιῶν, συμμετέχει τοῦτο κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ τὸν διευρύνει, ἂν καὶ ἐμμέσως, ἐφ' ὅσον ἡ ἐθιμικῶς διαπλασθεῖσα ἔννοια εἶναι εὐρύτερα τὴν στιγμὴν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, ἀπὸ ὅ,τι ἦτο ὅταν διὰ πρώτην φορὰ τὴν περιέλαβεν ὁ νόμος ἐν ἑαυτῷ.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ποινικὸς νόμος παραπέμπει εἰς τὸ ἔθιμον τὸ πηγάζον ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας, ὥστε νὰ ἐρμηνευθοῦν ἔννοια καὶ ὅροι ἐπιστημονικοί, τοὺς ὁποίους οὗτος χρησιμοποιεῖ.

Οὕτω ἡ «πραῖξις» τοῦ Α 14 Π. Κ., ὁ «ἄδικος» χαρακτηρ τῆς πράξεως

1. Ἐν προκειμένῳ ὁμιλοῦμεν περὶ «ἀξιοποίνου» καὶ ὄχι περὶ «ποινῆς» καὶ τοῦτο διότι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον τὸ Α 1 Π. Κ. καλύπτει διὰ τῆς ἐγγυητικῆς λειτουργίας του, εἶναι ἡ κρατικὴ ἀξίωσις πρὸς ἐπιβολὴν ποινῆς, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἡ ὁποία καὶ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ καθορίζεται εἰδικῶς καὶ διὰ συγκεκριμένου νόμου.

Ἀντιθέτως, οὔτε ἀναγκαῖον, ἀλλ' οὔτε καὶ σκόπιμον εἶναι νὰ καθορίζεται εἰς τὸν νόμον ἐπακριβῶς ἡ ἔκτασις τῆς ἐπιβαλλομένης ποινῆς, τὴν ὁποίαν μάλιστα καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος, ἀκολουθῶν τὰς συγχρόνους μεθόδους τῆς ἀντεγκληματικῆς ἐκστρατείας, ἀφίνει εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἀπροσδιόριστον. (Ἀόριστος καταδίκη τοῦ Α 90 Π. Κ.).

τοῦ Α 20 Π.Κ., ἡ «αἰτιώδης συνάφεια» κ.ο.κ., εἶναι ἔννοιαι, τὰς ὁποίας προσδιορίζει τὸ διὰ τῆς ἐπιστήμης διαμορφούμενον δόγμα. Τὸ δόγμα ὅμως αὐτό, δύναται κάλλιστα νὰ ἀποτελέσῃ διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐφαρμογῆς τοῦ ἔθιμον, τὸ ὅποιον, ὡς τοιοῦτον, νὰ ἀσκήσῃ μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ κύκλου τῆς ἀξιοποίνου εὐθύνης.

Ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ ἔθιμου διὰ τὴν ἄμεσον θεμελίωσιν καὶ ἐπαύξησιν τοῦ ἀξιοποίνου, ὃ ὁποῖος ἐθεσπίσθη ὡς ἀπόρροια τοῦ Ν.Π.Σ.Λ., διὰ τὴν καλυτέραν κατοχύρωσιν τῆς ἐνδίκου ἀσφαλείας τοῦ ἀτόμου, δὲν ἔχει οὐδένα λόγον ὑπάρξεως, ὅταν ἡ τοιαύτη ἀσφάλεια εἶναι ἐκτὸς κινδύνου.

Οὕτω τὸ ἔθιμον δύναται θεωρητικῶς νὰ καταργήσῃ τὸν ποινικὸν νόμον, ἀπὸ τὴν ἄμεσον καὶ ὁλοκληρωτικὴν μορφήν τῆς σπανίως ἀπαντώσης **ἀχρησίας** (Desuetudo) τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Ἡ τοιαύτη ἄμεσος κατάργησις τοῦ ποινικοῦ νόμου παρὰ τοῦ ἔθιμου, ἀποκλείεται ἤδη παρ' ἡμῖν λόγῳ τοῦ Α2 § 2 τοῦ Ν.Δ. 7)5)46 «περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος...», συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον ἀποκλείεται ἡ κατάργησις τοῦ νόμου ἀπὸ τὸ ἔθιμον.

ββ) Ὑπὸ τὴν ἔμμεσον καὶ τμηματικὴν μορφήν τῆς συχνότερον ἀπαντώσης **στενώσεως** τῶν νομοτυπικῶν στοιχείων τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, διὰ τῆς καθιερώσεως, ἰδίᾳ εἰς ὥρισμένας περιπτώσεις, μονίμου **ὑπέρ** τοῦ κατηγορουμένου δι' ἀξιόποινον τινὰ συμπεριφορὰν ἐρμηνείας. Εἰς τὴν τοιαύτην στένωσιν τῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου, τὸ Ν.Π.Σ.Λ., δὲν ἀντιτίθεται βεβαίως, ἐν τούτοις καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑπάρχει ἀνασχετικὸς φραγμὸς καὶ δὴ ὁσάκις ὁ ἴδιος ὁ νόμος, διὰ τῆς διατυπώσεως *argumentum e contrario*, ἀντιτίθεται εἰς τὸν ἄνευ περιορισμοῦ πολλαπλασιασμὸν τῶν εὐνοϊκῶν διὰ τὸν δράστην τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς στοιχείων, τῶν προκυπτόντων κατὰ τὴν νομικὴν ἐκτίμησιν τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης.

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀνακύπτει, εἰδικώτερον, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς δι' ἔθιμου δημιουργίας λόγων, οἵτινες ἀνάγονται εἴτε εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ ἀδίκου τῆς πράξεως χαρακτηρὸς, εἴτε εἰς τὴν ἄρσιν τῆς εἰς βάρος τοῦ δράστου ἀπαγγελομένης μομφῆς τοῦ καταλογισμοῦ.

Ὡς γνωστὸν, ὁ ποινικὸς νόμος τόσον εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τοῦ ἀδίκου χαρακτηρὸς τῆς πράξεως, (Α. 20 - 25) Π.Κ., ὅσον καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τοῦ καταλογισμοῦ αὐτῆς (Α. 26 - 41 Π.Κ.) ἀναφέρει ρητῶς τὰς τυπικὰς προϋποθέσεις αἵτινες, ἐφ' ὅσον ἤθελον συντρέξει, ἀπαλλάσσουν τὸν δράστην τῆς ἀξιοποίνου πράξεως πάσης ποινῆς, ἄλλοτε διότι ἡ πρᾶξις τοῦ αὐτοῦ δὲν θεωρεῖται ὡς ἐγκαταλείψασα τὰ πλαίσια τῆς νομιμότητος (Ἀμυνα Α. 25 Π.Κ. Προσταγὴ Α. 21 Π.Κ. κ.ο.κ.) καὶ ἄλλοτε διότι καίτοι

ἄδικος, ἢ ἀξιόποινος πρᾶξις θεωρεῖται συγγνωστή (κατάστασις ἀνάγκης τοῦ Α. 32 Π.Κ. π.χ.).

Ἐρωτᾶται, δύνανται αἱ τυποποιημέναι αὐταὶ μορφαὶ τῆς ἄρσεως τοῦ ἀξιοποίνου νὰ πολλαπλασιασθοῦν ἀπεριορίστως διὰ τῆς ἐθιμικῆς καθιερώσεως καὶ ἄλλων, σχετικῶν πρὸς αὐτὰς καὶ διεπομένων, ἀπὸ τὴν ἰδίαν οὐσιαστικὴν σκέψιν, ἢ ὁποία ὥθησε τὸν νομοθέτην εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν τυποποιημένων μορφῶν τῆς ἄρσεως τοῦ «ἀδίκου» τῆς πράξεως χαρακτῆρος καὶ τοῦ «καταλογιστοῦ» αὐτῆς;

Ἡ ἀπάντησις, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, εἶναι ὅτι τοῦτο ἐπιτρέπεται ἐφ' ὅσον διὰ τῆς παραθέσεως εἰς τὸν νόμον ὠρισμένων μόνον τύπων ἄρσεως τοῦ ἀξιοποίνου δὲν διατυποῦται καὶ ἡ παράλληλος ἀξίωσις, ὅπως οἱ ὡς ἄνω τύποι μὴ πολλαπλασιάζονται κατὰ βούλησιν ἀλλὰ παραμένουν ἀκριβῶς τόσοι, ὅσους ἀπαριθμεῖ ὁ νομοθέτης.

Ἀντίθετος ἄποψις, θὰ ἡδύνατο εὐχερῶς νὰ ὀδηγήσῃ εἰς κατάλυσιν τοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος ἀντιτίθεται εἰς τὴν αὐθαίρετον μείωσιν τῶν ἀξιοποίνων περιπτώσεων, ὅπως ἀκριβῶς ἀντιτίθεται καὶ εἰς τὸν αὐθαίρετον πολλαπλασιασμόν των.

ββ) Ὡς πρὸς τὴν ἀναδρομικὴν ἰσχὺν τῶν ποινικῶν νόμων. Θεμελιώδης ἀπόρροια τῆς διὰ τοῦ N.P.S.L. κοτοχυρώσεως τῆς ἐνδίκου ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, εἶναι καὶ ἡ ἀρχὴ συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν *οἱ ποινικοὶ νόμοι δὲν ἔχουν ἀναδρομικὴν ἰσχύν, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν θεμελιοῦται ἢ ἐπαυξάνεται τὸ ἀξιόποινον*. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη δὲν ἰσχύει καὶ οἱ ποινικοὶ νόμοι ἔχουν ἀναδρομικὴν ἰσχύν, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν συνεπάγεται κινδύνους ἐπιβαρύνσεως τῆς θέσεως τοῦ κατηγορουμένου, ἥτοι, ὅταν ὁ μεταγενέστερος τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως νόμος, εἶναι *ἐπικέστερος* ὡς πρὸς τὰς ποινικὰς συνεπείας αὐτῆς.⁽¹⁾

Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὴν ἀναδρομικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἐπιδεικνύοντος νόμου ἰσχύουν τὰ κάτωθι.

Ἐπικέστερος εἶναι ὁ νόμος, δσάκις δι' αὐτοῦ βελτιοῦται καθ' οἷονδήποτε τρόπον ἡ θέσις τοῦ τελέσαντος ἀξιοποίνου τινὰ πρᾶξιν, ἐν συγκρίσει μὲν τὸ νομικὸν καθεστὼς τὸ ὁποῖον διεῖπε ταύτην, καθ' ὃν χρόνον ἔλαβε χώραν ἡ τέλεσίς της.

Ὁ προσδιορισμὸς δηλαδὴ τοῦ νεωτέρου νόμου, ὡς ἐπιδεικνύοντος, δὲν λαμβάνεται μόνον βάσει τῆς τυχόν ὑπ' αὐτοῦ μειώσεως ἢ καταργήσεως τῆς ποινῆς, τὴν ὁποίαν προέβλεπεν ὁ παλαιότερος νόμος, ἀλλὰ βάσει γενικωτέρας συγκρίσεως πρὸς αὐτόν, εἰς τὴν ὁποίαν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ νομικὸν καθεστὼς τῶν συγκρινομένων

(1) Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναδρομικότητος δὲν ἰσχύει διὰ τὰ «μέτρα ἀσφαλείας» ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον.

διατάξεων (παραγραφή, παρεπόμεναι ποιναί, τρόπος ἐκτίσεως τῆς ποινῆς κ.ο.κ.).

Ὁ ἐπιεικέστερος νόμος ἰσχύει ἀναδρομικῶς κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ ὅποτον μεσολαβεῖ ἀπὸ τῆς τελέσεως τῆς ἀξιοποίνου πράξεως μέχρι τῆς «ἀμετακλήτου» ἐκδικάσεώς της.

Διὰ νὰ ἰσχύσῃ ἀναδρομικῶς ὁ ἐπιεικέστερος νόμος πρέπει νὰ ἔχῃ λάβει χώραν ἡ τέλεσις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως καὶ νὰ μὴ ἔχῃ λάβει χώραν εἰσέτι ἡ ἀμετάκλητος ἐκδίκασις αὐτῆς.

Ἡ τέλεσις τῆς πράξεως θεωρεῖται γενομένη ἐφ' ὅσον ἐπερατώθῃ ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑπαίτιου, προκειμένου περὶ τῶν ἀδικημάτων, τὰ ὅποια τελοῦνται διὰ θετικῆς ἐνεργείας ἢ ἐφ' ὅσον δὲν κατεβλήθῃ ἡ ὀφειλομένη καὶ ἀναμενομένη ἐκ μέρους τοῦ δράστου ἐνέργεια, προκειμένου περὶ ἀδικημάτων τελουμένων ἐκ παραλείψεως.

Οὕτως, ὁ χρόνος τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀποτελέσματος δὲν ἔχει ἐν προκειμένῳ σημασίαν καὶ ἐφ' ὅσον μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ δράστου ὀλοκλήρῳσιν τῆς ἀξιοποίνου ἐνεργείας ἢ παραλείψεως ἴσχυσεν ὁ ἡπιώτερος νόμος, ἡ ἀναδρομικὴ ἐφαρμογή του καθίσταται ὑποχρεωτικὴ, ἀνεξαρτήτως τοῦ χρόνου τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος.

Ἀμετάκλητος καθίσταται ἡ ἐκδίκασις τῆς πράξεως ἐφ' ὅσον οὐδὲν ἐνδικὸν μέσον ἐπιτρέπεται πλέον κατὰ τῆς ἀποφάσεως (Α 546 Π.Δ.).

Οὕτω ὁ ἐπιεικέστερος νόμος ἐφαρμόζεται ἀναδρομικῶς ἐπὶ ὅλων τῶν πράξεων, τῶν ὁποίων ἡ ἐκδίκασις ἐκκρεμεῖ ἐνώπιον τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης ἀκόμη καὶ ὅταν ἐπερατώθῃ τὸ στάδιον τῆς οὐσιαστικῆς κρίσεως τῶν ποινικῶν δικαστηρίων (ἔφεσις) καὶ διεξάγεται πλέον ἢ ἔρευνα ὡς πρὸς τὸν τύπον, τὴν ὁρθὴν δηλαδὴ ἢ μὴ ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου (*Αναίρεσις).

Ἐὰν μεταξὺ τοῦ νόμου τῆς τελέσεως τῆς πράξεως καὶ τοῦ νόμου τῆς ἐκδικάσεως, ἐμεσολάβησεν ἐπιεικέστερος νόμος, καταργηθεὶς ἐν τῷ μεταξύ, ἰσχύει ὁ καταργηθεὶς ἡπιώτερος νόμος.

Ἡ ἀναδρομικὴ ἰσχὺς τοῦ ἡπιωτέρου νόμου εἶναι συμφώνως πρὸς τὸν ἡμέτερον κώδικα, ὑποχρεωτικὴ, καταλαμβάνουσα ἀκόμη καὶ τὸν μεσολαβήσαντα μεταξὺ τῆς τελέσεως καὶ τῆς ἐκδικάσεως τῆς πράξεως ἐπιεικέστερον νόμον.

Οὐχ ἥττον, ἡ τοιαύτη ὑπερβολικὴ δέσμευσις τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀναδρομικότητα τοῦ ἐπιεικεστέρου νόμου, ὡς ὀρίζεται ἀπὸ τὸ ἰσχύον δίκαιον, δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἰδέαν καὶ τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Ν.Π.Σ.Λ. ἀπαγόρευσις τῆς ἀναδρομικότητος τοῦ αὐστηροτέρου νόμου διὰ λόγους ἐγγυήσεων καὶ ἀσφαλείας τοῦ πολίτου, δὲν ἔχει κατ' ἀνάγκην ὡς «ἄλλην πλευρὰν» τοῦ νομίσματος, τὴν ὑποχρεωτικὴν καὶ ἄκριτον ἐφαρμογὴν παντὸς ἡπιωτέρου νόμου. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀναδρομικότης ἡπιωτέρου

νόμου ὧφειλε νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὰς γενικωτέρας συνθήκας τῆς ἐκδικαζομένης πράξεως καὶ νὰ ἐφαρμόζεται *δυνητικῶς* ἀπὸ τὸν ποινικὸν δικαστὴν, ὅποτε καὶ ἡ προνομιακὴ μεταχείρισις τῶν τελεσάντων ἀδικήματα ὑπὸ τὸ κράτος αὐστηροτέρων νόμων, θὰ ἐγίνετο ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἀληθῶν ἀναγκῶν τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης καὶ ὅχι ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς ἀλογίστου παραδόσεως ἀναγκαστικῆς ἐπιεικείας.

Ἐὰν διὰ τοῦ ἐπιεικεστέρου νόμου ἡρθῇ τὸ ἀξιόποινον τῆς τελεσθείσης πράξεως, τότε οὗτος ἐφαρμόζεται καὶ μετὰ τὴν ἀμετάκλητον καταδίκην τοῦ ἐγκληματίου.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ ἡμέτερον δίκαιον, συμφώνως καὶ πρὸς ἄλλας νεωτέρας νομοθεσίας, λύει νομοθετικῶς τὸ θέμα τῆς τύχης τοῦ ἀμετακλήτως καταδικασθέντος εἰς ποινὴν, κατὰ τὴν ἔκτισιν τῆς ὁποίας, βλέπει τὸ φῶς νόμος αἴρων τὸ ἀξιόποινον τῆς δι' ἣν οὗτος κατεδικάσθη πράξεως.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ μὲν κατεγνωσμένη ποινὴ δὲν ἐκτελεῖται ἢ, ἐφ' ὅσον ἡρξαιό ἤδη, παύει ἡ περαιτέρω ἐκτέλεσις καὶ τὰ τυχὸν ἐπακόλουθα αὐτῆς.

γγ) *Ὡς πρὸς τοὺς «προσωρινῆς ἰσχύος νόμους».*— Κατ' ἀρχήν, οἱ ποινικοὶ νόμοι δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ πράξεων, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον τυχὸν χώραν, ἀφ' ἧς οὗτοι ἔπαυσαν ἰσχύοντες.

Ἐξαίρεσιν ἀποτελοῦν οἱ καλούμενοι «προσωρινῆς ἰσχύος» νόμοι, διὰ τοὺς ὁποίους τὸ ἡμέτερον δίκαιον ὁρίζει, ὅτι ἐφαρμόζονται καὶ μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἰσχύος των, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ πράξεων, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν καθ' ὃν χρόνον ἴσχυον οὗτοι (Α 3 Π.Κ.):

Ἐν προκειμένῳ καθίσταται ἀπαραίτητος ὁ ἐπακριβὴς προσδιορισμὸς τῆς ἐννοίας τῶν «προσωρινῆς ἰσχύος» νόμων καὶ τοῦτο διὰ νὰ καθορισθῇ ἡ ἀκριβὴς ἔκτασις, τὴν ὁποίαν καταλαμβάνει ἡ εἰδικὴ ὑπὸ τοῦ νόμου ρύθμισις τῶν, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν τοιούτων νόμων, τελουμένων πράξεων, ἐν σχέσει ἰδίως πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς ἀναδρομικότητος τοῦ ἐπιεικεστέρου νόμου. (1)

Εἰδικώτερον «προσωρινῆς ἰσχύος» εἶναι οἱ ποινικοὶ νόμοι, ἐφ' ὅσον ὁ ὑπ' αὐτῶν ἐπιχειρούμενος προσδιορισμὸς πράξεώς τινος ὡς ἀξιοποίνου, θεμελιώνεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ πράξις αὕτη ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ διάστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον *εἰδικαὶ καὶ παροδικῆς φύσεως συνθῆκαι καὶ κα-*

(1) Τὴν ἀνάγκην συστηματικῆς διακρίσεως, ἐν τῷ πλαισίῳ καθόλου τῆς προσωρινῆς ἰσχύος νόμων, ἐπεχείρησε πρῶτος ὁ Frank, διὰ τῆς θεωρίας τοῦ «αἰτίου»—*Motiven Theorie*—ἀνατρέχων εἰς τὸ συγκεκριμένον νόημα τοῦ ποινικοῦ νόμου, διὰ τὸν καθορισμὸν αὐτοῦ, ὡς προσωρινῆς ἰσχύος. Πρβλ. σχετικῶς καὶ Mezger ἐν ZSTW Τόμ. 42 σελ. 378 ἐπ.

ταστιάσεις ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀπαγόρευσίν της, διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν ὥς ἄνω νόμων.

Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν δηλαδὴ τῶν «προσωρινῆς» ἰσχύος νόμων, δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ ἐπὶ ὠρισμένον μόνον χρονικὸν διάστημα ἰσχύος αὐτῶν ἀλλὰ **ἡ ἀπόλυτος ἐξάρτησις τὴν ὁποίαν οὗτοι θεμελιώνουν, μεταξὺ τοῦ χαρακτηρισμοῦ ὠρισμένων πράξεων ὡς ἀξιοποίνων καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς προστασίας ὠρισμένων ἐννόμων ἀγαθῶν κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἄκρως εὐπαθοῦς δι' αὐτὰ περιόδου.**

Ἐξ οὗ καὶ ὁ ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῶν τοιούτων «προσωρινῆς» ἰσχύος νόμων ἐπιχειρηθεὶς χαρακτηρισμὸς ὠρισμένων πράξεων ὡς ἐγκληματικῶν, παραμένει ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν χρονικὴν ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν ἔθεσεν ὡς πρὸς τὴν ἰσχύν του ὁ νόμος. Διὰ τῆς παρόδου δηλαδὴ τῆς περιορισμένης χρονικῆς ἰσχύος τοῦ νόμου δὲν ἔπεται, ὅτι τὰ κατὰ τὴν διάρκειάν της προστατευθέντα ὑπὸ τοῦ νόμου ἐννομα ἀγαθὰ κατέστησαν ὀλιγώτερον ἐνδιαφέροντα διὰ τὴν ἐννομον τάξιν καὶ ὅτι αὕτη ἀπέσυρεν ἢ ἡλάττωσε τὸ ἐνδιαφέρον της ὡς πρὸς αὐτά.

Δι' αὐτὸ καὶ ἡ πάροδος τοῦ χρόνου δημιουργεῖ ἀπλῶς συνθήκας μειώσεως τοῦ κινδύνου, ὃ ὁποῖος ὑφίσταται διὰ τὰ ἐννομα αὐτὰ ἀγαθὰ **καὶ ὅχι συνθήκας μειώσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς πολιτείας διὰ τὴν προστασίαν των.** Τὸ ἐννομον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ παραμένει πάντοτε ἀμείωτον ὡς καὶ πρότερον, ὅπως ὑφίστατο δηλαδὴ τοῦτο κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἰσχύος τοῦ νομικοῦ καθεστώτος τῶν «προσωρινῆς» ἰσχύος νόμων καὶ ἐπομένως κατ' οὐδένα λόγον ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν σιγὴν τῆς πολιτείας, ἢ ὁποία ἀκολουθεῖ τὴν ἐκπνοὴν τῶν «προσωρινῶν» χρονικῶν ὁρίων. Συγκριμένως, αὕτη ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἐπιεικεστέρα στάσις τοῦ νόμου, ἔναντι τῶν ὡς ἄνω διαπραχθεῖσιν ἀξιοποίνων πράξεων.

Ἀντιθέτως δὲν ἀποτελοῦν «προσωρινῆς» ἰσχύος νόμους, συμφώνως πρὸς τὸ Α β τοῦ Π.Κ. οἱ νόμοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μὲν καὶ αὐτοὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς προσωρινότητος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς χρονικῆς αὐτῶν διαρκείας, δὲν ἐξαρτοῦν ὅμως κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς «προσωρινῆς ἰσχύος» τὸ ἀξιόποινον τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἰσχύος των τελουμένων πράξεων, ἀπὸ τὰς γεννώσας τὸ θέμα τῆς ἐννόμου προστασίας τῶν πράξεων αὐτῶν ἰδιοτύπους καταστάσεις καὶ συνθήκας, **ἐντοπίζοντές τοῦτο ἀπλῶς ἐντὸς προκαθωρισμένων χρονικῶν ὁρίων.**

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ἀξίωσις πρὸς ἐννομον προστασίαν τερματίζεται αὐτομάτως μὲ τὴν ἐκπνοὴν τῶν χρονικῶν ὁρίων, τὰ ὁποῖα τάσσει ὁ νόμος, ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ἰσχύος του, τὸ δὲ μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῶν ὁρίων τούτων νομικὸν καθεστῶς, μὴ ἐνδιαφερόμενον πλέον διὰ τὴν τιμωρίαν τῶν οὕτω διαπραχθεῖσιν πράξεων, καθίσταται αὐτομάτως **ἐπιεικεστερον**, ἐν σχέσει μὲ τὸ παλαιόν, ὅποτε καὶ ἰσχύουν ἐν προκειμένῳ αἱ ἄνωτέρω ἐκτε-

θεῖσαι ἀρχαὶ περὶ τῆς ἀναδρομικότητος τῶν ἐπεικесτέρων νόμων.

δδ) *Ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ποινικῶν νόμων.* Ἐκ τῆς ἀρχῆς, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ ἀποκλειστικὸν θεμέλιον τῆς ποινῆς ἀποτελεῖ ὁ γραπτὸς κανὼν δικαίου, ἔπεται ὅτι ἡ πραγματικότης τοῦ *νόμου* οὐνιστᾷ τὸ ἅπαντον διὰ τὰς ἐρμηνευτικὰς δυνατότητας, αἱ ὁποῖαι συγχωροῦνται κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ποινικῶν ὁρισμῶν. Εἰδικώτερον:

Ἀπαγορεύεται ἡ δικαιοπλαστικὴ ἐρμηνεία ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ.

Ἡ τοιαύτη ἐρμηνευτικὴ δυνατότης, διὰ τῆς ὁποίας ὁ δικαστὴς καλεῖται, βάσει τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῶν διεπουσῶν τὴν καθ' ἕκαστον νομοθεσίαν, νὰ καλύψῃ διὰ τῶν ἀποφάσεών του τὰ ἐνδεχόμενα κενὰ τοῦ δικαίου, δὲν συγχωρεῖται εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κρατοῦντα εἰς ἄλλα τμήματα τῆς ἐννόμου τάξεως (Ἀστικὸν δίκαιον). Τοῦτο, διότι εἰς τὸν τομέα τῆς ποινικῆς νομοθεσίας δὲν νοεῖται, ὡς ἐκ τοῦ κανόνος N.P. S.L. ἡ ὑπαρξὶς κενῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν τυποποίησιν τοῦλάχιστον τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς.

Ἀπαγορεύεται ἡ ἀναλογικὴ ἐρμηνεία παρὰ τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς θεμελιοῦται ἡ ἐπανυξάνεται ὁ ἀξιοποίνος χαρακτηρισμὸς πράξεώς τινος, μὴ προβλεπομένης ρητῶς ἀπὸ τὸν νόμον (').

Οἱ ἴδιοι λόγοι, οἱ ὁποῖοι ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἀναδρομικότητος τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐθεωρήθη ὅτι ἀποκλείουν καὶ τὴν ἀνάλογον ἐφαρμογὴν αὐτοῦ.

Ἐν προκειμένῳ ὅμως δέον νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῆς ἀναλογίας τοῦ «δικαίου» καὶ τῆς ἀναλογίας τοῦ «νόμου».

Διὰ τῆς ἀναλογίας τοῦ «δικαίου» περίπτωσις τις ρυθμιζομένη ὑπὸ τοῦ νόμου, θεωρεῖται ἀνάλογος πρὸς τὰς μὴ ρυθμιζομένας παρ' αὐτοῦ καὶ ὑπάγεται εἰς τοῦτον, *βάσει τοῦ ὅλου πνεύματος τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου.*

Ἡ περίπτωσις αὕτη τῆς ἀναλογίας τοῦ «δικαίου», ἀποτελοῦσα ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς δικαιοπλαστικῆς ἐνέργειας τοῦ δικαστοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἰσχύῃ ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, δι' οὓς λόγους ἐτονίσθη τοῦτο ἄνωτέρω.

Ἀντιθέτως, διὰ τῆς ἀναλογίας τοῦ «νόμου» ὑπάγεται εἰς αὐτὸν περίπτωσις τις μὴ περιεχομένη μὲν ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ, ἀλλ' ὁμοιάζουσα—*ad exemplum legis*—τόσον μὲ τὰς ὑπ' αὐτοῦ ρυθμιζομένας, ὥστε ἡ μὴ ὑπα-

1. Πρβλ. I. Α. Γεωργιάκη: Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναλογίας καὶ τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον. Ἀθῆναι 1937 σελ. 47 κ.έ. καὶ τὴν αὐτόθι βιβλιογραφίαν.

γωγὴ τῆς ὑπὸ τὸν νόμον, *να προσκρούη πρὸς τὸν συγκεκριμένον δι' ἐκείνου ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν* (¹).

Συμφώνως πρὸς τὴν ἄρχουσαν γνώμην καὶ ἡ τοιαύτη ἀναλογία θεωρεῖται ὡς ἀντιτιθέμενη πρὸς τὴν ἀρχὴν N.P.S.L. καὶ κρίνεται ἐπομένως ὡς ἀπαράδεκτος διὰ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον.

Εν τούτοις ἡ τοιαύτη ἀντίληψις εἶναι ἀποκρουστέα τόσον διὰ θεωρητικούς, ὅσον καὶ διὰ πραγματικούς λόγους καὶ ἐκλαμβάνει προφανῶς τὴν ἀρχὴν N.P.S.L. ὅχι ὡς ἐξειλίχθη αὕτη *μεθοδολογικῶς*, ὑπὸ τὸ πρῶμα τῶν συγχρόνων προσανατολισμῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἀλλὰ ὡς διευτυπώθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ P. A. v. Feuerbach(²).

Οἱ θεωρητικοὶ λόγοι ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς ἀναλογίας τοῦ «νόμου», ὡς ἐρμηνευτικῆς δυνατότητος ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἀνάγονται εἰς τὴν ὅλην φύσιν τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου ὡς *οὐσιαστικοῦ* δικαίου, φύσιν πρὸς τὴν ὁποίαν ἔρχεται εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν ἡ αὐστηρῶς *τυπικῇ* ἀντίληψις περὶ ἀποκλεισμοῦ τῆς ἀναλογίας, ἡ ὁποία ὑπὸ δημοκρατικὸν καὶ φιλελεύθερον καθεστῶς καὶ μὲ συνταγματικῶς κατωχυρωμένην τὴν δικαστικὴν ἀνεξαρτησίαν, οὐδένα κίνδυνον ἀποτελεῖ διὰ τὴν ἔνδικον ἀσφάλειαν τοῦ πολίτου, ἐνῶ ἀντιθέτως, συνιστᾷ ὄπλον ἰδιαιτέρως δραστικὸν διὰ τὴν, ἐν τῷ πνεύματι τῆς κοινωνικῆς προλήψεως, ἄσκησιν τῆς συγχρόνου ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς καὶ πραγμάτων τῶν ἰδανικῶν τῆς οὐσιαστικῆς δικαιοσύνης.

Οἱ πρακτικοὶ λόγοι, διὰ τὴν παραδοχὴν τῆς ἀναλογίας, ὡς ἐρμηνευτικῆς δυνατότητος τῶν ποινικῶν ὁρισμῶν, εἶναι ἀκόμη πειστικώτεροι καὶ συνίστανται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἐὰν θεωρητικῶς εἶναι δυνατὴ ἡ διάκρισις τῆς σήμερον ἀπαγορευομένης ἀναλογίας τοῦ «νόμου», ἀπὸ τὴν ἐπιτρεπομένην τελεολογικὴν ἐρμηνείαν, ἡ τοιαύτη διάκρισις εἶναι *de facto* ἀπολύτως ἀδύνατος (πρβλ. κατωτέρω σελ. 170 ἐπ.).

Τέλος, ἡ μὴ παραδοχὴ τῆς ἀναλογικῆς ἐρμηνείας τοῦ «νόμου» ἀποτελεῖ—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ διαφεύγῃ ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους τῶν ἀποκρουόντων ταύτην ὡς ἐρμηνευτικὴν μέθοδον ἐπιτρεπομένην εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον — λογικὴν ἀντινομίαν πρὸς τὸ τελεολογικὸν αἷτημα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ποινικῶν ὁρισμῶν. Πράγματι, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἡ τελεολογικὴ ἐρμηνεία, ἡ ἐρμηνεία δηλαδὴ τοῦ σκοποῦ τοῦ νόμου, ἀποτελεῖ τὴν

1. Ἡ τοιαύτη διάκρισις μεταξὺ τῆς ἀναλογίας τοῦ νόμου καὶ τῆς ἀναλογίας τοῦ δικαίου, ἀπαντᾷται τὸ πρῶτον εἰς τὸν Grollmann: Grundsätze der Kriminalwissenschaft, 2 Aufl.

2. Ἐν τοιαύτῃ ὁμως περιπτώσει, ὅχι μόνον ἡ ἀναλογικὴ ἐρμηνεία τοῦ «νόμου» ἀλλὰ καὶ πᾶσα διασταλτικὴ ἐρμηνεία δεόν νὰ θεωρῇται ἀντίθετος πρὸς τὸ N.P.S.L., πρᾶγμα ὅπερ καὶ συνέβη, κατὰ τὴν πρώτην φάσιν τῆς ἐμφάνισως τοῦ ἀξιώματος τούτου εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον.

κρατοῦσαν ἐρμηνευτικὴν δυνατότητα τῶν ποινικῶν ὁρισμῶν. Ἐν τοιαύτῃ ὁμῶς περιπτώσει, κατὰ ποίαν λογικὴν δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὁρισμῶν αὐτῶν ἡ ἀνάλογος ἐρμηνεία τοῦ «νόμου» ὅταν αὕτη συνιστᾷ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ δοθέντος ὁρισμοῦ, *ἐπιταγὴν αὐτοῦ τούτου τοῦ σκοποῦ τῆς ἐρμηνευομένης διατάξεως*.

γ) *Ἡ κριτικὴ τῆς ἀρχῆς N.P.S.L.*

Ἡ διαπίστωσις, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ N.P.S.L. ἀποτελεῖ τὸ βασικώτερον τῶν μεθοδολογικῶν ἀξιωματίων τῆς συγχρόνου ποινικῆς ἐπιστήμης, συνδυαζομένη πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἱστορικῆς καταγωγῆς τοῦ ὡς ἄνω ἀξιώματος, θέτει σαφῶς τὸ ἐρώτημα τοῦ ἀληθοῦς περιεχομένου αὐτοῦ, ἐν ᾧ οὖσι ἰδίως τῆς μορφῆς, ὑπὸ τὴν ὁποίαν, ἡ ἐπιστήμη τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐγνώρισε τὸ πρῶτον τὸ N.P.S.L. κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα. Καὶ δεδομένου ὅτι τὸ ὡς ἄνω ἀξίωμα ἐνεφανίσθη τότε ὡς τὸ πλέον ἄμιγές χαρακτηριστικὸν τοῦ τυπολογικοῦ θετικισμοῦ καὶ τῆς ἀφηρημένης ἐννοιοκρατίας, παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἐλεγχθῇ ἡ λειτουργία του σήμερον, ὅποτε ἡ οὐσιαστικὴ σκέψις καὶ ἡ τελεολογικὴ θεώρησις τῶν ἐξειδικευομένων ἐννοιῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου, συνιστοῦν τὰ ἀντίθετα ἀκριβῶς μεθοδολογικὰ πλαίσια, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος ἐκληροδότησεν εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν τὸ N.P.S.L.

Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ τιθέμενον πρόβλημα προσδιορίζει κατ' ἀνάγκην ἡ σύγχρονος νομικὴ πραγματικότητα ὡς αὕτη ἐκφράζεται διὰ τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ, τοῦ ἐφαρμόζοντος τὸν ποινικὸν νόμον ὑπὸ τὸ κράτος τῆς σήμερον κρατοῦσης εἰς τὸ ποινικὸν δίκαιον μεθοδολογίας, ἐν τῷ πλασίῳ πάντοτε τοῦ N.P.S.L.

Ὁ δικαστὴς οὗτος, εἴτε περὶ τῆς ἐρμηνείας τοῦ νόμου πρόκειται, εἴτε περὶ τῆς διαπιστώσεως τῶν στοιχείων τοῦ ἀξιοποίνου ἀδικήματος καὶ ἐν συνεχείᾳ περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ποινῆς, λαμβάνει σήμερον λίαν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ διὰ τῶν ὑποκειμενικῶν αὐτοῦ ἀξιολογήσεων, αἵτινες διασποῦν καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἄδυτον τῆς νομοτυπικῆς περιοχῆς τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος, προσδιορίζει τὰς προϋποθέσεις τοῦ ἀξιοποίνου, εἰς ἔκτασιν ἐντελῶς ἀπαράδεκτον διὰ τὸν αἰῶνα ὁ ὁποῖος ὡς νομοτεχνικὸν αὐτοῦ ἰδεῶδες εἶχε τὴν ἐξαφάνισιν παντὸς ἔχρους συμμετοχῆς τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἀξίωμα N.P.S.L. συνιστᾷ διὰ τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον μεθοδολογικὴν ἐπιταγὴν προσδιορισμένην ἀπὸ ἄλλας ἀξιολογήσεις καὶ δὴ ἀντιθέτους, κατὰ πολλὰ σημεῖα, ἐκείνων αἱ ὁποῖαι τοῦ προσέδωσαν τὸ περιεχόμενον τὸ ὁποῖον τὸ χαρακτηριστικὸν εἶτε ὑπὸ τὴν μορφήν του ὡς νομοτεχνικῆς ἀπορροίας τῆς περὶ τοῦ «νόμου» φιλοσοφίας τοῦ Montesquieu, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν του ὡς συστη-

ματικῆς συνεπειᾶς τῆς θεωρίας τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ.

Ἐν προκειμένῳ, ὀφείλει νὰ γίνη εἰδὸν κώτερον ἢ ἀκόλουθος διευκρίνις.

Ὁμιλοῦντες περὶ τῶν διαφορῶν ἀξιολογήσεων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, τῶν ὁποίων μεθοδολογικὴν ἀπόρροϊαν παριστᾷ τὸ N.P.S.L., νοοῦμεν τὰς ἀναγομένας εἰς τὰ *εἰδικώτερα* συστηματικὰ συμπεράσματα, τὰ συναγόμενα ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, καθ' ὅσον ἡ βασικὴ ἀξιολόγησις, ἡ διέπουσα τὸ ὥς ἄνω Δίκαιον καὶ ἡ ὁποία συμφώνως πρὸς ὅσα ἀνεπτύχθησαν εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον εἶναι *πολιτικὴ*, δὲν ἔχει μειώσῃ κατὰ τίποτε, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύγχρονον ἐπιστήμην, τὴν ἀξίαν τῆς προσιασίας τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, ἣτις παραμένει μία τῶν βασικωτέρων φροντίδων τῆς ποινικῆς ἡμῶν νομοθεσίας, τόσον κατὰ τὸ οὐσιαστικὸν αὐτῆς μέρος, τὸν Ποινικὸν Κώδικα, ὅσον καὶ κατὰ τὸ τυπικὸν αὐτῆς τμήμα, τὴν Ποινικὴν Δικονομίαν.

Ἀπὸ τῆς ὥς ἄνω ἀπόψεως, ἡ ἀρχὴ N.P.S.L. ἐκφράζει σήμερον, ὅπως ἀκριβῶς καὶ κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, τὴν ἐγγυητικὴν ἀποστολὴν καὶ τὰς ἀσφαλιστικὰς ἐναντι τοῦ ἀτόμου ὑποχρεώσεις τῆς ποινικῆς νομοθεσίας, δικαιολογουμένης οὕτω τῆς συνεχίσεως τῆς ζωῆς τοῦ νομικοῦ τούτου ἀξιώματος ἐν τῷ πλαισίῳ δύο αἰώνων, τόσον διαφορῶν τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Εἰδικώτερον, ὥς βασικὴ ἀξιολογικὴ ἀρχὴ τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου παραμένει πάντοτε ἡ ἀρχή, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, ὁ Νόμος ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τοῦ χαρακτηρισμοῦ πάσης πράξεως ὡς ἀξιοποίνου.

Τοῦτο διότι καὶ διὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πνεῦμα τοῦ «ἀτομικισμοῦ» ἐπραγματοποίησε καὶ πραγματοποιεῖ ἐν συνεχείᾳ σημαντικὰς ὑποχωρήσεις πρὸς τῆς «Κοινωνικῆς» ἰδεολογίας, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη, ὅπως κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Δικαίου ὑπάρχει εἰς κατὰ βάσιν ἀντικειμενικὸς προσανατολισμός: ὁ προσανατολισμός τοῦ νόμου. ⁽¹⁾

Ἐν τούτοις, ὁ νόμος αὐτὸς δὲν ἀποτελεῖ, διὰ τὴν σύγχρονον μεθοδολογίαν καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἐννοιοκρατικὸν ἰδεῶδες τοῦ 19ου αἰῶνος, τὴν τελευταίαν δυνατὴν λέξιν τοῦ δικαίου, ἀλλὰ ἀντιθέτως τὴν σταθερὰν ἀφετηρίαν πρὸς σύλληψιν καὶ κατανόησιν τῶν συνεχῶς ἐν διαμορφώσει εὐρισκομένων ὀργανικῶν προϋποθέσεων καὶ οὐσιαστικῶν ἐπιδιώξεων αὐτοῦ. ⁽²⁾

Ἐκ τῆς διαφορῆς ταύτης, ἐν σχέσει πρὸς τὸν 18ον αἰῶνα, ἀντιλήψεως περὶ τῶν πηγῶν τοῦ δικαίου ἐξηγεῖται καὶ ἡ διάφορος ἔντασις τῶν δεσμεύσεων τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ ἐναντι τοῦ ποινικοῦ νόμου, μεταξὺ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου καὶ τῆς σήμερον.

Ἐξ οὗ καὶ ἐξηγεῖται ἐν συνεχείᾳ ἡ ἐφαρμογὴ ἀπὸ τὸν σύγχρονον

(1) Gerland: Nulla poena sine lege, ἐν Grundrechte und Grundpflichte der Reichsverfassung · hrsg. von Nipperdey. Bd 1 Berlin 1929 σελ. 368.

(2) Ι. Γεωργιάκη ἐ.ἀ. σελ. 79 ἐπ.

Ποινικὸν Δόγμα τῶν θεωριῶν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἀδίκου, τῆς ἀξιολογικῆς περὶ ὑπαιτιότητος θεωρίας, τῶν ἀξιολογικῶν στοιχείων τῆς τυπικότητος κ. ο.κ., θεωριῶν δηλαδή, αἱ ὁποῖαι ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ Ν.Ρ.Σ.Λ. ὡς μεθοδολογικῆς ἐπιταγῆς τῆς *τελεολογικῆς* τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου σκέψεως, αὐτὴν τὴν φορὰν, προσπαθοῦν νὰ ἀνεύρουν τὸν σύνδεσμον τῶν ἐννοιῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου, πρὸς τὰς διαφόρους πραγματικότητας, τὰς ὁποίας καλεῖται οὗτος νὰ ρυθμίση καὶ αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν τὸ οὐσιαστικὸν αὐτοῦ περιεχόμενον.

Ἡ τελευταία αὕτη λειτουργικὴ μορφή τοῦ Ν.Ρ.Σ.Λ. δέον πάντοτε νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, ὡς ἀνάγκη γεννᾶται σήμερον ζήτημα περὶ τῶν ἐν ἰσχύϊ συνεπειῶν τοῦ Ν.Ρ.Σ.Λ., ὡς πρὸς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ἢ τίθεται τὸ ὡς ἄνω ἀξίωμα ὑπὸ γενικωτέραν κριτικὴν παρατήρησιν, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου, τοῦ ὁποίου ἐξακολουθεῖ μὲν, ὡς ἐλέχθη, νὰ ἀποτελῇ τὸ βασικὸν συστηματικὸν ἀξίωμα, ὑπὸ τὸ φῶς ὅμως τῆς σήμερον κρατούσης ὡς πρὸς αὐτὸ μεθοδολογικῆς διαρθρώσεως. ⁽¹⁾

3) *Τὰ προσωπικὰ ὅρια τῆς ἰσχύος τῶν κανόνων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.*

Κατὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ποινικῶν ὁρίων τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐλληνικῶν ποινικῶν νόμων, ἐλέχθη ὅτι οὗτοι ἔχουν καθολικὴν ἐφαρμογὴν, ἥτοι ἐφαρμόζονται ἐπὶ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν διαπραττόντων ἀξιοποίνους πράξεις, ἐφ' ὅσον αὗται λαμβάνουν χώραν ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας.

Ὑπάρχουν ἐν τούτοις περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὠρισμένα πρόσωπα ἢ κατηγορίαι προσώπων, ἐκφεύγουν τῆς τοιαύτης καθολικῆς ὑπαγωγῆς εἰς τοὺς ἐλληνικοὺς ποινικοὺς νόμους.

Αἱ περιπτώσεις αὗται, συνιστῶσαι τὸ θέμα τῶν «προσωπικῶν» ὁρίων τῆς ἰσχύος τῶν ποινικῶν νόμων ὀφείλονται :

Εἰς πολιτειακοὺς λόγους.— Ὁ Βασιλεὺς εἶναι ποινικῶς ἀνεύθυνος καὶ δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ποινικῶν νόμων τοῦ Κράτους, καθ' ὃ «ἀπαρβίαστος», συμφώνως πρὸς τὸ Α. 29 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον υἱοθετεῖ διὰ λόγους σκοπιμότητος τὴν ἀρχὴν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν «The king can do no wrong». ⁽²⁾

Εἰς πολιτικοὺς λόγους.— Οἱ βουλευταὶ δὲν εὐθύνονται ποινικῶς διὰ τὰς ἀξιοποίνους πράξεις, αἵτινας ἢ θελον τυχὸν διαπράξει κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἐν τῇ Βουλῇ καθηκόντων αὐτῶν.

Τὸ Α 62 τοῦ Συντάγματος ὁρίζει σχετικῶς ὅτι «Βουλευτὴς δὲν καταδιώκεται, οὐδ' ἀπώσδῃποτε ἐξετάζεται, ἔνεκα γνώμης ἢ ψήφου δοθείσης

(1) Πρὸβλ. Γ.Α. Γεωργιάκη, ἐ.ἀ. σελ. 100 ἐπ.

(2) «Ὁ βασιλεὺς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀδικήσῃ». Πρὸβλ. Ν. Ν. Σαριπόλου, «Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον Τόμ. Α.Γ ἐκδ. 1915 σελ. 146 ἐπ.

παρ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν βουλευτικῶν του καθηκόντων» (1)

Εἰς διεθνεῖς λόγους. — Οἱ ἀσχοῦντες τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν Βασιλεῖς καὶ γενικῶς ἀρχηγοὶ ξένων κρατῶν μετὰ τῆς ἀκολουθίας καὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν, οἱ πρεσβευταὶ καὶ ἐπιτετραμμένοι, οἱ διαλεπιστευμένοι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν αὐλὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, μετὰ τοῦ ἐπισήμου προσωπικοῦ τῶν Πρεσβειῶν καὶ τοῦ ἀλλοδαποῦ ὑπηρετικοῦ αὐτῶν προσωπικοῦ, ἀπολαμβάνουν, διὰ λόγους διεθνοῦς τάξεως καὶ ἀβροφροσύνης, τοῦ δικαιώματος τῆς ἑτεροδικίας.

Τοῦτο βάσει τῶν ἐπικρατούντων σχετικῶν διεθνῶν ἐθίμων ἢ εἰδικῶν μεταξὺ τῶν πολιτειῶν συμβάσεων, αἵτινες ἐπεκτείνουν τὰς ὥς ἄνω προαναφερθείσας περιπτώσεις εἰς ἀρχηγούς καὶ μέλη ξένων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀποστολῶν ἢ εἰς μέλη διεθνῶν ὀργανισμῶν καὶ ἐπιτροπῶν. (Παράδειγμα ἢ ἀπὸ 20.7.1947 μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Η.Π.Α. ὑφισταμένη σύμβασις ἑτεροδικίας). (2)

Ἡ διὰ τοὺς ὥς ἄνω λόγους ἐκτεθεῖσα ἀποδέσμευσις ὠρισμένων προσώπων ἀπὸ τὴν ἀξίωσιν τῆς πολιτείας περὶ τῆς καθολικῆς ὑπαγωγῆς πάντων τῶν ἐν τῇ Ἐπικρατείᾳ εὗρισκομένων εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς ποινικοὺς νόμους συνιστᾷ «ἰντικειμενικὴν προϋπόθεσιν τοῦ ἀξιοποίνου» Objective Strafbarkeitsbedingung. (3)

Συμφώνως πρὸς τὰς τοιαύτας «ἀντικειμενικὰς προϋποθέσεις τοῦ ἀξιοποίνου» ἡ παράβασις τοῦ Ποινικοῦ Νόμου δὲν εἶναι ἀξιόποινος καὶ δὲν συνεπάγεται ὥς ἐκ τούτου τὴν ἐπιβολὴν ποινῆς, παρ' ὅλον ὅτι ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ δράστου συντρέχουν ἅπασαι αἱ ἀναγκαῖαι πρὸς τοῦτο προϋποθέσεις. (Πρᾶξις ἄδικος καὶ ἀσύγγνωτος) ἐφ' ὅσον εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν τεκμαίρεται ἡ σαφὴς βούλησις τοῦ νομοθέτου, ὅπως ἀπαλλάξῃ εἰδικῶς τὸν δράστην τῆς γενικῶς ὑφισταμένης ποινικῆς εὐθύνης. (4)

(1) Ἡ τοιαύτη διὰ πολιτικοὺς λόγους καθιερουμένη ἐξαίρεσις, ἀπὸ τῆς γενικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἐφ' ὅσον ὁ δράστης τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς τυγχάνει βουλευτῆς ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων του, δέον νὰ μὴ συγχέεται μὲ τὴν βουλευτικὴν «ἀσυλίαν» τοῦ Α 68 τοῦ Συντάγματος. Ἡ τελευταία αὕτη ἀποτελεῖ «δικονομικὴν προϋπόθεσιν» καὶ ὄχι «οὐσιαστικὸν ὅρον τοῦ ἀξιοποίνου», ὅπως συμβαίνει τοῦτο μὲ τὴν ὥς ἄνω περίπτωσιν τοῦ Α 62.

(2) Πρβλ. ἐπίσης καὶ τὴν συμφωνίαν περὶ κυρώσεως στρατιωτικῶν εὐκολιῶν τοῦ 1953, ἐν Γ. Τενεκίδη : Δημόσιον Διεθνὲς Δίκαιον, Α, σελ. 315.

(3) Περὶ τῶν «ἀντικειμενικῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου» πρβλ. κατωτέρω εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τῆς «ἀξιοποίνου πράξεως».

(4) Ἀντιθέτως πρὸς τὰς «δικονομικὰς προϋποθέσεις», αἵτινες ἀποτελοῦν καθαρῶς τυπικὰ δεδομένα προαδιορίζοντα τὴν πορείαν τῆς ποινικῆς δίκης καὶ οὐδόλως ἐπηρεάζοντα τὴν οὐσίαν τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ δράστου (Α54, Α57 Κ.Π.Δ.) κ.ο.κ.

Βιβλιογραφία

- Aulard: Les déclarations des droits de l' homme 1929.
Aschrott — von Liszt: Die Reform des Strafgesetzbuches.
Caranicas: La non rétroactivité des lois pénales.
Cornil: Les possibilités du droit international pénal, ἐν Revue internationale du droit pénal 1956, σελ. 9 ἐπ.
Binding: Strafrecht Bd I.
Bockelman: ἐν DR 1941 σελ. 2182 ἐπ.
Bohne: Die Magna Carta von 1215 und das strafgesetzbliche Analogieverbot (ἐν Festschrift für H. Lehman 1937).
Guggenheim P. Traité de Droit international public 1, 1953.
Cohen: Institutes of the law of England. I part 1671.
Γάφου Η.: Ποινικὸν Δίκαιον, 1947.
Γεωργάκη Ι. Πνευματικοὶ Ὁρίζοντες τοῦ Συγχρόνου Ποινικοῦ Δικαίου, 1951.
Εὐσταθιάδου Κ. Διεθνεῖς συμβάσεις διὰ τὴν καταστολὴν τῶν τρομοκρατικῶν ἀποπειρῶν καὶ ἡ ἰδρυσις διεθνοῦς ποινικοῦ δικαστηρίου, 1932.
Καλογερόπουλου - Στράτη Σ.: Διεθνὲς Δημόσιον Δίκαιον 1946.
Κυριακοπούλου Η. Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον, III 1948.
Kelsen: Collective and individual Responsibility in international law 1943.
Γαρδίκια Κ.: Συμβολὴ εἰς τὸ Διεθνὲς Ποινικὸν Δίκαιον 1923.
Ζησιάδου: Ἑγχειρίδιον Ποινικῆς Δικονομίας 1954.
Dahm: Die Zunahme der Richtermacht im modernem Strafrecht 1911.
Dreher — Massen: StGB 1954.
Dahm: Zur Problematik des Voelkerstrafrechts 1956.
Eick: Die Analogie im Strafrecht 1912.
Exner: Gerechtigkeit und Richteramt 1922.
Juliot Leon: De la règle N.P.S.L, 1910
Garraud R. Précis de droit criminel 15ed. 1934.
Haftner: Nulla poena sine lege - 1928 - Rektoratsrede.
v. Hippel: Strafrecht Bd I, (1925).
Maurach: Deutsches Strafrecht, 1954.
Mezger: Lehrbuch, 1932.
Miller: Handbook of criminal law 1934.
Μαριδάκη Γ.: Ἐν προηγούμενον τῆς Δίκης τῆς Νυρεμβέργης, ἐκ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Ἐκδοσις Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1952.
Papadatos: Le délit politique—1955.
Politis: The new aspects of international law 1928.
Rousseau Charles. Droit International public 1953.
Sibert M. Traité de Droit international public.
Spiropoulos I.: ἐν Revue Hellénique de Droit International 4e Année No 2, 1951.

Σπυροπούλου Ι. : Αἱ ἀρχαὶ τῆς Νυρεμβέργης — Νέον Δίκαιον — 1951
σελ. 1 ἐπ.

Τενεκίδης Γ. : Δημόσιον Διεθνὲς Δίκαιον. Τομ. Α., 1953.

Verdross : Die völkerrechtswidrige Kriegshandlung und der Strafanspruch der Staaten 1920.

Χωροφᾶ Ν. Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, 1956.

III Ἡ Ἑρμηνεία τῶν Κανόνων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου

Ἔργον ἀτελὲς καθ' ὃ ἀνθρώπινον, χαρακτηριζόμενον ἀκόμη καὶ εἰς τὰς ἰδανικωτέρας ἐπιτεύξεις τῆς δεοντολογικῆς διαμορφώσεως τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων ἀπὸ τὰς ἐλείψεις καὶ τὰς ἀτελείας αἱ ὁποῖαι, κατ' ἀνάγκην, διακρίνουν καὶ τὴν τελειότεραν ἀκόμη μορφήν τῆς τυποποιήσεως τῶν φάσεων τῆς ζωῆς, ὁ ποινικὸς νόμος, ἐμφανίζει ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, καθ' ἣν, ἀποσπώμενος ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν τοῦ συντάκτην ἀποκτᾷ πνευματικὴν αὐτοτέλειαν, τὴν ἀνάγκην τῆς διευρευνήσεως τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας του, ἥτοι τὴν ἀνάγκην τῆς ἐρμηνείας.

Εἰς τὴν τοιαύτην ἔρευναν, μὲ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἀληθοῦς περιεχομένου τῶν νομικῶν διατάξεων, ὁ ἐρμηνευτὴς τοῦ ποινικοῦ νόμου δὲν εἶναι, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἐλεύθερος⁽¹⁾. Ἀντιθέτως, διεπόμενος οὗτος ἀπὸ τὰς μεθοδολογικὰς ἐπιταγὰς τοῦ N.P.S.L., εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀφίσταται ὠρισμένων ἐρμηνευτικῶν μεθόδων καὶ κυρίως ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων σκοπεῖται τόσον ἡ διαπίστωσις, ὅσον καὶ ἡ κάλυψις τῶν κενῶν τοῦ δικαίου ⁽²⁾.

(1) Ἀνωτέρω σελ. 162.

(2) Εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Δικαίου καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν θεωρίαν περὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ, βαθεῖται ὑπάρχουν διχογνωμίαι ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῶν τοιούτων κενῶν.

Ἀναλυτικὴ μνεία τούτων γίνεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Τσάτσου, τὸ πρόβλημα τῆς ἐρμηνείας τοῦ Δικαίου, Ἀθήναι 1932.

Ὁμιλοῦντες ἀνωτέρω περὶ «κενῶν ἐν τῷ δικαίῳ» νοοῦμεν τὰς ἀτελείας τοῦ τεθειμένου δικαίου, καθ' ὅσον τὸ δίκαιον ὡς ἀρχή, εἶναι ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ ὠλοκληρωμένον καὶ ἀδιάσπαστον, ἡ δὲ ἐσωτέρα αὐτοῦ ὀργανικὴ δυναμικότης εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀποκαλύψῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν, τὸν λαμβάνοντα κανόνα, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν διὰ τὴν στήριξιν τῆς ἀναγκαίας δικαστικῆς ἀποφάσεως. Πρβλ. Bergbohm. Jurisprudenz und Rechtsphilosophie Bd I σελ. 887.

Ἐξ οὗ καὶ ὁσάκις διαπιστώνεται ἡ ὑπαρξίς κενῶν τῆς νομοθεσίας, ἐπιβάλλεται ἡ συμπλήρωσις αὐτῶν βάσει τῆς ὡς ἄνω διαδικασίας.

Ἡ ἀντίθετος ἄποψις, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, ἕκαστος τεθειμένος κανὼν δικαίου ἐγκλείει σιωπηρῶς καὶ δὴ παραλλήλως πρὸς τὴν θετικὴν ρύθμισιν τὴν ὁποίαν

Εἰδικώτερον, διὰ δύο κυρίως τρόπων ἐπιχειρεῖ ὁ ἐρμηνευτὴς τῶν ποινικῶν διατάξεων νὰ διαπιστώσῃ τὸ ἀληθὲς αὐτῶν νόημα καὶ νὰ τὰς καταστήσῃ ἀναμφισβήτητα δεδομένα τῆς δικαστηριακῆς πρακτικῆς : α) *διὰ τῆς λογικῆς κατανοήσεως τῆς ἐρμηνευομένης διατάξεως* καὶ β) *διὰ τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ ἐννόμου σκοποῦ, τὸν ὁποῖον αὕτη ἐξυπηρετεῖ.*

α) *Ἡ λογικὴ ἐρμηνεία τοῦ ποινικοῦ νόμου.*—Ἡ προσπάθεια διὰ τὴν διακρίβωσιν τοῦ λογικοῦ νοήματος τῶν διατάξεων τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς συνθέσεως δύο κυρίως ἐρμηνευτικῶν δυνατοτήτων : τῆς *γραμματικῆς ἐρμηνείας* καὶ τῆς *συστηματικῆς ἐρμηνείας.*

Γραμματικὴ ἐρμηνεία : εἶναι ἡ βάσει τῶν κανόνων τῆς ἑλληνικῆς τγλώσσης διακρίβωσις τοῦ νοήματος τοῦ κειμένου τοῦ νόμου.

Συστηματικὴ ἐρμηνεία : εἶναι ἡ λογικὴ τοποθέτησις τοῦ κειμένου τούτου, ἐντὸς τοῦ καθόλου συστήματος τῶν ἐννοιῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Ἐπὶ μίλεον, ἡ προσπάθεια πρὸς λογικὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου τοῦ νόμου, ποιεῖται χρῆσιν τῶν δύο ἀκολουθῶν βοηθητικῶν μέσων ἐρμηνείας : *τῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου καὶ τῆς ιστορικῆς ἐρμηνείας.*

Ἡ Κριτικὴ τοῦ κειμένου τοῦ νόμου. (Textkritik) Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ πᾶσαν ἐρμηνευτικὴν προσπάθειαν, ὡς πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου, εἶναι τὸ *ἀναμφισβήτητον* κείμενον αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτο καὶ πρὸ πάσης ἐρμηνείας δέον νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ *αὐθεντικότης* καὶ *γνησιότης* τοῦ νομοθετικοῦ κειμένου. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν πρόκειται περὶ τῆς *αὐθεντικότητος* τοῦ νόμου, ἥτοι περὶ τῶν περιπτώσεων *ἐμφιλοχωρήσεως τυπογραφικοῦ λάθους ἀλλοιοῦντος τὴν διατύπωσιν τοῦ νομοθέτου*, δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ τυπογραφικὸν αὐτὸ λάθος δὲν ἀποτελεῖ *κείμενον* νόμου καὶ ὅτι ἐπομένως καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἐπ' αὐτοῦ θεμελίωσις οἰασδῆποτε νομικῆς δεσμεύσεως⁽¹⁾.

πραγματοποιεῖ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς, ἀφανῇ τοιαύτην, ἀρνητικῆς μορφῆς, συνισταμένην εἰς τὸ ὅτι ὅλαι αἱ περιπτώσεις αἱ μὴ ἐμπίπτουσιν ἀμέσως καὶ ἐμφανῶς εἰς τὸν νόμον, δέον νὰ παραμείνουν ἀρρύθμιστοι ὑπ' αὐτοῦ, ἥθελεν ὁδηγήσῃ, ἐφαρμοζομένη καθ' ἅπασαν τὴν ἐννομον τάξιν εἰς ἀδιέξοδον (πρβλ. Jellinek, Gesetz und Gesetzesanwendung σελ. 160).

Ἐν τούτοις τὸ «ἀδιέξοδον» αὐτὸ ἐπιβάλλεται εἰδικῶς εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον διὰ λόγους ἀναγομένους εἰς τὴν «ἀσφάλειαν τοῦ δικαίου». Ἐξ οὗ καὶ ἡ πλήρωσις τῶν κενῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου εἶναι δυνατὴ μόνον ἐφ' ὅσον δὲν τίθεται ἐν κινδύνῳ ἡ ὡς ἄνω «ἀσφάλεια» καὶ δὴ κατὰ τὸν τρόπον τὸν ὀριζόμενον ἀπὸ τὸ ἀξίωμα N.P. S.L., συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον τὰ κενὰ τοῦ Ποινικοῦ νόμου παραμένουν ἀκάλυπτα ὡσάκις πρόκειται περὶ θεμελιώσεως ἢ ἐπαυξήσεως τοῦ ὀξιοποίνου.

1. Ἀντιθέτως πρὸς τὰ τυπογραφικὰ λάθη, τὰ «συντακτικὰ» λάθη δὲν ἐπηρεάζουν τὴν ἐγκυρότητα τοῦ νομοθετικοῦ κειμένου, καθ' ὅσον δι' αὐτῶν δὲν ἀνατρέπεται ἡ ἀρχὴ καθ' ἣν «νόμον» ἀποτελεῖ «ἡ ὑπὸ ὠρισμένους τύπους δηλωθεῖσα βούλησις τῆς πολιτείας».

Ἀντιθέτως, ὁσάκις προσβάλλεται ἡ *γνησιότης* τοῦ νομοθετικοῦ κειμένου, ὁσάκις δηλαδή *δὲν ἀποδίδεται γνησίως ἐν τῷ κειμένῳ ἡ βούλησις τοῦ νομοθέτου*, τοῦτο, οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἔχει ἐπὶ τοῦ κύρους τοῦ νόμου, καθ' ὅσον νόμον συνιστᾷ καὶ τὸ μὴ ἐπιδιωκόμενον ὑπὸ τοῦ νομοθέτου διανόημα, ἀρκεῖ τοῦτο νὰ ἐδηλώθῃ ἐν τῷ νομοθετικῷ κειμένῳ.

Ἡ ἱστορικὴ ἐρμηνεία. Ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν ἀνωτέρω σχετικῶς πρὸς τὴν *γνησιότητα* τῶν νομοθετικῶν κειμένων, προκύπτει εὐχερῶς τὸ συμπέρασμα, συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον, τὸ ὑλικὸν τὸ προκῦπτον ἀπὸ τὴν διαδικασίαν τῆς συντάξεως καὶ τῆς ψηφίσεως τῶν νόμων, τὸ ὅποιον καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἱστορικῆς ἐρμηνείας, δὲν δύναται παρὰ νὰ εἶναι *βοηθητικὸν* μόνον μέσον ἐρμηνείας, ἔχον ἐνδεικτικὴν ὅλως σημασίαν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ νόμος ἅμα τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ προσκτᾷ ἀνεξάρτητον τελείως ὑπόστασιν, διάφορον τῆς τοῦ δημιουργοῦ του καὶ δημιουργεῖ ὁ ἴδιος αὐτοδυνάμους ἐρμηνευτικὰς προϋποθέσεις, διεπομένας κυρίως ἀπὸ τοὺς ἀντικειμενικῶς διαρθρωμένους σκοποὺς τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ ἀνεξαρτήτους ἐντελῶς τῶν ἐνδεχομένων προθέσεων τοῦ νομοθέτου.

«Πᾶσα ἐρμηνεία, λέγει χαρακτηριστικῶς ὁ Binding, προερχομένη ἐκ τρίτης χειρός, εἶναι ἐπὶ τοσούτῳ μόνον χρήσιμος διὰ τὸν μετέπειτα ἐρμηνευτήν, ἐφ' ὅσον εἶναι καλὴ καὶ δημιουργεῖ ὡς ἐκ τούτου πεποίθῃσιν».

Ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἔχει π.χ. καμμίαν σημασίαν ὡς πρὸς τὴν ἐγκυρότητα τοῦ νομοθετικοῦ κειμένου καὶ ἐπομένως ὡς πρὸς τὴν *ὀρθότητα* ἐρμηνείαν αὐτοῦ, ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων τυχὸν διαπιστωθεῖσα οὐσιαστικὴ πλάνη τοῦ νομοθέτου, ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα ἢ μὴ τῶν αἰτίων, ἅτινα ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὴν ἔκδοσιν συγκεκριμένου τινὸς νομοθετήματος.

β) Ἡ τελεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ ποινικοῦ νόμου.—Τὸ τελεολογικὸν νόημα τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἥτοι ἡ διαπίστωσις τοῦ ἐν αὐτῷ σκοποῦ, συνάγεται διὰ τῆς συνθέσεως τῶν δύο θεμελιωδῶν λειτουργιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἀπὸ τοὺς κανόνας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ αἱ ὁποῖαι συνίστανται, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, *τόσον εἰς τὴν πρακτικὴν προστασίαν τῶν ἐνδίκων ἀγαθῶν ἀπὸ τὰς ἐγκληματικὰς ἐναντίον των ἐνεργείας, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν ἀποδοκιμασίαν τοῦ δράστου τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν, ἀπὸ τὴν ποινικὴν ἐννομον τάξιν.*

Τὸ δεύτερον τοῦτο στοιχεῖον τῆς τελεολογικῆς συνθέσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ νόμου, παρίσταται ἀνάγκη νὰ τονισθῇ ἰδιαιτέρως, διότι ὡς ἐπανειλημμένως, ἀλλ' ἀστόχως ὑποστηρίζεται, ἡ θεώρησις τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν τοῦ νόμου καθίσταται ἀδύνατος, ἐφ' ὅσον ἡ ἐρμηνεία του ἐπιχειρεῖται μὲ κριτήρια τελεολογικά, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ ⁽¹⁾. Καὶ

1. Πρβλ. E. Schwingé : Teleologische Begriffsbildung im Strafrecht 1930 σελ. 59.

τοῦτο διότι εἰς τὴν τελεολογικὴν ἐρμηνείαν ἀναγνωρίζεται συνήθως ἡ δυνατότης τῆς ξηρᾶς καὶ ὀρθολογιστικῆς συλλήψεως τῶν *ύλιστικῶν* μόνον τοῦ νόμου προσανατολισμῶν. Ἡ ἀντίληψις ὅμως αὕτη, στηριζομένη προφανῶς ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ θεώρησις τῶν ἡθικῶν προϋποθέσεων τοῦ ποινικοῦ νόμου λαμβάνει χώραν ἐπὶ τοῦ συναισθηματικοῦ καὶ ὄχι ἐπὶ τοῦ γνωστικοῦ πεδίου, δὲν εἶναι ὀρθή, διότι παραγνωρίζει, ὅτι καὶ τὸ συναισθηματικὸν αὐτὸ πεδίον ἔχει ἀνάγκην σκοπίμου προσανατολισμοῦ καὶ λογικῆς σκοπιμότητος, προκειμένου νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀξιολόγησις του ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐννόμου τάξεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὅμως μόνον διὰ τῆς τελεολογίας τοῦ νόμου καθίσταται ἐφικτόν (¹).

1) *Ἡ ἀνάγκη τῆς τελεολογικῆς ἐρμηνείας* : «Ὁ ὁρίζων τῆς πραγματικότητος τῶν ἐννοιῶν τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης φωτίζεται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸ πληροῦν αὐτὰς τέλος (σκοπὸν)» ἐδήλωσε κάποτε χαρακτηριστικῶς ὁ E. Wolf. (²).

Ἡ τοιαύτη ἐπιγραμματικὴ καὶ ἀπόλυτος ἀναγνώρισις τῆς σημασίας τῆς τελεολογικῆς ἐρμηνείας διὰ τὸ Ποινικὸν Δίκαιον ὁρεῖται εἰς τὴν καταφανῇ ἀνεπάρκειαν τῶν ἄλλων μορφῶν ἐρμηνείας, ὅπως καλύψουν τὰς συνεχῶς ἐναλλασσομένας προοπτικὰς τῆς ἀπονομῆς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης.

Καὶ ὥς πρὸς μὲν τὴν γραμματικὴν ἐρμηνείαν, αὕτη ἀδυνατεῖ νὰ ἀνταπεξέλθῃ εἰς τὸ αἶτημα τῆς ἀνευρέσεως τοῦ ἀληθοῦς νοήματος τῶν διατάξεων τοῦ νόμου, ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑφίστανται ἀμφιβολίαι προερχόμεναι ἀπὸ καθαρῶς «ἐτυμολογικὰ» ζητήματα. Καὶ τοῦτο διότι ὁ νόμος περιλαμβάνει συνήθως εἰς τὰς διατάξεις του λέξεις καὶ ἐννοίας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν μόνον μίαν σημασίαν, ἀλλ' ἀντιθέτως διακρίνονται διὰ τὸ πλῆθος τῶν λεκτικῶν ἀποδόσεων, αἵτινες δυνατόν νὰ ἰσχύσουν ὥς πρὸς αὐτάς. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς, ἡ καθ' ἑκάστον εἰδικὴ καὶ συγκεκριμένη σημασία τῶν λέξεων τοῦ κειμένου τοῦ νόμου δύναται νὰ διαπιστωθῇ μόνον διὰ τῆς συνδέσεώς των πρὸς τὸν ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

Οὕτως ἡ ἀκριβὴς ἐννοια τῆς «σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας» τοῦ A 291 Π. Κ. δὲν δύναται νὰ διαπιστωθῇ παρὰ διὰ τῆς ἐννοιολογικῆς ἀποσαφήνισεως τῆς λέξεως «σιδηρόδρομος» καὶ δὴ διὰ τῆς διακριβώσεως ἐὰν διὰ ταύτης νοῆται ὑπὸ τοῦ νόμου α) πᾶν μέσον μηχανικῆς μεταφορᾶς, κινούμενον ἐπὶ σαφῶς προκαθορισμένων ἰχνῶν, ὁπότε περιλαμβάνονται ἐνταῦθα καὶ

1. Περὶ τῆς «λογικῆς» κατευθύνσεως τῶν συναισθηματικῶν ἀπόψεων τῆς Δικαιοσύνης. Πρβλ. E. Beling *Methodik* σελ. 1—5.

2. E. Wolf: *Der Sachbegriff im Strafrecht* ἐν *Reichsgerichts-festgabe*, Bd. V, σελ. 44—Berlin 1929.

οἱ ἐναέριοι σιδηρόδρομοι β) πᾶν μέσον μηχανικῆς μεταφορᾶς κινούμενον ἐπὶ σιδηροτροχιῶν, ὁπότε περιλαμβάνεται εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ὁ ἠλεκτρικὸς σιδηρόδρομος γ) μόνον τὸ μεταφορικὸν μέσον τὸ κινούμενον διὰ τοῦ αἰμοῦ, ὁπότε νοεῖται μόνον ὁ δι' αἰμομηχανῆς κινούμενος συρμός, ἥτοι ὁ κλασσικὸς σιδηρόδρομος.

Ἐν προκειμένῳ καθίσταται φανερόν ὅτι ἡ ἐπιλογὴ τῆς ὀρθοτέρας, δηλαδή τῆς ἐγγυτέρας πρὸς τὸ ἀληθὲς νόημα τοῦ νόμου λεκτικῆς ἐρμηνείας, δύναται νὰ γίνῃ μόνον κατόπιν ἀναφορᾶς πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον παρεσχέθη ἡ ἔννομος προστασία τοῦ Α 291. Καὶ ἐπειδὴ αὕτη ὑπάρχει προφανῶς διὰ νὰ καλύψῃ τὰς ἀνάγκας τῆς γενικωτέρας ἀσφαλείας τῶν κοινοχρήστων συγκοινωνιῶν, ἔπεται ὅτι ἡ δοθησομένη εἰς τὴν ἔννοιαν «σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία» ἐρμηνεία, δεόν νὰ εἶναι ἡ ἀνωτέρω ὑπὸ στοιχ. ια εὐρυτέρα δυνατὴ τοιαύτη.

Ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία ἐξ ἄλλου τῆς «ἀξιοποίνου πράξεως» τοῦ Α. 229 Π. Κ. καὶ αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἄνευ τῆς προσφυγῆς εἰς τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ποινικοῦ μας νόμου. Τὸ ζήτημα δηλαδή ἐὰν ἐν προκειμένῳ δύναται νὰ καταδικασθῇ κανεὶς ἐπὶ ψευδεὶ καταμηνύσει, βάσει τοῦ Α 229, ἐφ' ὅσον καταγγέλλει εἰς τὴν ἀρχὴν «ἀξιόποινον πράξιν», παραγεγραμμένην ὁμῶς, ἐξαριτᾶται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸ ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ἡ «ἀξιόποινος πράξις» τοῦ Α 229 νοῆται ἐνταῦθα οὐσιαστικῶς, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν δηλαδή ὅτι ἔλαβε κάποτε χώραν ἔγκλημα τιμωρούμενον ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου ἢ τυπικῶς, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐλλείποντος τοῦ στοιχείου τοῦ ἀξιοποίνου, λόγῳ παραγραφῆς, λ. χ., ἡ καταμηνυομένη πράξις θεωρεῖται ὡς μηδέποτε λαβοῦσα χώραν.

Τὴν λύσιν ἐν προκειμένῳ θὰ δώσῃ καὶ πάλιν ἡ συνάρτησις τοῦ ὅρου «ἀξιόποινος πράξις» πρὸς τὸ προστατευτικὸν διανόημα τοῦ νομοθέτου τοῦ Α. 229, τὸ ὁποῖον, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τὴν προστασίαν τῆς ἀπονομῆς τῆς Ποινικῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ ἐνδεχομένης παραπλανήσεως, ὀρθὸν εἶναι νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐντοπίζει τὴν «ἀξιόποινον πράξιν» εἰς τὰ στενότερα ὅρια τῆς «μὴ παραγεγραμμένης» τοιαύτης.

Ἡ λέξις «ἀπειλὴ» τοῦ Α. 385 Π. Κ. περὶ «ἐκβιάσεως» καὶ αὕτη ἔχει ἀνάγκην τελεολογικῆς προσαρμογῆς, ὥστε νὰ ἀποδοθῇ τὸ ἀκριβὲς λεκτικὸν νόημα, τὸ ὁποῖον *προσδιορίζει* εἰς τὴν λέξιν ταύτην, ἡ σχετικὴ διάταξις τοῦ νόμου. Καὶ τοῦτο διότι διὰ τῆς λέξεως «ἀπειλὴ» δύναται κάλλιστα νὰ νοῆται πᾶσα μορφή ἀπειλῆς, ἥτοι καὶ ἐκείνη ἡ ὁποία δὲν ὑπερβαίνει τὰ νόμιμα ὅρια τοῦ ἐξαναγκασμοῦ. Ὅπως ἐπίσης διὰ τῆς λέξεως «ἀπειλὴ» δύναται νὰ νοῆται μόνον ἡ ἐκτὸς τῶν μέσων τῆς νομίμου συναλλαγῆς τοιαύτη.

Εἶναι φανερόν καὶ ἐδῶ, ὅτι τὸ ἀκριβὲς νόημα τῆς λέξεως «ἀπειλὴ» θὰ μᾶς τὸ δώσῃ ὁ κοινωνικὸς σκοπὸς, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει ὁ ποινικὸς νόμος, διὰ τῆς τιμωρίας τῆς «ἐκβιάσεως».

Εἶδομεν ἄνωτέρω, ὅτι ἡ «γραμματικὴ» ἐρμηνεία εἶναι ἀπολύτως ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν παροχὴν ἱκανοποιητικῆς βίας πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου Ἄλλὰ καὶ ἡ «συστηματικὴ» ἐρμηνεία, τὸ ἄλλο αὐτὸ σκέλος τῆς λογικῆς ἐρμηνείας δὲν εἶναι ἱκανή, μόνη αὕτη, νὰ ἀποδώσῃ ὠλοκληρωμένον τὸ περιεχόμενον τῶν ποινικῶν ὁρισμῶν. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς πνευματικῆς καθοδηγήσεως τοῦ R. v. Jhering εἰς τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον καὶ τοῦ F. v. Liszt εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, ἡ σκέψις καὶ ἡ μέθοδος εἰς τὰ δύο αὐτὰ τμήματα τῆς νομικῆς ἐπιστήμης ἀπεσπάρθη ἀπὸ τὸ ἰδανικὸν τῆς λογικῆς ὀλοκληρώσεως καὶ τῆς συστηματικῆς πληρότητος, ἡ ὁποία διέκρινε τὸν θετικισμὸν τοῦ δικαίου τοῦ ἀρχομένου 19ου αἰῶνος καὶ ἐστράφη πρὸς τὸν ὅλον ἐν καὶ περισσότερον κυριαρχοῦντα τῶν νομικῶν μορφῶν *σκοπόν*, τὸν ὁποῖον ἀνεδείκνυον ἐκάστοτε αἱ ἀνάγκαι τῆς ζωῆς καὶ τῆς κοινωνίας, ἡ συστηματικὴ ἐρμηνεία ἀπώλεσε τὴν ἣν εἶχεν ἄλλοτε προέχουσαν σημασίαν. (1).

Οὕτως, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς σήμερον κρατούσης μεθοδολογικῆς συγκροτήσεως τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, αἱ ἔννοιαι τοῦ ποινικοῦ νόμου προσκτοῦν διάφορον ἐκάστοτε σημασίαν καὶ τοῦτο ἀναλόγως τοῦ συγκεκριμένου ὑπὸ τῶν διαφόρων διατάξεων ἐπιδιωκόμενου εἰδικοῦ σκοποῦ, ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ οὕτως ἐρμηνευομένη ἔννοια εὐρίσκεται ἐν λογικῇ ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἐκ τῆς «συστηματικῆς» τοποθετήσεώς της ἀπαιτήσεις. Καὶ ναὶ μὲν τὸ A. 13 Π. Κ. θεσπίζει τὴν «συστηματικὴν» ἐνότητα ὁρισμένων ἐν τῷ νόμῳ ἐννοιῶν, ὡς πρὸς τὰς ὁποίας ἐπιθυμεῖ τὴν λογικὴν συνέπειαν καὶ τὸ συστηματικῶς ἄψογον τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν, ἐν τούτοις τὸ μεμονωμένον τοῦτο περιστατικόν δὲν δύναται νὰ ἀλλοιώσῃ τὴν γενικότητα τῶν συμπερασμάτων, τὰ ὁποῖα διευπλώθησαν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ, ὡς πρὸς τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς «λογικῆς» τῆς ἐρμηνευτικῆς μεθόδου.

Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ἡ συστηματικὴ ἐρμηνεία τῶν ποινικῶν ὁρισμῶν ἔχει ἔναντι τῆς τελεολογικῆς, δευτερεύουσας σημασίαν, κινουμένη ἐπωφελῶς διὰ τὴν ἔρευναν τοῦ ἀληθοῦς νοήματος τοῦ νόμου, *μόνον ἐντὸς τῶν πλαισίων τὰ ὁποῖα θέτει ὁ σκοπὸς τῶν* καὶ οὐδέποτε κάμπτουσα ταῦτα διὰ τῶν ἰδίων τῆς λογικῶν ἀπαιτήσεων.

Οὕτως ἡ συστηματικὴ διάκρισις τῶν καθ' ἕκαστον κεφαλαίων τοῦ εἰδικοῦ μέρους τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, ἀποτελεῖ πολὺτιμον ἔνδειξιν διὰ τὴν διαπίστωσιν τῆς εἰδοποιοῦ διαφορᾶς μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐνδίκων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα προστατεύει ὁ νόμος καὶ ἐπομένως καὶ διὰ τὴν ἐρμηνείαν του, ἀλλὰ τίποτε πέραν αὐτοῦ. Καθ' ὅσον, ἐκ τῆς συστηματικῆς αὐτῆς ὑποδιαίρέσεως τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, οὐδεμίαν δύναται νὰ προκύψῃ ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τῶν διατάξεών του δέσμευσις. Αὕτη, ὡς ἐλέχθη, δέον νὰ

(1) Πρβλ. Georgakis : Geistesgeschichte liche Untersuchungen σελ. 22 ἐπ.

συναχθῇ, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, πάντοτε, ἀπὸ τὸν ἐκάστοτε εἰς τὰς ποινικὰς διατάξεις ἐνυπάρχοντα σκοπὸν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἀληθὴς ἐννοια τῆς «Ἐκβιάσεως» τοῦ Α 385 τοῦ Π. Κ., δὲν δύναται νὰ συναχθῇ ἐκ μόνου τοῦ τίτλου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιγράφεται ὁ κύκλος τῶν ἀδικημάτων εἰς τὸν ὁποῖον ὑπῆχθη «συστηματικῶς» τὸ Α 385 καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι «ἐγκλήματα κατὰ περιουσιακῶν δικαίων».

Τοῦτο διότι, ὡς ὑποστηρίζει ἡ πλειονότης τῶν ἐρμηνευτῶν τῆς ἐννοίας τοῦ ὡς ἄνω ἀδικήματος, ἡ διάταξις περὶ ἐκβιάσεως σκοπεῖ νὰ προστατεύσῃ ὄχι μόνον τὴν *περιουσίαν* τοῦ ἐξαναγκαζομένου εἰς ὑλικὰς παροχὰς ὑπὸ τοῦ ἐκβιαστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν *ἐλευθερίαν* τῶν συναλλαγῶν αὐτοῦ.

2) *Τὸ περιεχόμενον τῆς τελεολογικῆς ἐρμηνείας.*— Ἡ τελεολογικὴ ἐρμηνεία, ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω, ἀποτελεῖ συνάρτησιν τῆς προστατευτικῆς μὲ τὴν ἀξιολογικὴν λειτουργίαν τοῦ ποινικοῦ νόμου. Ἐξ οὗ καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς συγκροτεῖται, *τόσον ἀπὸ τὰ προστατευόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου ἀγαθὰ, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τὰς ἀπορρεούσας ἀπὸ τὰς γενικωτέρας ἠθικὰς ἀξιολογήσεις τῆς ἐννόμου τάξεως.*

α) *Τὸ ἐννομον ἢ ἐνδικον ἀγαθόν.*— Θεμελιώδης σκοπὸς τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ τῶν διατάξεων αἱ ὁποῖαι τὸ ἀπαρτίζουν εἶναι, ὡς ἐλέχθη, ἡ παροχὴ ἐννόμου προστασίας πρὸς ὠρισμένα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀναμφισβήτητον ἀξίαν, ἥτοι σημασίαν ἀπορρέουσαν ἀπὸ τὰς γενικὰς ἀρχὰς, αἱ ὁποῖαι διέπουν ἐκάστοτε τὴν ὑπὸ τοῦ δικαίου ρύθμισιν τῆς ζωῆς. Ἡ ἀξία αὕτη, διακρίνουσα πάντα τὰ ἀντικείμενα τῆς ἐννόμου προστασίας, διαπιστοῦται αὐτομάτως παντοῦ ὅπου ὁ νόμος κηρύσσει ὡς ἀξιόποιον τὴν ἐναντίον τῶν διαφορῶν ὡς ἄνω ἀντικειμένων στρεφομένην ἀνθρωπίνην συμπεριφορὰν. Δεδομένου δέ, ὅτι τὸ ἔχον ἀξίαν ἀντικείμενον καλοῦμεν γενικῶς *ἀγαθόν*, ἔπεται ὅτι τὰ ἀντικείμενα τῆς ποινικῆς προστασίας εἶναι ἀκριβῶς τὰ διάφορα ἐνδिका ἢ ἐννομα ἀγαθὰ.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἄνωτέρω, ἡ ἐκάστοτε συντελουμένη συνάρτησις τῶν ἐρμηνευομένων ποινικῶν διατάξεων πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῶν προστατευόμενον ἐνδικον ἀγαθόν, ἀποτελοῦσα τὴν «κατηγορίαν» διὰ τῆς ὁποίας ἡ νομικὴ σκέψις δύναται νὰ συλλάβῃ, ἐν συνθέσει, τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ νόμου, συνιστᾷ τὸ περιεχόμενον τῆς τελεολογικῆς ἐρμηνείας.

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω τελεολογικῆς διαρθρώσεως τῆς ἐννοίας τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ ἔπεται ὅτι :

Τὸ ἐνδικον ἀγαθόν δὲν εἶναι ὑποκειμενικὸν δικαίωμα. Τὸ ἐνδικον ἀγαθόν, συμφώνως πρὸς τὰ λεχθέντα, εἶναι *ἢ ἐν τῷ νόμῳ ἀντικειμενικῶς βεβαιουμένη ἀξία* (Mezger), τὴν ὁποίαν οὗτος θεωρεῖ σκόπιμον νὰ προστατεύσῃ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἐπομένως, τὸ ἐνδικον ἀγαθόν δὲν εἶναι προῖον οἰασδῆποτε ὑποκειμενικῆς φύσεως ἀξιώσεως, ἀλλ' ἀποτελεῖ *κοινωνικὴν ἀξίαν* διὰ τὴν ὑπαρξιν καὶ ἀναγνώρισιν τῆς ὁποίας *μόνον*

αἱ σχετικαὶ ἀπόψεις καὶ κρίσεις τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ἔχουν ἀρμοδιότητα καὶ σημασίαν (¹).

Τὸ ἔνδικον ἀγαθὸν δὲν εἶναι ταυτόσημον μὲ τὸ «σῶμα» τοῦ ἐγκλήματος. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, προσέδωκεν εἰς αὐτήν, ἐπηρεασθεὶς προφανῶς πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὴν ἐπικρατοῦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν του φυσιοκρατικὴν μέθοδον σκέψεως, καθαρῶς ὑλιστικὸν χαρακτῆρα, ἀποβλέψας κυρίως εἰς τὴν διαπίστωσιν τῶν ὑλικῶν δεδομένων ἐναντίον τῶν ὁποίων στρέφεται ἡ ἐγκληματικὴ συμπεριφορὰ, προκειμένου νὰ διαμορφώσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ (²).

Ἐν τούτοις, ἡ τοιαύτη ἀντίληψις περὶ τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ, εἶναι ἀπολύτως λανθασμένη. Καὶ τοῦτο διότι ὁδηγοῦσα, κατ' ἀνάγκην καὶ λόγῳ τῆς ἐμπειρικότητος ἢ ὁποία τὴν διακρίνει, εἰς τὴν σύλληψιν μόνον τοῦ ὑλικοῦ ὑποστρώματος τῶν καθ' ἕκαστον ἐγκλημάτων, ἀναγκάζεται νὰ θεωρήσῃ ὡς ἀντικείμενον τοῦ ἐγκλήματος τὰς ὑλικὰς μόνον πραγματικότητας, τὰς ὑποπιπτούσας εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ τίποτε ἄλλο.

Ἀντικείμενον ὅμως τοῦ ἐγκλήματος δὲν εἶναι ἡ ἐμπειρικὴ μονάς, ἐναντίον τῆς ὁποίας στρέφεται τοῦτο, ἀλλ' ἡ *ἀξία* ἢ ὁποία θὰ θίγεται ἐκ τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως. Οὕτως ἀντικείμενον τῆς ἀξιοποίνου «ἀνθρωποκτονίας» δὲν εἶναι ὁ «*ἄνθρωπος*» ἀλλ' ἡ «*ζωή*», ὅπως ἀντικείμενον τῆς «διαρρήξεως» δὲν εἶναι τὸ «*χρηματοκιβώτιον*» ἀλλ' ἡ «*περιουσία*» κ.ο.κ.

Διὰ τοῦτο ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη ἐγκατέλειψεν ὁμοφώνως τὴν τοιαύτην «*ὑλιστικὴν*» περὶ τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ ἄποψιν, προσανατολίσασα τοῦτο πρὸς τὴν προστατευτικὴν τοῦ νόμου ἀξίαν καὶ ταυτίσασα τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιδιωχομένου σκοποῦ(³).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, προκύπτει ἐπίσης καὶ ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τοῦ *ἐννόμου συμφέροντος*, τὸ ὁποῖον χάρις ἰδίως εἰς τὰς μεθοδολογικὰς ἐρεῦνας τῶν Herz καὶ Kessler ἐπεκράτησεν εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὡς ταυτόσημον τῆς ἐννοίας τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ.

Οὕτως, ἔννομον συμφέρον ἐν προκειμένῳ, δὲν σημαίνει μόνον τὸ ὑλικὸν συμφέρον, ἀλλὰ γενικῶς τὴν συμμετοχὴν τῆς ἰδιωτικῆς ἢ τῆς καθολικῆς βουλήσεως εἰς τὴν διατήρησιν ὠρισμένων καταστάσεων. Εἶναι φανερόν ὅτι, ὅπως προκειμένου περὶ τοῦ ἐνδίκου ἀγαθοῦ, κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τρόπον καὶ τὸ ἔννομον συμφέρον, δύναται νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν διατήρησιν, ὅχι μόνον τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν διαφορῶν κοινω-

(1) Χαρακτηριστικοὶ εἶναι ἐν προκειμένῳ οἱ λόγοι τοῦ K. Binding.

«Ἀπαντὰ τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ (τὰ ἔνδικα) ἔχουν κοινωνικὴν ἀξίαν. Ὡς πρὸς τὸ ἀπρόσβλητόν των δέ, δέον νὰ ἀποδίδῃ σημασίαν εἰς αὐτό, ὅχι ὁ εἰς ἢ ὁ ἄλλος, ἀλλ' ὁλόκληρος ἡ ζῶσα κοινότης» Normen, 7 Bd. 2 Aufl. σελ. 340 ἑ.

(2) Πρόκειται περὶ τοῦ Birnbaum.

νικῶν καὶ ἀτομικῶν ἰδανικῶν, τὰ ὅποια καλεῖται νὰ προστατεύσῃ ὁ ποινικὸς νόμος.

β) *Ἡ ἀξιολόγησις τῆς ἐνδίκου προστασίας.*— Ἡ προστατευτικὴ ἀποστολὴ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου δὲν εἶναι, ὡς ἐλέχθη, ἀπεριόριστος. Περιβάλλεται κατὰ κανόνα καὶ προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ἀξιολογικὴν τοῦ ποινικοῦ νόμου διάρθρωσιν καὶ μόνον βάσει τῶν ὑπὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἀναδεικνυομένων ἠθικοκοινωνικῶν κριτηρίων, ἀσκεῖται ἢ ἔμπρακτος προστασία τοῦ ποινικοῦ καταναγκασμοῦ (¹)

Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἡ ἐρμηνεία τοῦ ποινικοῦ νόμου ἀποβλέπῃ συνεχῶς πρὸς τοὺς ὑπερτάτους ἀξιολογικοὺς προσανατολισμοὺς τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ὁποίων καὶ μόνον, δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἡ προστατευτικὴ λειτουργία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ἰδίως ἡ κλιμάκωσις τῆς ἐντάξεως τῆς τοιαύτης προστασίας.

Ἡ ἀναδρομὴ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον διέπει τὴν τοιαύτην κλιμάκωσιν, εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον πάσης ὀρθῆς ἐρμηνείας, καὶ δὴ ὄχι μόνον εἰς τὰς εἰδικὰς ἐκείνας περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὁ νόμος παραγγέλλει *expressis verbis* τὴν διερεύνησιν τῶν γενικωτέρων ἀξιολογήσεων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, προκειμένου νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ στάθμισις τῆς ἀξίας τῶν διαφόρων ἀλληλλοσυγκρουμένων ἐνδίκων ἢ ἐννόμων ἀγαθῶν, ὥστε νὰ κριθῇ ποῖον ἐξ αὐτῶν δεόν νὰ θεωρηθῇ ἡσσονος ἀξίας, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον.

Ἡ ὀρθῶς νοουμένη τελεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Νόμου εἶναι πάντοτε *δημιουργικῆς* μορφῆς ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ὅλης κλιμακώσεως τῶν ἀξιῶν τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ ὑποχρεοῦται ὥς ἐκ τούτου νὰ ἀποκολλᾶται ἐκάστοτε ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς νομικοὺς ὁρισμοὺς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἀκολουθοῦμένους εἰδικοὺς σκοποὺς καὶ νὰ ἀνατρέχῃ εἰς τοὺς προσανατολισμοὺς τῆς καθόλου ποινικῆς ἐννόμου τάξεως, ἂν ὄχι καὶ τοῦ ὅλου δικαίου (²).

Ἡ τοιαύτη ἀναδρομὴ τῆς ἐρμηνείας εἰς τὰ γενικώτερα ἠθικοκοινωνικά κριτήρια τῆς συγκροτήσεως τῆς ἐννόμου τάξεως, παρουσιάζει, ὡς ἐλέχθη, ὅλως εἰδικὸν ἐνδιαφέρον κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ περιεχομένου τῶν λόγων, οἱ ὅποιοι αἴρουν τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτῆρα καὶ ἐκείνων οἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὸν καταλογισμὸν αὐτῆς.

Οὕτως ἰδιαιτέραν βαρύτητα προσκτᾷ ἡ ὥς ἄνω παρατήρησις εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀνωτέρω προαναφερθείσης συγκρούσεως τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν καὶ «ἐννόμων συμφερόντων». Τὸ Ποινικὸν Δίκαιον λαμβάνει σοβαρώτατα

(1) ἀνωτέρω σελ. 108 ἐπ.

2. Πρβλ. καὶ Heinrich Henkel : Μεθοδολογικαὶ βάσεις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἰς Ποινικὰ Χρονικά — τευχ. 11 - 12, 1956 σελ. 477 ἐπ.

ὅπ' ὅψιν του τὴν περίπτωσιν ταύτην καὶ νομιμοποιεῖ ὥς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ οἰκεῖον περὶ «καταστάσεως ἀνάγκης» κεφάλαιον, τὴν συνεπιὰ ἐνδεχομένης ἀναποφεύκτου συγκρούσεως τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν ἐπερχομένην καταστροφὴν τοῦ ἔχοντος τὴν ἥσσαν ἀξίαν ἀγαθοῦ. Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ὅμως ἢ οὕτω πῶς διαβαθμιζομένη ἀξία τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὸ σχετικὸν ὥς πρὸς αὐτὴν συμπέρασμα, ἐξαρθῶνται ἀπλῶς καὶ μόνον ἀπὸ τὴν καθαρῶς σηματικὴν σύγκρισιν τῆς ὑλικῆς σημασίας τῶν συγκρουομένων καὶ συγκρινομένων οὕτω μονάδων τῆς ἐννόμου προστασίας.

Καὶ τοῦτο διότι ἡ τοιαύτη «ἐπὶ μέρους» σύγκρισίς των ἀποτελεῖ τμήμα μόνον τῆς ὅλης ἐκτιμήσεως τῆς διαμορφωθείσης «καταστάσεως ἀνάγκης», τὴν ὁλοκληρωτικὴν εἰκόνα τῆς ὁποίας ἀποδίδει κυρίως ἡ συνάρτησις πρὸς τὰς γενικωτέρας ἠθικὰς ἀξίας, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μὲ τὸν εὐρισκόμενον ἐν καταστάσει ἀνάγκης δράστην, ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ὑποστὰν τὴν καταστροφὴν ἀγαθόν. (1)

Ἐξ ἄλλου καὶ εἰς ὅλας ἐκεῖνας τὰς περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἔκτασις τῆς ἀποδοκιμασίας τοῦ Ποινικοῦ Νόμου δὲν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ μόνον βάσει τοῦ προστατευτικοῦ τοῦ νόμου διανοήματος, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο καὶ ὁ συνυπολογισμὸς τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἀντιτιθεμένης πρὸς τὸ δίκαιον ὑπαιτίου προσωπικότητος τοῦ δράστου, εἶναι καὶ πάλιν ἀπαραίτητος ἡ ἀναφορὰ εἰς τὴν ἀξιολογικὴν ἀποστολὴν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου.

Οὕτω συμφώνως πρὸς τὸ Α 198 Π.Κ. ἐπιβάλλεται φυλάκισις μέχρι δύο ἐτῶν κατὰ τοῦ δημοσίου βλασφημοῦντος τὸν Θεόν, ἐφ' ὅσον ἡ βλασφημία του ἐγένετο *κακοβούλως*.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀνθρωποκτονία ἐπὶ συναινέσει τοῦ Α 300 Π.Κ. τότε μόνον τιμωρεῖται ἐλαφρότερον τῆς ποινῆς τῆς ἀνθρωποκτονίας, ἐφ' ὅσον αὕτη, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐτελέσθη ἐξ *οἴκτου* πρὸς τὸν παθόντα. Ἀντιθέτως ἡ *ιδιαιτέρα σκληρότης* τοῦ Α 380 Π.Κ. ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν ἐπιφέρον τὴν βαρυτέραν ποινὴν τοῦ δράστου τοῦ ἐνεχομένου ἐπὶ ληστεία κ.ο.κ.

Παραλλήλως πρὸς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι, εἰς τὰς ὁποίας ὁ νόμος παραπέμπει εἰς τὴν γενικωτέραν ἐκτίμησιν τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἀντικοινωνικοῦ τύπου τοῦ δράστου διὰ λόγους σωφρονιστικῆς δεοντολογίας. Τοῦτο συμβαίνει π. χ. εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ *ἐντίμου βίου* τοῦ δράστου εἰς τὸ Α 84 Π.Κ. ἢ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς *κατ' ἐπάγγελμα ἀσκήσεως* τοῦ ἀδικήματος τοῦ Α 394 Π.Κ., εἰς τὸ *διατρεφόμενον* πρόσωπον τοῦ Α 350 Π.Κ. κ.ο.κ.

1. Οὕτω Eb. Schmidt : ἐν Zstw τ. 49, σελ. 350. Englisch : Untersuchungen über Vorsatz u. Fahrlässigkeit σελ. 238 καὶ Γερμανικὸν Ἀκυρωτικὸν R. 61, 242.

Εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ σημεῖα, ἡ λειτουργία τῆς ἠθικῆς ἀποδοκιμασίας τῆς ἐγκληματικῆς προσωπικότητος περιβάλλει, κατ' ἀνάγκην, τὴν πρακτικὴν λειτουργίαν τῆς προστασίας τῶν ἐνδίκων ἀγαθῶν καὶ συνιστᾷ σπουδαῖον ὄπλον διὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴν θεώρησιν τοῦ ὅλου πνεύματος καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τῶν ὁρισμῶν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου.

3) *Ἡ ἔκτασις τῆς τελεολογικῆς ἐρμηνείας.* Ἡ φύσις τῆς τελεολογικῆς ἐρμηνείας, ὡς ἐρμηνείας διαστελλούσης τὸ κείμενον τοῦ νόμου, προκειμένου νὰ ἀνευρεθῇ οὕτω τὸ ἀληθὲς νόημα τῆς ἐρμηνευτέας διατάξεως, καθιστᾷ ἀναγκαῖον τὸν καθορισμὸν τῆς ἐκτάσεώς της, ἰδίως ἐν σχέσει μὲ τὴν *ἀνάλογον* ἢ *ἀναλογικὴν* ἐρμηνείαν ἀφ' ἐνὸς καὶ μὲ τὸ ἐξ *ἀντιδιαστολῆς ἐπιχείρημα* ἀφ' ἑτέρου.

Ἡ τελεολογικὴ ἐρμηνεία, ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῶν νόμων. Ἡ τελεολογικὴ ἐρμηνεία, διαστελλούσα καὶ διευρύνουσα τὸν νόμον, διαστέλλει πάντοτε τὸ κείμενον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ὁμῶς παραμένει πάντοτε τὸ ἀνυπέρβλητον ὄριον τῆς ἐρεύνης διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν σκοπῶν τοῦ νόμου. Ἀντιθέτως, ἡ ἀνάλογος ἐρμηνεία, ἐγκαταλείπει ἐνσυνειδήτως τὸ κείμενον τοῦ νόμου καὶ ἐπεκτείνει τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, ἐπὶ περιπτώσεων τὰς ὁποίας οὗτος δὲν ἐκάλυπτεν ἀρχικῶς.

Οὕτως εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς τελεολογικῆς ἐρμηνείας διευρύνεται ἀπλῶς *ἡ διατύπωσις* τοῦ νόμου, ἐνῶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀναλογικῆς ἐρμηνείας διευρύνεται αὐτὸ τοῦτο *τὸ κείμενον* τῆς ἐρμηνευομένης διατάξεως. ⁽¹⁾

Ἡ ὡς ἄνω, *θέσει*, διάκρισις μεταξὺ τελεολογικῆς καὶ ἀναλογικῆς ἐρμηνείας ἔχει, ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω, κεφαλαιώδη σημασίαν διὰ τὸ ὅλον θέμα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν Ποινικῶν Νόμων, διότι κατὰ τὴν ἄρχουσαν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου γνώμην, ἡ τελεολογικὴ ἐρμηνεία ἐπιτρέπεται, ἐνῶ ἡ ἀναλογικὴ ἐρμηνεία, ἐφ' ὅσον εἶναι δυσμενὴς διὰ τὸν ὑπαγόμενον εἰς τὸν Ποινικὸν Νόμον, ἀποκλείεται. ⁽²⁾

Ἡ τελεολογικὴ ἐρμηνεία ἐν σχέσει μὲ τὸ ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐπιχείρημα (Argumentum e contrario). Ἡ ἔρευνα τοῦ σκοποῦ τοῦ νόμου καὶ ἡ συνεπεία τούτου διευρύνσις τῶν ἐννοιῶν τοῦ κειμένου αὐτοῦ, σταματᾷ κατ' ἀνάγκην εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας τεκμαίρεται ἡ ὑπαρξίς ἀντιθέτου βουλήσεως τοῦ νομοθέτου, ὃ ὁποῖος ἀρνεῖται ἐνίστε τὴν τοιαύτην διευρύνσιν. Ἐν προκειμένῳ πρόκειται *ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐπιχείρημα*, τὸ ὁποῖον ἀνακόπτει πᾶσαν μορφὴν διασταλτικῆς ἐρμηνείας.

(1) ἄνωτέρω σελ. 163.

(2) ἄνωτέρω σελ. 163.

Ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ τοιούτου ἐπιχειρήματος εἶναι ἐξόχως λεπτή καὶ ὄχι πάντοτε εὐχερής, καθ' ὅσον ὁ νομοθέτης δὲν ἐκφράζεται πάντοτε μὲ σαφήνειαν περὶ τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἰδιαιτέραν προσοχὴν δεόν νὰ καταβάλῃ ὁ ἐρμηνευτής, ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς εἰς τὰς περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὁ νομοθέτης ἐκφράζεται περιπτωσιολογικῶς καὶ γενικῶς πάντοτε ὅταν ἡ μέριμνα διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ δικαίου ἐκ μέρους τοῦ νομοθέτου εἶναι ἔκδηλος. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις, ἡ ὑπαρξίς Argumentum e contrario εἶναι λίαν πιθανή.

Βιβλιογραφία

- A c k e r m a n n : Das Analogieverbot — Breslau 1934.
A u l a r d : Les déclarations des droits de l' homme 1929.
B e r g b o h m : Jurisprudenz und Rechtsphilosophie I, 1892.
B i e r l i n g : Juristische Prinzipienlehre Bd. IV 1911.
B r ü t t : Die Kunst der Rechtsanwendung - 1909.
C o h e n . Institutes of the laws of England I part 1671.
C o r n i l : Les possibilités du droit International pénal. Revue Internationale du droit pénal, 1956.
D r o s t : Prinzipienwandel im internationalem Strafrecht, ZAKDR, 1937.
E x n e r : Gerechtigkeit u. Richteramt — 1922.
R.v. F r a n k : Kommentar 18 Aufl. 1930 § 2.
Γ α ρ δ ί κ α : Συμβολή εἰς τὸ Διεθνὲς Ποινικὸν Δίκαιον 1923.
G e r l a n d : Nulla poena sine lege — 1929.
G r ü e n h u t : Begriffsbildung u. Rechtsanwendung - 1926.
G u g g e n h e i m P. : Traité du Droit International public 1953.
H a f t e r : Nulla poena sine Lege — Zürich 1928.
H e n n i n g s : Die Entstehungsgeschichte des Satzes N.P.S.L. 1933.
J e l l i n e k : Gesetz, Gesetzesanwendung und Zweckmaessigkeitserwägungen 1931.
v. I h e r i n g : Der Zweck im Recht 4. Aufl. 1 Bd 1904. Bd II 1905.
Κ α λ ο υ ρ ο π ο ύ λ ο υ Σ τ ρ ά τ η : Διεθνὲς Δημόσιον Δίκαιον 1946.
K e h n i e : Magna Carta, a commentary on the great charter of king John — 1914.
Κ ρ ί σ π η Η. Τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα εἰς τὴν ἐλευθέραν θάλασσαν ἐν καιρῷ εἰρήνης 1957.
Κ ρ ί σ π η Η. Νομικὸν καθεστὼς τῶν Ἐμπορικῶν πλοίων εἰς τοὺς λιμένας καὶ τὴν χωρικὴν θάλασσαν 1951.
Κ υ ρ ι α κ ο π ο ύ λ ο υ Η. Ἑλληνικὸν Διοικητικὸν Δίκαιον 1948.
Μ α γ κ ά κ η Γ. Ἡ σύγκρουσις καθηκόντων ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, 1951.
M o n t e s q u i e u : De L' esprit des Lois 1874.
R e i c h e l : Gesetz und Richterspruch 1915.
R o u s s e a u Charles : Droit International 1953.
S c h i n e r e r : Analogie und Rechtsschöpfung ZStw. Bd 55.

Schottlaender : Die geschichtliche Entwicklung des Satzes N. P. S. L. 1911.

Schwinge : Teleologische Begriffsbildung im Strafrecht 1930.

Spyropoulos I. : 'Ev Revue Hellénique de Droit International 4e Année 1951.

Τσάτσου Κ. : Τὸ πρόβλημα τῆς ἐρμηνείας τοῦ Δικαίου 1932.

Τενεκίδης Γ. : Δημόσιον Διεθνὲς Δίκαιον τ. Α. (ἐκδοσις μὴ συμπληρωμένη εἰσέτι).

Donnedieu de Vabres : Les principes modernes du droit pénal international.

Wächter : Über Gesetzes und Rechtsanalogie im Strafrecht 1844.

v. Weber : Internationale Strafgerichtsbarkeit 1934.

Zittelman : Lücken im Recht 1903.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'. Η ΑΞΙΟΠΟΙΝΟΣ ΠΡΑΞΙΣ

I. Ἡ ἔννοια τῆς ἀξιοποίνου πράξεως.

Ἀξιοποίνος τυγχάνει πᾶσα τυπικὴ, ἄδικος καὶ ἀσύγγνωστος πράξις.

Ἡ ἀξιοποίνος πράξις θεμελιούται ἐπὶ ὠρισμένης ψυχικῆς διαδικασίας τὰ κίνητρα τῆς ὁποίας, *ἐνδογενῇ* καὶ *ἐξωγενῇ*, ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἐγκληματικὴν ἐκδήλωσιν.

Τὰ κίνητρα ταῦτα, τὰ ὁποῖα καλοῦμεν καὶ προϋποθέσεις τῆς ἐγκληματικότητος ἀνάγονται εἰς τὴν *ἰδιοσυστασίαν*, τὸν *χαρακτηῆρα* καὶ τὸ *περιβάλλον* τοῦ δράστου καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἐσωτερικὴν ἄποψιν τοῦ φαινομένου, τὸ ὁποῖον μόνον ἀφοῦ ὑπάρξει καὶ ὡς *ἀντικειμενικὴ πραγματάωσις* καθίσταται ἀξιοποίνος πράξις (1).

Ἐξ οὗ καὶ ἔπεται ὅτι ἡ προσπάθεια τοῦ νομοθέτου, ὅπως ἐν τῷ γενικῷ μέρει τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος καθορίσῃ τόσον τὴν γενικὴν ἔννοιαν, ὅσον καὶ τὰ ἐπὶ μέρους χαρακτηριστικὰ τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, διέπεται *κατ' ἀνάγκην* ἀπὸ τὴν δυαδικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκληματικοῦ φαινομένου, ἡ ὁποία καὶ ἐπιβάλλει τὴν ἐν τῷ νόμῳ σύνθεσιν τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως καὶ τοῦ ἐγκληματοῦντος δράστου, εἰς ἐνιαίαν τυπικὴν ὑπόστασιν, εἰς ἐνιαῖον «τύπον» ἀδικήματος.

Τὴν τοιαύτην δυσνόστοτον μορφήν τῆς ἐννοίας τοῦ ἐγκλήματος ἔχει ἀποδεχθῇ ἤδη γενικῶς ἡ θεωρία καὶ παρ' ἡμῖν μάλιστα καὶ ὁ νόμος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ Α 14 Π.Κ. καθορίζει τὴν ἀξιοποίνον πράξιν ἢ τὸ «ἐγκλημα» συμφῶνως πρὸς τὴν ὀρολογίαν τῆς σχετικῆς διατάξεως, ὡς τρίπτυχον ἔννοιαν, ἀπαρτιζομένην ἀπὸ τὰ κριτήρια τῆς *τυπικότητος* τοῦ *ἀδίκου* καὶ τοῦ *ἀσυγγνώστου* αὐτῆς ἢ ὅπως λέγει ὁ νόμος τοῦ «καταλογισμοῦ» (2).

Ἐξ ὧν ἐλέχθησαν ἀνωτέρω, καθίσταται φανερόν ὅτι ἕκαστον τῶν κριτηρίων τούτων, δυνατόν νὰ ἀναφέρηται καὶ νὰ προσδιορίζη τόσον *τὴν* *πρᾶ-*

(1) Περὶ τῆς «συστηματικῆς» σημασίας τῶν ὑποκειμενικῶν προϋποθέσεων τῆς ἀξιοποίνου πράξεως πρβλ. ἀνωτ. σελ. 66 καὶ κατωτέρω εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν «τυπικῶς» ἄδικον πράξιν.

(2) «Ἐγκλημα εἶναι πράξις ἄδικος καὶ καταλογιστὴ εἰς τὸν πράξαντα τιμωρουμένη διὰ νόμου». Α 14 Π.Κ.

ξιν δσον καὶ τὸν ἐρῶσιν καὶ ἐπικρίνῃς τὰ ἔχῃ ἀναλόγως, ἄλλοτε ἀντικειμενικὴν καὶ ἄλλοτε ὑποκειμενικὴν σημασίαν. Ἐξ οὗ καὶ κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἐγκλήματος διαπιστώνει κανεὶς ἀντικειμενικὰ καὶ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τῆς «τυπικότητος», ἀντικειμενικὰ καὶ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τοῦ «ἁδίκου» καὶ τέλος ἀντικειμενικὰ καὶ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τοῦ «ἁσυγγνώστου».

Εἰδικώτερον ἀναλύοντες «κατ' ἀρχὴν» τὴν ἐννοίαν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως εἰς τὰ συγκροτοῦντα αὐτὴν στοιχεῖα, παρατηροῦμεν :

α) ὥς πρὸς τὴν τυπικότητα ἢ τὴν «*τυπικὴν ὑπόστασιν*» τῆς ἀξιοποίνου πράξεως⁽¹⁾. Διὰ ταύτης νοοῦμεν ὅτι ὠρισμένη ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ συμπεριφορὰ χαρακτηρίζεται ὥς ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ἐκάστοτε ἐπιχειρουμένην περιγραφὴν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως καὶ τοῦ ἀξιοποίνου «δράστου».

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν N.P.S.L. τὸ στοιχεῖον τῆς τυπικότητος εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς ὑπάρξεως ποινικῆς εὐθύνης, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν ὥς ἄνω ἀρχὴν, ἀξιόποινος καθίσταται οὐχὶ πᾶσα ἁδίκος πράξις, ἀλλὰ μόνον ἐκείνη τῆς ὁποίας ὁ ἁδίκος χαρακτηρ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν «τυπικὴν» τῆς ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ ἀναγραφὴν.

Ὁμιλοῦντες περὶ τῆς «πράξεως», ὥς τοῦ βασικοῦ ἀντικειμένου τῆς τυποποιήσεως, νοοῦμεν ἐν προκειμένῳ τὴν αὐθαίρετον ἀνθρωπίνην συμπεριφορὰν τὴν ἔχουσαν *συγκεκριμένον κοινωνικὸν νόημα*. Μὲ τὸ συγκεκριμένον αὐτὸ κοινωνικὸν νόημα καὶ τὴν σημασίαν του καὶ ὅχι μὲ τὴν *σωματικὴν κίνησιν διὰ τῆς ὁποίας ὑλοποιεῖται ἡ ἐγκληματικὴ πρόθεσις*, συνδέει ὁ Ποινικὸς Νόμος τὰς κυρώσεις του καὶ τοῦ κοινωνικοῦ τούτου νοήματος ἐρευνᾶται ἡ «τυπικότης» διὰ νὰ διαπιστωθῇ ἐὰν ὑπάγεται ἢ δὲν ὑπάγεται εἰς τὸν Ποινικὸν Νόμον μία συγκεκριμένη πράξις.

Ἡ ἐννοία τῆς πράξεως, ἀποτελεῖ οὕτω τὴν βάσιν τῆς περὶ «τυπικότητος» διδασκαλίας, προσδιορίζουσα τὸν σχηματισμὸν τῆς «τυπικῆς ὑποστάσεως» τῶν ποινικῶν ἀδικημάτων δι' ὠρισμένων περιστατικῶν τελέσεως (Handlungsumstände), τῶν ὁποίων ἡ λειτουργία ἔγκειται εἰς τὴν ἀκριβεστέραν δυνατὴν περιγραφὴν καὶ ἀξιολόγησιν, τῆς πράξεως καὶ τοῦ τρόπου τελέσεως αὐτῆς.

Ἐξ οὗ καὶ τὰ περιστατικὰ αὐτὰ διακρίνονται εἰς *περιγραφικά* καὶ

(1) Παρ' ἡμῖν γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου «ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις» τοῦ ἐγκλήματος. Ὁ ὅρος ὁμῶς αὐτὸς παρ' ὅλον ὅτι ἔχει καθιερωθῇ παρ' ἡμῖν καὶ ἀπὸ τὴν θεωρίαν καὶ ἀπὸ τὴν πρακτικὴν, δὲν εἶναι ἐπιστημονικῶς ἄψογος, καθ' ὅσον φέρεται δι' αὐτοῦ ὥς ἀγνοουμένη ἢ ὑπαρξίς ὑποκειμενικῶν καὶ ἀξιολογικῶν στοιχείων εἰς τοὺς «τύπους» τῶν ποινικῶν ἀδικημάτων.

ἀξιολογικά στοιχεία τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως. («Ἰδιαζόντως ἀπεχθῆς πράξις» τοῦ Α. 186 Π.Κ. «Μηχανορραφαί» τοῦ Α 140 Κ.Π.). Ὅλως ἰδιαιτέραν θέσιν μεταξὺ τῶν ὡς ἄνω περιγραφικῶν καὶ ἀξιολογικῶν στοιχείων καταλαμβάνει ἡ ὑπαρξὶς τῶν ὑποκειμενικῶν στοιχείων τῆς «τυπικῆς ὑποστάσεως», διὰ τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖται ἡ ἀκριβεστέρα τυποποίησις τῶν προσωπικῶν τοῦ δράστου κριτηρίων. («Κακόβουλος βλασφημία» τοῦ Α 198 Π.Κ. κ.ο.κ.).

β) **Ὡς πρὸς τὸν ἀδίκον χαρακτηῖρα τῆς ἀξιοποίνου πράξεως.** Πέραν τῆς «τυπικότητος» ἡ ἀξιόποινος πράξις δέον νὰ χαρακτηρίζηται ὡς **ἀδικος**. Τοῦτο σημαίνει τὴν ἀξιολόγησιν τῆς «τυπικῆς» πράξεως ἐκ μέρους τοῦ νόμου καὶ τὴν διαπίστωσιν τῆς ἀντιθέσεώς της πρὸς αὐτόν.

Τὸ περιεχόμενον τῆς τοιαύτης ἀξιολογήσεως προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ὕλικήν καὶ ἠθικὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν τὸ ἔγκλημα ἐπιφέρει εἰς τὸ κοινωνικὸν σύνολον.

Ἡ διαπίστωσις περὶ τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὸν νόμον, συνιστᾷ, κατ' ἀρχὴν τὴν **τυπικὴν** μορφήν τῆς ἀδίκου πράξεως.

Τὸ περιεχόμενον τῆς τοιαύτης ἀντιθέσεως ἀποτελεῖ τὸν **οὐσιαστικῶς ἀδίκον** τῆς πράξεως χαρακτηῖρα.

Κατ' ἀρχήν, ἡ τυπικότης τῆς πράξεως ἀποτελεῖ σοβαρὰν ἔνδειξιν καὶ περὶ τῆς ἀντιθέσεώς της πρὸς τὸν νόμον. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει πάντοτε, διότι, ὡς ἐλέχθη, ἡ τυπικὴ ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἔννομον τάξιν, δὲν ἐξαντλεῖ καὶ τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον τοῦ ἀδίκου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ρυθμίζεται βάσει τῶν μέτρων καὶ τῶν σταθμῶν τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ κοινωνικοῦ συμφέροντος, τὸ ὁποῖον ἀπομακρύνεται ἐνίοτε ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τῶν τυπικῶν ἀπαγορεύσεων τοῦ νόμου. Ἐξ οὗ καὶ εἰς ὅσας περιπτώσεις, ἡ τέλεσις τῆς πράξεως ἐμφανίζεται μὲν ὡς ἀντιτιθεμένη πρὸς τὸν νόμον, καλύπτεται ὅμως ἐκ τῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης ἢ ὠφελείας, ἥτις ὑπαγορεύει τὴν τοιαύτην τέλεσιν, ἀνακύπτουν λόγοι «αἵροντες τὸν ἀδίκον» χαρακτηῖρα αὐτῆς.

γ) **Ὡς πρὸς τὸ ἀσύγγνωστον τῆς ἀξιοποίνου πράξεως.** Ἡ ἀξιόποινος πράξις, εἶναι πάντοτε ἀσυγγνώστως διαπραχθεῖσα ἀδικοπραγία, καταλογιζομένη εἰς τὸν διαπράξαντα αὐτήν. Διὰ τούτου νοεῖται ὅτι ὁ δράστης τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος, πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης τελέσεως προκύπτουσαν ἐπίμεμπτον προσβολὴν τῶν ἔναντι τοῦ νόμου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος ὑφισταμένων ὑποχρεώσεών του.

Τὴν **προϋπόθεσιν** τῆς τοιαύτης καταλογιστικῆς κρίσεως ἀποτελεῖ ἡ **ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν**, ἡ ὑπαρξὶς δηλαδὴ παρὰ τῷ δράστῃ πνευματικῆς ὠριμότητος καὶ ὑγείας, ἱκανῆς, ὥστε νὰ μὴν ἐπιτρέπηται ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν **φυσιολογικὴν λειτουργίαν** τῶν προσδιορισάντων τὴν πράξιν του κινήτρων.

Τὸ **περιεχόμενον** τοῦ καταλογισμοῦ, ἔγκειται εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς πράξεως ὡς ἀσυγγνώστου, διὰ τῆς ἐπιρρίψεως ἐπὶ τοῦ δράστου τῆς μομφῆς, ὅτι οὗτος δὲν ἐξεπλήρωσε τὸ καθήκον τὸ ὁποῖον ὤφειλε καὶ ἡδύνατο νὰ εἶχεν ἐκπληρώσει εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν.

Ἐξ οὗ καὶ ἡ οὕτως ἀπαγγελομένη μομφή, ἀναφέρεται εἰς τὴν **ἐλαττωματικότητα** τῶν αἰτίων τοῦ δράστου τῆς δολίως ἢ ἐξ ἀμελείας τελεσθείσης ἀξιοποίνου **συμπεριφορᾶς**.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι: ἅπαντα τὰ ὡς ἄνω δεδομένα, τῆς «τυπικότητος», τοῦ «ἁδίκου» καὶ τοῦ «ἀσυγγνώστου» δέον ἀπαρσιτήτως νὰ συννύπάρχουν εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως καὶ ὅτι **καὶ ἐν μόνον ἐξ αὐτῶν ἐὰν ἐλλείπη, ἡ τοιαύτη ἔννοια δὲν εἶναι δεδομένη**.

Ἐξ οὗ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλλείπει ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως ἐν τῶν ὡς ἄνω δεδομένων, ὁμιλοῦμεν περὶ **λόγων ἀποκλειόντων τὸ ἀξιόποινον**.

Οἱ λόγοι οὗτοι δύνανται, εἰδικώτερον, νὰ συνίστανται :

α) Εἰς τὴν **ἐλλειψιν τῆς «τυπικότητος»**. Ὅποτε ὑπάρχει μὲν ἡ ἁδικος πράξις, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει **καθόλου** ἢ δὲν εἶναι **πλήρης** ἢ ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ τυποποιήσις αὐτῆς. (Παρὰ φύσιν ἀσέλγεια μεταξὺ θηλέων, ἐν σχέσει μὲ τὸ Α 347 Π.Κ.).

β) Εἰς τὴν ὑπαρξιν **λόγων αἰρόντων τὸν ἁδικὸν τῆς πράξεως χαρακτῆρα**. Ὅποτε ὑπάρχει ἡ τυπικότης τῆς πράξεως περιέχεται δηλαδὴ αὕτη ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ, πλὴν ὅμως ἡ τέλεσίς της εἶναι νόμιμος (Ἀμυνα τοῦ Α 22 Π.Κ.).

γ) Εἰς τὴν ὑπαρξιν λόγων **αἰρόντων τὸν ἀσύγγνωστον τῆς πράξεως χαρακτῆρα**. Ὅποτε, ὑπάρχει μὲν δεδομένη ἡ «τυπικότης» καὶ τὸ «ἁδικον» τῆς πράξεως, δὲν ὑπάρχει ὅμως ἀξιόποινος πράξις, λόγῳ ἐλλείψεως τῆς μομφῆς, διὰ τὴν κατ' ἀσύγγνωστον τρόπον τέλεσιν αὐτῆς. (Κατάστασις Ἀνάγκης τοῦ Α 32 Π.Κ.).

Ἄλλης ἐντελῶς φύσεως εἶναι οἱ καλούμενοι **προσωπικοὶ ὁροὶ ἄρσεως τοῦ ἀξιοποίνου** περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω (σελ. 167) καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μὲ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας λόγους «τοὺς ἀποκλείοντας τὸν ἀξιόποινον τῆς πράξεως χαρακτῆρα». Καὶ τοῦτο διότι δι' αὐτῶν δὲν ἀλλοιοῦται ἡ **ἔννοια** τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ὡς ἀνωτέρω. Ἀντιθέτως, αὕτη θεωρεῖται ὡς πλήρως δεδομένη καὶ τελεσθεῖσα καὶ μόνον ὁ δράστης αὐτῆς **προσωπικῶς** ἐξαιρεῖται τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς.

II. Αἱ διακρίσεις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως

Ὁ νόμος ποιεῖται, ὡς ἐλέχθη καὶ ἄνωτέρω, χρῆσιν τοῦ ὅρου «Ἐγκλημα» διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ συλλήβδην ἅπασας τὰς ἀξιοποίνους πράξεις, οὐχὶ εὐστόχως βεβαίως, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς λέξεως ταύτης καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ περὶ δικαίου συναίσθημα, προσδιορίζουν τὰς βαρυτέρας μόνον μορφὰς τῶν ἀξιοποίνων ἀδικημάτων. ⁽¹⁾

Τὰ «Ἐγκλήματα» ὑποδιαιρεῖ ὁ νόμος εἰς :

Κακουργήματα, ἥτοι ἀξιοποίνους πράξεις τιμωρουμένας διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου ἢ τῆς καθείρξεως.

Πλημμελήματα, ἥτοι ἀξιοποίνους πράξεις τιμωρουμένας διὰ φυλακίσεως, χρηματικῆς ποινῆς ἢ περιορισμοῦ ἐντὸς σωφρονιστικοῦ καταστήματος καὶ

Πταίσματα, ἥτοι ἀξιοποίνους πράξεις τιμωρουμένας διὰ κρατήσεως ἢ προστίμου.

Τὸ κριτήριον τῆς ὡς ἄνω διακρίσεως εἰς κακουργήματα, πλημμελήματα καὶ πταίσματα, παρέχει ἀποκλειστικῶς ἡ ἐν τῷ νόμῳ ἀπειλουμένη βαρυ-

(1) Εἰς τὴν πραγματικότητα τὰ κριτήρια τῆς διακρίσεως τῶν ἀξιοποίνων πράξεων, ἢ «ἐγκλημάτων» εἶναι δύο.

Οὕτως ἐκτὸς τῆς «β α ρ ὕ τ η τ ο ς» τῆς ἐπιβαλλομένης κυρώσεως διὰ τὴν τέλεσιν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν τῷ κειμένῳ, αὗται διαφοροποιοῦνται καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ν ο μ ι κ ῆ ς τ ω ν ἐ μ φ α ν ί σ ε ω ς.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν.

Ἐγκλήματα τελέσεως, ἐν στενῇ ἐννοίᾳ καὶ ἐγκλήματα παραλείψεως.

Ἐγκλήματα τυπικὰ καὶ ἐγκλήματα οὐσιαστικά.

Ἐγκλήματα ἀπλᾶ καὶ ἐγκλήματα σύνθετα.

Ἐγκλήματα στιγμιαῖα καὶ ἐγκλήματα διαρκῆ.

Ἐγκλήματα κοινά, πολιτικὰ καὶ μικτά.

Ἐγκλήματα κοινὰ καὶ ἐγκλήματα ιδιόχειρα.

Ἐγκλήματα διωκόμενα κατ' ἐγκλησιν καὶ ἐγκλήματα διωκόμενα ἐξ ἐπαγγέλματος.

Ἡ σημασία τῶν ἄνωτέρω διακρίσεων καθὼς καὶ αἱ πρακτικαὶ συνέπειαι τούτων ἀνευρίσκονται εἰς τὰ οἰκεία κεφάλαια τοῦ παρόντος. Πρβλ. Ν. Χωραφᾶ Ποινικὸν Δίκαιον. 1943, σελ. 39 ἐπ.

Ἱστορικῶς καὶ μόνον ἐνδιαφέρουσαι εἶναι καὶ αἱ ἀκόλουθοι ὑποδιαιρέσεις τῶν ἀξιοποίνων πράξεων κατὰ τὸν Μεσαιῶνα.

Delicta privata - crimina publica.

Crimina Ordinaria - Crimina extraordinaria.

Delicta jures gentium - delicta juris civilis.

Delicta ecclesiastica - delicta saecularia - delicta - mixti fori.

τέρα ποινή και ὅχι ἡ ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ ἐκάστοτε καταγιγνωσχομένη τοιαύτη.

Διὰ τῆς «ἐν τῷ νόμῳ καθοριζομένης ποινῆς» τοῦ Α 19 Π. Κ., νοοῦνται αἱ δι' ἐκάστην ἀξιόποινον πράξιν, εἰδικῶς ἀναγραφόμεναι ἐν τῷ νόμῳ ποινὰι καὶ ὅχι ἐκεῖναι αἵτινες διατυποῦνται γενικῶς, βάσει δηλαδὴ καθολικῶν κριτηρίων, ἀναγομένων εἰς τὴν ἐκάστοτε μορφήν τῆς τελέσεως τῶν ἐγκλημάτων.

Οὕτω, δὲν ὑπάγονται εἰς τὸ κριτήριο τῆς «ἐν τῷ νόμῳ καθοριζομένης ποινῆς» τοῦ Α 19 Π.Κ. καὶ δὲν ἐπηρεάζουν τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων εἰς «κακουργήματα», «πλημμελήματα» καὶ «πταίσματα»:

αα) Αἱ «ἐλαφρυντικαὶ» περιστάσεις τοῦ Α. 84 Π.Κ.

ββ) Αἱ «ἐπιβαρυντικαὶ» περιστάσεις τοῦ Α. 89 Π.Κ. καὶ

γγ) ἡ «ἡλαττωμένη» ποινή τοῦ Α. 83 Π.Κ.

Ἡ τριχοτόμησις τῶν ἀξιοποίνων πράξεων εἰς «κακουργήματα», «πλημμελήματα» καὶ «πταίσματα» ἔχει δύο ἀπόψεις: τὴν *θεωρητικὴν* καὶ τὴν *πρακτικὴν* ἀποψιν. Καὶ ἀπὸ θεωρητικῆς μὲν ἀπόψεως ἀνακύπτει τὸ δεοντολογικὸν θέμα τῆς τοιαύτης τριχοτομήσεως, ἥτοι τὸ θέμα τῆς μεθοδολογικῆς τῆς ὁρθότητος, ἐνῶ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως ἀνακύπτει τὸ θέμα τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῆς συνεπειῶν.

Ἡ τριχοτόμησις τῶν ἀξιοποίνων πράξεων de lege ferenda. Ἡ τριχοτόμησις τῶν ἀξιοποίνων πράξεων εἰς «κακουργήματα», «πλημμελήματα» καὶ «πταίσματα» καὶ ἡ ὑπαγωγή καὶ τῶν τριῶν αὐτῶν μορφῶν τοῦ ἀξιοποίνου εἰς τὴν ἐνιαίαν ἔννοιαν τοῦ «ἐγκλήματος» ἀποτελεῖ κληρονομικὸν κατάλειμμα, τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν εἰς τὸ σύγχρονον Ποινικὸν Δίκαιον ἡ ἐπιστημονικὴ νοοτροπία τοῦ 19ου αἰῶνος, ἡ ὁποία εὐχαρίστως ἤρκεϊτο εἰς τυπικὰ κριτήρια, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συστηματικὴν ἐνότητα τῶν διαφορῶν ἐννοιῶν τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως, πράγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἀπετέλει τὴν κυρίαν μεθοδολογικὴν ἐπιταγὴν τοῦ αἰῶνος τούτου. ὡς πρὸς αὐτήν. (1)

Συμφώνως πρὸς τὴν νοοτροπίαν αὐτήν, ἡ ὑπαρξίς τυπικῶς ἐνιαίας μορφῆς (τῆς ποινῆς), ὅσον ἀφορᾷ τὴν κύρωσιν τῶν διαφορῶν ἀξιοποίνων πράξεων, ἐθεωρήθη ἀρκετὴ διὰ τὴν συστηματικὴν μεταξὺ των ἐνότητα καὶ τοῦτο ἀσχέτως τῆς ποσοτικῆς διαβαθμίσεως, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν διαφορῶν ποινῶν καὶ δὴ ἀναλόγως τῆς συγκεκριμένης περιπτώσεως διὰ τὴν ὁποίαν ἀπειλοῦνται καὶ ἐπιβάλλονται αὗται.

(1) Πρβλ. Γεωργάκη «Ἀπαγόρευσις τῆς ἀναλογίας... σελ. 79 ἐπ.

Ἐν τούτοις, ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τὴν ὁποίαν συμμερίζεται καὶ ὁ ἡμέτερος κῶδιξ, διατηρῶν τὴν «τριχοτόμησιν» τῶν ἀξιοποίνων πράξεων, εἶναι ἐσφαλμένη, χαρακτηριζομένη ἀπὸ ἐλαττώματα, ἀφορῶντα καὶ τὴν θεωρητικὴν τῆς θεμελίωσιν καὶ τὰς πρακτικὰς τῆς συνεπείας, περὶ τῶν ὁποίων ἄλλωστε ἐγένετο ἤδη λόγος ἀνωτέρω. (1)

Ἡ τριτοχόμησις τῶν ἀξιοποίνων πράξεων de lege lata. Ἡ διάκρισις τῶν ἀξιοποίνων πράξεων εἰς «κακουργήματα», «πλημμελήματα» καὶ «πταίσματα» ἔχει ὁρισμένας οὐσιώδεις πρακτικῆς φύσεως συνεπείας, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἀνάγονται εἰς τὸν τομέα τοῦ οὐσιαστικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἐνῶ ἄλλαι ἀφοροῦν τὸν τομέα τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Αἱ συνέπειαι αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὸν τομέα τοῦ οὐσιαστικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἀναφέρονται :

1) **Εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπαιτιότητα τοῦ δράστου :** Οὕτω τὰ κακουργήματα καὶ τὰ πλημμελήματα τιμωροῦνται μόνον ἐκ δόλου τελούμενα, ἐνῶ τὰ πλημμελήματα, ἐφ' ὅσον ἀναγράφεται τοῦτο ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ, τιμωροῦνται καὶ ἐὰν ἀκόμη ἤθελον τελεσθῇ ἐξ ἀμελείας.

Ἀντιθέτως, τὰ πταίσματα τιμωροῦνται ἀδιακρίτως καὶ ἐκ δόλου καὶ ἐξ ἀμελείας τελούμενα, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων εἰς τὰς ὁποίας ὁ νόμος ρητῶς ἀπαιτεῖ δόλον.

2) **Εἰς τὴν ἀπόπειραν :** Οὕτως, ἐνῶ ἡ ἀπόπειρα τιμωρεῖται ἐπὶ κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων, παραμένει ἀτιμώρητος ἐπὶ τῆς τελέσεως πταισμάτων.

3) **Εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐλληνικῶν ποινικῶν νόμων :** Οὕτω διὰ τὴν ἐφαρμοσθῆναι ὁ ἐλληνικὸς ποινικὸς νόμος διὰ ἀξιοποίνους πράξεις τελεσθεῖσας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, δεόν αἱ πράξεις αὗται νὰ ἔχουν τὸν βαθμὸν κακουργήματος ἢ πλημμελήματος. Ἀντιθέτως, ἐπὶ τελεσθέντων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πταισμάτων δὲν ἐφαρμόζονται οἱ ἐλληνικοὶ ποινικοὶ νόμοι, παρὰ μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ὁρίζει τοῦτο ρητῶς ὁ νόμος.

Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων, τελεσθέντων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, διακρίνομεν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐλληνικῶν ποινικῶν νόμων, δεδομένου ὅτι οὗτοι ἐφαρμόζονται εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν πλημμελημάτων καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κακουργήματα, μόνον κατόπιν ἐγκλήσεως τοῦ παθόντος ἢ αἰτήσεως τῆς κυβερνήσεως τῆς χώρας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔλαβε χώραν, τυχόν, τὸ πλημμέλημα.

4) **Εἰς τὴν παραγραφὴν :** Οὕτω, τὸ ἀξιοποίνον παραγράφεται α) δέκα πέντε ἕως εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ κακουργήματος καὶ δὴ ἀναλόγως τῆς ἀπειλουμένης ἐν τῷ νόμῳ διὰ τὴν τέλεσίν του ποινῆς. β)

(1) Σελ. 103 ἐπ.

πέντε ἔτη μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ πλημμελήματος καὶ γ) ἐν ἔτος μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ πταίσματος.

Αἱ συνέπειαι τῆς τριχοτομήσεως αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὸν δικονομικὸν τομέα ἀναφέρονται :

1) *Εἰς τὴν καθ' ὑλὴν ἀρμοδιότητα τῶν ποινικῶν δικαστηρίων* : Οὕτω, τὰ κακουργοδικεῖα δικάζουν κατὰ κανόνα τὰ κακουργήματα. (Α. 109 Π. Δ., ὅπου καὶ αἱ σχετικαὶ ἐξαιρέσεις). Τὰ πλημμελειοδικεῖα δικάζουν κατὰ κανόνα τὰ πλημμελήματα (102 Π. Δ., ὅπου καὶ αἱ σχετικαὶ ἐξαιρέσεις ὡς καὶ 113 Π. Δ.). Τὰ πταισματοδικεῖα δικάζουν κατὰ κανόνα τὰ πταίσματα (115 Π. Δ.).

2) *Εἰς τὴν προφυλάκισιν* : Οὕτω, ἐπὶ κακουργημάτων διατάσσεται πάντοτε προφυλάκισις, ἐφ' ὅσον γεννῶνται σοβαραὶ ὑπόνοιαι ἐνοχῆς, ἐνῶ ἐπὶ πλημμελημάτων, ἢ προφυλάκισις χωρεῖ μόνον ὑπὸ ὠρισμένης περιπτώσεως ὀριζομένης ἐν τῷ νόμῳ (282 Π. Δ.). Ἀντιθέτως, ἐπὶ πταισμάτων οὐδέποτε χωρεῖ προφυλάκισις.

III. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀξιοποίνου πράξεως

Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι ἀξιόποινος εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη συμπεριφορὰ ὅταν ὡς ἐλίμεμπτας ἀδικοπραγία ἐπισύρῃ ἐφ' ἑαυτῆς τὴν ποινὴν τὴν προβλεπόμενην ὑπὸ τοῦ νόμου.

Ἦδη, πρόκειται νὰ ἐκτεθοῦν ἀναλυτικώτερον τὰ ἰδιαίτερα τῆς ἀξιοποίνου πράξεως χαρακτηριστικὰ βάσει τοῦ ποινικοῦ νόμου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βάσει τῆς σχετικῆς θεωρίας.

Η ΠΡΑΞΙΣ

Πᾶσα ποινικὴ εὐθύνη ἄρχεται διὰ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐγκληματικῆς προθέσεως, διὰ τῆς «πράξεως» ἢ ὁποία ὡς τεχνικὸς ὅρος χρησιμοποιούμενος ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ (Α 14 § 2) καταλαμβάνει τόσον τὴν θετικὴν ἐνέργειαν, πρᾶξιν ἐν στενῇ ἐννοίᾳ, ὅσον καὶ τὴν παράλειψιν.

Εἰδικώτερον : *πρᾶξιν καλοῦμεν τὴν ἔχουσαν ὠρισμένον κοινωνικὸν νόημα—σημασίαν—ἐκουσίαν συμπεριφορὰν.*

Ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τούτου τεκμαίρεται ὅτι δύο εἶναι τὰ συγκροτητικὰ σκέλη τῆς ἐννοίας τῆς πράξεως 1) Ἡ Βούλησις, τόσον ὡς φορεὺς τῆς ἐγκληματικῆς ἀποφάσεως, ὅσον καὶ ὡς ἐκδήλωσις καὶ 2) τὸ ἐν τῷ ἑξωτερικῷ κόσμῳ ἐπερχόμενον ἀποτέλεσμα.

Ἀμφοτέραι αἱ ἀπόψεις τῆς ἐννοίας τῆς πράξεως (ἐνέργεια—παράλειψις) δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν *μηχανικῶς*, καθ' ὅσον ἡ πρᾶξις, ὡς ἐννοία τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, δὲν εἶναι, ταυτόσημος πρὸς τὴν φυσι-

κὴν τῆς πράξεως μορφὴν, ἥτοι «τὴν σωματικὴν κίνησιν ἢ ἀκίνησίαν, σὺν τῇ ἐπελθούσῃ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ μεταλλαγῇ», ἀλλὰ ἔννοια ἀξιολογικὴ, ἥτοι *συμπεριφορὰ ἔχουσα*, ὡς ἐλέχθη ἤδη, *τὴν μορφὴν κοινωνικῆς λειτουργίας ὀρισμένου μέλους τῆς δλότητος, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ προσλαμβάνει αὕτη τὸ ἀληθὲς νόημά της*.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, τρία εἶναι τὰ καθ' ἑκαστον στοιχεῖα τῆς πράξεως :

1) *Ἡ ἀπόφασις τῆς βουλῆσεως ἢ προαιρέσεως*.

Ἡ λειτουργία τῆς «προαιρέσεως». Ἡ προᾶξις, ὡς θεμελιωτικὴ ἔννοια τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, δέον νὰ στηρίζεται ἀπαραιτήτως ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης βουλῆσεως. Ὁ κανὼν αὐτὸς εἶναι ἄνευ ἐξαιρέσεως, ἐφ' ᾧ καὶ ἰσχύει ἐν προκειμένῳ τὸ ἀξίωμα συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον «ἄνευ βουλῆσεως προᾶξις δὲν εἶναι νοητή».

Ἐκ πρώτης ὄψεως, ἡ ἀνωτέρω προϋπόθεσις τῆς «προαιρέσεως» ὡς βασικῆς προϋποθέσεως τῆς πράξεως, δὲν φαίνεται νὰ καταλαμβάνῃ τὰς περιπτώσεις τῆς «λησμοσύνης». Ἐν τούτοις, προσεκτικὴ μελέτη τοῦ θέματος καταδεικνύει ὅτι καὶ αἱ περιπτώσεις αὗται, κατὰ τὰς ὁποίας παύει κανεὶς *ἀσυνειδήτως* νὰ βούλεται ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ὤφειλεν, ὑπάγονται εἰς τὸν βουλευτικὸν κανόνα, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάγεται καὶ τὸ ἐν συνειδήσει «μὴ βούλεσθαι» ἢ τὸ «ἄλλως ἀπὸ ὅ,τι θὰ ἔδει βούλεσθαι» (παράλειψις). (1)

Εἰδικώτερον καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν ἀρχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρωπίνη βούλησις ἀποτελεῖ τὸν ἀποκλειστικὸν φορέα τῆς «πράξεως» ἔπεται ὅτι, δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον τῆς νομικῆς ἀξιολογήσεως τοῦ ἀξιοποίνου καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι «πράξεις» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου :

1α) Αἱ κινήσεις καὶ γενικώτερον ἡ συμπεριφορὰ τῶν ζώων.

1β) Αἱ καταστάσεις, αὗται καθ' ἑαυτάς.

1γ) Τὰ φυσικὰ συμβάντα.

1δ) Αἱ καθαρῶς μηχανικαὶ καὶ ὄχι ἐκούσαι ἐνέργειαι τῶν ἀνθρώπων (πράξεις, λαμβάνουσαι χώραν καθ' ὕπνον π.χ.).

1ε) Αἱ πράξεις τῶν νομικῶν προσώπων.

Ἡ ὄντολογικὴ ὑφὴ τῆς «πράξεως» ὡς ἐννοίας τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἀναποσπástως συνδεδεμένης πρὸς τὴν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου προσωπικό-

(1) Πολύτιμον ἔνδειξιν περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ βουλευτικοῦ κανόνος, παρέχουν πάντοτε τὰ σχετικὰ αἵτια τῆς «προαιρέσεως». Τοιαῦτα αἵτια ὑπάρχουν, ἂν καὶ εἰς τὸ ὑποσυνείδητον καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς «λησμοσύνης», βάσις τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἀδιαφορία πρὸς ὀρισμένα καθήκοντα, τὰ ὁποῖα θέλει κανεὶς νὰ λησμονήσῃ.

τητα, αποκλείει τὴν χρησιμοποίησιν οἰουδήποτε πλάσματος, ὡς τὸ τοῦ νομικοῦ προσώπου, διὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς ποινικῆς εὐθύνης (¹).

Τὸ περιεχόμενον τῆς προαιρέσεως: Ἡ μέχρι σήμερον κρατοῦσα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ γνώμη, ἐξήντλει τὴν συμμετοχὴν τῆς βουλήσεως εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐννοίας τῆς πράξεως, διὰ τῆς ἀπλῆς διαπιστώσεως ὅτι ἡ πράξις ἦτο αὐθαίρετος καὶ ἐκουσία, ἀρνούμενη τὴν ἀνάγκην τῆς θεωρήσεως καὶ τοῦ περιεχομένου τῆς τοιαύτης ἐκουσιότητος.

Ἀλλ' ἀκριβῶς, τὸ περιεχόμενον τῆς βουλήσεως, *ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ ὁποῖον θέλει καὶ χάριν τοῦ ὁποίου δρά* ὁ δράστης, ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῆς πραγματικότητος ἡ ὁποία λέγεται πράξις. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ἀνθρωπίνη πράξις ἀποτελεῖ πάντοτε καὶ κατ' ἀνάγκην *ἐπιλογὴν*, ἄνευ τῆς ὁποίας καὶ δὲν νοεῖται *δρῶν* ὁ ἄνθρωπος.

Ἐξ οὗ καὶ εἰς τὴν σύγχρονον ἐπιστήμην, μὲ ὁδηγὸν τὸν Welzel, ἤρχισε νὰ διεισδύῃ ἡ λεγομένη «*τελικὴ*» ἢ «*σκοπιμος*» περὶ τῆς πράξεως ἐννοια, τῆς ὁποίας τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν ἔγκειται εἰς τὴν θεώρησιν τῆς «*πράξεως*» ὡς ὑπαρξικοῦ δεδομένου, διὰ τῆς συνδέσεώς της πρὸς τὴν πρωταρχικὴν ἀρχὴν πάσης ἀνθρωπίνης ἐνεργείας : *τὴν σκοπιμότητα* καὶ τὴν διερεῦνησιν, ἐπομένως, τοῦ περιεχομένου τῆς πρὸς «*τέλεσιν*» ὠθητάσης βουλήσεως.

Συνέπειαν τῆς τοιαύτης περὶ «*πράξεως*» ἀντιλήψεως, ἀποτελεῖ ἡ ἀνάγκη ὅπως μετὰ τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν βούλησιν, ὡς φορέα τῆς πράξεως, ἐξετάζωνται ἐν συνεχείᾳ καὶ αἱ τυπικαὶ μορφαὶ διὰ τῶν ὁποίων κατευθύνει αὕτη τὴν ἐγκληματικὴν ἐκδήλωσιν.

Τὰς τυπικὰς μορφὰς τῆς «*προαιρέσεως*» ἦτοι τοὺς χαρακτηριστικοὺς καὶ ἐνδιαφέροντας διὰ τὴν ἀξιόποινον πράξιν τρόπους, βάσει τῶν ὁποίων καὶ σχηματίζεται ἡ ἀπόφασις τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως, καθορίζει ὁ ἴδιος

(1) Ἡ ἀρχὴ τοῦ «*ποινικῶς*» ἀνευθύνου τῶν νομικῶν προσώπων ὑπέστη, ἰδίως μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, σφοδρὰν κριτικὴν, ἰδίως ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἀναγκῶν τοῦ διαπλασθέντος μεταπολεμικῶς Δικαίου τῶν ἐγκλημάτων πολέμου.

(Πρβλ. σχετικῶς Sir Hartley Schawcross, ἐν Procès, Vol III σελ. 115 καὶ Π. Παπαδάτου : Τὸ ἐγκλημα τῆς Γενοκτονίας ἐν Ἐφ. Ἑλλήνων Νομικῶν Φεβρ. - Μαρτ. 1956. Ἡ προσετιθεῖσα ἐν τούτοις ἡμετέρα γνώμη (σελ. 111) καθ' ἣν δὲν εἶναι ἀπαράιτητον νὰ συμπίπτουν αἱ μεθοδολογικαὶ προϋποθέσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου μὲ ἐκείνας τοῦ Διεθνoῦς τοιούτου, στερεῖ τὴν πολεμικὴν ἐναντίον τοῦ ποινικῶς «*ἀνευθύνου*» γενικῶς τῶν νομικῶν προσώπων, τοῦ ἰσχυροτέρου αὐτῆς ἐπιχειρήματος. Πρὸς γενικώτερον ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ποινικῆς εὐθύνης τῶν νομικῶν προσώπων κατατοπισμὸν, πρβλ. : Φιλιππίδη Τηλ. «*Ἡ ποινικὴ εὐθύνη τῶν νομικῶν προσώπων 1950*».

ὁ ποινικὸς νόμος εἰς δύο : εἰς τὸν *δόλον* καὶ τὴν *ἀμέλειαν*. Καὶ δόλου μὲν δέχεται ὁ νόμος δύο μορφάς, τὸν ἄμεσον καὶ ἐνδεχόμενον δόλον, ἐνῷ τὴν ἀμέλειαν παραδέχεται καὶ ὡς ἐνσυνείδητον καὶ ὡς ἀσυνείδητον τοιαύτην.

Αἱ οὕτως ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζόμεναι τυπικαὶ μορφαὶ τῆς «προαιρέσεως» καλοῦνται συνήθως καὶ μορφαὶ τοῦ «ἀσυγγνώστου» καὶ τοῦτο διότι ἀποτελοῦν τὰς προϋποθέσεις τῆς μομφῆς ἢ τοῦ «ἐπιμέμπτου» τῆς ἀξιολογικοῦ πράξεως.

Ἡ τοιαύτη δυσνόστοτος παρουσία τοῦ «δόλου» καὶ τῆς «ἀμελείας» τόσον εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς «πράξεως», ὅσον καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἀσυγγνώστου» εἶναι καὶ πρακτικῶς ἀναγκαία καὶ θεωρητικῶς ἐπιβεβλημένη, καθ' ὅσον εἶναι ἀπαραίτητον νὰ *ἀνατρέξωμεν* ὅπωςδήποτε εἰς τὸ μορφολογικὸν περιεχόμενον τῆς βουλήσεως προκειμένου νὰ καταλογίσωμεν τὴν πράξιν εἰς τὸν ἀδικοπραγήσαντα δράστην.

Λέγομεν ἐν προκειμένῳ ὅτι «*ἀνατρέχομεν*» εἰς τὸ βουλευτικὸν περιεχόμενον τῆς πράξεως, διότι ὡς εἶναι φυσικόν, τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὴν περὶ καταλογισμοῦ κρίσιν ἀνακύπτει *κυρίως* τὸ εἰδικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Ποινικοῦ Νόμου διὰ τὴν διερεύνησιν τοῦ ὡς ἄνω περιεχομένου, δὲν σημαίνει καθόλου ὅτι τότε τὸ πρῶτον καὶ ἐμφανίζεται τὸ περιεχόμενον αὐτό. *Ὑπῆρξε* τοῦτο, ἀρχικῶς θεμελιωτικὸν στοιχεῖον τῆς πράξεως καὶ ὡς τοιοῦτον χρησιμεύει ἐν συνεχείᾳ καὶ ὡς θεμελιωτικὸν στοιχεῖον τοῦ καταλογισμοῦ.

Ἡ ἀποψις τῶν ἀντιφρονούντων πρὸς τὴν «σκόπιμον» ἢ «τελικήν» περὶ τῆς πράξεως θεωρίαν, παραγνωρίζει προφανῶς τὰ ἄνωτέρω καὶ συγχέουσα *ὀντολογικὰ* δεδομένα μὲ *κρίσεις*, ἐπιμένει αὐθαιρέτως νὰ συναντᾷ τὸν «δόλον» καὶ τὴν «ἀμέλειαν» τῆς πράξεως μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν ὅπου κορυφῶται τὸ ἀξιολογικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ὑπαρξίν των, ἥτοι μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ «καταλογισμοῦ» τῆς πράξεως. Παραγνωρίζει οὕτως ἢ ὡς ἄνω ἀποψις τὸ γεγονός, ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ποινικῆς περὶ καταλογισμοῦ ἀξιολογήσεως, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θεμελιώνει τὸν «δόλον» καὶ τὴν «ἀμέλειαν», ἀλλ' ὅτι ἀντιστρόφως αἱ μορφαὶ τῆς ὑποκειμενικότητος, *προϋπάρχουσαι* τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου, εἶναι ἐκεῖναι ἀκριβῶς αἱ ὁποῖαι τὸ προκαλοῦν, τὸ θεμελιοῦν (').

1. Ἡ τοιαύτη συστηματικὴ κατάταξις τοῦ «δόλου» καὶ τῆς «ἀμελείας» περὶ ἧς καὶ κατωτέρω, εἰς τὸ περὶ τοῦ «συγγνώστου» τῆς πράξεως σημεῖον τοῦ παρόντος εἶναι δεδομένη εἰς τὸν ποινικὸν νομοθέτην ἀπὸ τὴν βιολογικὴν πραγματικότητα τῆς ἐγκληματικῆς ἐκδηλώσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ δὲν δύναται νὰ ἀποστῇ οὗτος κατὰ τὴν ἐν τῷ νόμῳ ἐννοιολόγησίν της. Καὶ τοῦτο διότι ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ τῆς ἐν τῇ πράξει βουλήσεως τοῦ δράστου, οὐδὲν ἔχομεν λογικὸν δικαίωμα νὰ μὴ ἀναφερώμεθα αὐτομάτως καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτῆς.

Ἡ Βούλησις ἢ ὑπάρχει ἐν τῇ πράξει ἢ δὲν ὑπάρχει. Ἐφ' ὅσον ὁμως ὑπάρχει.

2) *Ἡ δήλωσις τῆς βουλήσεως ἢ βουλευτόν.* Ἡ δήλωσις τῆς βουλήσεως ἢ «βουλευτόν» λαμβάνει χώραν ὑπὸ δύο μορφάς : *τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν παράλειψιν.*

Ἡ θετικὴ ἐνέργεια ἢ πρᾶξις ἐν στενῇ ἐννοίᾳ : Αὕτη ἔγκειται κατὰ κανόνα εἰς τὴν καταβολὴν σωματικῆς ἐνεργείας, διὰ τῆς ὁποίας καὶ ἐκδηλώνεται εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον τὸ ἐσωτερικὸν κίνητρον τῆς «προαιρέσεως».

Ἡ παράλειψις : Αὕτη ἔγκειται εἰς ἐκουσίαν ἢ ἀκόμη καὶ εἰς λησμοσύνην ὀφειλομένην σωματικὴν ἀκίνησίαν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν πάντοτε ὅτι ὑπάρχει, παρὰ τῷ δράσῃ, ἡ βουλευτικὴ δυνατότης ἀναμενομένης, βάσει σχετικῆς νομικῆς ὑποχρέωσεως τοῦ δράστου, ἐνεργείας.

Τὰ οὕτω τελούμενα ἀδικήματα, καλοῦνται *ἀδικήματα παραλείψεως* καὶ διακρίνονται εἰς «*γνήσια*» καὶ «*μὴ γνήσια*» ἀδικήματα παραλείψεως.

Ἡ διαφορὰ τῶν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι τὰ «γνήσια» ἀδικήματα παραλείψεως εἶναι προσβολαὶ θετικῶν καθηκόντων καὶ συνίστανται εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ ὠρισμένης ἐνεργείας προστασσομένης ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐνῶ ἀντιθέτως, τὰ «μὴ γνήσια» ἀδικήματα παραλείψεως εἶναι ἀδικήματα προσκρούοντα εἰς ἀπαγορεύσεις καὶ τιμωροῦνται διότι τὸ ἐκ τῆς παραλείψεως ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν, ἐνῶ ἦτο δυνατόν καὶ ἐπεβάλλετο νὰ εἶχε τοῦτο παρεμποδισθῇ.

3) *Τὸ ἀποτέλεσμα.* Ἡ πρᾶξις, ὡς ἐκουσία συμπεριφορὰ προσλαμβάνει, πάντοτε, κατ' ἀνάγκην, ὠρισμένον κοινωνικὸν νόημα διὰ τὸ ὅποιον καὶ καθίσταται αὕτη ἀντικείμενον τῆς ποινικῆς ἀποδοκιμασίας καὶ τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ.

Ἡ πρᾶξις δηλαδή, ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, καθίσταται προϋπόθεσις

ὑπάρχει καὶ ὡς περιεχόμενον καὶ ὡς μορφή τῆς βουλήσεως καὶ θὰ ἔδει νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ἔχομεν ἄλλου εἶδους βούλησιν εἰς τὸν «καταλογισμὸν» καὶ ἄλλου εἶδους βούλησιν εἰς τὴν «πρᾶξιν», διὰ νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τοὺς συστηματικούς διαχωρισμούς τῆς παρ' ἡμῖν κρατούσης θεωρίας.

Ὁ Ν. Χωραφᾶς, ἀρνούμενος τὴν ἔνταξιν τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀμελείας ἐν τῇ πράξει καὶ ὁμιλῶν περὶ τῆς νομικῆς ἐκτιμήσεως, ὡς ἔργου οὐχὶ «δεδομένου» ἀνωθεν ἀλλ' «ἀνατεθειμένου» εἰς τὸν Νομοθέτην (ἐ.ἀ. σελ. 322) ἀναφέρεται εἰς δύο διαφοροὺς ὅλως νομοθετικὰς λειτουργίας.

Ἀνατεθειμένον εἶναι πράγματι τὸ ἔργον τῆς νομικῆς ἐκτιμήσεως καὶ ὁ δεοντολογικὸς κανὼν εἶναι «αὐτόνομος» εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς ἐπιλογῆς ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τῶν «τύπων» τοῦ ἀξιοποίνου. Τὸ ποῖα πρᾶξις δέον νὰ εἶναι καὶ ποῖα δέον νὰ μὴ εἶναι ἀξιόποινος, τοῦτο τὸ χαρακτηρίζει κυρίως κατ' αὐτοτελῆ τρόπον ἡ νομοθετικὴ ἀξιολόγησις. Τὴν διάρθρωσιν ὅμως τοῦ «τύπου» ἦτοι τῆς ἐννοίας τοῦ ἐγκλήματος, προσδιορίζει ὅπωςδῆποτε καὶ δὴ ἀποφασιστικῶς τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ δεδομένον.

τοῦ ἀξιοποίνου, ὅχι ὑπὸ τὴν ιδιότητά της ὡς ἀπλῆς φυσικῆς διαδικασίας, ἀλλ' ὡς κοινωνικὴ ἐνέργεια ἔχουσα πάντοτε ὠρισμένον κοινωνικὸν νόημα, ἥτοι ὠρισμένην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. **Τὴν τοιαύτην κοινωνικὴν ἐπίδρασιν καλοῦμεν «ἀποτελέσμα».**

Ἡ διαπίστωσις, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς «πράξεως» ἐνυπάρχει πάντοτε καὶ ἡ ἔννοια τοῦ «ἀποτελέσματος» ἀντανακλᾷ καὶ εἰς τὸν ποινικὸν νόμον, ὅπου εἰς τὸν **τύπον** ἐκάστου ἐγκλήματος, ἀνταποκρίνεται πάντοτε καὶ ὁ **τύπος** ὠρισμένου ἀποτελέσματος.

Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐκάστοτε μορφή καὶ τὸ ἐκάστοτε κοινωνικὸν περιεχόμενον τοῦ ἀποτελέσματος ἥτοι: **τί εἶναι εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν ἀποτέλεσμα** προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ποινικὸν νόμον, ὁ ὁποῖος ἐξ ὅλων τῶν δυνατῶν κοινωνικῶν νοημάτων μιᾷ ὠρισμένης ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς, ἐπιλέγει μόνον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τὸν ἐνδιαφέρει καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι τό, εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν, ὑπὸ τοῦ νόμου ἀποδοκιμαζόμενον.

Οὕτως εἰς τὴν περίπτωσιν π.χ. ὅπου ὁ Α πυροβολεῖ καὶ τραυματίζει τὸν Β, καθιστῶν αὐτὸν ἀνίκανον πρὸς ἐργασίαν, μὲ συνέπειαν τὴν οἰκονομικὴν καταστροφὴν αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του, τὴν ματαίωσιν τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς του, τὴν διακοπὴν τῶν σπουδῶν τοῦ υἱοῦ του καὶ τέλος, τὸν ἐκ λύπης καὶ μαρασμοῦ θάνατον τῆς συζύγου του, ἐπιφέρει μὲν διὰ τῆς πράξεώς του πλείονα **ἀποτελέσματα**, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι μόνον **ἐν** ἐξ αὐτῶν εἶναι ποινικῶς ἐνδιαφέρον καὶ συγκεκριμένως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συνιστᾷ τὸν τραυματισμὸν τοῦ Β καὶ ἀναλογεῖ εἰς τὸν τύπον τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος τοῦ Α 309 Π.Κ.

Ἡ «δήλωσις τῆς βουλήσεως» καὶ τὸ «ἀποτέλεσμα» δὲν συμπίπτουν πάντοτε ἀπολύτως, ἀλλὰ δύνανται κάλλιστα νὰ ἀφίστανται ἀλλήλων, τόσον κατὰ χρόνον, ὅσον καὶ κατὰ τόπον.

Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἀνακύπτουν τὰ πρακτικὰ θέματα:

αα) τῆς αἰτιώδους συναφείας καὶ

ββ) τοῦ χρόνου καὶ τόπου τῆς τελέσεως τῆς πράξεως.

4. Ἡ αἰτιώδης συνάφεια.

Αἰτιότης ἢ αἰτιώδης συνάφεια, εἶναι ὁ νοητὸς σύνδεσμος, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως καὶ τῶν διαφορῶν αὐτῆς ἀποτελεσμάτων.

Ἡ ἔννοια τῆς αἰτιότητος ἢ τῆς αἰτιώδους συναφείας: Ἡ αἰτιότης συνίσταται εἰς *a priori* ὑφισταμένην, ἥτοι πρὸ πάσης ἀτομικῆς ἐμπειρίας ὑπάρχουσαν μορφήν σκέψεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὅμως θεμελιοῦνται ὅλοι, ἀνεξαιρέτως, αἱ ἐμπειρικαί μας κρίσεις.

Συνεπεία τούτου, ἡ διαπίστωσις περὶ τινος πράξεως, ὡς τῆς αἰτίας ὠρι-

σμένου αποτελέσματος, δὲν σημαίνει κατ' ἀρχὴν τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν ὑπαρξιν νοητοῦ συνδέσμου μεταξύ των. Ἡ αἰτιότης, δηλαδή, δὲν ἀποτελεῖ πραγματικότητα τὴν ὁποίαν δύναται, ἐνδεχομένως, νὰ ζυγίσῃ ἢ νὰ καταμετρήσῃ κανείς, ἀλλὰ πραγματικότητα τῆς ὁποίας μόνον ἡ νοερὰ σύλληψις εἶναι ἐφικτή.

Ἡ κρίσις περὶ τῆς αἰτιότητος: Διαπιστοῦντες αἰτιότητα, νοοῦμεν, ὡς ἐλέχθη, ὅτι γεγονός τι ἀποτελεῖ ὄρον διὰ τὴν ἐπέλευσιν ἄλλου γεγονότος. Βεβαίως, ἡ κρίσις μας αὕτῃ περὶ τῆς «αἰτιότητος» δὲν δύναται νὰ παραγνώρισῃ τὴν ἰδιάζουσαν σημασίαν τῆς συνδρομῆς ὠρισμένων γεγονότων εἰς τὴν ἐπέλευσιν ἀποτελέσματος τινὸς καὶ ἰδίως τὸ ὅτι ὠρισμένοι ὄροι, εἶναι πλέον ἀποφασιστικοὶ διὰ τὴν ἐπέλευσιν ὠρισμένων ἀποτελεσμάτων ἀπὸ ἄλλους. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ μόνον ἡ ἐνιαία καὶ συνολικὴ ὑπαρξίς *ὅλων ἀνεξαιρέτως* τῶν ὄρων παρέχει τὴν πρόσφορον αἰτίαν διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος, ἔπεται κατὰ λογικὴν ἀνάγκην, ὅτι εἰς τὴν φύσιν ἐκάστου ὄρου ἔγκειται νὰ εἶναι οὗτος **ἀπαραίτητος** καὶ ἐπομένως ἀπολύτως **ισότιμος** μὲ τοὺς ἄλλους, ὡς πρὸς τὴν ἐπέλευσιν ταύτην.

Ἐξ οὗ καὶ διὰ τὴν κρίσιν περὶ τῆς αἰτιότητος, πᾶς ὄρος ἔχει τὴν ἰδίαν μὲ τοὺς ἄλλους σημασίαν καὶ ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ εἶναι **ισάξιοι**.

Διὰ τοὺς ὡς ἄνω ἐκτεθέντας λόγους, ἀπόψεις ὡς αἱ κατωτέρω περὶ «προσφόρου αἰτίας» καὶ «ἐνεργοῦ αἰτίας» ἀναφερόμεναι, καθ' ἃς μεταξὺ τῶν διαφόρων ὄρων δέον νὰ διακρίνωμεν πάντοτε ἓνα, ὡς κύριον ὄρον ἢ **αἰτίαν**, τῶν ὑπολοίπων, ἐχόντων παρακολουθηματικὸν μόνον καὶ δευτερεύοντα χαρακτῆρα, εἶναι ἀποκρουστέαι.

Ἡ νομικὴ λειτουργία τῆς αἰτιότητος: Συμφώνως πρὸς τὸν ἡμέτερον νόμον, ἡ ἀποψις τῆς αἰτιώδους συναφείας διαπιστοῦται βάσει τοῦ κανόνος «*Conditio sine qua non*» ὃ ὁποῖος σημαίνει ὅτι: ἡ δήλωσις τῆς βουλήσεως εἶναι αἰτιώδης, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ τυχὸν ἀπουσία αὐτῆς, θὰ ἐπέφερεν αὐτομάτως καὶ τὴν ματαίωσιν τοῦ ἀποτελέσματος.

Ὡς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀνωτέρω κανόνος εἰς τὰ θέματα τῆς αἰτιότητος, ἔπεται ὅτι ἡ δήλωσις τῆς βουλήσεως ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι αἰτιώδης:

αα) Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅπου ἐπέρχονται **ἐκτάκτως** καὶ ἄλλα περιστατικὰ τὰ ὁποῖα συντρέχουν καὶ αὐτὰ εἰς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος.

ββ) Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς καλουμένης «διακοπῆς τῆς αἰτιώδους συναφείας» ⁽¹⁾. Ἦτοι, ὅταν μεταξὺ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου καὶ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀποτελέσματος, ἐμφιλοχωρῇ, ἐκ προθέσεως ἢ

(1) Αἱ περιπτώσεις αὗται καλοῦνται, κακῶς, περιπτώσεις διακοπῆς τῆς αἰτιώδους συναφείας, διότι ὡς ἀναπτύσσεται ἐν τῷ κειμένῳ, ἡ αἰτιώδης συνάφεια δὲν διακόπτεται.

ἐξ ἀμελείας, ἢ συνενέργεια τοῦ ἰδίου τοῦ θύματος ἢ ὅταν μεταξὺ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου καὶ τοῦ ἀποτελέσματος, ἐμφιλοχωρῇ συνενέργεια τρίτου, λαβοῦσα χώραν **ἐκ προθέσεως**.

γγ) Τέλος ἀφίνει ἀδιάφορον τὸ περὶ αἰτιώδους συναφείας συμπέρασμα καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ δράστου ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι αἰτιώδης, τὸ γεγονὸς ὅτι πλείονες δράσται ἐνδέχεται νὰ συνενεργοῦν, ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων, διὰ τὴν ἐπενέργειαν ὠρισμένου ἀποτελέσματος ἢ, τέλος, ἡ περίπτωσις καθ' ἣν ἡ ἐνέργεια δράστου τινός, δὲν δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος, παρὰ μόνον ἐμμέσως, ἥτοι διὰ μέσου τῆς ἐπενεργείας ἄλλου.

Ἡ οὕτω πως, συμφώνως πρὸς τὸν κανόνα *Conditio sine qua non*, διαπιστουμένη αἰτιώδης συνάφεια μεταξὺ τῆς δηλώσεως τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ἀποτελεῖ τὴν πρώτην λογικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς ποινικῆς εὐθύνης.

Ἡ διαπίστωσις δηλαδὴ περὶ τῆς αἰτιότητος ὠρισμένης τινὸς ἐνεργείας ἢ παραλείψεως, ὡς πρὸς τὸ ἀξιοποίνον ἀποτελεσμα, ἀποτελεῖ τὴν ἀπαραίτητον βάσιν τῆς ἐν συνεχείᾳ συντελουμένης **νομικῆς ἐκτιμῆσεως** τῆς ἐνεργείας ἢ τῆς παραλείψεως ταύτης.

Δι' αὐτὸ καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συγχωρεῖται σύγχυσις ἢ ταύτισις τῶν δύο αὐτῶν διαφορετικῶν πραγμάτων.

Ἡ αἰτιότης συνιστᾷ, ὡς ἐλέχθη, ἐστερημένην πάσης ἀξιολογήσεως διαπίστωσιν, τῆς ὁποίας ἡ συμβολὴ ἔγκειται εἰς τὴν **ὀλοκληρωτικὴν διακρίβωσιν τοῦ λογικοῦ νοήματος** τῆς πράξεως ὠρισμένου δράστου.

Ἐνδέχεται βεβαίως, ἡ τοιαύτη διαπίστωσις νὰ συμπέσῃ καὶ μὲ τὸ συμπέρασμα περὶ τῆς καθόλου ποινικῆς εὐθύνης τοῦ δράστου καὶ νὰ χρωματισθῇ ἐπομένως ἀξιολογικῶς, ἀλλ' ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἡ τοιαύτη δυνατότης ἐπιτρέπει τὴν *a priori* ταύτισιν τοῦ **αἵτιου** δι' ὠρισμένον ἀξιοποίνον ἀποτέλεσμα, μὲ τὸν **ὑπαίτιον** δι' αὐτό.

Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἰσχύει, προκειμένου περὶ τῆς αἰτιότητος, τὸ ἀκόλουθον ἀξίωμα: **Ὁ αἷτιος** ἀξιοποίνου τινὸς συμπεριφορᾶς, δὲν εἶναι καὶ **ὑπαίτιος** διὰ τὴν τέλεσιν ταύτης.

Ἐκ τῆς προεκτεθείσης ἀρχῆς, καθ' ἣν, οὐδεμία πρᾶξις νοεῖται ἄνευ αἰτιώδους ὑποστάσεως, ἔπεται ὅτι ἡ αἰτιότης τῆς βουλήσεως εἶναι ἀπαραίτητος καὶ διὰ τὰς δύο τυπικὰς μορφὰς τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς: τὴν πρᾶξιν, ὡς θετικὴν ἐνέργειαν ἢ καὶ πρᾶξιν ἐν στενῇ ἐννοίᾳ καλουμένην καὶ τὴν παράλειψιν.

Ἡ αἰτιότης τῆς πράξεως, ὡς θετικῆς ἐνεργείας: Ἡ βάσει τῆς ἀρχῆς *Conditio sine qua non*, διαπίστωσις τῆς ὑπάρξεως αἰτιώδους συναφείας, εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας εἰς τὰς ὁποίας τὸ ποινικὸν ἀδίκημα λαμβάνει

χώραν διὰ θετικῆς ἐνεργείας (πράξεως ἐν στενῇ ἐννοίᾳ) δὲν παρουσιάζει ἰδιάζουσιν τινὰ δυσχέρειαν.

Ὅποτεδῆποτε, ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω (σελ. 195) ἡ τέλεσις τῆς πράξεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀγνοηθῇ, χωρὶς αὐτομάτως νὰ παύσῃ νοούμενον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, ἡ πρᾶξις συνιστᾷ **ὅρον** τοῦ τοιούτου ἀποτελέσματος, εἶναι δηλαδὴ αἰτιώδης ὡς πρὸς αὐτό.

Εἰδικώτερον ἡ αἰτιότης τῆς πράξεως, ὡς θετικῆς ἐνεργείας, δέον νὰ προσδιορίζεται ἀπαραιτήτως :

αα) **Ἀπὸ τὸ προκῦπτον ἐκάστοτε, συγκεκριμένον νόημα αὐτῆς.** Ἦτοι, δέον πάντοτε νὰ ἐξετάζεται μήπως ὁ νομοθέτης δὲν ἀπέβλεψεν, τυχόν, εἰς τὴν τυποποίησιν τῆς ἐν προκειμένῳ αἰτιώδου συναφείας ἢ ἡθέλησε νὰ περιορίσῃ τὸν κύκλον τῆς θεμελιούσης τὴν ποινικὴν εὐθύνην αἰτιότητος, μεταξὺ ὠρισμένων προσώπων.

Οὕτω, π.χ. οἱ γονεῖς τοῦ φονέως Α, παρ' ὅλον ὅτι ἔθεσαν καὶ αὐτοί, διὰ τῆς γεννήσεώς του, ἀναμφισβητήτως ὅρον διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθέντος ἀξιοποίνου φόνου, δὲν δύνανται ἐν τούτοις νὰ θεωρηθοῦν ὅτι συνέπραξαν εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον, ἐπειδὴ προφανῶς ἡ πρᾶξις τῆς τεκνογονίας, οὐδέποτε δύναται νὰ ἔχῃ τὸ κοινωνικὸν νόημα τοῦ «ἀποκτείνειν» συμφώνως τῷ Α 299 Π.Κ.

ββ) **Ἀπὸ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος.** Ἦτοι δέον πάντοτε νὰ ἐξετάζεται ἐὰν ἡ ἐπέλευσις αὕτη ἔχῃ συντελεσθῇ κατὰ τρόπον ὥστε ὁ σύνδεσμος τοῦ ἀποτελέσματος μὲ τὴν βούλησιν τοῦ δράστου, νὰ ἀνταποκρίνηται εἰς τὸν μέσον ὅρον τῆς κοινωνικῆς καὶ προσωπικῆς ἐμπειρίας. (1)

Αἱ δύο ὡς ἄνω προϋποθέσεις διὰ τὴν διαπίστωσιν τῆς αἰτιότητος εἶναι ἀπαραίτητοι, διὰ τὴν ἀποφυγὴν τῶν ὑπερβολῶν εἰς τὰς ὁποίας, κατ' ἀνάγκην, ὀδηγεῖ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας τοῦ ἰσοδυνάμου τῶν ὅρων, ὑπὸ τὴν μορφήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον ἐδιδάχθη αὕτη. (2)

Ἡ αἰτιότης τῆς παραλείψεως : Εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας εἰς τὰς ὁποίας τὸ νόημα ὠρισμένης ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς, ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι δι' αὐτῆς δὲν παρημποδίσθη ἡ ἐπέλευσις ὠρισμένου ἀποτελέσματος, ὁμιλοῦμεν περὶ **παραλείψεως**.

Καὶ ἐδῶ, ὅπως προκειμένου περὶ τῆς **ἐνεργείας**, διὰ νὰ ἀνεύρωμεν τὴν αἰτιότητα μιᾶς ὠρισμένης παραλείψεως, θὰ ἐφαρμόσωμεν τὸν κανόνα *conditio sine qua non*, ὁπότε καὶ διαπιστοῦται ὅτι αἱ παραλείψεις, καθί-

(1) Ἰδιαιτέραν σημασίαν προσκτᾷ ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ εἰς τὴν βούλησιν τοῦ δράστου, ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τῶν χαρακτηριζομένων «ὡς ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος».

(2) Βλ. κατωτέρω σελ. 199.

στανται αἰτιώδεις, μόνον ἐφ' ὅσον ἡ ἀντ' αὐτῶν νοουμένη καὶ ἀναμενομένη ἐνέργεια, ἤθελεν ἀποτρέψει τὴν ἐπέλευσιν τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου τιμωρουμένων ἀποτελεσμάτων.

Τὴν *νοουμένην* ἐνέργειαν ταυτίζομεν, προκειμένου περὶ τῆς αἰτιότητος τῆς παραλείψεως, μὲ τὴν *ἀναμενομένην* τοιαύτην καὶ τοῦτο διότι, ὡς εἶναι φυσικόν, τότε μόνον ἢ μὴ παρεμπόδισις ἀποτελέσματος τινὸς (παράλειψις) εἶναι αἰτιώδης δι' αὐτό, ἐφόσον ἢ παρεμπόδισις του (ἐνέργεια), παρουσιάζεται ἐν τῇ συγκεκριμένη περιπτώσει καὶ βάσει τῶν κανόνων τῆς καθημερινῆς ἐμπειρίας, ὡς *δυνατὴ*.

Ἄλλως δὲν πρόκειται περὶ αἰτιώδους παραλείψεως.

Οὐδεμίαν περαιτέρω δυσχέρειαν ἔχει τὸ θέμα τῆς αἰτιώδους συναφείας, προκειμένου περὶ τῶν παραλείψεων. Τοῦτο τονίζεται ἐνταῦθα, διότι ἢ ὑπὸ τῆς παλαιότερας θεωρίας δημιουργία «ζητήματος» ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς αἰτιότητος τῶν παραλείψεων, βάσει τοῦ συλλογισμοῦ «πῶς ἀπὸ τὸ τίποτε (παράλειψις) εἶναι δυνατόν νὰ προκύψῃ κάτι (ἀποτέλεσμα)» παρεγνώριζε σαφῶς :

αα) ὅτι συμφώνως πρὸς τ' ἄνωτέρω (σελ. 194) ἡ αἰτιότης δὲν συνιστᾷ, εἰς τὸν τομέα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου μηχανικὴν δύναμιν, ἀλλὰ καθαρῶς λογικὴν σχέσιν καὶ

ββ) ὅτι ἀντικείμενον τῆς ὑπαγωγῆς εἰς τὸν Ποινικὸν Νόμον καὶ ἐπομένως καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ διενεργουμένης ἀξιολογήσεως, δὲν εἶναι ἡ σωματικὴ ἀκίνησις, αὕτη καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ τὸ ἀνεπηρέαστον ἀπὸ τὴν εἰδικὴν φυσικὴν διαμόρφωσιν *κοινωνικὸν νόημα* τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς.

Ἐν τούτοις, ἡ ὑπαρξίς «ζητήματος» ὡς πρὸς τὰ ἀξιόποινα ἀδικήματα, τὰ τελούμενα διὰ παραλείψεως, ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη, παρ' ὅλον ὅτι, ὡς ἐλέγχθη, τοῦτο δὲν ἐμπίπτει εἰς τὴν σφαῖραν τῶν προβλημάτων τῆς αἰτιότητος. Καὶ τοῦτο διότι παραμένει πάντοτε ἡ ἀνάγκη λογικῶς ἱκανοποιητικοῦ νομικοῦ κριτηρίου, χρησίμου πρὸς ἐντοπισμὸν τοῦ τεραστίου κύκλου τῶν ἐνδεχομένων ἐκ παραλείψεως ὑπευθύνων καὶ τοῦ καθορισμοῦ ἐκείνων, διὰ τοὺς ὁποίους, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἀναριθμήτους ἄλλους, νὰ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι δὲν παρεμπόδισαν *in concreto* τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ἐνῶ ὥφειλαν νὰ πράξουν τοῦτο. Τὸν κύκλον ὅμως αὐτόν, εἶναι φανερόν ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν δύναται νὰ χαράξῃ, ἀπὸ τὸ κριτήριον τῆς *νομικῆς* σχέσεως ἢ ὁποία συνδέει *in concreto* τὸν παραλείποντα δράστην πρὸς τὸ παραλειφθὲν ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα καὶ ἡ ὁποία, σχέσις, ἀπορρέει ἀπὸ τὰς διαφορὰς, κατὰ πηγὴν καὶ ἔκτασιν, νομικὰς ὑποχρεώσεις, αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν σειρὰν των, προσδιορίζουν ἐκάστοτε τὴν στάσιν τῶν ἀνθρώπων ἔναντι τῶν διαφορῶν γεγονότων τῆς ζωῆς.

Ἐξ οὗ καὶ τὸ θέμα τῆς «παραλείψεως» δὲν εἶναι θέμα αἰτιότητος,

ἀλλὰ κατ' ἐξοχήν νομικὸν θέμα, τοῦ ὁποίου ἡ συστηματικὴ τοποθέτησις ἀνήκει κυρίως εἰς τὸν τομέα τῆς διδασκαλίας τοῦ «ἀδίκου», ὅπου καὶ θὰ τὸ πραγματευθῶμεν ἀναλυτικώτερον.

Αἱ περὶ αἰτιότητος θεωρίαι:— Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀντιθέσεις, εἰς τὸν τομέα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν αἰτιότητα, εἶναι γνωσταὶ κυρίως ὑπὸ τὰς δύο ἀκολουθούς μορφάς:

αα) Ὡς θεωρίαι στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς λογικῶς ἐσφαλμένης διακρίσεως μεταξὺ «αἰτίας» καὶ «ὄρων», κατὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος.

(Θεωρία τῆς προσφόρου αἰτίας)

(*v. Bar. — v. Kries*)

ββ) Ὡς θεωρίαι στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς λογικῶς ἀδιαβλήτου ἰσοτιμίας μεταξὺ «αἰτίας» καὶ «ὄρων», κατὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος.

(Θεωρία τοῦ ἰσοδυνάμου τῶν ὄρων)

(*v. Buri — Mezger — English*)

Θεωρία περὶ τῆς προσφόρου αἰτίας: Αἱ θεωρίαι τῆς πρώτης μορφῆς, καταγίνονται μὲ τὴν πρακτικῶς καὶ θεωρητικῶς ἀτελέσφορον προσπάθειαν, ὅπως διακρίνουν μεταξὺ κυρίας αἰτίας καὶ δευτερευόντων ὄρων τῆς ἐπελεύσεως τῶν διαφόρων ἀποτελεσμάτων καὶ διαπνέονται ἀπὸ τὴν σκέψιν τῆς «προσφόρου» αἰτίας, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, αἰτιώδης εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, δὲν καθίσταται πᾶσα αἰτία ὁδηγοῦσα εἰς συγκεκριμένον ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ μόνον ἐκείνη ἡ ὁποία γενικῶς ἐκ τῆς φύσεώς της, εἶναι πρόσφορος εἰς τὴν παραγωγὴν ἀποτελεσμάτων, ὁμοίων πρὸς τὸ παραχθέν.

Οὕτω, π.χ. αἰτίαν ἀποτελεῖ, συμφώνως πρὸς τὰς ὡς ἄνω ἀπόψεις:

«Ὁ τὴν ὁμαλὴν διαδρομὴν πρὸς τὴν ἀνώμαλον τοιαύτην μεταστρέφων ὁρος» (*v. Bar.*).

«Ὁ πλεόν ἐνεργὸς τῶν ὄρων» Birkmeyer.

«Ὁ ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα ἐπικρατέστερος ὁρος» (*Binding*).

«Ὁ κατευθύνων ὁρος» Wachenfeld (1), κ.ο.κ.

Ἡ καλουμένη θεωρία περὶ τοῦ «ἰσοδυνάμου τῶν ὄρων»: Αὕτη ἐ-
διδάχθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν γερμανὸν Ἀρειοπαγίτην *v. Buri* καὶ ἀποτελεῖ, ὡς
ἐλέχθη, τὴν ὀρθὴν ἄποψιν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῆς αἰτιό-

(1) Τί εἶναι π ρ ό σ φ ο ρ ο ς ὁρος, ἤτοι κατὰ γενικὸν κανόνα προκαλῶν ἀποτέ-
λεσμα τι, δύναται νὰ διαπιστωθῇ κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς «προσφόρου» αἰτίας:

α) ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ, κατὰ τὸν *Max Rümelin*,

β) ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ δράστου, κατὰ τὸν *I. v. Kries* καὶ

γ) ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ σώφρονος τρίτου, κατὰ τὸν *Träger*.

τητος ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ. Ἐν τούτοις, εἰς τὴν ἀρχικὴν ἀπὸ τὸν v. Buri διατύπων τῆς θεωρίας ταύτης σημειοῦνται δύο βασικὰ μειονεκτήματα, ἥτοι :

αα) Ὁ v. Buri ἐδίδασκεν ὅτι ὅλοι οἱ ὅροι τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀποτελέσματος εἶναι καὶ *νομικῶς* ἰσάξιοι μετὰ τῶν, ἐνῶ ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω (σελ. 195) οἱ ὅροι τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀποτελέσματος, εἶναι μόνον *λογικῶς* ἴσοι ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, ἡ δὲ περὶ τῆς αἰτιότητός των διαπίστωσις δὲν ἀποτελεῖ *κρίσιν*, ὡς πρὸς τὴν νομικὴν των ἀξιολόγησιν καὶ εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὴν σημασίαν των διὰ τὸ ἀντικοινωνικὸν περιεχόμενον τῆς τελεσθείσης πράξεως.

ββ) Ὁ v. Buri ἐδίδασκεν, ἐν συνεχείᾳ, ὅτι διὰ τῆς περὶ «αἰτιότητος» διαπιστώσεως, διαπιστοῦται πάντοτε καὶ ἡ ποινικὴ εὐθύνη τοῦ προκαλέσαντος τὸ ἀξιόποινον ἀποτελεσμα. Τοῦτο, ἀντιθέτως πρὸς ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω καὶ συμφώνως πρὸς τὰ ὅποια : δέον πάντοτε νὰ διακρίνωμεν σαφῶς μετὰ *αἰτιότητος* καὶ *ποινικῆς εὐθύνης*. Καὶ τοῦτο διότι ἡ αἰτιότης, καθ' ὃ συνδετικὸς κρίκος τῶν διαφορῶν στοιχείων τῆς πράξεως, ἀνάγεται εἰς τὰ κριτήρια τὰ συγκροτοῦντα τὴν *τυπικότητα* τῆς πράξεως. Ἐφ' ᾧ καὶ ἡ περὶ αἰτιότητος διαπίστωσις, παραμένει ξένη πρὸς τοὺς ἀξιολογικοὺς χρωματισμοὺς τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς αὐτῆς καθ' ἑαυτήν. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀπορρέουν, ὡς γνωστόν, ἀπὸ τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς πράξεως, ὡς ἀδίκου.

Τὰ μειονεκτήματα αὐτὰ τῆς ἀρχικῆς θεωρίας τοῦ v. Buri, ἐπεχείρησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους νὰ θεραπεύσουν ὠρισμέναι διδασκαλῖαι, αἱ ὅποιαι χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν λογικὴν πληρότητα τῆς θεωρίας τοῦ ἰσοδυνάμου τῶν ὅρων, ἀπέβλεψαν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν δύο ὡς ἄνω ἐκτεθέντων μειονεκτημάτων της.

Ἐκ τούτων σημαντικώτερα εἶναι :

Ἡ ὑπὸ τοῦ Mezger, κυρίως, διατυπωθεῖσα θεωρία τῆς «ἀξιολογικῆς διακρίσεως» Relevanztheorie.

Κατ' αὐτήν, ποινικὴν εὐθύνην θεμελιώνουν «ἐκ τῶν διαφορῶν αἰτιῶδων συνδέσμων», ἐκεῖνοι μόνον, οἱ ὅποιοι εἶναι καὶ «*πρόσφοροι*».

Ἡ ὑπὸ τοῦ English ἀναπτυχθεῖσα θεωρία τῆς «Φυσικῆς δεσμεύσεως» Gesetzmässige Bindung. Κατ' αὐτήν, τὸ θεμελιῶνον τὴν ποινικὴν εὐθύνην γεγονὸς ἔγκειται «εἰς τὴν ἀκριβῶς πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους ἀναλογοῦσαν σύνθεσιν ὅλων τῶν μεμονωμένων τμημάτων, τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς τὴν αἰτιώδη ἄλυσσον, τὴν ὁδηγοῦσαν εἰς τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα».

5. Χρόνος καὶ τόπος τῆς τελέσεως τῆς πράξεως.

Εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀξιόποινος ἐνέργεια ἀφίσταται τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος κατὰ «τόπον» ἢ κατὰ «χρόνον»

ἀνακύπτουν δύο κεχωρισμένα θέματα : τὸ θέμα τοῦ τόπου καὶ τὸ θέμα τοῦ χρόνου τῆς τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος.

α) **Τὸ θέμα τοῦ τόπου τῆς τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος :** Τοῦτο ὡς ἐλέχθη, ἀνακύπτει εἰς τὰ ἐγκλήματα εἰς τὰ ὁποῖα ὁ τόπος ὅπου λαμβάνει χώραν ἢ ἐνεργεῖα τοῦ δράστου, διαφέρει τοῦ τόπου ὅπου ἐπέρχεται τὸ ἀποτέλεσμα. (Ἐγκλήματα ἀποστάσεως) (¹). Ἐν προκειμένῳ τρεῖς εἶναι αἱ δυνατότητες διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος. Συγκεκριμένως, δυνατόν εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ τόπος τῆς τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ὁ τόπος ὅπου ἔλαβε χώραν ἢ ἐνεργεῖα ἢ ὁ τόπος ὅπου ἐπῆλθε τὸ ἀποτέλεσμα, ἢ τέλος ἀμφοτέρω, δηλαδή, τόσον ὁ τόπος τῆς ἐνεργείας, ὅσον καὶ ὁ τόπος τοῦ ἀποτελέσματος, καθὼς καὶ πᾶν ἐδαφικὸν τμήμα τῆς μετὰ τῶν διαδρομῆς. Τὴν τελευταίαν αὐτὴν δυνατότητα ἀποδέχεται ὁ ἡμέτερος νόμος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ἄρθρον 18 αὐτοῦ ὁρίζει ὅτι «ὡς τόπος τελέσεως τῆς πράξεως θεωρεῖται ὁ τόπος ἔνθα ὁ ὑπαίτιος προέβη ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς τὴν ἀξιόποινον ἐνεργεῖαν ἢ παράλειψιν καὶ ὁ τόπος, ἔνθα ἐπῆλθεν, ἢ ἐν περιπτώσει ἀποπείρας ἔδει κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ ὑπαιτίου νὰ ἐπέλθῃ, τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα.

Τὸ θέμα τῆς ἐπιλύσεως τοῦ τόπου τῆς τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος προσκτᾷ ἰδιάζουσαν σημασίαν εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας δέον νὰ προσδιορισθῇ :

Ποῖος νόμος θὰ ἐφαρμοσθῇ διὰ τὴν ἐκδίκασιν τοῦ ἀδικήματος (τοπικὰ ὅρια τῶν ποινικῶν νόμων) ἄνωτ. σ. 144 ἐπ.

Ποῖον δικαστήριον θὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐκδικάσεως τοῦ ἀδικήματος (δωσιδικία).

β) **Τὸ θέμα τοῦ χρόνου τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος.** Τοῦτο ἀνακύπτει εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ὁ χρόνος τῆς ἐγκληματικῆς ἐνεργείας ἀφίσταται τοῦ χρόνου τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἐγκληματικοῦ ἀποτελέσματος (²).

Ἐν προκειμένῳ, ἐκ τῶν δυνατῶν τρόπων ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος ἦτοι, τῆς δυνατότητος ὅπως χρόνος τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος, θεωρηθῇ ὁ χρόνος τῆς ἐνεργείας, ἢ ὁ χρόνος τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀποτελέσματος ὁ ἡμέτερος νόμος προκρίνει τὴν πρώτην καὶ ὁρίζει ἐν ἄρθρῳ 17 αὐτοῦ ὅτι «... Ὡς χρόνος τελέσεως τῆς πράξεως θεωρεῖται ἐκεῖνος καθ' ὃν ὁ ὑπαίτιος ἐνήργησεν ἢ ὥφειλε νὰ ἐνεργήσῃ, ὄντως ἀδιαφόρου τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐπῆλθε τὸ ἀποτέλεσμα».

(1) Ὁ Α ὑβρίζει ἐν Ἀθήναις καὶ ἀπὸ τηλεφώνου τὸν Β, ὁ ὁποῖος δέχεται τὸ τηλεφώνημα ἐν Θεσπλίῃ.

(2) Ὁ Α τραυματίζει τὸν Β σήμερον καὶ οὗτος ὑποκύπτει εἰς τὰ τραύματά του μετὰ ἓνα μῆνα.

Τὸ θέμα τῆς ἐπιλύσεως τοῦ **χρόνου** τῆς τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος προσκτιᾷ ἰδιάζουσαν σημασίαν εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας δέον νὰ προσδιορισθῇ :

Ἡ ἔναρξις καὶ λῆξις τῆς παραγραφῆς.

Ἡ ἀναδρομικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Ἡ ἱκανότης τοῦ δράστου πρὸς καταλογισμόν.

Ἡ ἱκανότης τοῦ δράτου πρὸς συναίνεσιν.

Εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας, ἡ ἀξιόποινος παραλείψει εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἀφίσταται κατὰ τρόπον ἢ χρόνον τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ἰσχύουν τὰ ἀνωτέρω, καὶ ἐπὶ τῆς ἀξιοποίνου ἐνεργείας ἐκτεθέντα. Εἰδικώτερον :

Τόπος τελέσεως τῶν ἐγκλημάτων εἶναι, ἐπὶ τῶν « γνησίων ἀδικημάτων παραλείψεως » ὁ τόπος ὅπου ὁ παραλείψας ὤφειλε νὰ εἶχεν ἐνεργήσει, ἐνῶ ἐπὶ τῶν « μὴ γνησίων » καὶ ὁ τόπος ἐνθα ἐτῆλθε τὸ ἀξιοποίνον ἀποτέλεσμα.

Χρόνος τελέσεως τῶν ὥς ἄνω ἐγκλημάτων, εἶναι ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ὑφίστατο ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις τοῦ παραλείψαντος, ὅπως τελέσῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ παραλειφθεῖσαν ἐνέργειαν.

Η ΑΔΙΚΟΣ ΠΡΑΞΙΣ

Τὸ ἀξιολογικὸν συμπέρασμα περὶ πράξεως τινὸς ὡς ἀξιοποίνου, στηρίζεται ἐπὶ δύο, ποιοτικῶς, διαφόρων κρίσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀντίθεσιν τῆς πράξεως πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ δικαίου διεπομένην κοινωνικὴν ὁλότητα, ἐνῶ ἡ ἄλλη μέμφεται τὴν προσωπικότητα τοῦ πραγματώσαντος τὴν τοιαύτην πράξιν δράστου.

Ἡ πρώτη τῶν ὥς ἄνω κρίσεων, ἐκείνη δηλαδὴ διὰ τῆς ὁποίας ἡ πράξις ἐμφανίζεται ὡς ἀντιτιθεμένη πρὸς τὴν ἐννομον κοινωνικὴν τάξιν, συνιστᾷ τὴν κρίσιν περὶ τοῦ « ἀδίκου »· ἡ δευτέρα, τὴν κρίσιν περὶ τοῦ « ἀσυγγνώστου ».

Ἡ κρίσις περὶ τοῦ « ἀδίκου » τῆς πράξεως χαρακτηρὸς δύναται νὰ στηρίζηται εἴτε ἐπὶ τυπικῶν κριτηρίων : **τυπικῶς ἀδικος πράξις**, εἴτε ἐπὶ οὐσιαστικῶν κριτηρίων : **οὐσιαστικῶς ἀδικος πράξις**.

Τυπικῶς ἀδικος εἶναι πᾶσα πράξις ἡ ὁποία ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἐννομον τάξιν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς. **Οὐσιαστικῶς ἀδικος** ἐξ ἄλλου εἶναι ἡ πράξις τῆς ὁποίας ἡ οὐσία ἐγκεῖται εἰς τὴν προσβολὴν καὶ διακινδύνευσιν τῶν διαφορῶν ἀγαθῶν καὶ γενικῶς εἰς τὴν διατάραξιν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας.

Αἱ δύο ὥς ἄνω ἀπόψεις τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς πράξεως ὡς « ἀδίκου » δὲν ταυτίζονται πάντοτε. Οὕτω πράξις τίς ἐνῶ ἀντιτίθεται τυπικῶς πρὸς

τὸν νόμον, εἶναι δηλαδή τυπικῶς ἄδικος, δύναται κάλλιστα νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς εὐρισκομένη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κοινῆς ὠφελείας, ἐνῶ ἀντιστρόφως, πρᾶξις ἀποδοκιμαζομένη ὑπὸ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ ἐπομένως οὐσιαστικῶς ἄδικος, δύναται κάλλιστα νὰ μὴν ἀπαγορεύηται ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ ἐπομένως νὰ μὴ συντρέχη δι' αὐτήν, ὁ τυπικὸς χαρακτηρισμὸς τοῦ ἀδίκου.

1. Ἡ τυπικῶς ἄδικος πρᾶξις .

Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, **τυπικῶς ἄδικος εἶναι πᾶσα πρᾶξις ἡ ὁποία ἀντιτίθεται πρὸς τὸν νόμον**. Ἐπειδὴ ὁμως εἰς τὸν τομέα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τὴν ἀπαρχὴν πάσης ἀξιολογήσεως, συνιστοῦν βάσει τοῦ Α 1 τοῦ Π. Κ., αἱ τυπικαὶ ὑποστάσεις, τῶν διαφόρων ἀδικημάτων (ἀνωτ. σελ. 182) ἔπεται ὅτι τὴν ἔνδειξιν περὶ τῆς πράξεως ὡς τυπικῶς ἀδίκου, παρέχουν αἱ εἰς τὰς διαφόρους διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου περιεχόμεναι **τυπικαὶ** αὐταὶ ὑποστάσεις (Ἀπάτη - Κλοπὴ κ.ο.κ.), διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζεται ἡ ἀποδοκιμασία τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως ὡς πρὸς τὴν τέλεσιν τῶν πράξεων αὐτῶν ⁽¹⁾.

(1) Διὰ τῆς ἐννοίας «τυπικὴ ὑπόστασις» ἀποδίδεται, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω (σελ. 182) ὁ γερμανικὸς ὅρος Tatbestand καὶ διὰ τῆς λέξεως «τυπικότης», ἡ Tatbestandsmäßigkeit.

Ἐν τούτοις διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅρου «τυπικὴ ὑπόστασις» Tatbestand νοοῦνται καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα.

Οὕτω νοεῖται α) ἡ **γενικὴ τυπικὴ ὑπόστασις** τοῦ ἐγκλήματος, ἣτις περιλαμβάνει ἅπαντα τὰ τυπικὰ χαρακτηριστικὰ τὰ ὁποῖα δέον νὰ ἀπαντοῦν εἰς πᾶσαν ἀξιόποιον πρᾶξιν καὶ δίδουν τὴν **γενικὴν εἰκόνα** τοῦ ἐγκλήματος (ἀνθρωπίνη πρᾶξις, ἄδικος χαρακτήρ, «ἀσύγγνωστον» τῆς πράξεως).

β) ἡ **εἰδικὴ τυπικὴ ὑπόστασις** τοῦ ἐγκλήματος, ἣτις περιλαμβάνει τὰ **στοιχεῖα** τὰ ὁποῖα διακρίνουν καὶ χαρακτηρίζουν τοὺς καθ' ἕκαστον τύπους τῶν ἐγκλημάτων καὶ δίδουν τὴν **εἰδικὴν εἰκόνα** τοῦ ἐγκλήματος (ἀπάτη, ἀνθρωποκτονία κ.ο.κ.). Τὴν τελευταίαν ταύτην εἰδικὴν μορφήν, ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ «τυπικῆς ὑποστάσεως» ἐν τῷ κειμένῳ.

Ἀρχικῶς ὑπετίθετο ὅτι ἡ λειτουργία τῶν «τυπικῶν» αὐτῶν ὑποστάσεων, συνίστατο εἰς τὸ νὰ περιγράφουν μόνον τὰς διαφόρους ἀξιοποίνους πράξεις καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκρίνετο ὡς ἀπαράδεκτος πᾶσα ἐν ὀνόματί των κρίσις καὶ ἀξιολόγησις (Be-ling). Τοῦτο ὁμως δὲν εἶναι ἀληθές. Αἱ «**τυπικαὶ**» ὑποστάσεις ὁδηγοῦν πρὸς ὠρισμένην ἀξιολόγησιν, τὴν ἀξιολόγησιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως καὶ δὲν δύνανται, ὡς ἐκ τούτου, νὰ περιγράφουν ἀπλῶς ὠρισμένα γεγονότα. Ἐξ οὗ καὶ ὅλα των τὰ συστατικὰ στοιχεῖα ἔχουν οὐσιαστικῶς, ἀξιολογικὸν χαρακτῆρα, ἀκόμη καὶ ἐκεῖ ὅπου, φαινομενικῶς τοῦλάχιστον, διαπιστοῦνται μόνον δεδομένα. Οὕτω ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ «τέκνου» τοῦ Α 303 τοῦ Π. Ν. (παιδοκτονία) καὶ τοῦ «κυοφορουμένου» τοῦ Α 305 τοῦ Π. Ν. (ἄμβλωσις) εἶναι ἀξιολογικὴ καὶ διαπιστοῦται βάσει τῆς ἀξιολογήσεως ἡ ὁποία διέπει τὸν περί παιδοκτονίας νόμον καὶ ὅχι βάσει σκέψεων ἱατρικῆς φύσεως.

Εἰδικώτερον, μεταξὺ τῶν ἀξιολογικῶν στοιχείων τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως διακρίνομεν :

α) ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ νόημα ἀνευρίσκεται διὰ τῆς ἀναδρομῆς εἰς νομικάς

Ἐν τούτοις, τὸ γεγονὸς ὅτι προᾶξις τις ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν ὥρισμένου ἐγκλήματος καὶ ἀντιβαίνει, ὥς ἐκ τούτου, πρὸς τὸν ποινικὸν νόμον, δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἀσφαλὲς τὸ συμπέρασμα περὶ τοῦ ἀδίκου τῆς χαρακτῆρος. Αἱ τυπικαὶ ὑποστάσεις ἔχουν ἐν προκειμένῳ **ἐνδεικτικὸν** μόνον, ὥς ἐλέχθη, χαρακτῆρα. Καὶ τοῦτο διότι:

αα) ἐν ὅψει ὥρισμένων ἐκτάκτων γεγονότων, δυνατόν νὰ συντρέχῃ λόγος αἴρων τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτῆρα. (Ἀμυνα τοῦ Α. 22 τοῦ Π. Π. κ.ο.κ.).

ββ) Ὁρισμένα στοιχεῖα τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως, δυνατόν νὰ ἀτονήσουν πρὸ ἀντιστοίχων νομικῶν κανόνων, κατὰ τρόπον ἀποκλείοντα, ἐκ τῶν προτέρων, τὴν πλήρωσιν τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τῆς πράξεως. Ὁ σωφρονισμὸς τοῦ ἀνηλίκου δὲν ἀποτελεῖ «σωματικὴν κάκωσιν» συμφώνως πρὸς τὸ Α. 308 Π. Ν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συμπεραίνομεν ὅτι :

Ἡ διαπίστωσις τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως ὥρισμένης πράξεως ἔχει ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἄδικον χαρακτῆρα αὐτῆς, μόνον ἐνδεικτικὴν σημασίαν. Εἶναι δηλαδὴ *radio indiziendi* διὰ τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος τῆς πράξεως, ὃ ὁποῖος καὶ δὲν ὑφίσταται εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ὑπάρξεως λόγων αἰρόντων τὸν ἄδικον αὐτοῦ χαρακτῆρα καὶ ὅτι **μόνον ἢ ἐκ τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τῆς περιεχομένης ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ συναγομένη κρίσις περὶ τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος πράξεως τινός, δδηγεῖ εἰς τὸ ἀξιόποινον καὶ εἶναι ποινικῶς ἐνδιαφέροντα.**

Ἡ ἀνωτέρω γενομένη διαπίστωσις περὶ τοῦ «ποινικῶς ἐνδιαφέροντος» ἀδίκου τῆς πράξεως χαρακτῆρος, δὲν ἐπηρεάζει βεβαίως τὴν προεκτεθεισάν γενικὴν ἀρχήν, συμφώνως μὲ τὴν ὁποίαν τὸ ἄδικον πράξεως τινός, εἶναι κρίσις ἀξιολογική, συναγομένη ἀπὸ τὸ σύνολον τῆς ἐννόμου τάξεως (ἀνωτ. σελ. 202). Τὸ τελευταῖον τοῦτο δέον νὰ λαμβάνηται πάντοτε ὑπ' ὄψιν, προκειμένου νὰ διαπιστωθῇ ἡ ὑπαρξίς λόγων αἰρόντων τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτῆρα. Οὗτοι δέον νὰ ἀναζητῶνται εἰς ὅλα τὰ τμήματα τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ ὄχι μόνον εἰς τὸν τομέα τοῦ ποινικοῦ νόμου.

ἀξιολογήσεις, λαμβανομένας ἀπὸ τὸ ὅλον δίκαιον. Π. χ. ξένον προᾶγμα (Α 373 Π.Κ.). Ἐγγραφον (Α. 216 Π.Κ. κ.ο.κ.)

καὶ β) ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ νόημα ἀνευρίσκεται διὰ τῆς ἀναδρομῆς εἰς ἀξιολογήσεις λαμβανομένας ἀπὸ τὴν γενικωτέραν πολιτιστικὴν ὑφὴν τῆς ζωῆς. Π.χ. Αἰδῶς (Α. 353 Π. Κ.) Ἀσέλγεια (Α 348).

Ἐξ ὧν ἐλέχθησαν ἀναφορικῶς μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς «τυπικῆς ὑποστάσεως» (Tatbestand) τοῦ ἐγκλήματος, συνάγεται εὐχερῶς, ὅτι αὕτη διαφέρει τῆς «πραγματικῆς» ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος, ἥτοι τοῦ πραγματικοῦ γεγονότος τῆς διαπράξεως μιᾶς ὥρισμένης ἀξιοποίνου πράξεως (Sachverhalt).

Συμφώνως πρὸς τὰ προεκτεθέντα ἡ *πρᾶξις*, ἀποτελοῦσα τὴν βάσιν τῆς περὶ «τυπικότητος» διδασκαλίας προσδιορίζει τὴν διαμόρφωσιν τῆς «τυπικῆς ὑποστάσεως» τῶν ἐγκλημάτων δι' ὠρισμένων εἰδικῶν «περιστατικῶν τελέσεως» *Handlungsumstaende*, τὰ ὅποια εἶναι γνωστὰ ὡς *ἀξιολογικὰ* καὶ ὡς *ὑποκειμενικὰ* στοιχεῖα αὐτῆς.

Ἡ ἐπακριβὴς συστηματικὴ κατάταξις τῶν ὡς ἄνω *ἀξιολογικῶν* καὶ *ὑποκειμενικῶν* στοιχείων τῆς πράξεως ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς τυποποιήσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἀξιολογικὰ στοιχεῖα : Ταῦτα, δεδομένου ὅτι χρησιμεύουν εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τῆς *πράξεως* ὑπὸ τοῦ νόμου, εἶναι ταυτοχρόνως καὶ στοιχεῖα τοῦ *ἀδίκου* καθόλου, ἐφ' ὅσον δὲ ἔχουν ὑποκειμενικὸν χαρακτήρα, συνθεμελιώνουν τοῦτο, ὡς *ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα* αὐτοῦ. (Ἐποψις, τὸ πρῶτον διατυπωθεῖσα, ὑπὸ τῶν Hegler καὶ Mezger).

Ἐκ παραλλήλου, τινὰ τῶν ἀξιολογικῶν τούτων στοιχείων εἶναι καὶ *ἀντικειμενικὰ στοιχεῖα* τῆς περὶ τοῦ *ἀσύγγνωστου* τῆς πράξεως ἀξιολογήσεως (Ἐποψις, τὸ πρῶτον διατυπωθεῖσα ὑπὸ τῶν Hegler - καὶ Thierfelder).

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἔπεται ὅτι τὰ εἰδικὰ «περιστατικὰ τελέσεως» παριστάνουν, ἀπὸ συστηματικῆς ἀπόψεως, *ἐνδιαμέσους* καὶ *μεταβατικούς* ἄρμους ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς γενικωτέρας ἐννοιολογικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐγκλήματος καὶ καταδεικνύουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅτι ἡ τριχοτόμησις τοῦ τελευταίου τούτου εἰς *τυπικὴν*, *ἀδίκον* καὶ *ἀσύγγνωστον* πρᾶξιν ἔχει ἐπιβοηθητικὸν ἀπλῶς χαρακτήρα, *κατευθύνουσα* μόνον τὴν μορφολογικὴν διαδικασίαν τῆς ἐννοίας τῆς ἀξιοποίνου πράξεως χωρὶς νὰ θεμελιώνῃ καθόλου καὶ τὸν αὐστηρῶς λογικὸν διαχωρισμὸν τῶν στοιχείων αὐτῆς. ⁽¹⁾

Ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα : Ἡ ἐνδεικτικὴ λειτουργία τῶν τυπικῶν ὑποστάσεων τῶν διαφόρων ἀξιοποίνων πράξεων, ὡς πρὸς τὴν διαπίστωσιν τοῦ ἀδίκου των χαρακτήρος, δὲν περιορίζεται μόνον, ὡς εἶδομεν, εἰς τὴν παρουσίαν τῆς ἐξ ἀντικειμένου ἀντιθέσεως τῶν πράξεων αὐτῶν πρὸς τὴν ἐννομον τάξιν, ἀλλ' ὀδηγεῖ καὶ εἰς τὴν ἐκτίμησιν ὑποκειμενικῶν τοῦ δράστου προϋποθέσεων, αἱ ὅποια εἶναι ἀποφασιστικῆς σημασίας διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς κοινωνικῆς ἀπαξίας, ὠρισμένης τινὸς συμπεριφορᾶς. Τοῦτο, διότι ὡς ἐπανειλημμένως ἐτονίσθη, παραλλήλως πρὸς τὰ ἀντικειμενικὰ στοιχεῖα τῆς «τυπικῆς ὑποστάσεως», ἐμπεριέχονται ἐν αὐτῇ ψυχολογικὰ καὶ χαρα-

(1) Ὁ τοιοῦτος συστηματικὸς καθορισμὸς τῶν ὡς ἄνω εἰδικῶν «χαρακτηριστικῶν τελέσεως» ὑπὸ τὴν μορφήν ἄλλοτε «ἀξιολογικῶν» καὶ ἄλλοτε «ὑποκειμενικῶν» στοιχείων τῆς τυπικότητος, καθίσταται ἀπαραίτητος, ἐν ὧς ἰδίως τῆς ὑπὸ τοῦ Ν. Χωραφᾶ, ὑποστηριζομένης ἀπόψεως. (Ποινικὸν Δίκαιον ἐκδ. 1956 σελ. 190) καθ' ἣν τὰ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀδίκου ἀποτελοῦν ἰδιοτύπους ὅρους τοῦ ἀξιοποίνου.

κτηρολογικὰ κριτήρια, τὰ ὅποια συνπροσδιορίζουν τὸ «ἄδικον» τῆς πράξεως, ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὰς ἀντικειμενικὰς τῆς προϋποθέσεις. Τὰ κριτήρια ταῦτα, καλοῦμεν «ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως» ἢ, ἐφ' ὅσον ἡ πράξις εἶναι ἄδικος, «ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀδίκου» καὶ τὰ ἀνευρίσκομεν κυρίως εἰς τὰς ἀκολούθους κατηγορίας ποινικῶν ἀδικημάτων:

Εἰς τὰ ἀδικήματα τὰ ἐξυπηρετικὰ σκοποῦ. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ὁ δράστης ἐνεργεῖ χάριν ὠρισμένου σκοποῦ, κειμένου πέραν τῆς λαβούσης χώραν συγκεκριμένης πραγματώσεως. Ἡ βούλησις τοῦ σκοποῦ τούτου, ὅμως, εἶναι ἐκείνη ἢ ὁποία ἐν προκειμένῳ συνιστᾷ τὸ ἄδικον στοιχεῖον τῆς συμπεριφορᾶς του. (Α. 310 § 3 Π.Κ., ὅπου σκοπὸς τοῦ δράστου εἶναι ἡ βαρεῖα πάθησις τοῦ σώματος καὶ τῆς διανοίας: τοῦ ὑπ' αὐτοῦ βλαβέντος).

Εἰς τὰ ἀδικήματα προθέσεως. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἡ τὴν συγκεκριμένην πράξιν διατρέχουσα *πρόθεσις*, εἶναι ἐκείνη ἢ ὁποία τῆς προσδίδει τὸν ἄδικον χαρακτήρα. (Α. 372 Π.Κ., ὅπου ἡ πρόθεσις τῆς «παρνόμου ἰδιοποιήσεως» καθιστᾷ τὴν ἀφαίρεσιν ξένου κινητοῦ πράγματος κλοπὴν).

Εἰς τὰ ἀδικήματα τάσεως. Ἐν προκειμένῳ, ἡ εἰς ὠρισμένην πράξιν ὑποκρυπτομένη ἐσωτερικὴ τάσις τοῦ δράστου, εἶναι ἐκείνη ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἐξαρτᾶται ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς πράξεως ταύτης ὡς ἀδικοπραγίας. (Ἡ τάσις πρὸς σεξουαλικὴν ἱκανοποίησιν διὰ τὸν προσδιορισμόν, ἐν πολλοῖς, τῆς «ἀκολάστου» πράξεως τοῦ Α. 353 Π.Κ.)

2. Ἡ οὐσιαστικῶς ἄδικος πράξις.

Ταύτην, ὡς ἐλέχθη, *συνιστᾷ πᾶσα, τὸ κοινωνικὸν ὄφελος ἀντιμαχομένη ἀνθρωπίνῃ συμπεριφορᾷ.*

Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ σημειωθοῦν δύο τινά :

αα) Τὸ κοινωνικὸν ὄφελος, ὑφ' ἣν ἔννοιαν χρησιμοποιεῖται ἐνταῦθα, δὲν καταλαμβάνει ὑλικὰς μόνον ἀξίας καὶ οὔτε ἀναφέρεται μόνον εἰς αὐτάς. Εἰς τὸ *κοινωνικὸν ὄφελος* ὑπάγονται, ὡς εἰκός, καὶ ὅλαι αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι αἱ ὅποιαι συγκροτοῦν τὴν κοινωνικὴν ὁλότητα καὶ συνιστοῦν τὴν πρόοδον αὐτῆς.

ββ) Τὸ εἰδικώτερον περιεχόμενον τοῦ κοινωνικοῦ ὀφέλους καὶ ἐπομένως καὶ τὸ συγκεκριμένον περιεχόμενον τῆς ἀντιβαινούσης πρὸς τοῦτο *οὐσιαστικῶς ἀδίκου* συμπεριφορᾶς παρέχουν ἐκάστοτε διάφοροι κοσμοθεωρητικαὶ προοπτικαὶ (ἀνωτ. σελ. 12 ἐπ.).

Ἐν τῇ θεωρίᾳ τὸ περιεχόμενον τῆς οὐσιαστικῶς ἀδίκου συμπεριφορᾶς, αἰσιουῖται ἄλλοτε δι' ἀντικειμενικῶν κριτηρίων καὶ ἄλλοτε διὰ περισσότερον ὑποκειμενικῶν τοιούτων. Οὕτω π.χ. οὐσιαστικῶς ἄδικος θεωρεῖται ἡ προκαλοῦσα κοινωνικὴν βλάβην, ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ αὐτῆς ἐννοίᾳ, συμπεριφο-

ρά. (Liszt - Schmidt) ἢ ἡ παραβλάπτουσα τὸν μέσον ὅρον τῶν τυπικῶν συμπερόντων τῶν ἀνθρώπων τοιαύτη. (Mezger). Ἐνῶ ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς : Ἄδικος θεωρεῖται ἡ τραυματίζουσα τὸν πολιτιστικὸν κανόνα (Kulturform) συμπεριφορᾶ, ἣτις ὡς ἐκ τῆς περιφρονήσεως ἐνὸς γενικωτέρου ἀνθρωπίνου καθήκοντος, καθίσταται ἀξιόποινος (M. E. Mayer) ἢ ἄδικος, θεωρεῖται ὡς ἄρνησις τῆς ἰδέας τοῦ δικαίου, ὡς παράβασις τῆς γενικῆς πρὸς τὴν νομιμότητα καὶ τὴν δικαιοσύνην ὑποχρεώσεως τῶν ἀνθρώπων. (Graf zu Dohna). (1)

Ἐλέχθη ἀνωτέρω (σελ. 204 ἐπ.) ὅτι ἡ *τυπικῶς* ἀντιτιθεμένη πρὸς τὸν νόμον ἄδικος *πραῖσις*, δύναται κάλλιστα νὰ ἔχη, ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας, τὸ νόημα ἐπωφελοῦς διὰ τὸ κοινωνικὸν ὄφελος πράξεως. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς τῆς συγκρούσεως τοῦ «*τυπικοῦ*» μὲ τὸ «*οὐσιαστικόν*» κριτήριον τοῦ «*ἀδίκου*» θὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν συντρέχει ὁ ἄδικος χαρακτήρ τῆς πράξεως. Καὶ τοῦτο διότι, ἀνακύπτει τότε «*οὐσιαστικὸς*» λόγος αἴρων τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτήρα, βάσει τῆς ἀρχῆς συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν *πραῖσις* τις δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄδικος *ἐφ' ὅσον συνιστᾷ πρέπον μέσον διὰ τὴν ἐπίτευξιν κοινωνικῶς ἀψόγου καὶ ὀρθοῦ σκοποῦ* (Νομολογία Γερμανικοῦ Ἀκυρωτικοῦ).

Εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν τοιούτων *οὐσιαστικῶν* λόγων πρὸς ἄρσιν τοῦ «*ἀδίκου*», ὁ ποινικὸς δικαστὴς δὲν ὑπόκειται, ὡς ἐλέχθη, εἰς δέσμευσιν νὰ ἐκ μέρους τοῦ κανόνος N.P.S.L., ὀφείλει ὅμως νὰ προσέχη ἰδιαίτερος τὴν ἐνδεχομένην ὑπαρξιν *argumentum e contrario*.

Εἰδικώτερον περὶ τοῦ ἀδίκου χαρακτήρος τῆς «*παραλείψεως*»

Ὁ ἄδικος χαρακτήρ τῶν ἀξιοποίνων ἀδικημάτων τῶν τελουμένων διὰ παραλείψεων, δὲν θεμελιούται κατ' ἀρχὴν καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς θετικῆς ἐνεργείας, ἐπὶ τῆς παραγωγῆς ἀπλῶς τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος. Τοῦτο, διότι ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, παρίσταται ἀνάγκη νομικοῦ κριτηρίου, βάσει τοῦ ὁποίου νὰ διαχωρίζωνται οἱ μὴ ὑπόχρεοι πρὸς παρεμπόδισιν ὀρισμένων ἀξιοποίνων ἀποτελεσμάτων, ἀπὸ τοὺς ὑποχρέους πρὸς τοῦτο, *οἱ ὅποιοι καὶ μόνον θεωρεῖται ὅτι ἀδικο-*

(1) Ἡ ὡς ἄνω ὑπὸ Dohna ἐκτιθεμένη ὑποκειμενικὴ θεμελίωσις τοῦ οὐσιαστικῶς ἀδίκου χαρακτήρος τῆς πράξεως ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὴν πρόσβασιν πρὸς τὴν δημιουργίαν θεωρίας περὶ τοῦ οὐσιαστικῶς ἀδίκου χαρακτήρος τοῦ *δράσ τοῦ* περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω (σελ. 92 ἐπ.) καὶ τῆς ὁποίας ἡ μεθοδολογικὴ σημασία εἶναι τεραστία, τόσον διὰ τὴν διερεύνησιν τοῦ οὐσιαστικοῦ νοήματος τῆς καθ' ἕκαστον τυποποιήσεως ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει τοῦ Π.Ν. κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, ὅσον καὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος «*καθόλου*» ἐν συγκρίσει μὲ τὸ περιεχόμενον τῶν διαφόρων μορφῶν «*ἀδικημάτων*» τῆς ὑπολοίπου ἐννόμου τάξεως.

πραγοῦν, παραλείποντες τὴν παρεμπόδισιν ἀξιοποίνου τινὸς ἀποτελέσματος.

Εἰδικώτερον, ὁ ἄδικος χαρακτήρ τοῦ διὰ παραλείψεως ἐπελθόντος ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος θεμελιοῦται *ἐπὶ τῆς νομικῆς ὑποχρεώσεως τὴν ὁποῖαν ἔχει ὁ παραλείπων, ὅπως παρεμπεδίξῃ τὴν ἐπέλευσιν αὐτοῦ.*

Συγκεκριμένως ὥς πρὸς τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς νομικῆς ταύτης ὑποχρεώσεως παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς:

αα. Ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις πρὸς δρᾶσιν, εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς ἀξιοποίνου παραλείψεως διαπιστοῦται βάσει οὐσιαστικῶν κριτηρίων. Νομικὴν ὑποχρέωσιν δηλαδή, νοοῦμεν ἐν προκειμένῳ ὄχι μόνον τὴν διὰ τυπικῶν κριτηρίων ἐξωτερικευομένην τοιαύτην (σύμβασις - διάταξις νόμου κ.ο.κ.) ἀλλὰ τὴν ὑποχρέωσιν τὴν ὁποῖαν *ἡ περὶ Δικαίου καθολικὴ συνείδησις μᾶς ἐπιβάλλει ἐκάστοτε, ἐν σχέσει ἰδίως μὲ τὴν προσωπικὴν μας ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν, (ἐπάγγελμα, τάξις, κ.ο.κ.) ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἀπορρέουν, ἀναλόγως, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ηὔξημέναι ὑποχρεώσεις πρὸς δρᾶσιν.*

Ἐνδεικτικῶς, τοιαύτη νομικὴ ὑποχρέωσις θεωρεῖται ὑπάρχουσα εἰς τὰς ἑξῆς περιπτώσεις :

1α) Ὅταν ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις ἀπορρέῃ ἀπὸ τὸ Δημόσιον Δίκαιον ἦτοι :

Ἀπὸ τούτων νόμων καὶ τὰ διατάγματα. (Μέτρα ἀσφαλείας ὑπὸ τῶν μηχανικῶν καὶ ἐργολάβων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων. Ἀνακοίνωσις λοιμωδῶν νοσημάτων ὑπὸ τῶν ἱατρῶν κ.ο.κ.).

Τὰς ἀστυνομικὰς διατάξεις (ὑποχρεώσεις ἀπολιμάνσεως τῶν ξενοδοχείων).

Τὰς προσταγὰς τῶν ἀνωτέρων (ὑποχρεώσεις συμμορφώσεως πρὸς τὰς διαταγὰς τῶν στρατιωτικῶν ἀνωτέρων).

2α) Ὅταν ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις ἀπορρέῃ ἀπὸ τὸ Ἰδιωτικὸν Δίκαιον ἦτοι :

Τούτων νόμους (Ὑποχρεώσεις πρὸς διατροφήν).

Τὰς συμβάσεις (προσλήψεις νοσοκόμων παρ' ἀνιάτως πάσχοντος).

Τὰ ἀδικήματα (ἀλλὰ μόνον ἐφ' ὅσον τὸ ἀποτέλεσμα στηρίζεται ἐπὶ νέας ἀποφάσεως - ὑφίσταται δηλαδή νέα πράξις).

Τὸ ἔθιμον (θεμελίωσις τῆς ὑποχρεώσεως, ἐπὶ προηγηθείσης πράξεως, ἢ ὁποία ἐδημιούργησεν ἢ διетήρησε κατάστασιν κινδύνου).

ββ. Ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις δέον νὰ ἔχῃ σαφῶς καὶ in concreto τὸ νόημα τῆς παρεμπεδίσεως ὠρισμένου ἀποτελέσματος. Οἷαδήποτε γενικῆς φύσεως ὑποχρεώσεις πρὸς δρᾶσιν, δὲν ἀρκεῖ πρὸς θεμελίωσιν ποινικῆς εὐθύνης διὰ τὴν μὴ παρεμπόδισιν ἀποτελέσματος τινός.

Εἰδικώτερον ποινικοὶ νόμοι τυποποιοῦντες γνήσια ἀδικήματα παρα-

λείψεως (άνωτέρω σελ. 193) δὲν γεννοῦν ὑποχρεώσεις, ἡ παράλειψις τῶν ὁποίων νὰ δύναται νὰ θεμελιώσῃ εὐθύνην ἐκ «μὴ γνησίου» ἀδικήματος παραλείψεως. Οὕτως ἡ ὑποχρέωσις ἡ πηγάζουσα ἐκ τοῦ Α. 307 τοῦ Π.Κ., συνίσταται ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ παρασχεθῇ **βοήθεια** πρὸς τὸν διατρέχοντα κίνδυνον ζωῆς. Ἐξ οὗ καὶ ἡ παράβασις τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης δὲν θεμελιώνει ποινικὴν εὐθύνην δι' ἀνθρωποκτονίαν, ἀλλὰ ἰδιώνυμον ἀδίκημα τιμωρούμενον μὲ φυλάκισιν μέχρις ἐνδὸς ἔτους. ⁽¹⁾

γγ) **Ἠθικαί, ἀπλῶς, ὑποχρεώσεις δὲν θεμελιώνουν ποινικὴν εὐθύνην διὰ τὴν μὴ παρεμπόδισιν τῆς ἐπελεύσεως ἀξιοποίνων ἀποτελεσμάτων.**

Ὅσονδῆποτε ἠθικῶς ἀπαράδεκτος καὶ ἂν εἶναι ἡ παράλειψις ὠρτισμένων καθηκόντων, δὲν δύναται ἐν τούτοις αὕτη νὰ θεμελιώσῃ ποινικὴν εὐθύνην. Διὰ τὴν τοιαύτην εὐθύνην, μόνον **νομικὴ** ὑποχρέωσις εἶναι νοητή.

Η ΑΣΥΓΓΝΩΣΤΟΣ ΠΡΑΞΙΣ

Ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ «ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως θεμελιοῦται ἐπὶ τῆς **προσωπικῆς** μορφῆς, ἡ ὁποία προσάπτεται ἐκάστοτε ὑπὸ τῆς ποινικῆς (ἐννόμου) τάξεως εἰς τὸν δράστην τῆς τυπικῆς ἀδικοπραγίας διὰ τὴν ἀρνησίχρεων, (*pfllichtwidrig*) τέλεσιν αὐτῆς. ⁽²⁾

Δεδομένου ὅτι ἡ καθόλου ἀξιολόγησις τῆς πράξεως ὡς «ἀσυγγνώστου» ἀναφέρεται εἰς τὴν καθ' ἑκάστον προσωπικότητα τοῦ δράστου καὶ τὴν εἰδικὴν εὐθύνην αὐτοῦ διὰ τὸ τελεσθὲν ἀδίκημα, ἔπεται ὅτι αἱ ἔννοιαι αἱ θεμελιοῦσαι τὴν περὶ τοῦ «ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως κρίσιν ὀφείλουν τὴν διάπλασίν των, κατὰ πολὺ, τόσον εἰς τὸν **ἠθικὸν** ὅσον καὶ εἰς τὸν **ψυχικὸν** κόσμον τοῦ ἀνθρώπου.

Αἱ συστηματικαὶ συνέπειαι τῆς τελευταίας ταύτης διαπιστώσεως, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν καθόλου διαμόρφωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ «ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως ἢ τοῦ «καταλογισμοῦ» κατὰ Χωραφᾶν εἶναι ὅτι διακρίνομεν μεταξὺ **προϋποθέσεων, μορφῶν καὶ περιεχομένου** τοῦ «ἀσυγγνώστου». Καὶ τὰς μὲν **προϋποθέσεις** καὶ **μορφὰς** τοῦ «ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως καθορίζομεν ὡς τὸ **ψυχολογικὸν** στοιχεῖον αὐτοῦ, ἐνῶ τὸ περιεχόμενον τοῦ «ἀσυγγνώστου» καθορίζομεν ὡς τὸ **ἠθικὸν** αὐτοῦ στοιχεῖον :

Αἱ προϋποθέσεις τοῦ «ἀσυγγνώστου» ἢ ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν. ⁽³⁾

1. Περὶ τοῦ ὅλου θέματος τῆς παραλείψεως πρβλ. Georgakis, *Hilfspflicht und Erfolgsabwendungspflicht im Strafrecht*, 1938.

2. Περὶ τῶν διαφορῶν ἀντιλήψεων καὶ διδασκαλιῶν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως πρβλ. ἰδίως Erik Wolf: *Strafrechtliche Schuldlehre* Bd I. 1927.

3. Contra G. Radbruch ὁ ὁποῖος τὴν ἱκανότητα πρὸς καταλογισμόν, ἐκλαμβάνει

Αἱ προϋποθέσεις τοῦ «ἀσυγγνώστου» εἶναι ἐντεταγμέναι εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς *ικανότητος πρὸς καταλογισμόν*, ἣτις καὶ εἶναι ὡς ἐκ τούτου ταυτόσημος πρὸς τὰς ὡς ἄνω προϋποθέσεις.

Φύσις τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν. Ὁ δράστης ὠρισμένης ποινικῆς ἀδικοπραγίας δέον κατ' ἀρχὴν νὰ εἶναι ὑπεύθυνος ἐνώπιον τοῦ ποινικοῦ νόμου διὰ τὴν τέλεσιν ταύτης.

Τὸ σύνολον τῶν ἰδιοτήτων ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι καθιστοῦν τὸν δράστην *ποινικῶς ὑπεύθυνον* ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς διδασκαλίας περὶ τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν.

Εἰδικώτερον ἢ φύσις τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν ἔγκειται εἰς τὸ δεδομένον τῆς *φυσιολογικότητος τῶν «κινήτρων» τῆς δράσεως* τοῦ ἐγκληματίου, ὡς τοῦτο τίθεται ὑπ' ὄψιν τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ, κατὰ τὴν κρίσιν τῆς πράξεως, ὡς ἀσυγγνώστως τελεσθείσης.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, ὑποκείμενος εἰς τὴν τοιαύτην κρίσιν εἶναι μόνον ὁ δράστης ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προσδιορίζεται κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς πράξεώς του διὰ *φυσιολογικῶν* (normal) κινήτρων, ἥτοι κινήτρων κοινῶν εἰς τοὺς πάντας, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ μέσου ὄρου τῆς καθημερινῆς ἐμπειρίας, τὴν ὁποίαν ἐκφράζουν ἐν προκειμένῳ, αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην συμπεριφορὰν ἀπαιτήσεις τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως. ⁽¹⁾

Τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, τὸ τί εἶναι φυσιολογικὸς προσδιορισμὸς τῶν κινήτρων δράσεως καθορίζεται βάσει κριτηρίων εἰλημμένων ἀπὸ τὴν ποινικὴν ἔννομον τάξιν λύει καὶ τὸ ζήτημα τῆς *ἐννοίας* τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν. Αὕτη, συμφώνως πρὸς τὰ ἄνωτέρω, εἶναι

νει ὡς προϋπόθεσιν τοῦ ἀξιοποίνου (Straffahigkeit) καὶ ὄχι ὡς προϋπόθεσιν τοῦ «ἀσυγγνώστου» Schuldfähigkeit, ὡς ἐν τῷ καιμένῳ. Βλ. πρὸς τούτοις, τὴν σχετικὴν ἀπάντησιν τοῦ Mezger ἐν Persönlichkeit und strafrechtliche Zurechnung, 1926, σελ. 23.

1. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀνθρωπίνης πράξεως ἀπὸ φυσιολογικὰ κίνητρα, ὡς ἱκανότητος πρὸς ποινικὸν καταλογισμόν εἶναι νομικὸν δεδομένον ἀνεξάρτητον καὶ ἀνεπηρέαστον ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν λαμβάνει εἰς ἑναντι τοῦ προβλήματος τῆς *Ἐλευθερίας τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως*. Τοῦτο, διότι ἀκόμη καὶ οἱ ἀρνηταὶ τῆς τοιαύτης ἐλευθερίας, οἱ ἀμφισβητοῦντες δηλαδὴ ὅτι διὰ τῆς πράξεως συντελεῖται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον «...πάντοτε καὶ ἐπιλογὴ περιοχομένου ζῶης, αὐτοδιαμόρφωσις ἄρα τῆς ζῶης τοῦ ἀνθρώπου...» (Κ. Δεσποτόπουλος) καὶ δεχόμενοι τὴν πρᾶξιν ὡς καθαρῶς *φυσικὴν διαδικασίαν* διὰ τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμά τι ἐπέρχεται, κατ' ἀνάγκην, ἐφ' ὅσον τὸ προσδιορίζει μία φυσικὴ αἰτία καὶ αὐτοὶ δὲν ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου διατυπωμένην ἀρχὴν τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν.

Τοῦτο, διότι ἢ ὡς ἄνω ἀρχή, θεμελιούται ἐπὶ τῆς καθημερινῆς ἐμπειρίας καθ' ἣν ἡ φυσιολογικὴ ἀνθρώπινος συμπεριφορὰ προσδιορίζεται πάντοτε ἀπὸ ὠρισμένας *παραστάσεις*, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συμβιβάζεται καὶ πρὸς τὸν φιλοσοφικὸν Ντετερμινισμόν.

εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν, *νομικὴ* ἔννοια καὶ ὄχι *ιατρικὴ* τοιαύτη. (¹)

Μορφὴ τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν. Ὁ Νόμος δὲν καθορίζει κατὰ θετικὸν τρόπον τί εἶναι ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν, ἀλλὰ ἀπαριθμεῖ τὰς περιπτώσεις ἐκείνας αἵτινες, ὅταν συντρέχουν, συνεπάγονται αὐτομάτως τὴν ἀνυπαρξίαν τῆς τοιαύτης ἱκανότητος καὶ ἀποτελοῦν οὕτως ἐνδείξεις τοῦ νόμου περὶ τοῦ δεδομένου ταύτης.

Αἱ ὡς ἄνω ἐνδείξεις διὰ τὴν ὑπαρξιν ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν ἄλλοτε μὲν θεμελιοῦνται ἐπὶ τῆς λεγομένης «βιολογικῆς» μεθόδου, καὶ ἄλλοτε στηρίζονται ἐπὶ τῆς «ψυχολογικῆς» τοιαύτης. Ἄλλοτε τέλος ἐκφράζουν τὴν καλουμένην «μικτὴν» μέθοδον, ἥτοι τὴν σύνδεσιν τῶν δύο ὡς ἄνω μεθόδων. (²) Οὕτω *βιολογικὴ* εἶναι ἡ ἐνδείξις τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν ὅταν αὕτη ἀποτελῇ ἐκφρασιν ἀπλῶς τῆς παθολογικῆς πνευματικῆς ἰδιοσυγγρασίας τοῦ ἀνθρώπου (περιπτώσεις τῆς διαταράξεως τῆς συνειδήσεως, ψυχικαὶ νόσοι κ.ἄ.). *Ψυχολογικὴ* ἐξ ἄλλου εἶναι ἡ ἐνδείξις τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν, ὅταν ἀνεξαρτήτως πρὸς τὰ βιολογικὰ δεδομένα ἀποβλέπωμεν καὶ εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ δράστου ὅπως ἀντιληφθῇ τὸ ἄδικον τῆς πράξεως αὐτοῦ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ συμφώνως πρὸς τὴν τοιαύτην ἀντίληψιν. (³)

Ἐκ τῶν ἐνδείξεων τοῦ νόμου ὡς πρὸς τὴν ἱκανότητα πρὸς καταλογισμόν ἔπεται συνοπτικῶς, ὅτι *ἱκανὸς πρὸς καταλογισμόν εἶναι ὁ πνευματικῶς ὥριμος καὶ ὑγιὲς ἄνθρωπος, ὁ ἔχων ἀδιατάρακτον τὴν συνείδησιν.*

Αἱ ἐνδείξεις τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν. Εἶδομεν ὅτι διὰ τὴν ὑπαρξιν τοῦ δεδομένου τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν ὁ νόμος παρέχει ὠρισμένους ἐνδείξεις. Οὕτως ἡ ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν εἶναι δεδομένη εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας περιπτώσεις.

1. Πνευματικὴ ὑγεία.

Αὕτη προσδιορίζεται κατὰ τὴν ποινικὴν διαδικασίαν ὑπὸ τῶν *ιατρικῶν* ἐμπειρογνομόνων, βάσει τῆς *ψυχιατρικῆς* ἐρεῦνης τῆς *προσωπικότητος*. Οὐχ ἥτιον, συμφώνως ἄλλωστε πρὸς ὅ,τι ἐλέχθη ὡς πρὸς τὴν *νομικὴν φύσιν* τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν, τὴν τελικὴν κρίσιν ἐπὶ τῶν *ψυχιατρικῶν* δεδομένων τῆς *προσωπικότητος* ἔχει ὁ *ποινικὸς δικαστής*, ὅστις βάσει τῆς *δικανικῆς δεοντολογίας* καὶ *ἐμπειρίας* θὰ κρίνῃ τὴν *προσωπικό-*

1. Παράδειγμα αἱ διατάξεις τοῦ Νόμου περὶ «*ἰναιτίου μέθης*». Περὶ τοῦ ὅλου θέματος πρβλ. Gretener : Die Zurechnungsfähigkeit als Gesetzgebungsfrage 1897 σελ. 17 ἐπ.

2. Mezger : Persönlichkeit u. Strafrechtliche Zurechnung σελ. 6 ἐπ.

3. Τοιαύτην μέθοδον ἀκολουθεῖ ὁ ἡμέτερος νόμος κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Α 34 Π.Κ.

τητα τοῦ δράστου ὡς ἠθικοκοινωνικὴν ὄντοτητα, βάσει δηλαδὴ ἠθικῶν καὶ νομικῶν κριτηρίων. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἠθικὴ παραφροσύνη (Moral Insanity) δὲν σημαίνει διὰ τὰ ποινικὰ δικαστήρια καὶ τὸν ποινικὸν νόμον ἔλλειψιν πνευματικῆς ὑγείας.

Εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς πνευματικῆς ὑγείας περιλαμβάνονται συμφώνως τῷ νόμῳ : *ἡ νοσηρὰ διατάραξις τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν καὶ ἡ διατάραξις τῆς συνειδήσεως.*

Ἡ νοσηρὰ διατάραξις τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν περιλαμβάνει εἰδικώτερον :

αα. *τὰς ψυχικὰς ἀνωμαλίας περὶ τὴν ἀνάπτυξιν.* (Βλάβες - μικρόνοες κ.α.).

ββ. *τὰ ψυχικὰ νοσήματα καὶ τὰς ψυχώσεις.* (Σχιζοφρενεῖς, μανιακοί, ἐπιληπτικοὶ κ.α.).

γγ. *τὰς τοξικὰς καταστάσεις.* (Χρόνιοι ἀλκοολικοὶ πάσχοντες ἀπὸ ἀλκοολικὰς ψυχώσεις - Μορφινομανεῖς κ.α.).

Ἡ διατάραξις τῆς συνειδήσεως περιλαμβάνει εἰδικώτερον :

αα. *Τὰς καταστάσεις τοῦ ὕπνου.* (Μέθη τοῦ ὕπνου, ὕπνωτισμός, ἐμπύρετα παραληρήματα).

ββ. *Τὰς καταστάσεις τῆς μέθης* (1).

γγ. *Τὰς καταστάσεις πάθους καὶ ψυχικῆς ὁρμῆς.* (Ἐντονος ὑπερδιέγερσις ἐξ ὁργῆς καὶ φόβου).

δδ) *Ὁρισμέναις καταστάσεις ἐγγυμοσύνης.*

εε) *Τὴν ἐπιληπτικὴν συσκότισιν τοῦ νοός.*

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τόσον ἡ μέθη, ὅσον καὶ αἱ ψυχικαὶ ὁρμαὶ καὶ τὰ ψυχικὰ πάθη, ἀποκλείουν τὴν ἱκανότητα πρὸς καταλογισμόν, ἐφ' ὅσον αἴρεται δι' αὐτῶν ἡ δυνατότης τῆς φυσιολογικῆς ἐπενεργείας τῶν κινήτρων ὡς πρὸς τὸν ἐκάστοτε δράστην. (ἀνωτ. σελ. 210). Τοῦτο, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν βεβαίως, ὅτι οἱ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ὡς ἄνω καταστάσεων ἐγκληματοῦντες δὲν περιήχθησαν *ὑπαιτίως* εἰς αὐτάς. (Α. 35 καὶ 193 Π.Κ., ἰσχύοντα κατ' ἀναλογίαν καὶ διὰ τὰς καταστάσεις τοῦ πάθους καὶ τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς).

Ἀμφότεραι αἱ ὡς ἄνω κατηγορίαι τῆς ἐλλείψεως πνευματικῆς ὑγείας, καὶ δὴ τόσον ἡ νοσηρὰ διατάραξις τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν, ὅσον καὶ ἡ διατάραξις τῆς συνειδήσεως, ὀδηγοῦν εἰς ἀνικανότητα ποινικοῦ καταλο-

1. Πρόκειται ἐν προκειμένῳ καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν προηγουμένως ἀναφερθεῖσαν περίπτωσιν, περὶ τῆς μέθης τοῦ ὕ γ ι ο ὕ ς ἀνθρώπου, ἥτοι τῆς μέθης ἣτις δὲν εἶναι ἀπότοκος ψυχικοῦ νοσήματος ἢ δὲν ὠδήγησεν εἰσέτι εἰς ψυχικὸν νόσημα.

Πρβλ. ἐπὶ τοῦ θέματος Ν. Χωραφᾶ. (Ἡ μέθη ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ) Α καὶ Β 1924, καὶ τὰς αὐτόθι διακρίσεις, ἰδίως σελ. 67 ἐπ.

γισμού, μόνον ἐφ' ὅσον ὁ ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῶν ποινικῶς ἀδικοπραγῶν, ἔσπερεῖτο κατὰ τὸν χρόνον τῆς τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἱκανότητος ν' ἀντιληφθῇ τὸ ἀδικον τῆς πράξεώς του ἢ νὰ ἐνεργήσῃ συμφώνως τῇ περὶ τούτου ἀντιλήψει του (Α. 34 Π.Κ.).

2. Πνευματικὴ ὠριμότης.

Αὕτη εἶναι δεδομένη κατὰ νόμον εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἐνηλίκου, ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν εἶναι «κωφάλαλος» τοῦ Α. 33 Π.Κ.

Ἐνήλικος, ὑπὸ τὴν ὥς ἄνω ἔννοιαν τῆς πνευματικῆς ὠριμότητος, ὡς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν, εἶναι πᾶς ὁ ἔχων συμπληρώσει τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. (121 Π.Κ.)

Ἀντιθέτως ἡ πνευματικὴ ὠριμότης ἀποκλείεται εἰς πᾶσαν περίπτωσιν παιδός, ἥτοι τοῦ μὴ ἔχοντος συμπληρώσει τὸ 12ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ἡ πνευματικὴ ὠριμότης δὲν εἶναι δεδομένη καὶ ἐναπόκειται ἐπομένως εἰς τὸν ποινικὸν δικαστὴν νὰ διαπιστώσῃ ταύτην, εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ποινικῶς ὑπευθύνων ἀνηλίκων τοῦ Α. 127 Π.Κ., ἥτοι εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἐφήβων (12 - 17 ἐτῶν), εἰς τὰς ὁποίας ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάπτυξις τοῦ δράστου ἐνδέχεται νὰ δικαιολογῇ ἰδιότυπον ποινικὸν καταλογισμόν τῆς πράξεως.

Ἡλαττωμένη ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν. Τόσον ἡ πνευματικὴ ὠριμότης, ὅσον καὶ ἡ πνευματικὴ ὑγεία, δὲν εἶναι ἄνευ ἐτέρου, δεδομένα καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς καλουμένης «ἡλαττωμένης ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν». Κατὰ ταύτην ὑπάρχει μὲν τὸ δεδομένον τῆς διαταράξεως τῆς πνευματικῆς ὑγείας καὶ τῆς πνευματικῆς ὠριμότητος (τὸ τελευταῖον τοῦτο, μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν κωφασμένων), ἀλλὰ ἡ ἐκ τοῦ δεδομένου τούτου ἄρσις τῆς ἱκανότητος νὰ ἀντιλαμβάνηται ὁ πράττων τὸν ἀδικον χαρακτηριστῆρα τῆς πράξεώς του ἢ νὰ ἐνεργῇ «συμφώνως τῇ περὶ τούτου ἀντιλήψει του» (Α. 34 Π.Κ.) δὲν εἶναι πλήρης.

Ἡ ἡλαττωμένη ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν συνιστᾷ παρ' ἡμῖν λόγον ἡλαττώσεως τῆς ποινῆς, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων τῆς ὑπαιτίου μέθης.

Οὕτως εἰς τοὺς ἡλαττωμένης ἱκανότητος καταλογισμοῦ ἐγκληματίας, ἐπιβάλλεται ἡ ἡλαττωμένη ποινὴ τοῦ Α. 83 Π.Κ., ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν εἶναι ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν. Ἀλλως καὶ ἐφ' ὅσον ἡ προᾶξις των εἶναι κακούργημα ἢ πλημμέλημα ἀπειλούμενον διὰ φυλακίσεως ἁνωτέρας τῶν 6 μηνῶν ἐπιβάλλονται ἐπ' αὐτῶν καὶ τὰ ἀσφαλιστικὰ μέτρα τοῦ Α. 38 Π.Κ.

Ἡ ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν δέον νὰ διαπιστοῦται ὡς ὑφισταμένη κατὰ τὸν χρόνον τῆς τελέσεως τῆς ἀξιοποίνου πράξεως. Ἀλλαγὴ εἰς τὸ καθεστὼς τῆς ἱκανότητος τοῦ καταλογισμοῦ ἐπερχομένη μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς

πράξεως δὲν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτῆς ὡς «ἀσυγγνώστου» καὶ ἔχει ὡς ἐκ τούτου δικονομικὰς μόνον συνεπείας ἢ συνεπείας ἀφορώσας τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιβληθείσης ἤδη ποινικῆς κυρώσεως. Εἰδικῆς ἐν τούτοις μεταχειρίσεως ἐν τῷ νόμῳ τυγχάνει ἐν προκειμένῳ ἢ ἀκόλουθος περίπτωσις γνωστὴ ὡς *Actio libera in causa*.

Actio libera in causa ἢ **ὑπαίτιος διατάραξις τῆς συνειδήσεως** : Αὕτη συντρέχει ὅταν ὁ **ψυχικὸς σύνδεσμος τοῦ δράστου** πρὸς τὴν ἀξιόποινον πράξιν (δόλος ἢ ἀμέλεια) θεμελιούται ὑπὸ τὸ κράτος καταστάσεως ἱκανῆς πρὸς καταλογισμόν, ὅποτε ὁ δράστης εὐθύνεται ἀκόμη καὶ ὅταν διὰ τὴν **ἐκτέλεσιν** τοῦ ὑπαιτίου τούτου λογισμοῦ του μεθιστᾷ ἑαυτὸν εἰς κατάστασιν ἀποκλείουσαν τὸν καταλογισμόν. (Α.35 Π.Κ.). Καὶ ἐὰν μὲν ὁ δράστης, ἐν καταστάσει μὴ δεκτικῇ καταλογισμοῦ, ἐξετέλεσε τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς πράξιν, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ περιῆλθεν εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν τότε ἡ πράξις του αὕτη τιμωρεῖται ὡς ἐκ δόλου τελεσθεῖσα. Ἐν ἀντιθέτῳ ὁ δράστης δὲν ἀπεφάσισε μὲν τὴν τέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως ἐν ψυχρῷ, **προεῖδεν** ὅμως ἢ κακῶς δὲν προεῖδε — ὅπερ τὸ αὐτὸ — τὴν τέλεσιν αὐτῆς ὡς πιθανήν, ἐφ' ὅσον θὰ μεθίστατο εἰς κατάστασιν μὴ δεκτικὴν καταλογισμοῦ καὶ ἡ πρόβλεψις αὕτη δὲν τὸν συνεκράτησε, τότε ἡ τελεσθεῖσα ἀξιόποινος πράξις τιμωρεῖται ὡς λαβοῦσα χώραν ἐξ ἀμελείας.

Εἰς ἣν περίπτωσιν τέλος ὁ δράστης **ἀπεφάσισε** μὲν ἐν ψυχρῷ τὴν μετάστασιν εἰς κατάστασιν μὴ δεκτικὴν καταλογισμοῦ πρὸς τέλεσιν ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως, ἡ τελεσθεῖσα ὅμως ὑπ' αὐτοῦ ἀξιόποινος πράξις διαφέρει τῆς ἀποφασισθείσης τοιαύτης, ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὸν ἡ ἡλαττωμένη ποινὴ τοῦ Α. 83 Π.Κ.

Διάφορος ἐντελῶς τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθεισῶν περιπτώσεων τῆς ὑπαιτίου διαταράξεως τῆς συνειδήσεως εἶναι ἡ περίπτωσις τοῦ «ἐγκλήματος ἐν ὑπαίτιῳ μέθῃ» τοῦ Α. 193 Π.Κ. Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐφαρμόζεται εἰς τὰς περιπτώσεις τὰς ὁποίας δὲν καλύπτει ἡ *actio libera in causa*, ἥτοι μόνον ἐκεῖ ὅπου εἰς τὸν δράστην τῆς ὑπὸ τὸ κράτος τῆς μέθης διαπραχθείσης ποινικῆς ἀδικοπραγίας, δὲν δύναται μὲν νὰ καταλογισθῇ αὕτη ὡς ἐκ δόλου ἢ ἐξ ἀμελείας τελεσθεῖσα, ἐπιβάλλεται ὅμως, ἐν τούτοις, εἰς τοῦτον καὶ δὴ κατ' ἰδιώνυμον τρόπον, φυλάκισις μέχρι 2 ἐτῶν, ἐφ' ὅσον ἢ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς μέθης τελεσθεῖσα πράξις ἦτο κακούργημα καὶ φυλάκισις μέχρις 6 μηνῶν, ἐὰν αὕτη ἔφερε τὸν βαθμὸν πλημμελήματος.

Αἱ μορφαὶ τοῦ ἀσυγγνώστου. (1)

1. Αἱ Μορφαὶ τοῦ «Ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως, ἀποτελοῦν καὶ τοὺς βαθμοὺς ἢ τὰ εἶδη αὐτοῦ.

Ὡς μορφὰς τοῦ «ἀσυγγνώστου» χαρακτηρίζομεν τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου καθωρισμένας **τυπικὰς** μορφὰς τῆς προαιρέσεως (ἀνωτέρω σελ. 192) διὰ τῶν ὁποίων καὶ ἐπέρχεται ἐκάστοτε τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα, ἦτοι : τὸν **Δόλον** καὶ τὴν **Ἀμέλειαν**.

Δεδομένου ὅτι αἱ ὡς ἄνω μορφαὶ ἀποδίδουν ἐν τῇ οὐσίᾳ των, τὰς μορφὰς τῆς ψυχικῆς δράσεως ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐκουσίας συμπεριφορᾶς, ἀνέκουν αὗται συστηματικῶς εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς «πράξεως» (ἀνωτ. σελ. 191 ἐπ.) Ἐν τούτοις λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἀδιαρρήκτου συναφείας ἡ ὁποία ὑφίσταται κατ' ἀνάγκην μεταξὺ τοῦ ψυχικοῦ ὑποστρώματος τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ ἠθικοῦ της περιεχομένου ἀφ' ἑτέρου, εἶναι φυσικὸν νὰ ἐξετάζηται τὸ ψυχικὸν τοῦτο ὑπόστρωμα, εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐξ ὑποκειμένου κρίσεως αὐτοῦ ἦτοι εἰς τὸ σημεῖον τοῦ «ἀσυγγνώστου», τοῦ ὁποίου καὶ ἀποτελεῖ οὕτω τὸ ψυχολογικὸν στοιχεῖον. Ἡ τοιαύτη διάσπασις τῆς συστηματικῆς πειθαρχίας, κατὰ τὴν διερεῦνησιν τῶν στοιχείων τῆς ἐννοίας τοῦ ἐγκλήματος ὅχι μόνον συγχωρεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται ἐνίοτε κατόπιν τῶν ὅσων ἐλέχθησαν ἀνωτέρω. (σελ. 205) Ἐξ ἄλλου ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ποινικοῦ δόγματος ἡ τοιαύτη διάσπασις δὲν συντρέχει τὸ πρῶτον εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Εἰς τὸν τομέα τῆς αἰτιότητος τῆς παραλείψεως π.χ. διασπᾶται καὶ πάλιν, κατ' ἀνάγκην, ἡ συστηματικὴ ἐνότης τῶν ἐνδιαφερόντων κριτηρίων καὶ ἐπὶ τοῦ λογικοῦ προβλήματος τῆς αἰτιότητος, τῆς παραλειπομένης καὶ ἀναμενομένης ἐνεργείας παρεμβάλλεται, «οὐκ ἔστιν γὰρ ἄλλως γενέσθαι», τὸ ἀξιολογικὸν πρόβλημα τοῦ ἀδίκου χαρακτηῖρος αὐτῆς (ἀνωτέρω σελ. 198). Ἐξ οὗ καὶ ἐπανερχόμεθα καὶ αὖθις εἰς τὴν γενομένην, ἥδη, διαπίστωσιν συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ συστηματικὴ ἐνταξίς τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἐγκλήματος ἔχει ὑποβοηθητικὸν καὶ μόνον χαρακτῆρα καὶ ὄχι ὀργανικὸν τοιοῦτον. Ὡς ἐκ τούτου, φρονοῦμεν ὅτι δὲν εἶναι ἰσχυρὸν τὸ ἐπιχείρημα, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον ἐπειδὴ ὁ ἡμέτερος νόμος πραγματεύεται τὸν «Δόλον» καὶ τὴν «Ἀμέλειαν» εἰς τὴν IIIην παράγραφον τοῦ Βου Κεφαλαίου αὐτοῦ «Περὶ καταλογισμοῦ» τῶν πράξεων, αἱ ἐννοιαὶ αὗται δὲν δύνανται νὰ ἐνταχθοῦν εἰς τὴν **πρᾶξιν**, συμφώνως πρὸς τὴν ἡμετέραν ποινικὴν νομοθεσίαν. (¹)

Ὁ δόλος καὶ ἡ ἀμέλεια ἀποτελοῦν κατὰ νόμον τὰς μόνας δυνατὰς διαμορφώσεις τῆς ἀξιοποίνου προαιρέσεως. Ἐξ οὗ καὶ μόνον ἐφ' ὅσον διαπιστοῦται ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν, ὡς μορφῶν τῆς ψυχικῆς διαδικασίας, ἥτις ὁδηγεῖ εἰς τὸ ἐγκλημα, δύναται ὁ δικαστὴς νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν περαιτέρω διερεῦνησιν τοῦ ἐπιμέμπτου χαρακτηῖρος τοῦ «κατὰ δίκαιον» φρονήματος

1. Ἰδὲ σχετικὴν ἀποψιν παρὰ Ν. Χωραφᾶ. Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, 1956 σελ. 324. Περὶ τῆς «δευτερευούσης» σημασίας τῆς συστηματικῆς τοποθετήσεως τῶν διατάξεων, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν (βλέπε ἀνωτέρω σελ. 174.)

τοῦ δράστου (Rechtsgesinnung), ὡς ἐκφράζεται τοῦτο κατὰ τὴν συγκεκριμένην τέλεσιν καὶ νὰ εἰσέλθῃ οὕτως εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ **περιεχομένου** τοῦ «ἀσυγγνώστου».

Ο ΔΟΛΟΣ ⁽¹⁾

1) **Ἡ ἔννοια τοῦ δόλου. Διὰ τοῦ δόλου, ὁ δράστης ὠρισμένου ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, γνωρίζων καὶ ἐπιθυμῶν τοῦτο, προβαίνει εἰς τὴν πραγμάτωσιν αὐτοῦ.** Ὁ δόλος συνιστᾷ πάντοτε ὠρισμένην διαμόρφωσιν τῆς συνειδήσεως καὶ δὴ διαμόρφωσιν θετικῆς μορφῆς. Τὸ περιεχόμενον τῆς διαμορφώσεως ταύτης εἶναι τόσον ἡ **γνώσις**, ὅσον καὶ ἡ **βούλησις** τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ⁽²⁾.

1. Τοῦτον ὁρίζει ὁ ἡμέτερος νόμος ὡς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις διαπράττει τὸ ἔγκλημα, καθ' ὃ «... θ έ λ ω ν τὴν παραγωγὴν τῶν κατὰ νόμον ἀπαρτιζόντων τὴν ἔννοιαν ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως περιστατικῶν...» ἢ «... γ ν ω ρ ί ζ ω ν ὡς ἐνδεχομένην τὴν ἐκ τῆς πράξεώς του παραγωγὴν τούτων καὶ ἀποδεχόμενος ταύτην...» (Α. 27 Π.Κ.)

2. Συμφώνως πρὸς τὴν ἱστορικὴν διαμάχην, ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενον τῆς δολίας προαιρέσεως, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸν πλέον ἀνάγλυφον τρόπον συμβολίζει ἡ ἐπίμονος ἀντιδικία μεταξὺ τῶν R. v. Frank (θεωρία τῆς γνώσεως) καὶ R. v. Hippel (θεωρία τῆς βουλήσεως), ὁ δόλος ἔγκειται, κατὰ μὲν τὴν μίαν ἄποψιν εἰς τὴν γ ν ὡ σ ι ν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ἐνῶ ἀντιθέτως κατὰ τὴν ἄλλην, εἰς τὴν β ο ὑ λ η σ ι ν αὐτοῦ. Βλ. σχετικῶς Frank «Vorstellung und Wille in der modernen Doluslehre» ἐν Zstw 10, Hippel «Die Grenze von Vorsatz und Fahrlässigkeit» ἐν V. D. A, III, καὶ Ν. Χωραφᾶ «Περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ δόλου ἐν τῷ Π.Δ.» τεύχη Α καὶ Β (1922 - 1923). Ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη ἀρχικῶς ὡς ἀγεφύρωτος ἐμφανισθεῖσα ἀνμίθεσις, τῆς ὁποίας ὁ κύριος νομοτεχνικὸς συντελεστής ὑπῆρξε τὸ γεγονός, ὅτι διὰ κέν τῆς θεωρίας τῆς «βουλήσεως» τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος δὲν ἐκαλύπτετο καὶ ἐπομένως δὲν ἐνέπιπτεν εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς δολίας προαιρέσεως, ὁ ἐ ν δ ε χ ό μ ε τ ο ς δόλος, ἐνῶ ἀντιθέτως διὰ τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως, ἀπλῶς, τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ἔδει νὰ ὑπάγωνται εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ δόλου κατ' ἀνάγκην καὶ αἱ περιπτώσεις τῆς ἐνσυνειδήτου ἀμελείας, ἐγεφυρώθη προϋούσης τῆς σχετικῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς ἀσυγχωρήτου «σθενότητος» τῆς θεωρίας τῆς βουλήσεως καὶ τῆς ἀσυγχωρήτου «εὐρύτητος» τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως, ἐκαλύφθη τόσον, ὥστε εἰς τὰ π ρ α κ τ ι κ ᾶ αὐτῶν τουλάχιστον ἀποτελέσματα νὰ μὴ διαφέρουν πλέον αἱ δύο ἀπόψεις τῶν Hippel καὶ Frank. Περὶ τῆς βαθμιαίας προσεγγίσεως τῶν σχετικῶν ἀπόψεων διὰ τῶν ἀλληλοδιαδόχων διαμορφώσεων τῶν ἐν νοιῶν β ο υ λ ή σ ε ω ς καὶ γ ν ὡ σ ε ω ς. Πρβ. Berg: der Gegenwärtige Stand der Schuldlehre, 1924—Περὶ τῆς βαθυτέρας γνωσιολογικῆς σημασίας τῆς διαφορᾶς τῶν δύο θεωριῶν Πρβλ. Erik Wolf ἐν Strafrechtliche Schuldlehre I, ὅπου ἐν σελίδι 41 ἐπ. ὑπογραμμίζεται, ὅτι ἡ μὲν θεωρία τῆς γνώσεως ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῆς «δογματικῆς - ἐρμηνευτικῆς, (ἀξιολογικῆς) ἐνῶ ἡ θεωρία τῆς βουλήσεως ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς ἀναγνωριστικῆς—ψυχολογικῆς κατευθύνσεως εἰς τὴν περὶ τοῦ «ἀσυγγνώστου διδασκαλίαν. Εἰδικώτερον, ἡ μὲν θεωρία τῆς γνώσεως ἐξειλίχθη τελικῶς εἰς τὴν ἄποψιν, καθ' ἣν ἡ γνώσις ἔχει σημασίαν καὶ συνιστᾷ τὸν δόλον ὃχι ἀτολύ

Ἡ γνῶσις. Ἡ γνῶσις ἐν τῷ δόλῳ καλύπτει γενικῶς ὅλα τὰ περιστατικά τῆς ἀξιοποίνου τελέσεως, εἶναι δηλαδή, γνῶσις ὅλων τῶν ἐμπειρικῶν δεδομένων, τὰ ὅποια ἐμπίπτουν εἰς τὸν νομικὸν τύπον ἐκάστου ἐγκλήματος.

Εἰδικώτερον ἢ ἀπαιτουμένη γνῶσις ἐν τῷ δόλῳ σημαίνει :

αα) *Τὴν γνῶσιν τῶν πραγματικῶν συστατικῶν τῆς ἀξιοποίνου*

τως, ὡς ἐπίγνωσις δηλαδή αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, τῶν δυνατῶν συνεπειῶν τῆς πράξεως τοῦ δράστου, ὅποτε κατ' ἀνάγκην περιλαμβάνεται ἐνταῦθα καὶ ἡ «ἐν συνειδήσει» ἀμέλεια, ἀλλ' ὡς αἵτιον π ρ ο σ δ ι ο ρ ί ζ ο ν τὸν συναισθηματικὸν κόσμον καὶ δὴ τὰς σχετικὰς ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα ἐπιθυμίας τοῦ δράστου (M. E. Mayer—Eb. Schmidt—ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ R. Frank, ἐν Aufbau des Schuldbegriffs).

Οὕτως ὁ δράστης ἐνεργῶν π α ρ ἂ τὴν γνῶσιν τὴν ὅποیان ἔχει περὶ τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος τῆς ἐγκληματικῆς δραστηριότητός του, φορᾶται ἐπιδεικνύων ἰδιαιτέρως ἔντονον ἐνδιαφέρον διὰ τὰς συνεπείας τῆς τοιαύτης δραστηριότητος, ἡ ὅποια ὡς ἐκ τούτου, χαρακτηρίζεται δ ο λ ί α. Ὁ Engisch, ὁμιλεῖ ἐν προκειμένῳ περὶ μετουσίωσης τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως — Vorstellungstheorie — εἰς συναισθηματικὴν περὶ δόλου θεωρίαν — Gefühlslehre — πρβλ. Untersuchungen über Vorsatz u. Fahrlässigkeit, 1930, σελ. 133).

Ἡ θεωρία τῆς βουλήσεως, ἀφ' ἐτέρου, καὶ αὐτὴ μὲ τὴν σειρὰν τῆς ἐγκαταλείπει τὸν ἀρχικόν της φυσιοκρατικὸν ψυχολογισμόν καὶ ἐντάσσεται εἰς μίαν γενικωτέραν σ υ ν α ι σ θ η μ α τ ι κ ῆ ν ἀξιολόγησιν τῆς πράξεως διὰ τῆς δεοντολογικῆς ἐξιśσεως τῶν περιπτώσεων ἐκείνων ὅπου ἡ βούλησις, ὡς πρὸς τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα ε ἶ ν α ι ἄνευ ἐτέρου δεδομένη (περίπτωσις τῆς προθέσεως ἢ τοῦ σκοποῦ) μὲ ἐκείνας ὅπου δέον νὰ τεκμαίρεται αὕτη ὡς δεδομένη (περίπτωσις τῶν ὑπολοίπων μορφῶν τοῦ δόλου).

Σχετικῶς ὁ v. Hippel, καθορίζων τὴν βούλησιν λέγει «... Ὅταν εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν πιθανὴ τις συνέπεια ἀ δ ι ἂ φ ο ρ ο ς ἢ μὴ δ υ σ ἂ ρ ε σ τ ο ς, ἔχῃ τόσην πρακτικὴν σημασίαν διὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου, ὅσην θὰ εἶχεν ἢ ἐν λόγῳ συνέπεια, ἐὰν παρίστατο ὡς κατ' ἀνάγκην συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐπιδιωκομένην τοιαύτην, τότε καὶ ἡ δεδομένη αὕτη συνέπεια λογίζεται ὡς ἠθελημένη ἐπίσης...» Die Grenze σελ. 504.

Τὸ ὁρθὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι νὰ εἴπωμεν—καὶ τὴν ἄποψιν αὐτὴν ἀκολουθεῖ τὸ κείμενον—ὅτι ἀμφότεραι αἱ ὡς ἄνω διαμορφώσεις τῆς συνειδήσεως τοῦ δράστου, ἥτοι τόσον ἡ γνῶσις, ὅσον καὶ ἡ βούλησις διαδραματίζουσιν ἴδιον ἐκάστη καὶ αὐτοτελοῦς σημασίας ρόλον εἰς τὴν καθόλου διάπλασιν τῆς ἐννοίας τῆς δολίας προαιρέσεως, μὴ ὄντος δυνατοῦ τοῦ παραμερισμοῦ τῆς μιᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλην.

Συγκεκριμένως, ἄνευ τῆς γνώσεως—κινήτου δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ νὰ διαμορφωθῇ δολία ἀπόφασις παρὰ τῷ δράστῃ, ἥτοι νὰ συνδεθῇ τὸ θετικὸν ἐνδιαφέρον αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος.

Ἐξ οὗ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ μορφὴ δόλου, ἄνευ τῆς ἀναδρομῆς εἰς τὸ στοιχεῖον τῆς γνώσεως.

Ἀτυχῶς, τὴν ἄποψιν ταύτην δὲν ἐκφράζει παρ' ἡμῖν ὁ νομοθέτης, ὅταν κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Α 27 Π.Κ. ἀναφέρεται « .. εἰς τὸν θ ἑ λ ο ν τ α τὴν παραγωγὴν τῶν κατὰ νόμον ἀπαρτιζόντων τὴν ἔννοιαν ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως περιστατικῶν... » ὡς εἰς τὸν δολίως (ἐκ προθέσεως) πράττοντα καὶ δὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν γ ν ω ρ ί ζ ο ν τ α «... ὡς ἐνδεχομένην τὴν ἐκ τῆς πράξεώς του παραγωγὴν τούτων καὶ ἀπο-

συμπεριφορᾶς (ὅτι π.χ. ὁ στόχος τοῦ πυροβολισμοῦ εἶναι ἄνθρωπος, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς «ἀνθρωποκτονίας ἐκ προθέσεως» τοῦ Α. 299 Π.Κ.) καὶ

ββ) *Τὴν γνῶσιν τῆς σημασίας τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς* (ὅτι π.χ. ὁ χαρακτηρισμὸς προσώπου τινὸς ὡς «ἀφερεγγύου» ἀποτελεῖ προσβολὴν τῆς τιμῆς αὐτοῦ, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς «ἐξυβρίσεως» τοῦ Α 361 Π.Κ.)

Ἡ Βούλησις. Ἡ βούλησις ἢ ἐπιθυμία ἐν τῷ δόλῳ καλύπτει γενικῶς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ δράστου διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος. Εἶναι δηλαδή: Βούλησις ἢ ἐπιθυμία τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος καὶ ὅχι ἀπλῶς τῆς ἐνεργείας ἢ παραλείψεως τῆς ὁδηγούσης πρὸς τοῦτο. ⁽¹⁾

Εἰδικώτερον ἢ ἀπαιτουμένη βούλησις ἐν τῷ δόλῳ σημαίνει:

αα) *Τὴν ἐσωτερικὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήτρων*, ἥτοι τὸ ἐκούσιον τῆς ἐγκληματικῆς ἀποφάσεως. (Τοιαύτη ἐλευθερία δὲν ὑφίσταται π.χ. εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς *vis compulsiva*, τοῦ ψυχολογικοῦ δηλαδή καταναγκασμοῦ).

ββ) *Τὴν ἐξωτερικὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήτρων*, ἥτοι τὸ ἐκούσιον τῆς λειτουργίας τῶν νευρικῶν κέντρων κατὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς προαιρέσεως. (Τοιαύτη ἐλευθερία δὲν ὑπάρχει εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς *vis absoluta*, τοῦ φυσικοῦ δηλαδή καταναγκασμοῦ).

δεχόμενον αὐτήν...» ὡς τὸν δρῶντα μὲ ἐνδεχόμενον δόλον.

Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁμως ὡς ἀνεφέρθη, ἅπασαι γενικῶς αἱ μορφαὶ τῆς δολίας προαιρέσεως, ἐπομένως καὶ ἡ πρόθεσις καὶ γενικώτερον ὁ ἄμεσος δόλος ἔχουν ὅπωςδήποτε ἀνάγκην τοῦ στοιχείου τῆς γνώσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ὡς κινήτρου, διὰ τὴν διάπλασιν αὐτῶν καὶ κακῶς ἐπομένως ὁ ἡμέτερος νόμος φαίνεται, τουλάχιστον ὡς ἐκ τῆς διατυπώσεως αὐτοῦ, ἀποκλείων τὸ κίνητρον τοῦτο ὡς συσχετικὸν ὄλων τῶν μορφῶν τοῦ δόλου.

Ἐκ παραλλήλου ἡ διαμορφωθείσα ἀπὸ τὸ κίνητρον τῆς γνώσεως ψυχικὴ στάσις τοῦ δράστου, ὡς ἡ παρὰ τὴν «γνῶσιν» ταύτην θεμελίωσις τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ (βούλησις) ἔναντι τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ἔχει διαφοροὺς ἐντάσεις καὶ διαβαθμίσεις, τὰς ὁποίας καθορίζει καὶ δὴ ὅλας ἀνεξαίρετως, ὁ ἐκάστοτε διαπιστούμενος βαθμὸς τοῦ ὡς ἄνω διαφέροντος τοῦ δράστου, ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα, ἥτοι ὁ βαθμὸς τῆς συμμετοχῆς τῆς βουλήσεώς του εἰς αὐτό. Ἡ βούλησις αὕτη, ἡ ὁποία ἴσως καλύτερον θὰ ἀπέδιδε τὴν ὅλην κλιμάκωσιν τῶν συναισθηματικῶν διαβαθμίσεων τοῦ δράστου κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς διαμορφώσεως τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ, ἐὰν ἐκαλεῖτο «ἐπιθυμία» τοῦ ἀξιοποίνου ἢ «ἐλπὶς» ἐπελεύσεως αὐτοῦ, καταλαμβάνει ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ κειμένῳ καὶ τὴν περίπτωσιν τῆς «ἀποδοχῆς» τοῦ ἐνδεχομένου δόλου, περὶ ἧς τὸ Α 27 Π.Κ., ἡ διατύπωσις τοῦ ὁποίου ὁμως καὶ πάλιν ἀφίνει ἀτυχῶς νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι συμφώνως πρὸς τὸν νομοθέτην, ἡ μορφή αὕτη τοῦ δόλου εἶναι νοητὴ ὡς ξένη πρὸς τὴν βουλευτικὴν διαδικασίαν καὶ δὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἄλλας μορφὰς τῆς δολίας προαιρέσεως ὅπου, ὁ νόμος δέχεται ρητῶς τὴν βούλησιν.

1. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν «ἀμέλειαν, περὶ τῆς ὁποίας ἴδε κατωτέρω σελ. 220 Kohlrausch ἐν Reform, 1910 σελ. 185 ἐπ. καὶ Radbruch, der Handlungsbegriff, 1903 σελ. 119 ἐπ.

γγ) *Τὴν ἐλπίδα τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος*, ἥτοι τὴν κατὰ διαφόρους βαθμοὺς συμμετοχὴν τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ δράστου εἰς τὴν ἐπέλευσιν αὐτοῦ.

2) *Τὰ εἶδη ἢ οἱ βαθμοὶ τοῦ δόλου.*

Τὰ εἶδη ἢ οἱ βαθμοὶ τοῦ δόλου διακρίνονται ἀναλόγως τῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν διαδραματίζει ἐκάστοτε ἡ παράστασις τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ σχετικοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ δράστου ὡς πρὸς αὐτό.

Ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω ἀπόψεως διακρίνομεν τρεῖς μορφὰς δόλου, ἥτοι : (¹)

αα) Τὸν *ἄμεσον* ἢ *ἀπλοῦν* δόλον (Dolus directus). Τὴν μορφήν αὐτὴν τοῦ δόλου χαρακτηρίζει ἡ *ἀσφαλὴς* γνῶσις ἐκ μέρους τοῦ δράστου τῶν οὐσιωδῶν συστατικῶν τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος καὶ ἡ βάσει τῆς γνώσεως ταύτης *βεβαιότης* αὐτοῦ, ὡς πρὸς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος. Τὴν ἐπέλευσιν ταύτην *εὐχεται* ὁ δράστης, εἰς τὴν περὶπτωσιν τοῦ ἁμέσου δόλου.

ββ) Τὴν *πρόθεσιν*. Τὴν μορφήν αὐτὴν τοῦ δόλου χαρακτηρίζει τὸ γεγονός ὅτι ἐπὶ πλεόν τῶν ὄσων ἰσχύουν διὰ τὸν ἄμεσον δόλον, ἡ περὶ τῆς βεβαιότητος τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ἐπίγνωσις τοῦ δράστου, καθίσταται τὸ *ἀποκλειστικὸν* αἷτιον τῆς ἐγκληματικῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ.

γγ) Τὸν *ἐνδεχόμενον* δόλον (Dolus eventualis). Τὴν μορφήν αὐτὴν τοῦ δόλου χαρακτηρίζει, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἄμεσον δόλον, *ἀτελής* ἐπίγνωσις τοῦ δράστου, περὶ τῶν οὐσιαστικῶν συστατικῶν τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ *ὑπαρξίς, τουλάχιστον, πιθανότητος* παρ' αὐτῷ ὡς πρὸς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος. Τὴν τοιαύτην ἐπέλευσιν *ἀποδέχεται*, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ νόμου, ὁ δράστης εἰς τὴν περὶπτωσιν τοῦ ἐνδεχομένου δόλου (²). Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ

1. Ἡ ὀρολογία τοῦ ἡμετέρου Νόμου ἐν προκειμένῳ, ἔχει ὡς ἑξῆς : Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις τοῦ δόλου, ὁ νόμος ὁμιλεῖ γενικῶς περὶ «προθέσεως» καὶ κατ' ἐξαίρεσιν περὶ «ἀποφάσεως» (Α 42 καὶ 299 Π.Κ). Εἰδικώτερον εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ ἁμέσου δόλου ὁ νόμος χρησιμοποιεῖ τὸν ὅρον «ἐν γνώσει» ἐνῷ διὰ τὸν «ἐκ προθέσεως» δόλον, τὸν ὅρον «ἐπὶ σκοπῷ» Βλ. Ν. Χωραφᾶ, ἐ.ἀ. σελ. 163 ἐπ.

2. Ὁμιλοῦντες εἰς τὸν ἐνδεχόμενον δόλον περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιγνώσεως τῶν οὐσιαστικῶν μόνον συστατικῶν τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς νοοῦμεν τὰ περιστατικὰ ἐκεῖνα τῆς τελέσεως, τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὸν εἰδικὸν τύπον τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς. Οὕτω ὁ πραγματικῶν τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν τοῦ Α 365 Π.Κ. (Προσβολὴ μνήμης τεθνεῶτος) δέον νὰ γνωρίζῃ, ἐν προκειμένῳ, ὅτι ὑβρίζει τεθνεῶτα. Ἀντιθέτως, δὲν εἶναι οὐσιαστικὸν συστατικὸν τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ Α 365, καὶ ἐπομένως δὲν χρειάζεται νὰ τὸ γνωρίζῃ ὁ δράστης, τὸ πὼς ἀπέθανε, φεγ' εἰπεῖν, ὁ ὑβριζόμενος, ἢ ποῦ ἐτάφη οὗτος.

ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ἀπὸ τὸν δράστην, ἐμφανίζει τοῦτο ὡς καλυπτόμενον ἀπὸ τὴν σχετικὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ καὶ ἀποτελεῖ οὕτω τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν μεταξὺ ἐνδεχομένου δόλου καὶ «ἐν συνειδήσει» ἀμελείας, ὅπου τὸ ἀποτέλεσμα σαφῶς ἀποκρούεται, ὡς μὴ ἐπιθυμητόν.

Η ΑΜΕΛΕΙΑ (¹)

1) *Ἡ ἔννοια τῆς ἀμελείας: Διὰ τῆς ἀμελείας, ὁ δράστης ὠρισμένου ἐγκλήματος πραγματώνει τοῦτο, ἐνῶ ὥφειλε καὶ ἡδύνατο νὰ τὸ ἀποφύγῃ.*

Ἡ ἀμέλεια, χαρακτηρίζεται, ὅπως καὶ ὁ δόλος—καὶ δὴ παρὰ τὸ σπνήθως λεγόμενον—ἀπὸ ὠρισμένην διαμόρφωσιν τῆς συνειδήσεως μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὸν δόλον, τὰ ἀρνητικὰ ἢ «λανθάνοντα» στοιχεῖα τῆς «συνειδητοποιήσεως» τῆς ἀποφάσεως πλειοψηφοῦν τῶν θετικῶν ἢ «ἐμφανῶν» τοιούτων.

Ἡ ὑπαρξὶς θετικῶν στοιχείων ἀφορώντων τὴν συνειδητοποίησιν τῆς ἀμελοῦς συμπεριφορᾶς, κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς σχετικῆς προαιρέσεως τοῦ δράστου, καθιστᾷ τὰ ὅρια τῆς διακρίσεως τῆς ἀμελείας ἀπὸ τὸν δόλον ἄκρως ρευστά, ἰδίως ὅταν πρόκειται νὰ διαχωρισθῇ ὁ ἐνδεχόμενος δόλος ἀπὸ τὴν «ἐν συνειδήσει» ἀμέλειαν.

Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν ἡ ἀμέλεια εἶναι κατὰ πολὺ ἐγγυτέρα τοῦ δόλου, ἀπὸ ὅσον δηλοῦν αἱ εἰδικαὶ διατάξεις τοῦ νόμου. Ἐξ οὗ καὶ εἰς περίπτωσιν ἀμφοβολίας περὶ τῆς ὑπάρξεως «ἐν συνειδήσει» ἀμελείας, ὀρθὸν εἶναι νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται ἐνδεχόμενος δόλος.

Εἰδικώτερον καὶ κατ' ἀντιστοιχίαν πρὸς τὸν δόλον, τὰ στοιχεῖα τῆς διαμορφώσεως τῆς συνειδήσεως εἰς τὴν ἀμέλειαν ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

αα) *Τὸ στοιχεῖον τῆς γνώσεως:* Ἀντὶ τῆς γνώσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ἐν τῷ δόλῳ, εἰς τὴν ἀμέλειαν συναντῶμεν τὴν *ἄγνοιαν* τούτου. (²) Ἀγνοίαν ὅμως ἢ ὁποῖα εἶναι δεδομένη μόνον ὁσάκις διαπι-

1. Ταύτην ὁρίζει ὁ ἡμέτερος νόμος ὡς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ πράττοντος «... ἐνέκεν ἐλλείψεως τῆς προσοχῆς ἢν ὥφειλεν ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ ἡδύνατο νὰ καταβάλῃ», ὁπότε «εἴτε δὲν προεῖδε τὸ ἐκ τῆς πράξεώς του παραχθέν ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα, εἴτε προεῖδε μὲν τοῦτο ὡς δυνατόν, ἐπίστευσεν ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἐπῆρχετο (Α 28 Π.Ι.) Περὶ τοῦ ὅλου θέματος πρβλ. ἐκ τῶν ἡμετέρων Ι. Ζησιάδου, τὸ ἐξ ἀμελείας ἔγκλημα 1950.

2. Τὸ στοιχεῖον τῆς «Ἀγνοίας» (Ignorantia moment) εἶναι χαρακτηριστικὸν δι' ὅλας ἀνεξαίρετως τὰς μορφὰς τῆς ἀμελείας, ἥτοι καὶ διὰ τὴν μορφήν τῆς «ἐν συνειδήσει» ἀμελοῦς συμπεριφορᾶς. Οὕτω π.χ. ὁ Franz Exner γράφει χαρακτηριστικῶς: ... Ἡ δι' ὅλας τὰς μορφὰς τῆς ἀμελείας ἀπαράιτητος ἄγνοια δὲν ἀπουσιάζει καὶ ἀπὸ τὴν προκειμένην περίπτωσιν (τῆς ἐν συνειδήσει ἀμελείας) καὶ

στοῦται ἡ *ὑποχρέωσις* καὶ ἡ *δυνατότης* τῆς προβλέψεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ἐκ μέρους τοῦ δράστου. *Οὕτω τὴν ἄγνοιαν, ὡς στοιχεῖον τῆς ἀμελείας διαμορφώνει ὁ σύνδεσμος τῆς ἐλλείψεως τῆς προβλέψεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ἐκ μέρους τοῦ δράστου* (ἀρνητικὸν ἢ λανθάνον στοιχεῖον τῆς συνειδήσεως) *μὲ τὴν δυνατότητα τῆς τοιαύτης προβλέψεως* (θετικὸν στοιχεῖον τῆς συνειδήσεως).

Πᾶς ὁ μὴ προβλέπων ἀξιόποιον τι ἀποτέλεσμα δὲν θεωρεῖται δηλαδὴ καὶ ἔνοχος ἀμελείας, ἀλλὰ μόνον ὁ μὴ προβλέπων τοῦτο παρ' ὅλον ὅτι *ᾧφειλε* καὶ *ἡδύνατο* νὰ τὸ πράξῃ.

Εἰδικώτερον τὰ κριτήρια τῆς *ὑποχρεώσεως* τοῦ δράστου πρὸς πρόβλεψιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος καθορίζει ὁ νομικὸς κανὼν, ὅστις καὶ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν δράστην καὶ δῆ, *ἐξ ἀντικειμένου*, τὴν συνειδητοποίησιν τῆς πραγματικῆς καὶ νομικῆς ἐκτάσεως τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἐν ὧφει τυχὸν ἀξιοποίνου ἐνεργείας ἢ παραλείψεως. Ἀντιθέτως τὰ κριτήρια τῆς *δυνατότητος* τοῦ δράστου, ὅπως προβλέψῃ οὗτος τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, προσδιορίζοντος ἐκάστοτε ἀπὸ τὰς ἀτομικὰς ἱκανότητας τούτου, ὅπως προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν ἀνωτέρω, ἐξ ἀντικειμένου προσδιοριζομένην *ὑποχρέωσιν* τῆς προβλέψεως τῶν ἀξιοποίνων ἀποτελεσμάτων.

ββ) *Τὸ στοιχεῖον τῆς βουλήσεως*. Τὸ στοιχεῖον τῆς βουλήσεως εἰς τὴν ἀμέλειαν καλύπτει τόσον τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀποφάσεως, ὅσον καὶ τὰς φυσικὰς κινήσεις διὰ τῶν ὁποίων ἐξωτερικεύεται αὕτη.

Ὅπως δηλαδή εἰς τὸν δόλον, οὕτω καὶ εἰς τὴν ἀμέλειαν εἶναι ἀπαραίτητος τόσον ἡ *ἐσωτερικὴ*, ὅσον καὶ ἡ *ἐξωτερικὴ* ἐλευθερία τῶν κινήσεων. Ἀντιθέτως ὅμως πρὸς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὸν δόλον, ἡ βούλησις εἰς τὴν ἀμέλειαν *οὐδέποτε* καλύπτει τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα, *τὸ ὅποζον ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει εἶναι ἐπιθυμητόν*.

2) *Τὰ εἶδη ἢ αἱ μορφαὶ τῆς ἀμελείας.*

Ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς «ἀμελείας» διακρίνομεν ὠρισμένα εἶδη ἀμελοῦς συμπεριφορᾶς, ὁρμιόμενα εἰς τὴν ἔντασιν τῶν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν στοιχείων αὐτῆς, κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς προαιρέσεως τοῦ δράστου. Οὕτω διακρίνομεν :

αα) *Τὴν ἐν συνειδήσει ἀμέλειαν*. (¹) Ἡ μορφή αὕτη τῆς ἀμελείας χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀμφίβολον καὶ ἐλλειπῇ γνῶσιν τῶν περιστατικῶν τελέ-

τοῦτο διότι ἐὰν ὁ δράστης ἐγνώριζεν ὅλας τὰς προϋποθέσεις τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος καὶ τὰς ἐξέτιμα ὀρθῶς, τότε θὰ ὑπελόγιζε τὴν πιθανότητα (τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀποτελέσματος) ὅχι πρὸς 40 : 100 ἀλλὰ πρὸς 100 : 100, ὁπότε καὶ δὲν θὰ προέβαινε εἰς τὴν τέλεσιν...» Fahrlässigkeit σελ. 144.

1. Αὕτη ἀποτελεῖ τὴν πλέον συνειδητὴν μορφήν τῆς ὑπαιτίου τελέσεως, ἐξ ἀμελείας καὶ συνιστᾷ ὡς ἐκ τούτου τὴν διαχωριστικὴν μορφήν ἀμελείας καὶ δόλου.

σεως, ἐκ μέρους τοῦ δράστου καὶ ἀπὸ «πιθανολογίαν» αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος. (¹)

Ἐν προκειμένῳ ἡ «πεπλανημένη» ἢ καλύτερον «συγκεχυμένη» τοποθέτησις τοῦ δράστου ἔναντι τῆς σημασίας τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ πλαισιώνει τὴν συναισθηματικὴν αὐτοῦ τοποθέτησιν ἔναντι τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος. Οὕτως εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἐνδεχόμενον δόλον ἢ βούλησιν τῆς «τελέσεως» τῆς ὁδηγούσης εἰς τὸ ἀποτέλεσμα, καλύπτεται δι' ἐπιπολαίας μὲν, οὐχ ἦττον ὁμως ἀναμφισβητήτου ἐμπιστοσύνης τοῦ δράστου ὅτι δὲν θὰ ἐπέλθῃ τοῦτο. Ἐξ οὗ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐν συνειδήσει ἀμελείας τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι *κατ' ἀνάγκην* ἀνεπιθύμητον.

ββ) *Τὴν ἄνευ συνειδήσεως ἀμέλειαν*. (²) Ἡ μορφή αὕτη τῆς ἀμελείας χαρακτηρίζεται, ἀπὸ ἄγνοιαν τῶν οὐσιαστικῶν στοιχείων τῆς τυπικότητος, ἀλλὰ πάντως δυνατότητα, ὡς ἐλέχθη, προβλέψεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ἐκ μέρους τοῦ δράστου. Ἡ ἐπέλευσις τοῦ ἀπροβλέπτου τούτου ἀποτελέσματος εἶναι ἐν προκειμένῳ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐν συνειδήσει ἀμελείας, ἀνεπιθύμητος διὰ τὸν δράστην.

3) *Ἡ ποινὴ τῆς ἀμελείας*.

Ἡ ποινὴ τῆς ἀμελείας, κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, ἀποτελεῖ ἔκφρασιν τῆς ἀπόψεως καθ' ἣν ἡ μορφή αὕτη τῆς ὑπαιτιότητος, εἶναι ἠθικοκοινωνικῶς ἐλαφροτέρα τῆς τοῦ δόλου. (³) Οὕτω :

αα) Ἡ ποινὴ ἡ προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὰς ἐξ ἀμελείας τελέσεις ἐπιβάλλεται «κατ' ἐξαίρεσιν». Ἦτοι ἐνῶ τὰ κακουργήματα τιμωροῦνται *μόνον* καὶ τὰ πλημμελήματα *κατὰ κανόνα*, ὡς ἐκ δόλου τελούμενα, ἐξ ἀμελείας τιμωροῦνται *μόνον* τὰ πλημμελήματα ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ἀναγράφεται τοῦτο ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ. (⁴)

ββ) Ὅσάκις ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ νόμου ποινὴ διὰ τὴν ἐξ ἀμελείας τέλεσιν, αὕτη εἶναι ἐλαφροτέρα ἀπὸ τὴν ποινὴν τῆς δολίας προαιρέσεως.

Ἡ τοιαύτη ἄποψις τοῦ νόμου εἶναι ἐν τούτοις ἐσφαλμένη καὶ ἀπὸ τῆς

1. Πρβλ. Karl Engisch, «Untersuchungen über Vorsatz u. Fahrlässigkeit» σελ. 256 ἐπ. καὶ τὰς ἀναπτυσσομένης αὐτόθι διαφορὰς ὡς πρὸς τὸ «πεπλανημένον» τῆς προβλέψεως, ἀπόψεις.

2. Ἡ ἄνευ συνειδήσεως ἀμέλεια, ἀποτελεῖ τὴν ὀλιγώτερον συνειδητὴν μορφήν τῆς ὑπαιτίου τελέσεως ἐξ ἀμελείας καὶ συνιστᾷ ὡς ἐκ τούτου, διαχωριστικὴν γραμμὴν μεταξὺ ὑπαιτιότητος καὶ casus.

3. Πρβλ. Ν. Χωραφᾶ, ἐ.α. 170.

4. Τὰ πταίσματα τιμωροῦνται *π ἄ ν τ ο τ ε* καὶ ὅταν τελοῦνται ἐκ δόλου καὶ ὅταν τελοῦνται ἐξ ἀμελείας, πλὴν τῶν περιστάσεων ὅπου ὁ νόμος ἀπαιτεῖ τὴν ἀποκλειστικὴν τέλεσιν ἐκ δόλου (Α. 26 Π.Κ.).

ἀπόψεως τῆς ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς ὁλεθρία, καθόσον ἡ ἐχθρότης ἐναντίον τοῦ δικαίου, ὡς ἐκδηλοῦται αὕτη εἰς ὠρισμένας μορφὰς ἐγκληματικῆς ἀδιαφορίας πρὸς τὰς ἐπιταγὰς αὐτοῦ συνιστᾷ, ἐνδεχομένως, μεγαλύτερον ἠθικοκοινωνικὸν κίνδυνον, ἀπὸ τὴν δολίαν προαίρεσιν, (ἀνωτέρω σελ. 98).

γ) **Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀσυγγνώστου.**

Τὸ περιεχόμενον τοῦ «ἀσυγγνώστου» διαμορφώνεται ἀπὸ τὸ ἀξιολογικὸν στοιχεῖον τῆς καταλογιστικῆς κρίσεως καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ἀρνησίχρεων (pflichtwidrig) φρόνημα τοῦ δράστου, ἐν ἀναφορᾷ πρὸς **συγκεκριμένην** παράβασιν αὐτοῦ.

Ἀκριβῶς διότι συνδέεται μὲ τὴν συγκεκριμένην καὶ ἀτομικὴν εὐθύνην τοῦ δράστου κατὰ τὴν ἀξιόποινον παράβασιν αὐτοῦ καὶ ὄχι μὲ τὴν γενικὴν καὶ τυπικὴν εὐθύνην παντὸς πολίτου πρὸς τήρησιν τῶν νόμων, διακρίνεται ἡ ἄρνησις τοῦ πρὸς ὑπακοὴν χρέους τοῦ δράστου εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ «ἀσυγγνώστου» τῆς συμπεριφορᾶς, ἀπὸ ἐκείνην ἣτις θεμελιώνει ὑποκειμενικῶς τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτήρα. (¹).

Ὁ νόμος, ὡς ἐκ τῆς γενικότητος τῶν κριτηρίων, τὰ ὅποια κατ' ἀνάγκην χρησιμοποιεῖ, ἀδυνατεῖ νὰ τυποποιήσῃ κατὰ θετικὸν τρόπον τὸ ὡς ἄνω ἐξατομικευμένον περιεχόμενον τοῦ «ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως καὶ νὰ καθορίσῃ εἰς τί ἀκριβῶς ἐγκτεται ἐκάστοτε ἡ ἀρνησίχρεως εὐθύνη τοῦ δράστου τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς. (²)

Ἐξ οὗ καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἐπαφίεται εἰς τὴν δικαστικὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν συμβολὴν τῆς ἐπιστήμης, ἣτις καὶ ὁμιλεῖ ἐν προκειμένῳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ R. Frank, τοῦ πρώτου ἀναπτύξαντος τὰ τῆς «ἀξιολογικῆς» περὶ τοῦ ἀσυγγνώστου διδασκαλίας, περὶ τοῦ **ἐπιμέμπτου** (Vorwerfbarkeit) τῆς πράξεως, ὡς στοιχείου τοῦ ἀσυγγνώστου χαρακτήρος αὐτῆς.

Τὰ στοιχεῖα, καθ' ἕκαστον, τοῦ **ἐπιμέμπτου** ἔχουν ὡς ἑξῆς:

αα) **Εἰς τὰ πλαίσια τοῦ δόλου:** **Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν μορφῶν τοῦ ἀμέσου δόλου**, (ἀνωτ. σελ. 219) τὸ «ἐπίμεμπτον» ἐγκτεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ δράστης τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς δὲν παρημποδίσθη εἰς τὴν πραγμάτωσιν ταύτης, παρὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν νόμον ὑποχρεώσεών του, τὴν συμμόρφωσιν πρὸς τὰς ὁποίας, ἐδικαιοῦτο νὰ ἀναμένῃ

1. Οὕτως ἐνῶ τὸ ἄσεμνον φρόνημα τοῦ δράστου συνιστᾷ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τὸν ἄδικον χαρακτήρα τοῦ ἀδικήματος τοῦ Α. 353 Π.Κ. (Πρόκλησις σκανδάλου δι' ἄσεμνων πράξεων) δὲν εἶναι ἐν τούτοις ἐπίμεμπτον, ἐφ' ὅσον ὁ δράστης τοῦ ὡς ἄνω ἀδικήματος στερεῖται τοῦ καταλογισμοῦ ἢ ἐνεργεῖ ἐκ πλάνης κ.ο.κ.

2. Ἀντιθέτως, ὁ νόμος τυποποιεῖ ὠρισμένας περιπτώσεις ἄρσεως τοῦ «ἐπιμέμπτου» χαρακτήρος τῆς συμπεριφορᾶς, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ τῶν λόγων τῶν ἀποκλειόντων τὸ ἀξιόποινον.

ἀπὸ τὸν δράστην ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει ἡ πολιτεία. (Τὸ ἀνθρωπίνως μὴ φευκτὸν τῆς ὑπαιτιότητος) (Nichtzumutbarkeit menschlichen Verhaltens τῆς Γερμανικῆς θεωρίας).

Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἐνδεχομένου δόλου, τὸ στοιχεῖον τοῦ ἐπιμέμπτου εἶναι τὸ αὐτὸ ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας μορφὰς τῆς δολίας προαιρέσεως, ἐμφαῖνον εἰδικώτερον τὰς ἀκολούθους τρεῖς διαβαθμίσεις :

1α) Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν μεμφόμεθα τὸν δράστην διότι *ἐπιδοκιμάζει* οὗτος τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος.

2α) Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν μεμφόμεθα τὸν δράστην, διότι οὗτος *θὰ ἐπεδοκίμαζε* τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ἐὰν εἶχεν ἐπίγνωσιν τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς ὡς ἄνω ἐπελεύσεως.

3α) Εἰς τὴν τρίτην τέλος περίπτωσιν μεμφόμεθα τὸν δράστην, διότι οὗτος *δὲν ἐπιδοκιμάζει* μὲν τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, οὐχ ἥττον ὅμως ὅλως ἐπιπολαίως ἐνεργῶν δὲν συγκρατεῖται ἀπὸ τὴν πραγματάωσιν τοῦ ἐγκλήματος, παρ' ὅλον ὅτι γνωρίζει ὅ,τι τὸ ἀξιοποίνον ἀποτέλεσμα θὰ ἐπέλθῃ *λίαν πιθανῶς*.

ββ) *Εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἀμελείας* : Τὸ ἀξιολογικὸν περιεχόμενον τοῦ χαρακτηρισμοῦ πράξεως τινός, ἐξ ἀμελείας τελεσθείσης, ὡς «ἀσυγγνώστου» ἦτοι τὸ «ἐπίμεμπτον» τῆς ἀμελείας ἔχει εἰδικώτερον ὡς ἐξῆς :

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς «ἐν συνειδήσει» ἀμελείας, τὸ ἐπίμεμπτον ἔγκειται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ δράστης τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς ἀδιαφορεῖ δι' *ὠρισμένον* χρέος προσοχῆς, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐκ τοῦ νόμου καὶ ἐπιφέρει, ὡς ἐκ τούτου, καὶ δὴ κατὰ τρόπον ἀντίθετον ἀπὸ ὅ,τι δικαιούται εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν νὰ ἀναμένῃ ἀπὸ αὐτὸν ἡ πολιτεία, (ἀνθρωπίνως μὴ φευκτὸν τῆς ὑπαιτιότητος) ἀξιοποίνον ἀποτέλεσμα, ἢ ἐπέλευσις τοῦ ὁποίου εἶναι ἀπλῶς *πιθανή* ὡς πρὸς τὸν δράστην καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀποδοκimasτέα ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς «ἄνευ συνειδήσεως» ἀμελείας τὸ ἐπίμεμπτον ἔγκειται εἰς τὴν *ἐγκατάλειψιν* ὑπὸ τοῦ δράστου *προσωπικοῦ καὶ συγκεκριμένου* χρέους «προσοχῆς», κατὰ τρόπον τὸν ὁποῖον δὲν ἀναμένει τὸ κοινωνικὸν σύνολον καὶ ὁ νόμος, (ἀνθρωπίνως μὴ φευκτὸν τῆς ὑπαιτιότητος). Ἡ ἔκτασις καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἀνθρωπίνως φευκτοῦ τῆς ὑπαιτιότητος εἰς τὴν ἄνευ συνειδήσεως ἀμέλειαν, συνάγεται ἐκ τοῦ τί *δέον* νὰ *ὀφείλῃ* σχετικῶς πρὸς τὸ ὡς ἄνω αἴτημα τῆς «προσοχῆς» ὃ εἰς ταύτην ὑπόχρεως δράστης, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν συγκεκριμένην ἐπαγγελματικὴν καὶ κοινωνικὴν τοποθέτησιν αὐτοῦ. Ἦτοι, τὸ κριτήριον τοῦ «ἀνθρωπίνως φευκτοῦ» δὲν συνιστᾷ, ἐν προκειμένῳ, ἡ προσωπικὴ γνώμη τοῦ δράστου, ὡς πρὸς τί ἀναμένεται ἐκάστοτε ἀπὸ αὐτὸν ἢ ἀπὸ τὸ πλᾶσμα, τὸ ὁποῖον καλεῖται «μέσος ὅρος τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου», ἀλλὰ «αἱ περιστάσεις», ὡς λέγει

καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος, ἥτοι αἱ ἐξ ἀντικειμένου ἐκάστοτε διαμορφούμεναι συνθῆκαι. (¹)

Βιβλιογραφία (²)

- Allfeld: Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, 8 Aufl 1922.
Baumgarten: Aufbau der Verbrechenslehre. 1913.
v. Bar: Die Lehre vom Kausalzusammenhange, 1871.
Beling: Lehre vom Verbrechen, 1906.
Bettiol: Diritto penale 2 edit, 1950.
Binding: Grundriss des Deutschen Strafrechts Allg. Teil 7 Aufl. 1907.
Bockelmann: Über das Verhältniss von Täterschaft u. Teilnahme 1949.
» : Studien zum Täterstrafrecht I. 1939.
Busch: Moderne Wandlungen der Verbrechenslehre 1948.
v. Buri: Die Kausalität.. 1885.
Brunns: Kritik der Lehre vom Tatbestand. 1932.
Coenders: Strarechtliche Grundbegriffe, 1909.
Dahm: Der Tätertyp im Strafrecht.
Δέδε Χρ. : Τὸ Ἀδικὸν καὶ αἱ νεώτεραι ἐπιστημ. ἐξελίξεις, ἐν Ποιν. Χρον. 1956, σελ. 337 - 358.
Dohna Gra zu: Die Rechtswidrigkeit... 1905.
» : Aufbau der Verbrechenslehre, 1936.
» : Die Elemente des Schuldbegriffs 1904.
Engisch: Die kausalität als Merkmal der Strafrechtlichen Tatbestände, 1931.

(1) Ὁ Ν. Χωραφᾶς, ἐ. ἀ. σελ. 212, ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ὡς ἄνω δεοντολογικὸν κριτήριον τῆς «προσοχῆς» κεῖται ἔξω τῆς ἐννοίας τῆς ἀμελείας καὶ συνιστᾷ αὐτοτελῆ, ἥτοι πέρα τοῦ τεθειμένου δικαίου εὐρισκομένην περίπτωσιν ἀποκλεισμοῦ τοῦ «ἀσυγγνώστου» βάσει τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθρωπίνως φευκτοῦ τῆς ὑπαιτιότητος.

Ἡ ὡς ἄνω ἄποψις παραγνῶριζει, ἐν τούτοις, ὅτι ἐν προκειμένῳ τὸ κριτήριον, τῆς «προσοχῆς» εἶναι λογικῶς ἀπαραίτητος ὅρος διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς ποιότητος τῆς ἀμελείας ὡς καταλογιστῆς εἰς τὸν δράστην καὶ ἐπομένως κριτήριον ἄνευ τοῦ ὁποίου ἢ ὡς ἄνω μορφῇ τῆς ὑπαιτιότητος δὲν εἶναι δεδομένη.

Αὐτὸ τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τὰς ψυχικὰς καταστάσεις, τὰς ἐκδηλουμένας ἐν τῇ προαιρέσει, μορφὰς τῆς ὑπαιτιότητος, ἥτοι ψυχικὰς σχέσεις τοῦ δράστου πρὸς τὸ ἀξιόποινον ἀποτελέσμα καταλογιστὰς εἰς αὐτὸν εἶναι ἡ ὠρισμένη ποιότης των, ἥτοι ἡ κατὰ τὸν Α ἢ Β τρόπον διαρθρωσις τῆς ψυχικῆς ἐναντι τοῦ ἀποτελέσματος στάσεως τοῦ δράστου. Ἐπομένως πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ κριτήριον τῆς τοιαύτης διαρθρώσεως, ὡς τὸ κριτήριον τῆς «προσοχῆς» ἐν τῇ ἀμελείᾳ, εἶναι κατ' ἀνάγκην κριτήριον ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ὑπαρξίς αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος καὶ ὄχι κριτήριον διὰ τὴν «συγγνώμην» τὴν ἐπακολουθοῦσαν τὴν ὑπαίτιον τέλεσιν.

(2) Διὰ λόγους ὁργανικῆς ἐνότητος ἡ βιβλιογραφία ἀναφέρεται ἐν προκειμένῳ εἰς τὴν καθόλου «ἀξιόποινον πράξιν», καλύπτουσα ὁλόκληρον τὸ περὶ ταύτης κεφάλαιον.

- Fischer A** : Die Rechtswidrigkeit... 1911.
Frank : Kommentar, [18 Aufl.
Freudenthal : Schuld und Vorwurf, 1932.
Gallas : Kriminalpolitik und Strafrechtssystematik, 1931.
Γάφου Η. : Ποινικὸν Δίκαιον, Γεν. Μέρος Α τόμος 1947.
Georgakis : Hilfspflicht u. Erfolgsabwendungspflicht im Strafrecht, 1938.
German : Das Verbrechen im neuen Strafrecht, Zürich 1943.
Goldschmidt J. : Normativer Schuldbegriff ἐν Frank Fest, Bd I 1930.
Gretener : Die Zurechnungsfähigkeit als Gesetzgebungsfrage.. 1897.
Gross : Willensfreiheit oder Schicksal 1939.
Heinitz : Das Problem der materiellen Rechtswidrigkeit 1926.
Hegler : Subjektive Rechtswidrigkeitsmomente ἐν Frank-Fest. Bd. I.
 » : Die Merkmale des Verbrechens ἐν Zstw Bd 36.
v. Hippel : Vorsatz, Fahrlässigkeit, Irrtum, ἐν V. Darst. Bd III, 1924.
Ἡλιοπούλου Τ. : Ποινικὸν Δίκαιον, Σύστημα, 4 ἐκδ. 1927.
Hold v. Ferneck : Rechtswidrigkeit, 1903.
Honig : Kausalität und objektive Zurechnung, ἐν Fest. für Frank I, 1930.
Ζαγκαρόλα Ἰάκ. : Ἡ ἀρχὴ οὐδεμία ποινὴ ἄνευ πταίσματος, 1950.
Ζέπου Π. : Ἐνοχικὸν Δίκαιον, Α. ἔκδοσις 2α, 1955.
Zimmerl : Aufbau des Strafrechtssystems, 1930.
Kantorowicz H. : Tat und Schuld 1933.
Καρανίκα Δ. : Ἐγχειρίδιον Ποινικοῦ Δικαίου, 1925.
Kohlrausch : Sollen und Können, als Grundlage der Strafrechtl. Zurechnung 1910.
Kohlrausch : Irrtum u. Schuldbegriff 1903.
Kretschmer : Medizinische Psychologie, 1922.
v. Kries : über die Begriffe der Wahrscheinlichkeit und Möglichkeit, ἐν Zstw Bd. IX, 1889.
Κωστῆ Κ. : Ἑρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Νόμου 4 ἐκδ. ὑπὸ Μπουροπούλου 1926.
Lekschas, John : Die Lehre von der Handlung, 1953.
Liszt-Schmidt : Lehrbuch 26. Aufl. 1932.
v. Liszt Franz : Aufsätze u. Vorträge Bd I, II, 1880.
Λιτξερπούλου : Ἐν Ερμ. ΑΚ Ε'σηγ. ἀριθμ. 297 - 300 (Διαφέρον).
Loening R. : Geschichte der Strafrechtlichen Zurechnungslehre, 1903.
Μαγκάκη Γ. : Das Unrechtsbewusstsein in der Strafrechtl. Schuldlehre..., 1954.
Mayer M. E. : Der allgemeine Teil des Deutschen Strafrechts 1915.
Maurach : Grundriss des Strafrechts, allg. Teil. 1948.
 » : Deutsches Strafrecht, Lehrbuch, 1953.
Merkel A. : Der heutige Stand der Lehre von der Rechtswidrigkeit ἐν Fest. für Binding.
Mezger : Moderne Wege der Strafrechtsdogmatik 1950.
 » : Lehrbuch I. Aufl. 1931.

- Mezger** : Kurzlehrbuch 7 Aufl. 1957.
» : Die Straftat als Ganzes ἐν Zstw. Bd 57.
» : Der Krankheitsbegriff, ἐν Zstw XXXIII, 1911.
» : Vom Sinn der Strafrechtlichen Tatbestände Fest. für.
L. Träger, 1926.
» : Die Handlung im Strafrecht. Fest für Rittler, 1957.
» : Subjektivismus und Objektivismus in der Strafgerichtl.
Rechtspr. des RG. ἐν RG Festgabe, 1929.
Niese : Finalität, Vorsatz u. Fahrslässigkeit 1951.
Nowakowski : Zur Lehre von der Rechtswidrigkeit, ἐν Zstw Bd 63.
Παπακυριακούλου Ι. : Σκιαγραφία συγχρόνου συστήματος Ποινικοῦ
Δικαίου, Νέον Δίκαιον, 1952.
Radbruch : Die Lehre von der adäquaten Verursachung, 1932.
» : Der Handlungsbegriff, 1904.
Ranieri : La causalita nel diritto penale, 1936.
Reiter, Pj : Anti—Social or criminal acts and hypnosis, 1953 (Copen
hagen).
Rittler : Lehrbuch des Strafrechts 1954.
Rümelin Max : Die Verwendung der Kausalbegriffe im Straf - und
Cvilrecht, ἐν Archiv für die civilistische Praxis Bd 90, 1900.
Seelig : Zum Problem der Neufassung des § 51 StGB ἐν Mezger -
Fest. 1954.
Schneider Kurt : Klinische Psychopathologie 3 Aufl 1950.
» : Die Beurteilung der Zurechnungsfähigkeit 3
Aufl, 1953.
Sieverts : Beiträge zur Lehre von den Subj. Unrechtselementen, 1934.
Sigwart : Der Begriff des Wollens und sein Verhältnis zum Begriff der
Ursache, 1879.
» : Über temporäre und partielle Unzurechnungsfähigkeit, ἐν
Aschaf. Mo. XIII.
Tarnowski : Die Systematische Bedeutung der adaequaten Theorie.,
1927.
Τζωρτζοπούλου Χ. : Ποινικὸν Δίκαιον, I τόμ. 1936.
Thierfelder : Objektiv gefasste Schuldmerkmale 1932.
» : Normativ und Wert der Strafrechtswissenschaft un-
serer Tage, 1934.
Thon : Rechtsnorm und Subjektives Recht 1878.
Traeger : Der Kausalbegriff im Straf und Civilrecht, 1904.
Schmidt Eb : Der Arzt im Strafrecht, 1939.
Τριανταφυλλοπούλου Κ : Ἑποχικὸν Δίκαιον Γεν. Μέρος τευχ. Α.
1938.
De Vabres Donnedieu : Traité Elémentaire du droit criminel... 3 ed
1947.
Welzel : Um die finale Handlungslehre, 1949.
» : Das Gesinnungsmoment, im Recht, ἐν Fest für Gierke.
» : Strafrecht. Allg. Teil 1949.
» : Ἡ θεωρία περὶ τῆς πράξεως..., καὶ ἡ μεταρρύθμισις τοῦ Ποινικοῦ
Δικαίου, ἐν Ἑλλάδι καὶ Γερμανίᾳ (Ποινικὰ Χρονικά) 1953.

W e l z e l : Alois : Freiheit und Wirklichkeit, 1948.

» Studien zum System des Strafrechts, ἐν ΖΑΚΔΡ 1936, σελ. 358.

Χ ω ρ α φ ᾶ Ν. : Ποινικὸν Δίκαιον καὶ Δικονομία Ι, 1955.

» : Εἰσαγωγικὰ μαθήματα Ποιν. Δικαίου καὶ Ποινικῆς Δικονομίας. Α' 1954.

» : Γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἐκδ. 3 1956.

» Outlines of criminal law 1952.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

ΛΟΓΟΙ ΑΙΡΟΝΤΕΣ ΤΟ ΑΞΙΟΠΟΙΝΟΝ ΤΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ

Ἡ φύσις τῶν λόγων τῶν αἰρόντων τὸν ἀξιόποινον τῆς πράξεως χαρακτηῖρα.

Εἰς τὴν τρίπτυχον διάρθρωσιν τῆς ἐννοίας τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ὡς ἀνεπτύχθη αὕτη εἰς τὸ Βον κεφάλαιον τοῦ παρόντος, ἦτοι εἰς τὴν διάρθρωσιν αὐτῆς ὡς «τυπικῆς» «ἀδίκου» καὶ «ἀσυγγνώστου» συμπεριφορᾶς ἀντιστοιχεῖ κατὰ λογικὴν ἀνάγκην καὶ τρίπτυχος διάρθρωσις τῶν λόγων ἐκείνων, οἵτινες παρὰ τὴν φαινομενικὴν παρουσίαν τῶν ὡς ἄνω κριτηρίων τῆς «τυπικότητος», τοῦ «ἀδίκου» καὶ τοῦ «ἀσυγγνώστου» καταργοῦν ἐν τούτοις, εἰς τὴν οὐσίαν ἓνα, τουλάχιστον, ἐξ αὐτῶν αἶροντες οὕτως αὐτομάτως τὸν ἐγκληματικὸν τῆς πράξεως χαρακτηῖρα καὶ καταλύοντες τὸ ἀξιόποινον αὐτῆς. (Βλ. ἄνωτέρω σελ. 185).

Ἐκ τῶν ὅσων ἐλέχθησαν περὶ τῆς φύσεως τῶν λόγων τῶν αἰρόντων τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως, ἔπεται ὅτι οὗτοι διακρίνονται : εἰς λόγους συννιστῶντας ἔλλειψιν τῆς «τυπικότητος», εἰς λόγους συννιστῶντας ἔλλειψιν τοῦ «ἀδίκου» καὶ εἰς λόγους συννιστῶντας ἔλλειψιν «τοῦ ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως.

*
* *

Ἰδίως περὶ τῶν «ἀντικειμενικῶν» ὅρων τοῦ ἀξιοποίνου. Διάφοροι τῶν ὡς ἄνω λόγων τῶν αἰρόντων τὸν ἀξιόποινον τῆς πράξεως χαρακτηῖρα εἶναι οἱ καλούμενοι «*Ἀντικειμενικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου*».

Τούτους, ἡ κρατοῦσα ἐν τῇ θεωρίᾳ γνώμη, ἀκολουθοῦσα ἐν προκειμένῳ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Beling, χαρακτηρίζει ὡς *ἐξωτερικούς*, ἦτοι ὡς λόγους κειμένους ἔξω τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς καὶ ἐπομένως ὡς *μὴ* καταλαμβανομένους ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς τοιαύτης ὑποστάσεως θεμελιουμένων κρίσεων τοῦ «ἀδίκου» καὶ τοῦ «ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως.

Οἱ «ἀντικειμενικοὶ» οὗτοι ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου, τοὺς ὁποίους ὁ νομοθέτης προσθέτει ἐλευθέρως εἰς τὰς τυπικὰς ὑποστάσεις τῶν διαφορῶν ἀδικημάτων κατὰ τὴν νομοθετικὴν διαδικασίαν, ἐπηρεάζουν ἐν τούτοις αποφασιστικῶς τὸν ὅλον ἐγκληματικὸν χαρακτηῖρα τῆς πράξεως καὶ ἐν συνεχείᾳ καὶ τὸ ἀξιόποινον αὐτῆς.

Εἰδικώτερον, οἱ «ἀντικειμενικοὶ» ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου, οἱ ὁποῖοι εὗρηται συνήθως διατεταγμένοι εἰς τὸ πρῶτον σκέλος τῶν σχετικῶν ἄρθρων τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ τῶν ὁποίων ἡ διακρίβωσις εἶναι ὑποθετικὴ (οἱ «ἀντικειμενικοὶ» ὅροι ἐπενεργοῦν, συμφώνως πρὸς τὸν ἡμέτερον νόμον, *ἐὰν* συντρέχουν) δὲν θεωρεῖται, συμφώνως πρὸς τὰ κρατοῦντα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ,

ὅτι ἀποτελοῦν τμήμα τοῦ εἰδικοῦ τύπου τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος⁽¹⁾.

Οὕτως ἡ «ἀμοιβασιότης» ὡς προϋπόθεσις τῆς ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου τιμωρίας, ἐν Α 115 Π.Κ., τῆς «περιουβρίσεως τῶν συμβόλων ξένου κράτους» ἢ ἡ «ἀμετάκλητος ἀκύρωσις» τοῦ γάμου, εἰς τὴν περὶπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ αὐτὸς κώδιξ ἐν Α 356 τιμωρεῖ τὴν «διγαμίαν» ἢ ἡ «αὐτοκτονία» εἰς τὸ Α 301 Π.Κ. κ.ο.κ. ἀποτελοῦν *ἀντικειμενικοὺς* ὅρους τοῦ ἀξιοποίνου, ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται αὐτὸς οὗτος ὁ ἐγκληματικὸς χαρακτήρ τῆς πράξεως, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι οἱ ὡς ἄνω ὅροι, στοιχεῖα τῆς τυποποιημένης ἀντικοινωνικῆς (ἀδίκου) συμπεριφορᾶς.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ «ἀντικειμενικοὶ» ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου, τίθενται εἰς διάφορον ἐντελῶς μοῖραν ἀπὸ τὰς ὑπολοίπους ἀντικειμενικὰς προϋποθέσεις τῆς τυποποιημένης ἀδικοπραγίας, διὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς ὁποίας ἔπεται ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρω διαγραφείσης συστηματικῆς τοποθετήσεώς των ὑπὸ τῆς κρατούσης γνώμης, ὅτι δὲν ἔχουν σημασίαν.

Ἡ τοιαύτη ἐν τούτοις ἀντίληψις περὶ τῆς θέσεως τῶν «ἀντικειμενικῶν» ὅρων τοῦ ἀξιοποίνου ἔναντι τῶν τυπικῶν στοιχείων τῆς ἀξιοποίνου ἀδικοπραγίας οὐδὲν λογικὸν καὶ εἰδικώτερον οὐδὲν συστηματικὸν ἔρεισμα ἔχει. Ἐξ οὗ καὶ οὐδὲν κριτήριον ἱκανοποιητικὸν δύναται νὰ ἀνευρεθῇ διὰ τὸν ὡς ἄνω ἐπιχειρούμενον διαχωρισμὸν μεταξὺ «ἀντικειμενικῶν» προϋποθέσεων τοῦ ἀξιοποίνου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ὑπολοίπων συστατικῶν στοιχείων τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως ἀφ' ἑτέρου⁽²⁾.

Βάσει τίνος συστηματικοῦ κριτηρίου π.χ. θὰ δυνηθῇ νὰ διακρίνη κανεὶς τὴν περὶπτωσιν τῆς «θανατώσεως» ὡς «ἀνθρωποκτονίας» τοῦ Α 299 Π.Κ. ἢ ὡς «θανατηφόρου βλάβης» τοῦ Α 311 Π.Κ., ὅποτε ἡ ἀφαίρεσις τῆς ζωῆς ἀποτελεῖ στοιχεῖον τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τῶν ὡς ἄνω ἐγκλημάτων, ἀπὸ τὴν περὶπτωσιν τῆς «θανατώσεως», ὡς «ἀντικειμενικοῦ» ὅρου

1. Πρβλ. Ν. Χωραφᾶ ἐ.ἀ. σελ. 126.

2. Ὁ Ν. Χωραφᾶς, ἐ.ἀ. σελ. 127, ὑποστηρίζει ἐν προκειμένῳ ὅτι οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου «... συνιστῶσι π ε ρ ι ο ρ ι σ μ ο ὺ ς τῶν τιμωρητῶν περιπτώσεων πραγματώσεως τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος...» Τὸ χαρακτηριστικὸν ὅμως τοῦτο τοῦ ἐντοπισμοῦ τῆς ἀξιοποίνου προστασίας δὲν προσιδιάζει μόνον εἰς τοὺς «ἀντικειμενικοὺς» ὅρους τοῦ ἀξιοποίνου, ἀλλ' εἶναι κοινὸν δι' ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς τυπικῆς ἀδικοπραγίας. Ὡς ἐκ τούτου, δὲν δύναται τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο νὰ ἀποτελέσῃ ἱκανοποιητικὴν π ο ι ο τ ι κ ῆ ν διάκρισιν μεταξὺ «ἀντικειμενικῶν» καὶ λοιπῶν τυπικῶν στοιχείων τοῦ ἀξιοποίνου, ὡς θέλει ἡ κρατοῦσα γνώμη.

Ἡ ἀξιολογικὴ σημασία τῆς τυποποιήσεως, καθόλου, ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ ἐγκτεται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐ π ι λ ο γ ῆ ν χαρακτηριστικῶν σημείων τῆς ἀντικοινωνικότητος καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, π ᾶ ν στοιχεῖον τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τῶν ἐγκλημάτων συνιστᾷ, κατ' ἀνάγκην, περιορισμὸν τοῦ ἀξιοποίνου, δεδομένου ὅτι ἐ ν τ ο π ῖ ζ ε ι τοῦτο ἐντὸς τῶν γενικωτέρων πλαισίων τῆς προστατευτικῆς λειτουργίας τοῦ Ποινικοῦ Νόμου (ἀνωτέρω σελ. 109).

Οὕτω, π.χ. ἡ ἔναντι τῶν ἡθῶν γενικῶς στρεφομένη ἀδικος συμπεριφορὰ ἐνδιαφέρει τὸν Ποινικὸν Νόμον, μόνον ἐφ' ὅσον προσλαμβάνει αὕτη τὰ εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ τὰ τυποποιούμενα εἰς τὰ Α 336 - 360 Π.Κ. Ὅποτε ὅλα αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ π ε ρ ι ο ρ ῖ ζ ο υ ν τὴν προστασίαν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου, ἤτοι περιορίζουν τὸ ἀξιοποίνον εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, μόνον ὡς πρὸς τὰς ὁποίας εἶναι καὶ τυπικά.

τοῦ ἀξιοποίνου, ὅπως λογίζεται ὅτι εἶναι αὕτη εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς «συμμετοχῆς εἰς αὐτοκτονίαν» τοῦ Α 301 Π.Κ.

Τὸ ὁρθὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι νὰ δεχθῶμεν, ὅτι καὶ οἱ «ἀντικειμενικοὶ» ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου δὲν ἀποτελοῦν τί τὸ ποιοτικῶς διάφορον ἀπὸ τὰς ὑπολοίπους ἀντικειμενικότητας, τὰς ὁποίας χρησιμοποιεῖ ἑκάστοτε ὁ νομοθέτης, κατὰ τὴν νομοθετικὴν διαδικασίαν τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ πρὸς τυποποίησιν **ὄχι μόνον τῆς ἀξιοποίνου δραστηριότητος, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος**. Τοῦτο διότι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τυπικῆς ἐπιλογῆς ὑπὸ τοῦ νομοθέτου, ὑφισταμένων ἀντικοινωνικῶν ἀποτελεσμάτων, οὐδεμία διάκρισις δύναται λογικῶς νὰ χωρήσῃ, μεταξὺ προϋποθέσεων τῆς πραγματώσεως αὐτῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ προϋποθέσεων ἀναγομένων εἰς τὸν ἄδικον αὐτῶν χαρακτήρα, ἀφ' ἑτέρου. Καὶ εἵμεθα, ὥς ἐκ τούτου ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐφ' ὅσον οἱ ὡς ἄνω «ἀντικειμενικοὶ» ὅροι, ὡς προϋποθέσεις τοῦ ἀποτελέσματος, ἐλλείπουν παύει ὑφιστάμενον αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀντικοινωνικὸν νόημα τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ἥτοι παύει τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο νὰ εἶναι ὡς πρὸς τὸν νόμον «τυπικόν».

Εἰδικώτερον ἐὰν δὲν ἐπέλθῃ π.χ. ἡ «αὐτοκτονία» εἰς τὸ Α 301 Π.Κ. δὲν πραγματώνεται ὁ **τύπος** τοῦ ἀδικήματος τῆς συμμετοχῆς εἰς αὐτὴν καὶ ἐὰν ἐπέλθῃ ἡ «ἀμετάκλητος ἀκύρωσις» τοῦ γάμου, δὲν ἔχομεν τὴν «διγαμίαν» τοῦ Α 356 Π.Κ. Τοῦτο δέ, ὄχι διότι ὑπάρχουν «ἐξωτερικοί», ἥτοι ἀνεξάρτητοι πρὸς τὰς τυπικὰς ὑποστάσεις τῶν ὡς ἄνω ἀδικημάτων ὅροι ἄρσεως τοῦ ἀξιοποίνου, οἵτινες συντρέχουν ἐν προκειμένῳ, ἀλλὰ διότι ἀπλούστατα ἄνευ τῶν δῆθεν ἐξωτερικῶν αὐτῶν ὅρων δὲν θεμελιοῦται ὁ ἀντικοινωνικὸς τύπος τῶν ὡς ἄνω ἀδικημάτων, ἀκριβῶς ὅπως παύει ὑφιστάμενος ὁ ὡς ἄνω τύπος καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας περιπτώσεις, ὅπου ἐλλείπει ἕστω καὶ μία τῶν ὑπολοίπων ἀντικειμενικῶν προϋποθέσεων αὐτοῦ. ⁽¹⁾

Ἀποκλειομένης ὅθεν οἴαοδήποτε μορφῆς ἀνασταλτικῆς ἐπενεργείας εἰς τὴν τυπικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπενέργεια αὕτη δὲν διαμορφώνεται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως ἔπεται, ὅτι ἡ μόνη δυνατότης διὰ τὴν ὑπαρξιν «ἀντικειμενικῶν» ὑπὸ τὴν μορφήν «ἐξωτερικῶν ὅρων ἀναστελλόντων τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου» εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία, μὴ ἔχουσα οὐδεμίαν σχέσιν οὔτε μὲ τὴν τυπικὴν συμπεριφορὰν, οὔτε μὲ τὸ τυπικὸν ἀποτέλεσμα, ἀπορρέει ἀπὸ καθαρῶς **προσωπικῶς περιπτώσεις**. Ἐν προκειμένῳ ὁμιλοῦμεν περὶ «προσωπικῶν ὅρων ἄρσεως τοῦ ἀξιοποίνου», ἥτοι περὶ προσωπικῆς ἐξαιρέσεως τοῦ δράστου ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου. Ἡ τοιαύτη ἐξαίρεσις συνιστᾷ, συμφώνως πρὸς τὰ ἄνωτέρω, τὴν μόνην δυνατότητα παραδοχῆς αὐτοδυνάμων «ἀντικειμενικῶν» ὅρων τοῦ ἀξιοποίνου.

Οἱ λόγοι οὗτοι, ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω σελ. 166, διαφέρουν ἀπὸ τὰς λεγόμενας δικονομικὰς προϋποθέσεις, καθ' ὅσον οἱ μὲν «προσωπικοὶ» λόγοι ἄρ-

1. Τὴν ἄποψιν τοῦ συνυπολογισμοῦ τῶν «ἀντικειμενικῶν» ἢ «ἐξωτερικῶν» ὅρων τοῦ ἀξιοποίνου, εἰς τὸν τύπον τοῦ ἐγκλήματος, ὑποστηρίζει ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸν Sauer μὲ ἰδιαιτέραν ὀξύνοϊαν καὶ ὁ Kantorowicz ἐν «Tat u. Schuld», 1933 σελ. 229. Ἀλλὰ καὶ ὁ Mezger φαίνεται μεταπειθόμενος σχετικῶς εἰς τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν τοῦ Kurzlehrbuch ὅταν γράφῃ, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ἄνωτέρω ὅρους, ὅτι οὗτοι «stehen vielmehr dem Unrechts - Tatbestand näher» σελ. 94 ἐπ.

σεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀναστέλλουν τὴν ποινικὴν ἀξίωσιν τῆς πολιτείας, ἐνῶ διὰ τῶν δικονομικῶν προϋποθέσεων ἀναστέλλεται ἡ διαδικασία τῆς πραγματώσεως τῆς τοιαύτης ἀξιώσεως. (1)

Οἱ «προσωπικοὶ» λόγοι ἄρσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἔχουν, ὅταν συντρέχουν, τὰς ἐξῆς εἰδικωτέρας συνεπείας τόσον ὥς πρὸς τὸ ἀξιόποινον τῆς τελεσθείσης συμπεριφορᾶς, ὅσον καὶ ὥς πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν τέλεσιν.

Ὡς πρὸς τὸ ἀξιόποινον τῆς συμπεριφορᾶς :

αα) Ἐφ' ὅσον ἡ ποινικὴ ἀξίωσις τῆς πολιτείας δὲν ὑφίσταται, ὅπως συμβαίνει τοῦτο εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν «προσωπικῶν» ὅρων τῆς ἄρσεως τοῦ ἀξιοποίνου, ἀποκλείεται ἡ ἔγερσις ποινικῆς ἀγωγῆς. Ταύτης δὲ τυχὸν ἐγερθείσης, διότι ἔπαυσεν ἐνδεχομένως ὑφιστάμενος τοιοῦτος ὅρος, ἐπακολουθεῖ ὑποχρεωτικῶς ἀθώωσις τοῦ κατηγορουμένου ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου (Α 370, α, ΚΠΔ) ἢ ἀπόφασις περὶ μὴ ἐγέρσεως κατηγορίας, ὑπὸ τοῦ Δικαστικοῦ Συμβουλίου (Α 310, § 1 Π.Κ.Δ.).

ββ) Ἀποκλείεται ἡ ὑπαρξίς ἀξιοποίνου ἀποπείρας.

γγ) Ἀποκλείεται ἡ ὑπαρξίς ἀξιοποίνου συμμετοχῆς.

Ὡς πρὸς τὴν νομικὴν διαμόρφωσιν τῆς συμπεριφορᾶς :

Ἀντιστρόφως, οἱ «προσωπικοὶ» ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου, κατ' οὐδὲν ἐπηρεάζουν τὴν «τυπικὴν» συμπεριφορὰν καὶ εἰδικώτερον τὴν νομικὴν διαμόρφωσιν αὐτῆς. Οὕτως οἱ προσωπικοὶ ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου :

αα) Δὲν ἐπιδροῦν ἐπὶ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ «ἀποτελέσματος» ἢ μὴ τῆς πράξεως.

ββ) Δὲν ἐπιδροῦν ἐπὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν τοπικῶν καὶ χρονικῶν ὁρίων τῆς πράξεως.

γγ) Δὲν ἐπιδροῦν ἐπὶ τοῦ καθορισμοῦ τῆς παραγραφῆς τῆς τελεσθείσης πράξεως.

*
* *

Ι Λόγοι συνιστῶντες ἑλλείψιν τυπικότητος

Οἱ λόγοι οὗτοι συντρέχουν ὁσάκις ἡ πραγματώνουσα τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα συμπεριφορᾶ ἐμφανίζει κενὰ ἢ ἑλλείψεις, ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐν τῇ τυπικῇ ὑποστάσει περιλαμβανόμενα χαρακτηριστικὰ αὐτῆς, καθισταμένη οὕτως **ἀπρόσφορος** ὥς πρὸς τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἡ ἐπέλευσις τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος συνιστᾷ ἀπλῆν **ἐνδείξιν** ὥς πρὸς τὴν τυπικὴν ἐν τῷ νόμῳ ὑπόστασιν τούτου, καθ' ὅσον εἰς τὴν πραγματικότητα ὑπάρχουν, ὥς ἐλέχθη, ἑλλείψεις εἰς τὰ τυπικὰ στοιχεῖα τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, αἵτινες ἀναφερόμεναι εἴτε εἰς **τὸν δράστην**, εἴτε εἰς **τὴν πράξιν**, ἐμφανίζουν τὸν νομικὸν τύπον τοῦ ἐγκλήματος, ὥς μὴ δεδομένον.

Εἰς ἣν περίπτωσιν αἱ ἑλλείψεις τῆς τυπικότητος ἀναφέρονται εἰς τὸν

1. Πρβλ. Α. 54, 55 § 1, 57, 60 § 2, 120, 126, 310 § 1 Κ.Π.Δ.

δράστην, καθιστοῦν τοῦτον ἀπρόσφορον ὡς πρὸς τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος, ὁπότε αἱ ἐλλείψεις αὗται δύνανται νὰ συνίστανται εἰς

αα) *Ἐλλειψιν φυσικῶν ιδιοτήτων τοῦ δράστου*, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενας τοιαύτας, κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ «παρὰ φύσιν ἀσέλγεια» μεταξὺ γυναικῶν δὲν εἶναι *τυπικὴ*, ὡς πρὸς τὸ Α 347 Π.Κ., ὅπως δὲν εἶναι *τυπικὴ* διὰ τὸ Α 303 Π.Κ. ἡ «παιδοκτονία», ἐφ' ὅσον ὁ δράστης αὐτῆς εἶναι ὁ πατὴρ κ.ο.κ.

ββ) *Ἐλλειψιν κοινωνικῶν ἢ ἐπαγγελματικῶν ιδιοτήτων τοῦ δράστου*, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενας τοιαύτας κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ δωροδοκία διαιτητοῦ ἀθλητικῆς τινὸς συναντήσεως δὲν συνιστᾷ τὴν «δωροδοκίαν δικαστοῦ» τοῦ Α 237 Π.Κ. Ἡ βιαιοπραγία κατὰ τοῦ «πρωθυπουργοῦ» ξένου κράτους δὲν συνιστᾷ τὴν «προσβολὴν ἀρχηγοῦ ξένου κράτους» τοῦ Α 153, στοιχ. β. κ.ο.κ.

γγ) *Ἐλλειψιν ψυχικῶν ιδιοτήτων τοῦ δράστου* ἐν σχέσει μὲ τὰς ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενας τοιαύτας κατὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ συγκατάθεσις εἰς συνουσίαν οὐδέποτε ἀποτελεῖ «ἐξαναγκασμὸν πρὸς ἀσέλγειαν» τοῦ Α 337. Ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἐκουσίᾳ συνοίκησις δὲν συνιστᾷ εἰς καμίαν περίπτωσιν τὸ ἀδίκημα τῆς «παρὰ νόμου κατακρατήσεως» τοῦ Α 325 Π.Κ.

Εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν αἱ ἐλλείψεις τῆς τυπικότητος ἀναφέρονται εἰς τὴν προᾶξιν, καθιστοῦν ταύτην *ἀπρόσφορον* ὡς πρὸς τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος, ὁπότε αἱ τοιαῦται ἐλλείψεις συνίστανται εἰδικώτερον εἰς τὴν *Ἐλλειψιν τῆς τυποποιημένης ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ ἀπαιτουμένης παρ' αὐτοῦ ζημίας καὶ διακινδυνεύσεως τῆς ἐννόμου τάξεως*. (¹)

1. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐπενεργείας τῆς ἀξιοποίνου πράξεως διακρίνομεν μεταξὺ «ἐγκλημάτων βλάβης» καὶ «ἐγκλημάτων διακινδυνεύσεως» Πρβλ. Ν. Χωραφᾶ, ἐ. ἀ. σελ. 115, καὶ ἀνωτέρω σελ. 186.

Ἐγκλήματ α β λ ά β ης, εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ πραγμάτωσις συνιστᾷ π ρ ο σ β ο λ ῆ ν ὠρισμένου ἐννόμου ἀγαθοῦ, (ἢ προσβολὴ τῆς ζωῆς π.χ. εἰς τὴν ἀνθρωποκτονίαν). Ἐγκλήματ α δ ι α κ ι ν δ υ ν ε υ σ ε ω ς εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ πραγμάτωσις συνιστᾷ δ ι α κ ι ν δ ῦ ν ε υ σ ι ν τιμωρουμένην, ἄλλοτε διὰ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς ὠρισμένην συγκεκριμένην βλάβην (ἐγκλήματα εἰδικῆς ἢ συγκεκριμένης διακινδυνεύσεως) καὶ ἄλλοτε διὰ μόνον τὸ γεγονὸς τῆς διὰ τῆς πράξεως θεμελιώσεως ἀφρημένου κινδύνου (Ἐγκλήματα γενικῆς ἢ ἀφρημένης διακινδυνεύσεως). Παράδειγμα ἐγκλήματος εἰδικῆς διακινδυνεύσεως εἶναι, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, ἡ πλημμύρα, τοῦ Α-268, Π.Κ., ἣτις τιμωρεῖται ἐφ' ὅσον συνιστᾷ κίνδυνον προσώπων καὶ πραγμάτων. Παράδειγμα ἐγκλήματος γενικῆς διακινδυνεύσεως εἶναι ἐξ

Ἐν προκειμένῳ νοοῦνται αἱ περιπτώσεις ἐκεῖναι, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἐγκληματικὴ ἐνέργεια πάντως δὲν ἐπερατώθη, ἡ δὲ ἐγκληματικὴ βούλησις κατευθύνεται εἰς τὸ κενὸν καὶ καθίσταται ὡς ἐκ τούτου ἀπρόσφορος... (Οὔτω π.χ. ὁ πυροβολισμὸς πτώματος δὲν συνιστᾷ τὸ ἀδίκημα τῆς ἀνθρωποκτονίας τοῦ Α 299 Π.Κ., ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἀφαίρεσις μὲ σκοπὸν τὴν παράνομον ἰδιοποίησιν, ἰδίου χρήματος, δὲν ἀποτελεῖ κλοπὴν, συμφώνως τῷ Α 372 Π.Κ.).

Ἐν τούτοις, ὁ ἡμέτερος νόμος τὰς ὡς ἄνω ἀληθεῖς περιπτώσεις «ἐλλείψεως τυπικότητος» ἐκλαμβάνει ὡς περιπτώσεις «ἀπροσφόρου» ἀποπείρας καὶ ρυθμίζει εἰς τὸ σχετικὸν περὶ ἀπροσφόρου ἀποπείρας ἄρθρον αὐτοῦ (Α 43 Π.Κ.).

Ἀπαντες οἱ ὡς ἄνω ἐκτεθέντες λόγοι ἐλλείψεως τῆς τυπικότητος δέον νὰ εἶναι *οὐσιώδεις* καὶ *ἀληθεῖς*. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἔλλειψις τῶν τυπικῶν χαρακτηρισμῶν τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, δέον νὰ διαπιστοῦται μόνον ἀφ’ οὗ ἐξαντληθῇ ἐρμηνευτικῶς τὸ περιεχόμενον τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος. (Οὔτω ὁ μὴ φανερόνων ἀνήλικον εἰς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, δὲν παρουσιάζει ἔλλειψιν τυπικότητος, ἐν σχέσει πρὸς τὸ Α 324 Π.Κ., καθ’ ὅσον ἐξομοιοῦται μὲ τὸν ἀφαιροῦντα τοῦτον, ὡς καθορίζει ὁ τύπος τοῦ ἀδικήματος τῆς «Ἀρπαγῆς ἀνηλίκων».)

Βιβλιογραφία (¹)

Beling : Grundzüge des Strafrechts, 1930.

Bierling : Juritische Principienlehre, 1911.

Blume : Tatbestandskomplemente, 1906.

v. Calker : Strafrecht.

Dohna Graf zu : Mangel am Tatbestand, ἐν Fest. für Güterbock 1910.

Finger : Begriff der Gefahr und Gemeingefahr im Strafrecht ἐν Fest. für Frank, 1930.

v. Frank : Kommentar 18 Aufl 1930, jn § 43.

ἄλλου ὁ «ἐμπρησμὸς δασῶν» τοῦ Α. 265 Π.Κ., ὅστις τιμωρεῖται αὐτὸς καθ’ ἑαυτὸν καὶ ἄνευ ἄλλης ἀναφορᾶς εἰς περαιτέρω κίνδυνον.

Ἡ ἔννοια τοῦ κινδύνου συνίσταται ἐν’ προκειμένῳ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐκ μέρους τοῦ δράστου μὴ φυσιολογικῆς καταστάσεως, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ ἐπέλευσις ἀξιοποίνου τινὸς βλάβης εἶναι πιθανή.

Ὁ καθορισμὸς τῆς «πιθανότητος» τῆς ἐπελεύσεως τῆς ἀξιοποίνου βλάβης εἶναι, ἐν προκειμένῳ, ἀντικειμενικός. (Γερμανικὸν Ἀκυρωτικόν).

1. Δὲν ἀναφέρονται οὔτε ἐδῶ, οὔτε εἰς τὰ ἐπόμενα βιβλιογραφικὰ σημειώματα, τὰ γενικὰ ἔργα (ἐγχειρίδια, συστήματα), τὰ ὅποια ἀνεφέρθησαν ἤδη, εἰς τὸ τέλος τοῦ Β’ Κεφαλαίου. Ἡ εἰς τὰ ἔργα ταῦτα γενομένη, ἐφ’ ἧς ἀπαξ παραπατομπὴ ἰσχύει δι’ ὅλον τὸ θέμα τῆς «ἀξιοποίνου πρᾶξεως».

- Zimmerl** : Aufbau des Strafrechtssystems, 1930.
» : Zur Lehre vom Tatbestand, 1928.
Hegler : Die merkmale des Verbrechens, ἐν Zstw, Bd. 36.
Kantorowicz : Tat und Schuld, 1933.
Kohlrausch : Reform, 1926.
Land : System der äusseren Strafbarkeitsbedingungen, 1927.
Liszt - Schmidt : Lehrbuch, 26 Aufl 1932.
Rittler : Strafbarkeitsbedingungen, ἐν Fest. für Frank II bd. 1930.
Mezger : Vom Sinn der strafrechtlichen Tatbestände, 1930.
Nagler : ἐν Leipziger Kommentar, 1944, Bd I, 1926.
Sauer : Grundlagen des Strafrechts. 1921.
» : Grundlagen des Prozessrechts, 2 Aufl. 1929.
Schoetensack : 'Εν Fest. für Frank II Bd, 1930.

II Λόγοι συνιστῶντες ἔλλειψιν ἀδίκου (αἷροντες τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτῆρα)

Οἱ λόγοι οὗτοι ἀποκλείουν τήν, ὥς ἐκ τῆς πραγματώσεως τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως ὑφισταμένην ἔνδειξιν, περὶ τοῦ ἀδίκου τῆς πράξεως χαρακτῆρος.

Εἰδικώτερον ὁ τοιοῦτος ἀποκλεισμός τοῦ «ἀδίκου» δύναται νὰ ἀναφέρεται τόσον εἰς τὴν «τυπικὴν» μορφήν αὐτοῦ, ὅσον καὶ εἰς τὴν «οὐσιαστικὴν» τοιαύτην, ὁπότε διακρίνομεν: **λόγους αἷροντας τὴν «τυπικὴν» καὶ λόγους αἷροντας τὴν «οὐσιαστικὴν» ἀδικίαν τῆς πράξεως.**

α) Τυπικοὶ λόγοι αἷροντες τὸ ἄδικον

Οὗτοι συνάγονται ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου καὶ εἶναι :

1) ΗΛΜΥΝΑ (Α. 22 Π. Κ.). (1)

Διὰ τῆς ἁμύνης νομιμοποιεῖται ἡ πρὸς ἀπώκρουσιν παρούσης καὶ ἀδίκου ἐπιθέσεως ἀναγκαῖα ὑπεράσπισις τοῦ ἀτόμου, δι' ἧς ἐπέερχεται βλάβη εἰς τὰ ἔννομα ἀγαθὰ τοῦ ἐπιτιθεμένου. Εἰδικώτερον ἡ ἁμυνα χωρεῖ ὑπὸ τὰς ἀκολουθούσας συνθήκας καὶ προϋποθέσεις :

αα) Τὸ δικαίωμα τῆς ἁμύνης εἶναι καθολικόν : Τοῦτο σημαίνει ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι **πᾶς τις** δικαιούται εἰς τὴν ἐνάσκησιν τοῦ τοιούτου δικαιώματος, δυναμένου νὰ στραφῇ ἐναντίον παντὸς (ἀκόμη καὶ ἐναντίον ἀκαταλογίστου προσώπου) καὶ ὅτι ἀφ' ἑτέρου **πάντα ἀνεξαιρέτως** τὰ ἔννομα ἀγαθὰ, ὑφιστάμενα ἄδικον ἐπίθεσιν δικαιοῦνται νὰ τύχουν τῆς διὰ τῆς ἁμύνης ὑπερασπίσεως καὶ δὴ ὅχι μόνον τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν ἀμυνόμενον ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὰ ἀνήκοντα εἰς τρίτους ἔννομα ἀγαθὰ. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἀνηκόντων εἰς τρίτους νοοῦνται, ὥς εἶναι φυσικὸν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς δόλοτητος (Ἁμυνα ὑπὲρ τῆς Πολιτείας).

1. Πρβλ. Ν. Χωραφᾶ. «Περὶ ἁμύνης» ἐν τῷ Π.Δ, τεῦχος Α. καὶ Β. 1931-1935.

ββ) *Ἡ ἐπίθεσις δέον νὰ συνίσταται εἰς ἐνέργειαν ἢ παράλειψιν ἐκφράζουσιν τὴν ἀνθρωπίνην βούλησιν καὶ νὰ εἶναι ἀδίκος καὶ παροῦσα.*

Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι δὲν συνιστοῦν «ἐπίθεσιν» δικαιολογοῦσαν ἄμυναν αἱ ἀκόλουθοι περιπτώσεις :

Αἱ ἐπιθέσεις τῶν ζώων καὶ τὰ φυσικὰ γεγονότα. Ἡ ἀπόκρουσις τῶν τοιούτων ἐπιθέσεων καὶ γεγονότων συνιστᾷ κατάστασιν ἀνάγκης.

Ἡ μὴ ἀρξαμένη εἰσέτι ἢ ἡ περατωθεῖσα ἐπίθεσις. Ἡ ὑπεράσπισις ἐπιτρέπεται πρὸς ἀπόκρουσιν παρούσης ἐπιθέσεως, ἥτοι ἐπιθέσεως *ἀμέσως ἐπικειμένης* ἢ *ἐν ἐξελίξει εὐρισκομένης*. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπιθέσεως, δηλαδή μετὰ *τὴν πραγμάτωσιν τῆς προσβολῆς τοῦ ἐννόμου ἀγαθοῦ*, *ὅποτε οὐδεμία ζημία ὥς πρὸς αὐτὸ ἀναμένεται πλέον*, δὲν χωρεῖ ἄμυνα. Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ἑξῆς :

1α) Λήψις προληπτικῶν μέτρων ἀμύνης, ἔφ' ὅσον ἡ λειτουργία αὐτῶν τίθεται ἐν ἰσχύϊ, ἅμα τῇ ἀδίκῳ ἐπιθέσει, ἐπιτρέπεται.

2β) Εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀδίκος ἐπίθεσις συνιστᾷ ἀξιόποιον ἀδίκημα, τὸ πρόβλημα τῆς *παρούσης* ἐπιθέσεως εἶναι διάφορον καὶ ἀνεξάρτητον τοῦ προβλήματος τῆς *τελέσεως* αὐτοῦ, ἥτοι τοῦ ζητήματος τοῦ πότε ἐπραγματοῦθη, συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴν «τυπικὴν ὑπόστασιν», τὸ διὰ τῆς ἐπιθέσεως παριστώμενον ἔγκλημα.

3γ) Ὅχι μόνον ἀδικήματα τελέσεως, ἀλλὰ καὶ γνήσια ἀδικήματα παραλείψεως, συνιστοῦν ἐπίθεσιν καὶ ἀποκρούονται διὰ τῆς ἀμύνης. (Βιαία ἀπομάκρυνσις τοῦ *παρὰ νόμῳ* παραμένοντος εἰς τὴν κατοικίαν ἑτέρου, Α 334 Π.Κ.).

γγ) *Φορεὺς τῆς ὑπερασπίσεως δέον νὰ εἶναι ἢ πρὸς ἄμυναν ἀποφασίς (βούλησις) τοῦ ἀμυνομένου.*

Τοῦτο δηλοῦται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου, διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀμύνης, ὡς πράξεως γενομένης «*πρὸς ὑπεράσπισιν*» ἀπὸ ἀδίκου ἐπιθέσεως. ⁽¹⁾

δδ) *Ἡ ὑπεράσπισις δέον νὰ εἶναι ἀναγκαία.* (Σχετικότης τῆς ἀμύνης) : Γὰ ὅρια τῆς ὑπερασπίσεως τίθενται ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅστις καθορίζει τὴν ἀναγκαιότητα αὐτῆς ἀναλόγως πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ ἐπιτιθεμένου, τὴν ἔντασιν τῆς ἐπιθέσεως καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀπειλουμένης βλάβης. Διὰ τοῦ τελευταίου τούτου περιορισμοῦ ὁ ἡμέτερος νόμος ὀρθῶς ἐντοπίζει τὴν ἐνάσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης ἐντὸς τῶν ἐπιτρεπομένων ὁρίων τῆς κοι-

1. Τὸ ὅτι παρὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, δύνανται νὰ ὑπάρξουν καὶ ἄλλοι παράλληλοι βουλευτικοὶ προσανατολισμοὶ τοῦ ἀμυνομένου, τονίζει ὀρθῶς ὁ Eb. Schmidt ἐν Liszt Schmidt ἐ.ἀ. σελ. 198.

νωνικῆς σκοπιμότητος καὶ καθιστᾷ τὴν ἐνάσκησιν ταύτην ἐν προκειμένῳ **σχετικῇν**.

Εἰς ἣν περίπτωσιν ἡ ὑπεράσπισις δὲν εἶναι ἀναγκαία, προκύπτει ὑπέρ-
βασις τῶν ὁρίων τῆς Ἀμύνης (Α 23 Π.Κ.) περὶ ἧς κατωτέρω.

εε) **Ἡ ὑπεράσπισις ἐν τῇ ἀμύνῃ δὲν δύναται νὰ νομιμοποιήσῃ
προσβολὰς νομίμων δικαιωμάτων τρίτων.** Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ἡ κατα-
στροφή τῶν μέσων τῆς ἐπιθέσεως εἴτε ἀνήκουν ταῦτα εἰς τὸν ἐπιτιθέμε-
νον εἴτε ὄχι. Ἡ τοιαύτη καταστροφή θεωρεῖται νόμιμος καὶ ἐν ἀμύνῃ τε-
λεσθεῖσα.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΑΝΑΓΚΗΣ (Α 25 Π.Κ.) (¹).

**Διὰ τῆς «καταστάσεως ἀνάγκης» θεμελιούται νομικὸν δικαίωμα,
συμφώνως πρὸς τὸ ὅποτον, ἐν ὧσιν συγκρούσεως ἐννόμων ἀγαθῶν,
θυσιάζεται τὸ ἔχον ἥσσονα κατὰ νόμον σημασίαν ἀγαθὸν πρὸς σωτη-
ρίαν τοῦ ἑτέρου. (²)**

Εἰδικώτερον ἡ κατάστασις ἀνάγκης ὡς λόγος συνιστῶν ἔλλειψιν τοῦ
ἀδίκου τῆς πράξεως στοιχείου χωρεῖ ὑπὸ τὰς ἀκολουθοῦσας συνθήκας καὶ
προϋποθέσεις :

αα) **Ἡ κατάστασις ἀνάγκης προσδιορίζεται ἀπὸ «παρόντα» καὶ
«ἄλλως ἀναπότρεπτον» κίνδυνον, ἀναφερόμενον εἰς ἀγαθὰ προσωπι-
κῶς συμφυῆ πρὸς τὸ ἄτομον. ὡς καὶ εἰς περιουσιακὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ. (³)**

Ὁ ὡς ἄνω κίνδυνος δύναται νὰ προέρχεται, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν
ἄδικον ἐπίθεσιν τοῦ Α. 22 Π.Κ., ὅποθενδήποτε, ἀρκεῖ νὰ μὴν πηγάζῃ ἐκ
νομικῆς ὑποχρεώσεως τοῦ κινδυνεύοντος, ὅποτε οὗτος δὲν δικαιοῦται ὅπως
τὸν ἐπικαλεσθῇ.

ββ) **Ἡ χάριν τῆς σωτηρίας ἐκ τοῦ κινδύνου, τοῦ ἀπειλοῦντος τὸ πρό-
σωπον ἢ τὴν περιουσίαν τινὸς ἢ τρίτου, προσγιγνομένη βλάβη δύναται
νὰ ἀναφέρεται εἰς πάσης φύσεως ἐννομον ἀγαθόν.**

γγ) **Προκειμένης τῆς καταστάσεως ἀνάγκης τοῦ Α 25 Π.Κ., ὁρ-**

1. Τὴν κατάστασιν ἀνάγκης, ὁ ἡμέτερος νόμος ὁρθῶς διαφοροποιεῖ, ἀπὸ τῆς
ἀπόψεως τοῦ νομικοῦ χρωματισμοῦ αὐτῆς, ἀντιθέτως πρὸς τὴν σχετικὴν ἀδιαφορίαν,
τόσον τοῦ προῖσχύσαντος παρ' ἡμῖν Νόμου, ὅσον καὶ ἄλλων συγχρόνων ἀλλοδαπῶν
νομοθεσιῶν, ὁρίζων ταύτην ὡς λόγον, συνιστῶντα, ἄλλοτε μὲν ἔλλειψιν τοῦ «ἀδίκου» τῆς
πράξεως χαρακτηρὸς (Α 25 Π.Κ.) καὶ ἄλλοτε πάλιν ἔλλειψιν τοῦ «ἀσυγγνώστου» αὐ-
τῆς (Α. 32 Π.Κ.)

Περὶ τοῦ ὅλου θέματος πρβλ. ἐκ τῶν ἡμετέρων Ι. Ζησιάδου «Ἡ κατάστασις
ἀνάγκης» 1913.

2. Ὁ Binding θεωρεῖ τὴν ἔννοιαν τῆς συ γ κ ρ ο ύ σ ε ω ς τῶν ἐννόμων ἀγα-
θῶν, ὡς τὸ χαρακτηριστικὸν πλαίσιον τῆς καταστάσεως ἀνάγκης. «Handbuch» BdI,
σελ. 756 ἐπ.

3. Ταῦτα εἶναι ἡ ζωὴ, ἡ σωματικὴ ἀκεραιότης καὶ ὑγεία, ἡ προσωπικὴ ἐλευ-
θερία καὶ ἡ τιμὴ τοῦ φύλου. Πρβλ. Ν. Χωραφᾶ, ἐ. ἀ. σελ. 144.

θὸν εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι συντρέχει σύγκρουσις ἀγαθῶν καὶ ὄχι σύγκρουσις καθηκόντων.

Τοῦτο συνάγεται ἐκ τῆς ὅλης διατυπώσεως τῆς σχετικῆς διατάξεως τοῦ Νόμου, ἣτις ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς εἰς σύγκρουσιν ἀγαθῶν (Güterno-tstand). (¹)

δδ) **Ἡ ἐκ τοῦ κινδύνου ἀπειλουμένη ζημία δέον νὰ εἶναι, ὥς πρὸς τὸν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς καταστάσεως ἀνάγκης δρῶντα, σημαντικῶς σοβαρωτέρα ἐκείνης, ἣτις προσγίγνεται ὥς ἐκ τοῦ θυσιαζομένου ἀγαθοῦ.** (²)

Ἡ ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν ἀγαθῶν ἐπερχομένη νομιμοποίησις τῆς θυσίας ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, συνιστᾷ πάντοτε «κατ' ἀνάγκην» νομιμοποίησιν, ἥτοι νομιμοποίησιν ἐνώπιον «ἀδιεξόδου». Ἐξ οὗ καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ εἶναι ἐπιτρεπτὸν νὰ ἔχη αὕτη τὰς διαστάσεις ἀπολύτου καὶ ἀνεξελέγκτου δικαιώματος.

Εἰδικώτερον, ἡ προκαλουμένη ζημία, δέον νὰ ἔχη σαφῶς τὸν χαρακτῆρα ἀντιμετωπίσεως τῆς ἐπικινδύνου καταστάσεως καὶ ἀποκρούσεως τοῦ κινδύνου. Τοῦτο σημαίνει ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου τιθεμένη προϋπόθεσις τοῦ «ἄλλως ἀναποτρέπτου κινδύνου» διὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ προκειμένου δικαιώματος. Ἐν ἀντιθέτῳ περιπτώσει, πρόκειται **ὑπέρβασις** τῶν ὁρίων τῆς καταστάσεως ἀνάγκης, κρινομένης ἀναλόγως πρὸς τὴν ὑπέρβασιν τῶν ὁρίων τῆς ἀμύνης (Α 25 § 3 Π.Κ).

εε) **Ἡ κατάστασις ἀνάγκης δέον νὰ εἶναι ἀναιτία.** Ἡτοι, ἡ ἐπικίνδυνος σύγκρουσις τῶν ἐννόμων ἀγαθῶν δέον νὰ μὴ προέρχεται ἐκ τῆς ὑπαιτιότητος τοῦ κινδυνεύοντος ἐκ ταύτης.

Ἐπομένως εἰς ἣν περίπτωσιν ὑπάρχει **βοήθεια τῆς ἀνάγκης** (Not-hilfe), ὅποτε τὸ δικαίωμα τὸ ἐκ τῆς καταστάσεως ἀνάγκης ἀπορρέον ἀσκεῖται ὑπὲρ τοῦ κινδυνεύοντος τρίτου, ὁ ὅρος τῆς ἀναιτίου προκλήσεως τοῦ κινδύνου ἀφορᾷ τὸν τρίτον αὐτὸν καὶ ὄχι τὸν ἐνασκοῦντα τὸ προκείμενον δικαίωμα.

στ) **Ὁ ἐνασκῶν τὸ δικαίωμα τὸ ἐκ τῆς καταστάσεως ἀνάγκης ἀπορρέον, δέον νὰ ἐνασκῇ τοῦτο ἐπὶ σκοπῷ τῆς ἀποτροπῆς τοῦ κινδύνου ἢ ὅπως λέγει ὁ νόμος «ἵνα ἀποτρέψῃ» τοῦτον.**

1. Πρβλ. σχετικῶς Γ. Μακγάκη. Ἡ «σύγκρουσις καθηκόντων», 1955 σελ. 27 ἐπ. καὶ τὴν αὐτόθι βιβλιογραφίαν.

2. Περὶ τοῦ καθορισμοῦ τῆς τοιαύτης «συγκρούσεως» πρβλ. Eb. Schmidt ἐν Liszt Schmidt. ἐ.ἀ., σελ. 205 καὶ τὴν αὐτόθι ἐπιχειρηματολογίαν ἐναντίον τῶν σχετικῶν ἀπόψεων τοῦ Mezger.

3) Η ΣΥΝΑΙΝΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΘΟΝΤΟΣ ⁽¹⁾

Διὰ τῆς ρητῆς ἢ καὶ σιωπηρᾶς ἀκόμη συναινέσεως τοῦ παθόντος, αἴρεται ὁ ἄδικος χαρακτηρ ὠρισμένων ἐν τῷ νόμῳ κατονομαζομένων πράξεων, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιτίθενται πρὸς τοῦτο τὰ χρηστὰ ἥθη.

Εἰδικώτερον, ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος, ἐπενεργεῖ ὡς λόγος αἴρων τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτηρᾶ, ὑπὸ τὰς ἀκολουθοῦσας συνθήκας καὶ προϋποθέσεις :

αα) *Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος εἶναι ἰσχυρά, μόνον ἐφ' ὅσον ἔχει ἀντικείμενον αὐτῆς τὴν ἀπλὴν σωματικὴν βλάβην τοῦ συναινοῦντος (A.308 Π.Κ.).*

Ἐκ τῆς περιοριστικῆς διατυπώσεως τῆς σχετικῆς διατάξεως τοῦ Νόμου ἔπεται, ὅτι μόνον διὰ τὰς σωματικὰς βλάβας δύναται νὰ συναινέσῃ ὁ παθὼν καὶ ὅχι διὰ τὴν προσβολὴν ἐτέρων ἐννόμων ἀγαθῶν αὐτοῦ. Εἰδικώτερον, ἀποκλείεται νὰ νομιμοποιηθῇ ὑπὸ τῆς συναινέσεως ἡ εἰς τὸν παθόντα τυχὸν προσγενομένη βαρεῖα σωματικὴ βλάβη ἢ ἡ ἀφαίρεσις τῆς ζωῆς αὐτοῦ. ⁽²⁾

ββ) *Ἡ οὕτω παρεχομένη συναίνεσις τοῦ παθόντος εἶναι ἰσχυρά, μόνον ἐφ' ὅσον δὲν προσκρούει εἰς τὰ χρηστὰ ἥθη.*

Τοῦτο σημαίνει εἰδικώτερον, ὅτι τόσον ἡ λαμβάνουσα χώραν πρᾶξις (ἐν προκειμένῳ ἡ ἀπλὴ σωματικὴ βλάβη), ὅσον καὶ ἡ συναίνεσις εἰς αὐτήν, δεόν νὰ μὴ ἀντιτίθενται εἰς τὰ χρηστὰ ἥθη. Οὕτως, εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ *στελρώσις* μὲ σκοπὸν τὴν παρεμπόδισιν τῆς τεκνοποιίας εἶναι σωματικὴ βλάβη, ἀποδοκιμαζομένη ἀπὸ τὰ χρηστὰ ἥθη. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἐξ ἄλλου, ἡ *συναίνεσις* εἰς μαζοχιστικὰς κακώσεις π.χ. εἶναι, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἀντίθετος πρὸς τὰ χρηστὰ ἥθη.

γγ) *Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος εἶναι ἰσχυρά, μόνον ἐφ' ὅσον ἀνταποκρίνεται οὐσιαστικῶς εἰς τὴν ἐξ ἀντικειμένου ὑφισταμένην βούλησιν τοῦ συναινοῦντος.*

Ἦτοι : Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος λογίζεται ὑφισταμένη, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν ἔχῃ δηλωθῇ αὖτις, ὁπότε εἶναι σιωπηρὰ συναίνεσις. (Ὁ ποδοσφαιριστὴς εἰσερχόμενος εἰς τὸ γήπεδον συναινεῖ σιωπηρῶς [εἰς τὸν ἐκ τῆς ἀθλητικῆς συγκρούσεως ἐνδεχόμενον τραυματισμὸν αὐτοῦ].)

1. Τηλ. Φιλιππίδου : Ἡ συναίνεσις τοῦ παθόντος, 1951.

2. Ἡ καλουμένη εὐθανασία δὲν δύναται, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς περιοριστικῆς λειτουργίας τὴν ὅποιαν ὁ ἡμέτερος Νόμος προσδιορίζει —*expressis verbis*— εἰς τὴν συναίνεσιν τοῦ παθόντος, νὰ νομιμοποιηθῇ διὰ τῆς τελευταίας ταύτης, κατ' ἀναλογίαν ἐραρμυζομένης. Περὶ τῶν δυνάτων ὁρίων τῆς ἀνalogικῆς ἐρμηνείας πρβλ. Γεωργιάκη : Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναλογίας... σελ. 54 ἀνωτέρω σελ.) *contra* Χωραφᾶς ἑ.ἀ.

Ἡ «εὐθανασία», ἐν τούτοις, δύναται νὰ νομιμοποιηθῇ διὰ τῆς διαμορφώσεως οὐσιαστικοῦ λόγου αἴρωντος τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτηρᾶ, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω.

δδ) *‘Η συναίνεσις τοῦ παθόντος λογίζεται ὑφισταμένη, ἔστω καὶ ἐὰν δ παθὼν δὲν ἔχῃ τὴν δικαιοπρακτικὴν ἱκανότητα τοῦ Ἀστικοῦ Νόμου. Ἡ διακρίβωσις τῆς σχετικῆς βουλήσεως ἀποτελεῖ θέμα οὐσίας κρινόμενον βάσει τῶν εἰδικῶν περιστάσεων καὶ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀξιολογήσεως τῆς συμπεριφορᾶς ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. (¹)*

εε) *‘Η συναίνεσις τοῦ παθόντος λογίζεται ὑφισταμένη, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν εἶναι αὕτη γνωστὴ εἰς τὸν ἐπιφέροντα τὴν βλάβην δράστην.*

4) Η ΠΡΟΣΤΑΓΗ (Α. 20 Π.Κ.) (²)

Διὰ τῆς νομίμως διδομένης προσταγῆς, αἴρεται ὁ ἄδικος χαρακτηρ τῆς πράξεως, τὴν ὁποῖαν ὑποχρεοῦται νὰ ἐκτελέσῃ ὁ προστασσόμενος.

Εἰδικώτερον ἢ προσταγὴ ἐπενεργεῖ ὡς λόγος αἴρων τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτηρὰ, ὑπὸ τὰς ἀκολουθοῦσας συνθήκας καὶ προϋποθέσεις (³).

1. Τὴν ἀντίθετον ἀντίληψιν, ἀποκρουομένην ὑπὸ τῆς κρατούσης ἐν τῇ θεωρίᾳ γνώμης, ἐκφράζει ὁ Zittelman : Ausschluss der Widerrechtlichkeit, ἐν Archiv f. Ziv. Praxis Bd 90, 1906.

2. Πβλ. Στασινοπούλου Μιχαήλ: Τὰ ὅρια τῆς ὑπακοῆς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων... Ἐν Ἑπετηρίδι Παντείου Σχολῆς, 1950.

3. Ἡ ἀποψις τοῦ ἡμετέρου Νόμου, καθ’ ἣν ἡ νομότυπος προσταγὴ συνιστᾷ λόγον αἴρωντα τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτηρὰ δὲν εὐσταθεῖ, οὔτε ἐξ ἐπόψεως τῶν παραδεδεγμένων ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ ὑπ’ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἡμετέρου Νόμου καθιερουμένων, αὐτοτελῶν λειτουργικῶν ἰδιοτήτων, τῶν καθ’ ἕκαστον κριτηρίων τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἀλλ’ οὔτε καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ὑπαλληλικοῦ Κώδικος. Ἐν πρώτοις, ἡ ἀντίθεσις τοῦ δικαίου πρὸς τὸ ἄδικον δὲν εἶναι νοητὸν νὰ δύναται νὰ ἀρθῇ, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τυχὸν νομοτύπως ἐκδοθεῖσαι ἐντολαὶ κατέστησαν, ἀ κ ρ ι β ὼ ς δ ι ὁ τ ι ἐ ξ ε δ ὁ θ η σ α ν οὔτω, δυνατὴν τὴν πραγμάτων τῆς.

Ἐξ ἄλλου, ἡ τυπικῶς, ὡς ἄδικος ἐμφανιζομένη πρᾶξις μίαν μόνον ἔχει δυνατότητα, ὅπως ἐναρμονισθῇ πρὸς τὸ ἄδικον καὶ ἡ δυνατότης αὕτη συντρέχει μόνον ἐφ’ ὅσον ἡ ἐν λόγῳ ἄδικος πρᾶξις συνιστᾷ εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ἐ ξ ἄ ν τ ι κ ε ι μ ἔ ν ο υ ἠθικοκοινωνικῶς ἐπιβαλλομένην συμπεριφορὰν. Τὸ στοιχεῖον ὁμοῦς αὐτὸ τῆς ἀ ν τ ι κ ε ι μ ε ν ι κ ὼ ς β ε β α ι ω μ ἔ ν η ς ἡ θ ι κ ο κ ο ι ν ω ν ι κ ῆ ς ἐ π ι τ α γ ῆ ς, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν ἄρσιν τοῦ ἀδίκου χαρακτηρὸς, εἰς ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς σχετικὰς περιπτώσεις τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου ἐπ’ οὐδενὶ λόγῳ εἶναι δυνατόν νὰ παράσχῃ ἢ ἐντόνως ὁ π ο κ ε ι μ ε ν ι κ ῆ τοποθέτησις καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ ταύτης π ρ ο σ ω π ι κ ῆ καὶ μόνον δέσμευσις τοῦ δεχομένου τὴν παράνομον ἐντολὴν καὶ ὑποχρέου πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Μία τοιαύτη π ρ ο σ ω π ι κ ῆ δέσμευσις, κατὰ τὰς γενικὰς μεθοδολογικὰς ἀρχὰς τὰς διεπούσας τὰ χαρακτηριστικὰ κριτήρια τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, μόνον διὰ τὴν «συγγνώμην» τοῦ οὔτω πῶς προσωπικῶς ὑποχρέου πρὸς ἀδικοπραγίαν δύναται ἐν προκειμένῳ νὰ ἰσχύσῃ, ἀκριβῶς ὅπως, βάσει τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθρωπίνως μὴ φευκτοῦ τῆς ὑπαιτιότητος. ἀ ν ἄ λ ο γ ο ι ἀ κ ρ ι β ὼ ς δ ε σ μ ε ὑ σ ε ι ς, ἀπλῶς συγχωροῦν ἀδίκους πράξεις, τελεσθείσας ὑπὸ τὸ κρά-

αα) *Ἡ προσταγή δέον νὰ εἶναι νομότυπος, ὡς πρὸς τὸν προστάσσοντα*: Ἦτοι, ἀνεξαρτήτως τοῦ περιεχομένου τῆς προσταγῆς, τὸ ὅποιον ἀποδοκιμάζεται ἀπὸ τὸ δίκαιον, αὕτη δέον νὰ δίδεται κατὰ τοὺς νομίμους τύπους καὶ νὰ εὐρίσκεται εἰδικώτερον ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ προστάσσοντος.

ββ) *Ἡ προσταγή δέον νὰ εἶναι δεσμευτικὴ ὡς πρὸς τὸν προστασσόμενον*: Ἦτοι, ἡ προσταγή δέον νὰ προέρχεται ἀπὸ ἱεραρχικῶς προϊστάμενον, πρὸς ὑφιστάμενον αὐτοῦ· οὗτος δὲ νὰ μὴ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ νόμιμον τοῦ περιεχομένου τῆς προσταγῆς, ὑποχρεούμενος εἰς ἐκτέλεσιν ταύτης κατὰ τὴν συμφώνως πρὸς τὸ Α 45 τοῦ Ὑπαλληλικοῦ Κώδικος, προβλεπόμενην διαδικασίαν. ⁽²⁾

τος τῆς ψυχολογικῆς βίας.

Τὸ ὅτι τὸ καθαρῶς προσωπικὸν στοιχεῖον τῆς δεσμεύσεως τοῦ προστασσόμενου ἦτοι ὁ ψυχικὸς αὐτοῦ προσδιορισμός, ἀπὸ τὴν προσταγὴν εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἀποτελεῖ τὸν ἀποκλειστικὸν γνώμονα, διὰ τὴν ἀξιολόγησιν τῆς οὕτω τελουμένης ἀδικοπραγίας, ὡς μὴ ἐπιμέμπτου καὶ ὅχι ὁ νομικὸς κανὼν, ὁ ἐκφράζων ἐξ ἀντικειμένου τὴν στάθμισιν τῶν ἠθικοκοινωνικῶν ἀξιών, δὲν δύναται, νομίζω, νὰ ἀμφισβητηθῇ.

(2) Διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου διὰ τοῦ ὁποίου εἰσήχθη παρ' ἡμῖν ὁ θεσμὸς τῆς λεγομένης «ἱεραρχικῆς ἐπιβολῆς» (πρβλ. Μ. Στασινοπούλου, ἐ.ἀ.) λύεται νομοθετικῶς τὸ ἐπίμαχον ζήτημα τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἐκτέλεσιν διαταγῆς προδήλως παρανόμου καὶ δὴ ἀντισυνταγματικοῦ περιεχομένου. Συμφώνως πρὸς τὸ Α 45 § 3 ἐδ. 2 καὶ ἡ τοιαύτη διαταγή δεσμεύει τὸν προστασσόμενον, ἐφ' ὅσον ἐν τῇ ἐκδόσει της γίνεταί ἀναφορὰ εἰς ἐπείγοντας λόγους γενικωτέρου συμφέροντος.

Εἰδικώτερον, ἡ ὅλη διαδικασία τὴν ὁποίαν τὸ Α 45 § 3 ἐδ. 2 τοῦ Ὑπαλληλικοῦ Κώδικος προβλέπει κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς «προδήλως παρανόμου» προσταγῆς, εἶναι ἄκρως διαφωτιστικὴ τῶν ἀπόψεων τοῦ ὡς ἄνω Κώδικος ὡς πρὸς τὴν νομικὴν φύσιν τῆς «προσταγῆς» καὶ δὴ συμφώνως πρὸς τὴν ἄνωτέρω (σελ. 240 ὑπόσημ. 13) ἀναπτυχθεῖσαν ἄποψιν.

Κατὰ τὴν διαδικασίαν ταύτην, ὁ προστασσόμενος, καίτοι ἡρνήθη ἅπαξ ἤδη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν παράνομον διαταγὴν, ὅταν τὸ πρῶτον τοῦ ἐδόθη αὕτη, ὀφείλει νὰ συμμορφωθῇ εἰς αὐτὴν τελικῶς, ἐφ' ὅσον ἡ διαταγή ἐπαναληφθῇ ἐν ὀνόματι λόγων γενικωτέρου συμφέροντος, ἀναφέρων συγχρόνως εἰς τὴν προϋσταμένην τοῦ διατάξαντος ἀρχὴν τὰ τῆς διαφωνίας αὐτοῦ.

Σαφεστέραν διαγραφὴν καὶ ἐκ μέρους τοῦ ὑπαλληλικοῦ νόμου, περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ὑπακοῆς εἰς τὴν παράνομον προσταγὴν, ὡς «προσωπικῆς τακτοποιήσεως» (συγγνώμης) τοῦ ἔχοντος τὸ τοιοῦτον καθήκον δὲν δυνάμεθα, φρονῶ, νὰ ἔχωμεν.

Ἀτυχῶς, ὁ ἡμέτερος Ποινικὸς Νόμος ἀκολουθεῖ, ὡς ἐλέχθη, ἀντίθετον ἄποψιν. Διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς τοιαύτης ἐν τῷ Νόμῳ ἀπόψεως, ὁ συντάκτης τῆς σχετικῆς διατάξεως αὐτοῦ Ν. Χωραφᾶς (ἐ. ἀ. σελ. 149) χρησιμοποιοῖ καὶ τὸ ἐπιχείρημα συμφώνως πρὸς τὸ ὅποιον, ἐὰν ἐγένετο δεκτὴ ἡ παρ' ἡμῶν ὑποστηριζομένη ἄποψις θὰ

Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω ἀναφερθέντων λόγων, οἱ ὅποιοι συνιστοῦν ἔλλειψιν τοῦ ἀδίκου τῆς πράξεως χαρακτηῖρος, ὁ νόμος τόσον εἰς τὸν Ποινικὸν Κώδικα, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἄλλα τμήματα τῆς ἐννόμου τάξεως τυποποιεῖ καὶ ἄλλας περιπτώσεις ἄρσεως τοῦ ἀδίκου.

Οὕτως, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων τῶν δυναμένων νὰ ὑπαχθῶν εἰς τὴν γενικὴν ρήτραν τοῦ Α. 20 Π. Κ., διὰ τοῦ ὁποίου νομιμοποιεῖται πᾶσα πρᾶξις συνιστῶσα ἐνάσκησιν δικαιώματος ἢ καθήκοντος ἐπιβεβλημένου παρὰ τοῦ νόμου, τὸ «ἄδικον τῆς πράξεως αἴρεται: *εἰς τὴν λατρικῶς καὶ ἠθικῶς ἐπιβαλλομένην ἀμβλῶσιν* (Α. 304 Π.Κ.), *εἰς τὴν διὰ λόγους ἀναφερομένους εἰς τὴν ἐκτέλεσιν νομίμων καθηκόντων προσβολὴν τῆς τιμῆς* (Α. 367 Π.Κ.) καὶ *εἰς τὴν διὰ λόγους ἐκπληρώσεως καθήκοντος παραβίασιν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθείας* (Α. 371 Π.Κ.).

β) *Οὐσιαστικοὶ λόγοι αἴροντες τὸ ἄδικον.*— Οὗτοι συνάγονται ἀπὸ τὸ νόημα τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ διαμορφοῦνται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς νομολογίας. Εἰδικώτερον οἱ τοιοῦτοι «οὐσιαστικοὶ» λόγοι ἄρσεως τοῦ ἀδίκου ἐκφράζουν, ὅταν συντρέχουν:

αα) *Τὸ ἀξίωμα τῆς ὑλικῶς ἐπικρατούσης μεγαλυτέρας ἀξίας.* (ἀξίωμα ἢ ἀρχὴ τῆς σταθμίσεως τῶν ἀγαθῶν). Τὸ ἀξίωμα τοῦτο συνίσταται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ νομιμοποίησιν τῆς ἐπικρατήσεως τῶν μεγαλυτέρας ἀξίας ἀγαθῶν καὶ καθηκόντων κατὰ τὴν σύγκρουσίν των πρὸς ἄλλα μικροτέρας ἀξίας τοιαῦτα. Τὸ μέτρον τῆς ἀξίας, ἐκφράζει ἐν προκειμένῳ τὸ μέγεθος τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, διὰ τὴν *διατήρησιν* τοῦ συγκεκριμένου ἀγαθοῦ ἢ τοῦ συγκεκριμένου καθήκοντος (Νομολογία Γερμανικοῦ Ἀκυρωτικοῦ ⁽¹⁾).

κατελήγομεν εἰς τὸν «παραλογισμόν», ὡς τὸν ἀποκαλεῖ, τοῦ δικαίου, νὰ ἐπιτρέπη τοῦτο ἄμυναν ἐναντίον τῶν ἐφαρμοζόντων τὴν *παράνομον* προσταγὴν κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἐφαρμογῆς ταύτης. Ὁμολογῶ ὅτι δὲν βλέπω κατὰ τί ἢ ἐν λόγῳ συνέπεια, ἀποτελεῖ μεγαλύτερον παραλογισμόν ἐκείνου τὸν ὅποιον συνιστᾷ ἡ ἄποψις, καθ' ἣν ἡ παράνομος προσταγὴ νομιμοποιεῖ τὰς ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς *συντελουμένας ἀδικοπραγίας*, ὁπότε δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἄμυνα εἰς τὸν ἀδίκως καὶ παρανόμως ὑφιστάμενον ταύτας.

Προσωπικῶς, δὲν βλέπω κανένα «παραλογισμόν» εἰς τὸ ἀναφαίρετον δικαίωμα (Α. 114 τοῦ Συντάγματος), τὸ ὅποιον ἔχει καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ πολίτης ὅπως ἀμύνεται κατὰ παρονόμων καὶ δὴ ἀντισυνταγματικῶν διαταγῶν. Τοῦτο, διότι ὡς ἐλέγχθη, δὲν εἶναι τὸ δίκαιον ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐντέλλεται τὴν τοιούτην προσταγὴν, ἀλλ' ὁ ἐκάστοτε παρανόμως προστάσσων, ἀγνωστῶς ἀκριβῶς καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸν νόμον.

Κατόπιν τοῦ Α. 25 τοῦ ἡμετέρου Π. Κ. καὶ τῶν Α. 304, 367 καὶ 371 Π. Κ., αἱ πρακτικαὶ δυνατότητες διὰ τὴν διαμόρφωσιν αὐτοτελοῦς λόγου αἵροντος *οὐσίᾳ* τὸ ἄδικον τῆς πράξεως εἶναι πολὺ περιορισμένοι. Εἶναι, ἐν τούτοις, κάλλιστα νοητὴ ἡ διατύπωσις τοιούτων λόγων εἰς τὰς περιπτώσεις φερ' εἰπεῖν τῶν ἀδικημάτων *κοινῆς* ἐπικινδυνότητος.

ββ) *Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἠθικῶς ἐπικρατοῦντος ὑψηλοτέρου σκοποῦ.* Τὸ ἀξίωμα τοῦτο συνίσταται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ νομιμοποίησιν πράξεως τινός, ὅταν αὕτη παριστᾷ πρέπον μέσον διὰ τὴν ἐπίτευξιν κοινωνικῶς ἀνεγνωρισμένου καὶ ἐπιβαλλομένου σκοποῦ (ἀξίωμα ἢ ἀρχὴ τῆς σκοπιμότητος) Eb. Schmidt.

Διὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀξιώματος τούτου, εἰς λόγον αἵροντα *οὐσίᾳ* τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτηῖρα ἀπαιτοῦνται εἰδικώτερον δύο κριτήρια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν εἶναι ἀντικειμενικὸν καὶ τὸ ἄλλο ὑποκειμενικόν.

Κατὰ τὸ ἀντικειμενικὸν κριτήριον τῆς ἀρχῆς τῆς σκοπιμότητος: «πᾶν ὅ,τι» ἐξυπηρετεῖ *οὐσίᾳ* τὴν διατήρησιν τῶν ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως προστατευομένων ἀγαθῶν δὲν *δύναται* ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ νὰ ἀντιτίθεται εἰς τὴν καθόλου νομικὴν δεοντολογίαν τὴν διέπουσαν τὴν ἐν λόγῳ τάξιν.

Οὕτως αἱ ἱατρικαὶ ἐγχειρήσεις δὲν δύνανται νὰ θεωρηθοῦν *ἄδικοι*, ἔστω καὶ ἐὰν ἀπέτυχον εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν τοῦ ἐπιδιωκομένου ὑπ' αὐτῶν σκοποῦ, ἐφ' ὅσον βεβαίως ἐξετελέσθησαν *de lege artis*, ὁπότε καὶ θεωροῦνται ὡς *ἐξυπηρετοῦσαι* τὸ ἐννομον ἀγαθὸν τῆς ὑγείας ἢ τῆς ζωῆς τοῦ ἐγχειρουμένου. ⁽¹⁾

Κατὰ τὸ ὑποκειμενικὸν κριτήριον τῆς ἀρχῆς τῆς σκοπιμότητος: «πᾶς ὅστις» ἐμφανίζεται ὡς φορεὺς τοῦ τοιούτου δικαιώματος, δέον ἀπαραιτήτως νὰ ἐνεργῇ, ἐν *ὀνόματι τῶν ἀπόψεων τῆς δλότητος* καὶ ὅχι ἀπλῶς τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ ἀπόψεων.

Ὁ προβαίνων εἰς σωφρονισμόν ἀνηλίκου, ἢ ὁ χορηγῶν τὴν εὐθανασίαν, διὰ νὰ ἀναφερθῶμεν εἰς δύο μορφὰς νομιμοποιήσεως τῆς συμπεριφορᾶς, δυναμένας κάλλιστα νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σκοπιμότητος, ὡς λόγου *οὐσίᾳ* αἵροντος τὸ ἄδικον, δέον ἀπαραιτήτως νὰ ἐμφανίζῃ *ἀντικειμενικὴν* δυνατότητα θεμελιώσεως τοῦ νομίμου χαρακτηῖρος τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ καὶ δὴ κατόπιν σοβαρᾶς καὶ ἄκρως εὐσυνειδήτου ἐκτιμήσεως τῶν συγκρουομένων ἐκάστοτε ἀπόψεων τῆς ὑπὸ κρίσιν ποινικῆς παραβάσεως. Ἐξ οὗ καὶ ὁ κακῶς ἐν προκειμένῳ ἐκτιμῶν, ἥτοι ὁ θεμελιώνων τὸ σχετικὸν ἐκ τῆς «σκοπιμότητος» δικαίωμα, ἐπὶ ὑποκειμενικῶν μόνον κριτηρίων, τὰ ὁποῖα

1. Πρβλ. Ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος : Eb. Schmidt, Der Arztim Strafrecht, 1939 καὶ τὴν αὐτόθι ἀναπτυσσομένην θεωρίαν νομιμοποιήσεως τῶν χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι παρ' ἡμῖν, λόγῳ τῆς κειμένης νομοθεσίας, ὁ ρόλος τῆς συναινέσεως τοῦ παθόντος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν θεωρητικὴν κατασκευὴν τοῦ Schmidt εἶναι, ἐν προκειμένῳ, λίαν περιορισμένος.

δὲν ἔχουν παραλλήλως καὶ ἀντικειμενικὴν ἠθικοκοινωνικὴν θεμελίωσιν, *δὲν ἐνεργεῖ νομίμως*.

III. Λόγοι συνιστῶντες ἔλλειψιν τοῦ ἀσυγγνώστου.

Διὰ τῶν ὧς ἄνω λόγων, ἐξαφανίζεται ἡ ὑπὸ τῆς «τυπικότητος» καὶ τοῦ «ἁδίκου» διαγραφομένη *ἐνδειξις* περὶ τοῦ «ἀσυγγνώστου» χαρακτηῖρος τῆς ἀξιοποίνου πράξεως.

Δεδομένου ὅτι τὸ ἀσύγνωστον τῆς πράξεως συνίσταται ἀπὸ τὰς *προϋποθέσεις*, τὴν *μορφὴν* καὶ τὸ *περιεχόμενον* τοῦ ἀσυγγνώστου, ἔπεται ὅτι ἔλλειψις καὶ ἐνὸς ἀκόμῃ ἐκ τῶν τριῶν ὧς ἄνω κριτηρίων τοῦ ἀσυγγνώστου, ἐπιφέρει τὴν ἄρσιν αὐτοῦ. Εἰδικώτερον, οἱ λόγοι οἱ συνιστῶντες ἔλλειψιν τοῦ ἀσυγγνώστου ἔχουν ὧς ἑξῆς :

1) *Ἐλλειψις ἱκανότητος πρὸς καταλογισμὸν ἢ ἔλλειψις τῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀσυγγνώστου*. Τὴν ἐνδειξιν διὰ τὴν ὑπαρξιν ἱκανότητος πρὸς καταλογισμὸν συνιστᾷ, ὧς ἀνεφέρθη ἤδη ἄνωτέρω, ἡ *πρᾶξις*. Ἐν τούτοις ἡ ἐνδειξις αὕτη αἴρεται καὶ ἡ ἱκανότης πρὸς καταλογισμὸν δὲν εἶναι δεδομένη, ὅσάκις ὁρίζει τοῦτο εἴτε ρητῶς ὁ νομικὸς κανὼν εἴτε τὸ πνεῦμα καθόλου καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ποινικῆς νομοθεσίας.

α) *Ὁ νομικὸς κανὼν, ὁ καθορίζων τὰς περιπτώσεις τῆς ἀνικανότητος πρὸς καταλογισμὸν εἶναι ἐν προκειμένῳ :*

αα) *Τὸ Α 34 Π.Κ. τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν διατάραξιν τῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν ἢ τῆς συνειδήσεως* (ἄνωτέρω σελ.), ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν ὁ δράστης στερεῖται τῆς ἱκανότητος νὰ ἀντιληφθῇ τὸ ἄδικον τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἢ νὰ ἐνεργήσῃ συμφώνως πρὸς τὴν τοιαύτην ἀντίληψιν.

ββ) *Τὰ Α 33 καὶ 121 Π.Κ. τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς πνευματικῆς ὠριμότητος* καὶ γενικώτερον εἰς τὰς ἀτελείας τῆς ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος (ἄνηλικοι, ἥτοι οἱ ἄγοντες ἀπὸ τοῦ 7ου ἕως τοῦ 17ου ἔτους συμπεπληρωμένου καὶ κωφάλαλοι).

Ἡ ἐνδειξις τῆς πρὸς καταλογισμὸν ἱκανότητος τῶν ἀνηλίκων αἴρεται, ὧς ἐλέχθη ἤδη, (σελ. 213) *πλήρως καὶ ὁπωσδήποτε* εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν παίδων (ἡλικίας 7 ἕως 12 ἐτῶν), *μερικῶς δὲ καὶ ἐνδεχομένως* εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐφήβων (ἡλικίας 12—17 ἐτῶν), ὁπότε ἡ ἱκανότης τούτων πρὸς καταλογισμὸν δέον νὰ *ἀποδειχθῇ* ὡς ὑφισταμένη.

Ἡ τοιαύτη ἀπόδειξις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαπιστώσεως τοῦ βαθμοῦ τῆς *ἐλλιποῦς* ἀντιλήψεως τοῦ ἐφήβου, ὡς πρὸς τὸ ἄδικον τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἢ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀδυναμίας, ὅπως ὑποτάξῃ τὴν *βούλησιν* του εἰς τὴν τοιαύτην ἀντίληψιν.

Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐνδεχομένως, διαπιστουμένη ἱκανότης τοῦ ἐφήβου πρὸς

καταλογισμόν δὲν εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα ποτὲ *πλήρης*, ἀλλὰ *μερικῇ*, ἐπισύρουσα ὡς ἐκ τούτου εἰδικὴν ποινὴν: τὸν ποινικὸν σωφρονισμόν τοῦ Α 54 Π.Κ., τὸν ὁποῖον ὁ ἀσφαλιστικὸς καὶ διαπαιδαγωγικὸς χαρακτήρ ὑπὸ τοῦ ὁποίου διέπεται, καθιστᾷ περισσότερον σκόπιμον μέτρον κοινωνικῆς προφυλάξεως καὶ ἀντιλήψεως παρὰ *δικαίαν ἔκφρασιν* τῆς ἀποδοκιμασίας τοῦ συνόλου.

Ἡ ἔνδειξις ἐξ ἄλλου τῆς πρὸς καταλογισμόν ἱκανότητος τῶν κωφαλάλων συνίσταται εἰς τὴν διαπίστωσιν ἀνικανότητος παρ' αὐτοῖς, ὅπως διῶδουν τὸ ἄδικον τῆς συμπεριφορᾶς των, ἢ νὰ κατευθύνουν ὡς ἐκ τούτου, τὴν βούλησίν των, ἐφ' ὅσον *ἡ ἀνικανότης των αὕτη ὀφείλεται εἰς καθυστέρησιν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, προκληθεῖσαν ἐκ τῆς ιδιότητος των ὡς κωφαλάλων καὶ ὄχι τυχὸν ἄλλοθεν*.

β) *Τὸ νόημα καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ποινικῆς ἐννόμου τάξεως* ἀποκλείει, ἐξ ἄλλου, τὴν ἱκανότητα πρὸς καταλογισμόν, ὅταν συντρέχη παρὰ τῷ δράστῃ «πολιτιστικὴ» ἀδυναμία προσδιορισμοῦ τοῦ ἀπὸ τὸν Νόμον.

Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς δυνατότητος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς νομολογίας πρὸς διαμόρφωσιν *οὐσιαστικῶν*, ἥτοι πέραν τοῦ τεθειμένου δικαίου θεμελιουμένων ἀντενδείξεων, διὰ τὴν ὑπαρξιν τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν, ἀπορρεουσῶν ἀπὸ τὸ ὅλον πνεῦμα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Ποινικοῦ Νόμου καὶ δὴ ἐκ τῆς φύσεως τῆς προστακτικῆς λειτουργίας αὐτοῦ (ἀνωτ. σελ. 26).

Πολιτιστικῆς φύσεως ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸν ἐκ μέρους τοῦ Νόμου προσδιορισμὸν αὐτοῦ, ὑφίσταται γενικῶς εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς καθολικῆς ἀποξενώσεώς του, πρὸς τὰς πολιτιστικὰς ἀξίας τῆς συμβιώσεως. (Περὶπτώσεις ἀγρίου ἐκτεθειμένου εἰς διεθνῇ ἔκθεσιν ἢ οἱ διάφοροι «Λυκάνθρωποι» τῆς ἱστορίας, ὡς ὁ περίφημος Kaspar Hauser κ.ο.κ.)

Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς, δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι μὴ ὑφισταμένης παρὰ τῷ δράστῃ καὶ δὴ ἐξ ὑπαρχῆς, τῆς ιδιότητος τοῦ «ἀποδέκτου» τοῦ νόμου, δὲν δυνάμεθα νὰ ὁμιλῶμεν περὶ ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν.

2) *Ἐλλειψις αὐτοῦ τούτου τοῦ καταλογισμοῦ τῆς ὑπαιτίου συμπεριφορᾶς* (*Zurechenbarkeit*) ἢ *ἔλλειψις μιᾶς τῶν μορφῶν τοῦ ἀσυγγνώστου*. Ἡ διαπίστωσις ὑπαιτίου συμπεριφορᾶς (ἀνωτέρω σελ. 209) συνιστᾷ ἔνδειξιν καὶ περὶ τοῦ καταλογισμοῦ αὐτῆς εἰς τὸν δράστην. Ἐν τούτοις ἢ ὡς ἄνω ἔνδειξις αἴρεται καὶ παύει νὰ ὑφίσταται ἐὰν συντρέχη:

α) *Πραγματικὴ πλάνη τοῦ δράστου*. (Α. 30 Π.Κ.) Ἦτοι, ἄγνοια αὐτοῦ περὶ τὰ πραγματικὰ περιστατικὰ τὰ συνιστῶντα τὴν ἀξιόποινον πράξιν καὶ ἐσφαλμένη ἀντίληψις τοῦ δράστου ὡς πρὸς τὴν σημασίαν των.

Πρὸς τὰ πραγματικὰ περιστατικὰ ἐξομοιοῦνται ἐν προκειμένῳ καὶ αἱ

διάφοροι καθ' ἑκαστον νομικαὶ σχέσεις καὶ ἔννοιαι, αἱ περιλαμβανόμεναι εἰς τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν τοῦ πραγματοποιμένου ἐγκλήματος. (Ὁ δράστης Α πυροβολεῖ χάριν σκοποβολῆς καὶ φονεύει τὸν Β διὰ τὸν *όποζον δὲν γνωρίζει* *ὅτι κρύπτεται ὀπισθεν τοῦ στόχου*. Ὁ δράστης Α ἀφαιρεῖ πράγμα τι *ἀγνοῶν* ὅτι τοῦτο εἶναι ξένον).

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ὀρισμοῦ τῆς πραγματικῆς πλάνης, ἔπεται ὅτι ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις ἢ ἄγνοια γεγονότος *ἀσχέτου* πρὸς τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν εἰδικὴν σημασίαν ταύτης διὰ τὸν ἀδίκον χαρακτηῖρα τῆς συμπεριφορᾶς, *δὲν* συνιστοῦν πλάνην ἀποτελοῦσαν ἀντένδειξιν διὰ τὸν καταλογισμόν. Ἐξ οὗ καὶ ὁ καταλογισμὸς δὲν αἴρεται, τῆς πράξεως ἐξακολουθούσης νὰ θεωρῇται ὡς ὑπαιτίως τελεσθείσης, ὅταν συντρέχη :

αα) *Πλάνη περὶ τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως*. (Α 31. 1) Π.Κ.

ββ) *Πλάνη περὶ τὴν διαδρομὴν τῆς αἰτιότητος τῆς ἀξιοποίνου πράξεως*, ἔφ' ὅσον βεβαίως ἡ τοιαύτη διαδρομὴ δὲν εἶναι οὐσιώδης διὰ τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος. (Ὁ δράστης Α κρημνίζει τὸν Β εἰς τὴν θάλασσαν μὲ σκοπὸν τὸν φόνον αὐτοῦ. Ὁ Β σώζεται ἀπὸ τὸν πνιγμόν, ἀλλὰ ἀποθνήσκει πολλὰ ἔτη ἀργότερον ἀπὸ πληγὴν ἢ ὁποία προεκλήθη εἰς τοῦτον κατὰ τὴν προσπάθειάν του νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ ναυαγισσαστικοῦ).

γγ) *Πλάνη περὶ τὸ συγκεκριμένον ἀντικείμενον τῆς ἀξιοποίνου πράξεως* ἢ πλάνη περὶ τὸ θῦμα (Error in objecto vel persona) Ὁ δράστης Α κλέπτει ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Β βιβλίον τοῦ συγγραφέως Γ, φρονῶν ὅτι πρόκειται περὶ βιβλίον τοῦ συγγραφέως Δ. Ὁ δράστης Α πυροβολεῖ τὸν Β, ἵνα τὸν φονεύσῃ, διότι τὸν ἐκλαμβάνει ὡς τὸν Γ.

δδ) *Πλάνη περὶ τὴν νομικὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως*. Ὁ δράστης Α πλαστογραφεῖ δελτίον τροφίμων, ἀγνοῶν, ὡς ἰσχυρίζεται, ὅτι πρόκειται περὶ «ἐγγράφου» τοῦ Α 216 Π.Κ.

β) *Κατάστασις ἀνάγκης, συνεπείᾳ ψυχολογικῆς βίας* (Vis compulsiva) Α. 32 Π.Κ. Ἡ ὡς ἄνω κατάστασις ἀνάγκης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν καὶ προβλεπομένην ὑπὸ τοῦ Α 26 Π.Κ., δὲν συνεπάγεται, ὅταν συντρέχῃ, τὴν ἄρσιν τοῦ ἀδίκου τῆς πράξεως χαρακτηῖρος, ἀλλ' αἶρει μόνον τὸν καταλογισμόν αὐτῆς, καθ' ὅσον, διὰ τῆς καμπτύσης τὴν βούλησιν τοῦ δράστου ἀπειλῆς τοῦ κινδύνου, παύει νὰ λειτουργῇ εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ Α. 32 Π.Κ. *ἐλευθέρως* ἢ βούλησις αὕτη καὶ ἐπομένως ὁ δράστης οὔτε τὴν πράξιν *θέλει*, εἰς τὴν πραγματικότητα, οὔτε τὸ ἐκ ταύτης προσδοκώμενον ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα *ἐπιθυμεῖ*. (Ὁ δράστης Α μὲ προτεταμένον τὸ ὄπλον ἐξαναγκάζει ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν αὐτοῦ τὸν Β νὰ καταστρέψῃ ἔγγραφον τοῦ Α 222 Π.Κ.)

Πρὸς τοῦτο, δέον ὅπως ὁ ἐκ τῆς ἀπειλῆς κίνδυνος ἔχῃ τὰς ἀκολουθοῦσας ιδιότητας.

αα) *‘Ο ἐκ τῆς ἀπειλῆς κίνδυνος, νὰ μὴ ἔχη προκληθῇ ὑπαιτίως ἀπὸ τὸν δράστην. Ἡ κατάστασις ἀνάγκης, ἐπενεργεῖ ὡς λόγος αἴρων τὸν καταλογισμόν, μόνον ἐφ’ ὅσον ὁ δράστης οὔτε προέβλεψε καθόλου, οὔτε ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ προβλέψῃ ὅτι θὰ ἐνεπλέκετο εἰς κίνδυνον, ἐκ τοῦ ὁποίου μόνον ἢ ἐκ μέρους του βλάβη ἐννόμων ἀγαθῶν τρίτων θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν λυτρώσῃ.*

ββ) *‘Ο ἐκ τῆς ἀπειλῆς κίνδυνος νὰ εἶναι παρὼν καὶ ἄλλως ἀναπότρεπτος.*

γγ) *‘Ο ἐκ τῆς ἀπειλῆς κίνδυνος ἀντιθέτως πρὸς δ, τι ἰσχύει εἰς τὴν κατάστασιν ἀνάγκης τοῦ Α 25 Π. Κ. νὰ ἀφορᾷ τὸ πρόσωπον ἢ τὴν περιουσίαν* αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐξαναγκαζομένου εἰς ἀδικοπραγίαν ἢ συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ δὴ τοὺς ἀνιόντας, κατιόντας, ἀδελφούς καὶ σύζυγον τοῦ δράστου. Ἐν προκειμένῳ, ἀνάλογος ἐπέκτασις τῆς διατάξεως καὶ ἐπὶ ἄλλων κατηγοριῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, ἀποκλείεται καθ’ ὅσον ἢ ἐν τῷ νόμῳ σχετικὴ ἀπαρίθμησις εἶναι περιοριστικὴ, συντρέχει δὲ ἐπομένως ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ 32 Π.Κ., ἀπὸ τῆς ὡς ἄνω ἀπόψεως, Argumentum e contrario.

δδ) *‘Ο ἐκ τῆς ἀπειλῆς κίνδυνος, διὰ τὸν ἐξαναγκαζόμενον εἰς ἀδικοπραγίαν δράστην, νὰ εἶναι ἀνάλογος, ἥτοι ἐν πάσῃ περιπτώσει οὐχὶ μικρότερος κατ’ εἶδος καὶ σπουδαιότητα ἐκείνου τὸν ὁποῖον διατρέχουν ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἀδικοπραγίας τὰ ἔννομα ἀγαθὰ τρίτων. Τοῦτο, κατ’ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κατάστασιν ἀνάγκης τοῦ Α. 25 Π.Κ, ὅπου ἡ βλάβη δέον νὰ εἶναι σημαντικῶς κατωτέρα τῆς ἀπειληθείσης.*

3. *Ἐλλειψις τοῦ «ἐπιμέμπτου» ἥτοι τοῦ περιεχομένου τοῦ «ἀσυγγνώστου».* Κατὰ κανόνα τὸ δεδομένον τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως, ἥτοι ἡ ὑπαρξὶς δόλου καὶ ἀμελείας ἐν τῇ πράξει συνιστοῦν καὶ ἔνδειξιν περὶ τοῦ «ἐπιμέμπτου» χαρακτηῖρος αὐτῆς.

Ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη ἔνδειξις αἴρεται καὶ ἡ τέλεσις τῆς πράξεως δὲν εἶναι ἐπιμέμπτος εἰς τὰς περιπτώσεις ὅπου ὁ νόμος ρητῶς ἢ σιωπηρῶς *συγχωρεῖ* τὴν τελεσθεῖσαν καὶ καταλογισθεῖσαν πράξιν, λόγῳ τοῦ ἀνθρωπίνως μὴ φευκτοῦ τῆς «ὑπαιτιότητος». Τοιαῦται περιπτώσεις εἶναι εἰδικώτερον:

α. *Ἡ ὑπέρβασις τῆς Ἀμύνης* (Α 23 Π.Κ.)

Ἡ ὑπέρβασις τῆς Ἀμύνης, εἰς τὴν ὁποίαν ὁδηγεῖται τίς ἐκ τοῦ φόβου ἢ τῆς ταραχῆς τὴν ὁποίαν δοκιμάζει, ὡς ἐκ τῆς ἀδίκου ἐπιθέσεως, *συγχωρεῖται* ἐν τῷ νόμῳ καὶ ὁ δράστης μένει ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἀτιμώρητος (¹).

1. Ἡ ὑπέρβασις τῶν ὁρίων τῆς ἀμύνης, ἐκ φόβου ἢ ταραχῆς, συνιστᾷ λόγον «συγγνώμης» τῆς ἀξιοποίνου πράξεως καὶ ὅταν ἀκόμη προεκλήθῃ ὑπαιτίως.

β. Ἡ εἰδικὴ νομικὴ πλάνη. (Α 31 § 2 Π.Κ.) ⁽¹⁾

Ἡ εἰδικὴ νομικὴ πλάνη τοῦ δράστου ἀναφέρεται εἰς τὰς εἰδικὰς προϋποθέσεις τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένων λόγων ἄρσεως τοῦ ἀδίκου χαρακτηῆρος τῆς πράξεως.

Οὕτως εἰδικὴν νομικὴν πλάνην τοῦ δράστου συνιστᾷ χαρακτηριστικῶς:

αα) **Ἡ νομιζομένη ἄμυνα.** Κατ' αὐτὴν ὁ δράστης τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς, ἐνῶ πιστεύει ὅτι αὕτη λαμβάνει χώραν ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς Ἀμύνης, πλανᾶται ἐν τούτοις, ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς ἐπιθέσεως τοῦ παρόντος καὶ ἀναποτρέπτου χαρακτηῆρος αὐτῆς κ.ο.κ.

Ἐν προκειμένῳ, ἐφ' ὅσον ἡ ὥς ἄνω πεπλανημένη ἐκτίμησις τῶν συνθηκῶν τῆς ἀμύνης ὑπὸ τοῦ δράστου δὲν προέρχεται ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ, θεωρεῖται συγγνωστὴ καὶ εἰς τὸν δράστην δὲν ἐπιβάλλεται, ὥς ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ποινὴ.

ββ) **Ἡ νομιζομένη κατάστασις ἀνάγκης.** Κατ' αὐτὴν ὁ δράστης τῆς ἀξιοποίνου συμπεριφορᾶς πιστεύει πεπλανημένως ὅτι εὗρίσκεται ἐνώπιον κινδύνου ἀπειλοῦντος τὸ πρόσωπον ἢ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ διαφύγῃ παρὰ διὰ τῆς βλάβης δικαιωμάτων τρίτων. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἐφ' ὅσον ἡ πεπλανημένη ἐκτίμησις τῶν συνθηκῶν τῆς καταστάσεως ἀνάγκης δὲν ὀφείλεται εἰς ἀμέλειαν τοῦ δράστου, θεωρεῖται συγγνωστὴ εἰς αὐτὸν καὶ δὲν ἐπιβάλλεται, ὥς ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ἡ ποινὴ τοῦ νόμου.

γγ) **Ἡ νομιζομένη ὑπὸ τοῦ δράστου ὑπαρξίς τῶν ἄλλων ὑπολοίπων λόγων ἄρσεως τοῦ ἀδίκου χαρακτηῆρος,** τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ νόμῳ. Πλάνη περὶ τὴν ὑπαρξίν «συναινέσεως τοῦ παθόντος», π. χ. «προσταγῆς» κ.ο.κ. ⁽²⁾

γ) Ἡ γενικὴ νομικὴ πλάνη (Α 31 § 2 Π.Κ.). ⁽³⁾

Ἡ γενικὴ νομικὴ πλάνη ἀναφέρεται εἰς τὰς καθολικῶς ἐπικρατούσας καὶ παραδεδεγμένας ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ Δικαίου, ὥς ἐκφράζει ταύτας ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ «οὐσιαστικῶς» ἀδίκου καὶ περὶ τῶν αἰρόντων τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτηῆρα λόγων. Ἡ τοιαύτη πλάνη, δηλαδή, τότε μόνον συνιστᾷ λόγον συγγνώμης, διὰ τὴν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς λαβοῦσαν χώραν ἀδικοπραγίαν, ἐφ' ὅσον δὲν συγκρούεται μὲ

1. Διὰ τοῦ ἀρθροῦ 31 § 2 καθορίζεται ἡ νομικὴ πλάνη, ὡς λόγος ἄρσεως τοῦ «ἀσυγγνώστου». Ταύτην ὑποδιακρίνομεν εἰς εἰδικὴν καὶ γενικὴν νομικὴν πλάνην.

2. Πάντοτε ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ἡ πλάνη αὕτη τοῦ δράστου δὲν εἶναι ὑπαίτια, δὲν ὀφείλεται δηλαδή εἰς ἀμέλειάν του, ὅπως ὀρθῶς ἐκτιμήσῃ τὴν κατάστασιν.

3. Mangakis G. Das Unrechtsbewusstsein in der straf. Schuldlehre nach deutschem und griechischem Recht, 1954.

τὰς ὡς ἄνω μνημονευθείσας ἀρχὰς καὶ δὲν ἐμφανίζει εἰδικώτερον τὸν δράστην ὡς φορέα ἐχθρότητος ἐναντίον τοῦ Δικαίου (Rechtsfeindlichkeit).

Ἐνταῦθα ἀνήκουν αἱ περιπτώσεις ἐκεῖναι, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ δράστης ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως πραγματώνει ταύτην ἐν τῇ πεπλανημένῃ πεποιθήσει ὅτι δικαιούται πρὸς τοῦτο εἴτε βάσει κοινωνικοῦ *ἐθίμου*, εἴτε βάσει κοινωνικοῦ *καθήκοντος* αὐτοῦ.

Ἐφ' ὅσον ἡ τοιαύτη πλάνη εἶναι, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, συγγνωστὴ εἰς τὸν φορέα ταύτης δὲν ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τοῦ νόμου.

Πέραν τῶν ρητῶν ἐν τῷ νόμῳ, ὡς ἄνω ἀναφερομένων περιπτώσεων τῆς ἄρσεως τοῦ «ἀσυγγνώστου» τῆς πράξεως χαρακτηῖρος, βάσει τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀνθρωπίνως μὴ φευκτοῦ τῆς ὑπαιτιότητος, ὁρθὸν εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι δύνανται νὰ διαμορφωθῶσι καὶ ἄλλοι *οὐσίαι* πραγματώνοντες τὴν τοιαύτην ἀρχήν, λόγοι ἄρσεως τοῦ ἀξιοποίνου.

Τοιούτους λόγους συνιστοῦν αἴφνης :

Αἱ περιπτώσεις τῆς νομιζομένης καταστάσεως ἀνάγκης τοῦ Α 32 Π.Κ. (¹). Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ὁ δράστης, πεπλανημένως ἐκλαμβάνει ὅτι συντρέχει κίνδυνος, ἡ ἀπειλὴ ἐκ τοῦ ὁποίου, ἐὰν συνέτρεχε πράγματι, θὰ ἦρε τὸ «ἀσύγγνωστον» τῆς παρ' αὐτοῦ τελουμένης ἀδικοπραγίας.

Αἱ περιπτώσεις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, τῆς ὑπαγορευομένης ἀπὸ τὴν ἠθικὴν πεποίθησιν τοῦ δράστου. (²)

Κατ' αὐτάς, ὁ δράστης ἐνεργῶν, ὡς ἐνεργεῖ, ὑπακούει εἰς ἠθικὴν ἐπιταγὴν τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, ἥτις τὸν ἀποδεσμεύει ἐν προκειμένῳ *εἰδικῶς*, ἐκ τῆς γενικῆς δεσμεύσεως τοῦ νόμου, τὴν ὁποίαν *ἄλλως*, ἥτοι ἄνευ τῶν αἰτίων τῆς εἰδικῆς ταύτης ἀποδεσμεύσεως, θὰ ἐσέβετο καὶ θὰ ἐτήρει.

Ἡ ἀξιόποινος πρᾶξις δηλαδή, δέον νὰ ὀφείλεται ἐν προκειμένῳ, εἰς εἰδικῶς δι' αὐτὴν διαμορφωθείσαν πεποίθησιν, ἥτοι εἰς ἀπόφασιν ἀπορρέουσιν ἀπὸ συγκεκριμένην *ἠθικὴν* σύγκρουσιν καὶ οὐχὶ ἀπὸ γενικῶς ἐδραιωμένην παρὰ τῷ δράστῃ πεποίθησιν ἀναφερομένην εἰς τὴν *κατ' ἀρχὴν* ἄρνησιν τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν πρᾶξιν νομικῶν δεσμεύσεων τοῦ συνόλου. Τοῦτο, δέον νὰ τονισθῇ ἰδιαίτερος, καθ' ὅσον ἡ ἀναφορὰ εἰς τὴν ἠθικὴν πεποίθησιν τὴν γενικῶς ἀντιτιθεμένην εἰς τὴν διάταξιν τοῦ νόμου, δυνατόν εἶναι νὰ ἐνδιαφέρει τὴν τυπολογίαν τοῦ «δράστου» διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ τύπου τοῦ «ἐκ πεποιθήσεως ἐγκληματίου», δὲν ἐνδιαφέρει ὁμως τὸ *μὴ φευκτὸν* τῆς ὑπαιτιότητος τοῦ δράστου. Ὁ ἐκ «πεποιθήσεως» ἐγ-

1. Πρβλ. Ν. Χωραφᾶς, ἐ. ἀ. σελ. 183.

2. Πρβλ. Γ. Μαγγάνη : ἡ Σύγκρουσις καθηκόντων ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ 1955 σελ. 157 ἐπ.

κληματίας καὶ τὸ ἐκ «πεποιθήσεως» ἔγκλημα, δύνανται, ἐφ' ὅσον ὁ Νόμος ὁρίζει, νὰ ἀποτελέσουν εἰδικὰς τυπικὰς προϋποθέσεις τῆς ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς ὅχι ὁμῶς καὶ κριτήρια τοῦ «συγγνωστοῦ» τῆς ἀξιοποίνου πράξεως.

Βιβλιογραφία

- A m m o n V.: Der bindende rechtswidr. Befehl (Strafr. Abh. 217)1956.
B a u m g a r t e n : Notstand und Notwehr, 1911.
B l u m e : TalbestandsKomplemente (Strafr. Abh. 73)1906.
D o h n a Graf zu : Recht und Irrtum 1925.
F r ä n k e l : Die strasrechtl. Grenzen des Züchtigungrechtes, 1914.
Γ ά φ ο υ , 'Ηλλά : Αἱ διατάξεις περὶ ἀμβλώσεως καὶ τὸ 'Ελλ. Σχέδιον τοῦ 1935, ('Αρχεῖον Ποινικῶν 'Επιστημῶν 1937).
E b e r m a y e r : Arzt und Patient in der Rechtsprechung, 1924.
G o l d s c h m i d t J.: Normativer Schuldbegriff, ἐν Fest. für Frank Bd I, 1930.
H a r t u n g Fritz : Der Rechtsirrtum in der Rechtssprechung des Reichsgerichts, ἐν Deutsche Rechts - Zeitschrift 1949.
H e i m b e r g e r : Arzt und Strafrecht : 'Εν Fest. für R. Frank Bd I, 1930.
» : Irrtum über negative Tatumstände ἐν Neue jur. Wochenschrift, 1951.
H e n k e l A : Der Notstand nach gegenw und Künft. Recht 1932.
» : Zumutbarkeit und Unzumutbarkeit,.. ἐν Festschrift für Mezger, 1954.
H i p p e l Robert : Das Bewusstsein der Rechtswidrigkeit 1924.
H o n i g R. : Die Einwilligung des Verletzten : Ibd 1919.
K o h l r a u s c h : Sollen und können 1910.
» : Irrtum und Schuldbegriff 1903.
J e l l i n e k W. : Verwaltungsrecht, 1931.
L a n g Dietrich : Zur Frage des Unrechtsbewusstseins ἐν Zstw Bd 63.
M a r c e t u s : Der Gedanke der Zumutbarkeit. (Strafr. Abh. 243.) 1958.
M a r t e n s : Der Irrtum über Strafmilderungsgründe (Strafr. Abh. 246) 1928.
M a y e r Hellmuth : Der bindende Befehl... ἐν Fest für R. Frank, 1930 I Bd.
Μ α γ κ ά κ η Γ. : 'Η σύγκρουσις καθηκόντων ἐν τῷ Π.Δ. 1953.
M e z g e r : Rechtsirrtum und Rechtsblindheit, ἐν Festschrift für Kohlrausch 1944.
» Probleme der Strafr. Zurechnungsfähigkeit (Vortrag Bayer-Akademie der Wissenschaften 1949.

- Παπακυριακούλου Ι. : 'Η κατάσταση ανάγκης κατά τόν νέον Π.Κ.
εις Ποινικά Χρονικά 1953.
» : Τò πρόβλημα τῆς προσταγῆς εἰς τὰ ἐγκλή-
ματα πολέμου 1946.
- Rittler : Strafbarkeitsbedingungen, ἐν Fest. für R. Frank II, 1930.
- Rümelin Max : Über den R]widrigkeits irrtum, ἐν Zstw. 41. 1920.
- Στασινοπούλου Μ. : 'Ο 'Υπαλληλικὸς κῶδιξ 1951.
- Sauer : Vorsatz, Irrtum, Rechtswidrigkeit, ἐν Zstw. Bd 51.
- Schaffstein Fr : Putative Rechtfertigungsgründe... ἐν Monatschrift
für Deutsches Recht, 1951.
- Schmidt-Leichner, Erich : Unrechtsbewusstsein und Irrtum 1935.
- Siegert Karl : Notstand und Putativnotstand 1931.
- Zittelmann : Ausschluss der R]widrigkeit, 1906.
- Ζησιάδη Ι. : 'Η κατάσταση ανάγκης, 1943.
» : 'Η θεραπευτικὴ ἄμβλωσις, 1948.
» : 'Η πλάνη ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, 1944.
- v. Weber Hellmuth : Die straf. Verantwortlichkeit, für Handeln auf
Befehl, 1948.
» : Das Notstandsproblem... ἐν Leipz rechtswiss, Stu-
dien, 1925.
» : Die Pflichtenkollision : 'Εν Fest. f. Kiesselbach,
1947.
- Welzel Hans : Vom irrenden Gewissen, 1949.
» : Zum Notstandsproblem, ἐν Zstw. Bd.63.
- Weinberg : Der Verbotsirrtum, 1928.
- Φιλίππιδης Τηλ. : 'Η παραβίασις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐχεμυθείας, Ποι-
νικά χρονικά 1952.

ΚΕΦΑΛ. ΣΤ'.

ΑΙ ΜΟΡΦΑΙ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΝΟΥ ΠΡΑΞΕΩΣ

Ι. Ἡ «Ἀπόπειρα»

Εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐκδηλωθεῖσα ἐγκληματικὴ ἀπόφασις τοῦ δράστου, ὅπως πραγματώσῃ ἀξιόποινόν τι ἀποτελεσμα ἀποτυγχάνει, δμιλοῦμεν περὶ ἀποπείρας.

Ἡ εἰδικὴ φύσις τῆς «ἀποπείρας» τελέσεως ἀξιοποίνου τινὸς ἀδικήματος, ἐν σχέσει πρὸς τὴν πλήρη τέλεσιν τούτου, ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι κατὰ τὴν ἀπόπειραν ὁ δράστης ἀποφασίσας τὴν τέλεσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, δὲν πραγματώνει ἐν τούτοις πλήρως τὸ εἰς τὴν προᾶξιν ταύτην ἀναλογοῦν «τυπικὸν» ἀποτελεσμα τοῦ νόμου.

Ἐν τούτοις, παρὰ τὴν ὥς ἄνω ἔλλειψιν τὴν ὁποίαν σημειώνει ἡ ἀπόπειρα, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀντικειμενικῆς τυπικότητος τοῦ ἀξιοποίνου ἀδικήματος τιμωρεῖται αὕτη κατὰ τὸν νόμον, ὁ ὁποῖος ἐπεκτείνει οὕτω κατὰ τὸν Μ. Ε. Mayer τὴν ἀπειλὴν τῆς ποινῆς καὶ ἐπὶ τῶν προσώπων τῶν ἀποπειρωμένων ἀπλῶς τὴν τέλεσιν ἀξιοποίνων ἀδικημάτων.

Ὡς ἐκ τῆς αὐτοτελοῦς ἐπεκτάσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἐπὶ τῆς ἀποπείρας, ἔπεται ὅτι αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀπόπειρα συνιστᾷ ἀξιόποινον ἀδίκημα καὶ ὅτι ἐπομένως δέον νὰ συντρέχουν καὶ ὥς πρὸς αὐτὴν καὶ τὰ τρία κριτήρια τῆς «τυπικότητος», τοῦ «ἀδίκου» καὶ τοῦ «ἀσυγγνώστου», τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν σύνθεσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδικήματος.

1) Ἡ τυπικότης τῆς ἀποπείρας.

Ἡ τυπικότης τῆς ἀποπείρας συνάγεται κατὰ νόμον ἀπὸ τὴν «ἀρχὴν ἐκτελέσεως» τῆς πράξεως, τῆς τεινούσης ἐκάστοτε πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος. (¹)

1. Διὰ τῆς «ἀρχῆς ἐκτελέσεως» τοῦ *Commeucement de l' exécution* τοῦ Γαλλικοῦ Δικαίου, διαχωρίζεται ἡ ἀξιόποινος ἀπόπειρα, ἀπὸ τὰς μὴ ἀξιοποίνους «προπαρασκευαστικὰς» πράξεις, αἵτινες δὲν θεωροῦνται ὡς τείνουσαι ἀμέσως πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, καὶ κεῖνται ὥς ἐκ τούτου ἔξω τοῦ κύκλου τοῦ ποινικοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς πολιτείας.

Ἐν τούτοις, καὶ παρ' ὅλον ὅτι ἡ ἀπόπειρα ὡς *conatus propingus* καθίσταται ἀξιόποινος λόγῳ τῆς ἐπικινδυνότητος τὴν ὁποίαν συνιστᾷ αὕτη ἅμα τῇ «ἀρχῇ ἐκτελέσεως» τῆς ἐγκληματικῆς ἐνεργείας ὁ νόμος τιμωρεῖ, κατ' ἐξαίρεσιν καὶ τὰς προπαρασκευαστικὰς πράξεις.

Σημειωτέον, ἐν τούτοις, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ «ἀρχὴ ἐκτελέσεως» δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ σημαίνει καὶ τὴν *εἰδικῶς δεδομένην* πραγμάτων, τμήματος τινὸς τοῦ τύπου τοῦ ἀδικήματος. Ἡ «ἀρχὴ ἐκτελέσεως» *ὑπάρχει*, ἐφ' ὅσον συνιστᾷ *γενικῶς* οἵανδήποτε ἐμφανῇ ἐκδήλωσιν τοῦ *τυπικοῦ φρονήματος* τοῦ δράστου, ἥτοι τῆς ὀλοκληρωμένης, ὡς πρὸς τὴν τέλεσιν τοῦ ἀδικήματος ἐσωτερικῆς διαθέσεως αὐτοῦ. (¹)

Οὕτως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐν τῷ νόμῳ τυπικότητος τῆς ἀποπείρας, αὕτη εἶναι δεδομένη, ἐφ' ὅσον συνιστᾷ *πλημμελῇ* πραγμάτων τῶν ἀντικειμενικῶν στοιχείων τῆς τυπικότητος (καὶ τοῦ ἀδίκου), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τῆς τυπικότητος (καὶ τοῦ ἀδίκου), τὰ ὅποια ἀπορρέουν, ὡς ἐλέχθη, ἀπὸ τὸ κατὰ δίκαιον φρόνημα τοῦ δράστου καὶ εἶναι *πλήρως καὶ ὀλοκληρωτικῶς* δεδομένα.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἀπόπειρα συνιστᾷ κανονικῶς αὕτη καθ' ἑαυτήν, ἀξιόποινον πράξιν. (²) Τὴν τοιαύτην ἀξιόποινον πράξιν διέπουν ἐν τούτοις αἱ κάτωθι ἰδιομορφίαι :

α) *Ὡς πρὸς τὴν δῆλωσιν τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου τῆς ἀποπείρας*. Ἡ ἀπόπειρα εἶναι κατ' ἀρχὴν νοητὴ ἐπὶ πάσης μορφῆς δηλώσεως τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως.

Ὑπάρχουν, ἐν τούτοις, ποινικὰ ἀδικήματα λογικῶς ἀποκλείοντα τὴν ὑπαρξιν ἀποπείρας, ὡς πρὸς αὐτά.

Ταῦτα εἶναι εἰδικώτερον :

αα) Τὰ ἀδικήματα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια ἡ ἐνέργεια τοῦ δράστου *ὑπερφαλαγγίζεται* ἀπὸ τὸ ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης προκύπτον ἀπώτερον καὶ βαρύτερον ἀποτέλεσμα (Ἐγκλήματα, ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος χαρακτηριζόμενα,

Τοῦτο συμβαίνει εἰδικώτερον, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ νόμος καθορίζει τὰς προπαρασκευαστικὰς πράξεις ὡς *delicta sui generis*. ὡς εἰς τὸ Α 211 Π.Κ. ἢ ἐξομοιεῖ τὴν προσπάθειαν τελέσεως τοῦ ἀδικήματος πρὸς τὴν πλήρη τέλεσιν τούτου ὡς εἰς τὸ Α 135 § 2 Π.Κ.

1. Οὕτως «ἀρχὴν ἐκτελέσεως» κατὰ τὸ Α 279 Π.Κ. (Δηλητηριάσις πηγῶν καὶ τροφίμων) συνιστᾷ καὶ ἡ εἰσαγωγή εἰς τὰ τρόφιμα καὶ ὕλης ἀβλαβοῦς, ἐξ ἀντικειμένου, ἐφόσον ἡ εἰσαγωγή τῆς ἐγένετο πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς δηλητηριάσεως.

2. Ἡ τὴν ἐκάστοτε ἀπόπειραν συνιστῶσα ἀνθρωπίνῃ δραστηριότητι, δὲν ἀποτελεῖ μικρογραφίαν τῆς *πλήρης* τελέσεως, ἐξ οὗ καὶ ὁ νόμος, δὲν νοεῖ τὴν ἀπόπειραν ὡς ἐπὶ μέρους τύπον, τῆς ὀλοκληρωμένης τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ συγκεκριμένου ἐγκλήματος, ἀλλ' ὡς αὐτοτελῇ ἀξιόποινον τέλεσιν. Τοῦτο σημαίνει μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι εἰς πᾶσαν περίπτωσιν δεδομένης πλήρους τελέσεως, ἀποκλείεται ἡ συναξιολόγησις τῆς τελεσθείσης πράξεως μετὰ τῆς ἀποπείρας. Ἡ λόγῳ παρουσίας φύλακος ματαιωθείσα πρὸς στιγμὴν εἴσοδος εἰς τὸ Μουσεῖον μὲ σκοπὸν τὴν κλοπὴν ἐκθέματος, δὲν εἶναι ἀπόπειρα τελέσεως τοῦ ἀδικήματος τοῦ Α 374, Π.Κ. ἐφ' ὅσον, ὁ δράστης κατῴρθωσε ἐν συνεχείᾳ, νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ τοῦτο.

Ἐκθεσις Α 306 Π.Κ. Σωματικαὶ βλάβαι Α. 310, 311 Π.Κ. κ.ο.κ.) (1).

Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἡ ἀπόπειρα νοεῖται μόνον ὡς ἀπόπειρα τῆς κυρίας πράξεως, τὸ δὲ βαρύτερον ἀποτετέλεσμα, ἐφ' ὅσον εἶναι προῖον τῆς ἀποπείρας τῆς κυρίας πράξεως, δεόν νὰ θεωρηθῇ ὡς συντρέχον ἐν συρροῇ «κατ' ἰδέαν» μετὰ τῆς τοιαύτης ἀποπείρας.

ββ) *Τὰ ἀδικήματα ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ὁ τύπος εἶναι τόσον διηυρμένος, ὥστε συνιστοῦν τὰ ἴδια «ἐγκληρήματα» πρὸς ὠρισμένον τελικὸν σκοπὸν.* Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ὁ Νομοθέτης τυποποιεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν ἀπόπειραν ἢ καὶ τὴν προπαρασκευὴν ἀκόμη τῆς πραγματώσεως ἀξιοποῖνον τινὸς ἀποτελέσματος, ὅποτε καὶ καθίσταται ἀδύνατος, τόσον ἡ ἐννοιολογική, ὅσον καὶ ἡ ἀξιολογικὴ διάκρισις τοῦ τετελεσμένου ἀδικήματος ἀπὸ τὴν ἀπόπειραν πρὸς τέλεσιν τούτου. Οὕτω π.χ. ἡ προσπάθεια διεγέρσεως εἰς πράξεις ἐσχάτης προδοσίας (Α 135 Π.Κ.) εἶναι αὕτη καθ' ἑαυτὴν τετελεσμένον ἀδίκημα, μὴ νοούμενον ὡς «ἀπόπειρα» τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐσχάτης προδοσίας.

γγ) *Τὰ ἀδικήματα ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ ἀποτέλεσμα ἔχει ἀθροιστικὸν καὶ δὴ διπλοῦν νόημα* (Δίπρακτα ἐγκλήματα) καὶ ἡ ἰδιορρυθμία τῶν ὁποίων ἐγκτεται εἰς τὸ ὅτι ἡ «ἀπόπειρα» πρὸς τέλεσιν αὐτῶν συνίσταται εἰς τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς πρώτης ἐκ τῶν ἐν τῇ τυπικῇ ὑποστάσει ἀπαιτουμένων δύο πράξεων. Οὕτως ἡ πρᾶξις ἡ συνιστῶσα τὴν *παραποίησιν* τοῦ χαρτονομίσματος... ἐπὶ σκοπῷ ὅπως τευθῇ ὡς γνήσιον εἰς κυκλοφορίαν συνιστᾷ αὕτη καθ' ἑαυτὴν τὸ ἀδίκημα τοῦ Α. 207 Π.Κ. (παραχάραξις) καὶ ὄχι ἀπόπειραν τῆς παρανόμου θέσεως εἰς κυκλοφορίαν.

δδ) *Τὰ γνήσια ἀδικήματα παραλείψεως.* Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν γνησίων ἀδικημάτων παραλείψεως (ἀνωτέρω σελ. 207) ἡ ἀπόπειρα εἶναι ἐν-

1. Ἀνωτέρω σελ. 80 καὶ σελ. 197.

Ἡ ἰδιορρυθμία τῶν τοιούτων «ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος» χαρακτηριζομένων ἐγκλημάτων ἐγκτεται εἰς τὸ ὅτι προκειμένου περὶ αὐτῶν, διακρίνομεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἐκ τοῦ δόλου τοῦ δράστου ἀπορρέουσαν κυρίαν ἐνέργειαν αὐτοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης ἀπορρέον ἀπώτερον καὶ βαρύτερον ἀποτετέλεσμα, τὸ ὁποῖον ὑπερφαλαγγίζον ἐξ ἀπόψεως ἠθικοκοινωνικῆς σημασίας τὴν ἐνέργειαν τοῦ δράστου καταλογίζεται εἰς τοῦτον, ἐφ' ὅσον δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἀμέλειάν του. Οὕτω ὁ ἐκ προθέσεως ἀφίνων ἀβοήθητον πρόσωπον, ἐκ τῶν τελούντων ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως 6 μηνῶν, δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐνέργειάν του (Ἐκθεσις Α 306 Π.Κ.). Ἐὰν ὁμως ἐκ τῆς τοιαύτης «ἐκθέσεως» ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ παθόντος (ἀπώτερον καὶ βαρύτερον ἀποτετέλεσμα) καὶ διὰ τὸν τοιοῦτον θάνατον εὐθύνεται ὁ δράστης τῆς ἐκθέσεως ἐξ ἀμελείας, τότε ὁ τελευταῖος τοῦτος τιμωρεῖται διὰ καθειρέξεως.

νοιολογικῶς ἀδύνατος. (¹) Ἀντιθέτως ἡ ἀπόπειρα εἶναι δυνατὴ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν μὴ γνησίου ἀδικήματος παραλείψεως.

β) Ὡς πρὸς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος, ἐκ μέρους τοῦ δράστου τῆς ἀποπείρας. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς ἡ ἀπόπειρα διακρίνεται εἰς *πεπερασμένην* καὶ *μὴ πεπερασμένην* τοιαύτην :

αα) Πεπερασμένη ἀπόπειρα : Αὕτη συνίσταται εἰς τὸ ὅτι κατὰ τὴν πεποίθησιν τοῦ δράστου κατεβλήθη παρ' αὐτοῦ πλήρως ἡ ἀναγκαιοῦσα διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος προσπάθεια. (Ὁ δράστης ἡτοίμασε κατὰ πάντα τὴν παγίδα εἰς τὴν ὁποίαν ἀναμένει ὅτι θὰ πέσῃ τὸ θῦμα αὐτοῦ).

Ἐν προκειμένῳ διακρίνομεν τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι *νοητὴ* καὶ *δυνατὴ* ἡ ὑπαναχώρησις τοῦ δράστου καὶ ἐκείνας εἰς τὰς ὁποίας ἡ τοιαύτη ὑπαναχώρησις εἶναι *ἀδύνατος καὶ μὴ νοητὴ*. Οὕτως ἡ ὑπαναχώρησις δὲν εἶναι δυνατὴ εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς πεπερασμένης ἀποπείρας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἐπέλευσις τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος εἶναι *ἀσφαλὴς* (ὁ δράστης πυροβολεῖ τὸ θῦμα καὶ τὸ τραυματίζει *θανασίμως*, ἥτοι κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον πλέον σωτηρίαν τῆς ζωῆς αὐτοῦ). Ἡ ὑπαναχώρησις ἔξ ἄλλου δὲν εἶναι δυνατὴ οὔτε νοητὴ εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς πεπερασμένης ἀποπείρας, ὅταν ἡ ἐπέλευσις τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος εἶναι *ἀδύνατος*. (Ὁ δράστης πυροβολεῖ, ἀλλ' ἡ σφαῖρα ἀστοχεῖ, περιπτώσεις τοῦ καλουμένου *Délit manqué*). Ἀντιθέτως πρὸς τὰς δύο ὡς ἄνω περιπτώσεις, ἡ ὑπαναχώρησις εἶναι δυνατὴ εἰς τὴν πεπερασμένην ἀπόπειραν, ὅταν ἡ ἐπέλευσις τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος εἶναι ἀπλῶς *πιθανή* (ὁ δράστης πυροβολεῖ μὲ σκοπὸν νὰ φονεύσῃ, ἀλλὰ τραυματίζει ἀπλῶς τὸ θῦμα, τὸ ὁποῖον ἐφ' ὅσον τύχῃ ἐγκαίρου ἰατρικῆς περιθάλψεως δύναται νὰ διασωθῇ).

ββ) Μὴ πεπερασμένη ἀπόπειρα. Αὕτη συνίσταται εἰς τὸ ὅτι κατὰ τὴν πεποίθησιν τοῦ δράστου, δὲν ἐπερατώθη εἰσέτι πλήρως ἡ ἀπαιτουμένη διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ἐνέργεια αὐτοῦ.

Ἐξ οὗ καὶ ἡ ὑπαναχώρησις ἐκ τῆς ἀποπείρας εἶναι καὶ νοητὴ καὶ δυνατὴ, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν μὴ πεπερασμένης ἀποπείρας.

2) Ὁ ἄδικος χαρακτὴρ τῆς ἀποπείρας.

Συμφώνως πρὸς τὰ διδαχθέντα ὡς πρὸς τὸν ἄδικον χαρακτῆρα τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, καθόλου, διακρίνομεν ἐν προκειμένῳ μεταξὺ *οὐσιαστικῶς* ἀδίκου καὶ *τυπικῶς* ἀδίκου ἀποπείρας.

1. Ἀντιθέτως πρὸς τὸ Γερμανικὸν Ἀκυρωτικόν, τὸ ὁποῖον δέχεται ἀπόπειραν καὶ ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω ἀδικημάτων καὶ δὴ ὑπὸ τὴν μορφήν θετικῶν ἐνεργειῶν πρὸς τὰς ἰδίαν παρεμπόδισιν ἀπωτέρας παραλείψεως.

α) *Ἡ ἀπόπειρα ὡς οὐσιαστικὴ ἀδικοπραγία.* Ἡ ἀπόπειρα συνιστᾷ οὐσιαστικὴν ἀδικοπραγίαν, ὡς ἐκ τῆς ἐπικινδυνότητος τὴν ὁποίαν συνεπάγεται αὕτη διὰ τὴν ἔννομον τάξιν καὶ τὰ ὑπ' αὐτῆς προστατευόμενα ἔννομα ἀγαθὰ.

Εἰδικώτερον τὴν ὡς ἄνω ἐπικινδυνότητα τῆς ἀποπείρας ἐκφράζει ἀπὸ ἀντικειμενικῆς μὲν ἀπόψεως *ἡ πραγματικότης τοῦ ἐκ τῆς ἀποπείρας κινδύνου*, ἐνῶ ἀπὸ τῆς ὑποκειμενικῆς ἀπόψεως, τὴν τοιαύτην ἐπικινδυνότητα ἐκφράζει *ἡ πραγματικότης τοῦ ἐπικινδύνου χαρακτηῆρος* τοῦ δράστου, ὁ ὁποῖος καὶ ἐκφράζεται διὰ τῆς ἀντιθέσεως τῆς βουλήσεως τοῦ ἀποπειρωμένου τὸ ἀξιοποῖνον ἀδίκημα, πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τῆς ἐννόμου συμβιώσεως.

Οὕτω τὸ συγκεκριμένον περιεχόμενον τῆς ἐπικινδυνότητος τῆς ἀποπείρας σύγκειται :

Ἀντικειμενικῶς ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς πιθανότητος τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀξιοποῖνου ἀποτελέσματος, ἥτοι ἐκ τοῦ ποσοστοῦ τῆς ἐλλείψεως τῆς τυπικότητος ὡς πρὸς τοῦτο καὶ

Ὑποκειμενικῶς ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐντάσεως τοῦ ἐγκληματικοῦ φρονήματος τοῦ δράστου, ἥτοι ἐκ τοῦ ποσοστοῦ τῆς πληρότητος τῆς τυπικῆς ἀντικοινωνικότητος αὐτοῦ.

β) *Ἡ ἀπόπειρα ὡς τυπικὴ ἀδικοπραγία.*

Ἡ ἀπόπειρα συνιστᾷ τυπικὴν ἀδικοπραγίαν ὡς ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ Νόμου τοῦ τιμωροῦντος ταύτην (Α 42 Π.Κ.).

Ἡ εἰδικωτέρα μορφή τῆς τοιαύτης ἀδικοπραγίας, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐρμηνείας, ἣτις προσήκει εἰς τὴν διάταξιν τοῦ Α 42 Π.Κ. καὶ δὴ ὡς πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν ἢ τὸν ὑποκειμενικὸν χαρακτηῆρα τῆς ἐπικινδυνότητος τῆς ἀποπείρας, καθ' ὅσον ἀμφοτέραι αἱ ὡς ἄνω μορφαὶ ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς σχετικῆς διατάξεως. Ἐν τούτοις ἡ συσχέτισις τῆς διατάξεως τοῦ Α 42 πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ Α 43 Π.Κ. περὶ ἀπροσφόρου ἀποπείρας, πείθει ὅτι ὁ νομοθέτης ἐνταῦθα ἀκολουθεῖ *βασικῶς* τὴν ὑποκειμενικὴν ἀποψιν τῆς ἐπικινδυνότητος. Ὁρθῶς, καθ' ὅσον ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω ἡ φύσις καὶ ἐπομένως καὶ ὁ τύπος τῆς ἀξιοποῖνου ἀποπείρας ἔγκειται εἰς ἀτέλειαν ἀντικειμενικῆς τυπικότητος (ἐλλειψις τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀποτελέσματος), εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως ἀνταποκρίνεται *ἡ πληρότης* τῆς ὑποκειμενικῆς τυπικότητος (πλήρης βούλησις ὡς πρὸς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἀξιοποῖνου ἀποτελέσματος).

Εἰδικώτερον τὰ ἀντικειμενικὰ στοιχεῖα τῆς ἀποπείρας ὡς τυπικῆς ἀδικοπραγίας ἔγκεινται εἰς τὴν *ἐκδήλωσιν* τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου (ἀρχὴ ἐκτελέσεως) ἣτις, ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι *τυπικὴ* ὡς πρὸς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος, ἀλλ' εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως καθιστᾷ ἕξ' ἀντικειμένου γνωστὴν τὴν *κατεύθυνσιν* τῆς βουλήσεως

τοῦ δράστου, ὡς πρὸς τοῦτο. Ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἐξ ἀντικειμένου γνωστοποίησιν τῆς κατευθύνσεως τῆς βουλήσεως τοῦ ἀποπειρωμένου δράστου, νοοῦμεν ἐν προκειμένῳ τὴν διαπίστωσιν ταύτης ἐκ μέρους τοῦ ἀντικειμενικῶς παρατηροῦντος τρίτου. (¹)

Τὰ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τῆς τυπικότητος τῆς ἀποπείρας, ἐξ ἄλλου, ἔγκεινται εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς ὑπάρξεως τυπικῆς, ὡς πρὸς τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, βουλήσεως τοῦ δράστου, ἥτοι εἰς τὴν ὠλοκληρωμένην ὑπαρξιν τοῦ ὑποκειμενικοῦ τύπου τοῦ δράστου τοῦ ἀποπειρωμένου τὸ ἔγκλημα. (²) (³)

1. Ἡ ἀποκλειστικότητα τῆς σημασίας τοῦ «ἀντικειμενικοῦ» στοιχείου ἐν τῇ ἀποπείρᾳ, διδάσκεται ἀπὸ τὴν καλουμένην «ἀντικειμενικὴν» περὶ ἀποπείρας θεωρίαν. Κατ' αὐτὴν ἡ ἀξιοποίησις ἀπόπειρα εἶναι δεδομένη μόνον ἐφ' ὅσον ὁ δράστης πραγματώνει τμῆμα τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος, ἥτοι μόνον ἐφ' ὅσον ἡ ἀρχὴ ἐκτελέσεως συνιστᾷ δραστηριότητα ἀνταποκρινομένην ἀντικειμενικῶς πρὸς τὴν περιγραφομένην ἐν τῷ νόμῳ τοιαύτην. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅμως ἡ ἀντικειμενικὴ θεωρία, εὐρίσκεται εἰς ἀδυναμίαν ὅπως καλύψῃ τὰς περιπτώσεις τῆς ἀπροσφόρου ἀποπείρας.

2. Ἡ ἀποκλειστικότητα τῆς σημασίας τοῦ ὑποκειμενικοῦ στοιχείου διδάσκεται ἀπὸ τὴν «ὑποκειμενικὴν» περὶ τῆς ἀποπείρας θεωρίαν, ἥτις ὅμως καὶ αὐτὴ, παρ' ὅτι εἶναι κατὰ βάσιν ὀρθή, ὑπερβάλλει ὅταν ὑποστηρίξῃ ὅτι ἀρκεῖ οἰονδήποτε ὑποκειμενικὸν κριτήριον διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἡ «ἀρχὴ ἐκτελέσεως» καὶ εἰδικώτερον ὅτι ἀρκεῖ ἡ γνώμη τοῦ δράστου πρὸς τοῦτο.

3. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Feuerbach εἰς τὴν 4ην ἐκδοσιν τοῦ Lehrbuch, ἔθεσε τὸ θέμα τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ἀποτυχούσης ἀποπείρας ἡ ποινικὴ ἐπιστήμη ἐγνώρισε μίαν ἀπὸ τὰς ὀξυτέρας διαμάχας αὐτῆς καὶ δὴ ἀναλόγως τῆς ἀποκλειστικῆς ἀποκλίσεως τῶν ἐκπροσώπων τῆς, ἄλλοτε πρὸς τὴν «ἀντικειμενικὴν» καὶ ἄλλοτε πρὸς τὴν «ὑποκειμενικὴν» περὶ ἀποπείρας ἀντίληψιν.

Κύριοι ἐκπρόσωποι τῆς ὑποκειμενικῆς θεωρίας δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὁ Delaquis, ὁ v. Hippel καὶ ὁ v. Liszt. Πρὸ παντὸς ὅμως τὸ βάρος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν εὐθύνην τῆς διαμορφώσεως τῆς ὡς ἄνω θεωρίας φέρει τὸ Γερμανικὸν Ἀκυρωτικόν, εἰς σειρὰν ὄλων, μνημειώδους μεθοδολογικῆς συνεπειάς, ἀποφάσεων.

Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς «ἀντικειμενικῆς» θεωρίας, δὲν σημειοῦται ἡ εἰς τὸ πεδίον τῶν ὁπαδῶν τῆς ὑποκειμενικῆς περὶ ἀποπείρας ἀντιλήψεως, σημειωθεῖσα ὁμοιομορφία, λόγῳ τῶν ποικίλων, ὅσον καὶ ἀκάρπων προσπαθειῶν ὅπως διαχωρισθῇ ἡ ἀντικειμενικὴ ἐπικίνδυνος καὶ ἐπομένως ἀξιοποίησις ἀπόπειρα, ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικὴν ἀκίνδυνον καὶ ἐπομένως μὴ ἀξιοποίησιν τοιαύτην.

Οὕτω π.χ. ἡ ἀπόπειρα δέον νὰ τιμωρῇται, κατὰ τὴν ἀντικειμενικὴν θεωρίαν, εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας περιπτώσεις:

1) Ὄταν τὸ μέσον εἶναι σχετικῶς καὶ ὄχι ἀπολύτως ἀπρόσφορον (Mittermaier).

2) Ὄταν ἡ ἐπέλευσις τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, συμφώνως πρὸς τὰς συνθήκας τὰς «γενικῶς διαγνωστάς» κατὰ τὸν χρόνον τῆς τελέσεως, ἦτοπιθάνῃ (Eb. Schmidt).

Ἡ ὥς ἄνω διαπίστωσις δὲν εἶναι ἐν τούτοις δυνατὴ ἄνευ τῆς ἀναφορᾶς καὶ εἰς ἀντικειμενικὸν κριτήριον καὶ ἐξαργαῖται, ὥς ἐλέγχθη, ἀπὸ τὴν συμφώνως πρὸς τὴν εἰς τὴν προηγούμενην παράγραφον διαγραφείσαν ὑπαρξιν ἐξ **ἀντικειμένου** διαπιστουμένης ἐκδηλώσεως τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου.

Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ ἀντικειμενικῆς καὶ ὑποκειμενικῆς θεωρίας περὶ ἀποπείρας ἐκφράζεται ἐπὶ τὸ οὐσιαστικώτερον εἰς τὰς περιπτώσεις τῆς καλουμένης **ἀπροσφόρου** ἀποπείρας.

Διὰ τῆς ἐννοίας τῆς ἀπροσφόρου ἀποπείρας νοοῦμεν ὅτι ἡ «ἀρχὴ ἐκτελέσεως» εἴτε ὥς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ **ἀντικειμένου** καθ' οὗ στρέφεται ἡ ἐγκληματικὴ ἐνέργεια, εἴτε ὥς ἐκ τῆς φύσεως τῶν **μέσων** διὰ τῶν ὁποίων πραγματοποιῆται αὕτη **ἀποκλείεται**, ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ ἐπιφέρῃ τὴν τελείωσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος. ⁽¹⁾

Καὶ διὰ τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἰσχύει, ἡ προεκτεθεῖσα ἄποψις συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν, ἀσχέτως τῆς ἐντόνου καὶ ὠλοκληρωμένης ὑποκειμενικῆς διαρθρώσεως τοῦ «τύπου» τῆς ἀποπείρας δὲν δύνανται ἐν τούτοις νὰ μὴ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καὶ ἀντικειμενικὰ κριτήρια διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος αὐτῆς καὶ δὴ κατὰ τὴν διαπίστωσιν τῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐπικινδυνότητος τοῦ δράστου.

Ὁ ἡμέτερος νόμος ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ «**ἀπροσφόρου ἀποπείρας ὥς πρὸς τὸ ἀντικείμενον**» καὶ «**ἀπροσφόρου ἀποπείρας ὥς πρὸς τὸ μέσον**».

Ἀπρόσφορος ἀπόπειρα ὥς πρὸς τὸ ἀντικείμενον (Α 43 Π.Κ.).

Ἀπασαί αἱ περιπτώσεις τῆς ἀπροσφόρου ἀποπείρας, ὥς πρὸς τὸ ἀντικείμενον, χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἑλλειψιν τυπικότητος καὶ δὴ ἑλλειψιν μὴ ἀναφερομένην εἰς τὸ τυπικὸν ἀποτέλεσμα, διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ οὐοίου καὶ ἔλαβε χώραν ἡ ἀπόπειρα, ἀλλ' εἰς ἄλλα χαρακτηριστικὰ τῆς τυπικῆς συμπεριφορᾶς. (Ἀμβλωσις μὴ ἐγγύου γυναικὸς κ.ο.κ.)

Ἐν τούτοις, ὁ ἡμέτερος νόμος ἀπάσας τὰς ἐν λόγῳ περιπτώσεις ἑλλείψεως τῆς τυπικότητος λογίζει ὥς περιπτώσεις ἀποπείρας κατ' ἀπροσφό-

3) Ὄταν ἡ ἐπέλευσις τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ἐμφανίζεται ὥς δυνατὴ (πιθανή), κατὰ τὰς προϋποθέσεις τῶν σχετικῶν παραστάσεων τοῦ ἀποπειρωμένου τὴν ἀξιόποιον πρᾶξιν δράστου. (R. Frank).

4) Ὄταν ὁ δράστης πλανᾶται περὶ τὰ συγκεκριμένα περιστατικὰ τῆς πράξεως, κατὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν μέσων τῆς ἀποπείρας (Graf zu Dohna).

1. Πρὸβλ. Περὶ «ἀπροσφόρου ἀποπείρας» κατὰ τὸν ἡμέτερον Ποινικὸν Κώδικα, Η. Γάφου, ἐν Ποιν. Χρον. τόμ. Γ' (1953).

ρου αντικειμένου, ἐνῷ ὁρθὸν εἶναι νὰ εἴπωμεν ὅτι τότε μόνον συντρέχει τοιαύτης μορφῆς ἀπόπειρα, ἐφ' ὅσον ἡ ἔλλειψις τῆς τυπικότητος δὲν ὀδηγεῖ εἰς ἄρσιν τοῦ ἀξιοποίνου κατὰ τὰ ἀνωτέρω (σελ. 232) ἐκτεθέντα.

Τὴν ἀπρόσφορον ἀπόπειραν περὶ τὸ ἀντικείμενον, ὃ νόμος τιμωρεῖ μὲ τὴν ποινὴν τοῦ Α. 83 Π.Κ. μειωμένην κατὰ τὸ ἥμισυ.

Ἀπρόσφορος ἀπόπειρα ὡς πρὸς τὸ μέσον (Α 43 Π.Κ.)

Ἀπασαί αἱ περιπτώσεις τῆς τοιαύτης ἀπροσφόρου ἀποπείρας ὡς πρὸς τὸ μέσον χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν **πλήρη ἀκαταλληλότητα** τῶν μέσων, τὰ ὅποια ἐπιλέγει καὶ χρησιμοποιεῖ ὁ δράστης πρὸς τελείωσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἐκλαμβάνων αὐτά, **ἐκ πλάνης**, ὡς κατάλληλα.

Τὴν ἀπρόσφορον ἀπόπειραν κατὰ τὸ μέσον, ὃ νόμος τιμωρεῖ μὲ τὴν ποινὴν τοῦ Α 83 Π.Κ. μειωμένην κατὰ τὸ ἥμισυ.

Διὰ τοῦ ἀξιοποίνου καὶ τῆς ἀπροσφόρου ἀκόμη ἀποπείρας ὃ νόμος ἀναγνωρίζει, ὡς ἐλέχθη, τὴν ἐπικράτησιν τῆς ὑποκειμενικῆς περὶ ἀποπείρας ἀπόψεως. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ, ὡς ἐτονίσθη ἀνωτέρω, ἡ τοιαύτη ὑποκειμενικὴ ἀποψις δὲν σημαίνει ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀπαλλαγῶμεν καὶ τοῦ τελευταίου ἵχνους ἀντικειμενικότητος κατὰ τὴν διαπίστωσιν τῆς ἐπικινδύνου κατευθύνσεως τῆς βουλήσεως τοῦ δράστου ὡς **τυπικῆς**, διὰ τὸ ἀξιοποιον ἀποτέλεσμα, ὃ νόμος ἀφίνει ἀτιμώρητον, τὸν «ἐξ εὐηθείας» ἐπιχειρήσαντα τὴν ὡς ἄνω ἀπρόσφορον ἀπόπειραν (Α 43 § 2 Φ.Κ.Π.).

Εἰς τὴν πραγματικότητα ἐν τούτοις, πρόκειται ἐνιαῦθα περὶ περιπτώσεων, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἔχουσα ἔλλειψιν «τυπικότητος» τοῦ δράστου ἢ ἔλλειψιν ἀκόμη καὶ ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν, ὅποτε ἡ ἄρσις τοῦ ἀξιοποίνου εἶναι αὐτομάτως δεδομένη καὶ δὴ ἀσχέτως τοῦ Α.43 Π.Κ.

Οὕτως ἡ περίπτωσις τῆς συκοφαντίας τοῦ Α, διὰ τῆς μεθόδου τοῦ «καφὲ» δὲν συνιστᾷ τὴν συκοφαντικὴν δυσφήμησιν τοῦ Α 363 Π.Κ., ἔστω καὶ ἐάν πρόκειται περὶ ἀναληθῶν γεγονότων θιγόντων τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ, καθ' ὅσον ἐλλείπει, ἐν προκειμένῳ, τὸ στοιχεῖον τῆς «γνώσεως» τῆς ἀναληθείας καὶ ἐπομένως τὸ τυπικὸν κριτήριον τῆς ὑποκειμενικῆς ἀδικίας τοῦ δράστου.

Ὅπως, ἐπίσης, ἡ ἐντύπωσις τοῦ δράστου ὅτι ἔρχεται εἰς συνουσίαν μὲ πρόσωπον νεώτερον τῶν 16 ἐτῶν, διὰ τῆς μεθόδου τοῦ «ἐρωτικοῦ βοτάνου» δὲν συνιστᾷ τὴν πραγμάτων τοῦ Α 339, Π.Κ. λόγῳ «βλακειας» τοῦ δράστου.

3) **Ἡ ἀπόπειρα ὡς «ἀσύγγνωστος» πράξις.** Ἡ ἀπόπειρα ὡς «ἀσύγγνωστος» πράξις διέπεται, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὸ τετελεσμένον ἔγκλημα ἀπὸ τὰς τρεῖς πτυχὰς τοῦ «ἀσυγγνώστου», ὡς ἀνεπτύχθησαν αὐταὶ εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον.

Οὕτως ἡ ἱκανότης πρὸς καταλογισμόν τοῦ δράστου τῆς ἀποπείρας, συνάγεται βάσει τῶν αὐτῶν ἐνδείξεων, δυνάμει τῶν ὁποίων συνάγεται καὶ ἡ

ικανότης πρὸς καταλογισμόν τοῦ δράστου τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὰς μορφὰς τῆς ὑπαιτιότητος ἐν τῇ ἀποπείρᾳ διακρίνομεν μεταξὺ *δόλου* καὶ *ἀμελείας*.

Ὡς πρὸς τὸν *δόλον* παρατηροῦμεν ὅτι :

1α) Ὁ δόλος εἶναι τὸ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ὑποκειμενικῆς ὑπαιτιότητος εἰς τὴν ἀπόπειραν.

1β) Ὁ δόλος τοῦ δράστου τῆς ἀποπείρας δέον νὰ κατευθύνεται πρὸς τὴν τελείωσιν τοῦ ἀδικήματος. Ἐξ οὗ καὶ *δόλος ἀποπείρας ἀπλῶς, δὲν εἶναι νοητός*. Ἐξαίρεσιν τοῦ ἀνωτέρω κανόνος συνιστᾷ τὸ Α 46 § 2 καθ' ὃ ὁ παροτρύνων τινὰ (ἡθικὸς αὐτουργὸς) εἰς τέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως ἀνακόψῃ τὴν τελείωσιν ταύτης εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀποπείρας (περίπτωσις τοῦ καλουμένου Agent provocateur) τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τοῦ αὐτουργοῦ μειωμένην κατὰ τὸ ἥμισυ.

1γ) Πᾶσα μορφή δόλου εἶναι δυνατὸν νὰ καταστῇ ψυχολογικὸν περιεχόμενον τοῦ «ἀσύγγνωστου» χαρακτῆρος τῆς ἀποπείρας. Ὡς ἐκ τούτου καὶ ὁ δράστης τῆς ἀποπείρας, ὁ ὁρμώμενος ἐξ ἀορίστου δόλου, πραγματώνει «ἀσύγγνωστον» ἀπόπειραν, ἐφ' ὅσον ἡ μορφή αὐτὴ τοῦ δόλου θεμελιώνει τὸν «ἀσύγγνωστον» χαρακτῆρα τοῦ τετελεσμένου ἀδικήματος.

Ὡς πρὸς τὴν *ἀμέλειαν* παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς :

Ἀπόπειρα ἐξ ἀμελείας εἶναι βεβαίως νοητὴ λογικῶς. Ἐν τούτοις μία τοιαύτη ἀπόπειρα ἀποκλείεται νὰ θεμελιώσῃ ἀξιοποίνον εὐθύνην τοῦ δράστου, λόγῳ τῆς ρητῆς διατυπώσεως τοῦ νόμου, ὃ ὁποῖος ὁμιλεῖ περὶ «ἀποφράσεως» τοῦ δράστου τῆς ἀποπείρας, περιορίζων οὕτω τὴν ἀξιοποίνον ἀπόπειραν εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐκ δόλου τελέσεως αὐτῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τέλος τὸ *ἐπίμεμπτον* τῆς ἀποπείρας, τοῦτο κρίνεται κατὰ τοὺς αὐτοὺς κανόνας καὶ συμφώνως πρὸς τὰς αὐτὰς ἀρχάς, μὲ τὰς ὁποίας κρίνεται τὸ ἐπίμεμπτον προκειμένου περὶ τοῦ τετελεσμένου ἀδικήματος.

Ἐξ οὗ καὶ τὸ νομιζόμενον ἔγκλημα— Delictum putativum—ἦτοι ἡ συμπεριφορὰ τὴν ὁποίαν ὁ δράστης ἐκ *πλάνης* ἐκλαμβάνει ὡς ἀξιοποίνον, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ νόμου, οὐδέποτε δύναται νὰ παρασταθῇ ὡς ἀξιοποίνος ἀπόπειρα.

Τὸ ἀξιοποίνον τῆς ἀποπείρας.

Ὡς πρὸς τὸ ἀξιοποίνον τῆς ἀποπείρας, ἰσχύουν εἰδικώτερον τὰ κάτωθι :

1α) Ἡ ἀπόπειρα τιμωρεῖται *πάντοτε* ἐπὶ κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων καὶ *οὐδέποτε* ἐπὶ πταισμάτων. (Α 42 Π.Κ). Κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος, ἡ ἀπόπειρα πλημμελήματος *δύναται* νὰ κριθῇ ἀτιμώρητος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν τιμωρεῖται ἐν τῷ νόμῳ διὰ ποινῆς φυλακίσεως ἀνωτέρας τῶν τριῶν μηνῶν. (Α 42 § 3 Π.Κ).

1β) Ἡ ἀπόπειρα τιμωρεῖται κατὰ **κανόνα** ἡπιώτερον τῆς τετελεσμένης πράξεως καὶ δὴ μὲ τὴν ἡλαττωμένην ποινὴν τοῦ Α 83 Π.Κ.

Κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος εἰς τὸν δράστην ἀποπίρας τινός, **δύναται** νὰ ἐπιβληθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἢ εἰς τὸ τετελεσμένον ἔγκλημα ἀρμόζουσα ποινὴ, ἐφ' ὅσον τὸ δικαστήριον κρίνει ὅτι ἡ μειωμένη ποινὴ τοῦ Α 83 Π.Κ. δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὸν σωφρονισμόν αὐτοῦ.

Ἡ ὥς ἄνω ἐκτεθεῖσα δυνητικὴ εὐχέρεια, ἡ παρεχομένη ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τὸν ποινικὸν δικαστήν, ὅπως ἐπιβάλλῃ ἐνδεχομένως τὴν ποινὴν τοῦ τετελεσμένου ἀδικήματος εἰς τὸν ἀποπειραθέντα ἀπλῶς τοῦτο ἔχει ἐν τούτοις ἓνα περιορισμόν. Εἰς τὸν δράστην ἀξιοποίνου ἀποπίρας, οὐδέποτε ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου (Α 43 § 2 Π.Κ)

Ἡ ἀπόπειρα μένει ἀτιμώρητος ἢ τιμωρεῖται μὲ ποινὴν μειωμένην, ἐφ' ὅσον ὁ δράστης τῆς ἀποπίρας **ὑπαναχώρησε** ταύτης (Α 44 Π.Κ). Τοιαύτη ὑπαναχώρησις ἐκ τῆς ἀποπίρας δύναται νὰ ὑπάρξῃ κατὰ νόμον, συμφῶνως πρὸς τὰς ἀκολουθίους συνθήκας καὶ προϋποθέσεις :

Ἐπὶ μὴ πεπερασμένης ἀποπίρας.

Ἡ ὑπαναχώρησις ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀποπίρας χωρεῖ, ἐφ' ὅσον ὁ δράστης **ἀνακόπτει** ὁ ἴδιος τὴν ἀρξαμένην ἤδη ἐγκληματικὴν δραστηριότητα αὐτοῦ. Τοῦτο σημαίνει εἰδικώτερον ὅτι :

Ὁ δράστης ἀνακόπτων τὴν δραστηριότητά του δέον νὰ φρονῇ διὰ τὴν συνέχισίς της ἥτοι δι' αὐτὸν δυνατῇ. Ἡ ἐξ ἀντικειμένου συνεπῶς ἀδυναμία τοῦ δράστου πρὸς περαιτέρω ἐνέργειαν ἢ ἡ φύσις τῆς ἀποπίρας ὥς ἀπροσφόρου ἀποπίρας, δὲν συνιστοῦν «ἀποχὴν» ἀπὸ τὴν περαιτέρω ἐγκληματικὴν ἐνέργειαν, ὥς ἀπαιτεῖ ὁ νόμος κατὰ τὴν «ὑπαναχώρησιν».

Ὁ δράστης ἀνακόπτων τὴν δραστηριότητά του δέον νὰ πράττῃ τοῦτο ἐκουσίως, ἥτοι ὅχι ὑπὸ τὴν ἐπήρκειαν τοῦ φόβου μήπως ἀνακαλυφθῇ καὶ ἐπιβληθῇ ἡ ποινὴ τοῦ νόμου.

Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ὑπαναχωρήσεως ἐκ τῆς μὴ πεπερασμένης ἀποπίρας, ὁ δράστης **παραμένει ἀτιμώρητος.**

Ἐπὶ πεπερασμένης ἀποπίρας.

Ἡ ὑπαναχώρησις ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἀποπίρας χωρεῖ ἐφ' ὅσον ὁ δράστης **παρακωλύει** ὁ ἴδιος τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἐκ τῆς διαπραχθείσης ἐγκληματικῆς ἐνεργείας του ἀναμενομένου ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος.

Τοῦτο σημαίνει εἰδικώτερον ὅτι :

Ὁ δράστης παρακωλύων τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ αὐτοπροσώπως, ἀλλὰ καὶ μέσῳ τρίτων, τὴν βοήθειαν ὅμως τῶν ὁποίων δέον νὰ ἔχῃ ὁ ἴδιος ἐπιζητήσῃ, ἐν προκειμένῳ.

‘Ο δράστης παρακωλύων τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, δέον νὰ πράξῃ τοῦτο ἐκουσίως, ἥτοι εἰς χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ πρᾶξις του νὰ μὴν ἔχῃ εἰσέτι ἀνακαλυφθῇ. Ἀνακαλυφθεῖσα λογίζεται ἡ πρᾶξις, ἐφ’ ὅσον ἡ τέλεσις αὐτῆς κατέστη γνωστὴ εἰς οἶον· δῆποτε ἄλλον, ἐκτὸς τοῦ ὑποχρέου, πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος, δράστου.

Ἡ ὑπαναχώρησις ἀπὸ τῆς πεπερασμένης ἀποπείρας, συνεπάγεται κατὰ κανόνα διὰ τὸν ὑπαναχωρήσαντα τὴν ποινὴν τοῦ Α. 83 Π.Κ. μειωμένην κατὰ τὸ ἥμισυ. Δύναται ὅμως τὸ δικαστήριον, κατὰ τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ κρίσιν, καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τοῦτον ἐντελῶς τῆς ποινῆς.

Ἡ ὑπαναχώρησις ἐκ τῆς ἀποπείρας συνιστᾷ προσωπικὸν λόγον ἀπαλλαγῆς τοῦ δράστου ἐκ τῆς ποινῆς.

Βιβλιογραφία

A l l f e l d : Der Rücktritt vom Versuch ἐν Fest. für Frank II, 1930.

v. B a r : Gesetz und Schuld.

v. B u r i : Versuch und Kausalität ἐν Ger. Saal XXXII.

Γ ά φ ο υ Η : ‘Ο νεαρὸς νόμος περὶ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας, ἐν ‘Εφ. ‘Ελλ. Νομ., 1935.

D e l a q u i s : Der untaugliche Versuch, 1904.

D o h n a Graf zu : Der Mangel am Tatbestand ἐν Fest. für Gütterbock.

C o e n d e r s : Strafrechtliche Grundbegriffe, 1907.

G e r m a n n : Über den Grund der Strafbarkeit des Versuchs, Zürich, 1914.

G o l d s c h m i d t : Die Lehre von unbeendigttem und beendigttem Versuch : 1897.

P. A. v. F e u e r b a c h : Kritik des Kleinschrodschen Entwurfs.

v. F r a n k : Vollendung und Versuch ἐν Vergl. Darst. Bd V. 1908.

L a m m a s c h : Das Momeut objektiver Gefährlichkeit. 1879.

K l e e : Wille und Erfolg in der Versuchslehre 1898.

K o h n : Der Untaugliche Versuch, 1904.

K o c h : Der Rücktritt vom formell vollendetem Delikt, 1939.

v. L i s z t Franz : ‘Εν ZStw Bd 1 καὶ ZStw Bd 25.

N a t o r p : Der Mangel am Tatbestand 1921.

v. O v e r b e c k : Die Erscheinungsformen des Verbrechens... 1909.

S a u e r m a n n : Der Versuch als delictum sui generis, 1927.

S c h ö t t e n s a c k : Verbrechensversuch ἐν Fest. für Frank II, 1930..

II. «Ἡ Συμμετοχή» (1)

Τὸ ἔγκλημα, δυνατόν νὰ εἶναι προϊόν συμπράξεως πολλῶν προσώπων, διαδραματιζόντων διάφορον ἑκάστοτε ρόλον εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀξιοποιήνου ἀποτελέσματος. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁμιλοῦμεν περὶ **συμμετοχῆς** εἰς τὸ ἔγκλημα. Δεδομένου ὅτι ἡ καθ' ἑκάστον ἀξιολόγησις τῆς τοιαύτης συμμετοχῆς ὑπὸ τοῦ νόμου, ἦτοι ἡ νομικὴ σημασία αὐτῆς εἶναι διάφορος, διακρίνομεν μεταξὺ φυσικῆς καὶ ἠθικῆς **Αὐτουργίας** ἀφ' ἑνὸς καὶ **Συνεργίας** ἀφ' ἑτέρου.

α. Ἡ Αὐτουργία (Α. 45 Π.Κ.) (2)

Ἐννοια τῆς Αὐτουργίας: Αὐτουργός, εἶναι πᾶς τις, ἑφ' ὅσον δι' ἐνεργείας ἢ διὰ παραλείψεως αὐτοῦ, πραγματώνει κατὰ νόμον ἀξιόποιον ἀποτέλεσμα. Τὸ «ὅστις» τοῦ ποινικοῦ νόμου ἢ τὸ «πράττων αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο» τῶν διαφόρων διατάξεων τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος σημαίνει: **πᾶς τις**.

Ἐν τούτοις, ἡ γενικὴ αὐτὴ ἀρχὴ δὲν ἰσχύει εἰς τὰς περιπτώσεις:

1) Τῶν καλουμένων **ιδιοχείρων** ἐγκλημάτων, ἦτοι τῶν ἐγκλημάτων εἰς τὰ ὅποια αὐτουργός δύναται νὰ εἶναι μόνον συγκεκριμένος καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀντικατασταθῇ δράστης. Οὕτω τὸ ἀδίκημα τῆς ψευδορκίας, φερόμεν δὲν δύναται νὰ διαπραχθῇ ἢ μὴ μόνον παρὰ τοῦ ἐνόρκως καταθέτοντος μάρτυρος (Α. 222 Π.Κ.)

2) Τῶν καλουμένων **ιδιομόρφων ἐγκλημάτων** *Delicta propria*, ἦτοι τῶν ἐγκλημάτων εἰς τὰ ὅποια αὐτουργός δύναται νὰ εἶναι μόνον πρόσωπον ἀνήκον εἰς ὁρισμένην **φυσικὴν** ἢ **κοινωνικὴν** κατηγορίαν.

Οὕτω τὸ ἀδίκημα τῆς «παρὰ φύσιν ἀσελγείας» (Α. 347 Π.Κ.) δύναται νὰ διαπραχθῇ μόνον ἀπὸ **ἄνδρα**, ἐνῶ τὸ ἀδίκημα τῆς «ψευδοῦς ἱατρικῆς πιστοποιήσεως» δύναται νὰ διαπραχθῇ μόνον ἀπὸ **ἱατρον**.

Οἱ τύποι τῆς Αὐτουργίας: Προκειμένου περὶ τῆς αὐτουργίας καθόλου διακρίνομεν:

1) **Τὴν ἄμεσον αὐτουργίαν:** Ταύτην συνιστᾷ πᾶσα δήλωσις ἐγκληματικῆς βουλήσεως, ἑφ' ὅσον κατευθύνεται πρὸς τελείωσιν τυπικοῦ τινος (ἀξιοποιήνου) ἀποτελέσματος. Ἐξ οὗ καὶ ἄμεσος αὐτουργός εἶναι ὁ ἑκάστοτε πραγματώνων τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν ἐγκλήματος τινός.

Ἐν προκειμένῳ ἀπαιτεῖται ἐπακριβὴς καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τῆς «πράξεως τελέσεως» (*Ausführung*) προκειμένου δι' αὐτῆς νὰ χαρακτηρισθῇ τις ὡς αὐτουργός καὶ δὴ ὡς ἀκολούθως:

αα) **Πρᾶξις τελέσεως** δὲν εἶναι **μόνον** ἡ τέλεσις τῶν πράξεων ἐκεί-

1. Η. Γάφου: Συμμετοχὴ εἰς τὸ ἔγκλημα, 1937.

2. Ν. Χωραφᾶ. Ἡ αὐτουργία κατὰ τὸν νέον Ποινικὸν Κώδικα, ἐν Ποιν. Χρον. Α' 1951.

νων, αἵτινες ὑπάγονται *λογικῶς* εἰς τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ πᾶσα συμπεριφορὰ, ἣτις ὑπάγεται εἰς τὸν τύπον τοῦ ἀδικήματος καὶ δὴ *κατὰ τὸ νόημα* αὐτοῦ. (*Διηυρημένη* ἔννοια αὐτουργοῦ. (Extensiver Täterbegriff)).

ββ) *Ἡ προᾶξις τελέσεως*, τότε μόνον σημαίνει *αὐτουργίαν*, ἐφ' ὅσον ὁ ἴδιος ὁ νόμος δὲν καθορίζει ἄλλως τὰ τῆς εἰδικῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχουν διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ὠρισμένοι μορφαὶ αἰτιώδους ἐνεργείας ἢ παραλείψεως, ὡς ἡ ἐν λόγῳ προᾶξις.

Τοῦτο πράττει ὁ νόμος εἰς τὰ Α 46 Π.Κ «Ἡθικὸς αὐτουργὸς καὶ ἄμεσος συνεργὸς» καὶ 47 Π.Κ. «ἀπλοῦς συνεργός».

2. *Τὴν ἔμμεσον αὐτουργίαν*. Ταύτην συνιστᾷ πᾶσα πραγμάτωσις τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος, ἐφ' ὅσον λαμβάνει χώραν μέσῳ ἄλλου, τρίτου καὶ δὴ ἀνευθύνου προσώπου. Τὸ ἀνεύθυνον τοῦ τρίτου προσώπου τοῦ ἐνεργοῦντος ὡς *ὄργανον* τοῦ δράστου δύναται νὰ ὀφείλεται:

αα) *Εἰς ἔλλειψιν τυπικότητος τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ*. Ἐν προκειμένῳ ὁ δράστης—ὄργανον, στερεῖται π.χ. τῆς ἀδίκου «προθέσεως» κατὰ τὴν διάπραξιν ἀξιοποίνου πράξεως, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ τοιαύτη πρόθεσις εἶναι *τυπική*.

ββ) *Εἰς ἔλλειψιν τοῦ ἀδίκου χαρακτῆρος* τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ.

Ἐν προκειμένῳ ὁ δράστης - ὄργανον ἔχει ἐνδεχομένως ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον αἴροντα τὸν ἄδικον τῆς πράξεως χαρακτῆρα.

γγ) *Εἰς ἔλλειψιν τοῦ «ἀσυγγνώστου»* χαρακτῆρος τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ. Ἐν προκειμένῳ ὁ μηχανικῶς δρῶν στερεῖται ἐνδεχομένως τῆς ἱκανότητος πρὸς καταλογισμόν ἢ στερεῖται τῆς δολίας προαιρέσεως, ὅποτε ὁμως δέον νὰ ἐρευνηθῇ μὴ τυχὸν εὐθύνεται οὗτος ἐξ ἁμελείας. Τέλος ὁ μηχανικῶς δρῶν, δυνατὸν νὰ στερεῖται τῆς συναισθήσεως περὶ τοῦ ἀπηγορευμένου καὶ ἀρνησιχρέου τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ, ὅποτε δὲν συντρέχει ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῆς ὡς ἐπιμέμπτου.

Οὕτως ὁ χρησιμοποιῶν παράφρονα ἢ ποινικῶς ἀνεύθυνον ἀνήλικον, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως εἶναι *ἔμμεσος* αὐτουργός, τῆς τοιαύτης πράξεως, λόγῳ ἐλλείψεως ἱκανότητος καταλογισμοῦ τοῦ μηχανικῶς δρῶντος. Ὅπως ἐπίσης λόγῳ ἐλλείψεως δόλου τοῦ μηχανικῶς δρῶντος εἶναι *ἔμμεσος* αὐτουργὸς ἀνθρωποκτονίας καὶ ὁ ὠθήσας τινὰ εἰς αὐτοκτονίαν, εἰς ἣν περὶπτωσιν ὁ αὐτοκτονήσας *ἐπλανᾶτο* ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ. (Ἄλλως ἐφαρμόζεται ἐδῶ τὸ Α 301 Π.Κ). Τέλος, *ἔμμεσος* αὐτουργός εἶναι καὶ ὁ πείθων τινὰ ὅτι δύναται νὰ διαπράξῃ ἀδικημα διότι *δῆθεν* εὐρίσκεται οὗτος ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ψυχολογικῆς βίας τοῦ Α 32 Π.Κ., ὅποτε καὶ δὲν συντρέχει διὰ τὸν μηχανικῶς δρῶντα, ὁ ἐπίμεμπτος χαρακτηρισμὸς τῆς πράξεως αὐτοῦ.

Ἀντιθέτως, πρὸς τὰ ἄνωτέρω ἢ ἔμμεσος αὐτουργία δὲν εἶναι δεδομένη καὶ ἀποκλείεται εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας,

αα) Σημειοῦνται χαρακτηριστικαὶ καὶ ἐπομένως *τυπικαὶ* ἐλλείψεις, εἰς *ιδιότητας ἀφορώσας τὸ πρόσωπον τοῦ πρὸς τέλεσιν τοῦ ἀδικήματος ὠθοῦντος δράστου*.

Οὕτω πρόσωπον μὴ ἔχον τὴν ὑπαλληλικὴν ιδιότητα, χρησιμοποιοῦν ὅμως *ἀκαταλόγιστον* ὑπάλληλον διὰ τὴν διάπραξιν ἐγκλήματος, περὶ τὴν ὑπηρεσίαν (Α 235 - 263 Π.Κ.) δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἔμμεσος αὐτουργὸς τοιοῦτου ἐγκλήματος.

ββ) Σημειοῦνται χαρακτηριστικαὶ καὶ ἐπομένως *τυπικαὶ* ἐλλείψεις εἰς ιδιότητας ἀφορώσας *τὸ πρόσωπον τοῦ μηχανικῶς δρῶντος*.

Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ιδιομόρφων ἐγκλημάτων (ἄνωτέρω σελ. 263). Οὕτως ὁ ἀποστέλλων τὸν ἀκαταλόγιστον ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἵνα τὸν ἀντικαταστήσῃ κατὰ τὴν δόσιν ὅρκου καὶ ψευδορκήσῃ ἀντ' αὐτοῦ δὲν εἶναι ἔμμεσος αὐτουργὸς ψευδορκίας.

γγ) Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ὁ νόμος καθορίζει ὅτι πρόκειται *ἡθικὴ αὐτουργία*.

β) *Ἡ Συναυτουργία* (Α 45 Π.Κ.).

Ἡ φύσις τῆς Συναυτουργίας ἔγκειται εἰς τὴν *κοινότητα τῆς βουλήσεως* τῶν αὐτουργῶν, ὡς ἐκφράζεται αὕτη διὰ τῆς *κοινότητος τῆς ἐγκληματικῆς των δράσεως*.

Εἰδικώτερον διὰ τὴν ὑπαρξιν συναυτουργίας ἀπαιτεῖται :

1) *Ἀπὸ ὑποκειμενικῆς πλευρᾶς :*

αα) *Κοινὴ συνείδησις* τῶν διαφόρων συναυτουργῶν, ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν ⁽¹⁾

Τὸ εἰδικώτερον περιεχόμενον τῆς ὡς ἄνω κοινῆς συνειδήσεως, ἔγκειται εἰς τὴν *ἀπὸ κοινοῦ* ἀντίθεσιν τῶν συναυτουργῶν πρὸς τὴν ἔννομον τάξιν.

Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ «κατὰ δίκαιον» φρονήματος αὐτῶν, εἰς ἕκαστος τῶν συναυτουργῶν διαπνεόμενος ἀπὸ *animus auctoris* συνιστᾷ πλήρη καὶ ὠλοκληρωμένον *τύπον* δράστου, θεωροῦντος

(1) Ἡ κοινὴ συνείδησις, ὡς θεμέλιον τῆς συναυτουργίας ἀποκλείει τὴν ὑπαγωγήν εἰς τὴν ὡς ἄνω ἔννοιαν, τῆς περιπτώσεως τῆς *παρὰ αὐτουργίας*, περὶ ἧς κατωτέρω, ὡς καὶ τῶν περιπτώσεων εἰς τὰς ὁποίας τὸ ἐν τῶν συμμετεχόντων προσώπων συνιστᾷ τὸ ἀντικείμενον κατ' αὐτὴν κατευθύνεται ἢ ἐγκληματικὴ δραστηριότης τοῦ ἄλλου (Τοχογλυφία Α. 404 Π.Κ.).

Εἰδικὴν περίπτωσιν, συνιστοῦν ἐν προκειμένῳ καὶ οἱ μορφαὶ τοῦ *Concursus necessarius* εἰς τὰς ὁποίας ἡ συμπεριφορὰ τοῦ δράστου συνιστᾷ κατ' ἀνάγκην συμμετοχὴν, ὡς ἐκ τοῦ τύπου τοῦ πραγματοποιήσαντος ἀδικήματος. Οὕτω εἰς τὴν «μοιχείαν»

τὴν κοινήν προᾶξιν ὡς *ιδίαν* καὶ τὴν συμμετοχὴν του εἰς αὐτὴν *πλήρη*.⁽¹⁾

ββ) *Κοινή βούλησις* (δόλος) τῶν διαφόρων συναυτουργῶν πρὸς ὁλοκληρωτικὴν τελείωσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως. Ἐξ οὗ καὶ ἡ συναυτουργία δύο δραστῶν ἀποκλείεται, ἐφ' ὅσον διὰ τὸν ἓνα ἐξ αὐτῶν συντρέχει πλάνη ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς συμπεριφορᾶς του ἢ ὑπέρβασις τῶν ἀπὸ κοινοῦ συναποφασισθέντων.

2) *Ἀπὸ ἀντικειμενικῆς πλευρᾶς* ἐξ ἄλλου, διὰ τὴν ὑπαρξιν συναυτουργίας ἀπαιτεῖται :

αα) *Ἡ δήλωσις τῆς βουλήσεως* τοῦ ἔχοντος *animus auctoris* ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ἡ σοβαρὰ ὑπαρξις τῆς τοιαύτης βουλήσεως.

Τοῦτο βεβαίως δὲν σημαίνει, ὅτι ἀπαιτεῖται προᾶξις τελέσεως, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματώσεως τῆς τυπικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἐγκλήματος ἐκ μέρους ὅλων τῶν συναυτουργῶν.

Ἀρκεῖ ἡ ἔκφρασις τῆς βουλήσεως ἑνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν νὰ πεῖθῃ *σοβαρῶς* ὅτι αὕτη εἶναι *βούλησις* αὐτουργοῦ, *συνολικῶς* συμμετέχοντος διὰ τῆς ἐνεργείας του εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἀξιοποίνου ἀδικοπραγίας. Ἡ ἀποψις αὕτη ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἡμετέρου νόμου, καθ' ἣν ἕκαστος τῶν «ἀπὸ κοινοῦ» συμμετεχόντων εἰς ἀξιόποινόν τινα προᾶξιν τιμωρεῖται ὡς αὐτουργὸς αὐτῆς (Α 45 Π.Κ.). Ἐπομένως καὶ ἡ «προπαρασκευαστικὴ» *προᾶξις* εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτελέσῃ «σύμπραξιν» συναυτουργοῦ.

ββ) Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, δὲν ἀπαιτεῖται καὶ *εἰδικὴ* μορφή αἰτιώδους σημασίας τῆς πράξεως τοῦ συναυτουργοῦ. Συγκεκριμένως δὲν ἀπαιτεῖται ἡ προᾶξις του νὰ εἶναι *κυρία* αἰτία διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος, ἐν σχέσει μὲ *παρεπομένην* τοιαύτην. Ἀρκεῖ, ἐν προκειμένῳ, ὅτι ὁ συναυτουργὸς ἔθεσε διὰ τῆς πράξεώς του *δρῶν* διὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος.

γγ) Ἡ συναυτουργία δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ διὰ *συνεργασίας* τῶν συναυτουργῶν. Τοῦτο ἰσχύει ἰδίως προκειμένου περὶ τῶν διπράκτων ἐγκλημάτων, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ εἷς τῶν αὐτουργῶν πραγματοποιεῖ τὸ ἓν καὶ

Α 357 Π.Κ) ὑπάρχει π.χ. κατ' ἀνάγκην συμμετοχὴ «συζύγου» καὶ «τρίτου», ὅπως εἰς τὴν «μονομαχίαν» (Α. 317 Π.Κ.) ὑπάρχουν κατ' ἀνάγκην δύο ἀντίπαλοι κ.ο.κ

Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις ἡ συμπεριφορὰ τοῦ δράστου κρίνεται αὐτὸς ὡς καὶ ὅχι βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς συμμετοχῆς.

1. Λέγοντες κοινὸν δόλον δὲν νοοῦμεν ἐν προκειμένῳ ὅτι δι' ὅλους τοὺς συναυτουργοὺς δεόν νὰ εἶναι κοινὴ καὶ ἡ μορφή τοῦ δόλου. Οὕτω δύναται κάλλιστα ὁ εἷς τῶν συναυτουργῶν νὰ δρᾷ μὲ ἄμεσον, καὶ ὁ ἄλλος μὲ ἐνδεχόμενον δόλον.

Τοῦτο, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι αὕτη αὕτη ἡ τέλεσις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως δὲν ἐξυπακούει μίαν μόνον μορφήν δόλου (πρόθεσιν π.χ.), ὁπότε ἅπαντες οἱ συναυτουργοὶ δεόν νὰ ἔχουν τὸν αὐτὸν δόλον. Περβλ. Ν. Χωραφᾶ ἐ.ά. σελ. 216 ἐπ.

ὁ δεύτερος τὸ ἄλλο σκέλος τοῦ ἐγκλήματος. Οὕτως ἐπὶ πλαστογραφίας ἐν-
σήμεων (Α 218 Π.Κ.) δύναται κάλλιστα ὁ εἰς τῶν αὐτουργῶν νὰ καταρτίζη
τὰ πλαστὰ ἔνσημα καὶ ὁ ἕτερος νὰ τὰ κυκλοφορῇ (χρησιμοποιοῇ).

δδ) Ἡ συναυτουργία χωρεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων παραλείψεως καὶ
δὴ τόσον τῶν «γνησίων» ὅσον καὶ τῶν «μὴ γνησίων». Ἀρκεῖ νὰ ὑφίσταται
μεταξὺ τῶν δραστῶν τῆς παραλείψεως **κοινή συνεννόησις**.

εε) Ἡ συναυτουργία τυποποιεῖται ἐνίοτε ἐν τῷ νόμῳ, προσλαμβάνουσα
ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὠρισμένην εἰδικὴν μορφήν.

Οὕτως ἡ «Σύστασις καὶ συμμορία» τοῦ Α 187 Π.Κ. ἀποτελεῖ τυπικὴν
μορφήν συναυτουργίας, καθ' ἣν συνομολογεῖται ἔνοσις πλειόνων προσώ-
πων μὲ σκοπὸν τὴν διάπραξιν ἄλλοτε μὲν μιᾶς ὠρισμένης ἀξιοποίνου πρά-
ξεως (Σύστασις) καὶ ἄλλοτε ἀορίστως καὶ ἐξακολουθητικῶς διαφόρων ἀξιο-
ποίνων ἀδικημάτων (Συμμορία). Ὅπως ἐπίσης ἀποτελεῖ τυπικὴν μορφήν
συναυτουργίας ἐκ τοῦ νόμου ἡ Συμμετοχὴ εἰς ἀθέμιτον σωματεῖον (Α
188 Π.Κ.)

γ) **Ἡ Παραυτουργία**. Ἐφ' ὅσον ἡ παραγωγή τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτε-
λέσματος εἶναι μὲν ἔργον πλειόνων δραστῶν, ἡ συμμετοχὴ ὅμως τούτων
κατὰ τὴν τοιαύτην παραγωγὴν εἶναι **τυχαία** (ἐλλειψις κοινῆς συνειδήσεως)
καὶ **μὴ ἠθελημένη** (ἐλλειψις κοινοῦ δόλου), τότε δὲν πρόκειται συναυτουρ-
γία ἀλλὰ **παραυτουργία**.

Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν δὲν ἐφαρμόζονται αἱ δικονομι-
καὶ συνέπειαι τῆς συναυτουργίας, αἱ ἐν Α 119 Π.Κ. ὀριζόμεναι. Συμφώνως
πρὸς τὴν ἐν λόγῳ διάταξιν ἡ ἔγκλησις κατὰ τῶν συναυτουργῶν εἶναι ἀδιαί-
ρετος καὶ ἀρκεῖ ἡ ὑποβολὴ αὐτῆς καθ' ἑνὸς τούτων, διὰ νὰ θεωρηθῇ ὅτι
ὑπεβλήθη κατὰ πάντων.

Τὰ ὡς ἄνω περὶ αὐτουργίας ἐκτεθέντα, δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν **οὐ-
σιαστικὴν** μορφήν τοῦ αὐτουργοῦ, ὡς εἰδικῆς μορφῆς τοῦ κατὰ δίκαιον
φρονήματος τῶν διαφόρων τύπων δράστου, περὶ ὧν ἐγένετο ἤδη λόγος ἄνω-
τέρῳ.

Τὸ ἐκάστοτε εἰδικὸν περιεχόμενον τῆς οὐσιαστικῆς αὐτῆς μορφῆς τοῦ
Τύπου τοῦ αὐτουργοῦ ἀπορρέει, ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἀπὸ τὴν ὑποκειμενικὴν
εἰκόνα τῆς ἀντικοινωνικότητος, τὴν ὁποίαν ἐκφράζει ἐκάστοτε ἡ τυποποιη-
μένη συμπεριφορὰ ἐν τῷ νόμῳ.

Ἡ διδασκαλία, ἐν τούτοις, τῆς τοιαύτης **οὐσιαστικῆς** μορφολογίας τοῦ
δράστου, δὲν κεῖται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς δογματικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ
Γενικοῦ μέρους τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος. Ἀποτελεῖ αὕτη τμῆμα τῆς γενικω-
τέρας ποινικῆς θεωρίας, εὐστόχως χαρακτηρισθὲν καὶ ὡς «Γενικὸν μέρος
τοῦ εἰδικοῦ μέρους τοῦ Ποινικοῦ Νόμου» (Eric Wolf). Τὴν εἰδικὴν σημα-

σίαν τῆς τοιαύτης οὐσιαστικῆς μορφολογίας τοῦ δράστου, ὁ γράφων εὐρίσκει μεταξὺ τῶν ἄλλων, εἰς τὴν ἐπιτυγχανομένην ὡς ἐκ ταύτης οὐσιαστικὴν διάκρισιν, ἥτοι διάκρισιν περιεχομένου, μεταξὺ *ποινικοῦ* ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων.

δ) **Ἡθικὴ αὐτουργία** (A 46 Π.Κ.)

Ἡ ἠθικὴ αὐτουργία συνιστᾷ *πνευματικὴν πατρότητα* τοῦ ἐγκλήματος, ἄνευ τῆς ὁποίας τοῦτο δὲν θὰ εἶχε ποτὲ διαπραχθῇ. (¹) Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ πατρότης ἔγκειται εἰδικώτερον εἰς τὴν *ἐκ προθέσεως* (τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ) παραγωγὴν παρ' ἄλλω, ἥτοι τῷ φυσικῷ αὐτουργῷ, *τῆς ἀποφάσεως* πρὸς τέλεσιν ποινικῆς ἀδικοπραγίας. Εἰδικώτερον, ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτουργίαν, παρατηροῦμεν.

1) Ὡς πρὸς τὴν *τυπικότητα* τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας.

αα) Ἡ ἠθικὴ αὐτουργία εἶναι *τυπικὴ* καὶ ὡς *ἐνέργεια* καὶ ὡς *παράλειψις*. Ἡ τελευταία, ἐν τούτοις, αὕτη περίπτωσις εἶναι σπανία. Οὕτω π.χ. ὁ σιωπῶν, ἐν ᾧ φεῖ ἀποφάσεως πρὸς τέλεσιν ποινικοῦ ἀδικήματος, παρὰ τὴν ἣν ἔχει ρητὴν ἐκ τοῦ νόμου ὑποχρέωσιν, πρὸς παροχὴν ἀντιθέτου συμβουλῆς (γονεὺς πρὸς τέκνον - διδάσκαλος πρὸς μαθητὴν) δύναται νὰ εἶναι ἠθικὸς αὐτουργὸς διὰ τοιαύτην τέλεσιν.

ββ) Ἡ ἠθικὴ αὐτουργία εἶναι *τυπικὴ ἀνεξαρτήτως τῆς μορφῆς τῆς δραστηριότητος* τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ, ἀρκεῖ αὕτη νὰ ὁδηγῇ εἰς τὴν διαμόρφωσιν *ἀποφάσεως* παρὰ τῷ φυσικῷ αὐτουργῷ.

Εἰδικώτερον καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν προῖσχύσαντα Ποινικὸν Κώδικα, ὁ ἡμέτερος νόμος δὲν ἀπαριθμεῖ *τυπικοὺς* τρόπους ἐπενεργείας ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ. Οὕτω, *πᾶν* μέσον δυνάμενον νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ἐπιδιωκόμενον ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ, εἶναι *τυπικόν* συμφώνως πρὸς τὸ A 46 Π.Κ. (Δῶρα, ὑποσχέσεις, ἀπειλαί, ψυχολογικὴ βία, πρόκλησις, εἰρωνία, συμφέρον κ.ο.κ.²)

γγ) Ἡ ἠθικὴ αὐτουργία εἶναι *τυπικὴ*, ἐφ' ὅσον τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς εἶναι διττὸν καὶ ἔγκειται εἰς τὴν παραγωγὴν τόσον τῆς *ἀποφάσεως* τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ, ὅσον καὶ τῆς *τελειώσεως* τοῦ ἀξιοποίνου ἀδικήματος.

Εἰδικώτερον, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς τυπικότητος τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐνεργείας του, ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ἔδον :

1α) *Νὰ προκαλέσῃ* (ἐκ δόλου) εἰς τὸν φυσικὸν αὐτουργὸν τὴν *ἀπό-*

1. Πολλοὶ ὁμιλοῦν περὶ «ψυχικῆς αἰτιότητος» τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας, ὡς πρὸς τὸ ἀξιοποίνον ἀποτέλεσμα.

2. Κατ' ὀρθὴν ἐρμηνείαν τὸ χρησιμοποιούμενον ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ μέσον, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχῃ τὴν μορφήν ἀντικειμενικοῦ πλεονεκτήματος ὡς πρὸς τὸν φυσικὸν αὐτουργόν.

φασιν πρὸς τέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος. Τοιοῦτον τί δὲν συμβαίνει ἐφ' ὅσον ἡ τοιαύτη ἀπόφασις ἦτο *ἤδη* εἰλημμένη ἀπὸ τὸν φυσικὸν αὐτουργὸν ἢ ἐφ' ὅσον ἐχρειάζετο πρὸς τοῦτο μὴ τελευταία ἀπλῶς ὥθῃσις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ἠθικὴ αὐτουργία ἐξ ἀμελείας πρὸς δολίαν τέλεσιν ἀδικήματος ἀποκλείεται ἐννοιολογικῶς, ὅπως ἀποκλείεται ἀντιστρόφως ἠθικὴ αὐτουργία ἐκ δόλου, πρὸς τέλεσιν ἀδικήματος ἐξ ἀμελείας. (¹)

2α) Νὰ **προκαλέσῃ** ψυχικῶς διὰ τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ *τὴν τελείωσιν* τῆς κυρίας πράξεως, ἥτοι **τὸ ἀξιόποινον ἀποτελέσμα**.

Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ τῶν διαφόρων μορφῶν, τὰς ὁποίας δύναται νὰ ἔχῃ ἡ πραγμάτων τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος :

Οὕτως, εἰς τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀξιόποινος πράξις εἰς τέλεσιν τῆς ὁποίας προτρέπει ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς συνιστᾷ ἢ ἰδίᾳ **συμμετοχὴν** εἰς ἑτέραν πράξιν, ἢ ἐν προκειμένῳ ἠθικὴ αὐτουργία συνίσταται εἰς ἠθικὴν αὐτουργίαν τῆς τοιαύτης συμμετοχῆς. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς δηλαδή ἡ ἠθικὴ αὐτουργία εἰς ἠθικὴν αὐτουργίαν τιμωρεῖται *ὡς ἠθικὴ αὐτουργία*. Ἡ ἠθικὴ αὐτουργία εἰς συνέργειαν τιμωρεῖται *ὡς συνέργεια κ.ο.κ.*

Εἰς τὰς περιπτώσεις ἐξ ἄλλου, εἰς τὰς ὁποίας ἡ πράξις τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ παρέμεινεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀποπείρας, ἡ ἠθικὴ αὐτουργία τιμωρεῖται *ὡς ἠθικὴ αὐτουργία* εἰς ἀπόπειραν, κατὰ τὰ ἐν Α 186 Π. Κ. ὁριζόμενα. Ἀντιστρόφως ἔχει τὸ ζήτημα, ὅταν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ἀποβλέπῃ ἐν τῇ πραγματικότητι εἰς τέλεσιν ἀποπείρας μόνον, ἐκ μέρους τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ, ὡθεὶ ὅμως τοῦτον πρὸς πλήρη τελείωσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως. Ἡ περίπτωσις αὕτη, γνωστὴ ὡς περίπτωσις τοῦ «Agent provocateur» τιμωρεῖται, λίαν εὐστόχως, παρ' ἡμῖν (Α 46 § 2 Π.Κ.) καὶ εἰς τὸν οὕτω τὸ ἔγκλημα προκαλέσαντα «πράκτορα» ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τοῦ αὐτουργοῦ, μειωμένη ὅμως κατὰ τὸ ἥμισυ.

Τέλος, συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ «περιορισμένως παρακολουθηματικοῦ χαρακτῆρος» τῆς συμμετοχῆς, ἣν ἀκολουθεῖ ὁ ἡμέτερος νόμος, τὸ ἀξιόποινον τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς πράξεως τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ ὡς τυπικῆς μόνον ἀδικοπραγίας (²).

δδ) **Εἰδικὰ θέματα τῆς τυπικότητος τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας.**

Ἡ **τυπικότης** τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ πορακολουθηματικοῦ χαρακτῆρος τῆς συμμετοχῆς γεννᾷ εἰδικώτερον τὰ ἐξῆς θέματα:

1. Εἰς τὴν τοιαύτην περίπτωσιν δέον νὰ ἐρευνᾶται μήπως πρόκειται ἔμμεσος αὐτουργία.

2. Ἡ ἐννοία τῆς συμμετοχῆς προϋποθέτει λογικῶς τὴν ὑπαρξίν κυρίας πρά-

1α) Ἡ ἀποτυχοῦσα, ἥτοι ἡ ἀστοχήσασα εἰς παραγωγὴν ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος ἡθικῆ αὐτουργίας, ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως τοῦ agent provocateur, *συνιστᾷ ἰδιώνυμον ἀδίκημα* καὶ τιμωρεῖται συμφώνως τῷ Α. 186 Π.Κ.

1β) Ἡ παραμένουσα ἀτιμώρητος πρᾶξις τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ λόγῳ προσωπικῶν λόγων ἄρσεως τοῦ ἀξιοποίνου, συντρεχόντων διὰ τὸν φυσικὸν αὐτουργὸν (ὑπαναχώρησις ἐκ τῆς ἀποπείρας φερ' εἰπεῖν) *δὲν ἐπηρρεάζει* τὸ ἀξιόποινον τοῦ ἡθικοῦ αὐτουργοῦ.

1γ) Προσωπικοὶ λόγοι μεταβάλλοντες τὴν ποινὴν (ἐπιτείνοντες ἢ μειοῦντες ταύτην) ἔχουν σημασίαν *μόνον* δι' ἐκείνους ἐκ τῶν συμμετόχων, διὰ τοὺς ὁποίους συντρέχουν οὗτοι.

1δ) Ἰδιαίτεραι ἰδιότητες καὶ σχέσεις θεμελιοῦσαι τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως ἐπιδροῦν καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν λοιπῶν συμμετόχων, οἱ ὅποιοι ὅμως εἰς τοιαύτην περίπτωσιν *δύνανται* νὰ τιμωρηθῶσι μὲ ποινὴν ἡλαττωμένην (Α 49 § 1).

Εἰδικῶς προκειμένης ἡθικῆς αὐτουργίας ἢ καὶ συνεργείας, ἐφ' ὅσον αἱ ἰδιαίτεραι αὐταὶ ἰδιότητες ὑπάρχουν παρὰ τῷ ἡθικῷ αὐτουργῷ ἢ τῷ συνεργῷ καὶ δὲν εὗρηνται παρὰ τῷ φυσικῷ αὐτουργῷ, χαρακτηρίζουν τοὺς μὲν ὡς *ἐμμέσους* αὐτουργούς, τὸν δὲ φυσικὸν αὐτουργόν, ὡς *συνεργόν* τῆς διαπράξεως τοῦ ποινικοῦ ἀδικήματος.

2) Ὁ ἀδικος χαρακτήρ τῆς ἡθικῆς αὐτουργίας.

Ὁ ἀδικος χαρακτήρ τῆς ἡθικῆς αὐτουργίας οὐδεμίαν ἰδιοτυπίαν ἔχει, ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀδικὸν χαρακτήρα τῆς φυσικῆς αὐτουργίας.

3) Τὸ «ἀσύγγνωστον» τῆς ἡθικῆς αὐτουργίας.

Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω ἡθικὴ αὐτουργία τελεῖται μόνον ἐκ *δόλου* καὶ οὐδέποτε ἐξ ἀμελείας.

ξεως εἰς τὴν τέλεσιν τῆς ὁποίας καὶ *συμμετέχει* ὁ συμμετόχος διὰ τῆς δραστηριότητός του. Ἐξ οὗ καὶ ἡ δραστηριότης αὕτη ἔχει «παρακολουθηματικὸν» χαρακτήρα ὡς πρὸς τὴν κυρίαν πρᾶξιν.

Ἐν τούτοις ὡς πρὸς τὰς δυνατὰς διαβαθμίσεις τοῦ παρακολουθηματικοῦ χαρακτήρος τῆς συμμετοχῆς δὲν ἐπικρατεῖ ὁμοφωνία εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Καὶ κατ' ἄλλους μὲν ἡ πρᾶξις τῶν συμμετόχων παρακολουθεῖ τὴν κυρίαν πρᾶξιν, μόνον ἐφ' ὅσον αὕτη εἶναι «τυπική», «ἀδικος» καὶ «ἀσύγγνωστος» (ἄκρως παρακολουθηματικὸς χαρακτήρ τῆς συμμετοχῆς). Ἐνῶ κατ' ἄλλους πάλιν ἀρκεῖ τὸ δεδομένον τῆς τυπικότητος καὶ τοῦ ἀδίκου χαρακτήρος τῆς κυρίας πράξεως, διὰ νὰ παρακολουθηθῇ αὕτη ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τῶν συμμετόχων (περιορισμένως παρακολουθηματικὸς χαρακτήρ τῆς συμμετοχῆς).

Εἰδικώτερον ὥς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ δόλου τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ, ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι :

αα) Περιεχόμενον τοῦ δόλου τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ εἶναι ἡ βούλησις καὶ ἡ γνῶσις τοῦ *διπλοῦ* ἀποτελέσματος τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. (Ἐν προκειμένῳ ἀρκεῖ καὶ ἐνδεχόμενος δόλος). (¹)

Ἀντιθέτως, εὐθύνεται ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς καὶ διὰ τὰς «ὑπερβάσεις» τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ, ἐφ' ὅσον αὗται δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ περιλαμβάνονται εἰς τὸν δόλον τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ (Ἐγκλημα ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος χαρακτηριζόμενον). Ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ἐξωθεῖ π.χ. τὸν Α εἰς τραυματισμὸν τοῦ Β, ὁ Β ἀποθνήσκει ἀργότερον ἐκ τῶν τραυμάτων του, ὁ θάνατος τοῦ Β κατολογίζεται καὶ εἰς τὸν ἠθικὸν αὐτουργόν, συμφώνως πρὸς τὰς προϋποθέσεις τοῦ Α 29 Π.Κ.

δδ) Ὁ δόλος τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ κατευθύνεται πρὸς τὴν διάπραξιν παρὰ τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ, *ὠρισμένης* ἀξιοποίνου πράξεως, εἰς τῆς ὁποίας τὰ οὐσιαστικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ἀναφέρεται. Ὡς ἐκ τούτου πλάνη ἀποκλείουσα τὸν δόλον τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ, ἀποκλείει καὶ τὸν δόλον τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ.

εε) Εἰς ἣν περιπίπτωσιν ὁ δόλος τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ δὲν κατευθύνεται εἰς τὴν τελείωσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἀπόπειραν ταύτης (agent provocateur), εἰς τὴν ὁποίαν καὶ σκοπεύει οὗτος νὰ συγκρατήσῃ τὸν φυσικὸν αὐτουργόν, δὲν ἐπιτευχθῇ ὅμως τοῦτο, καὶ ἡ πρᾶξις τελειωθῇ, τότε χωρεῖ ἐνδεχομένως, εὐθύνη ἐξ ἀμελείας τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ διὰ τὸ ἐπελθὼν ἀποτέλεσμα. (²)

4. Τὸ ἀξιοποιῶν τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας.

Ἡ ποινὴ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ, ἐξομοιοῦται κατὰ τὸν Νόμον μὲ ἐκείνην τοῦ αὐτουργοῦ (Α 46 Π.Κ.)

Ἐν προκειμένῳ δέον νὰ διευκρινισθῇ ὅτι :

αα) Ἡ ποινὴ τοῦ αὐτουργοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐξομοιοῦται ἡ ποινὴ ἡ ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν ἠθικὸν αὐτουργόν, εἶναι ἡ ποινὴ τοῦ *ἐκ δόλου* πρᾶκτοντος αὐτουργοῦ.

1. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κυρίας πράξεως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι καὶ τὸ αἷτιον τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας. Τοῦτο ἀκόμη καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας εἰς τὰς ὁποίας ὁ νόμος ἀπαιτεῖ ὠρισμένην π ρ ό θ ε σ ι ν ἀνεξαρτήτως τοῦ δόλου, παρὰ τῷ φυσικῷ αὐτουργῷ (Γερμανικὸν ἀκυρωτικὸν Τόμ. 56,171).

2. Ἐὰν ὁ Agent provocateur, ἀποδέχεται, ἐνδεχομένως καὶ τὴν τελείωσιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος αὐτοῦ καθ' ἑαυτό, προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ, φερ' εἰπεῖν, ἐπὶ τὸ ἀσφαλέστερον τὴν σύλληψιν τοῦ δράστου, τότε εὐθύνεται οὗτος διὰ τὴν τοιαύτην τελείωσιν, ἐξ ἐνδεχομένου δόλου.

ββ) Ἡ ποινὴ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ εἶναι ὁμοία in abstracto, πρὸς τὴν ποινὴν τοῦ αὐτουργοῦ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι in concreto καὶ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐπιμετρήσεως, ἡ ποινὴ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ δύναται νὰ εἶναι βαρυτέρα ἢ ἐλαφροτέρα τῆς τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ.

γγ) Ἡ ὑπαναχώρησις ἐκ τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας ἀποτελεῖ λόγον ἀπαλλαγῆς τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ἐκ τῆς ποινῆς, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς τοιαύτης ὑπαναχωρήσεως ἡ **μετεπείσθη** ὁ φυσικὸς αὐτουργὸς ὡς πρὸς τὴν τέλεσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως ἢ ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν κατωρθώθη, **παρημποδίσθη** οὗτος ἀπὸ τὴν τέλεσιν, **οἰασδήποτε**. τὸ ἀξιόποινον ἀποτελεσμα ἐπιφερούσης πράξεως.

Ἀπλῇ παρεμπόδισις τῆς ἐπελεύσεως τοῦ **τελικοῦ** ἀποτελέσματος ἐκ μέρους τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ δὲν συνιστᾷ ὑπαναχώρησιν, ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω ἔννοιαν.

δδ) Ἡ ἠθικὴ αὐτουργία πράξεως μὴ τελειωθείσης τιμωρεῖται, ὡς ἐλέχθη, συμφώνως τῷ Α 186 Π.Κ.

εε) Ἐπίσης συμφώνως πρὸς τὸ Α 186 Π.Κ., συντρεχουσῶν τῶν σχετικῶν προϋποθέσεων, τιμωροῦνται αἱ περιπτώσεις ἠθικῆς αὐτουργίας κατὰ τὰς ὁποίας ὁ φυσικὸς αὐτουργὸς ἐξετέλεσεν ἄλλην πράξιν, διάφορον ἐκείνης εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ὥθησεν ὁ ἠθικὸς αὐτουργός.

ε) **Ἡ Συνέργεια.**—

Ὁ νόμος διακρίνει μεταξὺ **ἀναγκαίας** ἢ **ἀμέσου** (Α.46 § 1-β) καὶ **ἀπλῆς** συνεργείας (Α 47 Π.Κ.)

Τὴν γνησιωτέραν μορφήν τῆς συμμετοχῆς ἢ συμμετοχὴν ἐν στενῇ ἐννοίᾳ, συνιστᾷ ἡ **συνέργεια**. Τοῦτο, ὅχι διὰ λόγους ἀντικειμενικούς, καθ' ὅσον ἡ παροχὴ διευκολύνσεων πρὸ ἢ καὶ μετὰ τὴν ἀξιόποινον πράξιν δυνατὸν νὰ εἶναι **οὐσιωδესτέρα** οἰασδήποτε ἄλλης συμπράξεως, ἀλλὰ διότι ὁ συνεργὸς **οὐδέποτε** θεωρεῖ τὴν ἀξιόποινον πράξιν ὡς **ιδίαν** αὐτοῦ ἐνέργειαν ἢ παράλειψιν, ἀλλὰ πάντοτε ὡς πράξιν ἄλλου, τρίτου, τὸν ὁποῖον **προσωπικῶς** ἐπιθυμεῖ νὰ συνδράμῃ με *animus socii*. (¹)

1) **Ἡ τυπικότης τῆς συνεργείας.**

Ἡ πράξις τοῦ συνεργοῦ εἶναι κατὰ τὸν νόμον ἄλλοτε **ἀναγκαία**, ὅποτε συνιστᾷ αὕτη βοήθειαν παρεχομένην **κατὰ** τὴν κυρίαν πράξιν καὶ **ἀμέσως** συνδεδεμένην πρὸς αὐτὴν καὶ ἄλλοτε **ἀπλῇ**, ὅποτε συνιστᾷ αὕτη **οἰανδήποτε** συνδρομὴν παρεχομένην ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων τῆς ἀναγκαίας συνεργείας.

Τόσον ἡ **ἀναγκαία**, ὅσον καὶ ἡ **ἀπλῇ** συνέργεια, δὲν ἔχουν ἀνάγκην ὠρισμένης μορφῆς πραγματώσεως, ἀλλὰ δύνανται νὰ συνίστανται εἰς **ὅτι-**

Ι. Ἐγκληματολογικῶς, εἶναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ συνέργεια παρέχεται κυρίως εἰς τὸ π ρ ὁ σ ω π ο ν τοῦ αὐτουργοῦ καὶ ὄχι εἰς τὴν π ρ ᾱ ξ ι ν αὐτοῦ.

δήποτε. Εἰδικώτερον ἀμφοτέραι αἱ ὡς ἄνω μορφαὶ συνεργείας, δύναται νὰ λάβουν χώραν δι' ἐνεργείας καὶ διὰ παραλείψεως.

αα) **Συνέργεια, πραγματοποιμένη δι' ἐνεργείας.**

1α) Αὕτη δύναται νὰ σημαίνει **ὕλικήν συνδρομήν** (φυσικὴ συνέργεια) ἢ **ψυχικὴν** συνδρομήν (ψυχικὴ συνέργεια).

2α) Αἱ ἐκάστοτε μορφαὶ δηλώσεως τῆς βουλήσεως, αἱ συνιστῶσαι τὴν συνέργειαν, **δὲν εἶναι** περιορισμέναι, ἐκ τῆς τυποποιήσεως τοῦ νόμου.

3α) Ἡ ἐνέργεια τοῦ συνεργοῦ δύναται νὰ συνιστᾷ καὶ **πρᾶξιν ὑπαγομένην ἀμέσως** εἰς τὴν τυπικὴν ὑπόστασιν τοῦ πραγματοποιμένου ἐγκλήματος. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει μετατροπὴν αὐτῆς εἰς **αὐτουργίαν**, δεδομένου ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ συνεργοῦ πηγάζει **πάντοτε** ἀπὸ *animus socii*.

ββ) **Συνέργεια, πραγματούμενη διὰ παραλείψεως**, (ἄρνητικὴ συν-
έργεια).

1α) Τὸ ἀξιόποινον τῆς τοιαύτης συνεργείας, δὲν προϋποθέτει κατ' ἀνάγκην ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τὰ ὅποια κανονικῶς εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν αἰτιότητα τῶν παραλείψεων ἐν γένει. Τοῦτο, διότι ἡ συνέργεια δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εἶναι **αἰτιώδης** διὰ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα. Παράδειγμα: ἡ μὴ παρέμβασις τοῦ ἀσκοῦντος ἐποπτεῖαν ἐπὶ ὠρισμένων προσώπων, πρὸς ἀποτροπὴν τούτων, ἀπὸ τὴν τέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως, συνιστᾷ συνέργειαν εἰς τὴν τοιαύτην πρᾶξιν, ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ τῆς περιπτώσεως τοῦ Α. 360 - 1 Π.Κ.

2α) Ὁ ἄδικος χαρακτὴρ συνεργείας ἐκ παραλείψεως, ὅμως, συντίθεται ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς θετικῆς συνεργείας, ἐκ προσβολῆς νομικῆς ὑποχρεώσεως πρὸς δρᾶσιν καὶ δὴ μὲ κατεύθυνσιν τὴν παρεμπόδισιν τοῦ ἀξιοποίνου ἀποτελέσματος.

γγ) **Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεργείας.** Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεργείας ἔγκειται εἰς τὴν **ἀληθῆ** συνδρομήν τοῦ δράστου τῆς **κυρίας** πράξεως. Τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει συνέργεια, ἐφ' ὅσον ὁ αὐτουργὸς **δὲν ἠκολούθησε** τὴν δοθεῖσαν συμβουλὴν τοῦ συνεργοῦ, ἢ **δὲν ἐχρησιμοποίησε τὴν** ὕλικήν αὐτοῦ βοήθειαν καὶ δὲν **ὠφελήθη**, ὡς ἐκ τούτου, ἐκ τῆς συνεργείας.

Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεργείας, σημειοῦμεν τὰ κάτωθι:

1α) Ἐὰν ἡ κυρία πρᾶξις, ἀπὸ ἀπόψεως ἀποτελέσματος, συνιστᾷ καὶ αὐτὴ **συμμετοχήν**, τότε καὶ ἡ πρᾶξις τοῦ συνεργοῦ συνιστᾷ **συμμετοχήν** εἰς ταύτην. Οὕτω: Ἡ συνέργεια εἰς συνέργειαν τιμωρεῖται ὡς **συνέργεια**. Ἡ συνέργεια εἰς ἠθικὴν αὐτουργίαν τιμωρεῖται καὶ πάλιν ὡς **συνέργεια**.

2α) Ἐὰν ἡ κυρία πρᾶξις δὲν ὑπερέβη τὸ στάδιον τῆς ἀποπείρας, τότε ἡ συνέργεια εἰς ταύτην δὲν συνιστᾷ ἀξιόποινον πρᾶξιν.

3α) Ὅσα ἐλέχθησαν ὅτι ἰσχύουν προκειμένου περὶ ἠθικῆς αὐτουργίας

ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ παρακολουθηματικοῦ χαρακτήρος τῆς συμμετοχῆς ἰσχύουν καὶ προκειμένου περὶ συνεργείας.

4α) Ἡ συνέργεια εἶναι νοητὴ καὶ ἐπομένως καὶ ἡ συνδρομὴ εἰς τὴν κυρίαν πράξιν καθίσταται δυνατὴ μόνον, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κυρίας πράξεως. Εἰς ἣν περίπτωσιν ἡ ἐκτέλεσις αὕτη παρέμεινεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀποπείρας καὶ ἡ ἀπόπειρα αὕτη εἶναι πεπερασμένη, οὐδεμία συνέργεια εἶναι δυνατή. (¹)

2) *Τὸ «ἄδικον» τῆς συνεργείας.*

Οὐδεμίαν ἰδιοτυπίαν ἐμφανίζει ὁ ἄδικος χαρακτήρ τῆς συνεργείας, ἐν σχέσει μὲ τὸν ἄδικον χαρακτήρα τῆς αὐτουργίας.

3) *Τὸ «ἀσύγγνωστον» τῆς συνεργείας.*

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ «ἀσύγγνωστον» τῆς συνεργείας παραιτοῦμεν ὅτι : Συνεργὸς καθίσταται τις *πάντοτε* ἐκ δόλου (ἐκ προθέσεως) καὶ *οὐδέποτε* ἐξ ἀμελείας. Εἰδικώτερον, ὁ δόλος τοῦ συνεργοῦ παρουσιάζει τὰς ἀκολουθοῦσας ἰδιομορφίας :

1α) Ὁ δόλος τοῦ συνεργοῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ παρεχομένην συνδρομὴν διὰ τὴν τέλεσιν τῆς κυρίας πράξεως. Τὴν συνδρομὴν ταύτην καὶ *γνωρίζει* καὶ *βούλεται* ὁ συνεργός. Ἀντιθέτως, ἡ ψυχικὴ σχέσις τοῦ συνεργοῦ πρὸς τὴν κυρίαν πράξιν συνίσταται εἰς τὴν *γνώσιν* μόνον καὶ ὄχι εἰς τὴν *βούλησιν* τῶν οὐσιωδῶν συστατικῶν ταύτης.

2α) Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κυρίας πράξεως, δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εἶναι καὶ τὸ ἀποκλειστικὸν αἷτιον τῆς συνεργείας.

3α) Ὁ συνεργὸς δὲν *εὐθύνεται* διὰ τὸ λεγόμενον *Excessus Auctoris* ἥτοι διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ αὐτουργὸς τελεῖ ἐκ δόλου ἄλλην, βαρυτέραν πράξιν, ἐκείνης διὰ τὴν ὁποίαν τοῦ παρεσχέθη ἡ συνδρομὴ. Ἀντιθέτως, εὐθύνεται ὁ συνεργὸς διὰ τὰς περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἡ βαρυτέρα συνέπεια τῆς πράξεως τοῦ αὐτουργοῦ, δὲν ὀφείλεται εἰς τὸν δόλον αὐτοῦ. (Περίπτωσις τῶν ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος χαρακτηριζομένων ἀδικημάτων).

4α) Ὁ συνεργὸς δὲν εὐθύνεται ἐφ' ὅσον ἡ συνέργειά του, συνιστᾷ ἀπρόσφορον μέσον (ἢ συμβουλήν) διὰ τὴν συνδρομὴν εἰς τὴν κυρίαν πράξιν. Τοῦτο διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ συνεργὸς δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ συνδράμῃ τὴν κυρίαν πράξιν.

4) *Τὸ ἀξιόποινον τῆς συνεργείας.*

Ὁ ἡμέτερος νόμος ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ *ἀναγκαίας* καὶ *ἀπλῆς* συνεργείας. Καὶ τὸν μὲν *ἀναγκαῖον* συνεργὸν τιμωρεῖ μὲ τὴν ποινὴν τοῦ

1. Ἡ μετὰ τὸ πέρας τῆς κυρίας πράξεως παρεχομένη συνέργεια συνιστᾷ τὰ ἀδικήματα τῶν Α 231 Π.Κ. (ὑπόθαλψις ἐγκληματίου, καὶ 394 Π.Κ. Κλεπταποδοχή).

αὐτουργοῦ, ἐνῶ τὸν **ἀπλοῦν** συνεργὸν τιμωρεῖ κατὰ κανόνα μὲ ποινὴν ἡλαττωμένην (Α 46 καὶ 47 Π.Κ.) ὥσπερ ἐφαρμόζεται ἀναλόγως ἡ διάταξις τῆς παρ. 2 τοῦ Α 42 Π.Κ. (¹)

Τὰ ἰσχύοντα ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ἰσχύουν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀναγκαίου συνεργοῦ,

Βιβλιογραφία

B ä h r : Restriktiver und extensiver Täterbegriff, 1933.

v. B i r k m e y e r : Die Lehre von der Teilnahme 1890.

v. B u r i : Zur Lehre von der Teilnahme, 1860.

C o e n d e r s : Strafrechtliche Grundbegriffe, insb. Täterschaft und Teilnahme 1909.

D a h m : Täterschaft und Teilnahme... 1927.

E x n e r : Fahrlässiges Zusammenwirken, ἐν Fest. für Frank. I 1930.

G e r m a n n : Die Bestimmungen über die Teilnahme im Entw des Schw. Ges. 1923.

G o e t z : Grenzziehung zwischen Mittäterschaft und Beihilfe, 1911.

H e g l e r : Zum wesen der Mittäterschaft, ἐν R. G, test, II bd σελ. 305.

H e i l b o r n : Der Agent provocateur 1901.

F r e u d e n t h a l : Die notwendige Teilnahme am Verbrechen 1901.

K a n t o r o w i c z : Tat und Schuld 1933.

K o h l r a u s c h : Täterschaft u. Teilnehmerschuld, ἐν Fest. für Bumke 1939.

K r u g : Die besonderen Umstände der Teilnehmer 1899.

L a n g e : Der moderne Täterbegriff.. 1935.

M e r k e l : Anstiftung und Beihilfe, ἐν Fest. für Frank II. 1930.

M e z g e r : Mittelbare Täterschaft.. ἐν Zstw Bd 52.

N a g l e r : Die Teilnahme am Sonderverbrechen, 1903.

N o w a k o w s k i : Ἐν Fest. für Rittler 1940.

P e t r i : Die mittelbare Täterschaft, 1911.

P e r t e n : Die Beihilfe zum Verbrechen, 1918.

R o s e n f e l d : Mittäterschaft und Beihilfe.. ἐν Fest. für Frank II. 1930.

S c h m i d t E b : Die mittelbare Täterschaft, ἐν Fest. für Frank II, 1930.

W a c h e n f e l d : Mittelbare Täterschaft und doloses Werkzeug, ἐν Zstw. Bd 40.

Z i m m e r l : Vom Sinn der Teilnahmevorschriften, ἐν Zstw Bd 54.

1. Εἰς ὥρισμένας ἐν τούτοις περιπτώσεις καθοριζόμενας ὑπὸ τοῦ νόμου ὁ ἀπλοῦς συνεργός, διὰ λόγους ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς καὶ εἰδικώτερον γενικῆς προλήψεως, τιμωρεῖται ῥητῶς μὲ τὴν ποινὴν τοῦ αὐτουργοῦ.

Ὑποκείμενος καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς ὁ δικαστὴς δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ ἡπιωτέραν ποινὴν (Α 467 Π.Κ.) Πρβλ. Ν. Χωραφᾶ, ἐ.ἀ. σελ. 228.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς διδασκαλίας περατοῦται ἡ ἀνάπτυξις τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα συγκροτοῦν τὸ Ἰον τεῦχος τοῦ Α΄ βιβλίου τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

Εἰς τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν Ἰον τεῦχος, ἀναπτύσσονται τὰ ὑπόλοιπα θέματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ γενικὸν μέρος τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου.

Εἰδικώτερον τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν Ἰον τεῦχος θὰ περιέχῃ τὴν διδασκαλίαν τῶν κυρώσεων τοῦ Ποινικοῦ νόμου, ἥτοι τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν μέθοδον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ποινῶν καὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν μέσων.

Θὰ περιέχῃ ἐπίσης καὶ τὰ περὶ νομικῆς «ἐνότητος» τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἅτινα ἐθεωρήθη σκόπιμον νὰ ἐξετασθοῦν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν περὶ «συρροῆς» τῶν ποινῶν διδασκαλίαν.

ΣΗΜ.— Τὸ παρὸν ἐξεδόθη κατὰ τεύχη, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ὁποίων ἐκυκλοφόρησεν κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1957-58.

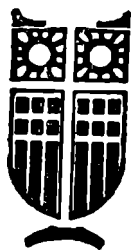
Ὡς ἐκ τούτου, δημοσιεύσεις λαβοῦσαι χώραν μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐκδόσεως, δὲν κατέστη δυνατόν, κατὰ κανόνα, νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὴν κατὰ κεφάλαια ἐπισυναπτομένην βιβλιογραφίαν.

1662



ΟΥΣΙΩΔΗ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	30		Ἡ προστασία ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος καὶ τοῦ ἐγκλημα- ματία... νὰ ἀριθμηθῇ ὡς α).
»	49		Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Νόμου... ν' ἀριθμηθῇ ὡς 2α).
»	50		Ἐπιβάλλεται περιορισμός... ν' ἀριθμηθῇ ὡς 3η).
»	71		διὰ ὁρισμὸν ἀντὶ ἀπηχεῖ, ἀπηχοῦν
»	77		Εἰς τὴν ὑποσημείωσιν ἀνωτ. σελ. 72 στῖχ. 8 ἐντοπιζο- μένην ὁμῶς πάντοτε.
»	80		Ἀόριστος καταδίκη
»	106	στῖχ. 2	famille ἀντὶ fauilel
»	208	» 26	συμμορφώσεως ἀντὶ συμμορφώσεις
»	209	» 18	(pflichtwidrig) ἀντὶ pflichtwidrig



ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 9225549 - 9219718

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

--	--	--

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ



002000014073

